BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
3 A
14

Digitized by Google

CURSUS
PHILOSOPHICUS
JUXTA GRAVISSIMAM
Et Reconditam Doctrinam
V.P.M.
FR. JOANNIS BACCONII
ANGLI CARMELITÆ
COGNOMENTO
DOCTORIS RESOLUTI.
LIBER METAPHYSICUS.
Auctore Rev. P. Magiſtro
FR. ELISEO GARCIA.
Ordinis Fratrum B. V. MARIÆ de Monte Carmelo, Strictioris Obſervantiæ in Carmelitica Aragonum Prov. & in Conventu Ondenſi jam Sac. Theolog. Profeſs. & ejuſdem domus Priore, & nunc in Univerſ. Valentina prædictæ Facultatis publico Cathedratico.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMÆ ANNO MDCCI.

Typis Dominici Antonii Herculis.
Superiorum permiſſu.

Hic liber Applicatus est pro Patribus Provinciæ Poloniæ et M. D. L. hic Romæ in Studijs commorantibus.

Emptus Sumptibus ejusdem Provinciæ

GLORIOSO
CHRISTI DOMINI
NUTRITIO,
VIRGINISQUE MATRIS
SPONSO,
ORDINIS CARMELITARUM
PROTECTORI
PRIMARIO.

14-18-6-26

BEATISSIME JOSEPH.

QUOD tertiam hanc Operis mei partem ſacro tuo inſcribam Nomini, facit innata tua, prorsùſque ſingularis cum Chriſto, & Maria conjunctio. Prima Pars Chriſto, uo, ut putabatur, Filio, *Luc.*3. 23. altera Mariæ veræ Sponſæ tuæ nuncupata

fuit ; tertia Tibi illiûs Patri , iſtiûs Sponſo erat nuncupanda. Abſit enim à me, ut à tanto Filio optimum Patrem , à tam ſacra conjuge dilectiſſimum Sponſum ſe junctum velim. In alterum, ut ità dicam, Chriſti, ac Mariæ ſinum confugio, cum tuum ambio patrocinium, ratus ſcilicet tuam ipſam eſſe utriûſque familiam, utriûſque tutelam.

Patrum fortunatiſſime, Patris æterni vices in terris agens, Chriſti Pater non nomine ſolum, ſed animo, ſtudio, officio, beneficio, formâ, fœdere Pater extitiſti, tamquam nimirùm illiûs Matris Sponſus, Dux familiæ, carnis nutritius, Tutor infantiæ, viæ Cuſtos, veritatis Magiſter, Vitæ Defenſor. *Joan.* 14. 6. Tu Chriſtum naſcentem ſuſcepiſti, eſurientem paviſti, fugientem cuſtodiſti, ad mortem ab Herode conquiſitum liberaſti, Servatoris omnium Tu ſolus ipſe veluti Servator. *Matth.* 2. 13.

Sponſorum feliciſſime, conjunctus es Virgo Virgini, Angelus Angelo, ſydus ſyderi, Matri puriſſimæ, Pater puriſſimus. Vel ipſiûs Spiritûs ſancti Sponſam in tuam Tibi traditam divinitùs accepiſti. Acceptam verò quo non veneratus es obſequio, quibus non ſolatus curis, quo non amore complexus? Ipſiûs pere-

peregrinationum comes, laborum ſocius, neceſſitatum adjutor indefeſſus adſuiſti.

Hinc Tibi par cum Sponsâ Deiparâ miniſterium, par conſilium, par propenſio, par munus, par vitæ ratio, par integritas, par in Chriſto poſſidendo lætitia, par in amittendo dolor, in conquirendo diligentia, in conſervando, educandoque ſollicitudo: *Luc.* 2. 48. Dixerim ne? Idem Tibi cum Mariâ Cor eadem Anima. O prorsùs Divina, ac Tibi mortalium uni conceſſa cum Deo, Deique Genitrice Societas, atque conſenſio! O parti à Te ex tam utili fœdere fructus innumeri!

Quoties caſtiſſimæ apis adinſtar gemino è radice Jeſſe flori inſediſti, puriſſimum mellitæ pietatis ſuccum depaſturus? *Iſa.* 11. 10. *Rom.* 15. 12. *Cant.* 2. 14. 1. *Cor.* 10. 4. Quotiès in vivæ petræ foraminibus abſcondidiſti Te Te? Quoties filium chariſſimum in ulnis tenens, pectori tuo affixum, in ſinu re ſopitum gerens, divinum ipſiûs in pectus, divinum in ſinum totus convolaſti, totus quieviſti? Quoties commiſſi Tibi à Cœlo pupilli lacrymas tergens, excipiens ſuſpiria, decidentes ſanguinis guttulas colligens, immenſum horum omnium

pretium collegiſti, Tibique maximè profuſum aſſerviſti? Quam porrò cæleſtia cum Matre ac Filio annorum triginta decurſu colloquia? Quàm arcta conſuetudo, neceſſitudoque? Quam caſtæ invicem deliciæ, blanditiæ, effuſiones, communicantium hinc inde animorum impetus & ardores pluſquam Seraphici? Qui mentis tuæ in Deum ſemper aſtantem raptæ exceſſus? Quàm denique mirum omni ex parte commercium? Aſſiduè cum Deo commorari, converſari, collaborare, conquieſcere, convivere, commori; In ipſius Dei, Divinæque Matris contubernio vitam ducere, in utriûſque complexu mortem appetere, qualis vita, qualis mors! Talem vixiſti vitam, Beatiſſime JOSEPH, talem mortem oppetiiſti.

Atque indè quanta meritorum in terris à Te collecta ſeges? Quæ menſura, quod pondus, quis gloriæ cumulus in cælis? Quàm ex iſto gratiæ, gloriæque cumulo cumulata tua vetus apud Deum auctoritas? Noverat planè, noverat ſapiens tibique devotiſſima Thereſia, cùm acceptorum à Te beneficiorum memor affirmabat, ingeminabatque, nihil unquam fruſtrà tuo nomine à Deo Tibi olim ſubdito, aut poſtulatum fuiſſe, aut

poſtu-

poſtulatum iri. *Luc.* 2. 51.

Hâc ego ſpe nixus, ad Te ſupplex accedo. Totus Chriſto, totus Virgini mancipatus, totus tuus ſum. Sacræ iſtius Familiæ, ſuper quam conſtituit Te Dominus, in ſervum me adſcribas, vel confirmes velim. *Matt.* 24.45. Tuis ſub auſpiciis, tuiſque perfuſa radiis hæc mea qualiſcumque elucubratio ſeſe publicam in lucem effundet ſecuriùs. Utinam æternæ illiûs, quâ perfuſus reſplendes, lucis in partem ipſe aſſiſcar! Id à Chriſto Filio, id à Mariâ Sponsâ, id à Te, Parens, Sponſeque Optime, ſperat & poſtulat vehementer

Addictiſſimus Tibi, Devotiſſimuſque Servus

Fr. Eliſeus Garcia.

INDEX

OMNIUM TITULORUM.

In hoc Volumine contentorum.

Numerus Marginalem ſignificat.

INTRODUCTIO.

DISTINCTIO I.

Et antepræedicamentalis.

De Natura, Objecto, & Principiis Metaphyſica. 3

QUÆSTIO I. PROÆMIALIS.

De quidditate, & unitate Metaphyſicæ. ibid.

ARTICULUS I.

An, & quæ Virtus mentis ſit. ibid.

ARTICULUS II.

An Metaphyſica ſit Sapientia. 11

§. 1. Qua ratione ſapientia intellectum,& ſcientiam in ſe contineat. Ubi de continentia virtuali graduali. ibid.

§. 2. An Metaphyſica ſit Sapientia rigorosè. 21

§. 3. An Metaphyſica ſit perfectior habitu principiorum. 26

ARTICULUS III.

De Unitate Metaphyſica. 30

§. 1. Sententia Doct. Reſoluti. 31

§. 2. Objectiones. 35

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De principiis Metaphyſicæ.

ARTICULUS I.

Quod ſit primum principium Metaphyſicæ. 38

§. 1. Sententia Philoſophi, & communis. 39

§. 2. Expenduntur alia principia Metaphyſicæ. 43

ARTICULUS II.

An hæc principia teneant in Divinis. 50

QUÆSTIO III.

De objecto Metaphyſicæ.

ARTICULUS I.

Quod ſit objectum Metaphyſicæ.

§. 1. Sententia Doct. Reſoluti proponitur. 45

§. 2. Objectum per ſe primum Metaphyſicæ. 58

§. III. Objectum per ſe ſecundum Metaphyſicæ. 70

§. 4. Objectum per accidens Metaphyſicæ. 75

§. 5. Objectum aggregans Metaphyſicæ. 80

§. 6. Objectum attributionis Metaphyſicæ. 83

QUÆSTIO IV.

De univocis, æquivocis, & Analogis. 87

ARTICULUS I.

De univocis, & de multiplici Univocatione. ibid.

§. 1. Quid ſint univoca. ibid.

§. 2. Quotuplex ſit univocatio. 89

§. 3. An detur univocatio logica ſegregata à Metaphyſica. 96

ARTICULUS II.
De æquivocis. 140
ARTICULUS III.
De Analogis. 108
§. 1. Quid, & quotuplex ſit Analogia. 109
§. 2. De Analogis Attributionis. 112
§. 3. De Analogis proportionis. 118
§. 4. De Analogis Proportionalitatis. 121
§. 5. Species Analogorum inter ſe comparantur. 126
§. 6. De Analogis tranſcendentiæ. 132
QUÆSTIO V.
De poſſibilitate, eſſentia, & exiſtentia entis.
ARTICULUS I.
Quid, & quotuplex ſit ens. 136
§. 1. De ente nominali. 137
§. 2. De ente phyſico. 140
ARTICULUS II.
De poſſibilitate entis. 143
§. 1. Aliquæ ſententiæ de poſsibilitate impugnatæ. 144
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti elucidatur. 147
§. 3. Sententia Doct. Reſoluti variis Reſolutionibus propugnatur. 154
§. 4. Oppoſita expoſita. 164
ARTICULUS III.
De exiſtentia entis, & an diſtinguatur ab eſſentia creata. 169
§. 1. Plures refelluntur ſententiæ. 170
§. 2. Sententia D. R. proponitur, & gradualis diſtinctio exponitur. 179
§. 3. Nonnulla de diſtinctione gradua-

duali expenduntur. 182
§. 4. Bacconica Sententia propugnatur. 189
§. 5. Diluuntur objectiones omnimodam identitatem probantes. 195
§. 6. Diluuntur objectiones omnimodam diſtinctionem probantes. 198

ARTICULUS IV.

De eſſentia, & exiſtentia Angelorum. 207
§. 1. Singularis doctrina D. R. de ſubjecto creationis. 208
§. 2. Sententia Doctoris Reſoluti. 213

QUÆSTIO VI.

De paſſionibus entis. 217

ARTICULUS I.

An ens habeat veras paſſiones. ibid.
§. 1. Sententia Doct. Reſoluti. 218
§. 2. Objectiones. 220
§. 3. Aliæ difficultates. 223

ARTICULUS II.

De unitate entis, & an hæc ſit in poſitivo. 226
§. 1. Referuntur ſententiæ. 227
§. 2. Prænotantur aliqua ex Reſoluto ubi de Menſura. 230
§. 4. Sententia Doct. Reſoluti. 239
§. 3. Objectiones. 247

ARTICULUS III.

De unitate individua, & de principio individuationis. 255
§. 1. Prænotantur aliqua. 256
§. 2. Nonnullæ opiniones rejectæ. 259
§. 3. Thomiſtica Sententia impugnatur. 263

§. 4. Thomiſticæ objectiones dilvuntur. 272
§. 5. Sententia Doct. Reſoluti. 279

ARTICULUS IV.

De veritate tranſcendentali. 287
§. 1. Nonnullæ ſententiæ rejectæ de conſtitutivo veritatis tranſcendentalis. 288
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti expenditur, & propugnatur. 292
§. 3. Objectiones. 300
§. 4. An veritas ſit paſſio entis, An verò eſſentiæ. 305

ARTICULUS V.

De bonitate tranſcendentali. 309
§. 1. Quotuplex ſit bonitas. 310
§. 2. In quo ſtet bonitas tranſcendentalis. 313
§. 3. Objectiones. 321
§. 4. An bonitas ſit paſſio entis. 325

QUÆSTIO VII.

De tranſcendentia, & contractione entis. 331

ARTICULUS I.

An ens ſit tranſcendens reſpectu differentiarum. ibid.
§. 1. Sententia Doct. Reſoluti. 331
§. 2. Objectiones. 334

ARTICULUS II.

Quomodo fiat entis coarctatio à differentiis. 340
§. 1. Sententia Doct. Reſoluti. 342
§. 2. Objectiones. 346

QUÆSTIO VIII.

De duplici entis præciſione. 351

ARTICULUS UNICUS.

An duplex illa entis præciſio ex Reſoluto ſit

to ſit tenenda . 352
QUÆSTIO IX.
De prima entis, præciſione, ſeu de ente negativè præciſo . 357
ARTICULUS I.
An ens habeat unum conceptum objectivè præciſum . ibid.
§. 1. Prænotantur aliqua . ibid.
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti . 360
§. 3. Objectiones . 370

ARTICULUS II.
Quæ ſit unitas entis objectivè præciſi, & an univoca . 375
§. 1. Notabilis doctrina ex Reſoluto. 376
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti . 379
§. 3. Objectiones . 382
QUÆSTIO ULTIMA .
De ſecunda entis præciſione, vel de ente ad inferiora comparato . 385
ARTICULUS I.
An analoga in comparatione habeant unum conceptum . 385
§. 1. Sententia Doct. Reſoluti . 387
§. 2. Objectiones . 389
§. 3. De unitate entis comparati . 391
§. 4. An ratio entis ſit univoca ad ſua inferiora . 397
ARTICULUS II.
An ratio entis ad Deum, & creaturas comparata ſit analoga, & qua analogia . 405
§. 1. An ens ſit analogum attributionis . 406
§. 2. An ſit analogum proportionis, & proportionalitatis . 409
AR-

ARTICULUS III.
An ens comparatum ſit æquivocum. 415

DISTINCTIO II.
Prædicamentalis.
QUÆSTIO I.
De prædicamento in communi. 421
ARTICULUS I.
Quid ſit prædicamentum, & quotuplex. 422
§. 1. Quid ſit. 422
§. 2. Quotuplex ſit. 424
ARTICULUS II.
De his, quæ collocantur in prædicamento. 428
§. 1. De conditionibus ad rem prædicamenti. 230
§. 2. An res prædicamenti debeat eſſe finita. 432
§. 3. Reſolutio tituli. 438
ARTICULUS III.
An Deus O. M. ſit res prædicamenti. 444
§. 1. Prænotantur aliqua. ibid.
§. 2. An Deus ſit in genere. 447
§. 3. An Deus ſit in genere ſubſtantiæ. 455
§. 4. An Deus ſit in genere relationis. 462
§. 5. An Deus ſit in genere actionis, & paſſionis. 469
§. 6. An Deus ſit in genere quantitis diſcretæ. 475
§. 7. An Deus ſit in aliis generibus. 481
ARTICULUS IV.
An genera ſuprema dicantur univocè de Deo, & Creatura. 487
§. 1. An ſit probabilis in via Doctoris.

ris Reſoluti opinio affirmans. 488
§. 2. An ſit probabilior in via Docto-
ris Reſoluti opinio negans. 491
§. 3. An dictæ opiniones valeant
conciliari. 496

QUÆSTIO II.

De Subſtantia. 500

ARTICULUS I.

Quid ſit Subſtantia Prædicamentalis. 500
§. 1. Prænotantur aliqua. 501
§. 2. Plures Sententiæ impugnatæ. 503
§. 3. Sententia Doct. Reſoluti. 506
§. 4. Objectiones. 508

ARTICULUS II.

De diviſione ſubſtantiæ in primam, & ſecundam. 517
§. 1. Definitiones primę, & ſecundę
ſubſtantiæ. 518
§. 2. An diviſio ſubſtantiæ in pri-
mam, & ſecundam ſit congrua. 521
§. 3. De diviſo hujus diviſionis. 524
§. 4. Aliæ difficultates. 532

ARTICULUS III.

An ſubſtantia materialis ex ſe habeat partes entitativè diſtinctas. 536
§. 1. Suppoſita, & ſententia. ibid.
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti. 536
§. 3. Objectiones. 546

ARTICULUS IV.

Proprietates ſubſtantiæ. 555

ARTICULUS V.

De ſubſiſtentia. 562
§. 1. Quis ſit effectus formalis ſubſi-
ſtentiæ. 563
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti pro-
ponitur. 569

§. 3.

§. 3. Sententia Doct. Reſoluti propugnatur. 574
§. 4. An & quomodo diſtinguantur Subſiſtentia, & natura creata. 580
§. 5. Objectiones. 586
§. 6. Alia de ſubſiſtentia. 590

QUÆSTIO III.

De Accidente. 598

ARTICULUS I.

An dentur Accidentia realiter diſtincta à ſubſtantia. 598
§. 1. Prænotantur aliqua ex fide. 599
§. 2. Referuntur Sententiæ. 614
§. 3. Peripatetica Reſolutio, & prima ejus Confirmatio à poſteriori, ex mirabili Euchariſtiæ Sacramento. 622

PARS I.

Prima Cartiſtarum Evaſio præcluditur. 623

PARS II.

Secunda Cartiſtarum ſolutio exagitur. 637

PARS III.

Tertium effugium præcluditur. 645
§. 2. Secunda reſolutionis confirmatio ex aliis fidei decretis. 654
§. 3. Tertia confirmatio ab authoritate. 658
§. 4. Quarta confirmatio à ratione. 663
§. 5. Objectiones. 671

ARTICULUS II.

De eſſentia accidentis. 676
§. 1. Prænotantur aliqua. 677
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti. 680
§. 3. Objectiones. 685

§. 4.

§. 4. Alia de inhærentia . 687

ARTICULUS III.

De exiſtentia accidentis . 691

§. 1. Mens Doctoris Reſoluti accuratè expenditur. 692

§. 2. Sententia Doct. Reſoluti propugnatur . 700

ARTICULUS IV.

An accidens ſit univocum ad novem genera . 703

§. 1. De accidente completo, & incompleto . 709

§. 2. Sententia Doct. Reſoluti . 712

QUÆSTIO IV.

De Quantitate . 718

ARTICULUS I.

Quid ſit ratio formalis conſtitutiva quantitatis . 719

§. 1. Aliquæ refelluntur Sententiæ. 721

§. 2. Sententia Doct. Reſoluti . 725

ARTICULUS II.

An quantitas ſit accidens diſtinctum à re quanta . 734

§. 1. Bacconica, & communis Sententia . 735

ARTICULUS III.

Diviſio quantitatis in continuam & diſcretam . 746

ARTICULUS IV.

Species quantitatis continuæ . 748

§. 1. An linea, ſuperficies, & corpus ſint ſpecies quantitatis continuæ . 748

§. 2. An locus ſit ſpecies quantitatis continuæ . 756

ARTICULUS V.

De

De quantitate diſcreta. 761
§. 1. An numerus ſit ens reale, & per ſe. 763
§. 2. Objectiones. 767

ARTICULUS VI.

Quæ ſit forma numeri. 772
§. 1. Refelluntur nonnullæ opiniones. 773
§. 2. An ultima unitas ſit forma numeri. 777
§. 3. Sententia Doct. Reſoluti. 782
§. 4. Unitas ſemeleitatis accuratiùs expenditur. 790

ARTICULUS VII.

An tempus, motus, & oratio ſint ſpecies quantitatis. 797
§. 1. Quid de tempore dicendum. 798
§. 2. Quid de motu. 800
§. 3. An oratio ſit ſpecies quantitatis. 806

ARTICULUS ULTIMUS.

Proprietates quantitatis. 813

QUÆSTIO V.

De relatione. 816

ARTICULUS I.

De eſſentia, & exiſtentia relationis. 818
§. 1. An detur relatio realis. ibid.
§. 2. Quid ſit relatio prædicamentalis. 825

ARTICULUS II.

Quotuplex ſit relatio. 831
§. 1. Diviſio relationis ut ſic. 831
§. 2. Diviſio relationis in prædicamentalem, & tranſcendentalem. 833

§. 3.

§. 3. Subdiviſio relationis prædicamentalis. 838

ARTICULUS III.

An relatio prædicamentalis petat terminum actu exiſtentem. 841

§. 1. Singularis ſententia Doctoris Reſoluti. 842

§. 2. Objectiones. 857

ARTICULUS IV.

De triplici genere relationum. 862

§. 1. De primo genere relationum. 863

§. 2. De ſecundo genere relativo. 869

§. 3. De tertio relationum genere. 885

ARTICULUS V.

An relatio prædicamentalis diſtinguatur realiter à fundamento, & termino. 892

§. 1. Relatio non conſiſtit in fundamento, & termino ſimul. ibid.

§. 2. Sententia Bacconica. 899

§. 3. Objectiones. 905

§. 4. Aliæ difficultates. 910

ARTICULUS VI.

De fundamento relationis. 4'4

§. 1. Prænotantur aliqua. ibid.

§. 2. Singularis ſententia D. Reſoluti de ratione fundandi. 918

§. 3. An relatio fundetur immediatè in ſubſtantia. 929

§. 4. An una relatio poſſit fundari in alia. 932

§. 5. An relatio prædicamentalis poſſit fundari in Omnipotentia. 937

ARTICULUS VII.

De termino relationis. 947

§. 1.

§. 1. An relatio terminetur ad abſolutum, an ad relativum. ibid.
§. 2. An relationes multiplicentur per terminos. 962

ARTICULUS VIII.

An relatio ſpecificetur à fundamento, an verò à termino. 971
§. 1. Prænotantur aliqua. 972
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti. 975
§. 3. Objectiones. 980

ARTICULUS ULTIMUS.

Proprietates relationis. 984

QUÆSTIO VI.

De qualitate. 992

ARTICULUS I.

Quid ſit qualitas. 993
§. 1. Refelluntur plures Sententiæ. 994
§. 2. Expenditur Definitio Ariſtotelica. 1001
§. 3. Sententia Doct. Reſoluti. 1003

ARTICULUS II.

Expenduntur Species qualitatis. 1010
§. 1. De diſpoſitione, & habitu. 1011
§. 2. De potentia, & impotentia. 1023

PARS I.

Quæ ſit ratio formalis conſtitutiva hujus ſpeciei. 1026
§. Aliæ Difficultates. 1033
§. 3. De paſſibili qualitate, & paſſione. 1039
§. 4. De forma, & figura. 1045
§. 5. An diviſio ſit adæquata. 1051

ARTICULUS III.

Proprietates qualitatis. 1054

QUÆSTIO VII.

De ſex ultimis prædicamentis. 1059

AR-

ARTICULUS I.

De prædicamento actionis. 1060
§. 1. Prænotantur aliqua de actione, & paſſione, & de earum identitate cum motu. 1061
§. 2. Quid ſit actio prędicamentalis. 1066
§. 3. Quotuplex ſit actio prędicamentalis. 1070
§. 4. Diviſio Actionis in ſubſtantialem, & accidentalem. 1073
§. 5. Diviſio Actionis in tranſeuntem, & immanentem. 1079
§. 6. De ſubjecto, principio, & termino actionis tranſeuntis. 1085
§. 7. An actio prędicamentalis ſit ex genere ſuo ſucceſſiva. 1092

ARTICULUS II.

De paſſione prędicamentali. 1097
§. 1. Expenditur quidditas paſſionis. 1098
§. 2. An actio, & paſſio diſtinguantur realiter. 1102
§. 3. Proprietates actionis, & paſſionis. 1110

ARTICULUS III.

De prædicamento ubi. 1113
§. 1. Quid ſit ubicatio. 1114
§. 2. Quotuplex ſit Ubicatio. 1123
§. 3. Alia de ubicatione. 1128

ARTICULUS IV.

De prædicamento ſitus. 1139
§. 1. Expenditur ratio formalis hujus generis. ibid.
§. 2. An, & quomodo ſitus diſtinguatur ab aliis prædicamentis. 1142

ARTICULUS V.

De prædicamento quando. 1147

§. 1.

§. 1. Expenditur quidditas hujus prædicamenti : Ubi de Duratione rerum. 1149
§. 2. An duratio ſit forma permanens, an verò ſucceſſiva. 1157
ARTICULUS VI.
De prædicamento habitus. 1167
§. 1. Ratio formalis hujus generis. 1168
ARTICULUS VII.
An ſex ultima prædicamenta ſint relationes intrinſecus advenientes. 1177
§. 1. Prænotantur aliqua. ibid.
§. 2. Sententia Doct. Reſoluti. 1180

DISTINCTIO III.
Poſt prædicamentalis.
QUÆSTIO I.
De quinque poſt prædicamentis. 1183
ARTICULUS I.
De oppoſitis. 1184
ARTICULUS II.
De modis prioritatis, ſimultatis, motus, & habentiæ. 1194
QUÆSTIO II.
De ente rationis. 1200
ARTICULUS I.
An detur ens rationis. 1201
§. 1. Sententia Doct. Reſoluti. 1203
§. 2. Objectiones. 1204
§. 3. An detur ens rationis realiter diſtinctum à cognitione. 1209
§. 4. An detur ens rationis formaliter diſtinctum à cognitione. 1215
ARTICULUS II.
De eſſentia, & exiſtentia entis rationis. 1219
§. 1. An conſticuatur ens rationis
per

per repugnantiam exiſtendi à parte rei. 1220
§. 2. An conſtituatur per denominationem extrinſecam. 1224
§. 3. Definitur ens rationis. 1233
§. 4. Quæ ſit exiſtētia entis rationis. 1238

ARTICULUS III.

De compoſitione, & partibus entis rationis. 1246
§. 1. An extrema entis rationis poſſint exiſtere à parte rei. ibid.
§. 2. An identitas inter extrema repugnantia ſit realis, vel rationis. 1255

ARTICULUS IV.

De cauſa, & cauſalitate entis rationis. 1261
§. 1. Cauſalitas entis rationis præmittitur. 1262
§. 2. An ſenſus externi exprimant objectivè Ens rationis. 1263
§. 3. An ens rationis habeat eſſe objectivè expreſſum à phantaſia. 1270
§. 4. An & quomodo ens rationis fiat ab intellectu humano. 1276
§. 5. An ens rationis poſſit fieri à divino intellectu. 1281
§. 6. An ens rationis poſſit fieri à voluntate. 1293

ARTICULUS V.

Quotuplex ſit ens rationis. 1300
§. 1. Dividitur ens rationis. ibid.
§. 2. Subdividitur ens rationis. 1303

QUÆSTIO III.

De ens negativo, & carentiis. 1306

ARTICULUS I.

An, & quid ſit carentia. 1307

§. 1.

§. 1. An dentur carentiæ apertè rei. ibid.
§. An carentiæ diſtinguantur ab omni ente poſitivo. 1309
ARTICULUS II.
Quotuplex ſit carentia. 1314
§. 1. De privatione,& negatione. ibid.
§. 2. Expenduntur nonulla quæſita. 1317
ARTICULUS III.
An detur carentia carentiæ: 1329
§. 1. Noſtra ſententia. 1330
§. 2. Objectiones. 1333

F I N I S.

Imprimatur,

Si videbitur Reverendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

D. de Zaulis Epiſc. Verulanus Viceſg.

Imprimatur,

Fr. Cæſar Ludovicus Saminiati Mag. & Reverendiſs. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt. Paulini Bernardini Socius Ordinis Prædic.

INTRODUCTIO AD METAPHYSICAM.

1. METAPHYSICA nomen græcum eſt, à *Meta*, quod eſt ſupra, & *Phyſis*, quod eſt natura derivatū: Quaſi fines naturæ tranſgrediatur; agit enim de ente communiſſimo, quod eſt finis cognitionis naturalis, ſupra quod nec natura, nec vis intellectiva aſcendere poſſunt. Eſt Scientia difficillima, quia de objecto à ſenſibus maximè avulſo: Univerſaliſſima, quia de univerſaliſſimo: Altiſſima, quia res per altiſſimas cauſas ſpeculatur. Unde omnes ſcientiæ ratione principiorum ſubalternantur Metaphyſicæ; ideò à Philoſopho vocatur *Dogma omnium ſcientiarum*. Variis inſignitur nominibus, ſed præcipuè vocatur à Philoſopho, & Reſoluto: *Theologia naturalis*, eò quòd agat de Deo, in quantùm à nobis cognoſcibili in lumine naturæ; ideò & Metaphyſicus ab eiſdem, *Theologus* paſſim appellatur. Vocatur etiam *prima* inter ſcientias naturales,

quia eſt de objecto primo,& de principiis omnium primis. Unde D.R. in 1.d.3.q.1. a.1.'arg.4. contra 1. opin. *Metaphyſica eſt habitus primus, & de primo objecto* . & §. 3. v. *Et quia* . Metaphyſicam ex comentatore, *Scientiam Divinam* appellat, quia nimirum res per cauſas primas contemplatur,agitque de Deo creaturarum omnium fine. Conſonat *D. Angelicus 3. contra gentes* cap.25. n. 6. *Prima Philoſophia* (Metaphyſica) *tota ordinatur ad Dei cognitionem, ſicut ad ultimum finem, unde & ſcientia Divina nominatur*.

2 Quia verò cathegoricum opus à Philoſopho in tres partes dividitur ante prędicamentalem, prædicamentalem, & poſt prædicamentalem; Metaphyſicam nos juxtà Ariſtotelicam normam, in tres diſtinctiones partimur. In prima, & ante prædicamentali Metaphyſices naturam,& objectum contemplamur.In ſecunda prędicamentali decem cathegoriarum conſiderationi intendimus. In tertia tandem poſt prædicamentali non nulla categoriis annexa rimamur. In prima eſt ſermo de objecto per ſe primo Metaphyſicæ. In ſecunda de objecto per ſe non primo. In tertia de objecto per accidens. Faxit Deus, ut fælici hæc peragantur exitu.

DI-

DISTINCTIO I.

Et antepraedicamentalis.

DE NATURA, OBJECTO, ET PRINCIPIIS *Metaphyſicæ*.

QUÆSTIO I. PROŒMIALIS.

DE QUIDDITATE, ET UNITATE *Metaphyſicæ*.

ARTICULUS I.

AN, ET QUAE VIRTUS *mentis ſit*.

3 RESolutio 1. Metaphyſica eſt virtus mentis. Prob. Metaphyſica inclinat in verum cum incapacitate ad falſum: ergo eſt virtus mentis. Anteced. prob. Metaphyſica habet principia per ſe nota, & infallibilia; hæc inclinat in verum cũ incapacitate ad falſum: ergo &c: ſed quia virtus mentis eſt quintuplex, Intelligentia, Scientia, Sapientia, Ars, & Prudentia. Quæritur: Sub qua ſpecie contineatur Metaphyſica.

4 Reſolutio 2. Metaphyſica eſt intelligentia. Ita D. R. in 1. q. 4. prol. ar. 1. in 5. §. 1. Prob. Metaphyſica eſt cognitio principiorum immediata, & ſine diſcurſu: ergo eſt intelligentia. Conſequentia eſt evidens. Antec. prob. In Metaphyſica ſunt principia per ſe nota, ut *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*; at hujuſmodi principia à Metaphyſica attingũtur immediatè, & ſine diſcurſu: ergo. Min. prob. Si enim

hujuſmodi principia à Metaphyſica attingerentur mediante diſcurſu,non eſſent omnium prima, & per ſe nota; cum alia principia præſupponerent: ergo attinguntur à Metaphyſica immediatè, & ſine diſcurſu. Confirmatur: Quia ſi principia metaphyſicæ attingerentur mediante diſcurſu per alia principia, hæc noſcerentur per alia, & in infinitum. Deveniendum ergo eſt ad principia prima, & per ſe nota, quæ immediatè, & ſine diſcurſu attingantur; at hujuſmodi ſunt principia metaphyſicæ; cum ſit primus habitus intellectus: ergo Metaphyſica eſt cognitio principiorum ſine diſcurſu.

5 Reſolutio 3. Metaphyſica eſt ſcientia. Ita D.R. loc. cit. & prob. Quia non ſolùm conſiderat prima principia, ſed eis utitur ad plures concluſiones,quę à priori demonſtrat: ergo eſt ſcientia.

6 Reſolutio 4. Metaphyſica non eſt formaliter ſcientia, & intelligentia, ſed eminentiori quodam modo, nimirum, virtualiter gradualiter. Ita D.R. in 1.q. 4.prol.ar.1. in 5. §.1. arg.5. Prob.ſic: Sapientia non eſt formaliter ſcientia, & intelligentia, ſed virtualiter gradualiter dumtaxat; at Metaphyſica eſt ſapientia: ergo Metaphyſica non eſt formaliter ſciētia, & intelligentia, ſed ſolùm virtualiter gradualiter. Major cum minori conſtabit ex articulo ſequenti. Nec obeſt: Quòd Metaphyſica poſſit elicere actus ſcientiæ, & intelligentiæ: Ad hoc enim ſufficit, quòd earum rationes virtualiter contineat.

Reſo-

7 Reſolutio 5. Metaphyſica eſt certior, atque evidentior aliis ſcientiis naturalibus. Ita Philoſ. 4.meta. tex.8. & 1. poſter. tex.23. ubi affirmat Metaphyſicam *eſſe dogma omnium ſcientiarum, & maximè ſcientiam*. Probatur: Propter quod unumquodque tale, & illud magis; at principia metaphyſicæ ſunt certa, & evidentia propter ſe; concluſiones verò aliarum ſcientiarum propter principia metaphyſicæ: ergo Metaphyſica eſt certior, & evidentior aliis ſcientiis naturalibus. Secundo: Quia principia metaphyſicæ ſunt omnium notiſſima, & veriſſima, ita ut nec divinitus poſſint deficere: Ut quodlibet eſt, vel non eſt. Principia verò ſcientiarum naturalium divinitus ſaltem poſſunt deficere: Ut Accidens inhæret ſubjecto. Si quæ autem ſunt invariabilia, pendent à principiis metaphyſicæ: ergo.

8 Objicies: Licèt veritas principiorum Theologiæ pendeat à principiis metaphyſicæ, certitudo Theologiæ ſuperat certitudinem metaphyſicæ: ergo licèt veritas ſcientiarum naturalium pendeat à principiis metaphyſicæ, poterit illarum certitudo metaphyſicæ certitudinem ſuperare. Reſpondeo: neg. conſeq. & paritatem: Licèt enim certitudo principiorũ Theologiæ fundetur in principiis metaphyſicæ præſuppoſitivè, & materialiter, non tamen pendet ab illis formaliter, & ſpecificativè, ſed à fide, & revelatione Dei, quæ in certitudine eſt ſuperans omnem ſcientiam naturalem. Di-

ces : Univerſaliora ſunt captu difficilia, utpotè à ſenſibus remota; at principia metaphyſicæ ſunt prima, & univerſaliſſima : ergo ſunt captu difficilia, & non per ſe nota. Reſpondeo : Principia metaphyſicę dicuntur per ſe nota, quia penetratis terminis ſtatim eorum veritas eſt patens, licèt alicui per accidens ſint difficilia ex neſcientia terminorum.

9 Collige 1. Metaphyſicam eſſe ſcientiam omnium nobiliſſimam, ut ait Philoſ. 11. meta.6. Agit enim de nobiliſſimo objecto. 2. Eſſe ſcientiam generalem; Quia ejus principia ſunt generalia ad omnes ſcientias. Unde Philoſ. 1. Phyſic. cap.8. eam vocat *communem facultatem*. 3. Metaphyſicam ratione principiorum eſſe ſubalternantem omnes ſcientias naturales; etenim principia ſcientiarum naturaliū, ſunt concluſiones metaphyſicæ per ejus principia demonſtrabiles.

10 Reſolutio 6. Metaphyſica eſt ſpeculativa. Ita D.R. in 1.q.4.Prol.ar.1. in 5. §.2. Prob. Quia non eſt factiva ſui objecti, ſed in ejus contemplatione ſiſtens : ergo. Dices : Metaphyſica agit de objecto factibili : ergo eſt practica. Ant.prob. Metaphyſica agit de ente; at plura ſunt entia factibilia: ergo agit de objecto factibili. Reſpondeo : Hujuſmodi entia ſunt aliundè factibilia, non ex vi cognitionis Metaphyſicæ. Hæc enim illa quatenus entia conſiderat præcisè, quin agat de eorum effectione. Sed contra: Effectio rerum eſt ens; at metaphyſica agit de omni

ente :

ente : ergo agit de effectione rerum. Diſting. conſeq. Agit de effectione, ut cognoſcibili, concedo; de effectione, ut exercenda, imperando ejus executionem; nego.

ARTICULUS II.

AN METAPHYSICA SIT Sapientia.

§. I.

QUA RATIONE SAPIENTIA intellectum, & ſcientiam in ſe continuat. Ubi de continentia Virtuali graduali.

11 SUppono 1. Sapientiam eſſe cognitione rei per altiſſimas cauſas. 2. Eſſe habitum mixtum ex ſcientia, & intelligentia. Ita Philoſ. 6. eth. 7. D. R. in 1. q. 4. Prol. a. 1. in 5. §. 1. D. Angel. pri. ſec. q. 57. a. 2. ad 2. ratio eſt : Quia intelligens dicitur habens evidentem cognitionem principiorum in ſe ipſis. *Sciens* verò dicitur is, qui clarè cognoſcit concluſiones ex principiis deductas. Habens verò utramque cognitioné, ſcilicet principiorum, & concluſionum, *Sapiens* nuncupatur. Audi Philoſophum loc. citato : *Sapiens ergo non ſolum ea, quæ ex principiis cognoſcuntur, ſed etiam circa principia dicere vera oportet*. Unde concludit : *Sapientia intellectus eſt, & ſcientia*. De hoc in

Megalog. à n. 45. Ubi hanc difficultatem ex profeſſo explicuimus. Nunc reſtat videre, quomodo ſapientia intellectum, & ſcientiam in ſe contineat. Pro cujus explicatione.

12. Nota ex D. R. in 1. diſt. a. 2. §. 3. Continentia eſt triplex: Formalis, virtualis, & potentialis. *Formalis* contingit, quando forma actu informat ſubjectum, dando illi ſuum effectum formalem, quo trahitur ad certam ſpeciē entis, ſive ſubſtantialem, ſive accidentalem. Hoc modo anima continetur in homine, & Albedo in albo. *Continentia virtualis* eſt, quando forma actu non continetur in ſubjecto, ſed virtute dumtaxat. Contineri autem in virtute ſtat dupliciter. Primò, quando continens poteſt formam virtualiter contentam producere. Secundò, quando continens poteſt proprias formæ actiones elicere, licèt eam producere non poſſit. Ratione primi, Agens dicitur præcontinere formam. Ratione ſecundi, dicitur præcontinere virtutem formæ. Primo modo continetur anima intellectiva in omnipotentia. Secundo modo, continetur vegetativa, & ſenſitiva in anima intellectiva: & cognitio animalis in cognitione perfecta hominis. Licèt enim hominis cognitio animalis cognitionem producere non valeat (actio enim non fit per actionem) per cognitionem tamen perfectam hominis attingitur quidquid per animalis cognitionem attingibile eſt. Similiter, licèt anima rationalis vegetativam, & ſenſitivam non valeat produ-

cere,

cere, valet tamen proprios earum actus elicere, nempè generationem, & ſenſationem. Prima ergo continentia, eſt virtualis. Secũda dicitur *Virtualis gradualis.* Nec vacuum nomen: Quot enim fuerint formæ, aut formarum virtutes in tertio præcontentæ, tot erunt gradus perfectionis in virtute illius tertii.

13 Sed de hujuſmodi præcontinentia in tertio virtuali graduali tria obſervat D.R. Primum, ſpecies oppoſitas in tertio includi tamquam gradus intrinſecos eam virtualiter componentes, licèt forma tertii in ſe ſit ſimplex. Secundum, ſpeciem tertiam ex pluribus mixtam virtualiter eſſe ad contenta communem, non quidem logicè per earum abnegationem, ad eum modum quo ſpecies *homo* eſt communis ad propria individua, ſed phyſicè, & per earum incluſionem virtualem, ad eum modum quo habitus Theologiæ eſt communis ad ſpeculationem, & praxim. Ita D.R. in 1.q.4.Prol. a.1. in 5.§.2.ad 1. Tertium, ſpecies oppoſitas in tertio præcontentas, contineri in illo dumtaxat virtualiter, non verò formaliter: Ut ait ſubtiliter, ſpecies in tertio præcontentas *dimittere* (quatenus præcontentas) *ſuum eſſe ſpecificum.* Hoc eſt: Dimittere propriũ eſſe actuale, ſive non contineri ſecundum eſſe formale: & eſt Phraſis ſatis propria, licèt antiqua. Cujus ratio eſt: Quia forma non dat effectum formalem ſubjecto, nec cum illo certam ſpeciem conſtituit, niſi in illo exiſtat actu, & formaliter; Actus enim eſt qui diſtinguit, conſtituit,

& ſeparat: Ac ſubinde, ubi abeſt *eſſe formale*, adeſt quoque eſſe ſpecificum. Cum autem differentiæ oppoſitæ, non contineantur actu, & formaliter in tertio, eſſe non poſſunt in illo ſecundùm eſſe ſpecificum: optimè ergo affirmat D. R. Differentias oppoſitas ut in tertio præcontentas, dimittere ſuum eſſe ſpecificum.

14 Tandem continentia *potentialis* eſt, quando forma in ſubjecto neque formaliter, neque virtualiter continetur, ſed in potentia dumtaxat; ſive contineatur in potentia phyſica, & receptiva, ad eum modum, quo formæ ſubſtantiales præcontinentur in materia prima; ſive contineatur in potentia Logica, & prædicabili, cujus ratione natura univerſalis dicitur totum potentiale reſpectu inferiorum, de quibus prædicatur.

15 Nota hìc manifeſtum diſcrimen inter continentias potentialem, & virtualem, licèt ab aliquibus malè confundantur. Etenim virtualis continentia actum includit, non verò potentialis. Ratio ſecundi eſt; Quia continere actum potentialiter, nihil eſt aliud, niſi eſſe in potentia ad actum: Eſſe autem in potentia ad actum non eſt includere actum, ut patet. Ratio primi: Quia continere actum virtualiter non eſt poſſe actum recipere, aut actu carere, ſed illum intra ſe revera includere modo perfectiori. Præterea, tunc res dicitur aliam includere virtualiter, quando vel poteſt eam producere, aut ſaltem actus ejus proprios elicere, ut explicuimus: Ac ſubinde continentia

vir-

virtualis habet annexam virtutem acti-vam ; at virtus activa actum includit ; unumquodque enim agit in quantum eſt in actu: ergo continentia virtualis actum includit.

16 Collige: continentiam in genere primo dividi in *potentialem*, & *actualem*: illa actio excludit; hæc autem includit, vel formaliter, vel virtualiter. Unde continentia actualis ſubdividi poteſt in *formalem*, & *virtualem*. Elementa enim proprios actus primos nempè formas ſubſtantiales formaliter includunt; At verò mixtum actus primos elementorum virtualiter tantum præcontinet. Aliquantulum in horum explicatione immoratus ſum ; ſunt enim in noſtra ſententia ſæpè, & non parum neceſſaria. His præſuppoſitis.

17 Reſolutio: Intellectus, & ſcientia non continentur formaliter in habitu ſapientiæ, ſed virtualiter gradualiter dumtaxat. Ita expreſsè D.R. in 1. q.4. Prol. a.1. in 5. Ubi loquendo de ſcientia, & intelligentia ait: *Iſtis tamen habitibus non repugnat, quin dimittat ſuas differentias ſpecificas formales, & contineantur virtualiter ſolum, & non formaliter in tertio habitu* (ſapientiæ) *ſpecificè diſtincto ab his; & ſic dicatur tertia ſpecies*. Prima pars reſolutionis probatur: Duæ ſpecies oppoſitæ, & completæ non poſſunt in tertio formaliter contineri ; at intellectus, & ſcientia ſunt duæ ſpecies virtutis mentis diſparatè ſaltem oppoſitæ, & completæ: ergo intellectus, & ſcientia in habitu ſapientiæ formaliter contineri non poſſunt. Maj. con-

ſtat ex Megalog. à n. 1378. Min. prob. Cognitiones immediata, & mediata, ſine, & cum diſcurſu opponuntur ſaltem diſparatè; at intelligentia, & ſcientia ſunt cognitiones immediata, & mediata, ſine, & cum diſcurſu: ergo intelligentia, & ſcientia ſunt ſpecies virtutis mentis oppoſitæ ſaltem diſparatè. Secunda pars reſolutionis ſequitur ex prima. Cum enim ſapientia intellectum, & ſcientiam contineat, & formaliter continere non poſſit, ſupereſt, ut ſaltem virtualiter gradualiter eorum rationes in ſe contineat. Sed contra Reſolutionem.

18 Objicies: Sapientia formaliter cõtinet habitus ſcientiæ, & intelligentiæ: ergo non tantum virtualiter. Ant. prob. Sapientia eſt habitus acquiſitus per actus intelligentiæ, & ſcientiæ, nimirum per cognitiones principiorum, & concluſionis: ergo formaliter continet habitus ſciẽtiæ, & intelligentiæ. Confirmatur: Qualitas formaliter continet gradus ex quibus componitur; at ſapientia eſt qualitas compoſita ex diverſis gradibus ſcientiæ, & intelligentiæ: ergo ſapientia formaliter continet gradus ſcientiæ, & intelligentiæ: Ac ſubinde, formaliter gradualiter continet intellectum, & ſcientiam, & non tantum virtualiter.

19 Reſpondeo neg. antec. Sicut enim linea, & ſuperficies non continentur formaliter in corpore, quatenus ſunt ſpecies completæ, & diverſæ quantitatis, licèt corpus ex illis materialiter coaleſcat; Sapientia non componitur formaliter ex

par-

partialibus intelligentiæ, & ſcientiæ habitibus, tametſi ex eorum entitatibus materialiter coaleſcat. Sic numerus ſenarius non componitur formaliter ex binario, & quaternario, ut ſunt ſpecies numerorum diverſæ (una enim ſpecies non componitur formaliter ex alia) licèt ex eorum unitatibus materialiter componatur. Itaque Sapientia ad ſui conſtitutionem trahit intellectum, & ſcientiam: Hi tamen habitus, ut tertiam ſpeciem ſapientiæ contineant, dimittunt eſſe formale, & ſpecificum, & in tertio manent entitativè tantum, & materialiter. Sic numerus binarius, & quaternarius non manent in ſenario formaliter, & ſecundum propriam ſpeciem (cum deſit unicuique formalitas ultimæ unitatis) ſed à ſenario trahuntur ad propriam ſpeciem in qua ſolum manent eorum unitates de materiali. Idem ergo de ſcientia, & intelligentia reſpectu ſapientiæ. Quomodo autem poſſit una ſpecies ab altera trahi ad proprium eſſe, integra manente entitate illius quæ trahitur, declarat optime D. R. exemplo qualitatis intenſibilis. Etenim primus gradus frigiditatis calori intenſo adjunctus non manet in illo formaliter in propria ſpecie, eſtò maneat entitas frigiditatis de materiali. Cujus rationem aſſignat D. R. in 1. d. 15. art. 2. §. 3. toto. Quia videlicet gradus ille minimus frigitatis calori intenſò adjunctus non conſtituit ſpeciem *frigidi*, ſed calore præexiſtente trahitur ad conſtituendam tertiam ſpeciem *caloris temperati*. Similiter ergo

ergo dicendum, intelligentiam, & ſcientiam non contineri formaliter in habitu ſapientiæ, ſed trahi ab iſto ad tertiam ſpeciem virtutis conſtituendam, in qua ſolum virtualiter gradualiter continentur.

20 Replicabis: Cognitio principiorum ſine diſcurſu eſt formaliter intelligentia; at ſapientia eſt cognitio principiorum ſine diſcurſu: ergo eſt formaliter intelligentia. Reſpondeo diſting. majori: Si in eis ſiſtat; concedo: Si ultra ad concluſiones ex eis demonſtrandas progrediatur; nego majorem, & cum eadem diſtinctione ad min. neg. conſeq. Eò enim ipſo quòd Sapientia ad demonſtrandas concluſiones ex principiis per ſe notis progrediatur, intelligentia formaliter eſſe non poteſt: hæc enim eſt habitus immediatè inclinans ad intelligendas ſine diſcurſu veritates.

§. II.

AN METAPHYSICA SIT Sapientia rigorosè.

21 Reſolutio eſt affirmativa, quam tenet D.R. in 1. q.4. Prol. a. 1. in §. 9.1. Prob. Habitus mixtus ex ſcientia, & intelligentia ad res per altiſſimas cauſas cognoſcendas eſt ſapientia; at Metaphyſica eſt hujuſmodi habitus: ergo metaphyſica eſt ſapientia. Major eſt certa, & minor conſtat ex n. 11. Confirmatur 1. In Metaphyſica datur actus ſimplicis intelligen-

gentiæ, & principia univerſaliſſima quibus ſuas concluſiones demonſtrat per altiſſimas cauſas: ergo eſt Sapientia. Antec. prob. Metaphyſica demonſtrat ſuas concluſiones per principia prima, & univerſaliſſima, cujuſmodi eſt principium: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*: ergo Metaphyſica demonſtrat ſuas concluſiones per altiſſimas cauſas. Confirmatur 2. Actus ille: *Impoſſibile eſt* &c. generat aliquem habitum; at non alium niſi metaphyſicæ: ergo &c.

22 Itaque Metaphyſica eſt unus numero habitus ex diverſis gradibus ſcientiæ, & intelligentiæ ſucceſſivè comparatis compoſitus. Hos rectè vocat D.R. gradus affluentes, ac refluentes: Non enim eſt ſimplex qualitas metaphyſica, ſed ex diverſis gradibus ſucceſſivè cōparatis compoſita; omnes tamen trahit ad ſui conſtitutionem ſapientia. Sed contra hoc.

23 Objicies: Gradus intelligentiæ habitualis ex actibus puræ intelligentiæ cōparati realiter diſtinguuntur à gradibus ſcientiæ habitualis, qui per actuales demonſtrationes comparantur: ergo trahi non poſſunt à metaphyſica ad tertiam ſpeciem virtutis, hoc eſt ſapientiæ conſtituendam. Confirmatur: Eſſe ſpecificum eſt de eſſentia rei: ergo dimitti non poteſt rei entitate permanente; at gradus intelligentiæ, & ſcientiæ manent entitativè in ſapientia: ergo continentur in illa formaliter, ac ſubinde proprium eſſe ſpecificum non dimittunt. Urgetur: Simplex gradus intelligentiæ ante adventum

primi

primi gradus ſcientifici eſt pura, & formalis intelligentia: ergo tranſire non poteſt in intelligentiam virtualem, cujuſmodi eſt ſapientia.

24 Reſpondeo ad object. conc. antec. de diſtinctione inadæquata, & neg. conſeq. cujus falſitas variis exemplis poteſt declarari. Quia in primis binarius, & ſenarius ſunt duæ ſpecies numeri, & tamen eorum entitates trahuntur à quinario. Colores extremi realiter diſtinguntur inter ſe, quos trahit in ſui conſtitutionem color medius. Primus gradus frigiditatis diſtinguitur realiter à calore intenſo, à quo tamen trahitur in ſpeciem caloris temperati integra manente entitate frigiditatis. Sic dicuntur etiam formæ elementares trahi à forma mixti, licèt in illo non maneant formaliter: ergo gradus ſcientiæ, & intelligentiæ poſſunt trahi à ſapientia, ut tertiam ſpeciem virtutis in illa conſtituant. Ad confirmationem diſtin. conſeq. Dimitti non poteſt rei entitate permanente, ſi permaneat res in ſuo eſſe formali; concedo: Si permaneat tantum entitativè, & materialiter; nego conſeq. Cujus falſitas apparet in permanentia primi gradus frigiditatis in calore temperato, & unitate binarii, & ternarii in numero ſenario. Ad Urgentiam conced. antec. & neg. conſeq. Primus enim gradus frigiditatis conſtituit formaliter ſubjectum frigidum ut unum: Si tamen poſtea adveniat eidem ſubjecto calor intenſus, non manet gradus ille frigiditatis formaliter in propria ſpecie frigidi; trahitur

bitur enim in ſpeciem caloris temperati, in quo ſolum manet entitativè, & materialiter.

25 In fine obſerva: Minimum gradum ſcientificum per metaphyſicam demonſtrabilem comparatum habere rationem ſapientiæ, & contineri in eo virtualiter gradualiter intellectum, & ſcientiam modo explicato in Megalog. àn. 65. Unde hęc propoſitio: *Intellectus, & ſcientia non manent formaliter in habitu ſapientiæ,* dupliciter verificatur in ſententia D. R. Primò, quia manent ſolũ entitativè, & materialiter ſuppoſita diſtinctione reali inadæquata inter gradus intelligentiæ, & ſcientiæ in tertio manentes ad eum modum, quo entitates binarii, & ternarii continentur materialiter in numero ſenario. Secundò, quia manent virtualiter gradualiter in ſimplici gradu ſapientiæ ad eum modum, quo apprehenſiones terminorum continentur in ſimplici actu judicii, & judicia in diſcurſu. Prima continentia dicitur materialis: Secunda, virtualis gradualis. Utraque tamen excludit continentiam formalem. In utroque ergo ſenſu eſt vera propoſitio illa in noſtra ſententia, neque unus alteri opponitur, ſi benè percipiatur.

§. III.

§. III.

AN METAPHYSICA SIT perfectior habitu principiorum.

26 RESolutio noſtra eſt affirmativa. Illam tenent D. R. loc. cit. Angel. Doct. prima ſecundæ q. 57. art. 2. ad 2. cui adhæret Cajetanus in coment. Prob. Sapiẽtia eſt perfectior habitu principiorum; at Metaphyſica eſt ſapientia: ergo metaphyſica eſt perfectior habitu principiorum. Maj. prob. Continens eſt perfectius contento; at ſapientia ex ſupradictis eſt continens virtualiter gradualiter habitum principiorum: ergo eſt perfectior illo. Confirmatur: Sapientia ex Philoſ. attingit principia, & inſuper illata ex principiis: ergo eſt perfectior habitu principiorum. Secundò: Metaphyſica habet Deum pro objecto attributionis inadæquato, quod habitus principiorum non habet: ergo illa eſt perfectior. Sed contra reſolutionem.

27 Objicies 1. Metaphyſica exceditur in certitudine ab habitu principiorum: ergo non eſt perfectior illo. Antec. prob. Certitudo, & evidentia conveniunt principiis propter ſe, metaphyſicæ verò propter aliud, hoc eſt, propter principia; cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus: ergo exceditur in certitudine ab habitu principiorum. Reſpondeo: Metaphyſica cum ſit intelligentia, & ſcientia

vir-

virtualiter, habet certitudinem propter ſe, & propter aliud reſpectu diverſorum actuum: Attingit enim certò, & evidenter principia in ſe ipſis, concluſiones verò propter principia. In quo nulla eſt contradictio, ut oſtendimus in Megalog. à num. 51.

28 Objicies 2. Effectus perfectior ſua cauſa eſſe non poteſt; at Metaphyſica eſt effectus habitus principiorum: ergo perfectior iſto eſſe non poteſt. Min. prob. Concluſio eſt effectus principiorum; at metaphyſica eſt effectus concluſionis demonſtratæ; cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus: ergo metaphyſica eſt effectus habitus principiorum.

29 Reſpondeo diſting. maj. Effectus perfectior eſſe non poteſt ſua cauſa adæquata; concedo: Sua cauſa inadæquata; nego maj. & diſting. min. Metaphyſica eſt effectus habitus principiorum adæquatè, & effectivè ab illo productus; nego: aliqualiter tantùm pendens ab illo; concedo min. & neg. conſeq. Itaque habitus metaphyſicæ non producitur effectivè ab actu, vel ab habitu principiorum, ſed reſultat connaturaliter ex potentia intellectiva ad poſitionem actuum. Non autem reſultat ad poſitionem ſolius intelligentiæ, aut ſolius ſcientiæ, ſed ad utriuſque poſitionem, ut declarat optimè D. R. q. 4. citata art. 1. in 5. §. 1. Unde Commentat. 6. Ethic. 7. ex Philoſ. affirmat: Eum, qui penetrat principia, dici *intelligentem*; qui verò deducit ex principiis concluſiones, vocari *ſcientem*: *Cùm autem*, proſequitur,

ambas concipit veritates, & eam quæ circa principia, & eam quæ circa ea, quæ ex principiis, tunc intellectualis eſt Theologus, & ſapiens, & ſciens, ſive ſcientificus: Ut qui ex principiis per principia edoctus. Poſitis ergo in intellectu actibus ſciendi, & intelligendi reſultat ex potentia intellectiva habitus ſapientiæ ad utrumque potentiam habilitans. Cum autem intellectus ſit ex ſe virtualiter productivus actuum intelligentiæ, & ſcientiæ, ad illorum poſitionem poteſt in ſe ipſo producere habitum utriuſque elicitivum, in quo proinde rationes ſcientię, & intelligentiæ virtualiter gradualiter continentur. Hic ergo habitus ſapientiæ perfectior eſt habitu principiorum, non tamen ſua cauſa effectiva: Pendet enim effectivè à potentia intellectiva, quæ eſt perfectior omni habitu naturali.

ARTICULUS III.

DE UNITATE METAPHYSICA.

30 SErmo eſt de unitate ſpecifica, & numerica metaphyſicæ, quæ ab aliis vocantur Unitas formalis, & materialis. Vide Megalog. à n.110. ubi de Logicæ unitate.

§.I.

§. I:

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

31 **R**Eſolutio 1. Metaphyſica eſt unus habitus formaliter ſecundum ſpeciem athomam. Ita D. R. in 1. q.4 Prol. art.1. in 5. arg.3. & 4.Prob. 1. ex Philoſ. 4. Metaph. tex. 2. dicente: *Omnia entia dicuntur ad unum, ſicut omnia ſalubria ad ſanitatem*. Et poſt pauca: *Palam ergo, quia & omnia entia unius eſt ſcientiæ conſiderare*. Prob. ratione: Unitas ſpecifica ſcientiarum deſumitur ab unitate formali objecti; at objectum Metaphyſicæ eſt unum formaliter ab una ratione formali *ſub qua*, nimirum entis ſibilitate: ergo metaphyſica eſt unus habitus formaliter.

32 Reſpondebis: Metaphyſicam attingere plura ut plura, & primò diverſa, nempè ſubſtantiam, & acidens. Sed contra: Ubi ſunt plura propter unum, ibi eſt unum tantùm; at Metaphyſica attingit ſubſtantiam, & accidens propter unam rationem entis: ergo eſt unus habitus. Confirmatur: una potentia viſiva eſt ſufficiens ad colores ſpecie diverſos, eò quod omnes conveniant in ratione formali viſibilis; at ſubſtantia, & accidens conveniunt in ratione formali entis: ergo ad utrumque ſufficit una metaphyſica.

33 Prob. 3. Unitas ſcientiæ formalis deſumitur ab objecto, & principiis; at metaphyſica habet unum objectum, & unum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

unum principium, in quod omnia alia reſolvuntur: ergo metaphyſica eſt unus habitus formaliter. Min. quo ad primam partem prob. Objectum metaphyſicæ eſt ens: at ens habet unum conceptum objectivum, ut dicemus: ergo metaphyſica habet unum objectum. Secũda pars prob. Hoc eſt principium primum metaphyſicę: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*; at in hoc omnia principia reſolvuntur: ergo metaphyſica habet unum principium &c.

34 Reſolutio 2. Metaphyſica in unoquoque intellectu eſt unus numero habitus ex diverſis gradibus affluentibus, ac refluentibus compoſitus. Dixi: *Ex diverſis gradibus affluentibus, ac refluentibus* &c. ut utar terminis, quibus D. R. explicat qualitatis intenſionem, ac remiſſionem, de quo in lib. de ortu, & interitu. Sicut enim quantitas augetur, & minuitur per poſitionem partium affluentium, ac refluentium; qualitas intenditur, & remittitur per fluxum, & refluxum diverſorum graduum. Sicut autem ex diverſis partibus reſultat una numero quantitas (pluralitas enim ſequitur diviſionem continui) ita ex diverſis gradibus reſultat una numero qualitas. Ex qua doctrina prob. Reſolutio: Qualitas in unoquoque ſubjecto eſt unum numero accidens ex diverſis gradibus compoſitum; at habitus metaphyſicæ eſt qualitas: ergo in unoquoq; ſubjecto eſt unus numero.

§. II.

§. II.

OBJECTIONES.

35 CONtra primam reſolutionem objicies 1. Objectum metaphyſicę non habet unitatem formalem ſpecificam: ergo metaphyſica nõ eſt una ſcientia formaliter. Conſeq. patet: Quia unitas ſcientiæ commenſuratur cum unitate objecti, ut probat D. R. in 1. qu. 3. Prol. art. 2. in 5. §. 1. arg. 4. Antec. prob. Unitas formalis ſpecifica eſt univoca; ac ens in noſtra ſententia unitatem univocam non habet, ſed analogam dumtaxat: ergo objectum metaphyſicæ unitatem formalem ſpecificam non habet. *Thomiſtæ reſpondent*: Ens logicè ſumptum, ſeù in eſſe ſcibilis eſſe univocum, licèt metaphyſicè, & in eſſe entis ſit analogum. Sed contra: Ens logicè ſumptum includitur etiam in ultimis differentiis: ergo univocum eſſe non poteſt. Meliùs eſſe reſpondet D. R. Ens in ſtatu præciſionis habere majorem unitatem, quam ſit unitas univocationis, quod expreſsè affirmat in 1. d. 25. ar. 3. §. 1. v. *Dico*. De quo poſtea.

36 Sed contra: Metaphyſica non ſolum conſiderat ens ut objectivè præciſum, ſed etiam ut objectivè comparatum ad ſubſtantiam, & accidens, quæ ſunt objectum per ſe ſecundum ipſius; at ens comparatum ad ſubſtantiam, & accidens eſt analogum, non univocum: ergo metaphyſica eſt unus habitus unitatę analo-

gica,

gica, non verò ūnitate ſpecifica. Reſpondet D.R. q.3. Prol. art.4. in 4. §.2. v. *Ex hoc*, his verbis: *Cum ſcientiæ unitate ſtat quòd ſit habitus explicans* (deſcendendo nimirum à communi objecto ad ſpecies immediatas) *ita tamen quòd illa explicatio contentorum ſub objecto communi fiat in attributione ad ſubjectum commune*: *Ut patet de Metaphyſica*. Hinc ad argumentum diſting. maj. Metaphyſica comparat ens ad ſubſtantiam, & accidens ex æquo, ac diſparatè; nego: Conſiderando unum in attributione ad aliud; concedo maj. cum min. & neg. conſeq. Sicut enim ad unum habitum Medicinæ ſpectat agere de Sanitate, & de his, quæ ad ſanitatem conducunt; Ita ad unam metaphyſicam ſpectat agere de ente, & de his, quæ ens concernunt, nempè de ſubſtantia, & accidente. Præterea, unus numero actus attingit objectum formale propter ſe, & materialia propter formale: ergo unus numero habitus metaphyſicæ poterit attingere ens propter ſe, & ſubſtantiam, & accidens propter rationem entis quam includunt.

37 Objicies 2. Unitas formalis eſt unitas per ſe; at metaphyſicæ habitus eſt unum per accidens, non per ſe: ergo non eſt unus formaliter. Min. prob. Quod coaleſcit ex duplici ſpecie completa eſt unum per accidens; at habitus ſapientiæ coaleſcit ex duplici ſpecie completa virtutis, nimirum intelligentiæ, & ſcientiæ: ergo eſt unum per accidens. Reſpondeo diſting. ultimam maj. Si ſpecies completæ contineantur in illo formaliter; conc.

Si con-

Si contineantur dumtaxat virtualiter, aut materialiter; nego: Aliàs omne mixtum eſſet ens per accidens.

QUÆSTIO II.

DE PRINCIPIIS METAPHYSICÆ.

Metaphyſica ut *habitus explicans* expendit quædam principia circa proprium objectum, & quia hoc eſt univerſaliſſimum, Metaphyſicæ principia ſunt omnium communiſſima. Vide Authorem in 1. d.3. q.1. art.5. §.1. & 2.

ARTICULUS I.

QUOD SIT PRIMUM PRINCIPIUM Metaphyſicæ.

38 Nota ex Philoſ.4. Metaphyſ. 3. Ad primum principium tria requiri. Primum, quòd ſit certiſſimum, ac notiſſimum, adeò ut circa illud nemini contingat errare. Secundum, quòd ſit prima omnium dignitas, ſeu quòd non habeatur ex ſuppoſitione, aliàs prima non eſſet. Tertium, quod ſit aliorum axiomatum principium, in quod omnis demonſtratio mediatè, vel immediatè reſolvatur.

Antonius Andreas Scoti diſcipulus affirmat, primum omnium principium eſſe: *Ens eſt ens*, quam ſententiam refert D. R. loc.cit. §.2. & refellit ſic: Primum principium metaphyſicæ debet eſſe propoſitio

doctrinalis, & ſcientifica; at propoſitio *Ens eſt ens* doctrinalis non eſt, ſed identica, & nugatoria: ergo primum principium eſſe non poteſt. Secundò, quia poteſt per aliam probari.

§. I.

SENTENTIA PHILOSOPHI, & Communis.

39 Reſolutio: Propoſitio: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, eſt primum omnium, atque indemonſtrabile principium. Ita Philoſ.4. metaph. 4. D.R. quodlib.3. q.8. concluſ.6.& latiùs in 1. d.3.q.1.art.5. §.2. D. Angel. prima ſecundæ q.94.art.2.& Philoſophi communiter. Prob. Propoſitioni: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, conveniunt tres illæ conditiones ad primum principium requiſitæ: ergo eſt principium omnium primum. Antec.prob. per partes. Primò, nemo eſt tam ſtolidus, qui illud mente negare poſſit; licèt illud ore negare affectet, ut de Heraclito refert Philoſ. Error enim provenit ex ignorantia terminorũ, termini autem illius principii ſunt omnium notiſſimi. Secundò, probari non poteſt à priori, quia in illo nititur tota vis ſyllogiſtica. Et licèt probari poſſit inductione, ut videtur probari à Philoſ.loc. citat. Non tamen poteſt probari à priori, per aliud generalius. Tertiò, omnia alia principia, & concluſiones demonſtrabiles in illud ultimò reſolvuntur ſaltem de-

deducendo ad impoſſibile: ergo principium: *Impoſſibile eſt, idem* &c. eſt omnium primum. Confirmatur: Hoc principio refellitur major omnium impoſſibilitatum, quæ eſt ſimultas formæ, & carentiæ: ergo eſt potiſſimum inter omnia.

40 Objicies 1. Pro ſententia Antonii Andreæ: Propoſitio: *Ens eſt ens* eſt notior dicente: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*: ergo illa, & non iſta erit primum omnium, ac notiſſimum principium. Antec. prob. Illa propoſitio eſt notior, cujus contradictoria eſt falſior, magiſque ab intellectu refutata; at hæc: *ens non eſt ens*, eſt falſior iſta: *Poſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*: ergo propoſitio *ens eſt ens*, eſt notior. Reſpondeo cum D.R. neg. anteced. ad cujus probationem conceſſa maiori, neg. min. Quia propoſitio: *Ens non eſt ens*, ſolùm negat formaliter eſſe, non autem affirmat ſimul eſſe, aliter eſſet propoſitio affirmans. At propoſitio dicens: *Poſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, expreſsè affirmat eſſe, & non eſſe de eodem; ideò ejus falſitas eſt expreſſior, ac ſubinde ejus contradictoria erit notior.

41 Objicies 2. Propoſitio affirmans eſt notior negante; at propoſitio *Ens eſt ens*, eſt affirmans; Propoſitio verò: *Impoſſibile eſt* &c. eſt negans: ergo illa eſt notior. Reſpondeo nego maj. Sæpè enim res per negationes, meliùs quam per affirmationes cognoſcimus, ut cum Deum vocamus infinitum, incorporeum, increatum, immenſum. Itaque propoſitioni per ſe notæ accidit quod ſit affirmans, vel negans:

§. III.

AN METAPHYSICA SIT perfectior habitu principiorum.

26 Reſolutio noſtra eſt affirmativa. Illam tenent D. R. loc. cit. Angel. Doct. prima ſecundæ q.57.art. 2. ad 2. cui adhæret Cajetanus in coment. Prob. Sapiētia eſt perfectior habitu principiorum; at Metaphyſica eſt ſapientia: ergo metaphyſica eſt perfectior habitu principiorum. Maj. prob. Continens eſt perfectius contento; at ſapientia ex ſupradictis eſt continens virtualiter gradualiter habitum principiorum: ergo eſt perfectior illo. Confirmatur: Sapientia ex Philoſ. attingit principia, & inſuper illata ex principiis: ergo eſt perfectior habitu principiorum. Secundò: Metaphyſica habet Deum pro objecto attributionis inadæquato, quod habitus principiorum non habet: ergo illa eſt perfectior. Sed contra reſolutionem.

27 Objicies 1. Metaphyſica exceditur in certitudine ab habitu principiorum: ergo non eſt perfectior illo. Antec. prob. Certitudo,& evidentia conveniunt principiis propter ſe, metaphyſicæ verò propter aliud, hoc eſt, propter principia; cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus: ergo exceditur in certitudine ab habitu principiorum. Reſpondeo: Metaphyſica cum ſit intelligentia, & ſcientia vir-

virtualiter, habet certitudinem propter ſe, & propter aliud reſpectu diverſorum actuum: Attingit enim certò, & evidenter principia in ſe ipſis, concluſiones verò propter principia. In quo nulla eſt contradictio, ut oſtendimus in Megalog. à num. 51.

28 Objicies 2. Effectus perfectior ſua cauſa eſſe non poteſt; at Metaphyſica eſt effectus habitus principiorum: ergo perfectior illo eſſe non poteſt. Min. prob. Concluſio eſt effectus principiorum; at metaphyſica eſt effectus concluſionis demonſtratæ; cum ſit habitus per demonſtrationem acquiſitus: ergo metaphyſica eſt effectus habitus principiorum.

29 Reſpondeo diſting. maj. Effectus perfectior eſſe non poteſt ſua cauſa adæquata; concedo: Sua cauſa inadæquata; nego maj. & diſting. min. Metaphyſica eſt effectus habitus principiorum adæquatè, & effectivè ab illo productus; nego: aliqualiter tantùm pendens ab illo; concedo min. & neg. conſeq. Itaque habitus metaphyſicæ non producitur effectivè ab actu, vel ab habitu principiorum, ſed reſultat connaturaliter ex potentia intellectiva ad poſitionem actuum. Non autem reſultat ad poſitionem ſolius intelligentiæ, aut ſolius ſcientiæ, ſed ad utriuſque poſitionem, ut declarat optimè D. R. q. 4. citata art. 1. in 5. §. 1. Unde Commentat. 6. Ethic. 7. ex Philoſ. affirmat: Eum, qui penetrat principia, dici *intelligentem*, qui verò deducit ex principiis concluſiones, vocari *ſcientem*: *Cùm autem*, proſequitur, *ambas*

ambas concipit veritates, & eam quæ circa principia, & eam quæ circa ea, quæ ex principiis, tunc intellectualis eſt Theologus, & ſapiens, & ſciens, ſive ſcientificus: Ut qui ex principiis per principia edoctus. Poſitis ergo in intellectu actibus ſciendi, & intelligendi reſultat ex potentia intellectiva habitus ſapientiæ ad utrumque potentiam habilitans. Cum autem intellectus ſit ex ſe viitualiter productivus actuum intelligentiæ, & ſcientiæ, ad illorum poſitionem poteſt in ſe ipſo producere habitum utriuſque elicitivum, in quo proinde rationes ſcientię, & intelligentiæ virtualiter gradualiter contineantur. Hic ergo habitus ſapientiæ perfectior eſt habitu principiorum, non tamen ſua cauſa effectiva: Pendet enim effectivè à potentia intellectiva, quæ eſt perfectior omni habitu naturali.

ARTICULUS III.

DE UNITATE METAPHYSICA.

30 SErmo eſt de unitate ſpecifica, & numerica metaphyſicæ, quæ ab aliis vocantur Unitas formalis, & materialis. Vide Megalog. à n.110. ubi de Logicæ unitate.

§. I:

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

31 RESolutio 1. Metaphyſica eſt unus habitus formaliter ſecundum ſpeciem athomam. Ita D. R. in 1. q.4 Prol. art.1. in 5. arg.3. & 4. Prob. 1. ex Philoſ. 4. Metaph. tex. 2. dicente: *Omnia entia dicuntur ad unum, ſicut omnia ſalubria ad ſanitatem*. Et poſt pauca: *Palam ergo, quia & omnia entia unius eſt ſcientiæ conſiderare*. Prob. ratione: Unitas ſpecifica ſcientiarum deſumitur ab unitate formali objecti; at objectum Metaphyſicæ eſt unum formaliter ab una ratione formali *ſub qua*, nimirum entis ſibilitate: ergo metaphyſica eſt unus habitus formaliter.

32 Reſpondebis: Metaphyſicam attingere plura ut plura, & primò diverſa, nempè ſubſtantiam, & acidens. Sed contra: Ubi ſunt plura propter unum, ibi eſt unum tantùm; at Metaphyſica attingit ſubſtantiam, & accidens propter unam rationem entis: ergo eſt unus habitus. Confirmatur: una potentia viſiva eſt ſufficiens ad colores ſpecie diverſos, eò quod omnes conveniant in ratione formali viſibilis; at ſubſtantia, & accidens conveniunt in ratione formali entis: ergo ad utrumque ſufficit una metaphyſica.

33 Prob. 3. Unitas ſcientiæ formalis deſumitur ab objecto, & principiis; at metaphyſica habet unum objectum, & unum

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

unum principium, in quod omnia alia reſolvuntur: ergo metaphyſica eſt unus habitus formaliter. Min. quo ad primam partem prob. Objectum metaphyſicæ eſt ens: at ens habet unum conceptum objectivum, ut dicemus: ergo metaphyſica habet unum objectum. Secũda pars prob. Hoc eſt principium primum metaphyſicę: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*; at in hoc omnia principia reſolvuntur: ergo metaphyſica habet unum principium &c.

34 Reſolutio 2. Metaphyſica in unoquoque intellectu eſt unus numero habitus ex diverſis gradibus affluentibus, ac refluentibus compoſitus. Dixi: *Ex diverſis gradibus affluentibus, ac refluentibus* &c. ut utar terminis, quibus D. R. explicat qualitatis intenſionem, ac remiſſionem, de quo in lib. de ortu, & interitu. Sicut enim quantitas augetur, & minuitur per poſitionem partium affluentium, ac refluentium; qualitas intenditur, & remittitur per fluxum, & refluxum diverſorum graduum. Sicut autem ex diverſis partibus reſultat una numero quantitas (pluralitas enim ſequitur diviſionem continui) ita ex diverſis gradibus reſultat una numero qualitas. Ex qua doctrina prob. Reſolutio: Qualitas in unoquoque ſubjecto eſt unum numero accidens ex diverſis gradibus compoſitum; at habitus metaphyſicæ eſt qualitas: ergo in unoquoq; ſubjecto eſt unus numero.

§. II.

§. II.

OBJECTIONES.

35 Contra primam reſolutionem objicies 1. Objectum metaphyſicę non habet unitatem formalem ſpecificam: ergo metaphyſica nõ eſt una ſcientia formaliter. Conſeq. patet: Quia unitas ſcientiæ commenſuratur cum unitate objecti, ut probat D. R. in 1. qu.3. Prol. art.2. in 5. §.1. arg.4. Antec. prob. Unitas formalis ſpecifica eſt univoca; ac ens in noſtra ſententia unitatem univocam non habet, ſed analogam dumtaxat: ergo objectum metaphyſicæ unitatem formalem ſpecificam non habet. *Thomiſtæ reſpondent*: Ens logicè ſumptum, ſeù in eſſe ſcibilis eſſe univocum, licèt metaphyſicè, & in eſſe entis ſit analogum. Sed contra: Ens logicè ſumptum includitur etiam in ultimis differentiis: ergo univocum eſſe non poteſt. Meliùs eſſe reſpondet D. R. Ens in ſtatu præciſionis habere majorem unitatem, quam ſit unitas univocationis, quod expreſsè affirmat in 1.d.25. ar.3.§.1. v. *Dico*. De quo poſtea.

36 Sed contra: Metaphyſica non ſolum conſiderat ens ut objectivè præciſum, ſed etiam ut objectivè comparatum ad ſubſtantiam, & accidens, quæ ſunt objectum per ſe ſecundum ipſius; at ens comparatum ad ſubſtantiam, & accidens eſt analogum, non univocum: ergo metaphyſica eſt unus habitus unitate analogica,

gica, non verò unitate ſpecifica. Reſpondet D.R. q.3. Prol. art.4. in 4. §.2. v. *Ex hoc*, his verbis: *Cum ſcientiæ unitate ſtat quòd ſit habitus explicans* (deſcendendo nimirum à communi objecto ad ſpecies immediatas) *ita tamen quòd illa explicatio contentorum ſub objecto communi fiat in attributione ad ſubjectum commune*: *Ut patet de Metaphyſica*. Hinc ad argumentum diſting. maj. Metaphyſica comparat ens ad ſubſtantiam, & accidens ex æquo, ac diſparatè; nego: Conſiderando unum in attributione ad aliud; concedo maj. cum min. & neg. conſeq. Sicut enim ad unum habitum Medicinæ ſpectat agere de Sanitate, & de his, quæ ad ſanitatem conducunt; Ita ad unam metaphyſicam ſpectat agere de ente, & de his, quæ ens concernunt, nempè de ſubſtantia, & accidente. Præterea, unus numero actus attingit objectum formale propter ſe, & materialia propter formale: ergo unus numero habitus metaphyſicæ poterit attingere ens propter ſe, & ſubſtantiam, & accidens propter rationem entis quam includunt.

37 Objicies 2. Unitas formalis eſt unitas per ſe; at metaphyſicæ habitus eſt unum per accidens, nòn per ſe: ergo non eſt unus formaliter. Min.prob. Quod coaleſcit ex duplici ſpecie completa eſt unum per accidens; at habitus ſapientiæ coaleſcit ex duplici ſpecie completa virtutis, nimirum intelligentiæ, & ſcientiæ: ergo eſt unum per accidens. Reſpondeo diſting. ultimam maj. Si ſpecies completæ contineantur in illo formaliter; conc.

Si con-

Si contineantur dumtaxat virtualiter, aut materialiter; nego: Aliàs omne mixtum eſſet ens per accidens.

QUÆSTIO II.

DE PRINCIPIIS METAPHYSICÆ.

Metaphyſica ut *habitus explicans* expendit quædam principia circa proprium objectum, & quia hoc eſt univerſaliſſimum, Metaphyſicæ principia ſunt omnium communiſſima. Vide Authorem in 1. d. 3. q. 1. art. 5. §. 1. & 2.

ARTICULUS I.

QUOD SIT PRIMUM PRINCIPIUM Metaphyſicæ.

38 Nota ex Philoſ. 4. Metaphyſ. 3. Ad primum principium tria requiri. Primum, quòd ſit certiſſimum, ac notiſſimum, adeò ut circa illud nemini contingat errare. Secundum, quòd ſit prima omnium dignitas, ſeu quòd non habeatur ex ſuppoſitione, aliàs prima non eſſet. Tertium, quod ſit aliorum axiomatum principium, in quod omnis demonſtratio mediatè, vel immediatè reſolvatur.

Antonius Andreas Scoti diſcipulus affirmat, primum omnium principium eſſe: *Ens eſt ens*, quam ſententiam refert D. R. loc. cit. §. 2. & refellit ſic: Primum principium metaphyſicæ debet eſſe propoſitio

doctrinalis, & ſcientifica; at propoſitio *Ens eſt ens* doctrinalis non eſt, ſed identica, & nugatoria: ergo primum principium eſſe non poteſt. Secundò, quia poteſt per aliam probari.

§. I.

SENTENTIA PHILOSOPHI, & Communis.

39 Reſolutio: Propoſitio: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, eſt primum omnium, atque indemonſtrabile principium. Ita Philoſ. 4. metaph. 4. D. R. quodlib. 3. q. 8. concluſ. 6. & latiùs in 1. d. 3. q. 1. art. 5. §. 2. D. Angel. prima ſecundæ q. 94. art. 2. & Philoſophi communiter. Prob. Propoſitioni: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, conveniunt tres illæ conditiones ad primum principium requiſitæ: ergo eſt principium omnium primum. Antec. prob. per partes. Primò, nemo eſt tam ſtolidus, qui illud mente negare poſſit; licèt illud ore negare affectet, ut de Heraclito refert Philoſ. Error enim provenit ex ignorantia terminorũ, termini autem illius principii ſunt omnium notiſſimi. Secundò, probari non poteſt à priori, quia in illo nititur tota vis ſyllogiſtica. Et licèt probari poſſit inductione, ut videtur probari à Philoſ. loc. citat. Non tamen poteſt probari à priori, per aliud generalius. Tertiò, omnia alia principia, & concluſiones demonſtrabiles in illud ultimò reſolvuntur ſaltem de-

deducendo ad impoſſibile: ergo principium: *Impoſſibile eſt idem* &c. eſt omnium primum. Confirmatur: Hoc principio refellitur major omnium impoſſibilitatum, quæ eſt ſimultas formæ, & carentiæ: ergo eſt potiſſimum inter omnia.

40 Objicies 1. Pro ſententia Antonii Andreæ: Propoſitio: *Ens eſt ens* eſt notior dicente: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*: ergo illa, & non iſta erit primum omnium, ac notiſſimum principium. Antec. prob. Illa propoſitio eſt notior, cujus contradictoria eſt falſior, magiſque ab intellectu refutata; at hæc: *ens non eſt ens*, eſt falſior iſta: *Poſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*: ergo propoſitio *ens eſt ens*, eſt notior. Reſpondeo cum D.R. neg. anteced. ad cujus probationem conceſſa majori, neg. min. Quia propoſitio: *Ens non eſt ens*, ſolùm negat formaliter eſſe, non autem affirmat ſimul eſſe, aliter eſſet propoſitio affirmans. At propoſitio dicens: *Poſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, expreſsè affirmat eſſe, & non eſſe de eodem; ideò ejus falſitas eſt expreſſior, ac ſubinde ejus contradictoria erit notior.

41 Objicies 2. Propoſitio affirmans eſt notior negante; at propoſitio *Ens eſt ens*, eſt affirmans; Propoſitio verò: *Impoſſibile eſt* &c. eſt negans: ergo illa eſt notior. Reſpondeo nego maj. Sæpè enim res per negationes, meliùs quam per affirmationes cognoſcimus, ut cum Deum vocamus infinitum, incorporeum, increatum, immenſum. Itaque propoſitioni per ſe notæ accidit quod ſit affirmans, vel negans:

Convenit autem per ſe primò evidentia ex terminis, & quòd in ejus contradictoria ſit falſitas magis explicita.

42 Objicies 3. Propoſitio: *Impoſſibile eſt* &c. aliam præſupponit: ergo prima eſſe non poteſt. Antec. prob. 1. Propoſitio modalis ſupponit ſuam de in eſſe: at propoſitio: *Impoſſibile eſt* &c. eſt modalis: ergo ſupponit aliam de in eſſe. Secundò, quia propoſitio negativa preſupponit affirmantem juxta proloquium, *affirmatio eſt prior negatione*: ergo. Reſpondeo diſting. antec. Aliam præſupponit in ratione propoſitionis; concedo: In ratione principii demonſtrativi; nego. Quæ enim ſunt notiora, ſunt priora in ratione principii; licèt ſimpliciora ſint priora in ratione entis: Per quod patet ad utramque probationem.

§. II.

EXPENDUNTUR ALIA PRINCIpia Metaphyſicæ.

43 SEcundum principium Metaphyſicæ: *Impoſſibile eſt idem ſimul affirmari, & negari de eodem*. Hoc principium pendet ex primo, per quod demonſtratur ſic: Quod verè eſt, aut non eſt in ſubjecto, verè affirmatur, aut negatur de illo; at impoſſibile eſt ſimul eſſe, & non eſſe in ſubjecto: ergo impoſſibile eſt idem ſimul affirmari, & negari de eodem. Hinc ſumitur aliud axioma: *De quolibet affirmatio, & negatio, & de nullo eorum ambo.*

D. R.

D.R. in 1. d.3. q.1. art.5. §.2. v. *Nec valet.*

44 Tertium: *Neceſsè eſt quodlibet eſſe, vel non eſſe*; ideſt: Cuilibet rei neceſſariò convenit quælibet forma, vel ejus carentia. Per primum principium: *Impoſſibile eſt ſimul eſſe, & non eſſe*, negatur poſſibilitas ſimultatis formæ, & carentiæ in eodem ſubjecto. Per principium: *Neceſsè eſt quodlibet eſſe, vel non eſſe*, affirmatur alteram neceſſariò convenire omni ſubjecto. Cum enim inter formam, & carentiam non detur medium, non poteſt ſubjectum ab utraque præſcindere. Dices: Futurum, & non futurum ſunt forma, & carentia; at inter illa datur medium: ergo. Min. prob. Exiſtentia Mundi ante decretum, neque erat futura, neque non futura, ſed indifferens ad futuritionem, & ejus carentiam: ergo inter futurum, & non futurum datur medium. Reſpondeo diſting. maj. Si ly *non futurum* ſumatur negativè pro carentia futuritionis; concedo: Si ſumatur poſitivè, pro decreto tollente furitionem; nego maj. & cum eadem diſtinctione ad min. nego conſeq.

45 Principium: *Neceſsè eſt quodlibet eſſe, vel non eſſe*, æquivalet primo principio: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, ut ait D.R. in 1. d.3.q.1. in fine. Non tamen ſignificant immediatè, & formaliter eandem veritatem. Etenim ex principio: *Impoſſibile eſt* &c. oritur principiũ: *Neceſsè eſt* &c. & hoc demonſtratur per illud. Quod ſic declaratur: Quia neceſſarium ex Philoſ.5. metaph.5. dicitur, quod aliter ſe habere non poteſt: ergo idem eſt

dicere, *neceſsè eſt quodlibet eſſe, vel non eſſe*, ac aſſerere fieri non poſſe, ut res ſit ſimul, & non ſit. Quare ipſiſſima ſimultatis repugnantia carentiæ, & formæ in eodem ſubjecto inducit neceſſitatem, ut alterum illorum ſit in illo. Sed contra hoc.

46 Objicit Suarez diſp. 3. metap. ſect. 3. n. 5. Ex repugnantia coexiſtétiæ duarum formarum non oritur neceſſitas, ut una earum ſit in ſubjecto, aut in rerum natura: ergo ex repugnantia coexiſtentiæ formæ cum carentia non oritur neceſſitas, ut altera earum debeat ſubjecto convenire: Subinde ex principio: *Impoſſibile* &c. non oritur principium, *Neceſsè*. Antec. prob. Ex repugnantia coexiſtentiæ ſummi caloris cum ſumma frigiditate in ligno non oritur neceſſitas, ut una earum qualitatum neceſſariò conveniat ligno: ergo. Reſpondeo, concedo antec. & nego conſeq. Quia inter contraria datur medium, cum ſint formæ poſitivæ: Inter contradictoria verò, ut ſunt forma, & carentia, medium non datur.

47 Sed contra. Inter peccatum Luciferi, & gratiam Divi Michaelis datur oppoſitio contradictoria, ut multi probabiliter authumant. Undè impoſſibile eſt gratiam Divi Michaelis coexiſtère cum peccato Luciferi in eodem ſubjecto; at ex repugnantia ſimultatis illorum non oritur neceſſitas ut alterum illorum debeat omni ſubjecto convenire: ergo ruit ſolutio. Min. prob. Quia in D. Gabriele, neque eſt peccatum Luciferi, neque gratia D. Michaelis: ergo ex repugnantia ſimultatis &c.

Re-

Reſpondebis: Peccatum ex quo eſt privativè, & malignantis naturæ, eſſe carentiam cujuſcumque gratiæ ſanctificantis, etiam illius quæ in Gabriele exiſtit, ac ſubinde, ex incompoſſibilitate peccati cum gratia oriri neceſſitatem ut alterum illorum Gabrieli conveniat. Sed contra: In lapide, aut in homine conſtituto in pura natura, neque eſſet peccatum, neque gratia aliqua: ergo nulla eſt ſolutio. Reſpondeo diſting. ultimum antec. In lapide non eſt peccatum Luciferi, abſolutè; concedo: Non eſt peccatum Luciferi, neque aliquid in peccato Luciferi neceſſariò incluſum; nego antec. & conſeq. Itaque peccatum componitur ex conceptu ſpecifico talis carentiæ, ſcilicet moralis, ac demeritoriæ; licèt autem hic ſecundus non ſit in lapide, re vera tamen eſt in illo carentia phyſica gratiæ, quæ eſt in Michaele, quod ſufficit ut in lapide verificetur principium: *Neceſſè eſt ſubjectum eſſe, vel non eſſe ſanctum.*

48 Quartum principium: *Quodlibet eſt, vel non eſt* æquivalet primo, non tamen exprimunt immediatè eandem veritatem. Prima conſtat ex D. R. in 1. d.3. q.1. in fine. Secunda pars prob. Quia principium: *Quodlibet eſt, vel non eſt*, eſt de prædicato diſjunctivo; Principium verò: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, de prædicato copulante formam cum carentia, quarum ſimultatem in ſubjecto negat. Secundò: Quia principium: *Quodlibet eſt, vel non eſt*, poteſt per principium: *Impoſſibile eſt* &c. demonſtrari ſub hac for-

ma: Si enim verum non eſſet *quodlibet eſſe, vel non eſſe*: ergo oppoſitum eſt verum, & ſic de aliquo verificatur, *quod nec eſt, nec non eſt*; at hoc repugnat: ergo &c. Min.prob. Quia ly *nec eſt* exiſtentiam negat; ly verò *nec non eſt*; cum ſit duplicata negatio exiſtentiam affirmat: ergo res eſſet, & non eſſet exiſtens; at implicat idem ſimul eſſe, & non eſſe: ergo repugnat verificari de aliquo, quod nec eſt, nec non eſt. Nec obeſt quòd R. D. in 1. d.3. q.1. art.5.§.2. in fine affirmet,hęc duo principia ſignificare eandem veritatem. Significant enim idem æquivalenter,non verò formaliter. Et hoc ſignificant verba illa D.R: *Tantum valet*.

49 Quintum principium: *Quæ ſunt eadem unitertio, ſunt eadem inter ſe* nititur primo, per quod & demonſtratur. Si enim Petrus, & animal eſſent idem cum homine, & non inter ſe, Petrus eſſet, & non eſſet animal; at impoſſibile eſt Petrum ſimul eſſe, & non eſſe animal: ergo. Sequela prob. Eſſet animal, quia eſt homo, & homo eſt animal. Deinde non eſſet ut ſuppono: ergo Petrus eſſet, & non eſſet animal. Huic principio nititur tota vis ſyllogiſmi affirmativi. Cui affine eſt alterum: Quæ repugnant unitertio, repugnant inter ſe, quo rectificantur negativi.

AR-

ARTICULUS II.

AN HÆC PRINCIPIA TENEANT in Divinis.

50 EX profeſſo elucidat propoſitam difficultatem D. R. quodlib. 3. q.8. tota, in qua ſex concluſionibus quæſito ſatisfacit. Ratio verò dubitandi eſt: Quia principia explicata videntur deficere in Sanctiſſimo Trinitatis Myſterio. Et ut apparet in ſequenti ſyllogiſmo: *Quę ſunt eadem unitertio, ſunt eadem inter ſe: at Paternitas, & Filiatio ſunt eadem unitertio naturæ Divinæ: ergo Paternitas, & Filiatio ſunt eadem inter ſe*. Min. eſt de Fide. Et concluſio Hæretica: ergo neganda eſt major: ac ſubindè principium illud deficit in Deo. His tamen non obſtantibus, ſit.

51 Reſolutio Bacconica: Primum principium metaphyſicum tenet in Divinis. Ita D.R. loc.cit.concl.6. Prob. Quia principium: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, verificatur in omni materia etiam Divina: ergo tenet in Divinis. Antec.prob.Iſtæ ſunt veræ propoſitiones: *Impoſſibile eſt Deum ſimul eſſe, & non eſſe Trinum in Perſonis. Impoſſibile eſt, Patrem ſimul generare, & non generare Filium*: ergo principium: *Impoſſibile eſt*, tenet etiam in Divinis. Confirmatur: Deus continetur ſub objecto per ſe primo metaphyſicæ, hoc eſt ſub ente. Ergo etiam continetur ſub principio per ſe primo metaphyſicæ. Prob. conſeq. Nam ut obſervat D.R. loc. cit. *Primum principium generaliſſimum eſt*

de ente, ſeù de objecto per ſe primo metaphyſicæ.

52 Collige principium: *Quæ ſunt eadem unitertio, ſunt eadem inter ſe*, tenere in Divinis modo explicato. Tum, quia equivalet principio: *Impoſſibile eſt* &c. ut oſtendimus. Tum etiam, quia arte ſyllogiſtica utimur in materia ſupernaturali, aliàs eliminanda foret à Theologia; at tota ejus vis fundatur ſuper principium, *quæ ſunt eadem unitertio* &c. ergo hoc tenet in Deo. Pro hujus tamen applicatione ad Divina monet D.R. concl.3. Syllogiſmos in materia Trinitatis ſic conſtruẽdos, ut ſingulæ propoſitiones (quantum fieri poſſit, & regulæ artis ſyllogiſticæ permittant) idẽtitatem perſonarum cum natura, & earum diſtinctionem inter ſe exprimant. Hac enim modificatione adhibita, Catholica evadet concluſio. Audi R.D. *Quando debeat fieri*[*ſyllogiſmus diſcurſivus in Divinis*,] *in propoſitionibus, & in concluſione debet poni non ſolùm*[*diſtinctio, ſed identitas*. Quod probat ex PP. & Conciliis.

53 Explicat hoc R. D. in Syllogiſmo expoſitorio: *Deitas communicatur Filio: Paternitas non communicatur: ergo Paternitas non eſt Deitas*. Præmiſſæ ſunt de Fide, & concluſio hæretica. Et cur hæretica? Quia nimirum præmiſſæ non modificantur terminis unitatem in natura, ac perſonalem diſtinctionem exprimentibus. Modificantur autem ſic: Deitas eſſentialiter ſumpta eſt communicabilis; at Pater, qui eſt eadem res cum Deitate, perſona-

ſonaliter ſumptus eſt incommunicabilis: ergo eadem res perſonaliter ſumpta eſt incommunicabilis, ſumpta verò eſſentialiter eſt communicabilis. Quæ concluſio eſt catholica, & ex vi formæ illata. Hac igitur vel conſimili modificatione adhibita principium primum, & ſyllogiſtica ars in illo fundata tenent in Divinis. Unde D.R. q. 9. v. *Reſpondeo* iterum monet: *In omni ſyllogiſmo ſic debet concludi, ut ſalvetur unitas in eſſentia, & Trinitas in Perſonis.*

54 Ad rationem dubitādi numero 50. propoſitam, reſpondet D.R. q.8.concluſ. 4. v. *Item*. Concluſionem poſitam in eo ſyllogiſmo eſſe hæreticam, quia minor illa: *Paternitas, & Filiatio ſunt eadem unitertio*, non modificatur terminis diſtinctionem perſonalem exprimentibus; cum propoſitio illa ſolùm exprimat identitatem cum natura. Poterit ergo diſponi ſyllogiſmus ſic: *Quæ ſunt eadem unitertio, ſunt eadem eſſentia inter ſe; at Paternitas, & Filiatio, inter ſe, perſonaliter diſtinctæ, ſunt eadem unitertio naturæ Divinæ: ergo Paternitas, & Filiatio inter ſe perſonaliter diſtinctæ ſunt eadem eſſentia inter ſe*. Quæ concluſio eſt veriſſima, & catholica. Et ſic tenet principium primum in Divinis, & ſyllogiſtica ars ſuper illud fundata. Alia plura vide apud D. R. loco citato.

QUÆSTIO III.

DE OBJECTO METAPHYSICÆ.

Vide Authorem in 1. qu.3. Prol. art.3. & Megalog. à n.271.

ARTICULUS I.

QUOD SIT OBJECTUM Metaphyſicæ.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI proponitur.

55 NOſter D.R. in 1. d.3.q.1. art.1 §.2. v. *Propter*. Quadruplex uniuſcujuſque ſcientiæ, ac potentiæ, diſtinguit objectum. Primum, *objectum per ſe primum*. Secundum, *objectum per ſe non primum*. Tertium, *objectum per accidens*. Quartum, *objectum aggregans*. Explicatione hac indiget. Itaque ratio formalis ſcientiæ, aut potentiæ ſpecificativa dicitur earum objectum per ſe primum. Ea verò quæ rationem formalem per ſe includunt, dicuntur objectum per ſe ſecundum, aut non primum. Quæ verò per accidens cum ratione formali conjungũtur dicuntur objectum per accidens. Tandem aggregatum ex omni objecto particulari, per ſe, & per accidens, dicitur objectum aggregans. Totum hoc explicat

D. R.

D.R. v. *Iſta*. In objecto] potentiæ viſivæ: Etenim color eſt objectum per ſe primum viſus. Albedo eſt objectum per ſe non primum. Dicitur objectum per ſe, quia albedo per ſe eſt color. Dicitur non primum, quia ſi eſſet primum objectum, potentia viſiva ſolam albedinem percipere poſſet: Eſt ergo albedo objectum per ſe ſecundum viſus. Circulus albus eſt objectum per accidens, quia albedo per accidens conjungitur cum figura circulari. Tandem aggregatum ex omni colore, & colorato, per ſe, & per accidens, eſt objectum aggregans viſus.

56 Pergit jàm D. R. ad objectum metaphyſicæ nempè ens, quod quadrupliciter conſiderat. Primò, ut objectivè præciſum ab omni modo, & differentia, & ſub communiſſimo entis conceptu. Secundò, ut comparatum ad entia realia per ſe, nimirum ad ſubſtantiam, & accidens, ſivè ad decem prædicamenta, quæ omnia dicuntur entia per ſe, perſeitate prædicationis. Tertiò, ut concernens entia rationis, nominalia, negativa, & per accidens. Quartò, ut aggregatum ex omni ente, per ſe, & per accidens, reali, & rationis, poſitivo, & negativo. Ens in prima conſideratione eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ, & intellectus. In ſecunda eſt objectum per ſe non primum. In tertia eſt objectum per accidens. In quarta objectum aggregans. Hæc eſt ſententia D.R. Dixi: objectum metaphyſicæ, & intellectus, quia metaphyſica ex proprio munere intelle-

ctum

ctum habilitat ad cognitionem proprii objecti.

57 Pro intelligentia tamen ſententiæ D.R. Nota ex eodem in 1. d.25.art.3. §.1. v. *Tertius*. Ens eſſe attingibile in duplici ſtatu, vel ut objectivè præciſum ab inferioribus, vel ut objectivè comparatum ad illa. Status prior dicitur *negativa præciſio*; Poſterior *comparatio poſitiva*. Per priorem fit veluti univerſale metaphyſicum: Per poſteriorem logicum. In primo ſtatu eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. In ſecundo diſtinctione eſt opus: Si enim fit comparatio ad entia realia per ſe, hoc eſt, ad decem prædicamenta, eſt objectum per ſe ſecundum. Si comparatur ad entia rationis, fictitia, negativa, & per accidens, eſt objectum per accidens. Tandem ſi comparatur ad omnia contenta intra proprium ambitum, realia, & fictitia, per ſe, & per accidens, poſitiva, & negativa, eſt objectum aggregans.

§. II.

OBJECTUM PER SE PRIMUM Metaphyſicæ.

58 Reſolutio 1. Ens ſub communiſſima ratione ab omni inferiori objectivè præciſa, eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. Ita D.R. in 1. q. 3. prol. art.3. v. *Propter*, ubi ait: *Metaphyſica eſt ſcientia generaliſſima, & de generaliſſimo objecto*. Et infra: *Conſideratio metaphy-*

taphyſicæ eſt præciſè de ente in quantum ens?
Prob. Reſolutio ratione: Metaphyſica eſt ſcientia univerſaliſſima: ergo agit de univerſaliſſimo objecto; at hujuſmodi eſt ens in quantum ens, vel ſub communiſſima ratione entis: ergo ens ſub communiſſima ratione entis, eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. Prima conſeq. patet: Quia objectum eſt menſura ſcintiæ; ſubindèque debent in latitudine comméſurari. Minor verò declaratur; Quia ratio entis objectivè præciſa eſt altior inter omnia ſcibilia, nec alia univerſalior inveniri poteſt. Confirmatur: Ens in quantum ens, eſt ſcibile: ergo per aliquam ſcientiam conſiderabile; at illa eſt metaphyſica: ergo ens in quantum ens, eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ.

59 Reſpondebis: Ens in quantum ens eſſe objectum intellectus, quæ eſt potentia univerſaliſſima, non verò metaphyſicæ, quæ eſt habitus limitatus, & particularis. Sed contra: Intellectus in demonſtrandis paſſionibus ſui objecti poteſt errare: ergo indiget adminiculo habitus ſcientifici illum inclinantis in verum, circa proprium objectum; at hujuſmodi eſt habitus metaphyſicæ: ergo. Confirmatur: Ex repetitione actuum, quibus intellectus attingit ens, in quantum ens, ejuſque paſſiones demonſtrat, generatur aliquis habitus; at iſte eſt habitus metaphyſicæ, & non alius: ergo attingit ens ut ens.

60 Prob. 2. Primum objectum pertinet ad primum habitum intellectualem; at ens

ens ut ens eſt primum objectum, metaphyſica verò eſt primus habitus,ut expreſsè affirmat cum Philoſ. D.R. in 1.d.3. q.1. art. 4. arg. 4. contra 1. opinionem: Ergo ens in quantum ens eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. Maj. patet: Quia ſcientia, & objectum commenſurantur. Min. quo ad primam partem etiam conſtat: Quia ens in quantum ens, eſt primum cognoſcibile; cognoſcibilitas enim eſt paſſio entis. Confirmatur 1. Principia metaphyſicæ ſunt omnium prima, & univerſaliſſima: ergo ſunt de objecto omnium primo, & univerſaliſſimo. Confirmatur 2. Quia ens in quantum ens, eſt primum cognitum à noſtro intellectu, ut probat D. R. §. 2. & 3. ergo eſt primum cognoſcibile.

61 Reſpondebis: Primum objectum metaphyſicæ ab intellectu noſtro cognitum eſſe ens reale, non verò ens ut ens. Sed contra: ens reale non eſt primum in ratione cognoſcibilis: ergo non eſt primum in ratione objecti. Antec. prob. Cognoſcibilitas eſt paſſio entis;at ratio entis eſt prior ratione entis realis: ergo cognoſcibilitas entis eſt prior cognoſcibilitate entis realis. Subindèque ens reale non eſt primum in ratione cognoſcibilis. Maj. eſt certa. Min. prob. Univerſaliora in linea intelligendi ſunt priora minùs univerſalibus; at ratio entis univerſalior eſt quam ratio entis realis: ergo cognoſcibilitas entis prior eſt cognoſcibilitate entis realis.

62 Quòd verò ens ſit objectum metaphyſi-

phyſicæ in quantum objectivè præſcindit ab omni differentia prob. ex Philoſ. 11. metaph.3. dicente: *Ad metaphyſicam ſpectat conſiderare de omnibus entibus ad unum redactis*; at omnia rediguntur in unum ens objectivè præciſum ab illis: ergo ens objectivè præciſum eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. Confirmatur: Metaphyſica eſt una ſcientia: ergo agit de uno objecto; at ens fit unum objectivè per negativam præciſionem, ut dicemus: ergo ens ut objectivè præciſum eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. Sed contra reſolutionem.

63 Objicies 1. Ab ente reali, & rationis præſcindi nequit objectivè ratio entis: ergo objectum per ſe primum metaphyſicæ non eſt ens objectivè præciſum ab ente reali, & rationis. Antec. prob. Ens non eſt tranſcendens reſpectu entis rationis: ergo &c. Reſpondeo neg. antec. Ad cujus probationem, diſting. ant. Ens non eſt tranſcendens reſpectu entis rationis ſecundùm rem; concedo: ſecundùm rationem; nego. Ait enim D.R. in 2. d.4. q.1. art.3. arg.3. *Ens tranſcendens eſt commune ad ens in anima, & ens extra animam.*

64 Objicies 2. Ab ente poſitivo, & negativo præſcindi non poteſt objectivè ratio aliqua communis: ergo ens objectivè præciſum à poſitivo, & negativo non eſt objectum per ſe primum metaphyſicę. Antec. prob. à primò diverſis præſcindi non poteſt ratio aliqua communis; at poſitivum, & negativum ſunt entia primò diverſa: ergo &c. Reſpondebis nego

maj.

maj. Quia, inquies, prædicamenta ſunt primò diverſa, à quibus tamen præſcinditur ratio entis communis. Sed contra: Et ſi à primò diverſis contrariè, ut ſunt decem, prædicamenta, præſcindi valeat ratio communis; non tamen eſt præſcindibilis ab his, quæ ſunt primò diverſa contradictoriè, & tranſcendentaliter, ut ſunt ens, & nihil, ut tenet D. R. in 1. d. 25. art. 3. §. 4. ad 3. at poſitivum, & negativum ſunt primò diverſa contradictoriè: ergo à poſitivo, & negativo non eſt præſcindibilis ratio alia communis.

65 Reſpondeo ad objectionem nego maj. Ad cujus probationem diſting. maj. Præſcindi non poteſt ratio aliqua communis per ſe, & tamquam à participantibus intrinſecè; concedo: Per accidens, & tamquam à participantibus extrinſecè; nego. Itaque licèt carentiæ, & negationes, non habeant eſſe intrinſecum cognoſcibile, ſunt tamen extrinſecè cognoſcibiles per formas quas negant, quod ſufficit, ut ratio entis nominalis eis conveniat, poſſitque ab illis præſcindi. Sicut præſcinditur ſanum à corpore, & medicamento, cum tamen uni conveniat intrinſecè, & alteri extrinſecè. Poterit autem ens objectivè præciſum explicari ſic: *Quod poteſt habere eſſe*, abſtrahendo ab eſſe reali, & ficto, poſitivo, & negativo, & à quocumque alio. Dices: Conceptus ille objectivè præciſus ſimul erit poſitivus, & negativus. Diſtinguo: In potentia; concedo: In actu; nego. Sicut per vos, ens in illa præciſione eſt in potentia ad

crea-

creatum, & increatum, ad ſubſtantiam, & accidens.

65 Objicies 3. Ab objecto per ſe, & per accidens præſcindi non poteſt ratio objecti per ſe; at ens ut ens præſcinditur ab ente per ſe, & per accidens: ergo ens ut ens non poteſt eſſe objectum per ſe primum metaphyſicæ. Reſpondeo diſting. maj. Quæ ſit objectum per ſe reſpectu inferiorum, à quibus abſtrahitur; concedo: Quæ ſit objectum per ſe reſpectu metaphyſicæ; nego. Itaque ratio *entis* quà præciſa ab ente per ſe, & per accidens, non reſpicit inferiora à quibus abſtrahitur, ſed dumtaxat reſpicitur à metaphyſica, cujus eſt objectum per ſe.

67 Sed contra: Ratio illa entis in ſtatu præciſionis negativè eſt ens per accidens poteſtativè; fuit enim abſtracta ab ente per accidens: ergo non poteſt eſſe ens per ſe, ſeu objectum per ſe primum. Reſpondeo concedendo anteced. & nego conſeq. Contra quam ſic diſſero: Homo continet in ſe aliquid immortale, nempè animam, quin ſit immortalis. Secundò, Animal objectivè præciſum continet hominem poteſtativè, quin ſit homo in eo ſtatu: ergo ens objectivè præciſum poteſt poteſtativè continere ens per accidens, quin in ſtatu præciſionis ſit ens per accidens. Quare in forma, concedo antec. & diſting. conſeq. Ratio entis objectivè præciſa non eſt ens per ſe in ordine ad ens per accidens, à quo præſcinditur; concedo: in ordine ad metaphyſicam; nego. Sic albedo per accidens conjungitur cum

ſub-

ſubjecto, & tamen per ſe eſt objectum viſus.

68 Objicies 4. Habitus metaphyſicæ petit menſurari per ſe primò à Deo: ergo objectum per ſe primum metaphyſicæ erit Deus, non verò ens objectivè præciſum. Antec. prob. Primus habitus petit menſurari à primo ente; at metaphyſica eſt primus habitus, Deus verò eſt primum ens: ergo petit à Deo menſurari. Confirmatur: Singulare ex D.R. eſt primum cognitum noſtri intellectus: ergo ens objectivè præciſum non eſt primum objectum cognoſcibile. Reſpondeo nego anteced. Ad cujus probationem diſting. maj: Petit menſurari à primo ente in linea phyſica; nego: à primo ente in linea metaphyſica; concedo maj. & diſting. ſecundam partem minoris: Deus eſt primum ens in linea phyſica; concedo: in linea metaphyſica; nego. Sola ergo ratio entis objectivi præciſi eſt primum ens in linea metaphyſica Ad confirmationem diſting. antec. Singulare eſt primum cognitum ex parte objecti, & quo ad ſe; concedo. ex parte potentiæ, & quo ad nos; nego. Audi D.R. in 1. d.3.q.1.a.1.§.2. v.Dico: *ex parte intellectus, ens quod eſt commune ad quid rei, & ad quid nominis, quod aggregat totam multitudinem omnium intelligibilium, eſt primum objectum adæquatum.*

69 Dices: Ens in communi ad poſitivum, & negativum, reale, & fictum eſt ad objectum aggregans metaphyſicæ: ergo non eſt objectum per ſe primum. Reſpondeo diſting. antec. Si contineat ſingula

gula entia actu ; concedo : Si contineat tantùm in potentia ; negò.

§. III.

OBJECTUM PER SE SECUNDUM Metaphyſicæ.

70 RESolutio 2. Ratio entis comparata ad ſubſtantiam,& accidens realia, nimirum ad decem prædicamenta, eſt objectum per ſe ſecundum metaphyſicæ. Ita D. R. loc. cit. Prob. Ita ſe habet ens reale ad rationem communem entis, ſicut albedo ad rationem communem coloris ; at albedo eſt objectum per ſe ſecundum viſus : ergo ens reale eſt objectum per ſe ſecundum metaphyſicæ. Min. prob. Albedo per ſe eſt objectum viſus ; at non eſt objectum per ſe primum, & ſpecificativum : ergo erit objectum per ſe ſecundum. Maj. eſt evidens, & demonſtratur ſic : Color per ſe eſt objectum viſus ; at albedo eſt color : ergo albedo per ſe eſt objectum viſus. Min. in qua eſt difficultas prob. Potentia viſiva non ab albedine, quæ color eſt quidam particularis, ſed à ratione communi coloris ſpecificatur, aliàs ſolam albedinem poſſet attingere : ergo albedo non eſt objectum per ſe primum ſpecificativum potentiæ viſivæ.

71 Reſpondebis : Potentiam viſivam per ſe primò ab albedine, una cum cæteris aliis coloribus ſpecificari, & non tantùm à colorato in communi, Sed contra:

Po-

Potentia viſiva poteſt objectum per ſe primum attingere, quin attingat albedinem: ergo albedo non eſt objectum per ſe primum viſus. Cõſequentia eſt evidens. Antec. prob. Potentia viſiva poteſt colorem attingere, quin attingat albedinem: ergo potentia viſiva poteſt objectum per ſe primum attingere, quin attingat albedinem. Sed contra Reſolutionem.

72 Objicies: Ens ſupernaturale eſt extra ſphæram metaphyſicæ; cum ſit hæc habitus naturalis; at ratio entis realis in hujuſmodi comparatione comprehendit ens ſupernaturale: ergo ratio entis realis non eſt objectum per ſe ſecundum metaphyſicæ. Hanc objectionem ſolvit D. R. in 1. d.3.q.1.art.1. §.3. ubi reſoluit: *Dico, quòd ens ut commune ad ens naturale, & ſupernaturale, eſt objectum intellectus noſtri*, Poteſt enim objectum ſupernum attingi per actum naturalem modo explicato in Megalog. à n.204. Pro intelligentia hujus ſolutionis.

73 Nota ex Megalog. à n.115. Scientia in cognitionem ſui objecti dupliciter procedit. Vel ut habitus *Implicans*, attingendo rationem communem, & ſiſtendo in ea; vel ut habitus *Explicans* deſcendendo à ratione communi ad ſpecies illam immediatè participantes, ita ut aliquando progrediatur uſque ad individua. Metaphyſica ergo ut habitus implicans attingit per actum naturalem rationem communem ad naturalia, & ſupernaturalia. Hic enim actus: *Quodlibet eſt, vel non eſt*, eſtò ſit cognitio naturalis, attingit rationem

nem communem ad naturalia, & ſupernaturalia, ad Deum, & creaturas. Ut verò eſt habitus explicans deſcendit ab ente communiſſimo ad ſubſtantias ſeparatas, omnia attingens ſub ratione entis naturaliter cognoſcibili.

74 Collige: Decem prædicamenta eſſe objectum per ſe ſecundum metaphyſicæ, in quorum conſiderationem, & explicationem deſcendit. Ratio eſt: Quia omnis facultas poſt definitum, & diviſum objectum adæquatum, deſcendit ad ſpecies rationem formalem immediatè participantes. Ideò metaphyſica non ſolùm agit de ente, ſed ab illo deſcendit in decē prædicamenta. Secundò: Quia prædicamenta ſub ratione entis, ad unius metaphyſicæ conſiderationem pertinent; licèt enim ſecundò intentionaliter ut genera, ut univerſalia, ad logicam pertineant; Primò tamen intentionaliter, & ut entia ad ſolam metaphyſicam ſpectant. Hinc Philoſophus bis agit de prædicamentis: Semel in metaphyſica, & iterùm in logica.

§. IV.

OBJECTUM PER ACCIDENS *Metaphyſicæ*.

75 Reſolutio 3. Entia per accidens, fictitia, & carentiæ ſunt objectum per accidens metaphyſicæ. Ita D.R. in 1. d.3.q.1.art.1.§.2. v. *Tunc*. His verbis: *Ens quod eſt ſubjectum in metaphyſica, & habitus metaphyſicus extendit ſe quoquo modo* (ni-

(nimirum ſecundariò, & per accidens) *ad fictitia, negationes, & ad entia per accidens.* Prob. prima pars de ente per accidens: Ea quæ ſunt per accidens colorata pertinent ad viſum per accidens: ergo ea quæ ſunt entia per accidens ad metaphyſicam per accidens pertinent. Prob. ſecunda pars de ente rationis: Habet enim aliquale eſſe, ſcilicet nominale, & diminutum, ergo aliqualitèr pertinet ad metaphyſicam. Secundò: ſyllogiſmus fallax ſpectat per accidens ad logicam, ſicuti & venena ad Medicinam: ergo ens fictitium per accidens ad metaphyſicam pertinet.

76 Tertia verò pars de ente negativo, & carentiis. Prob. ſic: Eſſe, & non eſſe pertinet ad unam metaphyſicam: ergo etiam forma, & carentia; at carentia non eſt objectum per ſe metaphyſicæ; cum per ſe non ſit ens: ergo erit objectum per accidens. Prima conſequentia, eſt evidens. Antec. prob. Principium: *Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe* ad metaphyſicam pertinet: ergo eſſe, & non eſſe ad illam ſpectant. Confirmatur: Facultas agens de forma, agit etiam de carentia ſaltim ſecundariò, & per accidens, Phyſica enim agit de loco, & de vacuo; Medicina de ſanitate, & morbo; Theologia de gratia, & peccato; at metaphyſica agit per ſe primò de ente poſitivo: ergo ſaltem per accidens agit de negatione, & carentiis.

77 Objicies: D. Reſolutum in 1. d.28. q.1.art.2. §.3. v. *Sed*. Ubi ex commentatore relegat à conſideratione metaphyſice entia

entia rationis, & per accidens: ergo. Reſpondeo: Relegat à conſideratione per ſe prima, & refert ad ſecundariam, & per accidens. Ita Philoſophum exponit ipſe D.R. ad 3. citata art. 1. §. 2. v. *Item*. Objicies 2. Eundem D.R. ad 3. art. 1. §. 2. v. *Iſta*. Ubi agens de objecto metaphyſicæ ait: *Ens rationis eſt primum objectum*: ergo non tantùm ſecundarium, & per accidens. Reſpondeo: Loquitur D.R. de ente rationis, ut potentialiter contento in objecto per ſe primo, hoc eſt, in ente objectivè præciſo. Nec obeſt: Quòd hæc ſit locutio impropria, propterea enim ſubjungit: *Famosè loquimur de objecto*.

78 Objicies 3. Quod continetur ſub objecto per ſe, eſt objectum per ſe; at ens rationis continetur ſub objecto per ſe primo metaphyſicæ, nempè ſub ente objectivè præciſo: ergo erit objectum per ſe metaphyſicæ. Reſpondeo diſting. maj: Si per ſe contineatur; concedo: Si per ſe non contineatur, ſed tantùm per accidens, & exiſtimativè; nego maj. & cum eadem diſtinct. ad min. neg. conſeq. Dices: Implicatorium eſt contineri per accidens ſub objecto per ſe: ergo ruit ſolutio. Reſpondeo nego antec. Ens enim objectivè præciſum non dicitur objectum per ſe in ordine ad contenta ſub illo, ſed in ordine ad habitum metaphyſicæ. Vide n. 67. & D. R. art. 1. §. 2. v. *Tunc*, ubi ait: *Objectum primum eſſentialiter intelligibilia continet eſſentialiter; & quæ accidentaliter, accidentaliter; & quæ per reductionem, per reductionem*.

79 Objicies 4. Quod non eſt coloratum,

C

tum, nec per accidens poteſt attingi à viſu: ergo quod non eſt ens, nec per accidens poteſt attingi à metaphyſica; at carentia non eſt ens: ergo. Reſpondeo: Carentiæ habent eſſe nominale, & diminutum, quatenus videlicet poſſunt veram cognitionem terminare. Hæc enim cognitio eſt vera: *Nihil eſt nihil*. Quod ſufficit, ut per accidens poſſint attingi à metaphyſica.

§. V.

OBJECTUM AGGREGANS *Metaphyſicæ*.

80 RESolutio 4. Aggregatum ex ratione entis communiſſima, & ex omni inferiore eam participante, reali, & fictitio, poſitivo, & negativo, per ſe, & per accidens, rectè dicitur objectum aggregans, ſeù adæquatum metaphyſicæ. Ita D.R. d.3. citata q.1. art.1. §.2. v. *Propter*. ubi affirmat: *Objectum aggregans intellectus* (& conſequenter primi habitus intellectualis) *eſſe ens aggregans omnia intelligibilia per ſe primò, ſivè per ſe non primò, ſive per accidens, ſive quocumque modo immaginabili*. Pro intelligentia reſolutionis adverte: Nomine objecti aggregantis, ut ex verbis R.D. conſtat, ab eodem intelligi rationem entis communiſſimam, ad quæcumque intelligibilia comparatam. Nunc ergo prob. reſolutio: Aggregatum ex ratione formali objectiva, & ex omni eam participante, rectè vocatur obje-

objectum aggregans; at aggregatum ex ratione entis communiſſima, & ex omni eam participante eſt hujusmodi: ergo recte dicitur objectum aggregans ſciētiæ, & potentiæ. Maj.prob. Aggregatum ex omni colore, & colorato, recte dicitur objectum aggregans potentiæ viſivæ. ergo &c.

81 Objicies: Aggregatum ex omni ente intelligibili comprehendit objecta omnium ſcientiarum: at hæc non ſpectant ad unam metaphyſicam: ergo neque illud. Reſpondeo diſting. min: Non ſpectant ad unam metaphyſicam ſecundùm rationem entis; nego. ſecundùm rationes peculiares; concedo. Undè non ſuperfluunt aliæ ſcientiæ à metaphyſica. Audi D. R. q.3. prol. art.3. arg.2. *Metaphyſica diſtinguitur ab aliis ſcientiis, per hoc quòd eſt circa ens, in quantum ens: Aliæ autem ſunt circa partes entis.*

82 Quæres: An aggregans ſit objectum per accidens. Reſpondeo: Objectum aggregans poteſt dupliciter ſumi: Vel pro inferioribus rationem entis communem participantibus, vel pro ratione ipſa entis ad ſua inferiora comparata. In primo ergo ſenſu, objectum aggregans eſt ens per accidens, ut ait D. R. loc. cit. v. *Tunc*. In ſecundo autem ſenſu, eſt unum per ſe unitate analogiæ. Collige: Objectum aggregans differre ab aliis; coaleſcit enim ex objecto per ſe, & per accidens. Ubi nota: objectum per ſe primum continere omnia alia in potentia; objectum verò aggregans continere illa eadem in actu.

§. VI.

OBJECTUM ATTRIBUTIONIS *Metaphyſicæ*.

83 DIviditur objectum in attributum, & attributionis. Hoc ſubdividitur à R.D. in adæquatum, & inadæquatū. Objectum attributionis inadæquatum eſt ad quod plura dicunt attributionem; ipſum verò eſt attributum reſpectu alterius nobilioris: ideò eſt objectum attributum ſimul, & attributionis reſpectu diverſorum, ſicut finis intermedius reſpectu diverſorum eſt medium, & finis. Objectum attributionis adæquatum eſt ad quod omnia inadæquatè referuntur. Quare in ſententia D. R. objectum attributionis adæquatum coincidit cum objecto formali per ſe primo: Objecta verò attributa, & inadæquatæ attributionis coincidunt cum objecto materiali; ita ut objectum materiale principale ſit attributionis reſpectu minus principalium.

84 Reſolutio Bacconica: Objectum attributionis adæquatum metaphyſicę eſt ens in quantum ens. Ita D. R. in 1. q. 3. prol. art.3. *principali ad arg, D. Thomæ*. Prob.1. ex Philoſ. 11. metaph.3. *Ad metaphyſicam ſpectat conſiderare de omnibus entibus ad unum redactis*. Modo ſic: Omnia de quibus agit metaphyſica referuntur ad ens in quantum ens: ergo ens in quantum ens, eſt objectum attributionis adæquatum

tum metaphyſicæ. Antec. prob. Omnia inferiora referuntur ad rationem communem quam participant; at omnia de quibus agit metaphyſica ſunt inferiora participantia rationem entis: ergo omnia referuntur ad ens. Confirmatur: Objectum omne, vel eſt attributum, vel attributionis; at ens in quantum ens, non eſt objectum attributum: ergo erit objectum attributionis.

85 Infero: Subſtantiam eſſe objectum attributionis inadæquatum, & minùs principale, principalius tamen inter objecta attributa. Ita D. R. q.4. prol. art.2. arg.2. Ratio primi eſt, quia accidentia referuntur ad ſubſtantiam; ideò eſt objectum attributionis reſpectu ipſorum. Ratio ſecundi, quia tam ſubſtantia, quam accidentia referuntur ad ens, cui ſubjiciuntur immediatè. Inter ſubſtantias autem prima eſt objectum attributionis inadæquatum reſpectu ſecundarum, ut ait D.R. d.3. q.1. a.3. §.1. v. *& hoc*. Ratio eſt: Quia ſubſtantiæ ſecundæ magis dependet à prima, quam accidentia à ſubſtantia creata; at ſubſtantia creata eſt objectum attributionis reſpectu accidentium. ergo ſubſtantia increata eſt objectum attributionis reſpectu aliarum.

86 Objicies: Objectum formale diſtinguitur ab objecto attributionis: ergo malè à nobis cum illo confunditur. Reſpondeo diſtin. antec. Ab objecto attributionis inadæquato; concedo: Ab adæquato; nego antec. & conſeq. Corpus enim ut ſanabile eſt objectum formale Medicinæ,

& ſimul objectum attributionis inadæquatum, ad illud namque referuntur omnia quæ à Medicina conſiderantur.

QUÆSTIO IV.

DE UNIVOCIS, ÆQUIVOCIS, & Analogis.

ARTICULUS I.

DE UNIVOCIS, ET DE MULTIPLICI Univocatione.

§. I.

QUID SINT UNIVOCA.

87 UNivoca ex Philoſ. ſunt, *quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ per nomen ſignificata eſt omninò eadem*. Per ly *ſubſtantiæ*, intelligitur ratio communis, ſive ſubſtantialis, ſivè accidentalis ſit, modo ſit omninò eadem in his à quibus participatur. Nomen *Animal*, eſt univocum ad hominem, & brutum, quia ratio per nomen ſignificata in utroque eſt omninò eadem, nempè *vivens ſentiens*. Univocum aliud eſt in ſignificando, aliud in eſſendo, aliud in participando: Univocum in ſignificando eſt nomen ſignificans rationem multis communem. Hoc dicitur univocum univocans. Univocum in eſſendo eſt ratio ipſa communis ſignificata per nomen; Inferiora verò rationem communem participantia dicun-

tur

tur univoca univocata,ſeù in participando. Undè nomen *Animal* eſt univocum in ſignificando : Ratio animalis univoca in eſſendo ; homo , & brutum , univoca in participando .

88 Collige : Ad univocationem plura requiri . Primum , pluralitatem inferiorum. Secundum, nomen, vel aliud cōmune ſignum . Tertium , rationem communem de illis prædicabilem . Quartum , quòd nō prædicetur formaliter de eorum differentiis . Quintum , reſpectus ad inferiora . Univocatio enim formalis univerſo dumtaxat logico competit. Sextum, quòd ratio ſignificata non conveniat uni per eſſentialem dependentiam ab alio. Ita D.R. in 1. d.25. art.3. & 4.

§. II.

QUOTUPLEX SIT UNIVOCATIO.

89 NOſter R. D . a.4. cit. §.2. & 3. & in 2. d.3. q.1. a.2. §.3. Univocationem dividit in *metaphyſicam*, & *logicam*. Illa eſt entitativa, & rigoroſa: hæc diminuta, & intentionalis . Illa fundatur in ſimili modo eſſendi : Hæc in ſimili modo prædicandi. Hinc nomenclaturæ ratio. Metaphyſica enim modum eſſendi, logica modum prædicandi conſiderat . Ita D. R. d.3. cit. q.1. a.2. §.3. Et quia hæc ſunt non parum neceſſaria ad plures Bacconii reſolutiones in eorum explicatione aliquātulum immoramur .

90 Duplex datur modus conveniendi

in ratione cõmuni; vel enim in ea conveniunt inferiora ſecundùm rem, & in modo eſſendi entitativè, vel ſecundum rationem dumtaxat,& in ſimili modo prædicãandi. Si primum, univocatiò erit metaphyſica: ſi ſecundum, logica. Illa ergo univocantur metaphyſicè, quæ conveniunt in communi prædicato ſecundùm rem, & rationem formalem, hoc eſt, in ſimili modo eſſendi, & prædicandi. Illa verò univocantur logicè, quæ in modo prædicandi, & ſecundùm rationem formalem dumtaxat conveniunt. Ad cujus intelligentiam.

91 Nota ex D. R. in 1. d. 8. q. 1. art. 1. In ſingulis generibus ſunt duo diſtinguẽda. Primum, *Ratio formalis prædicamenti*. Secundum, *Res prædicamenti*: Ratio formalis prædicamenti eſt qualitas, ſeù formale ejus conſtitutivum. Res prædicamẽti, dicuntur ea omnia, quæ in tali prædicamento reponuntur directè, ejuſque rationem formalem participant. In genere ſubſtantiæ *eſſe per ſe* eſt ratio formalis prædicamenti. At verò *Corpus*, *Lapis*, *Angelus*, *Homo*, & alia omnia quę in hoc prædicamento directè collocantur, ſunt res prædicamenti. Unde genera ſubalterna ſpecies, & earum individua ſunt res illius prædicamenti, ad quod pertinent. Ubi adverte, hoc inter alia eſſe diſcrimen, inter rem prædicamenti, ejuſque rationem formalem. Quod ratio formalis in unico tantùm prædicamento, tamquam ſupremum caput reponitur: at res prædicamenti poſſunt ad plura prędicamenta ſub diverſa ratione pertinere.

Sic

Sic *eſſe per ſe*, intra cancellos tantùm prædicamenti ſubſtantiæ, tamquam in ſede propria reſidet. At entitas motus, quæ eſt res prædicamenti actionis ad prædicamentum etiam paſſionis extenditur. Illa ergo dumtaxat univocari metaphyſicè, quæ ſimul conveniunt in re, & in ratione formali alicujus generis. Quæ verò in ratione ejus formali generaliſſima dumtaxat conveniunt, dicũtur logicè univocari.

92 Inquires: Qua ratione metaphyſica univocatio à logica poſſit diſcerni. Facilè, & benè reſpondet D. R. præſcripta hac regula: Amove ab inferioribus omnem differentiam, vel univocè convenit in ratione formali generis ſupremi; vel ſupereſt adhuc convenientia in alio genere proximo, quod ſit res prædicamenti. Si primum, univocatio erit logica; ſi ſecundum, metaphyſica. Hinc homo, & brutum univocantur metaphyſicè in genere ſubſtantiæ. Amota enim ab illis omni differentia, quia inter ſe differunt, reſtat in eis convenientia nedum in ratione formali generaliſſima *eſſendi per ſe*, verùm in generibus *corporis, mixti, viventis, animalis*, quæ ſunt res hujus prędicamenti: Conveniunt ergo homo, & brutum in genere ſubſtantiæ ſecundum rem, & rationem ſimul. At Angelus, & lapis logicè tamen univocantur in genere ſubſtantiæ; ſi enim ab illis amoveas differentias corporei, & incorporei, quibus primò differunt, ſolùm reſtat convenientia in ratione formali generaliſſima *eſſendi per ſe*. In ſumma: Univocatio logica eſt quæ

unicè fundatur in genere generaliſſimo. Metaphyſica verò, quæ ſimul fundatur in genere proximo interjecto. Ideo metaphyſica eſt major: Tum, quia eſt convenientia ſecundum rem, & rationem formalem. Tum, quia fundatur in duplici genere. Unde major eſt univocatio inter hominem, & brutum, quam inter hominem, & Angelum, quia magis conveniunt.

93 Collige: Veriſſimum eſſe quod dixit R.D. in 1. d.9.q.1. a.2. §.2.arg.5. Quòd nimirum, *licèt genus proximum logicum requirat univocationem ſtrictam* (metaphyſicam) *tamen genus generaliſſimum logicum non videtur requirere.* Hujus dicti ratio eſt evidens. Ea enim quæ in genere proximo conveniunt, in re, & in ratione formali prædicamenti conveniunt: Genus enim proximum eſt res prædicamenti: ergo univocantur metaphyſicè; quæ verò in ſola ratione formali generaliſſima conveniũt, in re aliqua prędicamenti non conveniũt: ergo univocari metaphyſicè non poſſunt. An verò ad genus generaliſſimum requiratur univocatio logica, dicemus in ſequentibus.

94 Quæres 1. Quæ ſint conditiones ad univocationem metaphyſicam, quæ verò ad logicam. Reſpondeo: Ad utramque requiri ſex illas, quas ſupra n. 88. explicuimus. Ad metaphyſicam verò, ultra præſcriptas conditiones, ſeptimam eſſe neceſſariam: Quòd ſcilicet ratio ſignificata per nomen univocum ſit in inferioribus omninò eadem ſecundùm rem, &

ratio-

Digitized by Google

rationem formalem ſimul. Hoc eſt: Quòd inferiora in hujuſmodi ratione conveniant nedum logicè, & prædicabiliter, ſed entitativè etiam, & prædicamentaliter.

95 Quæres 2. An univocatio logica ſit vera analogia. Reſpondeo: Licèt poſſit ita vocari aliqualiter, ut vocatur à R.D. in 1. d. 25. art. 4. §. 3. v. *Propter*. In rigore tamen diſtinguitur. Ratio eſt: Quia univocatio logica excludit analogiam depẽdentiæ, & tranſcendentiæ eſſentialium, ut expreſsè docet Bacconius loc. citat. & latiùs in 2. d. 3. q. 1. art. 2. §. 3. v. *Quæſtio*: Non ergo coincidere poteſt cum analogia. Dices: Ratio ſignificata per nomen univocum logicè eſt partim eadem, nempè in linea intentionali; partim diverſa, ſcilicèt in linea entitativa: ergo eſt analoga. Reſpondeo: Ad veram analogiam requiritur, quòd ratio ſignificata per nomen *analogum* ſit ex parte eadem, & ex parte diverſa in eadem linea. Ratio autem quæ eſt logicè univoca, eſt omninò eadem in linea intentionali; quia ſimili modo prædicatur: Quidquid ſit de diverſitate in aliis lineis, de qua logica non curat.

§. III.

AN DETUR UNIVOCATIO LOGICA ſegregata à Metaphyſica.

96 QUæritur: An aliqua poſſint convenire univocè in modo prædicandi, quæ tamen in modo eſſendi

non conveniunt. Ratio dubitandi in contrarium eſt: Quia univocatio logica fundatur in metaphyſica, ut ait D.R. modus enim prędicandi ſequitur modum eſſendi: ergo univocatio logica extra metaphyſicam reperiri non poteſt. Pro reſolutione obſerva ex Megalog. à n.432. In rebus diſtinguendam eſſe pluralitatem linearum, in quibus ita ſe habent, ut quæ in una linea ſunt realiter entitativè diſtincta, in alia linea ſunt omninò eadem.

97 Reſolutio: Datur univocatio logica metaphyſica ſeparata, licèt ſuper iſtam ut plurimùm illa fundetur. Ita D.R. in 1. d.25. art.4. §.2. & 3. Oppoſitam ſententiam, quàm ſecutus fuerat, aliquando relinquens. Tenent noſtram reſolutionem Moneda diſp. 1. metaph. q.1. art.14. Lerma diſp.14. in ſummul. Soti q. 4. n.5. Jacobus Servera diſp.14. de ente c.6. n.56. & 57. Et quia noſtra reſolutio alicui difficultatem attulit, multiplici eam paritate ex Thomiſtico Viridario (quod ipſe colit) decerpta roborare conabimur.

98 Prob.1. Ea quæ in linea entitativa non conveniunt univocè, poſſunt in linea intentionali univocè convenire: ergo datur univocatio logica ſeparata à metaphyſica. Conſeq. eſt evidens, & anteced. prob. Ea quæ in linea entitativa ſunt diverſa, poſſunt eſſe ejuſdem rationis in alia linea: ergo ea quæ in linea entitativa non conveniunt univocè, poſſunt in linea intentionali univocè convenire. Antec. prob.1. Viſus hominis, & equi in linea entitativa, & ut proprietates, ſunt vali-

valdè diverſi ; in linea tamen operativa, & ut potentiæ, ſunt ejuſdem rationis, ut cum Cajetano, & aliis Thomiſtis tenet Prado 2. de anima q.15.§.2. Idem affirmat Cajetanus de intellectu hominis, & Angeli. Secundò: Habitus, & actus in linea entitativa, pluſquam ſpecie differunt; in linea tamen reſpectiva ad objectum ſunt ejuſdem rationis, ut cum aliis Thomiſtis tenet Serra prima ſecundæ q.49. Tertiò: Species impreſſa Angelum repræſentās, & objectum per illam repræſentatum in linea entitativa ſunt primò diverſa; cum illa ſit accidens, hoc verò ſubſtantia: In linea tamen intelligibili, per vos ſunt ejuſdem rationis. Quartò: Imago, & prototypum in linea entitativa ſunt prorsùs diverſa, in linea tamen repræſentativa, & intelligibili identificantur, ut oſtendimus in Megalog. à n.437. Ergo ea quæ in linea entitativa ſunt diverſa, poſſunt eſſe ejuſdem rationis in alia linea.

99 Prob.2. primum antec: Quæ in linea entitativa ſolùm analogicè conveniunt, poſſunt in linea intelligibili habere entitatem univocam ſpecificam: ergo. Antec. prob. Subſtantia, & accidens, ens reale, & rationis in linea entitativa analogicè tantùm conveniunt per vos; in linea tamen *ſcibilis* habent unitatem univocam ſpecificam, ex qua metaphyſica ſuam ſpeciem deſumit. Cujus rationem congruè aſſignāt Noſtri Conplutenſes Reſumpti d.1. log. q.2. §.4. ad.2. *Quia genus entis, & genus ſcibilis ſunt valdè diverſa*: ergo quæ in linea entitativa ſolùm analogi-

cè

cè conveniunt, poſſunt in linea intelligibili unitatem ſpecificam, & univocam habere. Confirmatur: Natura Michaelis, per vos, eſt logicè, & formaliter univerſalis (ſubindeq; univoca logicè) ad unum individuum reale, & alia conficta; at hujuſmodi univocatio metaphyſica, & entitativa eſſe non poteſt; cum hujuſmodi individua in eſſe entitativo ſint prorsùs diverſa: ergo eſt pura univocatio logica: Subindèque admitti debet univocatio logica à metaphyſica ſeparata.

100 Prob. 3. idem antec: Ea quæ in linea entitativa diſtant infinitè, poſſunt univocè in alia linea convenire: ergo. Antec. prob. Veritas creata, & increata in eſſe entis diſtant infinitè; at in ratione *veritatis formalis* univocè conveniunt: ergo. Maj. eſt certa. Min. (præterquàm conceditur expreſsè à Magiſtro Lerma loco cit.) Prob. ſic: Veritas formalis ut talis æqualiter dicitur de creata, & increata: ergo veritas creata, & increata in ratione veritatis formalis univocè conveniũt. Antec. prob. Veritas formalis non ſuſcipit magìs, & minùs, ſed conſiſtit in indiviſibili: ergo æqualiter dicitur de creata, & increata. Antec. (præterquam ſit ſententia expreſſa D. Thomæ q. 2. de veritate art. 9. ad. 1.) prob. ſic: Veritas formalis cum ſtet in adæquatione judicii eſt æqualitas; at æqualitas non ſuſcipit magìs, & minùs, ſed ſtat in indiviſibili: ergo veritas formalis nòn ſuſcipit magìs, & minùs, ſed conſiſtit in indiviſibili.

101 Confirmatur ex Lerma cit: Licèt enim

enim æqualitas creata in ratione entis ſit minor æqualitate divina, à qua participatur: At verò in non recedendo à puncto æqualitatis, & conformitatis cum ſuo termino non eſt minor æqualitate divina. Nam ſi ab illa ſecundùm iſtam rationem caderet, jàm non eſſet æqualitas, ſed inæqualitas; ſiquidem deficeret à puncto æqualitatis cum termino. Similiter numerus ternarius creatus in ratione entis, à numero ternario divino participatur, & ſecundùm iſtam rationem ab illo cadit: At verò in hoc, quòd eſt habere tertiam unitatem, ut ultimam, nullatenùs ab illo cadit: Si enim ſecundùm iſtam rationem aliquo modo ab illo caderet, jam non eſſet numerus ternarius, ſed binarius. Quæ ſolutio deſumitur ex D. Thoma prima ſecundæ q.52. a.1. illis verbis: *Quando indiviſibilitas eſt de ratione formæ oportet, quòd quæcumque illam participant, illam indiviſibiliter participent*. Hactenus Lerma. Nunc ſic: Æqualitas formalis ſtat benè cum ſumma inæqualitate entitativa: ergo univocatio logica ſtabit benè cum entitativa diverſitate: Subìndèque admitti debet à Thomiſtis logica univocatio ſeparata à metaphyſica. Sed contra reſolutionem.

102 Objìcies 1. D. R. in 2. d.1. q.4. a.5 ad.8. Ubi negat nomen *Domus* eſſe univocum ad Domum in Anima, & extra Animam: ergo non admittit univocationem logicam ab entitativa independentem. Reſpondeo in ſolutione ſecunda negat D. R. univocationem metaphyſicam, in pri-

prima concedit logicam. Objicies 2. Univocatio metaphyſica eſt fundamentum logicæ: ergo logica univocatio à metaphyſica ſeparari non poteſt. Antec. prob. Quia modus prædicandi fundatur in modo eſſendi. Reſpondeo diſting. antec. Sæpè; concedo: Semper; nego antec. Ad cujus probationem diſting. antec. Modus prædicãdi fundatur in modo eſſendi prædicabiliter; concedo: in modo eſſendi prędicamentaliter; ſubdiſting. Sæpè; concedo: Semper; nego. Vide Authorem in 2. d.3. q.1. art.2. §.3. v. *Quantum*.

103 Objicies 3. Si univocatio eſſet terminus communis ad metaphyſicam, & logicam, ſeù ad ſtrictam, & latam, una eſſet major altera, dareturque inæqualitas inter unitates utramque univocationem fundantes; at hoc ex terminis repugnat: ergo. Min. prob. Ad univocationem omnem requiritur plena, & omnimoda unitas; univoca enim ſunt, *quorum ratio ſignificata eſt omninò eadem*: ergo repugnat inæqualitas inter unitates univocas. Reſpondeo diſting. maj. Una eſſet major altera, in propria linea; nego: In diverſa; concedo maj. & nego min. Ad cujus probationem diſting. antec. omnimoda ſimilitudo reſpectivè ad lineam, in qua eſt univocatio; concedo: reſpectivè ad alias; nego. Qualibet ergo univocatio eſt omnimoda in ſua linea, ſed ſunt res habentes omnimodam unitatem, ne dum in linea intelligibili, verùm & in linea entitativa; & his competit univocatio ſtricta. Quòd verò inter unitates univocas una

ſit

ſit major altera, videtur certum: unitas enim ſpecifica major eſt generica; cum tamen utraque ſit univoca.

ARTICULUS II.

DE ÆQUIVOCIS.

104 Æquivoca ſunt, *quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ ſignificata per nomen eſt omninò diverſa*. Unde nomen *Gallus* æquivocè dicitur de Avi, & de homine franco. Licèt enim conveniant in nomine, ratio tamen ſignificata eſt omninò diverſa in illis. Differunt æquivoca ab univocis in eo, quod nomen univocum ſignificat plura ſecundùm rationem, in qua conveniunt. Nomen verò æquivocum ſignificat plura ut plura, hoc eſt ſecundùm rationem, in qua differunt. Hinc, nomen *homo* ad Petrum, & Paulum eſt univocum, quia ſignificat naturam humanam, in qua conveniunt. Nomeu verò *Petrus* ad duo individua illud ſortita eſt æquivocum. Ratio enim ſignificata eſt *Petreitas*, ſeù differentia individualis, quæ in utroque eſt omninò diverſa, & ſolo nomine conveniens.

105 Objicies: Æquivoca definiri non poſſunt. ergo. Antec. prob. Definitio conſtat genere, & differentia; at æquivoca genere non conſtant; cum in nullo conveniant: ergo definiri non poſſunt. Reſpondeo: Æquivoca cum univocis conveniunt in habendo nomen commune, per quod loco generis explicari poſſunt.

Sed

Sed contra: Per allatam definitionem ſolùm explicantur æquivoca, non verò nomen æquivocum; at illa in nullo conveniunt: ergo. Reſpondeo: Æquivoca primò intentionaliter in nullo conveniunt: At ſecundò intentionaliter conveniunt in ipſa diſſimilitudine, & ſic definiri poſsūt. Unde D. R. in 1. d. 24. q. 1. a. 1. §. 2. ad 1. ait: *Duæ primæ differentiæ ſe ipſis primò differunt; & tamen conveniunt in hoc communi, quod eſt differentia.*

106 Dividuntur æquivoca in objectiva, & formalia. Hæc ſunt nomina ſignificantia plura ut plura. Ut nomen *Aries*. Illa ſunt res ſignificatæ, nempè Brutum, Zodiaci ſignum, & militare inſtrumentum. Nomina dicuntur æquivoca æquivocantia; res ſignificatæ æquivoca æquivocata. Præterea æquivoca alia ſunt à caſu, alia à conſilio. *A caſu* dicuntur, quæ caſualiter idem nomen ſortita ſunt abſque reſpectu unius ad alterum: ut nomen Joannes ad duos homines eodem die in diverſa regione natos. *A conſilio* dicuntur, quibus ex intentione idem nomen imponitur: Ut nomen *Franciſcus* ad Aſſiſinatem, & Paulenſem in cujus die hæc ſcribimus. Paulenſem enim Parentes ejus *Franciſcum* appellarunt, quod præcibus Divi Franciſci Aſſiſinatis fuerit obtentus.

107 Præter æquivoca à caſu, & à conſilio, tertiam eorum ſpeciem agnoſcit D. R. in 1. d. 25. q. 1. a. 4. §. 4. v. *qualis*. Quæ vocat *Aequivoca cum natura*. Quæ nimirum cum convenientia naturali, & eſſentiali in uno, æquivocantur in alio eſſentiali.

Unde

Unde nomen *Leo* ad Brutum, & virum fortem videtur æquivocum cum natura. Homo enim, & brutum conveniunt univocè in ratione animalis ſignificata implicitè per tale nomen, & ſimul æquivocantur in fortitudine ſignificata per nomen. Sumitur hæc æquivocorum ſpecies ex Boetio cap. de æquivocatione, ubi ait: *Poteſt aliquoties fieri, ut ex univocis æquivoca fiant.* Cui favet Philoſ. 7.Phyſic.tex.31. *In genere multa latent æquivocationes*; at æquivocationes in genere latentes non ſunt à caſu, aut à conſilio: ergo cum natura. Dicuntur *cum natura*, hoc eſt, cum convenientia naturali, non verò dicuntur æquivoca à *natura*, quia nomen æquivocum naturaliter ſignificare non poteſt, cum ſit ſignum ad placitum.

ARTICULUS III.

DE ANALOGIS:

108 *ANalogia* græcè, latinè dicitur *Proportio*, & juxta Tullium *eſt convenientia, ſeù comparatio unius cum alio*, non omnimoda, ſed aliqualis. Unde Analogiæ nomen importat diverſitatem cum aliquali ſimilitudine. Analoga, alia ſunt Analogantia, ideſt nomina ſignificantia; alia ſunt analogata, aut res ſignificatæ habentes aliqualem dumtaxat proportionem.

§. I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT *Analogia.*

109 ANaloga ſic communiter explicantur: *Quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ per nomen ſignificata eſt partim eadem, & partim diverſa.* Undè ſunt media inter univoca, & æquivoca, ut ait D. R. in 1. d. 25. art. 4. §. 4. in prob. 2. puncti. Poteſt tamen quadruplex mediatio intercedere. Primò, ſi ratio ſignificata ſimpliciter ſit eadem, & ſimpliciter diverſa in eadem linea; & hoc eſt impoſſibile, quia eſſe, & non eſſe repugnat. Secundò, ſi ſit ſimpliciter eadem, & ſecundùm quid diverſa; & hoc convenit etiam univocis. Tertiò, ſi ſit diverſa ſimpliciter, & eadem ſecundùm quid; & hoc poteſt convenire æquivocis. Quartò, ſi ſit partim eadem, & partim diverſa; & hoc eſt proprium Analogiæ, licèt magis protendat in diverſitatem.

110 Circa ſpecies analogorum eſt controverſia; Reſolutoriè tamen dico: Tres ſunt analogorum ſpecies, nimirum *Attributio, Proportio, & Proportionalitas.* Alii quartam ſpeciem addunt, ſcilicet Tranſcendentiæ, de qua poſtea. Cajetanus quintam ſpeciem introducit, nempè analogorũ inæqualitatis, quando ratio communis in ſe eſt omninò eadem, inæqualiter tamen participatur à ſuis ſpeciebus.

Ratio

Ratio enim ſignificata per nomen *Animal*, inæqualiter ab homine, & bruto participatur; immo inter ipſa irrationalia unum perfectius alio ſentit: Ideò ratio *animalis* perfectius ab Aquila, quam à vermiculo participatur.

111 Sed contra 1. Hęc analogia eſt vera univocatio: ergo non eſt diſtincta ſpecies analogiæ. Antec. prob. Illa inæqualitas eſt tota à differentiis; at genus omnes differentias excludit: ergo omnem excludit inæqualitatem. Contra 2. Hujuſmodi analogiæ ſpecie admiſſa ſequitur omne genus eſſe analogum; at hoc eſt paradoxum: ergo. Sequela prob. Omne genus eſt participabile à ſpeciebus inæqualibus: ergo omne genus erit analogum. Antec. prob. Omne genus eſt participabile à duplici ſpecie (in unica enim conſervari non poteſt;) at omnes ſpecies ſunt inequales in perfectione eſſentiali; cũ ſint ſicut numeri: ergo omne genus eſt participabile à ſpeciebus inæqualibus. Hac ergo ſpecie analogorum ommiſſa, pergo ad earum, quas admittimus, explicationem.

§. II.

DE ANALOGIS ATTRIBUTIONIS.

112 Analoga attributionis potiſſima inter alia, explicantur ſic: *Quorum nomen eſt commune ratio verò ſubſtantiæ per nomen ſignificata eſt eadem ſecundùm terminum, & diverſa ſecundùm habitudinem ad illum.* In hac ergo analogia

gia datur terminus communis, ad quem plura referuntur, eſtque ipſa ratio ſignificata per nomen. Ita Philoſ.4. metaph.1. & D.R. in 1. d.25. art.4. §.4.& q.3.prol. art.4.arg.4. Itaque nomen *Sanum*, eſt analogum attributionis, ad animal, pulſum, urinam, & medicamentum. Omnia hæc ſanitatem reſpiciunt, res tamen ſignificata per nomen *ſanum* diverſimodè de ſingulis dicitur. Sanum enim dicitur de animali, ut de ſubjecto; de urina, & pulſu, ut de ſigno; de medicamento, ut de cauſa efficiente, quæ ſunt diverſæ habitudinis. In hac autem analogia datur unum principale analogatum participans independenter ab aliis rationem analogam: Alia dicuntur minùs principalia, & dependentiam à primo. Ita D.R. d.25. art. 4. §.3. & 4. Unde analogia *Attributionis*, ab aliis vocatur analogiæ dependentia.

113 Quæres: An in analogia attributionis res ſignificata per nomen coveniat principali analogato intrinſecè, aliis verò extrinſecè? Prima ſententia Thomiſtarum affirmat. Secunda defendit poſſe omnibus convenire intrinſecè, dummodo conveniat uni per eſſentialem dependentiam ab altero. Et juxta hanc ſententiam ens eſt analogum reſpectu Dei, & creaturę, ad ſubſtantiam, & accidens. Ita non-nulli Scotiſtæ apud Maſium, quibus adhæret Suarez diſp.28. metaph. ſec.3. n.14.

114 Noſter D.R. in 1. d.25. art.4. docet: Ens eſſe analogum attributionis ad omnia inferiora, cùm tamen affirmet dici de illis intrinſecè, & tranſcendentaliter.

Non

Non verò requiritur ad analogiam hanc, quòd ratio ſignificata per nomen conveniat uni per denominationem intrinſecã, & aliis per extrinſecam: Poteſt omnibus convenire intrinſecè, dummodo uni conveniat per eſſentialem dependentiam ab alio, & omnibus per attributionem ad unam rationem communem. Quod totum explicari poteſt in ratione *Entis* ad Deũ, & creaturas comparata. Infero; analogiam tranſcendentiæ de qua §. 6. reduci ad analogiam attributionis. Nec obeſt: Quòd ratio entis ad Petrum, & Paulum comparata ſit analoga tranſcendentiæ abſque attributione aliqua inter analogata. Quia ſaltem habent attributionem ad rationem entis communem, quæ de illis dicitur.

115 Nota: Licèt ratio ſignificata per nomen analogum attributionis poſſit omnibus convenire intrinſecè, poteſt tamen uni convenire intrinſecè, & aliis per extrinſecam denominationem, inter quæ hoc eſt diſcrimen, quòd in analogia omnibus intrinſeca ratio ſignificata multiplicatur in ſingulis inferioribus, ut videre eſt in ratione entis. In ſecunda verò analogia ratio ſignificata eſt una numero in omnibus, & convenit uni intrinſecè, aliis verò extrinſecè. Et ſic debent definiri per ordinem ad principale analogatum. Quod totum conſtat in ratione *Sani* ad animal, pulſum, & medicamentum.

116 Objicies: Si daretur analogum attributionis omnibus intrinſecum maximè eſſet ens; at ens non eſt hujuſmodi: ergo.

ergo. Min. prob. Ens eſt analogum ſicu *ſanum*, ut ait Philoſophus 4. metaph. : at ratio ſignificata per nomen *ſanum*, convenit uni intrinſecè, & aliis verò extrinſecè: ergo Ens non eſt analogum omnibus intrinſecum. Reſpondeo: Similitudo inter ſanum, & ens à Philoſ. aſſumpta tenet tantùm in attributionis genere, non verò in ſpecie attributionis. Itaque ſicut inter ea, quæ dicuntur ſana unum dependet ab altero, ita inter ea, quæ dicuntur entia, unum ab alio dependet, nimirum accidens à ſubſtantia, & creatura à Creatore. In hoc dumtaxat tenet ſimilitudo: Non in eo quòd ratio ſani conveniat uni intrinſecè, & aliis per denominationem extrinſecam.

117 Dices: Accidentia non dicuntur entia, ſed *entis entia*: ergo ratio entis dicitur de accidente per denominationem extrinſecam. Reſpondeo diſting. antec. Dicuntur entis entia, quia ratio entis extrinſecè tantùm de illis dicatur; nego: Quia ſunt entia per dependentiam eſſentialem à ſubſtantia; concedo. Replicabis: Implicat rationem entis convenire intrinſecè, & ſimul per dependentiam ab alio: ergo. Nego antec. Quia ipſa dependentia eſt illis eſſentialis, & intrinſeca. Sic ratio entis intrinſecè convenit creaturæ, cui tamen convenit per dependentiam eſſentialem à Deo. Inſtabis: Sicut Urina eſt ſignum ſanitatis, ita creaturæ ſunt ſigna Dei, & accidentia ſubſtantiæ: ergo ratio entis eſt extrinſeca accidentibus. Nego conſeq. Quia accidentia non
ſunt

ſunt ſigna entis, ſed ſubſtantiæ. Et licèt ſubſtantia ſit ens, hoc non tollit quòd accidentia etiam ſint intrinſecè ens.

§. III.

DE ANALOGIS PROPORTIONIS.

Analoga Proportionis ab aliquibus cum Proportionalitatis analogis confunduntur. Aliquale tamen inter illa diſcrimen adverto. De quo §. 5. licèt in multis conveniant.

118 Analoga ergo Proportionis ſunt: *Quorum nomen eſt commune, ratio verò ſignificata eſt ſimilis tantùm ſecundùm proportionem.* Dicitur *ſimilis tantùm ſecundùm proportionem*: Quia ratio ſignificata eſt abſolutè diverſa in illis, & dumtaxat *eadem* ſecundùm proportionem. Ita ſe habet hoc nomen *Principium* ad cor, fundamentum, punctum, & cauſam. Quamvis enim ſignificet res ſimpliciter diverſas, quarum una non dependet ab alia; ſunt tamen omnes ſimiles ſecundùm proportionem. Sicut enim Cor eſt principium vitæ, ita fundamentum eſt principium ædificii, & punctum lineæ.

119 Dividitur analogia proportionis, in propriam, & impropriam. Hæc datur, quando ratio ſignificata uni cõvenit propriè, & alteri metaphoricè: Ut riſus ad Hominem, & Prata. Propria eſt, quando ratio ſignificata omnibus convenit intrinſecè, non quia ſit omninò eadem in illis; eſt enim eadem ſecundùm quandam

cè conveniunt, poſſunt in linea intelligibili unitatem ſpecificam, & univocam habere. Confirmatur: Natura Michaelis, per vos, eſt logicè, & formaliter univerſalis (ſubindeq; univoca logicè) ad unum individuum reale, & alia conficta; at hujuſmodi univocatio metaphyſica, & entitativa eſſe non poteſt; cum hujuſmodi individua in eſſe entitativo ſint prorsùs diverſa: ergo eſt pura univocatio logica: Subindèque admitti debet univocatio logica à metaphyſica ſeparata.

100 Prob.3. idem antec: Ea quæ in linea entitativa diſtant infinitè, poſſunt univocè in alia linea convenire: ergo. Antec. prob. Veritas creata, & increata in eſſe entis diſtant infinitè; at in ratione *veritatis formalis* univocè conveniunt: ergo. Maj. eſt certa. Min. (præterquàm conceditur expreſsè à Magiſtro Lerma loco cit.) Prob. ſic: Veritas formalis ut talis æqualiter dicitur de creata, & increata: ergo veritas creata, & increata in ratione veritatis formalis univocè conveniūt. Antec. prob. Veritas formalis non ſuſcipit magìs, & minùs, ſed conſiſtit in indiviſibili: ergo æqualiter dicitur de creata, & increata. Antec. (præterquam ſit ſententia expreſſa D. Thomæ q.2. de veritate art.9. ad.1.) prob. ſic: Veritas formalis cum ſtet in adæquatione judicii eſt æqualitas; at æqualitas non ſuſcipit magìs, & minùs, ſed ſtat in indiviſibili: ergo veritas formalis non ſuſcipit magìs, & minùs, ſed conſiſtit in indiviſibili.

101. Confirmatur ex Lerma cit: Licèt enim

enim æqualitas creata in ratione entis ſit minor æqualitate divina, à qua participatur: At verò in non recedendo à puncto æqualitatis, & conformitatis cum ſuo termino non eſt minor æqualitate divina. Nam ſi ab illa ſecundùm iſtam rationem caderet, jàm non eſſet æqualitas, ſed inæqualitas; ſiquidem deficeret à puncto æqualitatis cum termino. Similiter numerus ternarius creatus in ratione entis, à numero ternario divino participatur, & ſecundùm iſtam rationem ab illo cadit: At verò in hoc, quòd eſt habere tertiam unitatem, ut ultimam, nullatenùs ab illo cadit: Si enim ſecundùm iſtam rationem aliquo modo ab illo caderet, jam non eſſet numerus ternarius, ſed binarius. Quæ ſolutio deſumitur ex D. Thoma prima ſecundæ q.52. a.1. illis verbis: *Quando indiviſibilitas eſt de ratione formæ oportet, quòd quæcumque illam participant, illam indiviſibiliter participent*. Hactenus Lerma. Nunc ſic: Æqualitas formalis ſtat benè cum ſumma inæqualitate entitativa: ergo univocatio logica ſtabit benè cum entitativa diverſitate: Subìndèque admitti debet à Thomiſtis logica univocatio ſeparata à metaphyſica. Sed contra reſolutionem.

102 Objicies 1. D. R. in 2. d.1. q.4. a.5 ad.8. Ubi negat nomen *Domus* eſſe univocum ad Domum in Anima, & extra Animam: ergo non admittit uniuocationem logicam ab entitativa independentem. Reſpondeo in ſolutione ſecunda negat D. R. univocationem metaphyſicam, in

pri-

prima concedit logicam. Objicies 2. Univocatio metaphyſica eſt fundamentum logicæ: ergo logica univocatio à metaphyſica ſeparari non poteſt. Antec. prob. Quia modus prædicandi fundatur in modo eſſendi. Reſpondeo diſting. antec. Sæpè; concedo: Semper; nego antec. Ad cujus probationem diſting. antec. Modus prædicādi fundatur in modo eſſendi prædicabiliter; concedo: in modo eſſendi prędicamentaliter; ſubdiſting. Sæpè; concedo: Semper; nego. Vide Authorem in 2. d.3. q.1. art.2. §.3. v. *Quantum*.

103 Objicies 3. Si univocatio eſſet terminus communis ad metaphyſicam, & logicam, ſeù ad ſtrictam, & latam, una eſſet major altera, dareturque inæqualitas inter unitates utramque univocationem fundantes; at hoc ex terminis repugnat: ergo. Min. prob. Ad univocationem omnem requiritur plena, & omnimoda unitas; univoca enim ſunt, *quorum ratio ſignificata eſt omninò eadem*: ergo repugnat inæqualitas inter unitates univocas. Reſpondeo diſting. maj. Una eſſet major altera, in propria linea; nego: In diverſa; concedo maj. & nego min. Ad cujus probationem diſting. antec. omnimoda ſimilitudo reſpectivè ad lineam, in qua eſt univocatio; concedo: reſpectivè ad alias; nego. Qualibet ergo univocatio eſt omnimoda in ſua linea, ſed ſunt res habentes omnimodam unitatem, ne dum in linea intelligibili, verùm & in linea entitativa; & his competit univocatio ſtricta. Quòd verò inter unitates univocas una

ſit

ſit major altera, videtur certum: unitas enim ſpecifica major eſt generica; cum tamen utraque ſit univoca.

ARTICULUS II.

DE ÆQUIVOCIS,

104 Æquivoca ſunt, *quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ ſignificata per nomen eſt omninò diverſa*. Unde nomen *Gallus* æquivocè dicitur de Avi, & de homine franco. Licèt enim conveniant in nomine, ratio tamen ſignificata eſt omninò diverſa in illis. Differunt æquivoca ab univocis in eo, quod nomen univocum ſignificat plura ſecundùm rationem, in qua conveniunt. Nomen verò æquivocum ſignificat plura ut plura, hoc eſt ſecundùm rationem, in qua differunt. Hinc, nomen *homo* ad Petrum, & Paulum eſt univocum, quia ſignificat naturam humanam, in qua conveniunt. Nomen verò *Petrus* ad duo individua illud ſortita eſt æquivocum. Ratio enim ſignificata eſt *Petreitas*, ſeù differentia individualis, quæ in utroque eſt omninò diverſa, & ſolo nomine conveniens.

105 Objicies: Æquivoca definiri non poſſunt. ergo. Antec. prob. Definitio conſtat genere, & differentia; at æquivoca genere non conſtant; cum in nullo conveniant: ergo definiri non poſſunt. Reſpondeo: Æquivoca cum univocis conveniunt in habendo nomen commune, per quod loco generis explicari poſſunt.

Sed

Sed contra: Per allatam definitionem ſolùm explicantur æquivoca, non verò nomen æquivocum; at illa in nullo conveniunt: ergo. Reſpondeo: Æquivoca primò intentionaliter in nullo conveniunt: At ſecundò intentionaliter conveniunt in ipſa diſſimilitudine, & ſic definiri poſsūt. Unde D. R. in 1. d. 24. q. 1. a. 1. §. 2. ad 1. ait: *Duæ primæ differentiæ ſe ipſis primò differunt; & tamen conveniunt in hoc communi, quod eſt differentia.*

106 Dividuntur æquivoca in objectiva, & formalia. Hæc ſunt nomina ſignificantia plura ut plura. Ut nomen *Aries*. Illa ſunt res ſignificatæ, nempè Brutum, Zodiaci ſignum, & militare inſtrumentum. Nomina dicuntur æquivoca æquivocantia; res ſignificatæ æquivoca æquivocata. Præterea æquivoca alia ſunt à caſu, alia à conſilio. *A caſu* dicuntur, quæ caſualiter idem nomen ſortita ſunt abſque reſpectu unius ad alterum: ut nomen Joannes ad duos homines eodem die in diverſa regione natos. *A conſilio* dicuntur, quibus ex intentione idem nomen imponitur: Ut nomen *Franciſcus* ad Aſſiſinatem, & Paulenſem in cujus die hæc ſcribimus. Paulenſem enim Parentes ejus *Franciſcum* appellarunt, quod præcibus Divi Franciſci Aſſiſinatis fuerit obtentus.

107 Præter æquivoca à caſu, & à conſilio, tertiam eorum ſpeciem agnoſcit D. R. in 1. d. 25. q. 1. a. 4. §. 4. v. *qualis*. Quæ vocat *Aequivoca cum natura*. Quæ nimirum cum convenientia naturali, & eſſentiali in uno, æquivocantur in alio eſſentiali.

Unde

Unde nomen *Leo* ad Brutum, & virum fortem videtur æquivocum cum natura. Homo enim, & brutum conveniunt univocè in ratione animalis ſignificata implicitè per tale nomen, & ſimul æquivocantur in fortitudine ſignificata per nomen. Sumitur hæc æquivocorum ſpecies ex Boetio cap. de æquivocatione, ubi ait: *Poteſt aliquoties fieri, ut ex univocis æquivoca fiant.* Cui favet Philoſ. 7. Phyſic. tex. 31. *In genere multa latent æquivocationes*; at æquivocationes in genere latentes non ſunt à caſu, aut à conſilio: ergo cum natura. Dicuntur *cum natura*, hoc eſt, cum convenientia naturali, non verò dicuntur æquivoca à *natura*, quia nomen æquivocum naturaliter ſignificare non poteſt, cum ſit ſignum ad placitum.

ARTICULUS III.

DE ANALOGIS:

108 *Analogia* græcè, latinè dicitur *Proportio*, & juxta Tullium eſt *convenientia, ſeu comparatio unius cum alio*, non omnimoda, ſed aliqualis. Unde Analogiæ nomen importat diverſitatem cum aliquali ſimilitudine. Analoga, alia ſunt Analogantia, ideſt nomina ſignificantia; alia ſunt analogata, aut res ſignificatæ habentes aliqualem dumtaxat proportionem.

§. I.

§. I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT Analogia.

109 ANaloga ſic communiter explicantur: *Quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ per nomen ſignificata eſt partim eadem, & partim diverſa*. Undè ſunt media inter univoca, & æquivoca, ut ait D. R. in 1. d. 25. art. 4. §. 4. in prob. 2. puncti. Poteſt tamen quadruplex mediatio intercedere. Primò, ſi ratio ſignificata ſimpliciter ſit eadem, & ſimpliciter diverſa in eadem linea; & hoc eſt impoſſibile, quia eſſe, & non eſſe repugnat. Secundò, ſi ſit ſimpliciter eadem, & ſecundùm quid diverſa; & hoc convenit etiam univocis. Tertiò, ſi ſit diverſa ſimpliciter, & eadem ſecundùm quid; & hoc poteſt convenire æquivocis. Quartò, ſi ſit partim eadem, & partim diverſa; & hoc eſt proprium Analogiæ, licèt magis protendat in diverſitatem.

110 Circa ſpecies analogorum eſt controverſia; Reſolutoriè tamen dico: Tres ſunt analogorum ſpecies, nimirum *Attributio*, *Proportio*, & *Proportionalitas*. Alii quartam ſpeciem addunt, ſcilicet Tranſcendentiæ, de qua poſtea. Cajetanus quintam ſpeciem introducit, nempè analogorũ inæqualitatis, quando ratio communis in ſe eſt omninò eadem, inæqualiter tamen participatur à ſuis ſpeciebus.

Ratio

Ratio enim ſignificata per nomen *Animal*, inæqualiter ab homine, & bruto participatur; immo inter ipſa irrationalia unum perfectius alio ſentit: Ideò ratio *animalis* perfectius ab Aquila, quam à vermiculo participatur.

111 Sed contra 1. Hęc analogia eſt vera univocatio: ergo non eſt diſtincta ſpecies analogiæ. Antec. prob. Illa inæqualitas eſt tota à differentiis; at genus omnes differentias excludit: ergo omnem excludit inæqualitatem. Contra 2. Hujuſmodi analogiæ ſpecie admiſſa ſequitur omne genus eſſe analogum; at hoc eſt paradoxum: ergo. Sequela prob. Omne genus eſt participabile à ſpeciebus inæqualibus: ergo omne genus erit analogum. Antec. prob. Omne genus eſt participabile à duplici ſpecie (in unica enim conſervari non poteſt;) at omnes ſpecies ſunt inequales in perfectione eſſentiali; cũ ſint ſicut numeri: ergo omne genus eſt participabile à ſpeciebus inæqualibus. Hac ergo ſpecie analogorum ommiſſa, pergo ad earum, quas admittimus, explicationem.

§. II.

DE ANALOGIS ATTRIBUTIONIS.

112 Analoga attributionis potiſſima inter alia, explicantur ſic: *Quorum nomen eſt commune ratio verò ſubſtantiæ per nomen ſignificata eſt eadem ſecundùm terminum, & diverſa ſecundùm habitudinem ad illum*. In hac ergo analogia ... ſign...

gia datur terminus communis, ad quem plura referuntur, eſtque ipſa ratio ſignificata per nomen. Ita Philoſ.4. metaph.1. & D.R. in 1. d.25. art.4. §.4.& q.3.prol. art.4.arg.4. Itaque nomen *Sanum*,eſt analogum attributionis, ad animal, pulſum, urinam, & medicamentum. Omnia hæc ſanitatem reſpiciunt, res tamen ſignificata per nomen *ſanum* diverſimodè de ſingulis dicitur. Sanum enim dicitur de animali, ut de ſubjecto; de urina, & pulſu, ut de ſigno; de medicamento, ut de cauſa efficiente, quæ ſunt diverſæ habitudinis. In hac autem analogia datur unum principale analogatum participans independenter ab aliis rationem analogam: Alia dicuntur minùs principalia, & dependentiam à primo. Ita D.R. d.25. art. 4. §.3. & 4. Unde analogia *Attributionis*, ab aliis vocatur analogiæ dependentia.

113 Quæres: An in analogia attributionis res ſignificata per nomen cōveniat principali analogato intrinſecè, aliis verò extrinſecè? Prima ſententia Thomiſtarum affirmat. Secunda defendit poſſe omnibus convenire intrinſecè, dummodo conveniat uni per eſſentialem dependentiam ab altero. Et juxta hanc ſententiam ens eſt analogum reſpectu Dei, & creaturę, ad ſubſtantiam, & accidens. Ita nonnulli Scotiſtæ apud Maſium, quibus adhæret Suarez diſp.28. metaph. ſec.3. n.14.

114 Noſter D.R. in 1. d.25. art.4. docet: Ens eſſe analogum attributionis ad omnia inferiora; cùm tamen affirmet dici de illis intrinſecè, & tranſcendentaliter.

Non

on verò requiritur ad analogiam hanc, quòd ratio ſignificata per nomen conveniat uni per denominationem intrinſecã, aliis per extrinſecam: Poteſt omnibus convenire intrinſecè, dummodo uni conveniat per eſſentialem dependentiam ab alio, & omnibus per attributionem ad unam rationem communem. Quod totum explicari poteſt in ratione *Entis* ad Deũ, & creaturas comparata. Infero, analogiam tranſcendentiæ de qua §. 6. reduci ad analogiam attributionis. Nec obeſt: quòd ratio entis ad Petrum, & Paulum comparata ſit analoga tranſcendentiæ abſque attributione aliqua inter analogata. Quia ſaltem habent attributionem ad rationem entis communem, quæ de illis dicitur.

115 Nota: Licèt ratio ſignificata per nomen analogum attributionis poſſit omnibus convenire intrinſecè, poteſt tamen uni convenire intrinſecè, & aliis per extrinſecam denominationem, inter quæ hoc eſt diſcrimen, quòd in analogia omnibus intrinſeca ratio ſignificata multiplicatur in ſingulis inferioribus, ut videre eſt in ratione entis. In ſecunda verò analogia ratio ſignificata eſt una numero in omnibus, & convenit uni intrinſecè, aliis verò extrinſecè. Et ſic debent definiri per ordinem ad principale analogatum. Quod totum conſtat in ratione *Sani* ad animal, pulſum, & medicamentum.

116 Objicies: Si daretur analogum attributionis omnibus intrinſecum maximè eſſet ens; at ens non eſt hujuſmodi: ergo.

ergo. Min. prob. Ens eſt analogum ſicut *ſanum*, ut ait Philoſophus 4. metaph. 1. at ratio ſignificata per nomen *ſanum*, convenit uni intrinſecè, & aliis verò extrinſecè: ergo Ens non eſt analogum omnibus intrinſecum. Reſpondeo: Similitudo inter ſanum, & ens à Philoſ. aſſumpta tenet tantùm in attributionis genere, non verò in ſpecie attributionis. Itaque ſicut inter ea, quæ dicuntur ſana unum dependet ab altero, ita inter ea, quæ dicuntur entia, unum ab alio dependet, nimirum accidens à ſubſtantia, & creatura à Creatore. In hoc dumtaxat tenet ſimilitado: Non in eo quòd ratio ſani conveniat uni intrinſecè, & aliis per denominationem extrinſecam.

117 Dices: Accidentia non dicuntur entia, ſed *entis entia*: ergo ratio entis dicitur de accidente per denominationem extrinſecam. Reſpondeo diſting. antec. Dicuntur entis entia, quia ratio entis extrinſecè tantùm de illis dicatur; nego: Quia ſunt entia per dependentiam eſſentialem à ſubſtantia; concedo. Replicabis: Implicat rationem entis convenire intrinſecè, & ſimul per dependentiam ab alio: ergo. Nego antec. Quia ipſa dependentia eſt illis eſſentialis, & intrinſeca. Sic ratio entis intrinſecè convenit creaturæ, cui tamen convenit per dependentiam eſſentialem à Deo. Inſtabis: Sicut Urina eſt ſignum ſanitatis, ita creaturæ ſunt ſigna Dei, & accidentia ſubſtantiæ: ergo ratio entis eſt extrinſeca accidentibus. Nego conſeq. Quia accidentia non

ſunt

it ſigna entis, ſed ſubſtantiæ. Et licèt ſtantia ſit ens, hoc non tollit quòd acentia etiam ſint intrinſecè ens.

§. III.

DE ANALOGIS PROPORTIONIS.

ANaloga Proportionis ab aliquibus cum Proportionalitatis analogis onfunduntur. Aliquale tamen inter illa iſcrimen adverto. De quo §. 5. licèt in ultis conveniant.

118 Analoga ergo Proportionis ſunt: *Quorum nomen eſt commune, ratio verò ſignificata eſt ſimilis tantùm ſecundùm proportionem*. Dicitur *ſimilis tantùm ſecundùm proportionem*: Quia ratio ſignificata eſt abſolutè diverſa in illis, & dumtaxat *eadem* ſecundùm proportionem. Ita ſe habet hoc nomen *Principium* ad cor, fundamentum, punctum, & cauſam. Quamvis enim ſignificet res ſimpliciter diverſas, quarum una non dependet ab alia; ſunt tamen omnes ſimiles ſecundùm proportionem. Sicut enim Cor eſt principium vitæ, ita fundamentum eſt principium ædificii, & punctum lineæ.

119 Dividitur analogia proportionis, in propriam, & impropriam. Hæc datur, quando ratio ſignificata uni cōvenit propriè, & alteri metaphoricè: Ut riſus ad Hominem, & Prata. Propria eſt, quando ratio ſignificata omnibus convenit intrinſecè, non quia ſit omninò eadem in illis; eſt enim eadem ſecundùm quandam

ſimilitudinem dumtaxat. Cor enim propriè eſt principium Vitæ. Punctum propriè eſt principium lineæ, & unitas numeri: Ratio tamen ſignificata per nomen *principium*, diverſimodè ſe habet in illis, eadem tantùm ſecundùm proportionem. Differunt autem Proportio propria, & metaphorica, quòd in illa ratio ſignificata eſt intrinſeca omnibus; quin conveniat uni per dependentiam ab alio. In ſecunda verò, ratio ſignificata convenit uni propriè, & intrinſecè; alteri verò extrinſecè, & per quandam ſimilitudinem cum primo: Ut riſus ad Hominem, & Pratum.

120 Dices 1. Proportio excludit proprietatem; eſt enim quædam ſimilitudo: ergo non datur proportio propria. Diſtin. antec. Si ratio ſignificata conveniat uni per dependentiam eſſentialem ab altero; Permitto: Si conveniat ſingulis independenter ut ratio principii ad cor, & punctum: Nego antec. Dices 2. Ratio ſignificata per nomen *Animal* convenit homini, & bruto ſecundùm proportionem; Utique: ſicut enim ſe habet homo ad eſſe vivens ſentiens, ita & brutum; at ratio animalis eſt univoca, & non analoga: ergo ruit definitio. Diſting. maj: Convenit ſecundùm proportionem tantùm; nego: Secundùm proportionem omnimodam, quæ ſola eſt univocatio; concedo.

§. IV.

§. IV.

DE ANALOGIS PROPORTIONALITATIS.

121 ANaloga proportionalitatis dicuntur: *Quorum nomen eſt commune, ratio verò ſignificata per nomen eſt ſimilis tantùm ſecundùm proportionalitatem*. Pro cujus intelligentia ſcito: Proportionem, & proportionalitatem eſſe vocabula deſumpta ex Arithmetica, in qua Proportio dicitur eſſe comparatio unius numeri ad alium: Binarii v.g. ad quaternarium; eſt enim inter ipſos proportio dupla. Proportionalitas verò dicitur eſſe comparatio, aut ſimilitudo duarum inter ſe proportionum, v.g. Inter quatuor ad octo, & octo ad ſexdecim: Nam in utraque comparatione eſt dupla proportio. Ubi nota: Proportionalitatem eſſe inter quatuor terminos, & duas proportiones. Terminos reſpicit *ut quod*, eorum verò proportiones, *ut quo*.

122 Obſerva etiam ex Noſtris Complutenſibus Reſumptis diſp. 10. de Analog. q.3. n.16. Licèt proportio, & proportionalitas reperiantur inter numeros, qui aliàs univocè conveniunt, non ideò important convenientiam univocam. Univocatio enim numerorum fundatur in gradu communi generico, non verò in differentiis, quas objectivè excludit: At proportio, & proportionalitas non in gradu generico communi, ſed in gradu

differentiali uniuſcujuſque numeri fundatur: ſit exemplum in his numeris 2. 4. 8. quorum convenientia univoca fundatur in ratione generica numeri excludente objectivè proprias eorum differentias. Proportiones autem duplæ, & conſequéter ipſarum proportionalitas immediatè fundatur in hoc, quòd *octonarius* ut talis bis includit *quaternarium*; & hic ſimiliter continet *Binarium*. Unde liquet univocationem importare unitatem ſimpliciter, quia attenditur penes gradum abſtractum ſimpliciter unum. Proportionem verò, & proportionalitatem importare diverſitatem ſimpliciter, quia conſiderantur penes gradus differentiales, qui ſunt primò diverſi, & ſimpliciter plures.

123 Ex qua Doctrina ſequitur poſſe ex univocis fieri analoga, quemadmodum affirmat ex Boetio D.R. (vide ſupra n 107.) poſſe ex univocis fieri æquivoca. Illationis ratio eſt: quia quæ conveniunt in genere neceſſario, differunt per differentias primò diverſas. Conſtat autem inter primò diverſa poſſe fieri aliquam proportionem, ſeù proportionalitatem fundatam in ipſa diſſimilitudine, ut ſæpè ait D.R. ubi ergo datur convenientia generica, poteſt reperiri analogia, licèt ex diverſa radice. Non tamen contingit è contra: quia primò diverſa non ſemper in genere conveniunt: ut patet in ſubſtantia, & accidente, quæ ſunt primò diverſa, & nihilominùs analogicè conveniunt in ratione entis. Vide Philoſ.5. metaph. tex.12.

Potiſſi-

124 Potiſſima conditio ad proportionalitatem eſt, quòd ratio ſignificata ſit omnibus intrinſeca, & æquè primò illis conveniat. Ratio enim ſignificata per nomen *Principium*, æquè primò convenit cordi, ac fundamento: Nec eſt major ratio, cur de corde, priuſquam de fundamento dicatur. Tum, quia proportionalitas inter analogata eſt ſimilis proportionalitati inter numeros; at hæc poſtulat proportiones æquales, licèt numeri ſint inæquales: ergo ratio ſignificata per nomen analogum proportionalitatis debet æquè primò omnibus convenire. Non tamen erit univoca: quia univocatio attenditur penes convenientiam omnimodam in gradu generico communi: Proportionalitas verò penes proportionem in gradu differentiali ut diximus.

125 Quamvis ad rigoroſam proportionalitatem ſit neceſſaria æqualitas inter proportiones, nihilominùs inter proportiones inæquales, & diverſæ ſpeciei poteſt aliqua proportionalitas ſaltem imperfecta inveniri. Ut ſi dicas: Sicut ſe habet 4. ad 2. ita ſe habet 6. ad 4. Quia nimirum in utraq; proportione ſit exceſſus in binario. Hæc proportionalitas eſt imperfecta, & in ea ſecunda proportio per priorem regulatur. Cum enim unitas ſit prima numerorum menſura, quantò numerus eſt propinquior unitati, tantò plus participat rationem menſuræ: Ideò in quacumque proportione minor numerus habet rationem menſuræ.

§. V.

SPECIES ANALOGORUM INTER ſe comparantur.

126 UT à re non parum implexa me expediam, & tres ſupradictas Analogorum ſpecies aliqualiter explicem, obſervo tres relationum modos ſpecie diverſos. Primus dicitur *Dependentia*. Secundus *Similitudo*. Tertius *Aequalitas*: & vocabula deſumuntur à diverſis rationibus fundandi. *Dependentia*, eſt relatio fundata in cauſalitate. *Similitudo*, eſt relatio fundata inconvenientia, ſive ſit convenientia eſſentialis, ſive accidentalis. Duo homines conveniunt in natura ſubſtantiali: Duo alba in accidente communi. *Aequalitas* ſecundùm rem fundatur in perfecta duarum quātitatum commenſuratione: Secundùm rationem verò fundatur in æquali intenſione graduum qualitatis. Alba enim ut duo, & ut quatuor, ſunt ſimilia, & non æqualiter ſimilia: Duo autem alba ut quatuor ſunt ſimilia, & in ſimilitudine æqualia. Æqualitas ergo in ſimilitudine fundata ſuper illam addit rationem perfectæ ſimilitudinis.

127 Nota tres dictas relationes, & earum rationes fundandi eſſe diſtinctas, & ſeparabiles. Poteſt enim dari dependentia abſque ſimilitudine, ut inter cauſam, & effectum æquivocos. Deinde poteſt inveniri ſimilitudo abſque dependentia, ut inter

inter duo alba mutuò independentia. Preterea poteſt inveniri ſimilitudo ſine æqualitate: Poteſt enim eſſe imperfecta ſimilitudo. Deinde æqualitas ſtat in indivibili. Similitudo ſuſcipit magis, & minùs; ſimilitudo enim ſpecifica major eſt generica. Vide Authorem in 1. d.33. art. 3. & 4.

128 Hinc facilè percipitur differentia inter attributionem, proportionem, & proportionalitatem, quam explicuimus. *Attributionis* enim analogia fundatur in dependentia. *Proportio*, in ſimilitudine. *Proportionalitas* in æqualitate: & quia dependentia, ſimilitudo, & æqualitas ſunt diſtinctæ, & ſeparabiles, fundant analogias ſpecie diverſas, & ſeparabiles. Sed nota: non dico analogiam ſtare in relatione, aliàs ſtaret in unico, ſed capta à relationibus ſimilitudine, analogorum diverſas ſpecies explicui.

129 Itaque analogia *attributionis* provenit ex triplici capite. Vel ex dependentia unius ab alio, qua ratione ens dicitur analogicè de Deo, & creaturis. Vel ex denominatione plurium ab uno; propterquam *ſanum* dicitur analogicè de animali, pulſu, & medicamento. Vel ex attributione plurium ad unam rationem, quæ ultimas eorum differentias tranſcendit: ut ſubſtantia, & accidens ad rationem entis. Unde analoga tranſcendentiæ in noſtra ſententia ad attributionis ſpeciem reducuntur.

130 *Proportio* eſt analogia fundata in ſimilitudine. Debet autem eſſe ſimilitudo

aliqualis,& nõ omnimoda: Hæc enim ad univocationem, potiùs quam analogiam pertinet. Differt autem proportio ab attributione, quia hæc fundatur in dependentia, vel effectiva, vel objectiva. Illa verò in ſimilitudine fundatur: Similitudo autem, & dependentia ſufficiunt fundare analogias ſpecie diverſas. Poſſunt tamen eſſe in eodem ſubjecto. Tum, quia attributio quatenus eſt plurium ad unam rationem, quam inæqualiter participant, eſt habitudo compoſitionis. At verò proportio ut ſimilitudo eſt habitudo oppoſitionis, quæ ſunt diverſæ habitudines.

131 *Proportionalitas* eſt habitudo æqualitatis inter duas proportiones, ideſt, quòd extrema nedum ſint ſimilia, verùm & æqualia in ſimilitudine: Hæc enim æqualitas inter duas proportiones vocatur proportionalitas. Audi D. R. in 3. d.2. q 2. art.2. §.3. in fine dicentem: *Hoc eſt dicere, Proportionalitas fundatur ſuper Proportionem, ſicut dicere Aequalitas fundatur ſupra Proportionem*: Conſonat D.Thomas 5. Ethic. lect.5. *Proportionalitas eſt æqualis Proportionum; cum ſcilicet æqualem Proportionem habet hoc ad hoc, & illud ad illud*. Hæc tamen æqualitas Proportionalitati annexa univocationem non cauſat, ut ſupra n.122. explicuimus.

§. VI.
DE ANALOGIS TRANSCENdentiæ.

QUæritur. An detur analogia tranſcendentiæ. Hoc eſt: An ratio ſignificata per nomen ſit analoga reſpectu ſit analoga reſpectu ſuorum inferiorum eò ipſo, quòd ultimas eorum differentias tranſcendat, quamvis inter illa non ſit dependentia eſſentialis.

132 Reſolutio eſt affirmativa, quam tenet D. R. in 2. d 3. q. 1. art. 2. §. 3. v. *Reſpondeo quòd univocationem.* Eam ſequuntur ex Noſtris Joſephus Blanch., & Julianus Caſteluì, & plures Thomiſtarum cum Ferrarienſi 1. contra Gent. cap. 13. Prob. 1. Sola tranſcendentia tollit univocationem; at non tollit omnem ſimilitudinem: ergo analogiam inducit. Maj. prob. 1. ex Philoſ. 3. metaph. cap. 3. ubi docet: Ens univocum, aut genus non eſſe, quia eſt tranſcendens: ergo. Prob 2. Idem antec. authoritate D. R. loc. cit. Ubi affirmat nomen *accidens* non eſſe univocum ad novem genera, quia tranſcendit eorum differentias: ergo ſola tranſcendentia univocationem tollit. Confirmatur: Si enim accidens eſſet univocum ad novem genera, hæc non eſſent genera ſuprema; haberent enim ſupra ſe genus commune accidentis.

133 Prob. Reſolutio: Sola tranſcendentia efficit quòd ratio ſignificata ſit partim eadem, & partim diverſa: ergo ſola tran-

ſcendentia analogiam cauſat. Ant. prob. Eò ipſo quòd ratio entis includatur formaliter in ultimis differentiis hominis, & Bruti, fieri non poteſt, quod homo, & brutum differant per proprias differentias, quin ſimul differant per rationem entis in illis formaliter incluſam; & aliàs conveniunt aliqualiter in ratione entis: ergo ſola tranſcendentia efficit quòd ratio ſignificata ſit partim eadem, & partim diverſa. Dices: Homo, & Brutum differunt per proprias naturas, quin differant per rationem animalis in illis formaliter incluſam: ergo poſſunt homo, & brutum differre per proprias differentias, quin differant per rationem entis in ill's formaliter incluſam. Nego conſeq. & paritatem: Quia principium radicale quo diſtinguitur homo à bruto, eſt ſola differentia rationalis, in qua genus nullatenus includitur. In illa autem differentia includitur ens formaliter; & ſic differunt in ratione entis: illud enim in quo homo, & brutum ultimò differunt, eſt ens: Quia eſt aliquid.

134 Objicies: Tranſcendentia ab ente non aufert unitatem conceptus objectivi, ut dicemus: Ergo non obeſt unitati, ſubindèque analogiam non cauſat. Antec. conſtat ex D.R. in 1. d.25. Reſpondeo diſting. antec: Non aufert unitatem ab ente objectivè præciſo; concedo: Ab ente objectivè comparato ad ſua inferiora; nego.

135 Quæres: Ad quam ſpeciem analogorum ex ſupradictis ſint reducenda analoga tranſcendentiæ? Reſpondeo pertinere

tinere ad attributionem, quatenùs reſpiciunt rationem communem. Vel pertinere ad proportionem, quatenùs fundatur in aliquali ſimilitudine modo explicato.

QUÆSTIO V.

DE POSSIBILITATE, ESSENTIA, & exiſtentia Entis.

DIximus objectum per ſe primò metaphyſicæ eſſe ens ut ens. Jam ergo ad ejus naturam, & proprietates indagandas progredimur.

ARTICULUS I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT ENS.

136 ENS in tota ſua latitudine dicitur: *Cui non repugnat eſſe*. Dividitur primò in reale, & rationis. Ens reale eſt, cui non repugnat eſſe à parte rei. Ens rationis, cui non repugnat eſſe objectivè in intellectu. Ens reale ſubdividitur in phyſicum, & intentionale. De qua diviſione egimus latè in Megalog. à n.389.

§. I.

DE ENTE NOMINALI.

137 SOlet dividi ens intentionale in verum, & fictum: Hoc poteſt habere eſſe diminutum à potentia

Digitized by Google

fingente. Illud habet eſſe independenter ab omni fictione. Rurſus ens verum ſubdividitur in nominale, & entitativum. De qua diviſione agit D.R. in 2. d.1. q.4. art.4. §.1. & 2. Entitativum eſt quod fundatur ſuper entitatem exiſtentem à parte rei. Unde à R.D. vocatur veritas *ſecundùm quid rei*. Nominale eſt ens diminutum objectivè exiſtens in mente, etiam divina, & eſt convenientia inter prædicatum, & ſubjectum, ita ut ſint termini compoſſibiles, aut non repugnantes.

138 Quòd verò hujuſmodi eſſe admittendum ſit, probat D. R. hoc modo: Veritas eſt proprietas entis; at præter veritatem entitativam *ſecundùm quid rei*, datur alia veritas objectiva *ſecundùm quid nominis*: ergo præter eſſe entitativum datur eſſe nominale, & diminutum. Min. prob. Intellectus verè aſſentitur objecto hujus propoſitionis: *Nihil eſt nihil*: ergo invenit aliquam veritatem in illo; at hujuſmodi veritas eſſe non poteſt entitativa, & ſecundùm quid rei, ut patet: ergo eſt veritas purè objectiva, & ſecundùm quid nominis.

139 Infero 1. Ens nominale extendi etiam ad carentias, & inveniri in quocumque objecto per verum conceptum attingibili. Hæc enim eſt vera propoſitio: *Negatio eſt carentia*. Infero 2. Ens rationis habere eſſe nominale: Attingitur enim veriſſimè per actum dicentem: *Ens rationis exiſtit tantùm objectivè in intellectu*. Infero 3. Ens nominale eſſe intentionale, at non fictum. Infero 4. Ens in tota ſua lati-

latitudine ut objectivè præciſum habere veritatem nominalem: Verè enim cognoſcitur ab intellectu. Dices: Ens objectivè præciſum à tota inferiorum collectione abſtrahit ab eſſe nominali: ergo non habet eſſe nominale. Reſpondeo: Abſtrahit tamquam à termino *a quo*, & manet nominale *ut quod*. Sicut univerſum abſtrahitur à genere, & ſimul ſit genus ad quinque prædicabilia. Vide Megalog. à num. 1111.

§. II.

DE ENTE PHYSICO.

140 ENS reale *Phyſicum* dividitur in completum, & incompletū. *Completum* eſt, cujus naturæ nulla deeſt perfectio debita. *Incompletum*, cui deeſt: Ideò ens completum eſt perfectum in ſua linea; incompletum imperfectum. Poteſt autem eſſe completum, vel in eſſe naturæ, ut humanitas, vel in eſſe ſuppoſiti, ut homo. Quare idem numero ens poteſt eſſe completum, & incompletum in diverſa linea. Humanitas enim in priori ad ſubſtantiam eſt completa, in eſſe naturæ, & incompleta in eſſe perſonæ.

141 Ens completum ſubdividitur in ſubſtantiam, & accidens. Accidens iterum in novem genera. Præterea ens accidentale ſubdividitur in entitativum, & modale. Entitativum poteſt divinitus à ſubjecto ſeparari: Modale per nullam potentiam poteſt per ſe exiſtere. Quantitas eſt accidens entitativum, divinitus

enim

enim manet ſine ſubjecto in Euchariſtia . Figura v.g. *rotunditas*, nec divinitùs poteſt à quantitate ſeparari. Ita D.R. in 3.d.33. q.1. art.6. ad 5. Ubi accidentia modalia vocat *formas characteriſticas*, de quarum eſſentia eſt actualis inhærentia.

142 Tertiò dividitur ens phyſicum in per ſe, & per accidens. *Ens per ſe* eſt res completa, vel ſimplex, ut Angelus, vel compoſita ex partibus incompletis ejuſdem prædicamenti, ut homo ex materia, & forma. *Ens per accidens* coaleſcit ex multiplici ente completo unius, vel plurium prædicamentorum: Ut *Album*, quod componitur ex ſubſtantia, & accidenti completis. Ita D.R. loc.cit. §.1.v. *ſecundo*. Sed nota: Album poteſt bifariam conſiderari: vel pro ut includit diverſas naturas ſine ulla attributione, vel quatenus ſubjectum per albedinem contrahitur in ratione objecti viſibilis. In prima conſideratione eſt ens per accidens. In ſecunda, ens per ſe accidentale. Licèt enim conſtet rebus diverſorum generum, unum tantùm dicit de formali, alia de materiali. Ita D. R. in 1. q.3. prol. art.3. §.1. ad 2. dub. Ex qua doctrina infero: Chriſtum Dominum eſſe unum per ſe unitate perſonæ, tametſi aliàs ſit perſona compoſita ex duplici natura ſubſtantiali completa: Iſtæ enim conveniunt in unitate ſuppoſiti Divini.

AR.

ARTICULUS II.

DE POSSIBILITATE ENTIS.

143 Poſſibilitas, ſeu capacitas ad exiſtendum in rerum natura eſt duplex *Phyſica*, & *Logica*. Poſſibilitas Phyſica (ab aliis vocatur pura poſſibilitas) eſt capacitas ad exiſtentiam, quam res pro tunc non habet. Poſſibilitas logica eſt non repugnantia ad exiſtendum, ſive res actu exiſtat, ſive non. Unde Poſſibilitas phyſica dicit carentiam exiſtendi, logica verò eſt conjungibilis cum exiſtentia actuali: Rei enim quæ exiſtit, non repugnat exiſtere: Ab actu enim ad potentiam valet conſequentia. Tum, quia actus exiſtendi potentiam perficit, & ſolùm deſtruit carentiam. Illa ergo potentia eſt logica, & de eſſentia rei, utpotè illi conveniens in omni ſtatu. Hinc poſſibilitas logica duo dicit: Primum, prædicata eſſentialia rei, ſcilicèt genus, & differentiam. Secundum, quòd genus, & differentia ſunt termini compoſſibiles, aut inter ſe non repugnantes. De quo poſtea quęritur in quo ſtet formaliter hujuſmodi poſſibilitas.

§. I.

ALIQUÆ SENTENTIÆ DE POSSIbilitate impugnatæ.

144 Prima ſententia affirmat poſſibilitatem ſtare in quadam actua-

actualitate, nimirum eſſentiæ intrinſecâ rei poſſibili pendente à Deo tamquam à cauſa exemplari, & non dependente ab illo tamquam à cauſa efficiente: Hujus enim cauſalitas ad rei exiſtentiam terminatur. Ita Henricus in ſumma art.2. q.25. & quodlib.9.q.1. & 2. Quem ſequitur Albertinus tom. 2. de prædicam. ſubſtantiæ diſp.1. q.1. concluſ. 1. pro ſe adducens D. Thom. & aliquos Thomiſtarum.

145 Hanc ſententiam refutat D. R. in 2. d.1. q.4. art.3. Nihil pendet à cauſa exemplari, quod non pendeat ſimul ab efficiente; at creaturæ poſſibilitas non pendet à Deo tamquam à cauſa efficiente: ergo neque ut à cauſa exemplari. Secundò: Deus ab æterno eſt exemplar non ſolùm eſſentiæ, ſed etiam exiſtentiæ; at exiſtentia non habet eſſe actuale in ſe ipſa ab æterno: ergo neque eſſentia.

145 Secunda ſententia Scotiſtarum defendit, ſtare poſſibilitatem in quodam eſſe intentionali, & diminuto pendente à divino intellectu. Notant tamen poſſibilitatem proximam rerum ſumi ab earum rationibus formalibus, licèt radicaliter ſumatur à Divino intellectu. Ita Scotus in 1. d.36. Hæc ſententia affinis eſt Bacconicæ; diſcrepant tamen in aliquibus. Impugnatur ergo ſic: Poſſibilitas rerum eſt de linea Phyſica: ergo non ſtat in eſſe intentionali dumtaxat. Antec. prob. Poſſibilitas eſt capacitas ad exiſtentiam phyſicam: ergo Poſſibilitas rerum eſt de linea phyſica.

Digitized by Google

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI *elucidatur*.

147 POſſibilitas logica, ut in initio dicebamus, duo includit eſſentialiter: Primum, prædicata eſſentialia rei: Secundum, eorum non repugnantiam ad exiſtere. Sicut enim repugnantia eſt formale conſtitutivum rei impoſſibilis; ita non repugnantia formaliter conſtituit rem poſſibilem.

148 Sed adverſus hanc *non repugnantiam*, per quam poſſibile differt ab impoſſibili, militat non levis difficultas. In qua enim fundatur? Aliquis cum Henrico forſan reſponderet fundari in actualitate eſſentiæ. Sed contra: Eſſentia rei ab æterno eſt nihil: ergo ei niti non poteſt rei poſſibilis non repugnantia. Alii cum Godofredo reſpondent fundari in Omnipotentia. Sed contra inſurgit D.R. art.4. §.1. Omnipotentia ad poſſibile, & impoſſibile comparata, diverſimodè ſe habet: illud quippè, non iſtud valet producere; at hujuſmodi diverſitas non ſe tenet ex parte omnipotentiæ præcisè; cum ſit eadem in ſe: ergo ſumi debet ex rebus ipſis, quæ dicuntur poſſibilia, & impoſſibilia: ſubindèque aliquid ſe tenet ex parte creaturæ, cujus ratione dicitur eſſe poſſibilis.

149 Quid ergo eſt? Hoc opus, hic labor. Noſter R.D. art. 4. reſpondet, hoc poſſi-

poſitivum ſe tenens ex parte creaturæ, eſſe dũtaxat *poſſibilitatem intellectuum*, ſeu *compoſſibilitatem terminorum*. Hujuſmodi autem compoſſibilitas eſt veritas quædam diminuta, & nominalis quam explicuimus n. 138. Licèt autem poſſibilitas ante productionem ſit nihil in re, (nihil dico actualitatis phyſicæ) eſt vera terminorum compoſſibilitas, habetque veritatem diminutam, & ſecundùm quid nominis, & hæc ſufficit ex parte creaturæ, ùt dicatur ab omnipotentia producibilis.

150 Explicat hoc R. D. ſatis apto exemplo: Ideò namque intellectus aſſentitur veriſſimè propoſitioni: *Nihil eſt nihil*, quia licèt ejus termini, ſcilicet *nihil*, & *nihil* ſint nihil in re, ſunt tamen compoſſibiles. E contra intellectus aſſentiri non poteſt propoſitioni: *Nihil non eſt nihil*, quia termini ſunt repugnantes, & incompoſſibiles. Sicut ergo intellectus ad utrãque propoſitionem comparatus, uni verè aſſentitur, alteri aſſentiri non poteſt; licèt utriuſque objectum ſit nihil in re; quia ſcilicet in una invenit, non in alia, compoſſibilitatem terminorum: Omnipotentia ad hominem, & hyrcocervum comparata, illum, non iſtum producere poteſt; licèt uterque ante decretum ſit nihil; quia in homine invenit non repugnantiam terminorum: etenim *animal*, & *rationale* ſunt termini compoſſibiles. In hyrcocervo autem eſt repugnantia terminorum, id circò produci à Deo non poteſt.

151 Ecce in compoſſibilitate, aut in incom-

incompoſſibilitate terminorum fundantur de proximo denominationes poſſibilis, aut impoſſibilis, aut producibilis, & improducibilis ab omnipotentia. Dixi *de proximo*, nam ex D. R. quodlib. 1. q. 11. art. 2. §. 2. v. *eſt tamen*, conſtat poſſibilitatem radicalem, & primordialem eſſe Omnipotentiam. Ex eo enim quod [redacted] contineat eminenter creaturas, reſultat earum eſſe poſſibile. Nota: Vim exempli, quo utitur D. R. & paritatis de intellectu noſtro ad Omnipotentiam, fundari in veriſſimo illo R. affato art. 4. §. 1. v. *quod*, ubi ait: *Hoc poteſt Deus reſpectu totius entis, quod poteſt intellectus noſter reſpectu entis ſecundùm rationem*. Quod enim verè apprehenditur ab intellectu ut non repugnans, à Deo fieri poteſt.

152 Præterea eſt notandum, Deitatem, qua primum ens, à quo alia omnia pendent, continere eminenter, & fundamentaliter omnes poſſibilium entitates, & earum perfectiones. Hæc continentia eſt de linea phyſica. Et quia intelligibilitas eſt paſſio entis, eò ipſo quod entitates à Deo creabiles contineantur virtualiter in entitate Dei, continetur etiam earum intelligibilitas in primo intelligibili. Sicut ergo virtualis rerum poſſibilitas reſultat radicaliter ex præcontinentia earum in omnipotentia, ita earum intelligibilitas reſultat ex intelligibilitate propria Dei. Audi D. R. quodlib. 1. q. 9. artic. 1. §. 2. v. *Ad dubium*: ait enim: *Ad Deum continere perfectionaliter, ſeu virtualiter hominem, aſinum &c. Conſequitur per* mo-

modum cujuſdam, reſultationis, quod ſingula horum habent eſſe objectivum ſecundùm quid nominis.

153 Ex dictis liquidò conſtat ſententia D.R. circa poſſibilitatem creaturarū. Primò enim docet, non eſſe denominanem extrinſecam ab Omnipotentia, ſed fundari in aliquo poſitivo ex parte rei creabilis. Secundò, hoc intrinſecum eſſe realiter diſtinctum à Deo. Tertiò, hoc intrinſecum eſſe nihil in reipſa ante entis productionem. Quartò, hoc intrinſecum non eſſe purum nihil, quatenus nihil dicit negationem totius entis. Quintò, hoc intrinſecum eſſe ens diminutū, ſeu diminutam veritatem ſecundùm quid nominis, ex primo intelligibili objectivè reſultantem. Hæc eſt ſententia D. R. cujus ſingulas propoſitiones ſequenti §. propugnamus. Placuit in ejus explicatione pauliſper immorari, valdè enim neceſſaria eſt ad tractatum de ſcientia Dei, & ad alia Theologica.

§. III.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI variis Reſolutionibus propugnatur.

154 ANte Reſolutionem obſerva ex D. R. loc. proximè cit. Sequentia ſigna circa poſſibilitatem creaturarum: *Iſta quatuor ſe habent per ordinem: Primò, Deus continet virtualiter, adunatè, & perfectionaliter omnes creaturas. Secundò, ad iſtam continentiam conſequitur* per

per modum reſultationis quid quelibet earum ſaltem ſecundùm ſignificatum ſui nominis, eſt ens poſſibile. Tertiò, Deus comprehendit ſe ipſum, qui eſt totum ens virtualiter. Quartò, ex perfectione illius comprehenſionis conſecutivè cognoſcuntur omnes creaturæ, ſecundùm quodlibet ſui eſſe. Hæc D. R.

155 Reſolutio 1. Poſſibilitas creaturarum non eſt pura denominatio extrinſeca ab omnipotentia Dei. Ita D. R. in 2. d.1. q.4. art 4. §.1. v. *contra*. Prob. 1. Poſſibilitas importat aliquid intrinſecum ex parte rei poſſibilis, nimirum veritatem diminutam, & ſecundùm quid nominis, ut explicuimus: ergo non eſt pura denominatio extrinſeca ab omnipotentia. Secundò, ſicut ſe habet exiſtentia ad rem exiſtentem, ita ſe habet poſſibilitas ad rem poſſibilem; at exiſtentia ponit aliquid intrinſecum in re exiſtente: ergo poſſibilitas ponit aliquid intrinſecum ſaltem nominale in re poſſibile: Confirmatur: Quia res poſsibilis, & actualis ſunt eadem numero entitas; at actualitas ponit exercitè aliquid intrinſecum in creatura: ergo poſſibilitas ponit ſaltem ſignatè aliquid intrinſecum in re poſſibili. Tertiò, Homo denominatur poſſibilis, non item chimæra; at hujuſmodi diverſitas non eſt pura denominatio extrinſeca ab omnipotentia (cur enim illum, non iſtam producibilem denominat?) ergo fundari debet in aliquo intrinſeco ex parte rei creabilis.

156 Reſolutio 2. Poſſibilitas intrinſeca creaturarum realiter diſtinguitur ab

Omni-

Omnipotentia Dei; & ut diſtincta à Deo cognoſcitur. Ita D. R. art. 2. Prob. Res actualis, & poſſibilis ſunt eadem numero eſſentia; at res actualis noſcitur ut realiter diſtincta à Deo: ergo & res poſſibilis. Secundò, Deus verè affirmat rem poſſibilem carere exiſtentia actuali, & eſſe creabilem ad extra; at hæc Deo repugnant. ergo res poſſibilis noſcitur ut repugnans identificari cum Deo. Tertiò, Potentia executiva, & directiva ad eandem entitatem terminantur; at Dei potentia executiva, ſeu creativa terminatur ad creaturam realiter diſtinctam: ergo etiam potentia directiva, ſeu intellectiva: ſubindeque, Poſſibilia, quæ ſunt objectum ſcientiæ directivæ, attinguntur ab illa ut realiter diſtincta à Deo.

157 Reſolutio 3. Poſſibilitas intrinſeca creaturæ ante ejus productionem nihil actuale, ponit in ipſa. Ita D. R. artic. 3. Prob. Res in ſtatu poſſibilitatis, hoc eſt in ſe ipſis, ſunt nihil & ex nihilo facta ſunt: ergo poſſibilitas intrinſeca nihil ponit actuale in ipſa creatura. Reſpondebis: Poſſibilia eſſe nihil exiſtentiæ, eſſe verò aliquid eſſentiæ. Sed contra: Productio non ad ſolam exiſtentiam, ſed ad eſſentiam actualem terminatur: ergo creatura à Deo facta eſt nedum ex nihilo exiſtentiæ, verum etiam ex nihilo eſſentiæ actualis

158 Reſolutio 4. Poſſibilitas intrinſeca creaturæ non eſt purum nihil, quatenus *nihil* dicit negationem totius entis. Ita D. R. art. 4. ad 6. vide eundem quodlib.

lib. 2. q. 3. in fine. Pro intelligentia hujus reſolutionis adverte: *nihil* poſſe uſurpari dupliciter univerſaliter, pro ut dicit negationem entis in tota ſua latitudine: particulariter, pro ut dicit negationem entis realis præciſè. Nunc prob. reſolutio: Poſſibilia habent eſſe diminutum, & nominale: ergo non ſunt nihil, pro ut *nihil* dicit negationem totius entis. Antec. conſtat ex §. 1. confirmatur: Poſſibilia diſtinguntur ab impoſſibili. ergo per aliquid: ſunt igitur aliquid, ac ſubinde non ſunt purum nihil, pro ut *nihil* dicit negationem totius entis.

159 Reſolutio 5. Poſſibilia in ſigno ante Dei cognitionem habent eſſe intelligibile reſultans ex divina eſſentia. Ita D. R. loc. cit. n. 152. prob. Ex cognitione divinæ eſſentiæ reſultat eſſe cognitum creaturarum, quod objectivè habent in mente divina: ergo ex cognoſcibilitate divinæ eſſentiæ reſultat eſſe objectivũ cognoſcibile creaturarum. An autem hujuſmodi intelligibilitates creaturarum ex deitate reſultantes diſtinguantur actualiter inter ſe ante Divinam cognitionem, an tantum potentialiter, reſolvemus poſtea.

160 Reſolutio 6. Poſſibilia ab æterno habent eſſe objectivum, ſeu diminutum in mente divina. Ita D.R. loc. cit. num. 154. Prob. Eſſe cognitum eſt eſſe objectivum, ſeu diminutum; ſed poſſibilia ab æterno habent eſſe cognitum in mente Divina ergo poſſibilia ab æterno habent eſſe objectivum, ſeu diminutum in mente Divina

161

161 Reſolutio 7. Poſſibilia ab æterno habent eſſe intrinſecum nominale in mente Divina. Ita D.R. loco cit.& prob. Ea dicuntur habere eſſe nominale, quorum termini ſunt compoſſibiles, aut inter ſe non repugnantes; at *homo, leo, petra*, & alia à Deo cognita ab æterno ſunt termini compoſſibiles, aut inter ſe non repugnantes; nullam enim invenit Divinus intellectus repugnantiam inter animal,& rationale, quæ ſunt de conſtitutivo hominis: ergo homo, leo, petra, & alia poſſibilia à Deo cognita ab æterno habent eſſe intrinſecum nominale in mente Divina. Quòd verò hujuſmodi eſſe nominale ſit poſſibilibus intrinſecum, prob. Poſſibilitas logica eſt intrinſeca rei poſſibili; at eſſe nominale, ſeu non repugnantia terminorum eſt poſſibilitas logica, ut patet: ergo eſſe nominale eſt intrinſecum rebus poſſibilibus.

162 Reſolutio 8. Prima poſſibilium inter ſe diſtinctio actualis provenit à mente, & cognitione Divina in tertio ſigno explicato. Ita expreſsè D. R. quodlib. 1. q.9. art.1. §.2. in fine ubi ait: *Dicendum quòd prima diſtinctio formalis, quam habent creaturæ eſt in intelligentia Divina, licèt prima potentialis ſit in creatura fundata ſecundùm ſuum quid nominis, non ſecundùm ſuam eſſentiam æternam.* Vide dicta in Megalog. n 645. Prob. Poſſibilia in ſigno ante Divinam cognitionem non ſunt actu diſtincta: ergo prima eorum inter ſe diſtinctio actualis provenit à mente, & cognitione Divina. Antec. prob. Diſtinctio

ctio eſt paſſio entis; at poſſibilia ante Divinam cognitionem nullum habent eſſe actuale: ergo actu eſſe diſtincta non poſſunt in ſigno ante Divinam cognitionem. Mai. patet. Min. declaratur: Etenim poſſibilia ante Divinam cognitionem non habent eſſe actuale entitativum, ut eſt certum: Deinde neque habent eſſe actuale intentionale; hoc enim pendet objectivè ab actu cognitionis Divinæ, ut explicuimus: quidquid ſit de eſſe primordiali intelligibili ex Deitate modo quodam potentiali reſultante: ergo poſſibilia ante Divinam cognitionem nullum habent eſſe àctuale.

163 Collige eſſe formale poſſibilium pendere à mente, & cognitione Divina in tertio ſigno. Prob. Eſſe objectivum formale pendet à cognitione actuali; at eſſe formale poſſibilium eſt objectivum formale: ergo pendet à mente, & cognitione Divina. Confirmatur: Eſſe formaliter diſtinctivum poſſibilium pendet ab actu cognitionis divinæ, ut oſtendimus: ergo ab eadem pendet eorũ eſſe formale conſtitutivum. Dices: Poſſibilia in ſigno ante divinam cognitionem non ſunt actu identificata: ergo ſunt actu diſtincta. Reſpondeo: Poſſibilia in illo ſigno nec ſunt actu identificata, neque actu diſtincta. Quia tam identitas actualis, quam actualis diſtinctio ſunt proprietates rei actualis. Sunt ergo potentialiter tantùm diſtincta inter ſe pro illo ſigno. Sicut partes ſubſtantiæ materialis in ſigno ante quantitatem, in ſententia aliquorum

Thomiſtarum, ſunt potentialiter tantùm diſtinctæ, actu verò adveniente quantitate. Confirmatur ſolutio: Poſſibilia ante divinam cognitionem ſunt nihil actualitatis habentia: ergo actualem diſtinctionem habere non poſſunt.

§. IV.

OPPOSITA EXPOSITA.

164 ADverſus Reſolutionem 2. objicies 1. Eſſe intentionale creaturarum, quod ab æterno dicuntur habere, eſt indiſtinctum à Deo: ergo creaturæ poſſibiles non attinguntur ex tunc ut diſtinctæ à Deo. Antec. prob. Eſſe intentionale eſt eſſe cognitum; at eſſe cognitum eſt indiſtinctum à Deo; cum ſit pura denominatio extrinſeca à cognitione divina, quæ procul dubio eſt à Deo indiſtincta: ergo. Reſpondeo neg. antec. ad ejus probationem diſting. mai. Eſſe intentionale eſt eſſe cognitum, *ut quo*; nego: *ut quod*; concedo mai. & cum eadem diſtinctione ad min. neg. conſeq. Itaque licèt divina cognitio ſecundùm eſſe ſubjectivum, & *ut quo* ſit cum Deo identificata, ſecundùm eſſe verò objectivum, & *ut quod* diſtinguitur à Deo, quia repreſentat objecta creabilia à Deo diſtincta. Notanda eſt ergo diverſitàs inter eſſe ſubjectivum, & objectivum divinæ cognitionis. Illud cum divino intellectu identificatur: hoc eſt ipſa res cognita in eſſe intelligibili.

165

165 Objicies 2. contra Reſolutionem 3. Eſſe intentionale fundatur ſuper entitativum; ſed poſſibilia ab æterno habent eſſe intentionale diſtinctum à Deo: ergo habent eſſe entitativum à Deo diſtinctum. Reſpondeo. Eſſe intentionale eſt ſeparabile a proprio eſſe phyſico, & entitativo, licèt ut plurimum in illo fundetur. Patet hoc in ſpecie intelligibili, in qua objectum continetur intentionaliter, non entitativè. In forma diſtinguo majorem: Eſſe intentionale fundatur ſuper entitativum, proprium, vel alienum; concedo: proprium dumtaxat; nego. Itaque entitas naturæ divinæ, quatenus virtualiter continet omnem entitatem creatam, eſt fundamentum e quo reſultat propria uniuſcujuſque poſſibilis intelligibilitas.

166 Objicies 3. contra Reſolutionem 2. & 6. Ad veram poſſibilitatem rei in ſe ipſa non ſufficit eſſe diminutum ipſius objectivè exiſtens in mente divina: ergo ultra iſtud requiritur eſſe actuale eſſentiæ, quod res habeat in ſe ipſa. Antec. prob. Poſſibilitas eſt quid phyſicum, & de linea phyſica: ergo ad veram poſſibilitatem rei non ſufficit eſſe diminutum, &c. Antec. prob. Res phyſice exiſtés habet poſſibilitatem in ea linea, in qua exiſtit; at exiſtit in linea phyſica: ergo poſsibilitas eſt quid phyſicum, & de linea phyſica. Confirmatur: Hyrcocervus habet eſſe diminutum, & objectivè exiſtens in mente divina; at Hyrcocervus non habet veram poſſibilitatem: ergo ad hanc non ſufficit

eſſe diminutum objectivè exiſtens in mente divina.

167 Reſpondeo diſting. antec. Ad veram poſſibilitatem non ſufficit eſſe diminutum, ſi hoc fundetur in eſſe phyſico ſaltem alieno, conſtetque terminis compoſſibilibus; nego: ſi conſtet terminis incompoſſibilibus, & in phyſica omnipotentiæ entitate non fundetur; concedo antec. Audiendus hic D. R. quodlib. 1. q. 9. art. 1. §. 2. v. *Ad dubium*, ubi ad rem ait: *Ad Deum continere perfectionaliter ſeu virtualiter, hominem, aſinum &c.* (quæ nimirum continentia eſt entitativa, & de linea phyſica) *Conſequitur per modum cujuſdam reſultationis, quod ſingula horum habent eſſe objectivum ſecundùm quid nominis.* Ad confimationem dico: Hyrcocervum non eſſe poſſibilem, tametſi habeat eſſe objectivum in mente, quia conſtat terminis incompoſſibilibus, Hyrco nimirum, & cervo.

168 Objicies 4. contra Reſolutionem 8. Poſſibilitas creaturarum reſultat in ſecundò ſigno ex eorum continentia in Deitate, ut ait D. R. ergo non pendet ab actuali cognitione in quarto ſigno. Reſpondeo: Licèt creaturarum poſſibilitas reſultet ex Deitate in ſecundo ſigno: ſicut pro illo ſigno non ſunt formaliter cognitæ, neque intelliguntur pro illo formaliter diſtinctæ inter ſe propter rationem in Reſolutione 8. propoſitam, quidquid ſit de diſtinctione potentiali. Vide omnino Megalog. n. 646. Dices: Objectum eſt prius cognitione: ergo ad diſtin-

diſtinctam cognitionem de unoquoque poſſibili, præſupponi debent diſtincta poſſibilia. Reſpondeo: Præſupponuntur diſtincta potentialiter: Et ſicut ſufficit una cauſa ad plures effectus, ſufficit una Deitas ad diſtinctam cognitionem eorum quæ continet. Ubi adverte per ly *diſtinctam cognitionem* à me intelligi cognitionem diſtinctè attingentem omne objectum, eſtò in ſe ſit actus ſimpliciſſimus, cujuſmodi eſt divina cognitio.

ARTICULUS III.

DE EXISTENTIA ENTIS, ET AN diſtinguatur ab Eſſentia creata.

169 EXiſtentia eſt *actus ultimus per quem eſſentia formaliter ponitur extra cauſas*. Dicitur *actus*, ut diſtinguatur ab eſſentia ſe habente ad modum potentiæ. Dicitur *ultimus*, ad differentiam actionis, quæ licèt ſit productio actus, non eſt actus ultimus, ſed via ad illum; hinc productio dicitur exiſtentia effectiva, terminus verò exiſtentia formalis. Inquirimus, an & quomodo diſtinguantur hæc ab eſſentia. Quam difficultatem elucidat D. R. in 3. diſt. 10. q. 1. tota.

§. I.

PLURES REFELLUNTUR *Sententiæ*.

170 PRima Sententia affirmat eſſentiam actualem realiter diſtingui ab exiſtentia. Hæc opinio plures habet patronos. Non tamen omnes una via incedunt in modo explicandi hanc diſtinctionem.

171 Primò, aliqui affirmant exiſtentiam eſſe accidens entitativum in eſſentia, tamquam in ſubjecto receptum. Sed contra: Petrus exiſtens, ut individuum actuale completum collocatur in genere ſubſtantiæ: ergo non inducit exiſtentiam accidentalem.

172 Secundò, alii volunt exiſtentiam eſſe accidens relativum ab eſſentia, tamquam à fundamento diſtinctam. Sed contra 1: Ad exiſtentiam datur per ſe motus productionis, non verò ad relationem. Secundò, quia omnis ſubſtantia actualis completa eſſet aggregatum per accidens ex duplici genere. Tertiò, alii cum Henrico volunt eſsentiam diſtingui ab exiſtentia penès reſpectum ad diverſam cauſam; eſsentia enim reſpicit Deum ut exemplar, exiſtentia ut efficiens. Contra: Eſsentia actualis pendet etiam à Deo, ut à cauſa prima effectiva.

173 Quartò, alii affirmant exiſtentiam eſse entitatem eſsentiæ ſuperadditam. Sed contrà Ex R. D. Vel enim hujuſmodi entitas eſt materia, vel forma, vel compoſitum: non primum, quia materia

teria prima ex ſe nullam habet exiſtentiam, ut dicemus in phyſica. Non ſecundum, quia in compoſito naturali eſsent duæ formæ ſubſtantiales, quod naturaliter repugnat. Non tertium, nam vel in ente naturali darentur duo compoſita diſtincta, quod eſt paradoxum, vel exiſtentia eſt ipſum compoſitum ſubſtantiale ex materia, & forma coaleſcens; at hoc eſt indiſtinctum à propria eſsentia: ergo eſſentia non diſtinguitur entitativè à propria exiſtentia.

174 Quintò, alii dicunt exiſtentiam accidentis eſse accidentalem; exiſtentiam verò ſubſtantiæ eſse ſubſtantialem: ſemper tamen eſse accidens prædicabile realiter diſtinctum ab eſsentia, & contingenter ei adveniens. Ita communiter Thomiſtæ Moderni. Sed contra 1. Si enim exiſtentia ſubſtantiæ eſset forma ſubſtantialis in homine v.g. eſsent duæ formæ ſubſtantiales, nimirum anima rationalis, & ejus exiſtentia; at hoc non admittunt: ergo. Secundò: Eſſentia non exiſtit per exiſtentiam diſtinctam: ergo &c. Antec. prob. Veſtra exiſtentia ſeipſa exiſtit, & per ſe ipſam terminat actionem productivam, non per aliam diſtinctam, aliàs fieret proceſſus in infinitum: ergo eſſentia non exiſtit per exiſtentiā diſtinctam.

175 Reſpondent: 1. Exiſtentiam non exiſtere *ut quod*, ſed dumtaxat *ut quo*. Contra: Actio productiva terminatur ad exiſtentiam formæ *ut quod*: ergo exiſtentia exiſtit *ut quod*. Alii reſpondent: Exiſtentiam ſe ipſam exiſtere, quia eſt ratio ſor-

formalis exiſtendi; eſſentiam verò eſſe indifferentem ad exiſtere, ſubindeque eſſe determinatam per exiſtentiam diſtinctam. Sed contra: Ipſa exiſtentia eſt indifferens ad eſſe, & non eſſe in actu exercito, & contingenter ponitur extra cauſas per actionem; at non determinatur per exiſtentiam diſtinctam: ergo licèt eſſentia ſit indifferens. &c.

176 Sextò, alii affirmant exiſtentiam diſtingui realiter modaliter ab eſſentia. Contra: Quia ſubſtantia completa actu exiſtens eſſet ens modale, & extra lineam rectam. Secundò, quia non explicant ſolidò in quo modo ſtet exiſtentia. Reſpondent: Conſiſtere in modo durationis. Contra: Duratio eſt poſterior exiſtentia: ergo diſtinguitur realiter ab illa. Antec. prob. Quia duratio eſt modus reſultans ex re jam exiſtente. Secundò, quia res in primo ſuæ productionis inſtāti verè exiſtit, nō tamen durare intelligitur uſque ad inſtans ſecundum: ergo duratio eſt poſterior exiſtentia. Alii reſpondent: Exiſtentiam conſiſtere, & non exiſtere formaliter in actione productiva rei: Cōtra 1. Exiſtentia formalis eſt terminus per actionem productus: ergo non eſt actio ipſa. Secundò, exiſtentia eſt permanens, actio verò tranſiens: ergo. Dices. Res fit exiſtens per actionem: ergo ipſa actio eſt exiſtentia. Reſpondeo: Res fit exiſtens effectivè per actionem; formaliter verò per exiſtentiam. Non ergo eſt ipſa actio.

177 Secunda ſententia negat diſtinctio-

ctionem realem inter eſſentiam, & exiſtentiam,& ſolùm concedit diſtinctionem rationis. Hanc rejicit D. R. art. 6. his verbis: *Videtur mihi, quod* eſſentia & eſſe *non differunt ratione operata per intellectum.* Ait autem differre realiter gradualiter, de quo §. ſequenti.

178 Tertia Sententia neque diſtinctionem rationis ratiocinatæ admittit inter eſſentiam actualem, & exiſtentiam. Sed contra: Eſſentia actualis eſt prior exiſtentia, & ab illa ſeparabilis, ut dicemus de formis materialibus: ergo &c. Secundò quia diſtinguntur gradualiter: ergo non ſunt omninò idem.

§. II.

SENTENTIA D. R. PROPONITUR, & *gradualis diſtinctio exponitur.*

179 N. D. R. d. 10. citata. Art. 6. propriam exponit mentem: ait enim eſſentiam differre ab eſſe *diſtinctione reali graduali, ſecundùm diverſos gradus eſſendi ejuſdem eſſentiæ*: Quod latius declarat art. 7. ſolvens dubia in contrarium. Pro intelligentia diſtinctionis *gradualis*, qua ſingulariter utitur D. R. Ut gravem hanc difficultatem ediſſerat.

180 Nota: Diſtinctio eſt triplex. Prima dicitur diſtinctio *eſſentialis*. Secunda diſtinctio *eſſentiarum*. Tertia diſtinctio *ſecundùm diverſos gradus eſſendi ejuſdem*

eſſentiæ. Prima eſt diſtinctio ſpecifica; ſecunda numerica; tertia verò gradualis. Prima verſatur inter hominem, & brutum. Secunda inter Petrum, & Paulum. Tertia in Petrum in potentia, & Petrum in actu; etenim Petrus in actu, & in potentia eſt eadē numero entitas, ſeu eſſentia in diverſo gradu eſſendi conſtituta. Diſtinctio numerica eſt minor ſpecifica; gradualis minor numerica; omnes tamen ſunt ſpecies diſtinctionis realis. Nec eſt inconveniens dari realem diſtinctionem, quæ ſit minor numerica. Diſtinctio enim modalis minor eſt numerica entitativa, minus ſiquidem differt Petrus ſedens à ſe ipſo ſtante, quam à Paulo; & tamen diſtinctio modalis eſt de genere realis diſtinctionis.

181 Conveniunt ergo diſtinctiones ſpecifica, numerica & gradualis, in eo quòd omnes ſunt de genere diſtinctionis realis actualis. De ſpecifica, & numerica eſt certum. De graduali, id clarè affirmat D. R. artic. 6 quatenùs docet eſſe independentem ab intellectu, & verſari inter gradus eſſendi ſeparabiles. Quod ſic declaratur: etenim gradus eſsendi per quos tranſferri poteſt eſsentia creata ſunt *eſſe in potentia*, & *eſſe in actu*; at hi poſsunt realiter ſeparari, ut patet: ergo diſtinctio gradualis verſatur inter gradus ſeparabiles, ſubindeque ab intellectu non dependet. Gradus ergo exiſtendi, per quem Petrus conſtituitur in actu non addit novam eſsentiam ſupra Petrum in potentia, ſed novam d[illegible]

gradum eſsendi ejuſdem numero eſsentiæ. Subindeque eſsentia, & exiſtentia ſolùm gradualiter differunt.

§. III.

NONNULLA DE DISTINCTIONE *Graduali expenduntur*.

182 QUæres 1. An gradualis diſtinctio cum modali coincidat? Alicui videbitur affirmandum. Etenim differre ſecundùm diverſos gradus eſsendi, & ſecundùm diverſos modos eſsendi, videntur prorſus idem. Hoc non obſtante.

183 Reſolutio Bacconica eſt negativa. Eam tenet D. R. art. 6. Ubi explicans diſtinctionem gradualem concludit: *Poteſt vocari iſta differentia ſecundùm diverſos gradus eſſendi, non ſecundùm diverſas eſſentias, nec ſecundum diverſos modos, nec ſecundùm diverſas intentiones*. Quibus verbis diſtinctionem gradualem à modali, ſpecifica, & intentionali clarè ſecernit. Prob. Eſse in actu, & eſſe in potentia non ſunt modi eſsentiam afficientes: ergo diſtinctio gradualis, quę inter illa duo eſſe verſatur, cũ modali non coincidit. Cõſequentia eſt evidens. Antec. prob. Eſse in actu, & eſse in potẽtia collocantur in eodem prædicamento cum re: ergo non ſunt modi eſſentiam afficientes. Conſequentia patet: Modus enim, & res ad diverſa genera pertinent, ut apparet in cauſa, &

Digitized by Google

ejus actione, quantitate, & ejus figura, fundamento, & ejus relatione. Antec. autem prob. Petrus actualis, & poſſibilis collocantur in eodem prædicamento ſubſtantiæ; at in Petro actuali, & poſſibili includuntur eſse in actu, & eſse in potentia: ergo eſse in actu, & eſse in potentia collocantur in eodem prædicamento cum re. Confirmatur: Sicut ſe habet poſſibilitas ad rem poſſibilem, ita ſe habet actualitas ad rem actualem; at poſſibilitas non eſt modus rei poſſibilis: ergo actualitas non eſt modus rei actualis.

184 Objicies: Diſtinctio modalis non variat eſsentiam rei, homo enim eſt ſemper *animal rationale*, ſive ſedeat, ſive ambulet: ergo concidit cum diſtinctione graduali. Reſpondeo: Licet modi non varient eſsentiam entitativè, & materialiter, variant illam formaliter transferendo de genere in genus accidentis. Cauſa enim per modum operationis ſupervenientem transfertur à prædicamento ſubſtantiæ, aut qualitatis, in prædicamentum actionis. At verò eſsentia Petri per gradus eſsendi in potentia, & in actu non transfertur à prædicamento in prædicamentum, ut patet.

185 Quæres 2. Quot ſint gradus eſſendi ſuper eſſentiam invariatam fluentes? Reſpondeo: Quatuor in natura creata ſubſtantiali à R. D. diſtinguntur: Nimirum eſſentia poſſibilis, eſſentia actualis, exiſtentia, & ſubſiſtentia, quæ eſt ultimum ejus complementum. Hi ſuper eſſe etiam ſi uunt; licet enim eſſentia per illos

los transferatur de potentia ad actum, vel è contra; manet tamen invariata ſpecificè (contingit enī variatio in gradibus eſſendi dumtaxat. Tum, quia gradus aſſignati non tranferunt naturam de genere in genus, ſed omnes cum illa in eodem ſubſtantiæ prædicamento reponuntur. Audi D. R. art. 7. ad 1. dub. Iſta tria ſe habent ſecundùm ordinem. *Hæc eſſentia in potentia; hæc eſſentia producta in actu ens; hæc eſſentia per ſe ſubſiſtens*. Ubi nota verba illa *eſſentia in potentia* eſſe intelligenda tam de potentia objectiva, quàm de ſubjectiva, de qua eſt ſermo in reſponſione ad 2 dub. Pro quo obſerva ex eodem R.D. in 2. d.18. formas materiales ante eductionem præcontineri in potentia materiæ primæ ſecundùm eſſe inchoatum, nimirum ſecundùm eſſe eſſentiæ ab entitate materiæ diſtinctum, de quo in Philoſophia. Itaque forma ſubſtantialis v.g. lapidis ante Mundum erat in potentia objectiva: Poſt Mundi verò conditionem eſt in potentia ſubjectiva materiæ, in qua præcontinetur ejus inchoatio: Hinc ſequitur eſſe eſſentiæ ante productionem, ut præcontentum in materia prima, eſſe primum gradum actualitatis formarum.

186 Quæres 3. An unus ex ſupradictis gradibus eſſendi addat perfectionem ſuper alterum? Reſpondeo: Exiſtentia addit perfectionem ſupra eſſentiam potentem exiſtere. Subſiſtentia verò nihil perfectionis ſubſtantialis addit ſupra naturam exiſtentem. Ita D. R. art. 7. in reſp. ad 1. dub. Probatur 1. pars: Inter eſſen-

tiam

tiam potentem exiſtere, & ejus exiſtentiam attenditur ordo generationis; at in iſto proceditur de imperfecto ad perfectũ: ergo exiſtentia perfectior eſt natura potente objectivè exiſtere, ſubindèque ei ſuperaddit perfectionem. Vnde generans dicitur largiri perfectionem in eſſe, ut conſtat ex comment. 8. Metaph. tex. 15. & ex D.R. in reſp. ad 3. dub. Quia ſcilicet transfert ens naturale de potentia ad actum.

187 Secunda verò pars declaratur: Cum enim ſubſiſtentia ſit effectus formalis naturæ exiſtentis, procedit ab illa ſecundùm ordinem perfectionis; at *in ordine perfectionis quod eſt priùs eſt perfectius*, ut ait D. R: ergo ſubſiſtentia novam perfectionem non addit ſupra naturam exiſtentem. Secundò, quia effectus formalis non poteſt ſuam cauſam eſſentialiter perficere; identificatur enim cum illa, aut ſaltèm oritur ab illa. Non negat D.R. Subſiſtentiam creatam eſſe perfectionem quandam naturæ, cum ſit actus ejus ultimus, & complementum ſubſtantiale. Solum negat addere novam perfectionem eſſentialem. Unico verbo: Subſiſtentia non addit novam perfectionem; addit tamen gradum perfectionis, quia addit gradum eſſendi. Dices: Subſiſtentia in divinis, ſicuti & relatio addit novam perfectionem ſupra naturam, ut affirmat D.R. in 1 d. 23. art. 3. ergo & ſubſiſtentia creata. Reſpondeo: Quemadmodum ſubſiſtentia in Divinis non addit perfectionem ſimpliciter ſupra naturam, ſed peculiarem.

Ita &c

Huic perſonæ quam conſtituit, ut declarat optimè R. D. loc. cit. Ita ſubſiſtentia creata non addit perfectionem eſſentialem ſupra naturam ſubſtantialem, addit tamen gradum perfectionis peculiarem reſpectu ſuppoſiti quod conſtituit.

188 Quæres 3. An gradus eſſendi addant rem ſupra eſſentiam? Negative reſpondet D. R. Homo enim actualis non eſt alia res ab homine poſſibili. Dices: Gradus ſupra gradum addit novam entitatem, ut videre eſt in qualitate: ergo. Diſtin. antec. Si additio gradus ad gradum fiat per intentionem; concedo: Si fiat per translationem de potentia ad actum, ut in præcedenti; nego. Ita D. R. in reſp. ad 2. dub.

§. IV.

BACCONICA SENTENTIA propugnatur.

189 IN hoc §. eſt ſermo de eſſentia, & exiſtentia rerum naturaliũ. De eſſentia, & exiſtentia Angelorum agemus art. 4. Certum eſt in ſententia D. R. eſſentiam materiæ primę diſtingui realiter ab ejus exiſtentia, cum propriam non habeat, & totaliter exiſtat per exiſtentiam formæ. Devoluitur ergo lis ad eſſentiam formæ ſubſtantialis, an ſcilicet diſtinguatur, & quomodo à propria exiſtentia. Pro cujus explicatione nota Formas ſubſtantiales ante creationem materiæ primæ fuiſſe in potentia objecti-

va,

va, nunc verò eſſe in potentia ſubjectivæ ejuſdem materiæ ſecundū inchoationem.

190 Reſolutio 1. Eſſentia actualis diſtinguitur realiter gradualiter à poſſibili. Ita D.R.loc.cit.& prob. Exiſtentia actualis diſtinguitur realiter gradualiter à poſſibili, vel ſecundum gradus eſſendi diverſos: ergo eſſentia actualis realiter gradualiter à poſſibili diſtinguitur. Conſequentia tenet à paritate. Anteced. prob. Exiſtentia actualis addit gradum eſſendi ſupra poſſibilem: ergo diſtinguitur realiter gradualiter ab illa. Antec. declaratur: Quia exiſtentia actualis dicit productionem præteritam, quam non dicit exiſtentia poſſibilis. Reſpondent: Exiſtentiam concipi non poſſe ut purè poſſibilem, cum de ejus eſſentia ſit actu exiſtere. Contra: Quod eſt producibile, poteſt à nobis concipi ut poſſibile; at exiſtentia eſt producibilis in rerum natura: ergo poteſt à nobis concipi ut poſſibilis.

191 Reſolutio 2: Exiſtentia rei materialis diſtinguitur gradualiter tantum ab ejus eſsentia actuali,& poſſibili. Ita D.R. loc. cit. prob. Actus, & potentia totales naturæ gradualiter tantùm diſtinguntur, vel ſecundum gradus eſsendi diverſos; at eſsentia, & exiſtentia rei materialis ſunt actus, & potentia totales naturæ: ergo exiſtentia rei materialis gradualiter tantum ab ejus eſsentia actuali, & poſſibili diſtinguntur. Maj. prob. Actus, & potentia totales naturæ ſpecie, aut numero non diſtinguntur, ſupereſt ergo ut gradualiter tantum diſtinguantur. Anteced.

prob.

prob. Homo in actu, & homo in potentia, ſunt actus, & potentia totales naturæ humanæ; at homo in actu, & in potentia ſpecie, aut numero non diſtinguntur, ut patet: ergo actus, & potentia totales ſpecie, aut numero non diſtinguntur.

192 Tripliciter occurrunt adverſarii huic noſtræ rationi. Primò, aliqui affirmant actum, & potentiam totales naturæ diſtingui virtualiter. Secundo, Alii volunt diſtingui formaliter. Alii tandem intendunt diſtingui realiter modaliter. Sed nulla ex his ſolutionibus diſſoluit noſtræ rationis vires. Prima impugnatur ſic: Diſtinctio virtualis creata non ſufficit ad veram, & realem ſeparationem unius ab alio; at actus, & potentia totales naturæ ſunt verè, & realiter ſeparabiles, ut patet: ergo ad eorum ſeparationem diſtinctio virtualis non ſufficit. Secunda impugnatur: Eſſe in actu, & eſſe in potētia non ſunt formalitates de linea intelligibili, ſed gradus eſſendi reales de linea phyſica: ergo. Tertia tandem impugnatur: Actus, & potentia totales naturæ ſubſtantialis reponuntur in eodem prædicamento ſubſtantiæ: ergo non diſtinguntur realiter. Prob. conſeq. Quia aggregatum ex entitatè phyſica, & modo eſt ens per accidens, ſicque in prædicamento ſubſtantiæ collocari non poteſt.

193 Itaque aſſerimus: Eſſentiam, & exiſtentiam eſſe potentiam, & actum totales naturæ, non quia exiſtentia ſit forma, vel actus receptus in eſſentia, ut intelli-

telligunt Thomiſtæ. Sed quia eſſentia per generationem translata de potentia ad actum eſſendi totalem, fit exiſtentia, ita ut ipſiſſima res, quæ ante generationem erat eſſentia, fit nunc exiſtentia, non per receptionem actus, vel modi, ſed per translationem de potentia ad actum, ſeu de gradu in gradum eſſendi. Subinde concludendum eſt, eſſentiam, & exiſtentiam gradualiter tantum diſtingui nimirum, ſecundùm diverſos gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ. Audi D.R. art. 4. in fine, paucis hęc omnia complectentem: *Ecce, inquit, non differt realiter ab eſſentia tamquam aliquid receptum in ea; ſed eſt ipſamet eſſentia, ut producta & in actu.*

194 Obſerva in fine: Exiſtentiam formæ materialis gradualiter diſtingui ab eſſentia actuali, & hanc à poſſibili. Ratio eſt: Quia formæ materiales ante productionem præcontinentur in potentia materiæ ſecundùm actualitatem eſſentiæ. Subindèque hujuſmodi actualitas eſſentię eſt primus gradus actualitatis medius inter puram poſſibilitatem formæ, & ejus exiſtentiam. Vide Authorem in 2. d.18. q.1. art.2.

§. V.

DILUUNTUR OBJECTIONES OMnimodam identitatem probantes.

195 OBjicies 1. Non datur eſſentia actualis ab exiſtentia ſeparata: ergo falsò diximus exiſtentiam diſtin-

ſingui gradualiter ab eſſentia actuali. Antec. prob. Eſſentia ab exiſtentia ſeparata eſt purum nihil: ergo non datur eſſentia actualis ſeparata &c. Reſpondeo nego antec. ad ejus probationem diſting. antec: Eſſentia ſeparata ab exiſtentia eſt purum nihil, quatenùs ly *nihil* dicit negationem totius entis; nego; Quatenus dicit ſolam negationem actus exiſtendi; concedo antec. & neg. conſeq. Etenim eſſentia ante productionem habet eſſe nominale in Deo, & ſubſtantiam in potentia materiæ. Dices: Nihil non ſuſcipit magis, & minùs: ergo ſi eſſentia in ſtatu poſſibilitatis ſit nihil, eſt purum nihil. Nego antec. Quia carentiæ in ſe ſunt nihil, & tamen poſſunt intendi, & remitti, ſicut & formæ quibus privant. Vel diſtin. ant. Si ſit nihil ſimpliciter; concedo: Si ſit nihil particulare, ſeu carentia exiſtentiæ; nego. Quis enim negabit *Nihil* de impoſſibilibus potius quam de poſſibilibus dici. In hoc ergò ſenſu Nihil ſuſcipit magis, & minùs, ut ait D.R. quodlib. 2. q. 3. §. 3. à v. *contra*, & in 2. d. 1. q. 4. art. 5. & 6.

196 Objicies 2. Eſſentia actualis habet quidquid requiritur ad exiſtendum: ergo non datur exiſtētia ab eſſentia actuali diſtincta. Reſp. neg. ant. Quia eſsētia actualis de facto reperitur abſque exiſtentia, ut diximus n. 194. Dices: Eſſentia actualis per ſuam entitatem diſtinguitur à poſſibili: ergo per ſuam entitatem fit exiſtens. Reſpondeo diſting. conſeq. Per ſuam entitatem ſub eodem gradu eſſendi; nego: ſub diverſo; concedo. Non intendimus eſſen-

eſſentiam actualem, ejuſque exiſtentiam eſſe entitates diſtinctas: ſunt enim ipſiſſima entitas ſub diverſo gradu eſſendi conſtituta.

197 Replicabis: Exiſtentia non habet effectum peculiarem ab eſſentia actuali diſtinctum: ergo non eſt forma diſtincta. Reſpondeo 1. Exiſtentia non eſt forma diſtincta, ſed eadem in diverſo gradu eſſendi. Reſpondeo 2. neg: anteo. Effectus enim primarius exiſtentiæ formæ ignis, eſt conſtituere actu, & formaliter ignem. Hunc enim non conſtituebat eſſentia formæ ignis ante ejus productionem, licèt actu præcontenta in potentia ſubjectiva materiæ, ut optimè declarat D. R. in 2. d. 18. art. 2. §. 2. Inſtabis: Conſtituere ignem eſt effectus formalis eſſentiæ, & formæ ignis: ergo non exiſtentiæ. Reſpondeo: Ipſa eſſentia, & forma ignis, ut producta in effectu eſt exiſtentia. Collige: Veriſſimum eſſe quod docuit R.D. in 3. d. 10. art. 7. ad 5. dub. Nimirum humanitatis effectum primariū eſſe *humanare*, aut per ſe exiſtere: At verò per ſe *ſubſiſtere* eſſe effectum ipſius ſecundarium.

§. VI.

DILUUNTUR OBJECTIONES OMnimodam diſtinctionem probantes.

198 Objicies 1: Exiſtentia, & eſſentia diſtinguuntur entitativè: ergo non tantùm gradualiter. Ant. prob. Eſſe, & potentia ad eſſe diſtinguuntur

tur entitativè; at exiſtentia, & eſsentia ſe habent ſicut eſse, & potentia ad eſse: ergo &c. Maj. prob. Eſse ſanctum, & potentia ad eſse ſanctum diſtinguntur entitativè: ergo eſse, & potentia ad eſse entitativè diſtinguntur. Reſpondeo nego antec. Ad ejus probationem diſting. maj. Si ſit potentia receptiva actus eſsendi, cujuſmodi eſt potentia receptiva ſanctitatis; concedo: Si ſit potentia objectiva ad eſsendum; nego. Hæc enim non entitativè, ſed gradualiter tantum ab actu totali eſsendi diſtinguitur, ut oſtendimus n.191. Itaque aliud eſt ſanctitas poſſibilis; aliud potentia receptiva ſanctitatis: Hæc entitativè differt ab actuali ſanctitate; illa ſecundum gradum eſsendi dumtaxat.

199 Objicies 2: Exiſtentia poſſibilis non diſtinguitur gradualiter ab exiſtentia actuali: ergo neque eſsentia ab exiſtentia. Reſpondeo neg. antec. Exiſtentia enim poſſibilis in noſtra ſententia eſt formaliſſimè ipſa eſsentia ut producibilis: ſicut exiſtentia actualis eſt ipſa eſsentia ut producta in effectu. Dices: Non ergo poterimus in natura producta diſtinguere duos conceptus, eſsentiæ, & exiſtentiæ. Nego conſeq. Nomine enim *eſſentiæ* intelligimus prædicata eſſentialia, ex ſe indifferentia, ut ſint vel in ſtatu poſſibilitatis, vel in ſtatu exiſtendi. Per exiſtentiam verò intelligimus eadem ut producta in effectu. Hinc fit in exiſtentia includi formaliter eſsentiam, quemadmodum includitur in Petro ratio hominis.

200 Objicies 3. Poſſibilitas diſtinguitur realiter à re, quæ dicitur poſſibilis: ergo exiſtentia diſtinguitur realiter à re, quæ dicitur exiſtens. Antec. prob. Repugnantia diſtinguitur realiter à re, quæ dicitur repugnans, cum illa ſit vera, & realiter exiſtens; hæc verò ſit ens rationis confictum, v.g. Alter Deus: ergo poſſibilitas diſtinguitur realiter à re quæ dicitur poſſibilis. Reſpondeo neg. anteced. Ad ejus probationem nego conſequentiam, & paritatem. Quia repugnantia eſt veluti deſtructiva rei, quæ dicitur repugnans, cum ejus poſſibilitatem auferat: At poſſibilitas includitur formaliter in re poſſibili, quemadmodum humanitas in homine.

201 Objicies 4: Si exiſtentia formaliſſimè eſset ipſa eſsentia, *ut producta in effectu*, ut ait D.R. ſequeretur eſsétiam prius intelligi exiſtentem, quam productam; at hoc eſt implicatorium: ergo. Sequela prob. Prius intelligitur in re quod eſt illi intrinſecum, quam quod ei convenit ab extrinſeco; at exiſtentia per nos eſt intrinſeca eſsentiæ actuali, productio verò convenit illi ab extrinſeco: ergo eſsentia intelligeretur prius exiſtens, quam producta. Reſpondeo neg. ſequelam. Ad ejus probationem diſtin. maj: Prius intelligitur in re quod eſt illi intrinſecum, ſi ſit in rerum natura ante extrinſecum; concedo: ſi non ſit; nego. Quia in tali caſu extrinſeca ſunt via ad intrinſeca rei, ex quo ordinantur ad ejus poſitionem: Via autem eſt prior termino. Sic prius

intel-

intelligitur omnipotentia, quam creaturarum poſſibilitas. Licèt hæc ſit illis intrinſeca, illa verò extrinſeca. Addo objectionem eſſe ab adverſariis ſolvendam. Explicent nobis, an, & quomodo exiſtentia ipſa intelligi poſſit prius exiſtens, quam producta.

202 Objicies 5. Actus, & potentia diſtinguntur realiter; at eſsentia, & exiſtentia ſunt actus, & potentia: ergo eſſentia, & exiſtentia diſtinguntur realiter. Confirmatur: Actus operandi diſtinguitur modaliter à potentia operativa: ergo actus exiſtendi diſtinguitur modaliter à potentia entitativa, ſcilicèt eſsentia. Reſpondeo. Actus operandi, & eſsendi diſtinguntur realiter à potentia activa, & paſſiva: Secus à potentia objectiva totali, à qua ſolum gradualiter diſtinguntur. Diſparitatis ratio eſt; quia actus, & potentia operativa ſunt diverſi generis; ſecus actus, & potentia objectiva, ut explicuimus. Nec obeſt: Quòd actus formalis ſubſtantialis, & potentia receptiva diſtinguantur realiter entitativè intra idem genus ſubſtantiæ, quia actus ſubſtantialis, & potentia receptiva variant eſſentiam, alia eſt enim quidditas materiæ, alia quidditas formæ. Actus verò eſſendi, & potentia objectiva, eſſentiam non variant. Etenim forma poſſibilis, & actualis eiſdem prædicatis conſtituitur.

203 Nec obſtet 2. Quòd eſſentia poſſit ab exiſtentia ſeparari. Nec obeſt 3. Quòd eſſentia conveniat rei neceſſariò, exiſtentia vero contingenter. Hæc enim

ſolùm

ſolùm probant diſtinctionem realem inter gradus eſſendi ſeparabiles. Nec obeſt 4. Quòd ſolus Deus ſit ſuum eſſe. Quia omnis creatura eſt realiter compoſita ex gradibus eſſendi. Nec obeſt 5. Quòd exiſtere hodiè, non ſit exiſtere cras, & tamen eſſentia eſt ſemper eadem. Nam in permanentibus rectum exiſtentiæ eſt ſemper idem, quamvis tempora connotata in obliquo ſint diverſa. Nec obeſt 6. Quòd ſcientia ſimplicis intelligentiæ, & viſionis diſtinguantur ab objectis. Quia objectum poſſibile, & exiſtens differunt in gradu eſſendi. Nec obeſt 7. Quòd exiſtentia ſit accidens reſpectu eſſentiæ. Eſt enim accidens prædicabile, non prædicamentale.

204 Sed contra: Eſſe creatum eſt forma recepta in eſſentia: ergo diſtinguitur realiter entitativè ab illa. Antec. pr. Eſſe creatum limitatur à ſubjecto, in quo recipitur: ergo eſt forma recepta. Patet conſeq. Si enim eſſe creatum eſſet irreceptum, eſſet illimitatum. Reſpondeo neg. antec. Ut enim D.R. art. 4. in fine v. *dico* advertit: Non eſt imaginandum quòd eſſentia participet eſſe, ſicut aliquid receptum, ſicut aer participat lucem. Itaque eſſentia dicitur potentia ad eſſe, non per ejus receptionem, ſed per translationem de potentia ad actum: Eſt potentia objectiva, non receptiva. Vel dicito. Eſſe creaturę eſſe receptum *ab alio* per creationem nempe à Deo, & ſic limitari, non verò eſſe receptum *in alio*, aut in eſſentia. Sed contra.

205 Inſurges: Eſse limitari non poteſt per recipi ab alio: ergo limitatur per recipi in alio. Antec. pr. Eſse Filii in divinis eſt acceptum ab alio, hoc eſt, à Patre; atqui non eſt limitatum: ergo eſſe limitari non poteſt per recipi ab alio. Reſpondeo: Eſse Filii in divinis non eſt receptum per creationem, ſed per veram illimitatæ naturæ communicationem, ideo limitari per illam non poteſt. Collige, eſse creatū limitari ex proprio conceptu entis creati; cum enim hoc dicat eſsentialem dependentiam à Deo, eſt defectibile & finitum. Replicabis: Omnis actus limitatur per potentiam. ergo recipitur in illa. Reſpondeo: Actus eſsendi limitatur per potentiam objectivam, & recipitur in illa methpyſicè, ad eum modum, quo ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur recipi in primis, non verò phyſicè.

206 Objicies 6. Eſsentia entis naturalis diſtinguitur ab eſsentia formæ diſtinctione includentis ab incluſo: ergo eſſentia entis naturalis diſtinguitur ab exiſtentia diſtinctione includentis ab incluſo. Pr. conſeq. Quia exiſtentia entis naturalis eſt à forma. Reſpondeo neg. conſeq. & paritatem: Quia eſsentia formæ eſt inadæquata reſpectu eſsentiæ entis naturalis; hæc enim ex materiæ, & formæ eſſentiis completis coaleſcit. At verò exiſtentia, licet dimanet à ſola forma *ut quo* eſt actus totalis eſsentiæ *ut quod*, quia alia non datur. Sic licèt quantitas ſit accidens partiale, extenſio eſt actus

 tota-

totalis compoſiti, quia materiam, formam, & omnes earum partes afficit.

ARTICULUS IV.

DE ESSENTIA, ET EXISTENTIA Angelorum.

207 QUæritur, an diſtinguantur gradualiter. Qua in re, certum videtur exiſtentia Angeli realiter gradualiter diſtingui ab ejus eſsentia, & exiſtentia poſsibili. Reſtat difficultas an poſita productione Angeli ſint in ejus natura, aut eſsentia deſignabiles gradus eſsendi realiter diſtincti; & videtur quod non, quia eſt omnino ſimplex in linea phyſica: ergo non componitur ex gradibus eſsendi phyſicè diſtinctis. Pro explicatione difficultatis propoſitæ.

§. I.

SINGULARIS DOCTRINA D. R. de ſubjecto creationis.

208 NOta 1. D. R. quodlib. 2. q. 3. §. 3. v. *contra*. Nihil bifariam ſumi: Vel *ſimpliciter*, pro ut eſt negatio totius entis, & terminus *a quo* creationis: *Vel ſecundum quid*, quatenus ſolùm dicit negationem entis actu exiſtentis. Nota 2. Poſſibilia non eſse purum nihil, pro ut *nihil* dicit negationem totius entis. Ratio eſt: Quia poſsibilia habent verum eſse poſſibile, & diminutum

per

per quod differunt ab impoſſibili. Secundò: Actus, & potentia dividunt ens in tota ſua latitudine, & conſequenter ens in potentia objectiva eſt verum ens realiter ab impoſſibili diſtinctum. Cum ergo ens poſſibile contineatur ſub vero ente, non eſt purum nihil, quatenùs nihil dicit negationem totius entis. Vide n. 158.

109 Nota 3. Licet in creatione Angeli non detur ſubjectum *ex quo* (creatio enim eſt actio independens à ſubjecto) datur tamen aliquid vices quodammodo gerens ſubjecti, nimirum ipſa poſſibilitas logica rei quæ creatur. Ita D. R. in 2. d. 1. q. 6. art. 3. v. *propter*: Ubi advertit hujuſmodi eſse poſsibile non eſse ſubjectum creationis entitativè, & ſecundùm rem, ſed ſubjecti vices gerere ſecundùm rationem. Probat hoc D. R. Illud dicitur habere rationem ſubjecti in mutatione, quod mediat inter duo contradictoria, & neutrum ſibi appropriat; at hujuſmodi eſt poſſibilitas logica creaturæ: ergo gerit quodammodo vices ſubjecti in creatione. Maj. conſtat ex Philoſ. 1. phyſic. & 8. meta. Ideo enim materia prima dicitur eſse ſubjectum generationis, quia mediat inter eſse & non eſse formæ ſubſtantialis, & neutrum ſibi appropriat, cum ſit ad utrumque indifferens. Min. vero pr. At poſſibilitas logica creaturæ mediat inter ejus eſse, & non eſse, & neutrum ſibi appropriat; cum ſit indifferens ad exiſtentiam, & ejus carentiam: ergo poſſibilitas logica gerit vices ſubjecti in creatione.

210 Pr. 2. Subjectum diſtinguitur à termino *à quo* & manet in termino *ad quem*; at eſse poſsibile creaturæ diſtinguitur à termino *a quo* creationis, quæ eſt negatio totius entis, & manet in termino *ad quem*; Etenim exiſtentia actualis non deſtruit, ſed potiùs includit poſsibilitatem logicam: ergo poſſibilitas logica gerit quodammodo rationem ſubjecti in creatione. Notanda ſunt verba illa D.R. *Eſſe poſſibile manet in termino ad quem creationis*, quæ eſt ipſa rei creatæ exiſtentia.

Sed Dices: Eſse poſsibile ex D. R. eſt nihil quatenùs *nihil* dicit carentiam exiſtendi; at hujuſmodi carentia non manet in re exiſtente, ut patet: ergo neque eſse poſsibile ſubjectivum, quod in creatione dicitur gerere vices ſubjecti. Reſpondeo: Eſse poſsibile creaturæ ſeu poſsibilitas logica neque dicit exiſtentiam, neque ejus carentiam; cum ſit medium indifferens ad utramque. Dicitur autem *nihil* duplici ratione: Vel quia ex ſe tendit in nihilum: Vel quia ex ſe actualem exiſtentiam non petit, & ſi cum illa aliquando conjungatur. Sicut animal ex ſe non petit rationale, tametſi cum illo in homine conjungatur: In quo ſenſu carentia, (nimirùm diminuta, & formalizalis) eſt compoſſibilis cum forma. De quo in Megalog. n. 603.

211 Ex qua doctrina colligit D. R. rem ſignificatam per vocem *nihil* in prædicto ſenſu eſſe de conceptu creaturæ, ut enim ait: *Creatura omnis ſibi relicta de ſe*

eſt

eſt nihil, & ſolùm poſſibile, cui non repugnat eſſe. Dices: *Eſſe* eſt de eſſentia creaturæ actualis: ergo *non eſſe* non poteſt eſſe de conceptu creaturæ; at res ſignificata per ly *nihil* eſt non eſſe: ergo. Secundò: Non eſſe deſtruit creaturam: ergo de ejus conceptu eſſe non poteſt. Ad primum, concedo antec. & diſting. conſeq. Non eſſe rigoroſum; concedo: Non eſſe formalizale; neg. conſeq. Ad ſecundùm diſting. antec. Non eſſe deſtruit creaturam, ſi ſumatur in ſenſu rigoroſo; concedo: ſi ſumatur in ſenſu formalizali; nego. Hæc propoſitio: *Homo non eſt riſibilis* eſt falſa, quia ly *non eſt*, à ſubjecto aufert riſibilitatem abſolutè. At verò Hæc: *Homo quia animal non eſt riſibilis* eſt vera; quia ly *non eſt* non aufert abſolutè riſibilitatem à ſubjecto, ſed in ſenſu formalizali vero. Unde diximus in Megalog. loc. cit. carentiam in ſenſu reſtricto eſſe cõpoſſibilem cum forma. Ita in noſtro caſu.

212 Replicabis: Creatura in termino ad quem habet actum eſſendi: ergo non habet ejus carentiam, ſeù non eſſe. Reſpondeo: Habet actum eſſendi rigorosè, & ejus carentiam diminutè in ſenſu explicato. Sic materia prima etiam in termino *ad quem* generationis eſt pura potentia; quia licèt ſit in actu exiſtendi, non habet illum à ſe, ſed à forma. Inſtabis: Quod rationale ſit præter exigentiam animalis, non probat diſtinctionem realem inter animal, & rationale, ſed intentionalem dumtaxat: ergo quòd exiſtentia ſit præter exigentiam poſſibilitatis

 logi-

logicæ non probat diſtinctionem realem gradualem inter illas, ſed dumtaxat intentionalem. Neg. conſeq. & paritatem: Quia poſſibilitas logica eſt realiter ſeparabilis à gradu exiſtendi, non verò animal hominis à rationali.

§. II.

SENTENTIA DOCTORIS RESOLUTI.

213 RESolutio: Eſſentia, & exiſtentia Angeli diſtinguntur inter ſe realiter gradualiter. Ac ſubindè, Angelica natura eſt realiter compoſita ex multiplici gradu eſsendi. Ita D. R. loc. cit. cui adhæret N. Zagaglia tom. 2. de attribut: diſp. 3. ſect. 2. §. 4. à n. 29. Secunda pars Reſolutionis prob. Poſſibilitas logica Angeli diſtinguitur realiter gradualiter ab ejus exiſtentia; at natura Angelica actu exiſtens, præter exiſtentiam, includit poſſibilitatem logicam: ergo natura Angelica includit gradus eſſendi realiter diſtinctos, ſubindeque eſt compoſita ex multiplici gradu eſſendi. Maj. ex ſupradictis prob. ſic: Poſsibilitas logica Angeli poteſt realiter ſeparari ab ejus exiſtentia; cum illa, non iſta fuerit ante mundi creationem: ergo diſtinguntur realiter gradualiter. Min. verò prob. Non repugnantia ad exiſtendum, ſeù compoſſibilitas terminorum eſt poſſibilitas logica; at natura Angelica actu exiſtens includit non repugnantiam ad exiſtendum, ſeù compoſſibilitatem termino-

minorum: ergo natura Anglica actu exiſtens, præter exiſtentiam, includit poſſibilitatem logicam.

214 Reſpondebis: Poſsibilitatem logicam, poſita productione, tranſire in exiſtentiam, ſubindeque non manere in ratione poſsibilitatis, ſeu potentiæ ad exiſtendum. Sed contra: Actus totalis non deſtruit potentiam totalem, ſed potius eam perficit, licèt auferat actus carentiam. Sic forma ſubſtantialis à materia prima non aufert rationem puræ potentiæ, licèt auferat ſui ipſius carentiam: ergo actus exiſtendi non aufert poſsibilitatem logicam, ſeù potentiam ad exiſtendum. Confirmatur: Nam benè ſequitur: *exiſtit: ergo poteſt exiſtere*: ergo. &c.

215 Prima verò pars reſol. prob. Potentia, & actus totalis diſtinguntur gradualiter, ut oſtendimus; at eſſentia, & exiſtentia Angeli ſe habent tamquam potentia, & actus totalis: ergo diſtinguntur gradualiter. Min. pr. Id *quod* exiſtit, & id *quo* exiſtit ſe habent tamquã potentia, & actus totalis; at eſſentia eſt id *quod* exiſtit, exiſtentia vero id *quo* exiſtit: ergo eſſentia, & exiſtentia ſe habent tamquam potentia, & actus totalis. Secundò: Poſſibilitas logica, & actus exiſtendi ſe habent tamquam potentia, & actus totalis; at exiſtentia includit poſsibilitatem logicam, exiſtentia vero eſt ipſe actus exiſtendi: ergo eſſentia, & exiſtentia ſe habent tamquam potentia, & actus totalis. Reſpondebis: Potentiam, & actum eſſendi in natura Angelica eſſe formalitates virtua-

tualiter tantum diſtinctas. Sed cõtra: Potentia ad eſſendum in natura Angelica non eſt ſolùm præſcindibilis, ſed realiter actualiter ſeparabilis ab actu eſſendi: ergo realiter gradualiter diſtinguntur, & non tantùm virtualiter.

216 Itaque ſicut ens naturale includit potentiam, & actum ex quibus componitur; ita Angelica natura includit potentiam, & actum, hoc eſt eſſentiam, & exiſtentiam ex quibus gradualiter componitur. Cum triplici tandẽ diſcrimine. Primũ: Forma verè recipitur in materia prima; at exiſtentia non recipitur in eſſentia, ſed eſt ipſiſsima eſſentia translata de gradu in gradum eſſendi. Secundum: Materia actuatur per additionem actus: Eſſentia verò actuatur non per additionem, ſed per translationem de potentia ad actum. Tertium: Materia, & forma diſtinguntur eſſentialiter ſaltem inadæquatè; at eſſentia, & exiſtentia ſunt una numero eſſentia in diverſo gradu eſſendi conſtituta. Ita D. R. d. 10. citata q 1. art. 6. ad 1. Ubi ait: *Eſſentia, & eſſe differunt ſecundùm diverſos gradus eſſendi, qui ſunt actus, & potentia, ſcilicet totalis.*

QUÆ-

QUÆSTIO VI.
DE PASSIONIBUS ENTIS.

ARTICULUS I.
AN ENS HABEAT VERAS Paſſiones.

217 Quatuor ad veram paſsionem exiguntur. Primò: Quòd ſit aliquid: Nihil enim entis poſitivi paſſio eſſe non poteſt. Secundò: Quòd aliquo modo diſtinguatur à ſubjecto. Tertiò: Quòd convertatur cum illo. Quartò. Quòd ſubjectum ſit extra conceptum propriæ paſsionis.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

218 Reſolutio 1. Unum, verum, & bonum ſunt veræ entis paſsiones. Ita D. R. in 1. q. 3. prol. art. 3. arg. 1. Pr. 1. ex Philoſ. 4. meta. tex. 5. dicente: *Unius in quantum unum, & entis in quantum ens eædem ſecundum ſe paſſiones inſunt.* Pr. 2. ratione: Si enim unitas, veritas, & bonitas paſsiones entis non eſſent, maximè, quia non ſubterfugiunt ejus conceptum; at ſubterfugiunt: ergo ſunt veræ entis paſſiones. Maj. eſt fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Min. pr. Unitas, veritas, & bonetas differunt inter ſe, & ab ente ratione formali objectiva: ergo ſubterfugiunt

Digitized by Google

conceptum entis. Antec. pr. 1. ex Philoſ. 4. meta. tex. 3. dicente: *Si ens, & unum ſunt idem, & una natura, eo quod ad invicem ſe conſequuntur, non tamen una ratione oſtenſa.* Secundò pr. antec. ratione: Quæ differunt definitione, differunt ratione formali objectiva; at unitas, veritas, & bonitas inter ſe, & ab ente differunt definitione; alia eſt enim definitio entis, alia vero definitio bonitatis, &c. ergo unitas, veritas, & bonitas inter ſe, & ab ente ratione formali objectiva differunt.

219 Reſolutio 2: Paſsiones entis inter ſe, & ab illo differunt formaliter ex natura rei in eſſe objicibili. Ita D. R. in 1. d. 34. q. 1. art. 6. in fine. Prima pars pr. Veritas, & bonitas habent diverſos reſpectus, ſcilicet ad intellectum, & appetitum: ergo diſtinguntur formaliter in eſſe objicibili. Secunda pars pr. Ens & bonum attinguntur diverſis conceptibus, & explicantur diverſis definitionibus, ut patet: ergo differunt formaliter in eſſe objicibili. Conſeq. pr. Quia diverſis conceptibus correſpondent diverſæ conceptibilitates in objecto.

§. II.

OBJECTIONES.

220 Adverſus primam Reſolutionem objicies 1. Subjectũ non poteſt in ſuis paſsionibus formaliter includi; at ens includitur formaliter in unitate, veritate & bonitate cum de illis forma-

formaliter dicatur: ergo unitas &c. non ſunt entis paſsiones. Maj. conſtat ex Philoſ. 7. meta. cap. 5. Reſpondeo diſtin. maj. Si ſit purum ſubjectum; concedo: Si ſit ſubjectum ſimul, & prædicatum ſuperius tranſcendens; nego maj. Ut enim ait D. R. illa q.3. prol.art.3.v. *eſt* &c. *Paſſiones entis ſunt, quæ non ſubterfugiunt conceptum ſui ſubjecti, & hoc privilegium habet ens propter ſuam tranſcendentiam.*

221 Sed contra: Ens non poteſt eſſe prædicatum ſuperius reſpectu Boni: ergo nulla eſt ſolutio. Antec. prob. Ens convertitur cum Bono: ergo non eſt prædicatum ſuperius &c. Diſting. ſecundùm antec. Convertitur cum bono ſecundùm conceptum implicitum; concedo: Secundùm explicitum; nego. Licèt enim hæc propoſitio *ens eſt bonum* in ſenſu reali ſit vera; ſi ejus tamen termini ſumantur ſecundum explicitum conceptum, eſt falſa; quia conceptus entis non dicit explicitè conceptum boni.

222 Objicies 2. contra eandem: Si ens haberet veras paſſiones, ubi eſſet ratio entis, deberent eſſe omnes, & ſingulæ ejus; at hoc repugnat: ergo. Min. prob. In ipſa unitate eſt ratio entis; at unitas ipſa una, vera, & bona eſſe non poteſt; de hac enim ſecunda unitate redibit eadem quæſtio, & fiet proceſsus in infinitum. ergo &c. Reſpondeo diſting. maj. Ubi eſset ratio entis ſecundùm conceptum explicitum; concedo: Secundùm implicitum dumtaxat; nego maj. cum min. Ad ejus probationem dico: Unita-

tem eſse ens implicitè, non verò explicitè. Unitas enim in abſtracto (idem de aliis paſſionibus) ſubterfugit conceptum explicitum entis in abſtracto; ideò non oportet quòd pro illo ſtatu, & pro ut enti ſuperabundat, habeat ejus paſſiones ſecundum eſse explicitum. Dices: Unitas in abſtracto eſt ens: ergo eſt unum, verum, bonum, & ſic in infinitum. Reſpondeo: Unitas, quæ eſt paſſio entis, ſe ipſa eſt una, non per diſtinctam unitatem, ſicut actio ſe ipſa ſit. Et ſic vitatur infinitus proceſsus.

§. III.

ALIÆ DIFFICULTATES.

223 QUæres 1. An ratio entis ſit tranſcendens reſpectu ſuarum paſſionum? Affirmativè reſpondet D.R. loc. cit. & prob. Bonitas ex proprio conceptu formali eſt aliquid, & à nihilo diſtincta: ergo eſt ens formaliter.

224 Objicies: Ratio entis includit in ſe proprias paſſiones: ergo non includitur in illis formaliter. Reſpondeo: Ratio entis includit proprias paſſiones veluti potentialiter, & includitur in illis formaliter; Non repugnat autem mutua incluſio in diverſo genere. Dices: Repugnat conceptum primarium in ſecundario formaliter includi: ergo. Diſtinguo antec. Ex natura rei: concedo: Ex privilegio; nego. *Et hoc privilegium*, inquit D. R. *habet ens propter ſuam traſcendentiam*.

Repli-

Replicabis : Si propria paſſio includeret ens, adderet aliquid ultra ens; at hoc dici non poteſt, cum tale additum ſit ens formaliter : ergo. Reſpondeo : Propria paſſio addit aliquid explicitum ultra ens, in quo tamen ratio entis implicitè, & formaliter continetur. Sicut Petrus addit aliquid ultra hominem, in quo tamen ratio hominis formaliter includitur.

225 Quæres 2. An differentiæ entis complexæ, vel diſtinctæ, ut *finitum*, & *infinitum*, *creatum*, & *increatum*, ſint veræ entis paſſiones? Reſpondeo negativè : Quia non convertuntur cum ente. Meliùs ergo vocantur diviſiones, aut coarctationes entis. Confirmatur : Perſeitas, & inhærentia non ſunt paſſiones entis, ſed differentiæ illud coarctantes, & dividentes in genera : ergo finitum, & infinitum non ſunt paſſiones entis, ſed ejus diviſiones. Dices : Par, & impar ſunt paſſiones numeri : ergo finitum, & infinitum ſunt paſſiones entis. Reſpondeo neg. antec. Par enim, & impar ſunt differentiæ numerum dividentes; aut ſi mavis relationes in numero fundatæ. Dices 2. Veritas, & falſitas ſunt proprietates enunciationes : ergo finitum, & infinitum ſunt paſſiones numeri. Reſpondeo neg. antec. Veritas enim, & falſitas ſunt accidentia enunciationis, & non proprietates, de quo in Megalogica.

AR-

ARTICULUS II.

DE UNITATE ENTIS: ET AN hac ſtet in poſitivo.

226 LAtiùs poteſt *unum*, quam *unitum*, hoc conſtat partibus diſtinctis inter ſe unitis, ut homo: illud poteſt eſſe ſimplex natura, ut Deus. Deinde *unum*, & *ſolum* valdè differunt. Petrus namque ſub natura humana eſt unus homo, at non ſolus; cum ſint alii plures ſub eadem nätura. At verò Sol eſt unus, & ſolus, ideſt, unicus ſub propria natura. Quare ly *unum*, dicit eſſe indiviſum in ſe: ly verò *ſolum* addit eſſe unicum. Hęc ſecunda dicitur unitas ſolitudinis: Prima dicitur unitas tränſcendentalis, de qua agit D.R. in 1. d.33. q.1. art.2. toto, & nos in articulo præſenti.

§. I.

REFERUNTUR SENTENTIÆ.

227 PRimà ſententia affirmat unitatem conſiſtere formaliter in carentia diviſionis. Ideo nihil addere poſitivum ſupra ens. Pro hac ſententia citat D. R. Aureolum. Eandem tenuere ex antiquis Durãdus, Argentina, Faſolus, Nazarius, quibus adherent ex modernis, Javellus, Cajetanus, Fonſeca, & alii quos refert Faſolus 1.part. q.11. art.1. dub.3.

228 Secunda ſententia affirmat unitatem

Digitized by Google

tatem dicere in recto entitatem poſitivam, quatenus ſubeſt carentiæ diviſionis, quæ ſuper illam fundatur. Hanc ex noſtris tenent Philippus à Trinitate q.4. metaphyſ. art.1. Blaſius à Conceptione diſp.21. metaph. q.1. concl.3. dicens hanc eſſe communem Thomiſtarum ſententiam.

229 Tertia ſententia affirmat unum addere aliquid poſitivum ſupra ens: Id verò non eſſe realitatem, aut formalitatem abſolutè diſtinctam ab ente, ſed dumtaxat in eſſe objicibili. Ita fermè D. Bonavent. in 1. d.23. q.1. art.1. Alenſis, Sotus, Vasquez, & alii recentiores.

§. II.

PRÆNOTANTUR ALIQUA EX *Reſoluto ubi de Menſura.*

230 Nota 1. Menſurã eſſe: *Per quam rei magnitudo cognoſcitur.* Ita Philoſ.10. metaph.tex.2. Per ulnam enim cognoſcimus quantitatem rei, & per quãtitatem magnitudinem ſubſtantiæ. Unde quantitas dicitur menſura rei quantæ. Dividitur menſura in intrinſecam, cujuſmodi eſt quantitas reſpectu ſubſtantiæ: Et extrinſecam, cújuſmodi eſt ulna reſpectu panni, & primus motus reſpectu ſublunarium. Pro cujus intelligentia.

231 Nota 2. ex Philoſ. 10.metaph.tex.3. Menſura debet eſſe indiviſibilis. Quod ſic probat: Menſura debet eſſe certa, hoc eſt, fixa, & uniformis, aliter nemo per illam poſſet de magnitudine menſurati certi-

certificari : ergo debet eſſe indiviſibilis. Conſeq. prob. Si enim eſſet diviſibilis, ita ut in ea poſſent fieri additio, & detractio, fixa non eſſet. Confirmatur 1. Ulna in ratione ulnæ menſurativæ eſt indiviſibilis, quolibet enim ei addito, aut detracto non manet ulna: ergo. Secundò : Unitas quæ eſt menſura prima quantitatis diſcretæ eſt indiviſibilis : ergo menſura quantitatis continuæ debet eſſe indiviſibilis. Ita poſt Philoſ. D.R. in 1. d.33.art.2. §.2.& 5. D. Angelicus 10.metaph. lect.2.

232 Nota 3. Unitas, & punctum ſunt menſuræ primæ numerorum, & magnitudinum; ita ut menſura primę quantitatis diſcretæ ſit unitas, continuæ verò punctum; carent enim diviſibilitate. Vnde quantò numerus, & magnitudo, ſint propinquiores unitati, & puncto, tanto plus participant rationem menſuræ. Sicque minor numerus habet rationem menſuræ reſpectu minoris, & major dependet à minori, tamquam à regula per quam cognoſcitur. Vide Authorem §.2. Ab his transfertur nomen menſuræ ad ſpecies perfectiſſimas, & ſimpliciores aliorum generum. Unde dicitur in proloquio: *Primum in unoquoque genere eſt cauſa cęterorum*. Quoniam per acceſſum,aut receſſum à prima ſpęcie nobiliori regulantur perfectiones aliarum in illo genere. Ita D.R. in 2.d.2. q.1.art.1. in fine v. *eſt enim.* ex Philoſ. 10. metaph. tex.2,

233 Nota 4. Ratio formalis menſuræ ſtat in poſitivo, licèt per negationem diviſibilis in illo fundatam explicetur. Ita D.R.

D.R. loc cit. & prob. Menſura ſub ratione menſuræ terminat relationem realem poſitivam menſurati: ergo eſt aliquid poſitivum ſub illa ratione. Secundò arguit D.R. §.2. Unitas, & punctum ſunt menſuræ primæ numerorum, & magnitudinum; at punctum ſtat in poſitivo, licèt per negationem diviſibilis explicetur, ut ait expreſsè Sanctus Thomas 1. part. q.33. art.4. ad 1. ergo ratio menſuræ ſtat in poſitivo, licèt per indiviſionem explicetur.

234 Quid ergo eſt illud poſitivũ, in quo ſtat ratio *Menſuræ*? Hoc opus hic labor!. Sed reſpondet D.R. §.2. quod eſt *ſimplex natura*. Probat hoc v. *Reſpondet*, in hunc modum: Ratio menſuræ eſſe non poteſt natura compoſita: ergo eſt ſimplex natura. Conſeq. eſt evidens, & antec. prob. ex ſupradictis: Natura compoſita, ut talis, non eſt menſura, ſed menſurabilis; unde numerus, qui eſt natura compoſita, per ſimplicem unitatem menſuratur, & quantitas per punctum: ergo ratio menſuræ eſſe non poteſt natura compoſita. Quòd verò ratio menſuræ, quæ dicitur *ſimplex natura*, ſtet in poſitivo, licèt ex illo reſultet indiviſio, ſic probat D.R. Eo ipſo quòd natura cõſtituatur ſub certo, ac determinato gradu entis, intelligitur *ſimplex natura*; at naturam conſtitui ſub certo, ac determinato gradu entis, eſt quid poſitivum: ergo hoc quod eſt *natura ſimplex*, eſt quid poſitivum. Min. eſt certa: Maj. declaratur ſic: Eo ipſo quòd natura conſtituatur ſic, ut ei non poſſint fieri additio, aut diminutio, intelligitur ſimplex;

plex; at eo ipſo quod natura ſit in certo, atque determinato gradu entis, intelligitur ita conſtituta, ut ei non poſſint fieri additio, aut diminutio: Si enim fieret ei additio aliqua entitativa, neutiquam maneret in fixo, atque determinato gradu entis, ſed potius variabiliter, atque indeterminatè ſe haberet, ſicut variatur qualitas per additionem, aut detractionem novi gradus: ergo eò ipſo quòd natura conſtituatur ſub certo, aut determinato gradu entis, intelligitur *ſimplex natura*. Audi D.R. loc. cit. paucis hæc omnia complectentem. *Ratio*, inquit, *menſuræ conſiſtit in hoc, quod ſibi non contingat addere, vel diminuere; ſed hoc eſt conſiſtere in determinato gradu eſſendi*.

235 Itaque ratio *Menſuræ* duo dicit: Unum primariò, nimirum, ſimplicem naturam: Aliud ſecundariò, & ſecundum famoſitatem nominis nempè indiviſionem. Hoc ſtat in carentia; illud in poſitivo. Indiviſio ſimplicitatem ſequitur: Ex eò enim quòd natura ſit infixo gradu entis, oritur quod ei non poteſt fieri additio, aut diminutio.

236 Notat tamen D. R. §.3. & benè, quod licèt res aliqua in eſſe entis ſit compoſita, & diviſibilis, in ratione tamen menſuræ eſt indiviſibilis. Licèt enim ulna componatur materialiter ex quatuor palmis, in ratione tamen ulnæ formaliter menſurantis eſt indiviſibilis. Sic licèt homo entitativè componatur ex corpore, & anima, ut tamen ſubſiſtit in fixo, atque determinato gradu entis eſt indiviſi-

viſi-

viſibilis; quia per indiviſibilem differentiam *Rationalis* determinatur ad certam ſpeciem entis.

237 Objic. 1. contra prædicta D.R. §. 5 ubi hęc verba habet: *Primum quod occurri intellectui noſtro de uno, & menſura eſt ratio indiviſibilitatis*: ergo indiviſio nō eſt conceptus ſecundarius menſuræ. Reſpondeo: Indiviſio eſt primum quoad nos, non quoad ſe: Primum quod cognoſcitur, non primum quod conſtituit. Res enim clariùs per negationes nobis innoteſcunt. Sic accidentia quoad nos, ſunt priora natura ſubſtantiali, cognoſcimus enim res per effectus. Secùs quoad eſse, & conſtituere. Illud tantùm intendit D.R. in objecto teſtimonio, quod ſignificant verba illa: *Primum quod occurrit* &c.

238 Objicies 2. Eundem D.R. §. 2. dicentem. *Menſura conſiſtit in indiviſibili*: ergo indiviſio eſt conceptus primarius menſuræ. Reſpondeo: Stat in indiviſibili ſecundùm famoſitatem nominis, non ſecundùm rem.

§. III.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

239 RESolutio 1. Unitas entis conſiſtit formaliter in poſitivo. Ita N. D. R. loc. cit. Zagaglia diſp. 2. de Attrib. à n. 24. Probatur 1. Unum & multa opponuntur contrariè ex Philoſ. 10. metaph. cap. 4. at multitudo per vos ſtat in poſitivo: ergo unitas conſiſtit formaliter

ter in poſitivo. Prob. 2. ex D. R. Species omnes unitatis ſtāt in poſitivo: ergo unitas in genere in poſitivo conſiſtit. Antec. prob. inductione. In primis identitas, ſimilitudo, & æqualitas, quæ ſunt ſpecies peculiares unitatis, ſtant in poſitivo. Tum, quia fundantur in poſitiva entitate. Tum, quia ſunt rationes fundandi relationes reales poſitivas primi generis. Tum, quia earum oppoſita, nempè diverſum, inæquale, & diſſimile ſtant in carentia unitatis, ut patet: ergo omnes ſpecies unitatis ſtant in poſitivo.

240 Prob. 2. idem antec. de unitate generica: Hæc enim ſtat in convenientia poſitiva univocationis. Quis enim dicat convenientiam in genere *animalis* ſtare in negativo? Similiter unitas continuationis ſtat in unione poſitiva inter partes cō-tinui, ſuper quam fundatur carentia diviſionis, ut patet: Omnes igitur ſpecies unitatis ſtant in poſitivo.

241 Prob. 3. Reſol. Unitas identificatur realiter cum entitate poſitiva: ergo ſtat in poſitivo. Antec. prob. Unitas prędicatur realiter de entitate poſitiva, ut cum dicimus: *Deus eſt unus, Chriſtus eſt unus, Petrus eſt unus homo*: ergo identificatur &c. Quartò: Simplicitas naturæ ſtat in poſitivo; at unitas nihil aliud eſt, quam ſimplicitas naturæ: ergo unitas ſtat in poſitivo. Minor conſtat ex dictis. Major ex dicendis conſtabit.

242 Prob. 4. ex D. R. §. 4. Etenim in omni diviſione imperfectior differentia habet rationem privationis, & perfectior ratio-

rationem habitus, ſeu poſitionis; at unitas eſt perfectior pluralitate: ergo unitas ſtat in poſitivo. Major patet in diviſione ſubſtãtiæ in corpoream, & incorpoream. Ly enim *incorporea* eſt quid poſitivum ſecundùm rem, licèt per negationem explicitum.

243 Reſolutio 2. Unitas conſiſtit formaliter in ſimplicitate naturæ, quæ denominatur una. Ita D. R. loc. cit. & prob. Eò ipſo quòd natura aliqua ſit multiplex, non poteſt eſſe una, ut patet: ergo erit una eo ipſo quòd ſimplex natura; ſubindèque unitas ſtat formaliter in ſimplicitate naturæ. Confirmatur 1. Unitas menſuræ in ejus ſimplicitate conſiſtit, ut oſtendimus §.2. ergo & unitas entis. Unde meritò D.R. §.4. Concludit: *Unum eſt natura ſimplex*. Urgetur: Eo ipſo quòd ens ſit natura ſimplex, eſt indiviſum in ſe, & diviſum à quocumque extra ſe: ergo erit unum.

244 Reſpondebis: Ens dici unum fundamentaliter per eſſe naturam ſimplicem, formaliter verò per indiviſionem ex ea reſultantem. Sed hanc evaſionem præcludit D R. §.3. in fine. Quoties in aliquo ſubjecto concurrit duplex forma, una prior, & poſitiva; altera poſterior, & negativa, potiùs tribuenda eſt denominatio formæ primariæ poſitivæ, quàm negativæ, & ſecundariæ. Sic unitas continui poſitivi tribuitur potiùs unioni poſitivæ partium, quam carentia diviſionis poſteriori; at res dicitur una à ſimplicitate naturæ, & à carentia diviſionis illam conſequente: ergo deno-

denominatio formalis unius à ſimplicitate naturæ potiùs, quàm à diviſione deſumitur. Dices: Unitas hominis non fundatur in ſimplicitate naturæ; cum homo ſit natura compoſita ex corpore, & anima: ergo. Reſpondeo: Homo eſt natura compoſita phyſicè, ſimplex verò metaphyſicè. Tum, quia genus, & differentia non diſtinguntur phyſicè. Tum, quia homo conſtituitur in determinato gradu entis per ſimplicem differentiam *Rationalis*.

245 Reſolutio 3. Unitas addit formalitatem in eſſe objicibili diſtinctam ab ente; quæ formalitas rectè appellatur *ſimplex natura*. Ita D. R. loc. cit. Eſt contra aliquos Thomiſtas, licèt enim nobiſcum affirment unitatem ſtare in poſitivo; intendunt tamen hoc poſitivum eſſe ipſiſſimam rei entitatem, ſupra quam unitas ſolùm addit indiviſionis carentiam. Juxta noſtram verò reſolutionem: Unitas addit conceptum poſitivum formaliter diſtinctum ab ente. Probatur: Unitas dicit peculiarem reſpectum, quem non dicit ens ut ſic: ergo importat formalitatem diſtinctam. Conſeq. patet: Ideò enim Bonum dicitur ſuperabundare vero, quia dicit peculiarem reſpectum ad voluntatem. Antec. prob. Unum dicit indiviſionem, atque invariationem in natura; at ens ut ſic hujuſmodi indiviſionem non dicit; cum potiùs ſit indifferens ad eſſe diviſum, & indiviſum: ergo unitas dicit peculiarem reſpectum, quem non dicit ens ut ſic.

246 Ex ſupradictis infero: Unitatem dicere ſecundariò carentiam multitudinis,

nis, ſeù indiviſionem. Ita D. R. loc. cit Ratio eſt. Quia unum dicitur ens indiviſum in ſe, & diviſum à quolibet extra ſe: ergo dicit carentiam diviſionis, ſeu pluralitatis.

§. III.

OBJECTIONES.

247 Adverſus primam reſolutionem Objicies 1. Ariſtotelem 5. metaph. cap. de uno: Ubi unum per indiviſionem explicat: ergo quia unitas conſiſtit formaliter in carentia diviſionis. Accinit Philoſopho D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 1. v. *Propter*, ubi ait: *Ratio unius formaliter dicit indiviſionem*. Reſpondeo: Unitas ſecundùm quid nominis dicit carentiam multitudinis: Secundùm rei veritatem ſtat in poſitivo. Sicut *incorporeum* in re eſt forma poſitiva per negationem explicita. Ita D. R. in 1. d. 33. q. 1. art. 2. §. 4. & 5.

248 Objicies 2. Contra eandem: Non poteſt Petrus concipi ut unus homo ſine carentia multitudinis: ergo unitas in hujuſmodi carentia formaliter conſiſtit. Reſpondeo. diſting. antec. Sine carentia conſtituente; nego: Sine carentia reſultante; concedo. Dices: Carentia illa reſultans tribuit Petro denominationem aliquam; at non aliam, niſi unius: ergo. Reſpondeo: Petrus per ſimplicem naturam, quam habet, denominatur *unus* formaliter. Per carentiam verò reſultantem denominatur *non plures*.

Obji-

249 Objicies 3. Unum, & plura opponuntur privativè; at pluralitas conſiſtit formaliter in poſitivo, nempè in repetitione unitatum: ergo unitas conſiſtit formaliter in negativo. Reſpondet 1. D. R. negando maj. Unum enim, & multa contrariè, & non privativè opponuntur, ut ſupra ex Philoſ. oſtendimus. Data tamen maj. Reſpondet 2. negando minorem. Licèt enim pluralitas materialiter ſumpta in poſitivo conſiſtat, nempè in repetitione unitatum, formaliter tamen in carentia unitatis conſiſtit, ut poſt Reſolutum affirmat Noſter Bonaſpes diſp. 2. metaph. dub. 1. n. 5.

250 Contra ſecundam reſolutionem Objicies: Ratio menſuræ ſtat in ſimplici natura ut explicuimus; at unitas tranſcendentalis non habet rationem menſuræ: ergo unitas tranſcendentalis non ſtat in ſimplici natura. Min. conſtat ex D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 1. in fine, ubi de unitate tranſcendentali ait: *Nullius rei eſt menſura*, & in hoc à prædicamentali diſtingui. Reſpondeo: Omnis menſura debet eſſe ſimplex natura; non tamen omnis natura ſimplex habet rationem menſuræ. Reſpõdeo 2. Unitas prædicamentalis habet rationem menſuræ ſecundùm rem, & rationem ſimul; unitas tranſcendentalis ſecundùm rationem tantùm. Sic, numerus prædicamentalis pertinet ad genus quantitatis ſecundùm rem, & rationem ſimul; numerus verò prædicamentalis ſecundùm rationem tantùm. Vide Authorem in 2. d. 11. q. 1. art. 3.

251

251 Contra tertiam reſolutionem Objicies 1. Si unitas adderet conceptibilitatem ab ente formaliter diſtinctam, poſſet abſque illo concipi ab intellectu; at concipi non poteſt: ergo. Min. prob. Si enim unum conciperetur abſque ente, conciperetur ut purum nihil. Deinde ens eſt tranſcendens reſpectu ſuarum paſſionum: ergo non poſſunt ſine illo concipi. Reſpondeo nego ſequelam: Quia homo addit aliquid ſupra animal, & tamen concipi adæquatè ab intellectu abſque animali non poteſt.

252 Objicies 2. Eò ipſo quòd ens ab intellectu concipiatur cum carentia pluralitatis intelligitur unum abſque alia formalitate ſuperaddita: ergo unitas non dicit formalitatem poſitivam ab ente diſtinctam. Reſpondeo: Non poteſt ens concipi ab intellectu ut connotans carentiam pluralitatis, quin ſimul concipiatur ut ſimplex natura, in quo forma poſitivæ unitatis conſiſtit. Sicut ſubſtantia non poteſt concipi ut connotans riſibilitatem, quin concipiatur rationalitate affecta.

253 Objicies 3. Unitas conſiſtit in ſimplicitate naturæ; at ſimplicitas non eſt formalitas naturæ ſuperaddita: ergo neque unitas. Min. prob. Eſſe compoſitum non eſt formalitas enti naturali ſuperadditum: ergo neque ſimplicitas erit formalitas ſuperaddita naturæ. Reſpondeo: Formalitas ſimplicitatis eſt intrinſeca naturæ ſecundùm gradum ſpecificum, ac determinatum; ei verò ſuperaddita ſecundùm gradum communem entis, quod ſo-

lùm intendit 2. Reſol. Vel dic rationem formalem *compoſiti* ſtare formaliter in negatione ſimplicitatis; ſicut ſimplicitas per vos, ſtat formaliter in negatione compoſitionis. Ita D.R. in 1.d.33. q.1. art.2.§.4. vide n.249. ubi nota: Ens naturale ante illam negationem dici materialiter compoſitum, non verò formaliter. Sicut ens ante negationem diviſionis per vos, ſolùm dicitur fundamentaliter unum.

254 Objicies 4. Ens ex propria ratione habet unum conceptum objectivè præciſum, ut dicemus: ergo ex propria ratione eſt unum, & non per formalitatem ſuperadditam. Reſpondeo diſting. antec. & conſeq. Ex propria ratione eſt unum, habetque unum conceptum, unitate præciſionis; concedo: Unitate tranſcendentiæ, de qua eſt quæſtio; ſubdiſtinguo: Eſt unum formaliter; nego: Fundamentaliter; concedo.

ARTICULUS III.

DE UNITATE INDIVIDUA, & de principio individuationis.

255 GRavem hanc difficultatem latè, & ſubtiliter elucidat D.R. in 1. d.7. art.1. in 2. d 11. art.2. & in 3. d.11 q.2. tota. Pro ejus explicatione.

§.I.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA.

256 QUærimus, unde oriatur *Hæcceitas*, per quam Petrus v.g. diſtinguitur numero ab aliis individuis. Qua in re certum eſt, unitatem ſpecificam deſumi à forma ſubſtantiali. Homo enim diſtinguitur ſpecie à bruto per animam rationalem. Reſtat difficultas de principio unitatis numericæ, & individualis. Undè ſcilicèt proveniat, quod Petrus ſit indiviſus in ſe, atque diviſus ab aliis ejuſdem ſpeciei individuis. Pro cujus intelligentia.

257 Nota 1. Principium individuationis eſt duplex: *Formale*, & *Radicale*. Principium formale eſt ſola differentia individualis, v.g. *Petreitas*; Ipſa enim determinat naturam hominis communem ad Petrum. Sicut differentia ſpecifica eſt principium formale ſpecificationis, eò quòd determinet genus ad certam ſpecié. Principium radicale individuationis eſt radix, de qua egreditur differentia individualis. Præſens difficultas non inquirit de principio formali: nam hoc apud omnes eſt differentia individualis. Inquirit de principio radicali, ex qua nimirum radice oriatur, quòd natura v.g. humana (quæ ex ſe eſt indifferens ad omnia individua) coarctetur ad unum in Petro, ut iſte ſit in ſe indiviſus, & diſtinctus ab omni alio. Quare idem prorſus eſt in-

quirere radicem differentiæ individualis, ac inquirere radicem diſtinctionis numericæ; hæc enim provenit ſemper à differentia individuali, & *hæcceitate*.

258 Nota 2. Licèt principium individuationis, & diſtinctionis numericæ ſit prorſus idem; principia tamen individuationis, & multiplicationis numericæ idem non ſunt. Ita D. R. in 3. d. 11. q. 2. art. 1. Prima pars eſt certa; quia conſtitutivum, & diſtinctivum idem ſunt. Secunda pars etiam patet: Quia Angelus in ſe habet principium individuationis, non verò multiplicationis. Non enim habet potentiam alterius Angeli productivam, quæ eſt principium multiplicationis intra eandem ſpeciem.

§. II.

NONNULLÆ OPINIONES rejectæ.

259 PRima ſententia in hac celebri controverſia affirmat, individuationem deſumi à tota rei entitate. Ita P. Suarez, & alii Recentiores. Hæc ſententia eſt vera de principio formali individuationis, ſed difficultas procedit de principio radicali, & hoc ſumi non poteſt à tota entitate rei. Quod ſic oſtendo: Tota entitas v.g. Petri includit naturam hominis negativè communem; at natura negativè communis principium individuationis eſſe non poteſt; etenim à communi ut tali determinatio oriri non poteſt:

teſt : ergo tota entitas rei individuationis principium eſſe non poteſt. Secundò: Tota entitas Petri includit materiam ſimul, & formam; at materia prima individuationis principium eſſe non poteſt, ut videbimus §.3: ergo individuatio à tota rei entitate ſumi non poteſt.

280 Objicies 1. Individuatio Angeli ſumitur à tota ipſius entitate; cum hæc ſit ſimplex,& partium expers: ergo etiam individuatio entis naturalis. Reſpondeo nego conſeq. & paritatem. Cum enim Angelus ſit forma ſimplex caret principio individuationis radicali, & ſolùm habet formale: At ens naturale componitur ex materia, & forma; & cum ejus individuatio à materia ſumi non poſſit, à tota rei entitate ſumi nequit.

261 Objicies 2. Homo Infans, & Senex eſt diverſus entitativè; at hæc diverſitas à forma ſumi non poteſt; cum anima rationalis in parvulo, & ſene ſit eadem: ergo ſumi debet à materia; ſubindèque materia erit principium diverſificans individua intra eandem ſpeciem. Reſpondeo: Diverſitas inter ſenem, & parvulnm eſt purè materialis, non formalis, de qua eſt quæſtio; Senex enim, & puer eſt ſemper idem individuum formaliter: Subindeque ejus individuatio formalis à ſola forma, quæ in utroque ſtatu eſt eadem, ſumi debet.

262 Secunda ſententia affirmat, individuationem deſumi à forma diſtincta *Hæcceitas*, ex toto realiter reſultante. Ita nonnulli Scotiſtæ. Sed contra 1. Indivi-

duum non diſtinguitur realiter à toto: ergo totum individuari non poteſt per formam diſtinctam; aliàs eſſet concretum accidentale ex ſubjecto, & forma. Secundò: Hæcceitas illa reſultat ex toto ſingulari; reſultat enim ex toto exiſtente à parte rei per actionem ſingularem producto: ergo individuatio totius à forma illa reſultante ſumi non poteſt.

§. III.

THOMISTICA SENTENTIA impugnatur.

263 Tertia ſententia affirmat, radicale individuationis principium deſumi à materia prima per quantitatem ſignata. Hanc defendunt communiter Thomiſtæ. At non omnes una via incedunt. Aliqui enim abſolutè affirmant, quantitatem eſſe radicale principium individuationis, & multiplicationis. Ita poſt Capreolum Sonzinas.

264 Hanc ſententiam reicit D. R. in 3.d.11. q.2. art 2. §.2 & art.3. §.1. Impugnatur ex eodem. Si quantitas eſſet principium individuationis, & multiplicationis, poſſet una ſubſtantia in aliam mutari abſque mutatione ſubſtantiali; at hoc eſt impoſſibile: ergo eſt falſum id ex quo ſequitur. Minor eſt certa, maj. prob. Auferat Deus ut poteſt, à Petro propriam quantitatem & pro iſta aliã quantitatem ſubſtituat: Vel Petrus maneret idem individvum ſubſtantiale, vel non? Si

Si primum : ergo individuatio ſubſtantialis non ſumitur à quantitate. Conſequentia patet: Si enim à quantitate ſumeretur, mutata quantitate manere non poteſt immutata individuatio. Si ſecundum : ergo fit mutatio ſubſtantialis de individuo in individvum, ſola facta mutatione in quantitate; at mutatio in quantitate non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis: ergo fieret in eo caſu mutatio ſubſtantialis ſine mutatione ſubſtantiali. Confirmatur: Petrus eſt individvum ſubſtantiale: ergo individuari non poteſt à quantitate accidentali.

255 Impugnatur 2. Quantitas individuatur à toto ſubſtantiali, in quo recipitur: ergo totum ſubſtantiale individuari per quantitatem non poteſt: Aliàs cogeremur admittere mutuam individuationis cauſalitatem. Antec. prob. Accidens individuatur à ſubjecto, cui ineſt, ut ait S. Thomas 1. p. q.29. art.1. & q.39. art.3. & 3. p. q.77. art 2. ergo quantitas individuatur à ſubjecto, in quo recipitur. Confirmatur: Accidens reale, & phyſicum, ut eſt quantitas, oriri non poteſt à ſubjecto univerſali: Tum, quia non dantur naturæ univerſales in linea phyſica: ergo oritur à ſubjecto ſingulari, & à toto individuo: ſubindeque individuatio præcedit quantitatem, ſicque ab illa ſumi non poteſt. Ubi nota, ferè in omnibus contrariorum argumentis ſupponi falſum, quòd nimirum ſubſtantia materialis ſit partium expers independenter à quantitate. De quo poſteà.

266 Alii defendunt, individuationis ac multiplicationis principium radicale eſſe materiam primam quantitate affectã. Ita communiter Thomiſtæ, ſubinde aſſerentes repugnare intra eandem ſpeciem Angelicam individua ſolo numero diſtincta: Eò quòd numerica diſtinctio deſumenda ſit à materia prima quantitate ſignata. Quem opinandi modum efficaciter ac nervosè impugnat D.R. loc. cit. & in 3. d. 11. q. 2. art. 3. §. 2.

267 Impugnatur 1. hæc ſententia à R. D. Genitum, & corruptum ſunt individua diſtincta; at non habent diſtinctam materiam: ergo materia non eſt principium individuationis diſtinctæ. Reſpondebis: Materiam in genito, & corrupto eſſe affectam, & ſigillatam diverſa quantitate. Sed contra 1. Auferat Deus à Petro, ut poteſt, propriam quantitatem, & pro illa aliam ſubroget: In hoc caſu poſſibili, ſi vera eſt Thomiſtarum ſententia, manebit, & non manebit idem individuum ſubſtantiale; at hoc eſt impoſſibile: ergo. Sequela prob. Manebit in primis, quia manet eadem anima rationalis in eodem ſubjecto. Deinde non manebit, quia materia illa eſt affecta diverſa quantitate, & ſigillatione; at diverſitas individualis pendet per vos à ſigillatione diverſa: ergo erit diverſum individuum. Confirmatur 1. Diſtincta ſigillatio non immutat eſſentialiter priorem ſubſtantiam, ſed accidentaliter dumtaxat: ergo non poterit immutare individua ſubſtantialiter. Secundò: Ante ſigillationem quantitatis præintelligitur

ligitur forma ſingularis : ergo individuatio non eſt à materia per quantitatem ſignata. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Generatio cum ſit actio phyſica,& realis, terminatur ad formam ſingularem ; *Non enim generatur homo, ſed iſte homo*. Ut ait Philoſ. 7. meta. tex. 28. at ante ſigillationem quantitatis præintelligitur forma genita : ergo ante ſigillationem quantitatis præintelligitur forma ſingularis. Min. eſt certa. Quantitas enim materiam ſigillans reſultat ex toto compoſito in Thomiſtarum ſententia.

268 Secundò inſurgit D. R. contra dictam ſententiam : Conſtitutivum, & diſtinctivum idem ſunt ; at compoſitum ſubſtantiale non conſtituitur per materiam quantitate affectam ; aliàs non eſſet totum ſubſtantiale,& per ſe, ſed per accidens : ergo compoſitum ſubſtantiale non individuatur per materiam quantitate affectam. Tertiò arguit : Omnis diſtinctio eſt ab actu ; *Actus* enim *eſt, qui diſtinguit, & ſeparat*, ut ait Philoſ. at materia prima per vos nullum ex ſe habet actû: ergo radix eſſe non poteſt diſtinctionis numericæ. Nec valet recurſus ad ſigillationem quantitatis : ſicut enim quantitas conſtituere non poteſt individuum ſubſtantiale, nec valet unum ab alio ſubſtantialiter diſtinguere.

269 Tandem arguit D.R.Si individuatio, & diſtinctio numerica eſſent à materia ſignata, maximè quia numerica dicitur diſtinctio *materialis*, ſicut ſpecifica vocatur *formalis* diſtinctio ; at hæc ratio

nullius eſt ponderis : ergo . Major eſt unum ex præcipuis ſententiæ oppoſitæ fundamentis . Minor prob. Inter res à materia prima independentes inveniri poteſt diſtinctio numerica, & materialis : ergo . Antec. prob. duplici exemplo. Primum : Viſio Beata ab Archangelo Michaele elicita ſolo numero diſtinguitur ab ea, quam elicit Gabriel Archangelus ; & tamen utraque eſt cognitio ſpiritualis à materia prorſus independens . Secundum: cognitio , qua Michael noſcit Gabrielem in hoc inſtanti ſolo numero diſtinguitur ab ea, qua eundem Gabrielem novit in initio Mundi ; at ſunt cognitiones omninò immateriales : ergo &c.

270 Reſpondent 1. Thomiſtæ : Accidentia individuari à ſubjecto . Sed contra 1. Subjecta earum cognitionum non ſunt materia prima , quo tamen non obſtante earum diſtinctio numerica dicitur materialis . Secundò : Subjecta earum cognitionum ſpecie diſtinguntur per vos, & tamen viſiones ſunt ejuſdem ſpeciei. Tertiò: Subjectum cognitionum, de quibus ſermo eſt in ſecundo exemplo , eſt unum numero; at cognitiones illæ ſunt numero diſtinctæ inter ſe : ergò non individuantur à ſubjecto . Reſpondent : Individuari à diverſo tempore, ſaltem imaginario, in quo fuerunt elicitæ . Contra : Actus à materia independentes individuantur à diverſo inſtanti , in quo fuerunt eliciti : ergo Angeli à materia independentes individuari poterunt à diverſo inſtanti , in quo potuerunt creari .

271 Reſpondent 3. Diſtinctionem numericam pendere à materia ſignata, ſi ſit inter ſubſtantias, ſecùs inter accidentia. Sed præterquam hæc diſparitas ſit liberè aſſerta, impugnatur à R. D. ſic: Duæ animæ rationales diſtinguntur numero in linea ſubſtantiali; ergo nulla eſt ſolutio. Reſpondent: Diſtingui inter ſe per ordinem ad diverſam materiam, quam petunt informare. Contra: Abſolutum eſt prius reſpectivo; at animæ illæ ſunt de genere abſoluto, cujuſmodi eſt ſubſtantia: ergo intelliguntur diſtinctæ inter ſe ante omnem reſpectum ad materiam. Alia plura argumenta vide apud D. R. loc. cit.

§. IV.

THOMISTICÆ OBJECTIONES, Diluuntur.

272 PRO Sententia Thomiſtica objicies 1. Unitas, & diſtinctio numerica ſumuntur à materia: ergo materia ſignata erit radix individuationis. Antec. prob. ex Philoſ. 5. Metaph. tex. 12. dicente: *Ea ſunt unum numero individuum, quorum materia eſt una: Illa diverſa, quorum diverſa eſt materia*: ergo &c.

273 Reſpondeo: Ariſtoteles nomine *Materiæ* in objecto teſtimonio, non loquitur de materia prima phyſica, quæ eſt altera pars compoſiti naturalis, ſed de materia prima intentionali, quæ eſt dif-

ferentia ipſa individualis. Et nominis hujuſce ratio eſt: Quia ſicut materia prima phyſica eſt primum ſubjectum formarum ſubſtantialium, ita differentia individualis eſt primum ſubjectum ſubſtantiarum ſecundarum, quæ de illa prædicari poſſunt. Unde ab eodem Philoſ. vocatur *Prima ſubſtantia*. Ita Ppiloſophum, interpretatur D. R. in 3. d. 11. q. 2. art. 3. & ſolutionem ſic roborat: Quia Ariſtoteles in eodem loco ait: *Sortes, & Plato ſunt unum ſecundùm formam*; at nomine *Formæ* non loquitur de ea, quæ eſt altera pars compoſiti ſubſtantialis, ſed de natura ſpecifica, quæ dicitur unitas formalis: ergo nomine *materiæ*, loquitur de unitate individuali, quæ ab adverſariis vocatur unitas materialis. Nec obeſt: Quod materia prima ſit ſubjectum indifferens ad omnes formas: Differentia verò individualis determinata ad unum, licèt enim non conveniant in ratione ſubjecti indifferenter ſe habentis; conveniunt tamen in ratione primi ſubjecti. Aquieſcent, ut puto, Bacconicæ ſolutioni Thomiſtæ. Licèt enim apud Dialecticos invaleat axioma: *Genus deſumitur à materia, & differentia à forma*, deſumptum ex Philoſ. 7. meta. tex. 33. & 8. meta. tex. 9 Hoc non obſtante defendit in Angelo eſſe compoſitionem ex materia, & forma, & axioma prædictum interprætatur de materia, & forma analogicè, & per quandam ſimilitudinem acceptis: ergo interprætatio Bacconica eſt ſubſiſtens.

274 Addo ex R. JD. Si alicubi depræhen-

hendatur Philoſophus dixiſſe : Materiam primam eſſe principium multiplicationis, de ea multiplicitate locutus fuit, quæ fit per generationem, & corruptionem, non de multiplicatione immaterialium, ut ſunt Angeli. Sicuti cum dixit ex Philoſ. D. Tho. Genus, & differentiam ſumi à materia, & forma, locutus fuit de genere, & differentia rerum materialium, non de immaterialibus, ut interpretant noſtri Complutenſes Reſumpti diſp. 5. *de genere* q. 6. n. 74. Ubi nota : Materia prima dicitur à Philoſ. *principium multiplicationis*, non quia ſit radix multitudinis, ſed quia habetur ea multitudo per generationem ſubſtantialem, ad quam neceſſaria eſt materia prima.

275 Sed contra : Ariſtoteles 12. meta. cap. 8 ex eo probat primum motorem eſſe unicum, quia eſt omninò expers materiæ: ergo materia prima in omni caſu eſt neceſſaria ad numericam pluralitatem. Reſpondeo : Ratio illa Philoſ. ad ſummum probat, primum motorem non eſſe generatione multiplicabilem; ejus autem unitatem abſolutè non convincit; cum ſit in promptu inſtantia factibilis in Angelica natura; hæc enim licèt ſit prorsùs incorporea, eſt multiplicabilis in plura ſpecie diverſa, quæ multiplicabilitas non minùs, quàm numerica obſtat unitati. Collige Rationem Philoſophi non eſſe demonſtrativam, cum poſſit inſtari à Politheo in multitudine intelligentiarum. Ita D. R. in 1. d. 21. q. 1. art. 1. ad 2.

276 Objicies 2. Numérica diſtinctio

eſt *materialis*, in quo differt à ſpecifica, quæ vocatur diſtinctio *formalis*: ergo quia illa deſumitur à materia prima. Leve argumentum, (licèt à multis putetur efficax) evidenter inſtabile in diſtinctione numerica Angelicarum cognitionum, de qua nu. 269. Reſpondeo diſting. conſeq. Quia deſumitur à materia prima, quæ eſt primum ſubjectum phyſicum, & receptionis; nego: Quia deſumitur à materia individuali, quæ eſt primum ſubjectum intentionale, & prædicationis; concedo. Addo: Licèt diſtinctio inter duas animas rationales vocari non poſſit *diſtinctio formalis*; congruentius tamen vocatur à R. D. *Diſtinctio formarum*, quam materialis diſtinctio.

277. Objicies 3. Materia prima eſt primum ſubjectum; at individuatio conſtituit primum ſubjectum: ergo individuatio deſumitur à materia prima. Confirmatur: Individuum eſt incommunicabile; at ſola materia eſt incommunicabilis, forma enim communicatur materiæ: ergo ſola materia erit radix individuationis. Reſpondeo: Materia prima eſt primum ſubjectum phyſicæ receptionis; Individuum eſt primum ſubjectum logicæ prædicationis: Ideo ſunt alia, & alia ratio. Ad confirmationem conceſſa majori, neg. min. Sicut enim forma communicatur materiæ, materia communicatur formæ; immò eſt communis genito, & corrupto. Sola ergo forma eſt quæ migrare non poteſt de individuo in individuum, ideò ipſa erit radix individuationis. Nec obeſt: Quòd com-

communicetur materiæ: Quia materia ſignata communicatur compoſito, & tamen per vos, eſt radix prima individuationis.

278 Objicies 4. Individuum eſt ens indiviſum in ſe, & diviſum à quolibet alio extra ſe; at omnis diviſio fit per quãtitatem: ergo quantitas erit radix individuationis. Secundò: Forma hujus ignis eſt una numero, quia educitur ex una materia ſignata: ergo materia ſignata erit radix unitatis numericæ. Tertiò: Unitas formalis, & prædicata communia deſumuntur à forma: ergo unitas materialis, & prædicata individualia deſumuntur à materia. Reſpondeo ad objectionem: Diviſio ſubſtantialis inter individua ſubſtantiæ fit per proprias formas ſubſtantiales; Accidentalis per quantitatem. Ad ſecundum retorqueo argumentum: Forma hujus ignis eſt una numero, quia producitur ab uno agente per unicam actionem: ergo individuatur ab agente & actione? Quare nego antecedens. Forma enim ex ſe eſt una, & ſingularis, quia ex ſe terminat actionem ſingularem; non verò quia educitur ex hac numero materia; cum poſſit divinitus ex alia, & ex multis ſimul educi. Ad tertium, nego conſeq. Quia unitas formalis, & individualis identificantur realiter inter ſe, & ideò ex eadem radice pullulant.

§. V.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

279 RESolutio Bacconica: Individuatio entitativa, & ſubſtantialis deſumitur ſemper à forma. Ita D.R. in 3. d.11. q. 2. art. 2. §. 1. Ubi ait: *Dico quòd forma eſt principium individuationis, nec de hoc debet eſſe opinio aliqua*. Latiùs id probat art. 3. §. 3. Tenuere hanc ſententiam ex antiquis Philoſophis Avicenna, Commentator, & alii. Ex Noſtris eam tenent Diſcipuli omnes D R. antiqui, & moderni. Prob. 1. ex Philoſ. 1. Phyſic. cap. 7. dicente: *Formam conſtituere hoc aliquid;* at hoc aliquid eſt individuum: ergo forma individualis individuum conſtituit, ſubindeque ipſa erit prima radix individuationis. Unde comment. 2. de anima tex. com. 9. ait: *Individuum non eſt individuum niſi per formam*.

280 Prob. 2. Conſtitutivum, & diſtinctivum ſunt prorsùs idem; Vivens enim per eandem animam conſtituitur, & diſtinguitur à non vivente; at unum individuum diſtinguitur ab alio per ſolam formam: ergo per ſolam formam conſtitutur in ratione individui, ſubindèque ſola forma erit radix individuationis. Min. prob. Omnis diſtinctio eſt ab actu, ut enim ait Philoſ. 7. metaph. tex. 48. *Actus eſt qui diſtinguit, & ſeparat;* at ſola forma eſt actus individui, non materia prima; hæc

enim

enim per vos eſt carens omni actu: ergo unum individuum diſtinguitur ab alio per ſolam formam. Accinit comment 2. de Anima comment.6 aſſerens. *Diverſitatem deſumi a forma, & non a materia.* Confirmatur hoc ex S. Thoma qu. unica de Anima art.1. ad 1. dicènte: *Unumquodque ſecundùm idem habet eſſe, & individuationem;* at *eſſe* ex D. Angel. eſt à forma, & non à materia: ergo individuatio deſumitur à forma, & nòn à materia.

281 Roboratur hæc ratio: Petrus, & Paulus ante omne accidens diſtinguntur entitativè intra genus ſubſtantiæ; at prima eorum diſtinctio non ſumitur à materia, ſed à forma; actus enim eſt qui diſtinguit: ergo prima diſtinctio individualis eſt à forma: Ac ſub indè &c. Urgetur: Genitum, & corruptum ſunt individua diſtincta; at materia prima eſt eadem in utroque: ergo eorum diſtinctio eſt à forma. E contra Infans, & Senex ſunt idem numero individuum ab unitate formæ, licèt quantitas, & materia ſint diverſa. Unde S.Thom.1.part.q.39 art.4 affirmat ſubſtantiva multiplicari ad multiplicationem formæ.

282 Prob. 3. ad hominem contra adverſarios: Differentia per vos deſumitur à forma, ſicuti & genus à materia; at differentia individualis eſt vera differentia; ergo à forma, non à materia deſumitur. Confirmatur: Gradus ſpecifici, & individuales ſunt idem realiter; at illi deſumuntur à forma: ergo & iſti. Tandem prob. reſol Terminus generationis eſt individi

dividuum; *non* enim *generatur homo*, *ſed iſte homo*, ut ait Philoſ. 7. metaph. tex. 28. at ſola forma ſubſtantialis eſt terminus *quo* generationis: ergo ſola forma ſubſtãtialis erit principium *quo*, & radicale individuationis.

283 Infero 1: Materias ſublunares interſe diſtingui per diverſos reſpectus ad formas, quibus informantur. Unde dixit D.R. quodl. 1. q. 6. art. 4. Potentias propinquas materię inter ſe diſtingui virtualiter per diverſos reſpectus ad peculiares formas, de quo in Philoſophia. Infero 2. Animam rationalem eſſe formaliter individuam ex ſe: Ex quo enim eſt forma ſimplex, caret principio radicali individuationis, licèt ipſa ſit radix individuationis compoſiti. Infero 3. Angelicam naturam individuari à propria entitate; cum ſit forma ſimplex.

284 Objicies 1. Unitas individuationis rerum materialium deſumitur à forma ſimul, & materia: ergo non deſumitur à forma dumtaxat. Antec. prob. Unitas eſt paſſio entis; at Petrus non ſolùm eſt ens per formam, ſed etiam per materiam: ergo unitas individuationis deſumitur à forma ſimul, & materia. Reſpondeo neg. antec. Ad ejus probationem diſting. maj. Unitas tranſcendentalis eſt paſſio entis; concedo: Unitas individualis ſubdiſtinguo: Eſt paſſio entis actualis, ut eſt forma; concedo: Paſſio entis potentialis, uti eſt materia prima; nego majorem. Unitas enim individualis diſtinguit unum ab alio, ideò debet ab actu

pro-

procedere, qui ſolus unum ab alio diſtinguere, & ſeparare poteſt.

285 Objicies 2. Petrus, & Paulus conveniunt in eſſe ſpecifico hominis per formam; ergo eorum diſtinctio individualis deſumitur à materia, & non à forma. Conſeq. prob. Aliàs eadem entitas formæ eſſet radix convenientiæ, & diverſitatis. Reſpondeo: Eadē entitas formæ poteſt eſſe radix cōvenientiæ ſpecificæ, & diverſitatis numericæ. Sicut eadem entitas hominis, quę eſt animal rationale eſt principium convenientiæ, & diverſitatis reſpectu bruti. Unde explico illam propoſitionem: Eadem entitas formæ eſſet radix convenientiæ, & diverſitatis per eundem gradum; nego: Per diverſos; concedo. Etenim gradus ſpecificus diſtinguitur formaliter in eſſe objicibili à gradu differentiali. Confirmatur ſolutio ex S. Thom. 1 p. q 50. art.2. ad.1. & opuſc. 42. art.5. ubi docet: Genus & differentia in ſpiritualibus ſumi ex eodem capite; at genus eſt radix convenientiæ, & differentia diverſitatis: ergo utraque poteſt deſumi ex eodem capite. Aliæ objectiones facilem habent ex ſupradictis ſolutionem.

286 Ex dictis in hoc §. & artic. Conſtat ſententiam D. R. de principio individuationis à forma ſubſtantiali, non ſolùm eſſe probabilem, ſed probabiliſſimam, & moraliter certam, ſtando ſaltem principiis Peripateticorum. Unde meritò dixit D.R. *Nec de hoc debet eſſe opinio aliqua.*

AR-

ARTICULUS IV.

DE VERITATE TRANSCENDENTALI.

287 DE Veritate formali fuit ſermo in Megalog: à num.1502 Nunc eſt ſermo de veritate entitativa, & externa, quæ eſt ſecunda entis proprietas. Dicitur hæc *tranſcendentalis*, quia vagatur per omnia genera, & tranſcendit ultimas rerum differentias; ſequitur enim entis naturam. De illa agimus antequam de bonitate, quia *verùm* eſt aliqualiter priùs *bono*, ſicuti & cognitio volitione. Tum, quia bonitas in veritate fundatur; ex eo enim quòd aurum ſit verum, dicitur, & habetur pro bono.

§. I.

NONNULLÆ SENTENTIÆ rejectæ de conſtitutivo veritatis tranſcendentalis.

288 PRima ſententia affirmat, veritatem tranſcendentalem eſſe denominationem extrinſecam à cognitione. Hanc tenet Vaſquez diſput.77. cap.4. pro ſe citans Durandum, Henricum, & Hervæum. Sed contra: Veritas tranſcendentalis eſt paſſio intrinſeca entis, & de linea objectiva: ergo non eſt de linea cognitionis. Dices: Falſitas non exiſtit in objecto externo, ſed eſt denominatio extrin-

trinſeca à cognitione falſa : ergo veritas ſimiliter. Reſpondeo. Falſitas tranſcendentalis non eſt denominatio extrinſeca à cognitione falſa, ſed ſtat in carentia intrinſeca, & objectiva eorum, quæ ad rem veram requiruntur.

289 Secunda ſententia affirmat, ſtare veritatem in carentia entis ficti. Unde aurum dicitur verum propter carentiam auri apparentis. Sed contra 1. Aurum ante omnem carentiam eſt formaliter ens: ergo eſt verum formaliter. Secundò: Hircocervus eſt verum ens rationis; at non per carentiam entis ficti, ut patet: ergo veritas non ſtat in tali carentia. Dices: Aurum probatur per ignem, an ſit verum: ergo ſtabit veritas in ſegregatione ab apparenti. Reſpondeo: Stat in prædicato poſitivo verum ſegregante à non vero.

290 Tertia ſententia affirmat, ſtare in oppoſitione cum ente ficto. Sed contra: Bonum non conſtituitur præcisè per oppoſitionem cum malo, nec calor per oppoſitionem cum frigiditate: ergo nec verum per oppoſitionem cum falſo.

291 Quarta, & communis ſententia defendit, veritatem entitativam conſiſtere in capacitate intrinſeca rei, ut cognoſcatur ſicuti eſt in ſe. Sicut veritas formalis ſtat in actu attingente rem, ut eſt in ſe. Sed contra 1. Veritas entitativa auri non pendet ab intellectu potente illud cognoſcere. Ut enim obſervat D.R. in 1. d.19. q.1. art.1. §.2. v. *Confirm. exemp.* Aurum foret verum licèt nullus eſſet intellectus: ergo. Secundò: Entia fictitia habent veritatem

tatem nominalem, & ſunt cognoſcibilia per verum actum eo modo quo ſunt in ſe, ut oſtendimus n.138. at non ſunt vera intrinſecè: ergo veritas entitativa non ſtat in capacitate intrinſeca rei, ut cognoſcatur ſicuti eſt in ſe. Vide Megalog. n.394. Tertiò: Veritas entitativa eſt de linea phyſica, & abſoluta, cognoſcibilitas eſt de linea intentionali, & reſpectiva ad intellectum. Quartò: Priùs eſt eſſe verum, quàm poſſe ut verum cognoſci. Quintò: Artifex de vero auro inquirens non interrogat, an ſit cognoſcibile: ergo veritas entitativa non ſtat in cognoſcibilitate rei.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI expenditur, & propugnatur.

292 VEritas tranſcendentalis, & entitativa juxtà D. R. explicanda eſt ſic: *Rectitudo, & adæquatio rei, ſecundùm quam habet in eſſendo omne debitum propriæ quidditati.* Ita docet in 1. d.19. q 1. art.3. in princ. Tunc ergo res dicitur vera, quando in ſtatu actuali atis habet ea omnia, quæ debentur propriæ ipſius naturæ. Hinc cadaver dici nequit verus homo, eò quòd non ſit *vivens ſentiens*, quæ ſunt prædicata vero homini debita.

293 Poteſt autem veritas tranſcendentalis conſiderari dupliciter; *entitativè*, & *objectivè*. Prima dicitur veritas in eſſendo; ſecunda veritas in eſſe objicibili. Prima eſt adæquatio rei in eſſendo cum principiis

cipiis intrinſecis eam conſtituentibus, quando nimirum conſtat omnibus propriæ naturæ debitis. Secunda eſt, quando ea adæquatio intellectui objicitur. Brevius. Veritas *entitativa* eſt conformitas cum propriis principiis: *Objectiva* eſt conformitas cum cognitione. Prima eſt de linea phyſicâ, ſeù potiùs de linea ipſius entis, ut ait D. R. art. 2. in fine. Hinc ſi res ſit de linea ſubſtantiæ, veritas entitativa erit ſubſtantia; ſi res ſit de linea accidentis, veritas erit accidens. Si res ſit de linea phyſica, erit phyſica veritas; ſi ſit de linea intentionali, erit veritas intentionalis: Veritas enim tranſcendentalis ſequitur ens, ſicque percurrit ſingulas rerum lineas. At veritas objectiva eſt de linea intentionali. Rurſus: Veritas entitativa eſt primaria in linea veritatis. Veritas objectiva eſt ſecundaria, ut videbimus. Audi D. R. art. 1. §. 2. v. *Confirmatione*, paucis hæc omnia complectentem: *Secundùm quòd forma, & materia ſunt unitæ, ſecundùm illud eſſe reſultat veritas naturæ conſtitutæ ex his: Quia Veritas conſtituti* (nimirum entitativa) *eſt effectus verorum principiorum conſtituentium*. Addit: *Ad illud eſſe quidditativum conſequitur eſſe objectivè, ſicut ad entitatem coloris conſequitur eſſe viſibile*. En veritas objectiva reſultat ex entitativa. Quibus prælibatis.

294 Reſolutio 1. Veritas tranſcendentalis eſt adæquatio rei in eſſendo cum principiis propriam naturam conſtituentibus. Tunc verò habetur hæc conformitas, quando res habet exercitè, & in linea

nea

nea phyſica quidquid ante productionem dicebat ejus eſſentia ſignatè, & in linea intentionali diminuta, in compoſſibilitate terminorum fundata. Ita N. Zagaglia diſp. 2. de Attrib. ſect. 2. n. 34. Pro intelligentia hujus reſolutionis vide ſupra de eſſe diminuto, & intelligibili rerũ in ideis divinis, antequam ſint in ſe ipſis. n. 158.

295 Secunda pars reſolut. declaratur ſic: Res dicitur eſſe vera, quando exercitè conſtat principiis rem veram conſtituentibus; at eò ipſo quòd in ſe habeat exercitè quidquid ante productionem importabat ſignatè ejus eſſentia nempè in ſtatu intelligibili, ac diminuto, conſtat principiis rem veram conſtituentibus: ergo tunc res conformatur cum propriis principiis, quando habet exercitè, & in linea phyſica quidquid ante productionem dicebat ſignatè ejus eſſentia in linea intentionali. Major conſtabit ex prima parte reſol. Minor etiam patet: Eſſe enim nominale, & ſignatum, ut explicuimus, ſunt ipſa rei prædicata ſecũdùm eſſe poſſibile: Tunc autem res dicitur verè exiſtere, quando habet in ſtatu actualitatis illa eadem prædicata à quibus ante productionem dicebatur poſſibilis. Nec obeſt: Quòd Aurichalcum ſuam etiam habeat poſſibilitatem. Non enim habet exercitè in eſſendo principia verum aurum conſtituentia: Subindèque in illo non transferuntur ad ſtatum exiſtendi prædicata poſſibilia veri Auri.

296 Prima pars reſol. prob. Tunc res dicitur eſſe vera, quando exercitè habet

præd-

prædicata eſſentialia talis rei; at habere prędicata eſſentialia rei eſt adæquari cum principiis rei naturam conſtituentibus: ergo veritas tranſcendentalis eſt adæquatio rei in eſsédo cum principiis propriam naturam conſtituentibus. Major eſt certa: Ideò enim Petrus dicitur verus homo, quia verè, & exercitè eſt animal rationale. Minor etiam patet. Conſeq. autem deducitur. Confirmatur hæc ratio ex D. Angelico 1 p.q.16. art.1. dicente: *Dicitur enim verus lapis, quia aſſequitur propriam lapidis naturam.*

297 Prob 2. Veritas entitativa, per vos, ſtat in conformitate adæquationis objecti cum cognitione: ergo meliùs ſtare poterit in conformitate adæquationis cum propriis principiis. Confirmatur: Volens diſcernere inter verum aurum, & non verum, non attendit ad ejus conformitatem cum cognitione (cum hæc ſit indifferens ad utrnmque) ſed ad principia verum aurum conſtituentia: ergo veritas entitativa ſtat in conformitate cum principiis propriis rei veræ, non cum judicio externo. Optimè ergo ait D. R. *Veritas conſtituti eſt effectus formalis verorum principiorum conſtituentium.*

298 Reſolutio 2. Veritas tranſcendentalis creata dicit reſpectum ad ideas divinas. Ita D.R. in 1. d.3. q.1. art.1.arg.3. contra 3. opin. ubi ex D. Anſelmo hæc verba habet: *Veritas eſſentiæ creatæ conſiſtit in quaadm conformitate ad ſuum exemplar, quod habet in mente divina.* Conſonat S. Thomas 1.part. q.16. art.1. in corp.

his verbis: *Res naturales dicuntur eſſe vera ſecundùm quod aſſequuntur ſimilitudinem ſpecierum, quæ ſunt in mente divina.* Quid clariùs? Pro intelligentia hujus reſol. nota: Ideas in ſententia D.R. eſſe ipſas creaturas objectivè exiſtentes in mente, & cognitione divina.

299 Prob. reſol. ratione ſic: Veritas tranſcendentalis fundatur ſuper eſſe entitativum rei; at eſſe entitativum rei pendet tamquam ab exemplari ab eſſe diminuto, & intelligibili, quod habet in ideis divinis: ergo veritas entitativa creata pendet à veritate diminuta objectivè exiſtente in ideis divinis; at omnis dependentia eſt reſpectus: ergo. Confirmatur: Veritas entitativa conſiſtit in conformitate cum principiis conſtitutivis rei; at principia conſtitutiva rei ante ejus productionem ſolùm habent eſſe diminutum, & intentionale in ideis divinis: ergo veritas entitativa creata dicit reſpectum ad ideas divinas. Dices: Veritas entitativa eſt de linea phyſica: ergo nullum dicit reſpectum ad ideas divinas, in quibus ſolùm intentionaliter repræſentatur. Retorqueo argumentum: Exiſtentia creaturarum eſt de linea phyſica: ergo nullum dicit reſpectum ad ideas divinas? Falſum eſt conſequens: Quia effectus dicit reſpectum ad ſuum exemplar.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

OBJECTIONES.

300 ADverſus primam reſolutionem Objicies 1. Inter rem, & principia eſſentialia rei nulla eſt conformitas: ergo veritas entitativa non ſtat in conformitate cum propriis principiis. Antec. prob. Ejuſdem ad ſeipſum nulla eſt relatio conformitatis; at res, & ejus principia eſſentialia ſunt prorſus idem: ergo inter rem, & principia eam continentia nulla eſt conformitas. Reſpondeo: Licèt inter rem, & principia ejus continentia reperiri non poſſit habitudo oppoſitionis, quæ eſt relatio prędicamentalis, & ſecundùm eſſe, poteſt tamen inveniri habitudo compoſitionis, quæ eſt relatio ſecundùm dici; ad quam ſufficit diſtinctio includentis ab incluſo, quæ reperitur inter totum, & partes, inter conſtitutum, & principia conſtituentia. Ubi adverte relationem ſecundùm dici, cujuſmodi eſt relatio ſcientiæ ad ſcientem, non eſſe fictam, ſed veram; eſtò pradicamentalis reſpectus non ſit. Vide Authorem in 1. d.2. q.2. art.4. §.2.

301 Objicies 2. Veritas ſtat in conformitate rei cum cognitione: ergo non ſtat in conformitate cum propriis principiis. Antec. prob. Res dicitur vera ſecundùm habitudinem ad intellectum, ut ait D. R. in 1. d.19. q.1. a.1. §.1. v. *contra*: ergo &c. Reſpondeo loquitur D.R. de veritate ob-

jectiva, non de entitativa. Addo: Verba in objectione poſita non eſſe D.R. ſed adverſariorum, ut legenti conſtabit.

302 Objicies 3. Sublato divinitùs calore ab igne, maneret verus ignis; at non maneret omne debitum ejus naturæ: ergo veritas entitativa non ſtat inhabitione eorum omnium, quæ debentur. Reſpondeo: Calor non eſt principium conſtitutivum ignis, ſed propria ejus paſſio. Veritas autem entitativa non ſtat in adæquatione exercita cum paſſionibus, ſed cum principiis conſtituentibus. Adverſum ergo ignem non requiritur calor exercitè exiſtens, ſed principia intrinſeca illum exigentia.

303 Objicies 4. Ipſa rei eſſentia eſt neceſſariæ, & æternæ Veritatis; at veritas hujuſmodi non ſtat in adæquatione conformitatis cum ſe ipſa, ut patet: ergo &c. Reſpondeo: Veritas eſſentiæ poſſibilis, quæ dicitur æterna, & neceſſaria, eſt diminuta, & nominalis. Hæc autem ſimiliter conſiſtit in adæquatione cum propriis principiis; ſtat enim in compoſſibilitate terminorum, ut ſupra à n. 147. explicuimus. Ex eò enim quòd principia rei conſtitutiva ſint compoſſibilia, reſultat vera poſſibilitas in re, patet hoc: Quia ſi *animal*, & *rationale* non eſſent termini compoſſibiles, poſſibilitas *hominis* vera non eſſet. De veritate nominali. Vide n. 138.

304 Objicies 1. Veritas entitativa Deitatis non ſtat in adæquatione cum principiis eam conſtituentibus: ergo veritas entitativa non ſtat &c. Antec. prob. In Deo

non

non diſtinguntur eſſe, & eſſentia, imò eſſe eſt de eſſentia Dei: ergo &c. Reſpondeo: Veritas entitativa Deitatis ſtat in adæquatione cum exiſtentia, aſeitate, & aliis principiis Dei eſſentiam metaphyſicè conſtituentibus, à quibus diſtinguitur formaliter inadæquatè tanquam includens ab incluſo. Undè nego antec. Ejus probatio oppoſitum convincit: Si enim eſſe diſtingueretur ab eſſentia Dei; Hæc non eſſet vera Dei eſſentia, quia non adæquaretur principiis Deitatem conſtituentibus.

§. IV.

AN VERITAS SIT PASSIO ENTIS. An verò Eſſentiæ.

EX numero 293. conſtat veritatem dividi in entitativam, & objectivam. De utraque eſt difficultas.

305 Reſolutio 1. Veritas entitativa eſt propria paſſio entis. Ita D.R. loc. proximè cit. Ubi affirmat: Ueritatem conſtituti *reſultare ex principiis conſtituentibus*. Probatur: Priùs eſt rem eſſe, quam eſſe veram: ergo veritas eſt poſterior entitate. Antec. prob. Priùs eſt eſſe, quàm conformari; at entis natura eſt eſſe, veritatis verò conformari: ergo priùs eſt rem eſſe, quàm eſſe veram.

306 Objicies 1. Conceptus entis in ſtatu ſolitudinis ut objectivè præciſus ab omni modo, paſſione, & differentia, ſolùm dicit propriam eſſentiam; at dicit

eſſe verum; cum poſſit actum verum terminare: ergo veritas entitativa eſt de eſſentia entis. Reſpondeo: Ens objectivè præciſum ab omni paſſione, modo &c. non dicit eſſe verum explicitè, & formaliter, ſed implicitè tantùm, & fundamentaliter, quod ſufficit ut veram poſſit cognitionem terminare. Sicut cognitio comprehenſiva Rationalis attingeret etiam *Riſibile*, licèt implicitè contentum in illo.

307 Objicies 2.° Adæquatio cum propria eſſentia eſt de eſſentia rei; at veritas entitativa eſt adæquatio cum propria eſſentia: ergo veritas entitativa eſt de eſſentia rei, non propria ejus paſſio. Reſpondeo diſting. maj. Eſt de eſſentia rei, ut res eſt præciſè; nego: Ut eſt res vera; concedo maj. cum min. & nego conſeq. Itaque aliud eſt poſſe exiſtere à parte rei: Aliud poſſe exiſtere ſecundùm principia rem veram conſtituentia. Primum eſt eſſentia entis, ſecundum propria ejus paſſio, & veritas entitativa.

308 Reſol 2. Veritas objectiva eſt propria paſſio veritatis entitativæ. Ita expreſsè D.R. loc. cit. n.293. ubi affirmat ex iſta illam reſultare. Prob. 1. Priùs eſt eſſe, quam cognoſci: ergo priùs eſt verum eſſe, quam poſſe ut verum cognoſci; at in priori ſtat veritas entitativa, in poſteriori verò objectiva: ergo veritas objectiva eſt poſterior entitativa. Secundò: Prior eſt reſpectus ad intrinſeca, quam ad extrinſeca; at veritas entitativa ſtat in reſpectu conformitatis ad principia intrinſeca, obje-

ctiva verò in reſpectu conformitatis cum cognitione extrinſeca : ergo veritas entitativa eſt prior objectiva . Tertiò : Bonitas conſiſtit in ratione abſoluta , quam ſequitur relatio ad appetitum , ut cum Dominico Bannez 1. p. q 5. defendunt multi Thomiſtarum : ergo veritas ſtabit in ratione abſoluta , ex qua ſequatur relatio ad cognitionem; at in hujuſmodi relatione ſtat veritas objectiva : ergo hæc conſequitur entitativam ut propria paſſio .

ARTICULUS V.

DE BONITATE TRANSCENdentali .

309 *Bonitas* , & *Perfectio* idem ſunt, ut ait D. R. in 1. d. 23. art. 1. §. 1. arg. 5. Bonum enim dicitur eſſe ex integra cauſa : Perfectum verò *cui nihil deeſt* .

§. I.

QUOTUPLEX SIT BONITAS .

310 PRimò dividitur bonum in eſſentiale , accidentale , & integrale . *Eſſentiale* eſt , cui nulla deeſt perfectio ex pertinentibus ad lineã quidditativam primariam . *Accidentale* eſt collectio omnium accidentium connaturalium , quæ debentur propriæ naturæ . *Integrale* eſt , cui nulla portio deeſt ex pe

tinentibus ad rei integritatem. Hinc Rationale eſt bonum eſſentiale homini: Salus bonum accidentale: Brachium bonum integrale. Ex his autem ſola bonitas eſſentialis eſt traſcendentalis, & attributum entis. Ratio eſt: Quia bonum tranſcendentale debet omni enti competere; at ſola bonitas eſſentialis competit omni enti, non verò accidentalis, aut integralis: ergo ſola bonitas quidditativa eſt tranſcendentalis.

311 Secundò dividitur bonum in *abſolutum*, & *reſpectivum*. Primum eſt bonum in ſe: Secundum bonum alteri. De qua diviſione D. R. in 1. d. 23. art. 1. §. 2 V. *Dico*. Bonum abſolutum in ſe eſt perfectum; Reſpectivum eſt bonũ alteri conveniens. Sic calor eſt conveniens igni, inconveniens aquæ. Eadem ergo res poteſt eſſe conveniens, & inconveniens; bona, & mala reſpectu diverſorum.

312 Bonum reſpectivum ſubdividitur, in honeſtum, delactabile, & utile. *Honeſtum* eſt, quod amatur propter ſe, ut virtus. *Delectabile*, quod amatur propter delectationem, ut potus aquæ frigidæ. *Vtile*, quod amatur propter finem: Eſt enim medium conducens ad aſſecutionem finis, honeſti, aut delactabilis, quamvis in ſe nec honeſtum, nec delectabile ſit. Hæc tria membra diviſionis non ſemper diſtingũtur phyſicè Etenim ſimplex amor Dei eſt bonum ſimul honeſtum, delectabile, & utile.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

IN QUO STET BONITAS Tranſcendentalis.

313 Circa conſtitutivum bonitatis plures ſunt ſententiæ. *Prima* defendit eam conſiſtere in perfectione negativa. *Secunda* Scotiſtarum, eam ſtatuit in modo poſitivo ex natura rei ſuperaddito. *Tertia*, in perfectione abſoluta integritatis. *Quarta*, in relatione convenientiæ ad unius cum altero. *Quinta*, in relatione perfectivi ad perfectibile. *Sexta*, in relatione convenientiæ ad appetitum. *Septima*, in perfectione abſoluta, quæ eſt fundamentum relationis ad appetitum.

314 *Reſolutio* 1. Bonitas tranſcendentalis, ſeu entitativa conſiſtit formaliter in perfectione intrinſeca, & eſſentiali rei. Ita N. Zagaglia diſp. 2. de Attrib. divin. ſec. 3. num. 18. Eam tenet Vaſquez 1. p. diſp. 23. cap. 1. Colligitur ex D. R. in 1. d. 22. q. 1. art. 4. §. 1. arg. 3. dicente: *Secundùm Philoſopum Bonum, & Perfectum idem eſt*. Prob. 1. Quia *Perfectio* eſſentialis eſt prima radix appetibilitatis; ideò enim res ſunt appetibiles, quia perfectæ, & non è contra: ergo bonitas ſtat in perfectione eſſentiali. *Secundò*: Ratio boni deſumitur ex integra cauſa; at integritas eſſendi ſtat in perfectione intrinſeca: Ergo bonitas in perfectione intrinſeca conſiſtit. Min. prob. Perfectum dicitur cui

nihil deeſt: ergo integritas eſſendi in perfectione intrinſeca conſiſtit. Dices: Homo mancus eſt verum ens, & bonum, at non habet integritatem perfectionis. Reſpondeo: Homo mancus hábet integritatem eſſentialem, eſtò non habeat perfectionem integralem. Illa, & non iſta dicitur bonitas tranſcendentalis.

315 Infero ex Reſolutione: Appetibilitatem eſſe propriam paſſionem bonitatis, nō verò ejus conſtitutivum. Ita Noſter Zagaglia n. 20. prob. 1. Quia appetibilitas ſequitur perfectionem; at perfectio eſt primarium bonitatis conſtitutivum: ergo eſt propria ejus paſſio. Unde S. Thom. 1. part. quæſt. 5. art. 1. ait: *Manifeſtum eſt autem, quòd unumquodque eſt appetibile, in quantum eſt perfectum; nam omnia appetunt ſuam perfectionem.* Confirmatur: Veritas entitativa non conſtituitur per cognoſcibilitatem, ut oſtendimus numer. 308. ſicut nec quantitas conſtituitur per tangibilem, qualitas per ſenſibilitatem, &c. ergo neque bonitas entitativa conſtituenda eſt per appetibilitatem.

316 Reſolutio 2. Bonitas tranſcendentalis eſt perfectio abſoluta, ſubindeque non ſtat in relatione ad appetitum. Ita N. Zagaglia n. 18. ex Thomiſtis eam tenent Nazarius 1. p. q. 5. art. 1. conclu. 7. Hærveus quodlib. 3. q. 2. Maſius 5. meta. c. 4. dicens eſſe ſententiam ferè omnium Thomiſtarum. Aliqui Reſolu. probant ſic: Bonitas dicit perfectionem; at relatio non dicit: ergo bonitas non ſtat in relativo. Sed contra: Relatio etiam ſecundum

eſſe

eſſe *Ad* eſt verum ens: ergo bonum, & perfectum. De hoc latè D. R. in 1. d. 23. art. 1. §. 2. Quare aliter.

317 Prob. ſic Reſol. authoritate D. R. in 1. d. 22. art. 4. §. 1. arg. 3. pro ſecunda opinione, cui videtur poſtea adhærere, ut notat Zagaglia n. 11. *Ratio boni eſt abſoluta. Quia ſecundum Auguſtinum, Bonum ad ſe dicitur: & ſecundùm Philoſophum. Bonum, & perfectum idem eſt.* Confirmatur: *Perfectio eſt formaliter abſolutum*, ut ait D. R. in 3. d. 33. q. 1. art. 2. arg. 1. at Bonitas ſtat in perfectione eſſentiali: ergo bonitas entitativa ſtat in abſoluto. Mai. prob. ratione ſic: Plenitudo eſſendi ſtat in abſoluto; at perfectio ſtat in plenitudine eſſendi; cum perfectum dicatur, id cui nihil deeſt: ergo perfectio ſtat in abſoluto. Undè apud D. R. in 1. d. 23. q. 1. art. 1. arg. 5. Perfectio dicitur. *Excellentia rei ad ſe.*

318 Prob 2. Ratione deſumpta ex D. R. in 3. d. 33. citata: Ad Bonitatem datur per ſe motus: ergo bonitas in abſoluto, non in relativo conſiſtit. Conſeq. eſt evidens in ſchola Ariſtotelica: Ad relationem enim non datur per ſe motus, & conſtat ex 5. phyſic. c. 2. Antec. prob. Ad finem obtinendum datur per ſe motus; at ratio finis in bonitate conſiſtit: ergo ad bonitatẽ datur per ſe motus. Confirmatur: Virtus eſt per ſe bona; at virtus eſt de genere abſoluto, nempè qualitatis, ut latè oſtendit D. R. ibidem: ergo bonitas in abſoluto conſiſtit.

319 Reſolutio 3. Bonitas entitativa ſecundariò importat reſpectus perfectivi

ad perfectibile, convenientis ad ſubjectum, appetibilis ad appetitum. Ita D. R. in 1. d. 2. q. 2. art. 3. §. 2. in fine, ubi docet: *Appetibilitas appropriatur bonitati, & quod dicit reſpectum ad appetitum*: ergo quia eſt propria paſſio bonitatis. Prob. 1. ex Philoſ. 1 ethic. c. 1. Ubi bonum ſic definit: *Quod omnia appetunt*: Quæ definitio ſaltem ut deſcriptiva admitti debet. Secundò: Ex eo quòd res ſit bona, ſequitur eſſe appetibilem; ex eo quòd in ſe ſit perfecta, ſequitur eſſe aliorum perfectivam: ergo ex bonitate ſequuntur reſpectus perfectivi ad perfectibile, &c. Tertiò: Ex veritate entitativa ſequitur reſpectus ad rationem ut oſtendimus: ergo ex bonitate entitativa ſequitur reſpectus ad appetitum. Quartò, quia hoc ſaltem probant adverſariorum argumenta. Nota: Relatio appetibilis ad appetitum non eſt prædicamentalis, quia eſt ordo menſuræ ad menſuratum. Relatio perfectivi ad perfectibile eſt ſecundùm dici, quia eſt habitudo compoſitionis, & ſecundùm eſſe *in*. Non vero habitudo oppoſitionis, & ſecundùm eſſe *ad*: Ut de habitudine ſcientis ad ſcientē ait Philoſ. 5. meta. tex. 20.

320 Si autem inquiras, quo ordine ſupra dicti reſpectus conveniant bonitati? Reſdondeo: Reſpectus *perfectivi* eſt prima paſſio bonitatis. Hanc ſequitur reſpectus *convenientis* ad ſubjectum: Ex qua tandem reſultat relatio *appetibilis*. Prima pars prob. Perfectivum immediatè fundatur in perfecto; at ratio perfecti eſt

pri-

primò conſtitutiva bonitatis : ergo reſpectus perfectivi eſt prima ejus paſſio. Quod verò ex hac reſultet ratio convenientis, & ex conveniente ratio appetibilis prob. Ideò enim appetitus fertur in objectum, quia eſt ſibi conveniens; eſt autem conveniens, quia eſt perfectivum; unumquodque enim appetit ſuam perfectionem ergo appetibilitas in convenientia fundatur, & convenientia in perfectione. Infero propriùs accedere ad bonitatem rationem convenientis, quam rationem appetibilis. Res enim dicitur bona, vel mala alteri, quia eſt ei conveniens aut inconveniens, non quia ſit, aut non ſit appetibilis. Unde D. R. in 1. d. 23. q. 1. art. 1. §. 2. arg. 3. *Ratio boni eſt ratio convenientis.*

§. III.

OBJECTIONES.

321 ADverſus primã reſolutionem objicies 1. Ratio *boni* in ente eſt poſitiva; at ratio perfecti eſt negativa, definitur enim *cui nihil deeſt* : ergo bonitas entitativa non ſtat in perfectione. Reſpondeo neg. min. illa enim definitio explicatur per negationem negationis, quæ *affirmationem parit*, ut ait D. R. in 1. d. 3. q. 2. art. 1. ly enim *cui nihil deeſt*, ex parte objecti idem valet ac id in quo eſt plenitudo eſſendi.

322 Objicies 2. Contra eandem : Bonitas entitativa eſt attributum entis : ergo

non ſtat in perfectione eſſentiali. Conſeq. prob. Quia perfectio eſſentialis, non eſt attributum ſed eſſentia entis. Reſpondeo: Bonitas reſpectu entis dicitur perfectio eſſentialis, non quia ſit ejus eſſentia, ſed quia eſt primariũ ejus complementum. Sic ſubſiſtentia creata non eſt eſſentia naturæ ſubſtantialis, ſed primarius terminus eſſentialis exigentiæ, ejuſque complementum.

323 Objicies 3. Calor ut octo eſt perfectiſſimus; atqui non eſt bonus, neque conveniens aquæ: ergo bonitas non ſtat in perfectione. Reſpondeo diſting. min. Non eſt bonus bonitate eſſentiali, & abſolutæ; nego: Bonitate accidentali, & reſpectiva; concedo.

324 Contra ſecundam reſolutionem objicies ex Durando: Eadem res poteſt eſſe bona, & mala reſpectu diverſorum, calor enim eſt conveniens igni, inconveniens aquæ: ergo bonitas, & malitia ſtant in relativo. Conſeq. prob. ex illa relativorum proprietate: *Ad diverſa diverſimodè ſe habent*: Quæ in abſolutis deficit: Quod enim abſolutè eſt album, reſpectu omnium eſt album. Reſpondeo: Objectio agit de bonitate relativa, & difficultas procedit de abſoluta. Addo plura abſoluta diverſimodè ſe habere in ordine ad tertium. Etenim virtus ſolis eſt abſoluta, & tamen eſt indurativa, & liquefactiva reſpectu diverſorum. Quantitas eſt accidens abſolutum; & tamen eſt magna, & parva fundamentaliter reſpectu diverſorum.

IV.

§. IV.

AN BONITAS SIT PASSIO entis.

325 QUeres 1. An Bonitas entitativa ſit vera paſſio entis dimanans à natura? Reſpondeo affirmativè cum D.R.in 1. d.22. q.1. art. 5.§. 1. Prob. Ex eò quòd res ſit habens veram entitatem, ſequitur eſſe perfectam, convenientem, & appetibilem; at Bonitas ſtat in perfectione &c. ergo Bonitas ſequitur naturam entis, eſtque vera ejus paſſio.

326 Objicies: Ens ante omnem paſſionem dicit bonitatem, ſeu perfectionem: ergo bonitas non eſt paſſio entis. Antec. prob. *Eſſe* eſt quædam perfectio; at ens ante omnem paſſionem dicit *eſſe*, cum hoc ſit ejus eſſentia: ergo ens ante omnem paſſionem dicit perfectionem. Confirmatur: Eſſentia entis eſt prima ejus perfectio: ergo prima entis perfectio eſt eſſentia, & non attributum. Reſpondeo: Ens ante omnem paſſionem non intelligitur perfectum formaliter, ſed tantùm fundamentaliter, aut in potentia. Nec obeſt: Quòd dicat eſſe; quia ly *eſſe* eſt indifferens ad perfectum, & imperfectum. Undè diſting. illam propoſitionem: Eſſe eſt quædam perfectio, ſi ſit in ſtatu exercito: Concedo: ſi ſit in ſtatu ſignato, & præciſionis: nego. Ad confirmationem diſting. antec. Eſſentia entis eſt prima ejus perfectio formalis; nego: fundamentali

talis; concedo antec. & neg. conſeq. Quia eſſentia entis ſolùm dicit *Poſſe eſſe*: Bonitas dicit *Perfectum eſſe*, quæ ſunt diverſæ rationes.

327 Sed contra: Non benè infertur: Eſt ens: ergo eſt perfectum: ergo perfectio, ſeu bonitas non eſt paſſio conſequens naturam entis. Reſpondeo: Illatio illa eſt bona, ſi in illa ſit ſermo de perfectione quidditativa, & abſoluta. Omne enim ens ſuam habet quidditatem ac ſubinde propriam perfectionem.

328 Infero: Bonitatem in abſtracto ſignificare intentionem ab ente formaliter diſtinctam in eſſe objicibili. Ita expreſſe D. R. loc. cit. Ubi ait: *Verum, & bonum ſecundum proprias rationes addunt alium, & alium modum ſignificandi ſupra ens, & e x parte rei.* Prob. ſic: Ratio boni ſtat in perfectione; at ratio entis in abſtracto ſignificata perfectionem non exprimit, cum ſit abſtrahens à perfecto, & imperfecto: ergo ratio entis non exprimit rationem boni: Ac ſubindè ſunt alia, & alia ratio, ſeu intentio. Confirmatur: Quia ens ſolum dicit rationem eſſendi; Bonitas vero, & Perfectio dicit plenitudinem eſſendi; at hæ ſunt rationes valdè diverſæ: ergo.

129 Quræres 2. An Bonum convertatur cum ente? Reſpōdeo affirmativè cum D.R. loc. cit. Ubi ait. *Verum, & Bonum ſunt æquè tranſcendentia ſicut ens, & convertibilia cum ente.* Prob. 1. ex Philoſ. 1. Ethic. 6. Ubi docet: *Bonum, & ens ex æquo de rebus omnibus dici*. Secundò ex D. Auguſt. lib. 1. de Doctrina Chriſtiana:

In

In quantum ſumus, boni ſumus Tertiò: Omne ens eſt appetibile, quia vel eſt in actu, vel deſtinatur ad actum: ergo omne ens eſt bonum. Confirmatur: Omne ens habet integritatem eſſentialem. ergo & bonitatem.

330 Objicies 1. Ens dividitur in bonum, & malum: ergo non omne ens eſt bonum. Reſpondeo: Omne ens in ſe eſt quoddam bonum, licèt poſſit eſſe malum reſpectu alterius. In quantum malum non eſt ens, quia malitia in defectu, vel in carentia perfectionis conſiſtit. Sicut cæcitas ſtat in carentia viſus. Objicies 2. Appetibile latiùs patet quàm ens. Damnati enim appetunt non eſſe: ergo non reciprocantur. Reſpondeo diſting. antec. Appetibile per ſe, de quo eſt quæſtio; nego: Appetibile per accidens; concedo. Et hæc de paſſionibus entis.

QUÆSTIO VII.

DE TRASCENDENTIA, ET CONtractione Entis.

ARTICULUS I.

AN ENS SIT TRANSCENDENS Reſpectu differentiarum.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

331 Reſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenet in 1. d. 25. q. 1.

q. 1. art. 1. §. 2. Reſolutioni ſubſcribunt Thomiſtæ, & extra eorum ſcholam Svarez, Hurtadus, Oviedo, & alii Recentiores. Prob. *Rationale* v. g. eſt aliquid formaliter: ergo differentia eſt ens formaliter. Antec. prob. Rationale formaliter non eſt nihil: ergo eſt aliquid formaliter. Conſeq. patet. Quia inter nihil, & aliquid non datur medium. Antec. prob. Rationale formaliter eſt principium diſcurſus: ergo rationale formaliter non eſt nihil.

332 Reſpondent 1. Differentias eſſe ens realiter, ſeù per identitatem, non verò formaliter per incluſionem. Sicut enim, inquiunt, materia exiſtit per exiſtentiam formæ, differentiæ ſunt ens, quia illud contrahunt. Sed contra: Differentiæ ut formaliter diſtinctæ ab ente ſunt extra nihil: ergo ſunt aliquid. Reſpondebis: Differentias ratione ſui eſſe aliquid entis, non verò ens formaliter; ſunt enim aliquitates modificativæ entis, ſed non entitates. Contra: Illæ aliquitates ſunt extra nihil: ergo ſunt ens formaliter: Hic enim eſt formaliſſimus entis conceptus de quo eſt controverſia. Reſpondent Scotiſtæ: Eſſe ens qualificativè, non verò quidditativè; ipſi enim dividunt ens in quid, & in quale: Sed contra: Ens quid, & ens quale conveninut formaliter in eſſendo extra nihil: ergo conveniunt formaliter in eſſendo; & ita ſunt ens formaliter.

333 Reſpodent 2. Alii differentias præſcindere formaliter ab ente, & à nihilo.

Sed

Sed contra: Rationali formaliter repugnat eſſe nihil: ergo non preſcindit à nihilo. Antec. prob. Principio elicitivo diſcurſus repugnat eſſe nihil; at rationale formaliter eſt principium elicitivum diſcurſus: ergo ei repugnat eſſe nihil. Maj. prob. Principio potenti dare eſſe repugnat eſſe nihil; at principium elicitivum diſcurſus eſt potens dare eſſe diſcurſui: ergo ei repugnat eſſe nihil.

§. II.

OBJECTIONES.

334 Contrariam ſententiam tenent N. Bonaſpes tract. ultim. metaph. diſp.1. dub.1. Lalemandet diſp.1. metaph. part. 3. Maignan Philoſ. Entis cap.12. & alii Moderni, quos refert, & ſequitur Jacobus Servera diſp.13. de Ente n.26. Pro hac ergo ſententia Objicies 1. Ultimæ differentiæ non conveniunt in ratione entis: ergo ratio entis non tranſcendit ultimas differentias. Antec. prob. Ultimæ differentiæ in nullo conveniunt: ergo non conveniunt in ratione entis. Antec. prob. Ultimæ differentiæ ſe totis differunt, aliàs differrent per alias differentias, iſtæ per alias, & ſic in infinitum: ergo ultimæ differentiæ in nullo conveniunt. Reſpondeo nego antecedens, ad ejus probationem diſtinguo antec. In nullo conveniunt univocè; concedo: Analogicè; nego. Dices: Ultimæ differentiæ æquivocè differunt: ergo non conveniunt

ana-

analogicè. Antec. prob. Ultimæ differen, tiæ ſe totis differunt, alias differrent per alias, & alias in infinitum: ergo ratio entis eſt omninò diverſa in illis, ſicque æquivoca. Reſpondeo: Differentiæ ultimæ æquivocè ſimul, & analogicè rationem entis participant, ut dicemus poſtea. Addimus hic, tranſcendentiam entis per ejus æquivocationem non deſtrui, ſed potiùs adſtrui. Non enim poteſt ratio entis eſſe omninò diverſa in differentiis ultimis, quin reperiatur, aut includatur in illis.

335 Objicies 2. Si ratio entis eſſet trãſcendens reſpectu omnium inferiorum, animal univocum eſſe non poſſet ad hominem, & brutum; at hoc eſt falſum: ergo. Sequela prob. Ratio animalis omninò eadem eſſe non poteſt in homine, & bruto; cum in illa formaliter includatur aliquid ex parte diverſum, & analogum, nempè ratio entis. Reſpondeo: Diverſitas univocationem excludens non eſt quę à prædicatis ſuperioribus, & tranſcendentibus provenit, aliàs nullum eſſet nomen univocum. Sed ea dumtaxat quæ ex prędicatis inferioribus provenit, quæ nimirum rationem communem inæqualiter participant.

336 Obijcies 3. Differentia conſtitutiva non dicit totam ſpeciem; at ſi differentia conſtitutiva ſubſtantiæ, ſcilicèt *per ſe*, includeret formaliter ens, diceret totam ſpeciem ſubſtantiæ; hæc enim ſolùm dicit *ens per ſe*: ergo differentia conſtitutiva non includit ens formaliter. Reſpon-

deo

deo diſting. maj. Si ſit differentia contrahens genus interjectum; concedo: Si conſtituat genus ſupremum, & ſolùm contrahat rationem communem analogam: Subdiſtinguo: non dicit totam ſpeciẽ explicitè; concedo: Implicitè; nego.

337 Sed contra: Vel *Perſeitas* eſt aliquid præter conceptum entis, vel non? Si ſecundum? Ergo ſuperfluè ponitur in definitione ſubſtantiæ. Si primum? ergo *Perſeitas* non eſt formaliter ens; cum ſit aliquid præter conceptum entis. Reſpondeo explicando illam propoſitionem: *Perſeitas eſt aliquid præter ens*, quia excludat formaliter conceptum entis; nego: Quia ei ſuperabundat; concedo. Sic nomen *Petrus* ſignificat aliquid pręter hominem, non quia Petrus rationem hominis excludat, ſed quia ei ſuperabundat. Nego itaque ſecundam partem Dilemmatis. Dices: Si differentia Petreitatis includeret formaliter rationem hominis, Petrus nihil eſſet formaliter præter hominem; at differentia entis includit formaliter ens: ergo nihil eſt præter ens. Reſpondeo explicando anteced. Nihil eſſet formaliter præter hominem, ideſt, non excluderet hominem; concedo: Non ſuperabundaret homini; nego. Implicat enim quòd unum in alio includatur, & quòd includens ei non ſuperabundet.

338 Replicabis: Vel *Perſeitas* dicit aliquid quod ſecundùm propriam rationem non eſt in accidente, vel non? Si ſecundum: ergo ſubſtantia nihil habet, per quod ab accidente diſtinguatur, quod eſt abſur-

abſurdum : Si primum : ergo *Perſeitas* ſecundùm propriam rationem non eſt ens. Hæc cõſeq. prob. Ens ſecundùm propriam rationem reperitur in accidente ; at Perſeitas, quæ eſt in ſubſtantia ſecundùm propriam rationem non eſt in accidente : ergo Perſeitas ſecundùm propriam rationem non eſt ens. Reſpondeo tenendo primam partem. Ad probationem neg. conſequen. & inſto argumentum ſic : Animal ſecundùm propriam rationem reperitur in bruto ; at homo, qui eſt in Petro ſecundùm propriam rationem ſpecificam, non reperitur in bruto : ergo homo, qui eſt in Petro ſecundùm propriâ rationem ſpecificam, nõ eſt formaliter animal? Hæc cõſeq. eſt falſa, ut patet: Homo enim ſecundùm propriam rationem ſpecificam (non dico differentialem, ſed ſpecificam) formaliter eſt animal rationale.

339 Inſtabis : Implicat animal præſcindi formaliter ab homine, quin detur in homine conceptus excludens formaliter animal, nempè rationale : ergo implicat ens præſcindi à ſuis inferioribus, quin detur in illis conceptus excludens formaliter ens, nempè differentiæ. Reſpondeo diſting. antec. Implicat præſcindi abſolutè ; nego : Implicat præſcindi tamquam conceptum univocum excludẽs differentias, & ab illis excluſum ; concedo antec. & conſeq. in eodem ſenſu. Dices : Rationale poteſt concipi in ordine ad diſcurſum, quin concipiatur in ordine ad connotatum eſſendi : ergo diſtinguitur formaliter ab ente. Reſpondeo

Non

Non poteſt diſcurſum connotare, quin connotet aliquid extra nihil, ac ſubindè ens; licèt verbis non exprimatur iſte ordo. Sicut homo eſt formaliter ens, licèt non connotet clarè exiſtentiam.

ARTICULUS II.

QUOMODO FIAT ENTIS COARCTATIO À DIFFERENTIIS.

340 ENS coarctari à differentiis eſt, per illas limitari, & reſtringi. Quomodo ergo coarctari poteſt? Ratio dubitandi ſic proponi ſolet: Contrahitur ens per taleitatem. Vel ergo illa taleitas eſt ens, vel non: Si ſecundum: ergo contrahitur per nihil: Si primum: ergo contrahitur per ſe ipſum. Ecce difficultas non parùm implexa. Quæritur, an entis coarctatio fiat per novum cōceptum ei ſuperadditum objectivè, an per majorem entis expreſſionē, ſeù explicationem.

341 Prima ſententia Scotiſtarum defendit, coarctationem entis fieri per modos intrinſecos ei ſuperadditos, qui non ſunt entia formaliter, ſed ſolùm materialiter. Secunda ſententia Thomiſtarum defendit, coarctationem fieri per majorem expreſſionem ipſius entis abſque novo conceptu ſuperaddito. Unde affirmant, cognitionem entis in confuſo attingere ſingulos modos, & differentias eſſendi, quæ tamen poſtea per nouam cognitionem magis expreſſantur. Tertia ſententia affirmat, coarctationem fieri diffe-

differentias enti objectivè ſuperadditas: Nimirum per novos gradus eſſendi conceptum entis communem determinantes ad certum gradum.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

342 RESolutio: Coarctatio entis ad inferiora fit per conceptus objectivos enti ſuperadditos, & non tãtùm per majorem entis explicationem. Ita D. R. in 1. d.25. q.1. de Ente art.1.§.2. arg.3. ubi luculenter affirmat: In quacumque re inveniri conceptum eſſendi, cui ex parte objecti ſuperadditur conceptus *Taleitatis*. Idem repetit art 3. §.3. arg.1. Addit, conceptum entis eſſe priorem prioritate ſubſiſtentis conſequentiæ conceptu taleitatis.

343 Prima pars Reſol. prob. 1. Conceptus ſubſtantiæ eſt diverſus objectivè à conceptu entis: Ergo ens coarctatur ad ſubſtantiam per conceptum objectivum ei ſuperadditum. Antec. prob. efficaciter à R.D. Iſtæ enim propoſitiones: *Subſtantia non eſt*, & *Subſtantia non eſt ſubſtantia*, ſunt actus ſpecie diverſi: Prima enim poteſt eſſe vera, ſecunda autem ſemper eſt falſa: ergo ſunt de objecto ſpecie diverſo in eſſe objicibili; at prima attingit pro objecto conceptum entis; ſecunda verò conceptum ſubſtantiæ; ergo conceptus ſubſtantiæ eſt ſuperadditus objectivè conceptui entis. Reſpondebis: Propoſitionem

nem primam eſſe de ente participaliter ſumpto. Contra: Ens participiale eſt verum ens; atqui habet conceptum diſtinctum à conceptu ſubſtantiæ: ergo.

344 Prob. 2. primum, & principale antec. Ratio entis eſt prior prioritate ſubſiſtentis conſequentię ratione ſubſtantiæ: ergo ratio ſubſtantiæ ei ſuperadditur objectivè. Antec. prob. Nam benè valet: *Eſt ſubſtantia. ergo eſt ens*: Non è contra. Confirmatur ex D.R. Aliqua concipimus certò ut entia, & dubitamus, an ſint ſubſtantiæ, vel accidentia: ergo rationes ſubſtantiæ, & accidentis per additionem ſe habent ad rationem entis. Antec. patet: Nam certò ſcimus dari intellectum; non tamen certò ſcimus an ſit ſubſtantia, vel accidens; cũ ſit utrumque probabile. Reſpondebis: Ad compoſſibilitatem hujuſmodi certitudinis cum dubio ſufficere, quòd ratio entis, & perſeitas diſtinguantur ex parte modi in ſubſtantia, nec requiri diſtinctionem objectivam. Sed contra: Scientia, & opinio nec divinitùs poſſunt eſſe de eodem objecto, ut docet S. Thom. ſecunda ſecundæ q 1. art. 5. ergo ad actus ſcientiæ de ente, & opinionis de Perſeitate neceſſarium eſt, quòd Perſeitas, & ens ex parte objecti diſtinguntur. Vide infra à n. 361.

345 Secunda verò pars Reſolutionis prob. Nova illa expreſſio eſt verum ens; atqui eſt extra rationem entis in communi: ergo coarctatio entis in communi fit per aliquid ſuperadditum de linea entis.

§. II.

OBJECTIONES.

346 Objicies 1. Contrahibile debet eſſe extra rationem contrahentis; at ens non eſt extra rationem differentiarum; cum includatur formaliter in illis: ergo ens non eſt per differentias contrahibile. Reſpondeo: Ad veram contractionem ſufficit, vel quòd contrahibile ſit extra rationem contrahentis, vel quòd contrahens ſit extra rationem contrahibilis. Licèt autem ratio entis includatur formaliter in differentiis; iſtæ tamen excluduntur formaliter ab ente, ut videbimus poſtea, & hoc ſufficit ut per illas coarctari poſſit. Addo: Differentias contrahere ens ſecundùm quod explicitè dicunt, non ſecundùm quod implicitè: Dicunt autem taleitatem explicitè, licèt implicitè rationem entis involuant.

347 Sed contra: Ergo ens contrahitur per ens; at hoc eſt nugatorium: ergo. Prima conſeq. prob. Taleitas formaliter eſt ens; at hoc contrahitur per taleitatem: ergo ens contrahitur per ens. Reſpondeo: Ens in communi contrahitur per ens ſignatum ſecundùm quod dicit explicitè: Ideò neganda eſt minor.

348 Objicies 2. Si ratio entis coarctaretur ad ſubſtantiam per differentiam perſeitatis diſtinctam, coarctaretur ad perſeitatem per aliam differentiam, & ſic in infinitum; at hoc eſt inconveniens: ergo

go. Reſpondeo: Sicut differentia individualis ſpeciem determinans ſe ipſa determinatur ad individuum; perſeitas determinans rationem communem entis ad genus ſubſtantiæ ſe ipſa determinatur ad ſubſtantiam.

349 Objicies 3. Prædicamentum ſubſtantiæ eſt conceptus ſimplex: ergo componi non poteſt ex ratione entis, & perſeitate. Reſpondeo: Dicitur conceptus ſimplex, quia excludit compoſitionem ex genere, & differentia, non quia excludat compoſitionem ex ente, & taleitate. Unde D. R. in 1. d. 25. art. 3. §. 3. arg. 2. *Prius concipitur ſubſtantia in ratione entis quam ſubſtantiæ. Et eodem modo de qualitate, & de quolibet alio prædicamento.* In quo ſenſu vocat ea *complexa*. Conſonat D. Angel. 1. p. q. 5. art. 3. ad 1. *Subſtantia, quantitas & qualitas contrahunt ens applicando ens ad aliquam quidditatem, ſeu naturam.*

350 Objicies 4. Bicubitum, & Tricubitum non ſunt differentiæ coarctantes quantitatem, ſed novæ ejus extenſiones: ergo *per ſe* & *in alio* non ſunt differentiæ coarctantes ens, ſed novæ ejus explicationes. Reſpondeo: Bicubitum, & Tricubitum eſſe figuras accidentales quantitati, ad quas de materiali ſe habet. At *per ſe* & *in alio*, ſunt differentiæ eſſentiales entis illud includentes, & dividentes in decem prædicamenta.

Digitized by Google

QUÆSTIO VIII.

DE DUPLICI ENTIS PRÆCISIONE.

351 NOſter D. R: in 1. d. 25. q. 1. art. 3. §. 1. Ens communiſſimum in duplici ſtatu conſiderat. Primò, ut Præciſum negativè à ſuis inferioribus: Secundò ut comparatum actualiter ad illa. Primus ſtatus dicitur *Præciſio negativa*. Secundus *Præciſio poſitiva*. Valde notanda eſt duplex hæc entis conſideratio: Si enim alteram cum altera confundas, inextricabilibus involveris difficultatibus, in quibus ſolet fieri tranſitus ab uno ſtatu in alium. Undè meritò miratur Lalemandet diſp. 1. de unitate entis p. 1. clipeo 8. reſol. 2. à nemine id præterquam à R. D. obſervatum.

ARTICULUS UNICUS.

AN DUPLEX ILLA ENTIS PRÆciſio ex Reſoluto ſit tenenda.

352 REſolutio: Status entis negativè præciſi diverſus eſt à ſtatu ejuſdem ut comparati ad inferiora: Ideò congruè diſtinguit D. R. inter ens comparatum, & abſtractum. Ita D. R. loc. cit. Tangunt duplicem hanc entis acceptionem Suarez tom. 1. meta. diſp. 2. ſec. & alii Recentiores, quos ſuppreſſo nomine refert Ruvius tract. de analog. num. 28. illam in terminis proponit Hurtado

tado in log. diſp. 9 ſec. 5. §. 42. licèt in aliquibus à R. D. dic epet. Oviedo controv. 1. meta. punct. 7. art. 5. Lalemandet loc. cit.

353 Prob. 1. Comparatum, & non comparatũ ſunt diverſę rei acceptiones; at ens in duplici illo ſtatu eſt comparatum, & non comparatum: ergo ens in duplici illo ſtatu diverſimodè accipitur, ſubindeque ſtatus ipſi differunt. Mai. eſt certa, min. etiam patet: Quia ens in ſtatu præciſionis negativæ nullatenus reſpicit inferiora, ſed ab illis prorſus abſtrahit; in ſtatu verò comparationis ea actualiter reſpicit. Confirmatur: Metaphyſicum, & logicum ſunt diverſi ſtatus, & conſiderationes naturæ univerſalis; at ens per negativam præciſionem fit quaſi univerſale metaphyſicum; per comparationem verò quaſi univerſale logicum: ergo negativa præciſio, & comparatio entis poſitiva ſunt diverſi ejuſdem ſtatus, & acceptiones.

354 Prob. 2. Ens objectivè præciſum eſt indifferens, ut ad hæc, vel ad illa inferiora comparetur: Poteſt enim comparari vel ad ſubſtantiam, & accidens, vel ad duo accidentia, quæ indifferentia tollitur per actualem comparationem ad hæc inferiora præ illis; at ſtatus indifferentię, ac determinationis valdè differunt: ergo &c. Confirmatur: In nomine *ſanum*, quod in ſtatu præciſionis negativæ indifferens eſt ut comparetur vel ad hoc, & illud ſanum, de quibus univocè dicitur; vel ad urinam, & medicamentum, de quibus analo-

nalogicè tantùm prædicatur: Quæ indifferentia tollitur per actum comparandi: ergo negativa præciſio, & comparatio ſunt ſtatus valdè diverſi: Subindèque meritò diſtinguit D. R. inter duplicem entis præciſionem.

355 Objicies 1. Poſita abſtractione naturæ communis ſtatim reſultat ordo ad inferiora, à quibus fuit præciſa: Unde in Megalog. à n. 925. Statuimus univerſale logicum fieri per ſimplicem abſtractionem naturæ: ergo abſtractio, & comparatio non ſunt ſtatus diverſi. Reſpondeo: Reſultat quidem, Sed eo ipſo ordo ille diverſus eſt à negativa præciſione, qua poſita reſultat. Tum, quia ordo ad inferiora convenit naturæ univerſali à parte rei, licèt in linea intentionali: Præciſio verò negativa eſt opus intellectus, non enim dantur extra illum univerſalia à rebus avulſa. Vide Megalog. n. 941.

356 Objicies 2. Ens in ſtatu præciſionis negativæ eſt prædicatum quidditativum commune, ut ait D. R. loc. cit. ergo ordinatur ad inferiora. Reſpondeo: Eſt prædicatum commune negativè, & ordinatur fundamentaliter.

QUÆ-

QUÆSTIO IX.
DE PRIMA ENTIS PRÆCISIONE, SEU DE ENTE NEGATIVE' PRÆCISO.
ARTICULUS I.
AN ENS HABEAT UNUM CONceptum objectivè præciſum.

QUærimus : An hoc nomen *ens* ſignificet immediatè ſubſtantiam, & accidens, an verò rationem illis communem ab eorum differentiis objectivè diſtinctam.

§. I.
PRÆNOTANTUR ALIQUA.

357 NOta 1. Conceptus dividitur in objectivum,& formalem. Certum eſt analoga habere unum conceptum formalem : Difficultas procedit de objectivo. Nota 2. Præciſio eſt ſeparatio quædam intentionalis unius formalitatis ab alia. Dividitur in poſitivam, & negativam. Poſitiva eſt cognitio formaliter, & explicitè ſegregans unum ab alio, ut cum dico : *Animal non eſt formaliter rationale*. Negativa eſt cognitio unius nulla facta mentione alterius : ut cum noſcitur *animal*, nulla facta mentione rationalis.

358 Præciſio negativa ſubdividitur in *mutuam*, & *non mutuam*. Illa verſatur inter conceptus ab intellectu mutuò ſeparabiles, ut inter *animal*, & *rationale* : Poteſt

enim clarè attingi animal ſine rationali & è contra. Non mutua verſaturinter, conceptus ab intellectu non mutuò ſeparabiles, ut inter *Animal*, & *Hominem*: Licèt enim poſſit animal ſine homine cognoſci, non tamen poteſt homo cognoſci ſine animali.

359 Nota 3. Unitas conceptus communis eſt duplex. Imperfecta eſt, quando conceptus continet plura actu, licèt implicitè, & confusè. Sic prædicatum *Homo*, actu continet animal, & rationale, licèt implicitè. Unitas perfecta eſt, quando conceptus actu excludit omnem differentiam inferiorem, licèt ſit in potentia ad illas. Sic animal dicitur excludere rationale, & irrationale. Quæritur, An ratio entis poſſit à differentiis objectivè præſcindi, & quæ unitas illi conveniat in ſtatu præciſionis.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

360 Reſolutio Bacconica: Ens habet unum conceptum objectivè præciſum à differentiis ſuorum inferiorum. Ita D. R. in 1. d. 25. q. 1. art. 3. toto. Sequntur Reſolutionem Scotiſtæ: & ex Thomiſtis, cum Capreolo eam tenet Sotus in antepræd. c. 4. quæſt. 1. art. 1. conclu. 2. Ubi hæc ſcribit: *Concluſio eſt evidentior, quàm ut pluribus probationibus indigeat. Et eſt concluſio S. Thomæ, Capreoli, & omnium hujus ſcholæ.* Ex modernis ei adhærent Suarez, Arriaga, Hurtadus, Oviedo, & alii plures.

361 Prob. 1. Reſol. Ens ex proprio conceptu objectivo eſt unum: ergo habet unum conceptum objectivum. Conſeq. videtur conſtans: Unitas enim conceptus objectivi pendet ex unitate objecti. Antec. prob. Unum eſt prima paſſio entis, ut entis: ergo ens ex proprio conceptu objectivo eſt unum. Confirmatur: Unitas conceptus formalis pendet ab unitate objectivi; at ens attingitur uno conceptu formali: ergo ens habet unum conceptum objectivum. Min. patet: Actus enim quo attingitur ens ut ens, eſt unum.

362 Reſpondebis: Actũ quo attingitur ens ut ens eſſe unũ unitate confuſionis, ſive imperfecta; non verò unitate perfecta, & objectiva. Sed contra 1. Ens ut ens non ſignificat plura immediatè, v. g. ſubſtantiam, & accidens: ergo non attingitur per actum confundentem plura. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Ens ut ens vel ſignificat immediatè ſubſtantiam, vel accidens, vel utrumque: Non ſubſtantiam, aliàs non prædicaretur in quid de accidente: Non accidens, aliàs non diceretur de ſubſtantia: Non utrumque ſimul, aliàs non diceretur ſeorſim de unoquoque: ergo ens ut ens non ſignificat ſubſtantiam, & accidens immediatè. Contra 2. Quando affirmo *intellectus eſt ens*, non aſſero immediatè intellectum eſſe ſubſtantiam: ergo quia ly *ens* non ſignificat immediatè ſubſtantiam, ſed rationem communem ad ſubſtantiam, & accidens. Conſeq. patet, & antec. prob. Propoſitio affirmans *intellectus eſt ſubſtan-*

tia, eſt opinativa, & incertæ veritatis; at propoſitio dicens *intellectus eſt ens*, eſt certiſſima: ergo hæc non affirmat intellectum eſſe ſubſtantiam. Confirmatur: Ad ſcientiam, & opinionem, per vos, deſiderantur diverſa objecta, aut ſaltem diverſæ formalitates objectivæ; at ly *ens* eſt objectum actus ſcientifici dicentis: *intellectus eſt ens*; ly verò *ſubſtantia* eſt objectum actus opinativi dicentis: *intellectus eſt ſubſtantia*: ergo ly *ens*, & ly *ſubſtantia*; ſunt diverſa objecta, aut ſaltem diverſæ formalitates objectivæ.

363 Prob. 2. ex D. R. In unaquaque re eſt conceptus eſſentiæ, & conceptus talis eſſentiæ, hoc eſt, ratio entis, & ratio talis entis; at ratio entis eſt prior, & univerſalior ratione talis entis: ergo ratio entis diſtinguitur objectivè à taleitate. Conſequentia patet: Aliàs idem conceptus eſſet prior, & poſterior, quod implicat. Minoris ſecunda pars probatur ſic: Propoſitio *ſubſtantia eſt ens*, eſt formalis, & ſuperioris de inferiore: ergo ratio entis eſt univerſalior ratione talis entis nempè ſubſtantiæ. Hinc probatur prima pars: Quia univerſalia ſunt priora ſingularibus, tum quoad cognoſci, tum prioritate ſubſiſtentis conſequentiæ, ſecundùm quam dicitur prius, quod ex altero infertur; at ratio entis eſt ſuperior ſubſtantia, & ex illa infertur, non è contra: ergo ratio entis eſt prior ratione tális entis.

364 Prob. ultimò. Non minus conveniunt homo, & leo in ratione entis, quam in

in ratione animalis; at ratio animalis habet unum conceptum objectivè diſtinctum à ſuis differentiis: ergo & ratio entis. Confirmatur: Ratio animalis in ſe formaliter includit rationem entis, at homo & leo omnimodè conveniunt in ratione animalis: ergo homo, & leo omnimodè conveniunt in ratione entis. Quæ tamen univoca non eſt ob traſcendentiam differentiarum.

365 Reſolutio 2. Conceptus entis objectivè præciſi non includit in ſe actualiter, adhuc in confuſo differentias ſuorum inferiorum. Ita D. R. loc. cit. contra plures Thomiſtas. Prob. 1. Prædicatum ſuperius non includit in ſe actualiter differentias inferiorum, quibus contrahitur, & dividitur; at ens eſt prædicatum ſuperius reſpectu differentiarum: ergo non includit formaliter differentias inferiores.

366 Prob. 2. Genus, per vos, non includit actualiter differentias inferiores, quibus contrahitur: ergo ratio entis non includit formaliter differentias inferiores. Prob. conſeq. Si enim ratio entis includeret actualiter differentias, v. g. *rationale* & *irrationale*; Genus proculdubio includeret illas differentias; cum in ſe actualiter includat rationem entis, in qua illæ actu includuntur.

367 Prob. 3. Ratio entis non includit actualiter differentiam Deitatis: ergo non includit omnem differentiam. Antec. prob. Ratio entis prædicatur adæquatè, & formaliter de creatura, cum ſit vera hæc

propoſitio; *Homo eſt ens*: ergo ratio entis non includit actualiter differentiam Deitatis. Confirmatur: Quia ſi *ens* contineret actu omnem differentiam Dei, Angeli, lapidis &c. illa omnia dicerentur de homine, undè propoſitio illa eſſet falſa. Reſpondebis nego ſequelam: Quia ly *ens* ſolùm enunciat quod explicitè dicit, nempè rationem eſſendi. Sed contra: Quia riſibile radicale implicitè continetur in rationali; de quocumque enunciatur rationale, enunciatur etiam Riſibile radicale; at ratio entis, per vos, implicitè dicit differentiam Dei, Angeli, &c. ergo de quocumque enunciatur ens, enunciabuntur ſimul differentiæ, Dei, Angeli &c. Tandem: Differentiæ, per vos, includunt formaliter ens: ergo ens non poteſt includere formaliter differentias. Prob. conſeq. Quia aliàs eadem differentia eſſent includens, & incluſa reſpectu entis; & è contra, quod eſt captu difficile.

368 Infero: Ens ut præciſum negativè habere unum conceptum formalem unitate perfecta. Prob. 1. Quia conceptus formalis eſt ratio conceptus objectivi; ſed ens habet unum conceptum objectivum: ergo habet unum conceptum formalem. Secundò: Quia intellectus audito nomine *ens*, non diſtrahitur in plures conceptus formales, ſed ad unum colligitur. Tertiò: Si conceptus formalis entis non eſſet unus, erunt infiniti, & tot quot entia: Quia non eſt major ratio de duobus, quàm de omnibus.

369 Reſolutio 3. Differentiæ entis non præ-

præſcindunt obje .ivè ab ente. Ita D. R. in 1. d.25. q.1. art.1. §.2. Prob. Ratio entis includitur formaliter in differentiis ultimis, ut oſtendimus à n.331. ergo differentiæ non poſſunt præſcindi objectivè ab ente. Sicut non poteſt præſcindi homo à Rationali. Infero 1. Differentias non poſſe quidditativè, & adæquatè cognoſci, quin noſcatur *ens*. Sicut homo comprehendi non poteſt ſine animali. Infero 2. Præciſionem entis à ſuis inferioribus eſſe inadæquatam, & non mutuam; licèt enim poſſit ens attingi ſine differētiis, iſtæ tamen non poſſunt ſine ente attingi, quia cognoſci nō poſſunt ſine aliquitate. Sic homo noſci non poteſt ſine animali; licèt animal poſſit noſci abſque rationali: Ideò eſt præciſio non mutua. Si dicas: Animal præſcindi à rationali, & non ab homine. Contra: Superius eſt præſcindibile ab omni inferiori; at genus eſt ſuperius ſpecie: ergo eſt præſcindibile ab illa.

§. III.

OBJECTIONES.

37● ADverſus primam Reſolutionem Objicies 1. Philoſ. 10. metaph. tex.8. dicentem: Ens non ſignificare aliquem gradum eſſendi ſupra decem prædicamenta, ſed ipſa immediatè: ergo non dicit conceptum communé &c. Reſpondeo: Non ſignificat gradum univocum; ſignificat tamen gradum analogum. Dices: Quæ ſunt primò diverſa in

nul..

nullo conveniunt; at decem prædicamenta ſunt primò diverſa ergo in nullo conveniunt. Reſpondeo: Quæ ſunt primò diverſa in nullo conveniunt univocè, poſſunt tamen convenire analogicè. Vel diſting. maj. ſic: Si ſint primò diverſa transcendentaliter, ut ens, & nihil; concedo: Si ſint primò diverſa prædicamentaliter, ut entia deſignata; nego: Quia hæc convenire debent in prædicatis ſuperioribus tranſcendentibus. Replicabis: Prędicamenta ſunt conceptus ſimpliciſſimi: ergo non ſunt compoſita ex ente, & taleitate. Reſpondeo: Hæc non eſt compoſitio propria, quia ratio entis tranſit in ipſam taleitatem, & ſit primò diverſa. Tum, quia non eſt mutua excluſio inter partes componentes; licèt enim ens taleitatem excludat, non tamen excluditur ab illa.

371 Objicies 2. Contra eandem: Ratio entis eſt de formali conceptu differentiarum: ergo non poteſt præſcindi ab illis objectivè. Reſpondeo: Præſcindi poteſt præciſione non mutua: Sicut præſcinditur animal ab homine. Sed contra: Poſita præciſione entis à ſuis differentiis, aut manet in illis, aut non manet: Si primum, non fuit præciſa: Quod enim manet in re, ab illa non ſcinditur: Si ſecundum, non eſt de conſtitutivo differentiarum: Quod enim rem conſtituit ſcindi ab ea non poteſt. Retorqueo argumentum in præciſione animalis ab homine. Deinde dico rationem entis præciſam à differentiis manere in illis. Sicut poſito Chriſti

ſti Domini corpore in Euchariſtia manet ſimul in Cœlo. Addo: Conſtituens poſſe preſcindi inadequatè à conſtituto, ſicut pars præſcinditur, imò & ſeparatur à toto.

372 Dices: Ideò animal eſt præſcindibile ab homine, quia non tranſcendit ultimam differentiam rationalis; at ens tranſcendit ultimas differentias ſuorum inferiorum: ergo non eſt præſcindibile ab illis. Reſpondeo: Animal propter rationem aſſignatam præſcinditur ut univocum, Ens ut analogum. Replicabis: Diverſitas ſubſtantiæ ab accidente non eſt à ratione entis, ſed à Perſeitate: ergo ratio entis eſt omninò eadem, ſicque univoca. Reſpondeo: Diverſitas ſubſtantiæ ab accidente non ſolùm eſt à Perſeitate, ſed etiam à ratione entis in Perſeitate formaliter imbibita: Quia ens in ſubſtantia fit Perſeitas, in accidente inhærentia. Cum ergo ens in ſubſtantia, & accidente ſe toto differat, univocum ad illa eſſe non poteſt.

373 Adverſus ſecundam reſolutionem objicies: Ratio entis objectivè præciſi dicit actualiter omnes modos eſſendi: Ergo actualiter includit omnem eſſendi differentiam. Antec. prob. Non plus negat negatio, quàm affirmat affirmatio; at negatio entis ſimpliciter accepta negat actualiter omnem modum eſſendi: ergo ens ſimpliciter acceptum, ſeu objectivè præciſum dicit actualiter omnes modos eſſendi. Reſpondeo: Dupliciter poſſet quis negare exiſtentiam individuorum,

v.g. ſub natura humana;vel negando exiſtentiam Petri, Pauli, & aliorum ſingulorum; vel negando exiſtentiam ipſius naturæ humanæ: Ad quod minimè requiritur quòd individua ipſa includantur actualiter in natura, ſed quòd natura ipſa includatur actu, & formaliter in illis. Similiter in noſtro caſu. Poteſt quis negare omnium exiſtentiam, vel negando hoc, illud, & omne ens, vel negando rationem entis, ex quo minimè ſequitur, quod hoc, iſtud, & illud ens, ſeu quod modi eſſendi particulares includantur actualiter in illa ratione communi, ſed quod ratio entis communis includatur actu, & formaliter in omni ente, & modo eſſendi particulari.

374 Objicies 2. contra eandem: Per cognitionem entis ut ſic, attingitur omnis differentia: ergo conceptus entis ut ſic includit objectivè omnem differētiam, & modum eſſendi. Antec. prob. Per cognitionem entis ut ſic attingitur quidquid habet eſſe; at omnes differentiæ habent eſſe: ergo omnes per cognitionem entis attinguntur. Reſpondeo: Omnes attinguntur ſecundùm conceptum communem entis, in quo analogicè conveniunt, non verò ſecundùm taleitates, quibus diſtinguntur.

AR-

ARTICULUS II.

QUÆ SIT UNITAS ENTIS Objectivè præciſi, & an Univoca.

375 HOC inter nomina analoga, & univoca diſcrimen notat D.R. in 1. d.25. art.4. §.1. Quòd ratio ſignificata per nomen univocum eſt ſemper eadem, tam in ſtatu præciſionis, quàm in ſtatu contractionis. At ratio ſignificata per nomen analogum, licèt in ſtatu præciſionis ſit eadem, in ſtatu tamen cõparationis eſt partim eadem, & partim diverſa. Diſparitatis ratio eſt: Quod nomen univocum non tranſit in differentiam, licèt cum illa tertium componat: At analoga tranſcendentiæ tranſeunt in differentiam, cui omninò inviſcerantur, ſicque fiunt valdè diverſa. Pro reſolutione tamen tituli.

§. I.

NOTABILIS DOCTRINA ex Reſoluto.

376 NOta: Nullum ex prædicatis communibus in ſtatu præciſionis dici poſſe univocum, æquivocum, & analogum formaliter. Hæc enim omnia eis formaliter conveniunt in ſtatu comparationis ad inferiora. Ita D.R. loc. cit. art.3 §.1. Prob.1. ex Simplicio cap. de æquivoc. part.2. ubi ait: *Univocè autem,*

tem, vel æquivocè prædicari non principaliter ineſt, ſed per talem, vel talem participatam rationem; ex qua authoritate ſic differit D.R. Ordo ad inferiora eſt de eſſentia univocationis, analogiæ, & æquivocationis; at prædicatum quà negativè præciſum ordinem ad inferiora non dicit: ergo prædicatum quà negativè præciſum, univocum, analogum, aut æquivocum, eſſe non poteſt.

377 Major, in qua ſola eſt difficultas, probatur tripliciter. Primò: Univoca, æquivoca, & analoga differunt inter ſe, non in habendo rationem communem præcisè, ſed in diverſo modo, quo illa participat ab inferioribus; at hujuſmodi diverſitas ſine ordine ad inferiora intelligi non poteſt: ergo &c. Secundò: Nomen univocum eſt univerſale logicum, & ordo ad inferiora eſt de eſſentia univerſalis logici: ergo ordo ad inferiora eſt de eſſentia univocationis. Tertiò: Identitas, & diverſitas formalis intelligi non poſſunt ſine ordine ad terminum; at univocatio, & æquivocatio ſunt identitas, & diverſitas formales, ut ex eorum definitionibus conſtat: ergo intelligi non poſſunt ſine ordine ad inferiora.

378 Confirmatur: Nomen *ſanum*, ut negativè præciſum eſt indifferens ad univocationem, & analogiam, ut oſtendimus n.354. Ergo ut negativè præciſum neque eſt univocum, neque analogum. Urgetur: Nomen *ſanum* fit univocum, æquivocum, aut analogum per comparationem ad diverſa inferiora, de quibus poteſt

poteſt dici: Etenim ſi comparetur ad hoc & illud ſanum eſt univocum: Si ad animal, & medicamentum referatur eſt analogum: Si verò ad animal verum, & apparens fiat comparatio eſt æquivocum: ergo ordo ad terminos rationem communem participantes eſt de eſſentia univocationis, analogiæ, & æquivocationis. Animadverſione digna eſt hæc Reſoluti doctrina: Pandit enim viam ad plurium explicationem.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

379 Reſolutio 1. Ens qua præciſum negativè non eſt formaliter univocum, æquivocum, aut analogum. Ita D. R. loc. cit. Prob. Ordo ad inferiora eſt de eſsētia univocationis formalis, ſicuti & analogiæ, & æquivocationis, ut conſtat ex §. 1. at ens qua præciſum nullum dicit ordinem actualem ad inferiora: ergo ens quia præciſum negativè non eſt formaliter univocum.

380 Reſolutio 2. Unitas entis quà negatiuè præciſi eſt major quodāmodo unitate univocationis. Ita expreſsè D. R. in 1 d. 25. q. 1. art. 3. §. 1. v. *Dico*, ubi loquendo de ente in ſtatu præciſionis negativæ, ait, eſſe *unum majori, & abſtractiori unitate, quam ſit unitas univocationis*. Prob. Ens in ſtatu negativæ præciſionis habet omnimodam unitatem, qua major in conceptu præciſo intelligi non poteſt: ergo uni-

unitas entis in eo ſtatu eſt major quodammodo, quàm ſit univocatio. Ant. prob. Ens ine o ſtatu excludit omnem diverſitatem excogitabilem: ergo habet omnimodam unitatem, qua major intelligi non poteſt. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Omnis diverſitas excogitabilis eſt à differentia; at ens in eo ſtatu excludit omnem differentiam: ergo ens in eo ſtatu excludit omnem diverſitatem excogitabilem. Confirmatur: Quia ſi in ente negativè præciſo eſſet poſſibilis major unitas aliquam in eo ſtatu retineret diverſitatem, ſicque non præſcinderet ab omni differentia, cujus contrarium ſupponimus.

381 Prob. 2. Ens in eo ſtatu eſt magis indiviſum, quàm ſit conceptus univocus: ergo habet majorem unitatem, quàm ſit unitas univocationis. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Licèt enim conceptus univocus ſit omninò idem in inferioribus, reſpicit tamen formaliter ipſa inferiora, in quibus ſecundùm rem multiplicatur, atque dividitur; at ens in eo ſtatu ea gaudet unitate, ut nullum dicat reſpectum ad pluralitatem, ſed ab illa abſtrahat omninò: ergo ens in ſtatu negativæ præciſionis eſt magis indiviſum, quàm ſit conceptus univocus. Reſpondebis 1. Ens in eo ſtatu ordinari radicaliter ad inferiora, à quibus fuit præciſum. Contra: Conceptus univocus non tantùm radicaliter, ſed etiam formaliter pluralitatem reſpicit. ergo minori gaudet unitate. Reſpondebis 2. Ens in eo ſtatu habere inæqualitatem radicalem, petit enim contrahi per diffe-

ren-

rentias inæquales. Sed contra 1. Genus ſimiliter petit contrahi per differentias inæquales. Unde dixit Philoſ. *In genere multæ latent æquivocationes*: ergo nulla eſt diſparitas. Secundò: Falſum eſt, ens in eo ſtatu habere exigentiam, ut contrahatur per differentias inæquales: Etenim in eo ſtatu abſtrahit ab omni differentia: ergo. Tertiò: Sanum in ſtatu præciſionis negativæ eſt capax fieri univocum; at retinet ſemper inæqualitatem radicalem: ergo hæc univocationi non obeſt, ſubindèque, non facit quòd unitas univocationis ſit major unitate entis qua præciſi negativè.

§. III.

OBJECTIONES.

382 ADverſus primam Reſolutionem Objicies 1. Ens in ſtatu negativæ præciſionis eſt univerſale, & unum; præſcindit enim ab omni taleitate contrahente, & diverſificante: ergo eſt univocum. Reſpondeo: Eſt univerſale metaphyſicum, non logicum. Habetque unitatem abſolutam, non verò relatiuam ad inferiora, quæ ad univocationem requiritur. Collige: Animal in ſtatu negativæ præciſionis non eſt formaliter univocum, neque univerſale logicum, ſed per ſupervenientem relationem ex natura præciſa reſultantem. Vide Megalognum 941.

383 Adverſus ſecundam Reſolutionem

nem objicies 1. Ens in ſtatu preciſionis negativæ petit ad inferiora deſcendere in quibus fiat omninò diverſum : ergo in eo ſtatu erit æquivocum . Reſpondeo 1. diſt. antec. Ita ut in ſe includat differentias illud diverſificantes ; nego : Ita ut illas à ſe excludat, & ab eiſdem abſtrahat omninò ; concedo . Reſpondeo 2. Nego antec. Falſum enim eſt , quòd ens in eo ſtatu petat hujuſmodi deſcenſum, licèt iſte ei non repugnet . Aer enim lucem non exigit , licèt lux ei non repugnet .

384 Sed contra: Hujuſmodi deſcenſus repugnat animali in ſtatu negativæ præciſionis ; at non repugnat enti per vos : ergo unitas generica in eo ſtatu erit major , quàm unitas entis negativè præciſi . Reſpondeo nego antec. Quia animali in ſtatu negativæ præciſionis non repugnat comparari ad verum , & apparens . Sicut prædicato *Album* in ſtatu negativæ præciſionis non repugnat comparatio ad hoc , & illud album, de quibus eſſentialiter dicitur , vel ad hoc , & illud ſubjectùm , de quibus accidentaliter tantùm prædicatur.

QUÆSTIO ULTIMA.

DE SECUNDA ENTIS PRÆCISIONE VEL DE ENTE AD INFERIORA comparato.

Vide dicta Quæſt. 8. à n.351: Sunt enim exordium ad 9. & 10. Quæſtiones .

AR-

ARTICULUS I.

AN ANALOGA IN COMPARATIONIS habeant unum conceptum.

385 STatuimus ſupra ens in ſtatu præciſionis negativæ habere unum conceptum ſimpliciter. Hic jam ſermo eſt de ente ad inferiora comparato. Et quæritur, an in eo ſtatu habeat unum conceptum, an plures. Quæ difficultas non ſolùm procedit de ente, ſed de omni analogo.

385 Prima ſententia Analogis tranſcendentiæ in ſtatu comparationis concedit unum conceptum ſimpliciter. Ita Scotiſtæ communiter, quibus adhærent Suarez, Hurtado, Averſa; & ex Thomiſtis Javellus, Sotus, Capreolus, quos omnes refert, & ſequitur Maſius diſp.2. log. q.5. art.2. Secunda ſententia negat generaliter analogis in quocumque ſtatu unitatem ſimpliciter. Ita communiter Thomiſtæ. Tertia ſententia concedit analogis unitatem ſimpliciter in ſtatu præciſionis, eam verò negat in ſtatu comparationis. Ita Schola Bacconica cum ſuo Doct. Reſoluto.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

387 Reſolutio: Analoga in ſtatu comparationis ad ſua inferiora non habent unitatem ſimpliciter, ſed dumtaxat ſecundùm quid. Ita D. R. in 1. d. 9. q. 1. art. 2. §. 2. arg. 5. ubi ait. *Unitas analogiæ eſt tenuiſſima, & latiſſima unitas*: ergo cenſet non eſſe unitatem ſimpliciter. Prob. 1. Ratio ſignificata per nomen analogum ſolùm partialiter eſt eadem: ergo non habent unitatem ſimpliciter. Conſeq. eſt evidens, & antec. conſtat ex definitione analogorum. Dicuntur enim analoga, quorum ſignificata ratio eſt *partim eadem, & partim diverſa*. Confirmatur: Si enim analoga ut comparata haberent unitatem ſimpliciter, in nullo ab univocis differrent, ut patet. Reſpondebis: Impediri univocationem à tranſcendentia. Contra: Ideò tranſcendentia reſpectu differentiarum aufert univocationem, quia inducit diverſitatem in participanda ratione communi: ergo hæc in analogis non habet unitatem ſimpliciter.

388 Prob. 2. ex D. R. art. 4. §. 1. Ad perfectam unitatem requiritur, quòd ratio ſignificata ſit omninò eadem tam in ſtatu abſtractionis, quàm in contractionis ſtatu: Animal enim ſive abſtractum, ſive contractum ad hominem ſemper habet unum conceptum, quia excludit ſemper objectivè rationale, & excluditur ab illo; at ra-

at ratio ſignificata per nomen analogum, licèt in ſtatu præciſionis negativæ ſit omninò eadem, in ſtatu tamen contractionis eſt diverſa ſimpliciter, cùm tranſeat in ultimas differentias ſe totis diverſas: ergo ratio ſignificata per nomen analogum in ſtatu contractionis non habet unitatem ſimpliciter. Confirmatur: Ratio entis ut comparata reſpicit differentias, in quibus diverſimodè ſe habet: ergo ut comparata non habet unitatem ſimpliciter. Reſpondebis: Analoga habere unitatem perfectam, licèt non habeant unitatem univocationis, quod ſolùm convincitur ex noſtris rationibus. Contra: Unitas ſecundùm quid, & partialis non eſt perfecta; at analoga ſolum habent unitatem ſecundùm quid, & partialem: ergo non habent unitatem perfectam.

§. II.

OBJECTIONES.

389 OBjicies 1. Nomen Analogum ut *ens* eſt ſimplex: ergo ſignificat unam rationem. Reſpondeo diſting. antec. Eſt ſimplex in eſſendo; tranſeat: In ſignificando: ſubdiſtinguo: ſi ſignificet *ens*, ut objectivè præciſum; Concedo; ſi ens ſignificet, ut objectivè comparatum; nego. Dices: Ergo intellectus audito nomine *ens* diſtrahitur in plures conceptus; Diſting. conſeq. Si attingat ens præcisè nego: Si illud comparet ad ſua inferiora; Concedo. Tot enim erunt conceptus,

K quot

quot fuerint termini comparationis.

390 Objicies 2. Ratio ſignificata per nomen analogum eſt ſemper eadem, ſive præciſa, ſive comparata; at in ſtatu præciſionis habet unitatem ſimpliciter: ergo etiam in ſtatu comparationis. Reſpondeo neg. antec. Quia in ſtatu comparationis convertitur in differentias primò diverſas. Dices: Ratio ſignificata per nomen univocum, ut *Animal* eſt ſemper eadem, ſive præciſa, ſive comparata: ergo etiam ratio ſignificata per nomen analogum. Nego conſeq. & paritatem: Quia ratio nominis univoci eſt *omnino eadem* in ſuis inferioribus: Ratio verò nominis analogi eſt *partim diverſa* in illis, ut ex eorum definitione conſtat. Diſparitatis rationem quære ſupra à n. 375.

§. III.

DE UNITATE ENTIS COMPARATI.

391 INfero ex dictis §. 1. Ens comparatum ad inferiora prout diverſimodè participantia eſſe non habere unitatem ſimpliciter. Illatio eſt evidens ex ſupradictis, & demonſtratur ſic: Analoga non habent unitatem ſimpliciter; at ratio entis in ſtatu comparationis eſt analoga, ut conſtabit ex articulo ſequenti: ergo ratio entis in ſtatu comparationis non habet unitatem ſimpliciter. In contrarium tamen.

392 Objicies 1. Unitas ſcientiæ, & potentiæ pendent ab unitate objecti; at

Meta-

ſed ad plura prędicamenta pertinent: Tertia, Quòd ſit ens completum: Hinc *Animal* non ponitur in prędicamento, ut pars ſpeciei, ſed ut totum potentiale, vel ut ſpecies actu compoſita ex genere, & differentia ſubalterna. Similiter. *Corpus* collocatur in recta linea, ut totum quoddam ex genere ſubſtantię, & differentia corporeitatis compoſitum: Non verò ut pars incompleta viventis, quod componitur ex corpore, & anima. Nec obeſt: Quòd ipſa ſubſtantia ſit communis ad cõpletam, & incompletam: Quia ſubſtantia in illa pręciſione non eſt genus; tranſcendit enim ultimam differentiam, cum hęc ſit ſubſtantia incompleta.

431 Quarta, Quòd ſit terminus ſimplex, & incomplexus. Ita Philoſ. cap. 4. de Incomplexis, ubi affirmat, ea ſolùm in prædicamento eſſe conſtituenda, quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur. Ratio eſt: Quia in prædicamento ſola collocantur prædicabilia, nimirum genera, ſpecies, & individua; at hæc omnia ſunt termini incomplexi: ergo. Collige: In prædicamento collocari definitum, & non definitionem: Tum, quia hæc eſt complexa ex genere, & differentia. Tum, quia aliàs eadem res bis in prædicamento reponeretur. Unde D. R. in 3. d. 1. q. 1. art. 1. §. 1. arg. 3. ait: *Ratio formalis cujuslibet prædicamenti eſt ſimplex, & non duplex, ſeù bina*. Et licèt definitio æquivaleat in re definito, secùs in modo ſignificandi. Nec obeſt: Quod res prædicamenti ſæpè ſit compoſita phyſicè ut *homo*,

homo, quia metaphyſicè eſt terminus ſimplex. Aliqui præter quatuor relatas conditiones, quintam aſſignant, nimirum, quòd res prædicamenti ſit finita. Sed quia hujuſmodi conditio eſt ſub lite, accuratiùs diſcutienda eſt.

§. II.

AN RES PRÆDICAMENTI debeat eſſe finita.

432 RESolutio: Lex illa voluntariè fuit ab aliquibus introducta. Non enim pro ſe habet evidentem rationem, quæ erat neceſſaria, ut apud Metaphyſicos invaleſceret. Ita D.R. in 1. d.9. art. 2. §. 1. Caramuel in Rationali Philoſophia à num.628. in fine. Prob. 1. Quia lex illa fuit introducta ad eludendam controverſiam, an Deus ſit collocandus in prædicamento: ergo voluntariè fuit præſcripta.

433 Prob. 2. ex D.R. Linea infinita (ſi daretur) collocaretur in genere Quantitatis, calor infinitè intenſus in prædicamento Qualitatis; ergo ad rem prædicamenti non requiritur eſſe finitam. Antec. prob. Genus quantitatis formaliter prædicatur de linea infinita &c. ergo ſi hæc daretur, collocaretur in genere quantitatis. Confirmatur: Infinita hominum multitudo, ſi daretur, non eſſet extra rationem numeri.

434 Reſpondent Thomiſtæ: A prædicamen-

camento excludi infinitum univerſale, & in omni linea, ut Deus: ſecus infinitum particulare, & ſecundùm quid, cujuſmodi eſſet linea in infinitum extenſa, aut calor intenſus infinitè. Sed contra 1. Ideò linea infinita eſt res prædicamenti, quia genus quantitatis formaliter de illa prædicatur; at ratio formalis ſubſtantiæ, nempè *eſſe per ſe* formaliter de Deo prædicatur, quin obſtet ejus infinitudo univerſalis: ergo infinitum univerſale poteſt eſſe res prædicamenti. Secundò: Genus ſubſtātię abſtrahitur à differētiis corporei, & incorporei: ergo etiā abſtrahitur à differentiis finiti, & infiniti. Prob cōſeq. Ideò genus ſubſtantiæ abſtrahitur à differentia v.g. *incorporei*, quia latiùs patet, ex eo quòd ſit commune ad corporeū, & incorporeum; at ratio ſubſtantiæ latiùs patet quàm differentia infiniti; cum ſit communis ad infinitum, & finitum: ergo genus ſubſtantiæ abſtrahitur à finita, & infinita. Tertiò: Ratio ſubſtantiæ cōpletæ ad Deum, & creaturam comparata prædicatur de illis ſaltem analogicè: ergo præſcindit à finita, & infinita.

435 Itaque dicendum eſt, rationem formalem generis ſupremi praſcindere objectivè à finito, & infinito. Ratio eſt clara. Finitum, & infinitum ſunt differentiæ ſubſtantiæ completæ; at genus pręſcindit objectivè ab omni differentia: ergo ſubſtantia completa, quæ eſt genus ſupremum, præſcindit objectivè à finito, & infinito. Nec obeſt: Quòd prædicamenta dicantur termini finiti. Per ly enim *Finiti*

unitas entis in eo ſtatu eſt major quodammodo, quàm ſit univocatio. Ant. prob. Ens ine o ſtatu excludit omnem diverſitatem excogitabilem: ergo habet omnimodam unitatem, qua major intelligi non poteſt. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Omnis diverſitas excogitabilis eſt à differentia; at ens in eo ſtatu excludit omnem differentiam: ergo ens in eo ſtatu excludit omnem diverſitatem excogitabilem. Confirmatur: Quia ſi in ente negativè præciſo eſſet poſſibilis major unitas aliquam in eo ſtatu retineret diverſitatem, ſicque non præſcinderet ab omni differentia, cujus contrarium ſupponimus.

381 Prob. 2. Ens in eo ſtatu eſt magis indiviſum, quàm ſit conceptus univocus: ergo habet majorem unitatem, quàm ſit unitas univocationis. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Licèt enim conceptus univocus ſit omninò idem in inferioribus, reſpicit tamen formaliter ipſa inferiora, in quibus ſecundùm rem multiplicatur, atque dividitur; at ens in eo ſtatu ea gaudet unitate, ut nullum dicat reſpectum ad pluralitatem, ſed ab illa abſtrahat omninò: ergo ens in ſtatu negativæ præciſionis eſt magis indiviſum, quàm ſit conceptus univocus. Reſpondebis 1. Ens in eo ſtatu ordinari radicaliter ad inferiora, à quibus fuit præciſum. Contra: Conceptus univocus non tantùm radicaliter, ſed etiam formaliter pluralitatem reſpicit: ergo minori gaudet unitate. Reſpondebis 2. Ens in eo ſtatu habere inæqualitatem radicalem, petit enim contrahi per differen-

rentias inæquales. Sed contra 1. Genus ſimiliter petit contrahi per differentias inæquales. Unde dixit Philoſ. *In genere multæ latent æquivocationes*: ergo nulla eſt diſparitas. Secundò: Falſum eſt, ens in eo ſtatu habere exigentiam, ut contrahatur per differentias inæquales: Etenim in eo ſtatu abſtrahit ab omni differentia: ergo. Tertiò: Sanum in ſtatu præciſionis negativæ eſt capax fieri univocum; at retinet ſemper inæqualitatem radicalem: ergo hæc univocationi non obeſt, ſubindèque, non facit quòd unitas univocationis ſit major unitate entis qua præciſi negativè.

§. III.

OBJECTIONES.

382 ADverſus primam Reſolutionem Objicies 1. Ens in ſtatu negativæ præciſionis eſt univerſale, & unum; preſcindit enim ab omni taleitate contrahente, & diverſificante: ergo eſt univocum. Reſpondeo: Eſt univerſale metaphyſicum, non logicum. Habetque unitatem abſolutam, non verò relatiuam ad inferiora, quæ ad univocationem requiritur. Collige: Animal in ſtatu negativæ præciſionis non eſt formaliter univocum, neque univerſale logicum, ſed per ſupervenientem relationem ex natura præciſa reſultantem. Vide Megalognum 941.

383 Adverſus ſecundam Reſolutionem

nem objicies 1. Ens in ſtatu precíſionis negativæ petit ad inferiora deſcendere in quibus fiat omninò diverſum : ergo in eo ſtatu erit æquivocum. Reſpondeo 1. diſt. antec. Ita ut in ſe includat differentias illud diverſificantes; nego: Ita ut illas à ſe excludat, & ab eiſdem abſtrahat omninò; concedo. Reſpondeo 2. Nego antec. Falſum enim eſt, quòd ens in eo ſtatu petat hujuſmodi deſcenſum, licèt iſte ei non repugnet. Aer enim lucem non exigit, licèt lux ei non repugnet.

384 Sed contra: Hujuſmodi deſcenſus repugnat animali in ſtatu negativæ præciſionis; at non repugnat enti per vos: ergo unitas generica in eo ſtatu erit major, quàm unitas entis negativè præciſi. Reſpondeo nego antec. Quia animali in ſtatu negativæ præciſionis non repugnat comparari ad verum, & apparens. Sicut prædicato *Album* in ſtatu negativæ præciſionis non repugnat comparatio ad hoc, & illud album, de quibus eſſentialiter dicitur, vel ad hoc, & illud ſubjectum, de quibus accidentaliter tantùm prædicatur.

QUÆSTIO ULTIMA.

DE SECUNDA ENTIS PRÆCISIONE VEL *DE ENTE AD INFERIORA comparato.*

Vide dicta Quæſt. 8. à n. 351: Sunt enim exordium ad 9. & 10. Quæſtiones.

AR-

ARTICULUS I.

AN ANALOGA IN COMPARATIONIS habeant unum conceptum.

385 Statuimus ſupra ens in ſtatu præciſionis negativæ habere unum conceptum ſimpliciter. Hic jam ſermo eſt de ente ad inferiora comparato. Et quæritur, an in eo ſtatu habeat unum conceptum, an plures. Quæ difficultas non ſolùm procedit de ente, ſed de omni analogo.

386 Prima ſententia Analogis tranſcendentiæ in ſtatu comparationis concedit unum conceptum ſimpliciter. Ita Scotiſtæ communiter, quibus adhærent Suarez, Hurtado, Averſa; & ex Thomiſtis Javellus, Sotus, Capreolus, quos omnes refert, & ſequitur Maſius diſp.2. log. q.5. art.2. Secunda ſententia negat generaliter analogis in quocumque ſtatu unitatem ſimpliciter. Ita communiter Thomiſtæ. Tertia ſententia concedit analogis unitatem ſimpliciter in ſtatu præciſionis, eam verò negat in ſtatu comparationis. Ita Schola Bacconica cum ſuo Doct. Reſoluto.

§. I.

§. I.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

387 Reſolutio: Analoga in ſtatu comparationis ad ſua inferiora non habent unitatem ſimpliciter, ſed dumtaxat ſecundùm quid. Ita D. R. in 1. d. 9. q. 1. art. 2. §. 2. arg. 5. ubi ait. *Unitas analogiæ eſt tenuiſſima, & latiſſima unitas*: ergo cenſet non eſſe unitatem ſimpliciter. Prob. 1. Ratio ſignificata per nomen analogum ſolùm partialiter eſt eadem: ergo non habent unitatem ſimpliciter. Conſeq. eſt evidens, & antec. conſtat ex definitione analogorum. Dicuntur enim analoga, quorum ſignificata ratio eſt *partim eadem, & partim diverſa*. Confirmatur: Si enim analoga ut comparata haberent unitatem ſimpliciter, in nullo ab univocis differrent, ut patet. Reſpondebis: Impediri univocationem à tranſcendentia. Contra: Ideò tranſcendentia reſpectu differentiarum aufert univocationem, quia inducit diverſitatem in participanda ratione communi: ergo hæc in analogis non habet unitatem ſimpliciter.

388 Prob. 2. ex D. R. art. 4. §. 1. Ad perfectam unitatem requiritur, quòd ratio ſignificata ſit omninò eadem tam in ſtatu abſtractionis, quàm in contractionis ſtatu: Animal enim ſive abſtractum, ſive contractum ad hominem ſemper habet unum conceptum, quia excludit ſemper objectivè rationale, & excluditur ab illo; at ra-

at ratio ſignificata per nomen analogum, licèt in ſtatu præciſionis negativæ ſit omninò eadem, in ſtatu tamen contractionis eſt diverſa ſimpliciter, cum tranſeat in ultimas differentias ſe totis diverſas: ergo ratio ſignificata per nomen analogum in ſtatu contractionis non habet unitatem ſimpliciter. Confirmatur: Ratio entis ut comparata réſpicit differentias, in quibus diverſimodè ſe habet: ergo ut comparata non habet unitatem ſimpliciter. Reſpondebis: Analoga habere unitatem perfectam, licèt non habeant unitatem univocationis, quod ſolùm convincitur ex noſtris rationibus. Contra: Unitas ſecundùm quid, & partialis non eſt perfecta; at analoga ſolùm habent unitatem ſecundùm quid, & partialem: ergo non habent unitatem perfectam.

§. II.

OBJECTIONES.

389 OBjicies 1. Nomen Analogum ut *ens* eſt ſimplex: ergo ſignificat unam rationem. Reſpondeo diſting. antec. Eſt ſimplex in eſſendo; tranſeat: In ſignificando: ſubdiſtinguo: ſi ſignificet *ens*, ut objectivè præciſum; Concedo; ſi ens ſignificet, ut objectivè comparatum; nego. Dices: Ergo intellectus audito nomine *ens* diſtrahitur in plures conceptus; Diſting. conſeq. Si attingat ens præcisè nego: Si illud comparet ad ſua inferiora; Concedo. Tot enim erunt conceptus,

ſed ad plura prędicamenta pertinent: Tertia, Quòd ſit ens completum: Hinc *Animal* non ponitur in prędicamento, ut pars ſpeciei, ſed ut totum potentiale, vel ut ſpecies actu compoſita ex genere, & differentia ſubalterna. Similiter. *Corpus* collocatur in recta linea, ut totum quoddam ex genere ſubſtantię, & differentia corporeitatis compoſitum: Non verò ut pars incompleta viventis, quod componitur ex corpore, & anima. Nec obeſt: Quòd ipſa ſubſtantia ſit communis ad cōpletam, & incompletam: Quia ſubſtantia in illa precisione non eſt genus; tranſcendit enim ultimam differentiam, cum hec ſit ſubſtantia incompleta.

431 Quarta, Quòd ſit terminus ſimplex, & incomplexus. Ita Philoſ. cap.4. de Incomplexis, ubi affirmat, ea ſolùm in prædicamento eſſe conſtituenda, quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur. Ratio eſt: Quia in prædicamento ſola collocantur prædicabilia, nimirum genera, ſpecies, & individua; at hæc omnia ſunt termini incomplexi: ergo. Collige: In prædicamento collocari definitum, & non definitionem: Tum, quia hæc eſt complexa ex genere, & differentia. Tum, quia aliàs eadem res bis in prædicamento reponeretur. Unde D. R. in 3. d. 1. q. 1. art. 1. §. 1. arg. 3. ait: *Ratio formalis cujuslibet prædicamenti eſt ſimplex, & non duplex, ſeù bina.* Et licèt definitio æquivaleat in re definito, ſecùs in modo ſignificandi. Nec obeſt: Quod res prædicamenti ſæpè ſit compoſita phyſicè ut

homo,

homo, quia metaphyſicè eſt terminus ſimplex. Aliqui præter quatuor relatas conditiones, quintam aſſignant, nimirum, quòd res prædicamenti ſit finita. Sed quia hujuſmodi conditio eſt ſub lite, accuratiùs diſcutienda eſt.

§. II.

AN RES PRÆDICAMENTI debeat eſſe finita.

432 RESolutio: Lex illa voluntariè fuit ab aliquibus introducta. Non enim pro ſe habet evidentem rationem, quæ erat neceſſaria, ut apud Metaphyſicos invaleſceret. Ita D.R. in 1. d.9. art. 2. §. 1. Caramuel in Rationali Philoſophia à num.628. in fine. Prob. 1. Quia lex illa fuit introducta ad eludendam controverſiam, an Deus ſit collocandus in prædicamento: ergo voluntariè fuit præſcripta.

433 Prob. 2. ex D.R. Linea infinita (ſi daretur) collocaretur in genere Quantitatis, calor infinitè intenſus in prædicamento Qualitatis; ergo ad rem prædicamenti non requiritur eſſe finitam. Antec. prob. Genus quantitatis formaliter prædicatur de linea infinita &c. ergo ſi hæc daretur, collocaretur in genere quantitatis. Confirmatur: Infinita hominum multitudo, ſi daretur, non eſſet extra rationem numeri.

434 Reſpondent Thomiſtæ: A prædicamen-

camento excludi infinitum univerſale, & in omni linea, ut Deus: ſecus infinitum particulare, & ſecundùm quid, cujuſmodi eſſet linea in infinitum extenſa, aut calor intenſus infinitè. Sed contra 1. Ideò linea infinita eſt res prædicamenti, quia genus quantitatis formaliter de illa prædicatur; at ratio formalis ſubſtantiæ, nempè *eſſe per ſe* formaliter de Deo prædicatur, quin obſtet ejus infinitudo univerſalis: ergo infinitum univerſale poteſt eſſe res prædicamenti. Secundò: Genus ſubſtātię abſtrahitur à differētiis corporei, & incorporei: ergo etiā abſtrahitur à differentiis finiti, & infiniti. Prob cōſeq. Ideò genus ſubſtantiæ abſtrahitur à differentia v.g. *incorporei*, quia latiùs patet, ex eo quòd ſit commune ad corporeum, & incorporeum; at ratio ſubſtantiæ latiùs patet quàm differentia infiniti; cum ſit communis ad infinitum, & finitum: ergo genus ſubſtantiæ abſtrahitur à finita, & infinita. Tertiò: Ratio ſubſtantiæ cōpletæ ad Deum, & creaturam comparata prædicatur de illis ſaltem analogicè: ergo præſcindit à finita, & infinita.

435 Itaque dicendum eſt, rationem formalem generis ſupremi præſcindere objectivè à finito, & infinito. Ratio eſt clara. Finitum, & infinitum ſunt differentiæ ſubſtantiæ completæ; at genus pręſcindit objectivè ab omni differentia: ergo ſubſtantia completa, quæ eſt genus ſupremum, præſcindit objectivè à finito, & infinito. Nec obeſt: Quòd prædicamenta dicantur termini finiti. Per ly enim *Finiti*

contra inſurgit D. R. §.5. Licèt Deo repugnet potentia paſſiva, & ſubjectiva ad recipere, non ei repugnat potentia paſſiva logica ad produci; cum ſit veriſſimum, Filium Dei poſſe à Deo Patre produci, & generari; at talis potentia ſufficit ut paſſiva, & actualis productio ei eſſentialiter annexa poſſit ab omni imperfectione depurari: ergo eſt ſufficiens ut ratio formalis paſſionis ab omni imperfectione ſegregata poſſit Deo attribui.

473 Objicies 1. Omnis mutatio Deo repugnat; at *Actio in creaturis includit eſſentialiter, quod eſt quædam mutatio*. Ita ait D. R. in 1. d.3. q.3. art.2. in 5. §.3. ad dub. Ergo ratio formalis actionis Deo repugnat. Secundò: Genus Paſſionis includit formaliter rationem accidentis, ut affirmat D. R. quodlib. 3. q. 11. in fine: ergo &c. Reſpondeo ad primum: Actio creata mutationem dicit; ratio verò formalis Actionis, ut à creata, & increata præſcindit, ſolum dicit reſpectum *à quo alius*, in quo nulla mutationis umbra apparet. Ad ſecundum dico: *Eſſe in* de materiali ſe habere in prædicamento Paſſionis; de formali enim ſolùm dicit rationem Producti, ſeù reſpectum *qui ab alio*. Unde ſubjungit D.R. ibidem: *Oportet igitur, quòd ultra eſſe in ſubjecto, adſit alia ratio formalis ſpecialis in quolibet prædicamento*.

474 Objicies 3. Generatio activa in divinis identificatur realiter cum Paternitate: ergo in prædicamento Relationis, non in alio conſtitui debet. Reſpondeo: Eadem Generatio, ut activa origo, perti-

pertinet ad prædicamentum actionis, ut paternitas in origine fundata ad prędicamentum relationis. Sicut idem motus ſub diverſa formalitate ſpectat ad genera Actionis, & Paſſionis. Vide Authorem quodlibetorum lib.3. q.12. concluſ.4.

§. VI.

AN DEUS SIT IN GENERE Quantitatis diſcretæ.

475 DEum non contineri ſub genere quantitatis continuæ certum éſt, idque affirmat D.R. d.8. art.2.§.8. & quodlib.3.q.12. Quod probat ex D.Auguſtino 5. de Trinitate cap.3. dicente. *Intelligamus Deum ſine qualitate bonum, ſine quantitate Magnum*. Quod de quantitate molis diſtenta, & continua dictum eſt. Sed quia *Numerus*, ſeu quantitas diſcreta eſt alia ſpecies hujus generis; Quæritur, an ſub iſta contineatur numerus divinarum perſonarum ſecundùm rationem noſtram. Negant communiter Philoſophi ea ducti ratione, quòd numerus prædicamentalis ſequi debeat diviſionem continui. Hoc tamen non obſtante.

476 Reſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenet art.2. §.8. v. *Ex præmiſſis*. Videndus omninò in 2. d. 11. q.1. art.3. Ubi oſtendit, numerum Angelorum pertinere formaliter ad ſpeciem quantitatis diſcretæ. Ita Caſimirus 3. part. metaph. diſp. 3. art. 1, q.2. Prob. Reſolutio: Numerus ternarius continetur ſub ſpecie quan-

quantitatis diſcretæ; at in Deo eſt numerus ternarius perſonarum: ergo continetur ſub ſpecie diſcretæ quantitatis.

477 Reſpondebis: Numerum prædicamentalem reſultare ex diviſione continui. Sed hanc evaſionem potiſſimum adverſariorum aſylum optimè præcludit D. R. in 2. d.11. q.1. art.3. Arguit enim ſic: Genus ſupremum quantitatis præſcindit à continua,& diſcreta: ergo deſcendit ad diſcretam immediatè, & non mediante continua: Subindeque, quantitas diſcreta, quæ eſt ſpecies hujus generis, non eſt ea præcisè, quæ ſequitur diviſionem continui. Conſeq. patet: Quia genus ad unam ſpecierum non deſcendit altera mediante. Subſtantia enim ad corpoream non deſcendit mediante incorporea; neque animal ad hominem mediante bruto. Antec. prob. Genus præſcindit à ſpeciebus illud dividentibus; at quantitas continua, & diſcreta ſunt ſpecies immediatè dividentes genus quantitatis: ergo genus ſupremum quantitatis ab vtraque præſcindit. Secundò: Arguit D. R. Genus ſupremum ſubſtantiæ dividitur per vos, in corpoream, & incorpoream: Idem de Qualitate, Relatione, Actione, & Paſſione; hæc enim omnia genera dividuntur per differentias corporei, & incorporei: Cur ergo prædicamentalis numerus dividendus ſimiliter non eſt per differentias hujuſmodi? Non benè igitur excluditur ab illo numerus rerum immaterialium. Si dicas: Genus ſupremum quantitatis involuere corpoream molem. Con-

ſe eſt de genere ſubſtantiæ; ut vero dicit reſpectum numerabilis cum aliis, vel ut eſt principium numeri, habetque rationem menſuræ, eſt de genere quantitatis diſcretæ ſecundùm rationem tantùm. Sicut unitas quantitativa, per vos, ſecundùm ſe collocatur ſub ſpecie quantitatis continuæ, ut verò habet rationem numerabilis cum aliis continetur ſub ſpecie quantitatis diſcretæ. Nec eſt major repugnantia, contineri ſub duplici genere, quàm contineri ſub ſpecie duplici. Maximè cum eadem entitas motus contineatur ſub duplici genere actionis, & paſſionis.

480 Dices: Unitas Angeli eſt tranſcendentalis. ergo prædicamentalis dici non poteſt. Reſpondeo: Secundùm ſe eſt tranſcendentalis; ut vero eſt principium numeri eſt prædicamentalis ſecundùm rationem. Sicut Unitas quantitatis ſecundùm ſe eſt continua: Ut verò eſt principium numeri, diſcreta.

§. VII.

AN DEUS SIT IN ALIIS *Generibus*.

481 QUæres I. An Deus ſit in genere Qualitatis ſecundùm rationem noſtram cum fundamento in re? Deum non contineri in hoc genere ſecundùm rem, & rationem [illegible], certum eſt, Conſtatque ex D. R. quodlib.3.q 12. Quod probat ex illo Auguſtini 5. de Trinitate

potentialitas ſecundùm rationem, Ideo non repugnans: Apud plures enim ex adverſariis intellectus divinus concipitur ad modum potentiæ ad actum intelligendi. Tum, quia capacitas ad ſecundarias perfectiones, ſicut non aufert ab eſſentia perfectionem primariam, neque derogat ſummæ ipſius actualitati.

483 Prob. 2. Subſtantia prædicamentalis cum fundamento in re poteſt concipi ab intellectu noſtro ad modum qualitatis: ergo licèt Dei attributa ſint realiter identificata cum divina ſubſtantia, poſſunt concipi cum fundamento in re ad modum qualitatis. Antec. prob. Differentia ſpecifica, v.g. *Rationale* eſt ſubſtantia prædicamentalis ſecundùm rem, & tamen ſecundùm rationem conſtituitur à Philoſophi in prædicamento qualitatis, unde à Porphyrio dicitur prædicari *in quale*. Confirmatur: Quod in re eſt ſubſtantia poteſt ratione ratiocinata dici accidens prædicabile, ut docet D. Thomas q. un. de ſpirit. creat. art. ult. in corp. & 1. p. q. 77. art. 1. ad. 5. Ergò licèt at-tributa divina in re ſint ſubſtantia, poſſunt concipi ab intellectu ad modum qualitatis.

484 Objicies: Accidens non poteſt Deo attribui cum fundamento in re; at qualitas eſt accidens: ergo ratio formalis qualitatis Deo attribui non poteſt cum fundamento in re. Reſpondeo: Qualitas Deo attribui non poteſt ſecundùm rationem formæ inhærentis: Sed attribui poteſt ſecundùm rationem formæ actuantis, & ſecundariò perficientis naturam

divinam. Sic ratio ſpeciei intelligibilis tribuitur eſſentiæ divinæ ſub munere formæ actuantis potentiam intellectivam; eſtò ei non concedatur ſub munere formæ informantis. Sed contra: Quod concipitur ut actus actuans, concipitur ut forma inhærens: ergo. Nego antec. Quia ſubſtantia divina eſt actus actuans humanitatem, quam terminat; quin ſit forma inhærens. Actuatio ergo eſſentiæ divinæ ab attributis fit per conjunctionem actus puriſſimi cum alio actu puriſſimo diverſæ lineæ; & cum uterque ſit per ſe ſubſiſtens, repngnat utrique inherentia. Dices: Quod concipitur ad modum qualitatis, concipitur modo imperfecto. Reſpondeo: Non repugnat Deum à nobis imperfectè concipi, ſicut ei non repugnat à nobis imperfectè amari. Hanc Reſolutionem propugnavimus gratia diſputandi, quia à D.R. *Exercitii gratia* dumtaxat defenditur, ut ait d.8. art.2. §.8. v. *Reſpondeo*.

485 Quæres 2. An rationes formales prædicamentorum *Ubi*, *Situs*, *Quando*, & *Habitus* poſſint Deo attribui cum fundamento in re? Negat D. R. §.8 in fine. Etenim prædicamentum *Ubi* dicit formaliter præſentiam circumſcriptivam in loco. *Situs* diſpoſitionem partium exiſtentium in loco circumſcriptivè. *Quando* ordinem ad tempus finitum. *Habitus* adjacentiam veſtis ad corpus; at hæc ſunt repugnantia divinis perfectionibus; Primum namque repugnat immenſitati, ſecundum ſimplicitati, tertium æternitati, quartum denique immaterialitati: ergo ra-

rationes formales horum quatuor generum Deo adaptari nequeunt.

486 Objicies 1. Deus per immenſitatem eſt ubique: ergo etiam in prædicamento *Ubi*. Reſpondeo: Eſt in omni loco, at non circumſcriptivè, ſicque nec prædicamentaliter. Sed contra: D. R. in 2. d.3. q.2. art.2. probat ex Philoſ. Deum eſſe in loco nedum metaphoricè, verùm & propriè: ergo propriè eſt conſtituendus in prædicamento *Ubi*. Reſpondeo 1. Eſt propriè in loco per immenſitatem, at non circumſcriptive, ideo negò conſeq. Reſpondeo 2. Loqui D. R. ex ſententia Philoſophorum, non ex propria, ait enim: *Hoc negant Chriſtiani*, ſtatim ſubjungens: *De facto Deus non eſt in loco*, nimirum circumſcriptivè, & prædicamentaliter.

ARTICULUS IV.

AN GENERA SUPREMA dicantur univocè de Deo, & Creatura.

487 DIximus, Deum O. M. collocari in generibus Subſtantię, Relationis, &c. Quærimus, an Rationes formales horum generũ univocè de Deo, & creaturis dicantur, an tantùm analogicè. Qua in re certum eſt, genus Subſtantiæ (idem de aliis dico) ad Deum, & creaturas univocum naturaliter non eſſe, cum modi eſſendi ſint infinitè diſtantes. Devolvitur ergo difficultas ad univocationem logicam, & diminutam, de qua ſupra à num.89. Et quia utrumque vide-

tur probabile ſtando principiis D.R.utriuſque partis fundamenta apponimus.

§. I.

AN SIT PROBABILIS IN VIA Doctoris Reſoluti opinio affirmans.

488 RESolutio eſt affirmativa. Hanc tenet ex Diſcipulis D.R.Dionyſius Blaſco. Prob.1. ex Philoſ. cap. de Subſtantia conſtat, proprium eſſe hujus generis *univocè prædicari*; atqui ſubſtantia ex D.R. prædicatur de Deo, & creatura: ergo univocè de illis dicitur. Prob. 2. Ad univocationem logicam, ut à naturali diſtinctam non requiritur convenientia metaphyſica, ſeu entitativa in modo eſſendi, ſed eſt ſufficiens cōvenientia logica in modo prædicandi, quod nimirum genus ſimili modo de utroque prędicetur, ut declarat D R. in 3. q.1. art. 2. §.3. at ratio generis ſubſtantiæ ſimili modo de Deo, ac de creatura enunciatur, quamvis ſit diverſa entitativè in illis: ergo eſt univoca logicè ad Deum & creaturam.. Confirmatur: Quia ſubſtantia ex D.R. loc. cit. eſt univoca logicè ad incorpoream, & corpoream: ergo.

489 Prob 3. Genus ut univerſale eſt univocum logicè, ut affirmat D. R. in 1. d.24. art.1. §.2. argum.5. at ſubſtantia ad Deum, & creaturam eſt Genus, & univerſalis, ut expreſsè ait ibidem. ergo ſubſtantia ad Deum, & creaturam eſt univoca logicè. Quartò: Unitas analogiæ

conve-

convenit generi ſupremo, ut ait D. Reſ. d 9. art. 2. §. 2. at univocatio logica ut ſegregata à metaphyſica coincidit cum unitate analogiæ, ut videtur docere idem D. R. in 1. d. 25. art. 4. §. 3. v. *Propter*, ubi univocationem logicam vocat *analogiam quandam*: ergo univocatio logica competit generi ſupremo; at genus ſupremum ſubſtantiæ dicitur de Deo, & creatura: ergo.

490 Prob. 5. Subſtantia, & accidens ſecundò intentionaliter, & logicè conveniunt univocè, licèt primò intentionaliter, & metaphyſicè, analogicè tantùm conveniant: ergo Deus, & creatura ſecundò intentionaliter, & logicè conveniunt vnivocè, licèt &c. Antec. præterquam conſtet ex n. 99. prob. Univerſale eſt univocum logicè ad omnia prædicabilia; at ex prædicabilibus aliæ ſunt ſubſtantiæ, alia verò accidentia, ut patet: ergo ſubſtantia, & accidens ſecundò intentionaliter, & logicè conveniunt univocè. Ultimò: Identitas eſt unitas major univocatione logica; at inter Deum, & creaturam poteſt inveniri identitas quædam diminuta, & intentionalis: ergo inter Deum, & creaturam poteſt admitti univocatio quædam logica. Minor expenditur in Megalog. n. 458. Eamque ex Thomiſtis concedit Lerma 2. de anima q. 48. n. 8. Ubi hujuſmodi identitatem ſic benè declarat: *Identitas poſitiva intentionalis ſolùm dicit unum eſſe aliud repræſentativè, & in eſſe diminuto, & quaſi ſecundùm quid; at diſtinctio ſimpliciter non tollit in*

 ge-

genere entis identitatem ſecundùm quid: ergo multò minùs identitatem intentionalem. Eam num.13. admittit inter Deum, & creaturam. Propter hæc argumenta eſt probabilis Reſolutio hujus §.

§. II.

AN SIT PROBABILIOR IN VIA Doctoris Reſoluti opinio negans.

491 Reſolutio eſt affirmativa. Eam tenet N. Zagaglia tom. 2. tract.7. diſp.5. ſect.2. n.9. Prob.1. Authoritate D.R. in 1. d.25.q.1. art.4. §.3.v.*item.* Ubi agens de univocatione logica expreſsè concludit *creaturæ ad Deum* non dari: ergo genera ſuprema non dicuntur univocè de Deo, & creatura.

492 Prob.2. ratione fundamentali. Ut enim declarat loc.cit. D.R. Ad univocationem logicā requiritur, *Quod prædicatum* (do verba Reſoluti) *commune neutrum, æquè primò conveniat omnibus, non uni per attributionem ad aliud;* at ratio ſubſtantiæ Deo, & creaturæ æquè primò non convenit, ſed uni per attributionem ad aliud, & creaturę per eſſentialem dependētiam à Deo: ergo ratio generis ſubſtantiæ ad Deum, & creaturam univoca logicè eſſe non poteſt. Reſpondebis 1. D.R. loc. cit. non negare univocationem logicam generi ſubſtantiæ ad Deum, & creaturam, ſed conceptui entis, de quo ibi agit. Contra: D.R. loc.

loc. cit. non negat enti univocationem propter tranſcendentiam (quam tamen ſupponit) ſed propter dependentiam eſſentialem creaturæ à Deo in ratione entis; at creatura in ratione ſubſtantiæ pendet eſſentialiter à Deo: ergo ratio ſubſtantiæ ad Deum, & creaturam univoca eſſe non poteſt. Minor præterquam eſt certa, prob. evidenter: Creatura in ratione entis pendet eſſentialiter à Deo; at creatura in ratione ſubſtantiæ includit eſſentialiter rationem entis; cum hæc ſit omnia tranſcendens: ergo creatura in ratione ſubſtantiæ pendet eſſentialiter à Deo.

493 Reſpondebis 2. Rationem ſubſtantiæ, quæ eſt in creatura, ex ſe dependentiã non dicere, ſed ab illa præſcindere, quia ſolùm dicit *eſſe perſe*. Contra: Ratio ſubſtantiæ univoca eſſe non poteſt niſi ut cõparata, ut oſtendimus num. 376; atqui ut comparata ad Deum, & creaturam à dependentia præſcindi non valet; cum hæc ſit de conceptu creaturæ ex R. D. in 2. d. 36. q. 1. art. 2. Ergo ratio ſubſtantiæ ut cõparata, univoca eſſe non poteſt. Reſpondebis: Creaturam pendere à Deo phyſicè, & in eſſe entitativo, at non logicè, & in eſſe intelligibili. Contra: Eſſe creatum pendet eſſentialiter à Deo ex D. R. loc. cit.; at eſſe intelligibile creaturæ eſt creatum: ergo eſſe intelligibile creaturæ, aut creatura ſecundùm eſſe intelligile pendet eſſentialiter à Deo.

494 Supereſt diluere argumenta §. 1. propoſita. Reſpondeo ad primum: Loqui

Philoſophum de genere proximo, aut de ſupremo ad inferiora invicem independentia comparato, cujuſmodi eſt ſubſtantia ad Angelum, & hominem. Ad ſecundum: Ad univocationem logicam, præter ſimilitudinem in modo prædicandi, requiritur ultra, quòd ratio ſignificata ęquè primò ſingulis conveniat. Ad confirmationem: Nomine *Subſtantiæ incorporeæ* loc. cit. non Deum, ſed Angelos intelligit D. R. ait enim: *Subſtantia corporea licèt dependeat ab intelligentia* (hoc eſt, ab Angelo, ſubſtantia incorporea) *in motu, non tamen in eſſendo ſubſtantiam*.

495 Ad tertium: Loquitur D. R. de genere ad eas ſpecies comparato, quibus æquè primò competit, ideſt, non per dependentiam unius ab alia in participanda ratione generica. Ita enim ſe habet nomen *Relatio* ad Paternitatem, & filiationem in divinis, de quibus ibi eſt ſermo. Ad quartum: Unitas univocationis logicæ id ſupra analogiæ unitatem petit, quòd nimirum ratio ſigificata æquè primò ſuis inferioribus adaptetur, & non per eſſentialem dependentiam unius ab alio. Ad quintum: Accidens in quantùm univerſale, non pendet formaliter à ſubſtantia, quidquid ſit de materiali, & entitativa dependentia. Ad ſextum: Ex identitate non ſequitur univocatio: Quia ratio entis identificatur logicè cum ſubſtantia, & accidente, de quibus tamen univocè dici non poteſt.

§. III.

§. III.

AN DICTÆ OPINIONES VALEANT Conciliari.

496 RESpondeo: Eſſe aliqualem viam ad eas conciliandas. Pro cuius explicatione. Nota 1. ex n. 376. Terminum dici univocum ut comparatum ad inferiora dumtaxat. Nota 2. ex Doctrina D.R. in 1.d.25. art. 4. §. 4. v. *Et ideò*, comparationem generis ſubſtantiæ ad Deum, & creaturam poſſe fieri dupliciter: Primò, ſi creaturam reſpiciat pro ut dependentem à Deo eſſentialiter in participanda ratione ſubſtantiæ: Secundò, ſi Deum, & creaturam reſpiciat ut ſubjecta, de quibus poteſt prædicari præſcindendo à dependentia unius ab alio; ita ut in habitudine ipſa comparante fiat ab intellectu reſtrictio. Quod ſic declarari poteſt: Si enim relationem Paternitatis ad increatam, & creatam comparemus, fit præciſio à dependentia; licèt enim Paternitas creata in eſſe entis pendeat à Deo uno, non tamen pendet formaliter à Paternitate Divina; eo quòd Deus juxtà communem Theologorum placitum, nihil ad extra operetur ut trinus. Idem videtur dicendum de conceptu generationis ad divinam, & humanam. His poſitis:

497 Poſſet probabiliter dici genus Relationis ad increatam & creatam eſſe uni-

vocum logicè: Quia ratio ejus formalis ſimili modo de utraque prædicatur, nec convenit uni per dependentiam formalem ab alio, quidquid ſit de depedentia materiali, & entitativa. Unde ſalvatur independentia formalis (vel ut proprius loquar *formalizalis*) ad diminutam univocationem requiſita, & ſufficiens. Hinc D. R. in 1. d. 24. art. 1. §. 2. luculenter affirmat nomen *Relatio* in Deo eſſe univocum, & univerſale. Ubi adverte, univocationem, quam modo explicuimus, eſſe opus intellectus per actum præſcindentem efformatum. Undè à n. 420. Diximus, ex analogis poſſe ab intellectu fieri univoca. Argumenta igitur propoſita §. 2. excludunt univocationem logicam à ſubſtantia, ſi fiat comparatio ad Deum, & creaturam pro ut ſunt in ſe. Si verò fiat præciſio à dependentia in ipſo actu comparandi, ratio quæ comparatur erit univoca logicè, quod ſolùm probant argumenta. §. 1.

498 Roboratur, & pariſicatur hic conciliandi modus ex M. Lerma docto Thomiſta diſp. 14. de propoſitione q. 4. Ubi affirmat: Veritatem formalem univocè dici de increata, & creata. Quia verò hoc dictum ſingulare videtur in via Divi Thomæ, illud ſic benè explicat. *Veritas enim formalis creata quatenùs comparatur ad Deum, ut eſt prima cauſa perfectionis, non dicit indiviſibilitatem. Quo circa ſecundùm iſtam conſiderationem magis, & minus ſuſcipere valet: At verò quatenùs comparatur ad objectum cognitum per adæquatio-*

tionem cum illo indiviſibilitatem dicit ; & ideò nec ſuſcipit ſecundùm iſtam conſiderationem magis, & minus, nec eſt aliquid participatum à Deo : Et cum in ratione veritatis formaliter ſumptæ non ad Deum, ſed ad objectum comparetur per adæquationem cum illo ; hinc provenit (nota benè hoc) *Quòd licèt in ratione entis ſit aliquid participatum à Deo, & magis, & minus ſuſcipiat, in ratione tamen veritatis formalis formaliter ſumpta, ſecundum quàm non ad Deum, ſed ad objectum comparatur, non eſt aliquid participatum à Deo, nec ſuſcipit magis, & minus, quia ſecundùm iſtam rationem, non ad Deum, ſed ad objectum comparatur.* Hæc ille. Ecce per conceptum inadæquatum, poteſt ordo ad creaturam præſcindi à dependentia, & ſic fieri univocus.

499 Confirmatur hic modus dicendi ex D.R. in 1. d.25.art.4.§.4. Ubi docet : Poſſe ens dupliciter comparari ad ſubſtantiam, & accidens ; vel ut ſunt primò diverſa; vel ut habent attributionem adinvicem. In prima comparatione fit præciſio à dependentia, in ſecundo terminatur ordo ad ipſam dependentiam. Nunc docet D.R. ens in priori comparatione eſſe æquivocum, quia fit præciſio ab unitate ; in poſteriori verò eſſe analogum, quia habet aliqualem unitatem, nempè attributionis in ſuis inferioribus. Nunc ſic diſſerere licet : Intellectus poteſt ex analogis facere æquivoca per actum præſcindentem ab unitate illorum partiali : ergo poterit ſimiliter facere univoca ex analogis præſcindendo ab eorum diverſitate, & dependentia.

QUÆ-

QUÆSTIO II.
DE SUBSTANTIA.

SUbſtantia præponitur à Philoſ. cæteris prædicamentis, eò quòd ſit baſis, & fundamentum ipſorum. Tum, quia eſt prior accidentibus natura, tempore, & cognitione, ut ait Ariſtot. 7. metaph. 1.

ARTICULUS I.
QUID SIT SUBSTANTIA Prædicamentalis.

500 NOmen *Subſtantia* dicitur à verbo *Subſto*; vel quia ſtat ſub accidentibus, vel quia ea ſuſtentat. Juxta alios dicitur à verbo *ſubſiſto*, quod eſt per ſe exiſtere, & independenter à ſuſtentante. Ad ejus indagandam quidditatem, ſit.

§. I.
PRÆNOTANTUR ALIQUA.

501 NOta 1. Subſtantia primo ſumitur pro eſſentia rei; hæc enim ſuis paſſionibus ſubſtat: Unde dicimus prædicata quidditativa eſſe de ſubſtantia rei. Secundò pro entitate diſtincta ab accidentibus, in qua acceptione materiam, & formam incompletas ſubſtantias vocamus. Tertiò pro entitate com-

completa, cui debetur *eſſe per ſe*, & in hac acceptione nunc eſt ſermo de illa.

502 Nota 2. Unum eſſe *in alio* contingit quintupliciter. Primò, poteſt eſſe in alio tamquam pars in toto, & hic modus eſſendi in alio non repugnat ſubſtantiæ incompletæ, materia enim, & forma ſunt in toto: imò nec completæ: Etenim in eodem Chriſti D. ſuppoſito ſunt duæ naturæ ſubſtantiales, divina, & humana: *Nam ſicut anima rationalis, & caro unus eſt homo, ita Deus & homo unus eſt Chriſtus.* Secundo, tamquam in ſubjecto informationis, & neque hoc repugnat ſubſtantiæ incompletæ: Anima enim rationalis eſt in corpore tamquam in ſubjecto, quod informat. Tertiò, tanquam in ſubjecto prædicationis, & hoc modo ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur eſſe in primis. Quartò, tamquam in ſuppoſito ſuſtentante, & hoc pacto humanitas Chriſti Domini eſt in Verbo eam ſuſtentante, & terminante. Quintò: Tamquam in ſubjecto inhæſionis, & hoc modo accidentia ſunt in ſubſtantia. Et hic dumtaxat modus eſſendi in alio repugnat ſubſtantiæ ut diſtinctæ ab accidenti.

§. II.

PLURES SENTENTIÆ *Impugnatæ.*

503 PRima Sententia affirmat: Subſtantiam conſtitui per negationem eſſendi in alio. Sed contra 1. Subſtan-

ſtantia eſt ens poſitivum: ergo conſtitui non poteſt per conceptus negativos. Secundò: Negatio non poteſt eſſe primum, quod invenitur in re poſitiva; ſubindeque illam conſtituere non poteſt. Tertiò: Ab exigentia eſſendi per ſe oritur negatio eſſendi in alio: ergo per illam, non per iſtam conſtituenda eſt ſubſtantia. Nec obeſt: Quòd prima ſubſtantia à Philoſopho explicetur per *non eſſe in ſubjecto*: Quia illa eſt deſcriptio ſubſtantiæ per proprietatem negativam. Tum, quia per illam negationem explicatur Perſeitas poſitiva. Sicut per *immateriale* explicatur poſitiva perfectio ſpiritualitatis.

504 Secunda Sententia affirmat: Subſtantiam conſtitui per *ſubſtare accidentibus*. Eſt contra D. R. in 1. d.8. q.1. art.2. §. 1. Impugnatur ſic: Prius eſt ſubſtantiam in ſe exiſtere, quam aliis ſubſtare. Secundò: Accidens non ingreditur definitionem ſubſtantiæ ex Philoſ. 7. metaph. 1. eò quòd ſubſtantia tempore, natura, & definitione ſit prior accidentibus: Tertiò: Deus eſt ſubſtantia maximè propria, quin ſit ſubſtans accidentibus: ergo. Dices: Prima ſubſtantia ex Philoſ. eſt maximè talis, quia magis ſubſtat: ergo ſubſtare eſt ejus eſſentia. Reſpondeo: Philoſophus probat naturam per proprietatem.

505 Tertia Sententia affirmat: Subſtantiam eſſe quod primò conſtituit rem. Sed contra: Accidentia habent ſuum conſtitutivum primarium. Quarta Sententia ſubſtantiam definit: *Quod conſtituit intrinſecè primam rem*. Sed contra:

Pri-

Prima ſubſtantia ex Philoſ. eſt maximè talis, quæ tamen conſtituens non eſt, ſed conſtituta. Quinta Sententia ſubſtantiam explicat per eſſe id, quod primò intenditur à natura. Sed contra: Deus, & ipſa natura ſunt ſubſtantia, quin intendantur à natura. Sexta Sententia affirmat, ſubſtantiam conſtitui per eſſe independendentem à ſubjecto inhæſionis ad differentiam accidentis, quod per dependere à ſubjecto conſtituitur. Sed contra: Independentia fundatur in Perſeitate poſitiva: ergo per iſtam, non per illam conſtituitur ſubſtantia.

§. III.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

506 RESolutio: Subſtantia prædicamentalis completa conſtituitur per eſſe *ens per ſe*. Dicitur autem *ens per ſe* id, *cui debetur per ſe ſubſiſtere*. Ita D.R. in 1. d.8. art.2. §.1. *Dico quod ratio generis ſubſtantiæ dicitur à ſubſiſtentia.* Et in 3.d.10. q.1. art.7. ad 1. *Subſtantia ex ratione formali generis dicitur à ſubſiſtentia.* Doctorem ſequitur Schola Bacconica. Prob. Reſolutio 1. ex Auguſtino 3. de Trinitate cap.4. dicente: *Corpus enim ſubſiſtit, ideò ſubſtantia eſt*. Secundò ex D. Athanaſio in diſputatione quadam contra Arrium habita in Concil. Nicæno, ubi ait: *Subſtantia dicitur tamqum res, undè aliquid habeat, quod ſubſiſtat*. Tertiò ex D. Damaſceno cap.23. logicæ, ubi ait: *Sub-*

ſtan-

ſtantia eſt ens per ſe exiſtens, ac ſubſiſtens, non indigens altero ad conſiſtentiam: ergo ſubſtantia prædicamentalis completa optimè explicatur, ut ſupra.

507 Prob. 2. Conceptus eſſendi per ſe habet quidquid oportet, ut ſubſtantiam completam conſtituat: ergo. Antec. prob; In primis ratio illa eſt prior omni alia ideò enim ſubſtantiæ repugnat inhærere alteri, quia in ſe exiſtit, ideò aliis ſubſtat quia per ſe ſubſiſtit. Unde D. R. in 3. d. 11. q. 1. art. 3. v. *ultra*: ait *Accidentia præexigunt ſubſiſtere aptitudinaliter*. Secundò, per talem conceptum differt ſubſtantia ab omni accidente. Tertiò, eſt conceptus comunis ad omnem ſubſtantiam completam, increatam, & creatam: ergo conceptus eſſendi per ſe habet quidquid oportet, ut ſubſtantiam completam conſtituat.

§. IV.

OBJECTIONES.

508 Objicies 1. Conſtitutivum ſubſtantiæ eſt inſeparabile ab illa; at ſubſtantia completa ſeparatur à ſubſiſtentia, ut videre eſt in humanitate Chriſti Domini: ergo ſubſtantia completa per ſubſiſtentiam non conſtituitur. Reſpondebis: Humanitatem Chriſti Domini non eſſe ſubſtantiã incompletam, ſed complebilem per ſubſiſtentiam. Contra: Natura humana eſt formaliter ſubſtantia; at

at humanitas Chriſti Domini eſt completa in eſſe naturæ: ergo eſt completa in eſſe ſubſtantiæ: Reſpondeo: ſubſtantia creata non conſtituitur per ſubſiſtentiam actualem, ſed per eſſe ejus cauſam formalem, & radicem; illa, non iſta deeſt humanitati Chriſti Domini.

509 Sed contra: ſubſtantia completa conſtitui non poteſt per eſſe radicem ſubſiſtentiæ, ejuſque formalem cauſam: ergo ruit ſolutio. Antec. prob. Cauſa conſtitui non poteſt per eſſe radicem effectus ſecundarii; at ſubſiſtentia eſt effectus ſecundarius ſubſtantiæ cōpletæ: ergo ſubſtantia completa conſtitui non poteſt per eſſe radicem ſubſiſtentiæ &c. Major eſt certa. Min. conſtat ex D.R. in 3. d.1. q.1. art. 4. ad 3. ibi eam ſic probat: Quia humanitas unita Verbo divino ipſum denominat hominem formaliter, & in illa ſuſpenditur effectus formalis ſubſiſtentiæ propriæ: ergo quia actus ſubſiſtendi eſt ſecundarius, actus verò humanandi eſt effectus formalis primarius humanitatis. Confirmatur: Natura ſubſtantialis diſtinguitur realiter gradualiter à ſubſiſtentia propria ut videbimus: ergo per ſubſiſtentiam conſtitui non poteſt.

510 Reſpondeo: Ex eo quòd actus ſubſiſtendi ſit poſterior alio in natura ſubſtantiali, minimè ſequitur ordinem, ſeu potentiam ad actum ſubſiſtendi excludendam eſſe à conſtituenda ſubſtantiali natura completa. Quod variis exemplis ex Philoſophia, & Theologia illuſtrari poteſt. Primò: Licèt intellectio ſit

ſit poſterior ſenſatione, non ideò homo per ſolam potentiam ad ſentiendum conſtituitur; Aliàs Rationale ab hominis conſtitutione excluderetur. Secundò: Licèt diſcurſus ſit poſterior apprehenſione non ideò potentia ad diſcurrendum excluditur à conſtitutivo Rationalis. Tertiò: Licèt intellectualitas ſit poſterior immaterialitate illam inducente non ideò excluditur à conſtituenda Dei eſſentia; non enim intelligitur hæc completa in ratione eſſentiæ cum ſola immaterialitate, ſicut non intelligitur completum *Rationale* in ratione intelligentis per diſcurſum cum ſola potentia ad apprehendendum. Similiter dico de potentia ad actum ſecundarium ſubſiſtendi, non enim intelligi poteſt natura ſubſtantialis in ratione ſubſtantiæ completæ ſine illa. Vide Megalog. à n. 747.

511 Objicies 2. Natura definitur à Philoſ. per eſſe principium operationis; at ſubſtantia prædicamentalis eſt natura completa: ergo conſtitui debet per eſſe principium operationis, non per eſſe radicem ſubſiſtentiæ. Reſpondeo: Natura ſubſtantialis utrumque reſpicit, ſubſiſtentiam, & operationem, ſed prius ſubſtentiam, quæ ad omnem operationem præſupponitur: Actiones enim ſunt ſuppoſitorum. Quare ſicut homo prius intelligitur ſubſtantia, quam rationalis, prius concipitur in illo ordo ad ſubſiſtentiam, quam ad diſcurſum.

512 Objicies 3. Rationale formaliter eſt ſubſtantia; at non eſt principium ſubſiſten-

ſiſtentiæ, ſed diſcurſus : ergo ſubſtantia non conſtituitur per eſſe radicem ſubſiſtentiæ. Reſpondeo negando maj: Quia genus excluditur formaliter à differentia. Rationale ergo non eſt ſubſtantia, ſed differentia à divina ſubſtantia : Eo autem modo quo reſpicit diſcurſum, ſubſiſtentiam reſpicit, quia actiones ſunt à ſuppoſitis.

513 Objicies 4. Conſtitutivum rei nequit alteri convenire; at eſſe per ſe convenit accidenti in Euchariſtia : ergo eſſe per ſe de conſtitutivo ſubſtantiæ eſſe non poteſt. Reſpondebis : Eſſe per ſe convenire accidenti divinitùs. Contra: Conſtitutivum rei nec divinitùs poteſt alteri convenire : Rationale enim nec divinitùs poteſt bruto competere. Reſpondeo : Eſſe *connaturaliter* per ſe, quod eſt de conſtitutivo ſubſtantiæ, nec divinitùs poteſt accidenti convenire, ut patet.

514 Objicies 5. Materia prima eſt ſubſtãtia; at non habet propriã ſubſiſtentiam in ſententia D.R ergo. Reſpondeo: Subſiſtẽtia eſt proprietas ſubſtantiæ completæ, materia autem prima non eſt ſubſtantia completa. Sed contra : Anima rationalis ſeparata eſt ſubſtantia incompleta ; at eſt forma per ſe ſubſiſtens : ergo ruit ſolutio. Reſpondeo: Anima rationalis exigit ſubſiſtere in corpore, cui petit eſſe unita.

515 Quæres in calce : An genus ſupremum ſit ſubſtantia completa, an vero ratio ſubſtantiæ indifferenter ſe habens ad completam, & incompletam? Reſpondeo : Ratio formalis hujus generis dicit pri-

primariò *eſſe perſe*, rationem verò ſubſtantiæ completæ dicit ſecundariò. Conſtat prima pars ex D. R. in 1. d.8. q.1.art.4. §. 1. v. *Ad*. Et oſtenditur ſic: Conſtitutivum formale hujus generis ſtat in *eſſe perſe*; at ratio formalis hujus generis dicit primariò ejus conſtitutivum: ergo ratio formalis hujus generis dicit primariò *eſſe perſe*. Secunda verò pars ſuadetur: Subſtantia prædicamentalis reſpicit ſecundariò proprium completum: ergo dicit ſecundariò rationem ſubſtantiæ completæ. Anteced. prob. Subſiſtentia eſt proprium completum ſubſtantiæ prædicamentalis; at ſubſtantia prædicamentalis reſpicit ſecundariò propriam ſubſiſtentiam; cum hæc ſit effectus ſecundarius naturæ ſubſtantialis: ergo ſubſtantia prædicamentalis reſpicit proprium completum ſecundariò.

516 Objicies D. R. loc. cit. ait: *Ratio generis ſubſtantiæ non dicitur à ſubſtantia, ut compoſita, ſed pro ut ſubſtantia dicitur à ſubſiſtentia*, at ſubſtantia compoſita eſt completa: ergo ſupremum genus non dicit ſubſtantiam completam. Reſpondeo: Dicit rationem ſubſtantiæ completæ, prout hæc abſtrahit à ſimplici, & compoſita, ab Angelo, & homine. Dices: Genus ſupremum reſpicit ſubſiſtentiam primariò: ergo dicit primariò eſſe completam. Nego conſeq. Quia ratio completi in ſubſtantia provenit à ſubſiſtentia actuali, quæ eſt ultimum ejus complementum, & effectus ſecundarius, non ab exigentia ſubſiſtentiæ, quæ ſolam ſubſtantiam conſtituit.

A R-

ARTICULUS II.

DE DIVISIONE SUBSTANTIÆ in primam, & ſecundam,

517 DIviditur Subſtantia à Philoſ. in hoc cap.5. in primam, & ſecundam. Primam, ſingulares ſubſtantias vocat, ut *Petrum*, & *Paulum*. Secundam, univerſales ſubſtantias, ut *genera*, & *ſpecies*. Pro qua diviſione legi poterit D.R. in 3. d.8. q.1. art.1.

§. I.

DEFINITIONES PRIMÆ, & ſecundæ ſubſtantiæ.

518 PRima Subſtantia à Philoſ. explicatur ſic: *Quæ nec in ſubjecto eſt, nec de ſubjecto dicitur*. Quatenùs ſubſtantia eſt, non inhæret ſubjecto: Quatenùs ſubſtantia prima, & ſingularis non dicitur de alio formaliter. Excludit ergo prima ſubſtantia duplex ſubiectum, phyſicum, & intentionale; Illud inhæſionis, hoc prædicationis. Secunda ſubſtantia definitur: *Quæ non èſt in ſubjecto, dicitur tamen de ſubjecto*. Non eſt in ſubjecto inhæſionis, & dicitur de ſubjecto logico in prædicatione actuali. Dices: Mala erit utraque definitio: Quia lv *Subjectum* æquivocè ſumitur. Reſpondeo: Repeti vocem *ſubjectum* à Philoſ. ut tollatur

æquivocatio, & in duplici illo ſenſu accipiatur.

519 Quæres 1. An definitiones illę ſint congruæ? Reſpondeo affirmativè, & prob. 1. authoritate Philoſophi illas tradentis. Secundò: Convertuntur cum ſuis definitis. Tertiò: Eorum naturam ſufficienter explicant. Ratio enim *eſſendi perſe*, licèt poſitiva per negationem eſſendi in alio faciliùs percipitur. Sicut ſpirituale per voces *incorporeum*, *immateriale*. Tandem, per illas particulas differunt inter ſe prima, & ſecunda ſubſtantia.

520 Adverſus definitionem primæ ſubſtantiæ Objicies: Subſtantia ſecundùm ſe conſiderata neque eſt in ſubjecto, neque de ſubjecto dicitur; at in eo ſtatu non eſt prima ſubſtantia: ergo hujus definitio cōvenit aliis à definito. Reſpondeo: Subſtantia ſecundùm ſe conſiderata ſolùm dicit *eſſe per ſe*, aut non eſſe in ſubjecto. Dici autem, aut non dici de ſubjecto neque ei repugnat, neque ei neceſſariò convenit: Quia ei ſecundùm ſe acceptæ neque convenit neceſſariò, neque repugnat eſſe primam, vel ſecundam ſubſtantiam. Contra ſecundam definitionem objicies: Secundæ ſubſtantiæ ſunt in primis: ergo ſunt in ſubjecto. Reſpondeo: Sunt in ſubjecto prædicationis, non in ſubjecto inhæſionis.

§. II.

§. II.

AN DIVISIO SUBSTANTIÆ in primam, & ſecundam ſit congrua.

521 Reſpondeo affirmativè, & probo. Diviſio ſubſtantiæ in particularem, & univerſalem eſt cõgrua: ergo & diviſio in primam, & ſecundam. Contra ejus bonitatem.

522 Objicies 1. Quia membra dividentia non ſunt diſtincta; cum enim ſubſtantiæ univerſales ſint de eſſentia ſingulariũ, ab his diſtingui non poſſunt: ergo. Secundò: Licèt accidens dividatur in univerſale, & particulare, non benè dividitur in primum, & ſecundum: ergo licèt ſubſtantia dividatur in univerſalem, & particularem &c. Tertiò: Homo dividi non ſolet in primum, & ſecundum. Quartò: Subſtantiæ ſecundæ, nimirum genera, & ſpecies cum ſint univerſales ad logicam, non ad metaphyſicam pertinent: ergo.

523 Reſpondeo ad primum: Subſtantiam ſecundam diſtingui formaliter intentionaliter à prima, idque ad rectitudinem diviſionis ſufficere: Sicut dividi ſolet prædicamentum motus in actionem, & paſſionem formaliter tantùm diſtinctas. Ad ſecundùm: Accidens eſſentialiter eſt actus ſecundus, ideò non dividitur in primum, & ſecundum. Ad tertium: Homo in rigore dividi poſſet in primum, & ſecundum, ſi eorum nomine intelligamus

ſpeciem, & individuum, licèt diviſio non ſit apud Dialecticos in uſu. Ad quartum: Genera, & ſpecies ut conducunt ad cognitionem entis, ad metaphyſicum inſtitutum pertinent, & à metaphyſica in conſortio logicæ attingibilia ſunt.

§. III.

DE DIVISO HUJUS DIVISIONIS.

524 QUæres 3. Quod ſit diviſum hujus diviſionis? Nota: Diviſio ſubſtantiæ in primam, & ſecundam poteſt dupliciter accipi, vel in ſenſu metaphyſico, vel in ſenſu logico: Philoſophus enim de Prędicamentis in metaphyſica, & in logica tractavit. Hoc ſuppoſito.

525 Reſolutio 1. Si diviſio ſit metaphyſica, diviſum erit ſubſtantia prout dicit rationem ſubſiſtendi. Prob. Diviſum eſt ſubſtantia prædicamentalis; at ſubſtantia prædicamentalis ſolùm dicit rationem ſubſiſtendi, ut oſtendimus: ergo diviſum erit ſubſtantia prout dicit rationem ſubſiſtendi. Confirmatur: Ex ratione ſubſiſtendi in ſe dimanat virtus ad ſuſtentanda accidentia. Prob. 2. Ratio formalis ſubſiſtendi eſt communis ad primã, & ſecundam ſubſtantiam: ergo diviſum erit ſubſtantia ſub illa ratione. Anteced. prob. Quod non eſt in ſubjecto inhæſionis eſt ſubſiſtens; at prima, & ſecunda ſubſtantia conveniunt *in non eſſe in ſubjecto* inhæſionis, ut ex earum definitionibus conſtat: ergo prima, & ſecunda ſubſtan-

tia

tia conveniunt in ratione ſubſiſtendi, ſubindeque, ratio formalis &c. Porrò ratio illa formalis ſubſiſtendi dividitur in primam, & ſecundam ſubſtantiam per duos gradus ſubſiſtendi in eſſe intelligibili differentes, nimirum univerſaliter, & particulariter; ſubſtantia enim prima ſupra ſecundam importat gradum ſingularem exiſtendi, & ſubſiſtendi, ut declarat D. R. in 3. d. 15. q. 1. art. 2. §. 2. in fine.

525 Reſolutio 2. Si diviſio ſumatur in ſenſu logico, & intentionali, diviſum erit ſubſtantia completa, pro ut ſubeſt intentionibus logicalibus *generis, ſpeciei,* & *individui,* ita ut diviſio reddat hunc ſenſum: Subſtantiarum una eſt ſingularis, alia univerſalis. Ita poſt Scotum, Tartaretum, & Lovanienſes, noſter Blanc. diſp. 7. ſect. 7. Prob. ratione: Membra dividentia ſignificant ſubſtantiam, pro ut ſubeſt ſecundæ intentioni: ergo diviſum erit ſubſtantia completa, prout ſubeſt intentionibus logicalibus. Anteced. prob. Membra dividentia ſunt ſecunda, & prima ſubſtantia, ità ut nomine ſecundę ſubſtantiæ à Philoſopho intelligantur *genera, ſpecies*; at genera, & ſpecies ſignificant ſubſtantiam, pro ut ſubeſt ſecundæ intentioni: ergo &c. Confirmatur: Secunda ſubſtantia à Philoſ. definitur per dici, ſeù prædicari de prima; at *Prædicari* convenit naturæ ſubſtantiali, prout ſubeſt ſecundæ intentioni univerſali: ergo diviſum erit ſubſtantia completa, pro ut ſubeſt ſecundæ intentioni logicali.

527 Reſpondebis: Membra hujus diviſio-

viſionis explicari à Philoſ. per *Subſtare*, qui eſt terminus primæ intentionis. Sed contra: Subſtare, prout in præſenti à Philoſ. ſumitur, eſt ſubjici prædicato ſuperiori intra actualem prædicationem; at ſubjici hoc modo ſpectat ad ſecundam intentionem: ergo ſubſtare prout in præſenti, à Philoſ. ſumitur, eſt terminus ſecundæ intentionis. Maj. prob. Ex eo enim probat Philoſ. in hoc capite, ſpeciem ſubſtare magis, quàm Genera, quia magis ſub icitur, eo quòd ſubjiciatur eiſdem generibus, quæ de illa prædicantur. Do verba Ariſtotelis: *Subjicitur enim ſpecies generi: Genera enim de ſpeciebus prædicantur: Species autem cum generibus non convertuntur. Quare ex his ſpecies Genere magis ſubſtantia eſt*; at ſpecies non ſubſtat generi phyſicè, ſed tantùm logicè: ergo ſubſtare à Philoſ. ſumitur pro ſubjici prædicabiliter.

528 Adverſus primam Reſolutionem objicies 1. Secunda ſubſtantia per ſe non exiſtit, nec ſubſiſtit: ergo diviſum non eſt ſubſtantia prout dicit rationem ſubſiſtendi. Antec. prob. Exiſtentia eſt terminus productionis; at productio non terminatur ad ſecundam ſubſtantiam, ſed ad primam; *non enim generatur homo, ſed iſte homo*, ut ait Philoſ. Ergo ſecunda ſubſtantia per ſe non exiſtit, nec ſubſiſtit. Reſpondeo. Secundæ ſubſtantiæ ſunt in primis, & cum eiſdem identificantur: Subindeque earum ratione productionem terminare valent. Unde D.R. in 3. d 9. art.4. v. *Aliqui*, ait: *Primum quod generatur*

tur eſt res, quæ eſt individuum, & tunc conſequitur genus, & ſpecies.

529 Objicies 2. Si diviſum hujus diviſionis eſſet ſubſtantia, prout dicit rationem ſubſiſtendi, daretur ſubſiſtentia communis, ſicut datur ratio communis ſubſtantiæ, nimirum ſecunda; at ſubſiſtentia communis repugnat: ergo. Min. prob. De ratione ſubſiſtentiæ eſt, quòd ſit *individua, & incommunicabilis ſubſtantia*, ut conſtat ex definitione Perſonæ: ergo repugnat communis ſubſiſtentia. Reſpondeo concedo maj. & nego min. Ad ejus probationem conceſſo antecedenti, neg. conſeq. Etenim ab omni individuo ſecundò intentionaliter præſcindibilis eſt ratio communis, ut affirmant D. R. in 1. d. 24. art. 1. §. 2. ad 1. & D. Angelicus 1. p. q. 29. art. 1. ad 1. Dices: Subſiſtentia reddit naturam incommunicabilem: ergo concipi non poteſt ſubſiſtentia communis, quæ re vera eſſet multis communicabilis. Reſpõdeo: De conceptu ſubſiſtentiæ communi eodem modo differendum, ac de conceptu communi individui. Uterque eſſet alteri incommunicabilis, tamquam ſubjecto phyſico; communicabilis ſuo inferiori tamquam ſubjecto logico.

530 Contra ſecundam Reſolutionem objicies 1. Prima ſubſtantia de nullo prędicatur, ut ex ejus definitione conſtat: ergo non eſt terminus ſecundæ intentionis logicalis. Reſpondeo nego conſeq. Quia prima ſubſtantia ſubjicitur ſecundæ, ut apparet in enunciatione *Petrus eſt homo*: Subjectum autem, & prædicatum ſunt ter-

mini logicales, & ſecundæ intentionis. Dices. Secunda intentio logicalis eſt ens rationis confictum; at diviſum eſt reale: ergo diviſum non eſt ſubſtantia completa, ut ſubeſt ſecundæ intentioni. Reſpondeo nego maj. ex Megalog. tamen data, diſting. min. Diviſum eſt reale, ſi diviſio ſumatur metaphyſicè; concedo: Si ſumatur logicè; nego.

531 Objicies 2. Prima ſubſtantia ex Philoſ. eſt magis talis, quàm ſecunda; at ſecunda intentio æquè primò illis competit: ergo diviſum non erit ſubſtantia, pro ut ſubeſt ſecundæ intentioni. Reſpondeo: Prima ſubſtantia à Philoſ. dicitur magis ſubſtare, quia pluribus prædicatis ſubjicitur: Hoc autem convenit illi in linea intentionali ex n.527. Sed contra: Subſtare accidentibus convenit ſubſtantiæ in linea phyſica; at diviſum eſt ſubſtantia pro ut ſubſtat: ergo. Reſpondeo: Diviſum eſt ſubſtantia pro ut *ſubſtat* logicè, vel ut ſubjicitur prædicatis ſuperioribus; ut ait expreſsè Philoſ. in hoc capite.

§. IV.

ALIÆ DIFFICULTATES.

532 QUæres 4. An primæ ſubſtantiæ referantur ad ſecundas? Reſpondeo: Eſſe inter utraſque relationem intentionalem ſubjicibilis, & prædicabilis, de qua in Megalog. à n.426. Conſtat ex D.R. in 3. d.8. q.1.art.1. arg.5. ubi ait: *Subſtantia prima eſt menſura ſecundarum*

rum &c. Sed menſurati ad menſuram eſt relatio realis : ergo . Dicitur autem prima ſubſtantia aliarum menſura , quia primum in unoquoque genere eſt menſura aliorum .

533 Quæres 5. An ratio ſubſtantiæ ſit univoca ad primam , & ſecundam ? Reſpondeo : Eſſe univocam logicè. Prob. Ratio ſubſtantiæ eſt univoca ad omnes ſecundas : ergo eſt univoca ad primam , & ſecundam . Antec. prob. Ratio *univerſalis* eſt univoca ad genus , ſpeciem , differentiam &c. ergo ratio ſubſtantiæ eſt univoca ad genera , & ſpecies .

534 Nec obeſt 1. Quod ratio ſubſtantiæ non multiplicetur in prima, & ſecunda .Quia ſaltem intentionaliter multiplicatur ; alia enim eſt intentio hominis , & alia intentio Petri . Nec obeſt 2. Quod ſecunda ſubſtantia primam conſtituat. Quia corpus componitur ex ſuperficiebus , & ſuperficies ex lineis: Et tamen ratio quantitatis eſt univoca ad lineam, ſuperficiem , & corpus . Nec obeſt 3. Quòd ratio ſubſtantiæ conveniat ſecundis per dependentiam à prima : Licet enim ſit dependentia phyſica , & in eſſendo , non eſt logica, & in prædicando. Ratio enim ſubſtantiæ immediatè dicitur de prima , & ſecunda . Et genus immediatè de individuis completis prædicatur , ut diximus . Nec obeſt 4. Quòd prima dicatur à philoſ. eſſe *magis ſubſtantia* . Per ly enim *magis* ſolùm intendit quod pluribus ſubjicitur , non quod plus rationem ſubſtantiæ participet; cum hæc ex eodem Philoſ. non ſuſcipiat magis & minùs .

534 Quæres 6. Quomodo ſecundæ ſubſtantiæ ſint in primis, & illæ in ſecundis? Reſpondeo: Secundæ ſunt actu in primis. Primæ in ſecundis poteſtate: Petrus enim actualiter eſt homo, animal &c. Homo verò eſt Petrus in potentia dumtaxat. Unde philoſ. in hoc capite ait *in ſecundis primæ ſubſtantiæ inſunt*, nimirum poteſtate.

535 Quæres 7. Quæ ex his ſit ſubſtantia nobilior? Reſpondeo: Prima eſt nobilior metaphyſicè, ſecunda eſt nobilior logicè. Prima pars prob. authoritate Philoſ. in hoc cap. Tum quia ſubſtantia prima eſt menſura ſecundarum. Præterea ſingularia in modo eſſendi ſunt perfectiora univerſalibus: Illa enim exiſtunt in ſe, hæc verò ſunt in illis. Secunda pars oſtenditur: Superioritas eſt nobilior ſubjectione; at ſecundæ ſubſtantiæ univerſales ſunt prædicata ſuperiora, primæ verò illis ſubjiciuntur intra prædicationem: ergo ſecundæ ſubſtantiæ ſunt nobiliores logicè primis.

ARTICULUS III.

AN SUBSTANTIA MATERIALIS ex ſe habeat partes entitativè diſtinctas.

VIde Authorem in 3. d. 15. q. 1 art. 2. §. 3. toto.

§. I.

§. I.

SUPPOSITA, ET SENTENTIA.

536 NOta 1. Partium aliæ ſunt eſſentiales, aliæ integrales. *Eſſentiales* ſunt quæ totum phyſicè conſtituunt: Hujuſmodi ſunt materia, & forma reſpectu entis naturalis: Corpus, & anima reſpectu hominis. *Integrales* dicuntur quæ totum jam conſtitutum integrant, ut manus, pes, caput, reſpectu corporis organici. Certum eſt in noſtra ſententia, ens naturale componi ex materia, & forma. Quæritur: An materia ipſa, & forma materialis integrentur ex partibus diſtinctis, & an diſtinctio earum partium ſit à quantitate.

537 Nota 2. ex ſequenti quæſt. Quantitas eſt accidens realiter diſtinctum, & mutuò ſeparabile à ſubſtantia corporea. Sicut enim manet quantitas à ſubſtantia ſeparata in Venerabili Euchariſtiæ Sacramento, poteſt ſubſtantia ipſa panis, & vini miraculosè à Deo conſervari ſine quantitate. Quæritur, an ſubſtantia panis, & vini in eo caſu conſtarent partibus realiter entitativè diſtinctis.

538 Prima ſententia eſt affirmativa. Eam tenet D. R. loc. cit. & innumeri ſequuntur Recentiores. Secunda ſententia eſt negativa: Vult enim diſtinctionē partium, ex quibus integrantur ſubſtantiæ materiales eſſe à quantiate. Ita communiter

Thomiſtæ. At non omnes una incedunt via. Quidam enim volunt ſubſtantiam materialem etiam ſub quantitate eſſe indiviſibilem, & totam ſub unaquaque ejus parte. Ita Noſtri Complutenſes diſp. 13. de quantit. quæſt. 1. Alii concedunt ſubſtantiæ corporeæ ſub quantitate latenti partes entitativè diſtinctas, earum verò pluralitatem eſſe effectū formalem quantitatis à quantitate tamquam à forma intrinſeca procedentem. Alii tandem affirmant, ſubſtantiam habere partes antecedenter ad quantitatem, per ordinem tamen ad illam; ita ut pluralitas partium ſubſtantiæ corporeæ conveniat pro ut eſt radix quantitatis diverſas partes habentis; ſubindeque affirmat hæc ſententia diſtinctioné actualem inter partes ſubſtantiæ materialis eſſe à quātitate, nō tamquam à forma intrinſeca, ſed tamquam à termino extrinſecè connotato. Ita PP. Lerma lib. 7. q. 8. Arnù q. 6. Logicæ art. 1. §. 3. & alii plures.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

539 Reſolutio. Subſtantia materialis ex ſe, & antecedenter ad quantitatem conſtat partibus realiter entitativè diſtinctis. Ita D. R. loc. cit. cui ex noſtris adhærent Caſtelui diſp. 5. de quantit. dub. 2. Blanc. ſect. 2. Bonaſpes diſp. 2. dub. 2. n. 69. Blaſco diſt. 1. q. 3. à n. 35. Aymo par. 2. metaph. d. 1. q. art. 2.

540 Prob. 1. Reſolutio ratione D. R. Corpus de genere ſubſtantiæ ex ſe habet partes ſubſtantiales realiter diſtinctas; at ſubſtantia materialis ex ſe, & antecedenter ad quantitatem eſt corpus de genere ſubſtantiæ: ergo ſubſtantia materialis ex ſe, & antecedenter ad quantitatem habet partes ſubſtantiales realiter diſtincta. Min. eſt certa, conſeq. in forma. Major in qua eſt difficultas prob. 1. ex commentatore 3. phyſic. tex. 43. Ubi corpus ſubſtantiale definit ſic. *Quod formaliter extenditur quoad omnes ſuas partes*: ergo corpus de genere ſubſtantiæ ex ſe habet partes &c. Prob. 2. eadem major ex D. Angel. prima ſecundæ q. 17. art. 4. in corp. ubi ait: *Totum in genere ſubſtantiæ compoſitum ex ſuis partibus vel integralibus, vel eſſentialibus eſt unum ſimpliciter*: ergo corpus de genere ſubſtantiæ conſtat partibus integrantibus entitativè diſtinctis Confirmatur ex eodem D. Angel. 1. p. q. 3. art. 1. & 3. Ubi probat Deum eſſe incorporeum, quia eſt ſimplex: ergo ſupponit compoſitionem ex partibus diſtinctis eſſe de ratione corporis. Reſpondebis: Corpus ſubſtantiale ex D. Angelico habere quidem partium pluralitatem, ſed à quantitate. Contra: nam ut ait S. Doctor. 3. p. q. 76. art. 1. ad 2. Corpus Chriſti Domini ex vi verborum eſt in Sacramento *cum ſuis partibus integralibus*; at ex vi verborum non eſt in Sacramento quantitas dimenſiva corporis Chriſti Domini, ut art. 4 affirmat: ergo corpus ſubſtantiale ex ſe, & non à quantitate habet pluralitatem

tatem

tatem partium, ex quibus integratur.

541 Prob. 3. Illa major à R. D. Corpus organicũ eſt de genere ſubſtantiæ; atqui habet partes extra partes: ergo corpus de genere ſubſtantiæ conſtat partibus diſtinctis. Maj. eſt certa: Quia corpus organicum eſt de phyſico hominis conſtitutivo, qui in genere ſubſtantiæ collocatur. Min. prob. Corpus organicum conſtat brachiis, pedibus, capite &c. at pedes, brachia, caput &c. ſunt partes extra partes: ergo corpus organicum habet partes extra partes. Min. prob. Quia ſubſtantia pedis eſt realiter ſeparabilis à ſubſtantia brachii: ergo. Reſpondebis: Corpori organico eſſe annexam quantitatem, per quam ejus partes diſtinguntur. Sed contra: Corpus organicũ ut à quantitate diſtinctum conſtat partibus: ergo ruit ſolutio. Antec. prob. ex S. Thom. 1. p. q. 76. art. 8. dicente. *In linea corporis ſubſtantialis datur brachium, caro, os* &c. at corpus organicum ut à quantitate diſtinctum eſt in linea corporis ſubſtantialis: ergo conſtat partibus. Confirmatur: Corpus, & ſanguis ſunt diſtinctæ partes corporis organici; at earum diſtinctio, & diviſio non ſunt effectus formalis quantitatis: ergo. Min. prob. Corpus, & Sanguis Chriſti Domini; ex vi conſecrationis ſunt partes diſtinctæ, & diviſæ in Sacramento; at quantitas ex D. Angel. ibidem art. 1. ad 2. non eſt in hoc Sacramento ex vi verborum conſecrationis: ergo diſtinctio, & diviſio inter carnem, & ſanguinem non ſunt effectus formalis quantitatis.

542 Reſpondebis: quantitatem eſſe in Sacramento per concomitantiam, & ex vi connexionis cum Corpore Chriſti Domini & hoc ſufficere ut caro, & Sanguis, Corporis Chriſti Domini, ſint cum aliqua diviſione ex vi verborum ſignificata in hoc Sacramento. Sed contra: Modus eſſendi cujuslibet provenit ex eo, quòd ei convenit per ſe, non ex eo quòd ei convenit per accidens; at quantitas non exiſtit per ſe in hoc Sacramento ex vi verborum, ſed per concomitantiam, & quaſi per accidens, corpus verò cum carne, oſſibus, & nervis exiſtit per ſe: ergo quòd corpus Chriſti Domini ex diverſis partibus compactum ſit in hoc Sacramento à quantitate oriri non poteſt.

543 Secundò prob. Reſolutio: Subſtantia panis poteſt dividi in partes: ergo ſubſtantia materialis conſtat partibus diſtinctis. Antec. conſtat experientia. Reſpondent: Pluralitatem partium reſultare ex diviſione continui, & ante illam ſolùm fuiſſe in potentia, juxta illud D. Thomæ 1. p. q. 66. art. 3. in corp. & q. 78. ar. 8. *natura ſubſtantiæ eſt tota ſub qualibet parte dimenſionum*. Sed contra: Corporea ſubſtantia etiam ſub quantitate eſt diviſibilis: ergo nulla eſt ſolutio. Antec. prob. Indiviſa panis quantitate, poteſt Sacerdos dimidium hoſtiæ dumtaxat conſecrare, in quo caſu media pars ſubſtantiæ convertitur in corpus Chriſti Domini, altera ſubſtantiæ portione ſuperſtite; at utraque erat ſub quantitate indiviſa: ergo materialis ſubſtantia etiam ſub quantitate di-

diviſibilis. Reſpondebis: In eo caſu deſtrui ſubſtantiam panis non abſolutè, & entitativè, ſed prout erat ſub quantitate conſecrata. Sicut ablata manu à corpore, deſinit anima rationalis illam informare. Sed contra: Si maneret entitativè tota ſubſtantia, minimè diceretur portio illius converti in Corpus Chriſti Domini, quod ad conſecrationem indiſpenſabiliter requiritur.

544 Tertiò. Prob. Reſolutio: Auferat Deus, ut poteſt totam quantitatem à ſubſtantia maris; at qui hæc non maneret indiviſibilis: ergo cum partibus diſtinctis. Min. prob. Si enim maneret indiviſibilis, & in loco inextenſo; cum ſit tanta diſtantia loci ad illud indiviſibile, non poſſet fieri motus in iſtanti: ſi autem fieret in tempore, & ſucceſſivè, jam durant partes, & hoc ſine quantitate: ergo. Confirmatur: Si in ligno trium palmorum Deus quantitatem à duobus palmis extremis, & non à medio auferat, tunc illæ extremitates ſunt diverſæ partes ſubſtantiæ; ſed non eſt in eis quantitas: ergo ſubſtantia materialis independenter à quantitate conſtat partibus diſtinctis. Tandé: Quantitas eſt forma accidentalis: ergo ſubſtantia non poteſt ei debere partes ſubſtantiales. Reſpondebis: Solummodo cauſare earum diſtinctionem. Contra: Duæ portiones panis uſualis, quem frangimus, ſubſtantialiter diſtinguntur: ergo earum diſtinctio à quantitate haberi non poteſt.

§. III.

§. III.

OBJECTIONES.

545 PRO ſolutione objectionum adverte 1. ex D.R. in 2. d. 11. q 1. art. 2. §. 3 ad 4. *Duplex eſt diviſibilitas, una extenſiva* (impenetrabilis) *ſive partis extra partem, & in partes integrales alia intenſiva* (penetrabilis) *non partis extra partem, ſed in partes ſubjectivas. Dico igitur, quòd diviſibilitas partis extra partem,* & *extenſiva primò,* & *eſſentialiter convenit quantitati: Unde nulla ſubſtantia, nec materia eſt extenſa, niſi per quantitatem. Sed diviſibilitas ſecundo modo, ſcilicet intenſiva, & in partes ſubjectivas non eſt à quantitate.*

546 Nota 2. ſubſtantiæ corporeæ ſublata divinitùs quantitate non repugnaret extenſio partis extra partem in loco. Et ſi non acquieſcis, repugnantiam aſſigna. Dices: Extenſionem localem eſſe à quantitate. Contra: Extenſio localis convenit quantitati per exigentiam, ſubſtantiæ verò corporeæ per non repugnantiam. Illa eſt extenſio impenetrabilis, hæc penetrabilis, ut jam explico. Nota 3. Partes ſubſtantiæ, ſublata quantitate, eſſent penetrabiles, & poſſent in punctùm naturaliter confluere. Ita N. Dionyſius Blaſco diſt. 15. n. 29. prob. Sublata quantitate, non maneret ſubſtantia formaliter quanta: ergo non maneret impenetrabilis.

Con-

Conſeq. patet: Quia impenetrabilitas formalis eſt effectus ſecundarius quantitatis. Nec obeſt: Quod maneret radicalis impenetrabilitas, quæ eſt ipſa entitas materiæ primæ, ex qua, in noſtra ſententia, dimanat quantitas ejus proprietas. Etenim cum penetratione actuali ſtat radicalis impenetrabilitas. Sicut in humanitate Chriſti cum independentia radicali componitur actualis dependentia à ſuppoſito alieno. Et in accidente Euchariſtico ſtat formalis perſeitas cum aptitudinali inhærentia.

547 Nota 3. Corpus ſubſtantiale ſublata divinitùs quantitate, dividi ab agente naturali non poſſe. Ita colligo ex Philoſ. 1. phyſic. dicente: *Subſtantia ſine quantitate non poteſt dividi*. Ratio eſt: Quia agens naturale agit in paſſum per contactum phyſicum: Hic autem recipi non poſſet in ſubſtantia corporea nudata quantitate reſiſtente: Sicut recipi in ſubſtantia ſpirituali non poteſt. Eſſet tamen diviſibile corpus illud à Deo, vel ab alia ſubſtantia ſeparata. Ita N. Dionyſius loc. cit.

548 Objicies 1. D.R. in 1. d. 42. art. 2. §. 1. Ubi ex commentatore hæc habet: *Diviſio non eſt in ſubſtantia, niſi in quantùm habet quantitatem*: ergo ſublata quantitate eſſet ſubſtantia indiviſibilis. Unde poſt pauca ex eodem commentatore ſubjungit D. R. *Si in materia non præcedunt tales dimenſiones, materia non poteſt habere partem, & partem*. Quid clariùs? Reſpõdeo ad primum teſtimonium: Sublata quantitate eſſet

eſſet ſubſtantia indiviſibilis ab agente corporeo per contactum, poſſet tamen dividi ab Angelo, vel à Deo. Ad ſecundum.: Sublata quantitate non haberet ſubſtantia partes extenſas impenetrabiliter. Haberet tamen partes diſtinctas. Non ergo negat D. R. loc. cit. Subſtantiæ partes entitativè diſtinctas in priori ad quantitatem. Ait enim art. 4 §. 3. v. *item: Partes materiæ, quæ præcedunt in materia ante formam ignis, ſunt cauſæ partium formarum, & non quantitas.*

549 Objicies 2. Materia prima antecedenter ad quantitatem nullam habet diſtinctionem partium: ergo falſa eſt Reſolutio. Antec. prob. Omnis diſtinctio eſt ab actu; at materia prima ex ſe nullum actum includit: ergo nullam habet partium diſtinctionem. Reſpondeo: Sicut materia prima ex ſe diſtinguitur à forma, quamvis nullum in ſe actum includat, ut affirmant Thomiſtæ; ita partes materiæ primæ inter ſe abſque ullo actu diſtinguuntur. Vel dicito, portiones materiæ primæ diſtingui inter ſe in ordine ad portiones formarum ſubſtantialum, quas continent.

550 Dices: Portiones illæ corporeæ ſubſtantiæ non diſtinguntur inter ſe eſſentialiter: ergo diſtinguntur accidentaliter, & ſic per quantitatem. Reſpondeo: Diſtingui inter ſe integraliter. Unde materia prima ante formam ſubſtantialem eſt totum quoddam homogeneum ex partibus ſubſtantialiter diſtinctis compactum. Ubi nota partes illas non ſe habere ut

actum.

actum, & potentiam, ſed unamquamque earum eſſe portionem ſubſtantialem puræ potentiæ. Replicabis. Illæ portiones ſunt inter ſe unitæ: ergo ſe habent tamquam actus, & potentia. Reſpondeo diſting. antec. Ut componant totum ſimilare, & integrale; concedo: Ut componant totum eſſentiale; nego antecedens, & conſequentiam.

551 Objicis 3. Sicut actus, & potentia ſunt extrema entis, ita indiſtinctum, & diſtinctum ſunt extrema in quæ dividitur; at implicatorium non eſt, quòd eadem numero entitas tranſeat à potentia in actum: ergo neque implicatorium erit, quòd eadem numero ſubſtantia corporea tranſeat ab indiſtincta in diſtinctam per quantitatem. *Hæc objectio probat non repugnare tranſitum à corporeo in incorporeum, ab infinito in finitum: Nimis ergo probat.* Reſpondeo neg. maj. Actus enim, & potentia totales; cum ſint gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ, illam non vàriant: Subindeque poterit res tranſire à potentia in actum, & è contra. At diſtinctum, & indiſtinctum phyſicè, cum ſint termini contradictorii, eſſentiam variant numericè: ſubindeque ſunt incompoſſibiles in eadem numero ſubſtantia. Vide Authorem in 4. d.28. q.2. in fine ad 3.

552 Objicies 4. De ratione corporis non eſt, componi ex diſtinctis partibus: ergo. Antec. prob. Punctum ſubſtantiale eſt verum corpus; at non componitur ex partibus diſtinctis: ergo. Reſpondeo:

Pun-

Punctum non eſt corpus formaliter; cum non conſtet trina dimenſione, ſed reductivè dumtaxat.

553 Objicies 5. Si ſubſtantiæ primæ conſtaret partibus entitativè diſtinctis, hujuſmodi portiones inter ſe unirentur ad illam integrandam; at uniri non poſſunt: ergo. Min. prob. Vel enim talis unio eſt diſtincta à partibus, vel indiſtincta; neutrum dici poteſt: ergo. Min. prob. Indiſtincta eſſe non poteſt, quia portiones illæ non ſe habent ut actus, & potentia. Neque diſtincta: Eſt enim talis unio ab agente naturali deſtructibilis; at nihil à Deo in materia prima creatũ deſtrui poteſt ab agente naturali: ergo. Reſpondeo: Unionem inter partes integrales materiæ primæ eſſe indiſtinctam ab illis. Sicut enim actus, & potentia per ſe uniuntur ad componendum totum eſſentiale; ita etiam portiones puræ potentiæ, aut puræ formæ per ſe uniuntur ad componendum totum integrale.

ARTICULUS IV.

PROPRIETATES SUBSTANTIÆ.

554 Sex numerantur à Philoſ. in hoc cap. Subſtantię proprietates. Prima, *Non eſſe in ſubjecto*. Secunda *Univocè prædicari*. Tertia, *Significare hoc aliquid*. Quarta, *Non habere contrarium*. Quinta, *Non ſuſcipere magis, & minus*. Sexta, *Eſſe ſuſceptivum contrariorum*. Singulas breviter percurrimus,

actum, & potentiam, ſed unamquamque earum eſſe portionem ſubſtantialem puræ potentiæ. Replicabis. Illæ portiones ſunt inter ſe unitæ: ergo ſe habent tamquam actus, & potentia. Reſpondeo diſting. antec. Ut componant totum ſimilare, & integrale; concedo: Ut componant totum eſſentiale; nego antecedens, & conſequentiam.

551 Objicis 3. Sicut actus, & potentia ſunt extrema entis, ita indiſtinctum, & diſtinctum ſunt extrema in quæ dividitur; at implicatorium non eſt, quòd eadem numero entitas tranſeat à potentia in actum: ergo neque implicatorium erit, quòd eadem numero ſubſtantia corporea tranſeat ab indiſtincta in diſtinctam per quantitatem. Hæc objectio probat non repugnare tranſitum à corporeo in incorporeum, ab infinito in finitum: Nimis ergo probat. Reſpondeo neg. maj. Actus enim, & potentia totales; cum ſint gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ, illam non variant: Subindeque poterit res tranſire à potentia in actum, & è contra. At diſtinctum, & indiſtinctum phyſicè, cum ſint termini contradictorii, eſſentiam variant numericè: ſubindeque ſunt incompoſſibiles in eadem numero ſubſtantia. Vide Authorem in 4. d.28. q.2. in fine ad 3.

552 Objicies 4. De ratione corporis non eſt, componi ex diſtinctis partibus: ergo. Antec. prob. Punctum ſubſtantiale eſt verum corpus; at non componitur ex partibus diſtinctis: ergo. Reſpondeo:

Pun-

Punctum non eſt corpus formaliter ; cum non conſtet trina dimenſione, ſed reductivè dumtaxat.

553 Objicies 5. Si ſubſtantiæ primæ conſtaret partibus entitativè diſtinctis, hujuſmodi portiones inter ſe unirentur ad illam integrandam ; at uniri non poſſunt : ergo. Min. prob. Vel enim talis unio eſt diſtincta à partibus, vel indiſtincta ; neutrum dici poteſt : ergo. Min. prob. Indiſtincta eſſe non poteſt, quia portiones illæ non ſe habent ut actus, & potentia. Neque diſtincta : Eſt enim talis unio ab agente naturali deſtructibilis ; at nihil à Deo in materia prima creatū deſtrui poteſt ab agente naturali : ergo. Reſpondeo: Unionem inter partes integrales materiæ primæ eſſe indiſtinctam ab illis. Sicut enim actus, & potentia per ſe uniuntur ad componendum totum eſſentiale ; ita etiam portiones puræ potentiæ, aut puræ formæ per ſe uniuntur ad componendum totum integrale.

ARTICULUS IV.

PROPRIETATES SUBSTANTIÆ.

554 SEx numerantur à Philoſ. in hoc cap. Subſtantiæ proprietates. Prima, *Non eſſe in ſubjecto*. Secunda, *Univocè prædicari*. Tertia, *Significare hoc aliquid*. Quarta, *Non habere contrarium*. Quinta, *Non ſuſcipere magis, & minùs*. Sexta, *Eſſe ſuſceptivum contrariorum*. Singulas breviter percurrimus,

555 Prima proprietas, *Non eſſe in ſubjecto*, dicit negationem inhærentiæ fundatam in perſeitate poſitiva. Convenit omni ſubſtantię, etiam incompletę. Licèt enim forma ſubſtantialis ſit in ſubjecto informationis, non tamen eſt in ſubjectio inhęſionis. Hæc autem in eo diſtinguuntur, quòd ſubjectum informationis eſt pura potentia ſubjectiva, & incompleta, cujuſmodi eſt materia prima. At verò ſubjectum inhæſionis eſt ens in actu primo ſubſtantiali conſtitutum, per quem redditur proximè potens recipere actum ſecundum accidentalem, & eorum effectus formales. Hinc D. R. in 2 d. 18. art. 4. & d. 36. art. 4. dub. 2. reſoluit, quantitatem, & alia accidentia interminata in ſigno ante formam ſubſtantialem non eſſe in materia prima informativè, ſed tantùm entitativè.

556 Secunda proprietas *Prædicari univocè de ſuis inferioribus*, intelligenda eſt de univocatione logica, non de naturali De genere proximo, quæ eſt res hujus prædicamenti, non de generaliſſimo, quę eſt ratio formalis; ad hoc enim univocatio non requiritur, ut oſtendimus à num. 491. Quod nunc confirmatur: Etenim genus generaliſſimum ſubſtantiæ dividitur hic à Philoſ. in primam, & ſecundam; at ſubſtantia ad primam, & ſecundam non eſt univoca, ſed analoga, ut plures tenent cum S. Thom. q. 9. de Potentia art. 2. ad 6. ergo ad rationem generis ſupremi univocatio non requiritur, analogia eſt ſufficiens. Hæc proprietas non eſt ſolius ſubſtan-

ſtantiæ, ſed & aliorum generum; omnia quippè dicuntur univocè de ſuis contentis.

557 Tertia proprietas *Significare hoc aliquid*, per ſe primò convenit primæ ſubſtantiæ ſingulari. Ratio eſt: Quia ſubſtantia ex propria ratione dicitur à ſubſiſtendo; at *ſubſiſtere*, cum ſit incommunicabiliter exiſtere, eſt proprium rei ſingularis, utait D.R. in 3. d.11. q.2. art.2. §.1. verſ. *Confirmatur*: ergo proprium eſt ſubſtantię ſignificare rem ſingularem. Hinc ſubſiſtentia, & ſingularitas in ſententia D.R. ab eadem radice pullulant, nimirum à forma ſubſtantiali. Unde D.R. in 3. d.2. q.2. §.3. ad 2. ait. *Subſiſtere ex proprietate nominis ſignificat ſubſtantiam primam*.

558 Quarta proprietas *Non habere contrarium*, conſtat ex D.R. in 3. d.8. q.1. ſuadetur autem ſic: Contraria ſunt, quæ ab eodem ſubjecto inhæſionis mutuò ſe expellunt; at ſubſtantia ex ſua propria ratione, quæ eſt *per ſe ſubſiſtere*, nullum requirit ſubjectum, imò ei repugnat ſubjectum inhæſionis: ergo ſubſtantia nullum habet contrarium. Secundò: Unum contrarium alteri ſuccedit in eodem ſubjecto: Tertiò: Unum contrarium non poteſt eſſe ſubjectum alterius, ex Philoſ. 2. de genere tex.6. at ſubſtantia eſt commune ſubjectum accidentium: ergo nulli eſt cõtraria. Ubi nota: Inter ignem, & aquam eſt contrarietas qualitatum, non formarum ſubſtantialium, quibus ſolùm convenit radicalis oppoſitio. Nec obeſt: Quòd forma aquæ, ignis formam à ſubjecto

pri-

primo expellat. Illæ enim formæ ſubſtantiales, ſublatis qualitatibus, nullam inter ſe haberent repugnantiam, ignis enim non combureret &c. & licèt non poſſint ſimul eſſe in eodem ſubjecto, hoc proveniret ex ſubjecti incapacitate, non ex earum oppoſitione. Nota: Forma ſubſtantialis, & ejus carentia non ſunt contraria, ſed contradictoriè oppoſita. Contrarietas enim verſatur inter formas poſitivas ejuſdem generis.

559 Quinta proprietas *Non ſuſcipere magis, & minùs*, illuſtratur à D. R. in 3. d. 15. Ubi advertit: Subſtantiam ſuſcipere magis, & minus dupliciter: Primò, quatenùs natura ſpecifica addit differentiam eſſentialem ſupra genericam. Secundò, quatenùs ſubſtantia materialis ſecundùm diverſas partes entitativas magis, & minùs per nutritionem extenditur. Secundum propriam verò rationem conſiderata ſubſtantia magis, & minùs non ſuſcipit. Homo enim non eſt magis ſubſtantia, quàm Leo. Præterea, qualitates dicuntur ſuſcipere magis, & minùs, prout intenduntur, aut remittuntur in ſubjecto; at ſubſtantia ex ſe habet non eſſe in ſubjecto: ergo ex ſe *magis, & minùs* non ſuſcipit. Nec obeſt: Quod prima ſubſtantia ſit magis talis, quàm ſecunda. Dicitur enim *magis ſubſtantia*, quo ad munus ſubſtandi, non quo ad rationem formalem ſubſiſtendi.

560 Sexta proprietas, *Poſſe recipere contraria*, declaratur: Contrarietas eſt inter accidentales formas; at ſubſtantia

eſt ſubjectum commune accidentium : ergo eſt ſuſceptiva contrariorum . Intelligi hoc debet de virtute ſuſceptiva *ut quod* : Quia quantitas recipit contrarias formas *ut quo* . Convenit hæc proprietas primæ ſubſtantiæ , ſed non omni . Quia Deus eſt prima ſubſtantia , quin contrarias formas ſuſcipiat . Si verò ly *contraria* , ſumantur analogicè pro incompoſſibilibus omnis ſubſtantia erit in aliquo ſenſu ſuſceptiva contrariorum : Quia divina ſubſtantia identificatur cum dilectione , & odio hominis in gratia , & in peccato ſucceſſivè exiſtentis . Angelica natura eſt capax ſcientiæ , & erroris , bonitatis , & malitiæ . Cœlum poteſt recipere motum naturalem , & violentum , & ſic de aliis . Et licet ſuſceptio cõtrariorum exercita primæ ſubſtantiæ conveniat , eſſe tamen ſuſceptivam contrarium ſubſtantiæ priùs , quam individuo competit . Sicut riſibilitas homini , priuſquam Petro convenit , licèt exercitiũ videndi Petro, prius quam homini conveniat : Actiones enim ſunt ſingularium . Nota : Latiùs patet in ſubſtantia munus ſubſtandi, quam munus recipiendi contraria . Prima enim ſubſtantia ex Philoſ. ſubſtat ſecundis , inter quæ nulla eſt contrarietas .

561 Collige : Non omnes ſex proprietates competere ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, ſed nonnullis dumtaxat, quæ ſunt res hujus prædicamenti . Collige 2. Primam omnium proprietatem ſubſtantiæ cõpletæ, quæ eſt genus generaliſſimum , eſſe ſubſiſtentiam . Exigentia enim

primo expellat. Illæ enim formæ ſubſtantiales, ſublatis qualitatibus, nullam inter ſe haberent repugnantiam, ignis enim non combureret &c. & licèt non poſſint ſimul eſſe in eodem ſubjecto, hoc proveniret ex ſubjecti incapacitate, non ex earum oppoſitione. Nota: Forma ſubſtantialis, & ejus carentia non ſunt contraria, ſed contradictoriè oppoſita. Contrarietas enim verſatur inter formas poſitivas ejuſdem generis.

559 Quinta proprietas *Non ſuſcipere magis, & minùs*, illuſtratur à D. R. in 3. d.15. Ubi advertit: Subſtantiam ſuſcipere magis, & minus dupliciter: Primò, quatenùs natura ſpecifica addit differentiam eſſentialem ſupra genericam. Secundò, quatenùs ſubſtantia materialis ſecundùm diverſas partes entitativas magis, & minùs per nutritionem extenditur. Secundum propriam verò rationem conſiderata ſubſtantia magis, & minùs non ſuſcipit. Homo enim non eſt magis ſubſtantia, quàm Leo. Præterea, qualitates dicuntur ſuſcipere magis, & minùs, prout intenduntur, aut remittuntur in ſubjecto; at ſubſtantia ex ſe habet non eſſe in ſubjecto: ergo ex ſe *magis, & minùs* non ſuſcipit. Nec obeſt: Quod prima ſubſtantia ſit magis talis, quàm ſecunda. Dicitur enim *magis ſubſtantia*, quo ad munus ſubſtandi, non quo ad rationem formalem ſubſiſtendi.

560 Sexta proprietas, *Poſſe recipere contraria*, declaratur: Contrarietas eſt inter accidentales formas; at ſubſtantia eſt

eſt ſubjectum commune accidentium: ergo eſt ſuſceptiva contrariorum. Intelligi hoc debet de virtute ſuſceptiva *ut quod*: Quia quantitas recipit contrarias formas *ut quo*. Convenit hæc proprietas primæ ſubſtantiæ, ſed non omni. Quia Deus eſt prima ſubſtantia, quin contrarias formas ſuſcipiat. Si verò ly *contraria*, ſumantur analogicè pro incompoſſibilibus omnis ſubſtantia erit in aliquo ſenſu ſuſceptiva contrariorum: Quia divina ſubſtantia identificatur cum dilectione, & odio hominis in gratia, & in peccato ſucceſſivè exiſtentis. Angelica natura eſt capax ſcientiæ, & erroris, bonitatis, & malitiæ. Cœlum poteſt recipere motum naturalem, & violentum, & ſic de aliis. Et licet ſuſceptio cõtrariorum exercita primæ ſubſtantiæ conveniat, eſſe tamen ſuſceptivam contrarium ſubſtantiæ priùs, quam individuo competit. Sicut riſibilitas homini, priuſquam Petro convenit, licèt exercitiũ videndi Petro, prius quam homini conveniat: Actiones enim ſunt ſingularium. Nota: Latiùs patet in ſubſtantia munus ſubſtandi, quam munus recipiendi contraria. Prima enim ſubſtantia ex Philoſ. ſubſtat ſecundis, inter quæ nulla eſt contrarietas.

561 Collige: Non omnes ſex proprietates competere ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, ſed nonnullis dumtaxat, quæ ſunt res hujus prædicamenti. Collige 2. Primam omnium proprietatem ſubſtantiæ cõpletæ, quæ eſt genus generaliſſimum, eſſe ſubſiſtentiam. Exigentia enim

ſubſiſtentiæ eſt de conſtitutivo hujus generis generaliſſimi. Subſiſtentia igitur eſt proprietas quarto modo ſubſtantiæ completæ, quia convenit omni, ſoli, & ſemper; niſi miraculosè impediatur, ut in humana Chriſti natura contingit. Ubi nota: Exigentiam ſubſiſtentiæ per ſe primò convenire ſecundæ ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, licèt ſubſiſtentia exercita per ſe primò ſingulari ſubſtantiæ conveniat. Pro complemento igitur Quæſtionis de Subſtantia, reſtat agere de Subſiſtentia ejus proprietate.

ARTICULUS V.

DE SUBSISTENTIA.

562 S*Ubſiſtentia* eſt complementum naturæ ſubſtantialis in propria linea per ſe exiſtendi, per quod redditur ſecundariò incommunicabilis alieno ſuppoſito. Hinc natura humana in Chriſto Domino caret propria ſubſiſtentia, quia pendet à ſuſtentaculo divinæ. *Suppoſitum* eſt concretum ſubſtantiale reſultans ex natura, & ſubſiſtentia. *Perſona* addit, quòd natura ſit intellectualis. Unde à Boetio definitur: *Rationalis naturæ incommunicabilis exiſtentia.* Se ergo habent ut ſuperiùs, & inferiùs: Omnis Perſona eſt ſuppoſitum, non è contra. Agit de ſubſiſtentia D. R. in 3. d. 1. q. 1. artic. 3. & d. 10. art. 7.

§. I.

§. I.

QVIS SIT EFFECTVS FORMALIS Subſiſtentiæ.

563 PLures ſententias refert, & refellit N. Dionyſius Blaſco diſtin.15.n.70. Prima ſententia Cajetani defendit, effectum formalem ſubſiſtentiæ eſſe reddere naturam exiſtentem. Hęc ſententia confundit exiſtentiam cum ſubſiſtentia, ideò diſplicet. Primò; Quia ſubſiſtẽtia eſt effectus formalis naturæ exiſtentis. Secundò: De fide eſt in Chriſto Domino non eſſe ſubſiſtentiam creatam, & tamen ſatis probabile eſt dari in humanitate exiſtentiam creatam: ergo &c.

564 Secunda ſententia affirmat: Subſiſtentiam eſſe conditionem in natura ad operandum. Sed contra 1. Videtur incredibile Solem impedita divinitùs ſubſiſtentia, non illuminare. Secundò: Accidens Euchariſticum operatur, mittit ſpeciem, reſiſtit &c. abſque inhærentia: ergo ſubſtantia completa poteſt operari abſque ſubſiſtentia. Nec obeſt axioma: *Actiones ſunt ſuppoſitorum*, quia legendum cum D.R. *Actiones ſunt ſingularium*.

565 Tertia ſententia Scotiſtarũ defendit, ſubſiſtentiã ſtare in negativo, nimirum in carẽtia dependẽtię à ſuppoſito alieno. Sed contra 1. Subſiſtentia divina ſtat in prędicato poſitivo: ergo & ſubſiſtẽtia creata. Secundò: Subſiſtentia creata compenſatur per divinã in aſſumpta humanitate; at ſubſiſtentia divina præſtat humanitati ef-

actum, & potentiam, ſed unamquamque earum eſſe portionem ſubſtantialem pure potentiæ. Replicabis. Illæ portiones ſunt inter ſe unitæ: ergo ſe habent tamquam actus, & potentia. Reſpondeo diſting. antec. Ut componant totum ſimilare, & integrale; concedo: Ut componant totum eſſentiale; nego antecedens, & conſequentiam.

551 Objicis 3. Sicut actus, & potentia ſunt extrema entis, ita indiſtinctum, & diſtinctum ſunt extrema in quæ dividitur; at implicatorium non eſt, quòd eadem numero entitas tranſeat à potentia in actum: ergo neque implicatorium erit, quòd eadem numero ſubſtantia corporea tranſeat ab indiſtincta in diſtinctam per quantitatem. Hæc objectio probat non repugnare tranſitum à corporeo in incorporeum, ab infinito in finitum: Nimis ergo probat. Reſpondeo neg. maj. Actus enim, & potentia totales; cum ſint gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ, illam non variant: Subindeque poterit res tranſire à potentia in actum, & è contra. At diſtinctum, & indiſtinctum phyſicè, cum ſint termini contradictorii, eſſentiam variant numericè: ſubindeque ſunt incompoſſibiles in eadem numero ſubſtantia. Vide Authorem in 4. d.28. q.2. in fine ad 3.

552 Objicies 4. De ratione corporis non eſt, componi ex diſtinctis partibus: ergo. Antec. prob. Punctum ſubſtantiale eſt verum corpus; at non componitur ex partibus diſtinctis: ergo. Reſpondeo:

Pun-

Punctum non eſt corpus formaliter; cum non conſtet trina dimenſione, ſed reductivè dumtaxat.

553 Objicies 5. Si ſubſtantiæ primæ conſtaret partibus entitativè diſtinctis, hujuſmodi portiones inter ſe unirentur ad illam integrandam; at uniri non poſſunt: ergo. Min. prob. Vel enim talis unio eſt diſtincta à partibus, vel indiſtincta; neutrum dici poteſt: ergo. Min. prob. Indiſtincta eſſe non poteſt, quia portiones illæ non ſe habent ut actus, & potentia. Neque diſtincta: Eſt enim talis unio ab agente naturali deſtructibilis; at nihil à Deo in materia prima creatū deſtrui poteſt ab agente naturali: ergo. Reſpondeo: Unionem inter partes integrales materiæ primæ eſſe indiſtinctam ab illis. Sicut enim actus, & potentia per ſe uniuntur ad componendum totum eſſentiale; ita etiam portiones puræ potentiæ, aut puræ formæ per ſe uniuntur ad componendum totum integrale.

ARTICULUS IV.

PROPRIETATES SUBSTANTIÆ.

554 SEx numerantur à Philoſ. in hoc cap. Subſtantię proprietates. Prima, *Non eſſe in ſubjecto*. Secunda *Univocè prædicari*. Tertia, *Significare hoc aliquid*. Quarta, *Non habere contrarium*. Quinta, *Non ſuſcipere magis, & minus*. Sexta, *Eſſe ſuſceptivum contrariorum*. Singulas breviter percurrimus,

ſtantiæ, ſed & aliorum generum; omnia quippè dicuntur univocè de ſuis contentis.

557 Tertia proprietas *Significare hoc aliquid*, per ſe primò convenit primæ ſubſtantiæ ſingulari. Ratio eſt: Quia ſubſtantia ex propria ratione dicitur à ſubſiſtendo; at *ſubſiſtere*, cum ſit incommunicabiliter exiſtere, eſt proprium rei ſingularis, utait D.R. in 3. d.11. q.2. art.2. §.1. verſ. *Confirmatur*: ergo proprium eſt ſubſtantię ſignificare rem ſingularem. Hinc ſubſiſtentia, & ſingularitas in ſententia D.R. ab eadem radice pullulant, nimirum à forma ſubſtantiali. Unde D.R. in 3. d.2. q.2. §.3. ad 2. ait. *Subſiſtere ex proprietate nominis ſignificat ſubſtantiam primam*.

558 Quarta proprietas *Non habere contrarium*, conſtat ex D. R. in 3. d.8. q.1. ſuadetur autem ſic: Contraria ſunt, quæ ab eodem ſubjecto inhæſionis mutuò ſe expellunt; at ſubſtantia ex ſua propria ratione, quæ eſt *per ſe ſubſiſtere*, nullum requirit ſubjectum, imò ei repugnat ſubjectum inhæſionis: ergo ſubſtantia nullum habet contrarium. Secundò: Unum contrarium alteri ſuccedit in eodem ſubjecto: Tertiò: Unum contrarium non poteſt eſſe ſubjectum alterius, ex Philoſ. 2. de genere tex.6. at ſubſtantia eſt commune ſubjectum accidentium: ergo nulli eſt cõtraria. Ubi nota: Inter ignem, & aquam eſt contrarietas qualitatum, non formarum ſubſtantialium, quibus ſolùm convenit radicalis oppoſitio. Nec obeſt: Quòd forma aquæ, ignis formam à ſubjecto pri-

eſt ſubjectum commune accidentium : ergo eſt ſuſceptiva contrariorum . Intelligi hoc debet de virtute ſuſceptiva *ut quod* : Quia quantitas recipit contrarias formas *ut quo* . Convenit hæc proprietas primæ ſubſtantiæ , ſed non omni . Quia Deus eſt prima ſubſtantia , quin contrarias formas ſuſcipiat . Si verò ly *contraria* , ſumantur analogicè pro incompoſſibilibus omnis ſubſtantia erit in aliquo ſenſu ſuſceptiva contrariorum : Quia divina ſubſtantia identificatur cum dilectione , & odio hominis in gratia , & in peccato ſucceſſivè exiſtentis . Angelica natura eſt capax ſcientiæ , & erroris , bonitatis , & malitiæ . Cœlum poteſt recipere motum naturalem , & violentum , & ſic de aliis . Et licet ſuſceptio cōtrariorum exercita primæ ſubſtantiæ conveniat , eſſe tamen ſuſceptivam contrarium ſubſtantiæ prius , quam individuo competit . Sicut riſibilitas homini , priuſquam Petro convenit , licèt exercitiū videndi Petro, prius quam homini conveniat : Actiones enim ſunt ſingularium . Nota : Latiùs patet in ſubſtantia munus ſubſtandi, quam munus recipiendi contraria . Prima enim ſubſtantia ex Philoſ. ſubſtat ſecundis , inter quæ nulla eſt contrarietas .

561 Collige : Non omnes ſex proprietates competere ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, ſed nonnullis dumtaxat, quæ ſunt res hujus prædicamenti . Collige 2. Primam omnium proprietatem ſubſtantiæ cōpletæ, quæ eſt genus generaliſſimum , eſſe ſubſiſtentiam . Exigentia enim

 ſubſi-

ſubſiſtentiæ eſt de conſtitutivo hujus generis generaliſſimi. Subſiſtentia igitur eſt proprietas quarto modo ſubſtantiæ completæ, quia convenit omni, ſoli, & ſemper; niſi miraculosè impediatur, ut in humana Chriſti natura contingit. Ubi nota: Exigentiam ſubſiſtentiæ per ſe primò convenire ſecundæ ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum, licèt ſubſiſtentia exercita per ſe primò ſingulari ſubſtantiæ conveniat. Pro complemento igitur Quæſtionis de Subſtantia, reſtat agere de Subſiſtentia ejus proprietate.

ARTICULUS V.

DE SUBSISTENTIA.

562 *Subſiſtentia* eſt complementum naturæ ſubſtantialis in propria linea per ſe exiſtendi, per quod redditur ſecundariò incommunicabilis alieno ſuppoſito. Hinc natura humana in Chriſto Domino caret propria ſubſiſtentia, quia pendet à ſuſtentaculo divinæ. *Suppoſitum* eſt concretum ſubſtantiale reſultans ex natura, & ſubſiſtentia. *Perſona* addit, quòd natura ſit intellectualis. Unde à Boetio definitur: *Rationalis naturæ incommunicabilis exiſtentia.* Se ergo habent ut ſuperiùs, & inferiùs: Omnis Perſona eſt ſuppoſitum, non è contra. Agit de ſubſiſtentia D. R. in 3. d. 1. q. 1. artic. 3. & d. 10. art. 7.

§. I.

§. I.

QUIS SIT EFFECTUS FORMALIS Subſiſtentiæ.

563 PLures ſententias refert, & refellit N. Dionyſius Blaſco diſtin. 15. n. 70. Prima ſententia Cajetani defendit, effectum formalem ſubſiſtentiæ eſſe reddere naturam exiſtentem. Hęc ſententia confundit exiſtentiam cum ſubſiſtentia, ideò diſplicet. Primò; Quia ſubſiſtẽtia eſt effectus formalis naturæ exiſtentis. Secundò: De fide eſt in Chriſto Domino non eſſe ſubſiſtentiam creatam, & tamen ſatis probabile eſt dari in humanitate exiſtentiam creatam: ergo &c.

564 Secunda ſententia affirmat: Subſiſtentiam eſſe conditionem in natura ad operandum. Sed contra 1. Videtur incredibile Solem impedita divinitùs ſubſiſtentia, non illuminare. Secundò: Accidens Euchariſticum operatur, mittit ſpeciem, reſiſtit &c. abſque inhærentia: ergo ſubſtantia completa poteſt operari abſque ſubſiſtentia. Nec obeſt axioma: *Actiones ſunt ſuppoſitorum*, quia legendum cum D.R. *Actiones ſunt ſingularium*.

565 Tertia ſententia Scotiſtarũ defendit, ſubſiſtentiã ſtare in negativo, nimirum in carẽtia dependẽtię à ſuppoſito alieno. Sed contra 1. Subſiſtentia divina ſtat in prędicato poſitivo: ergo & ſubſiſtẽtia creata. Secundò: Subſiſtentia creata compenſatur per divinã in aſſumpta humanitate; at ſubſiſtentia divina præſtat humanitati ef-

fectum formalem poſitivum, terminando poſitivè humanitatem: ergo ſubſiſtentia creata præſtat propriæ naturæ effectum formalem poſitivum. Tertiò: Complementum actuans naturam poſitivam debet eſſe poſitivum; at ſubſiſtentia eſt complementum actuans naturam ſubſtantialem poſitivam: ergo ſubſiſtentia eſt quid poſitivum. Quartò: Negatio dependentiæ eſt poſterior complemento naturæ: ergo ſubſiſtentia, quæ eſt complementum naturæ, non eſt pura negatio dependentiæ. Antec. prob. Ex eo quòd natura ſit completa in eſſe ſubſtantiali reſultat independentia ab alieno ſuppoſito, ut patet: ergo negatio dependentiæ eſt poſterior complemento.

566 Quintò: Independentia à ſubjecto inhæſionis fundatur in Perſeitate poſitiva ſubſtantiæ ex n.503. ergo independentia à ſuppoſito alieno fundari debet in novo gradu perſeitatis poſitivæ, quæ eſt ſubſiſtentia. Sextò: Inhærentia accidentis non eſt pura negatio Perſeitatis, ſed gradus eſſendi poſitivus: ergo ſubſiſtentia naturæ ſubſtantialis non eſt pura negatio dependentiæ à ſuppoſito, ſed gradus eſſendi poſitiuus. Septimò: Concilia definiunt contra Neſtorium, in humanitate Chriſti Domini deeſſe ſubſiſtentiam creatam, eo quod fuerit præventa à divina: ergo ſubſiſtentia creata non ſtat in ſola independentia à ſuppoſito alieno. Prob. conſeq: Quia aliàs definitio Concilii redderet hunc ſenſum: Natura humana nō eſt independēs à ſuppoſito alieno, eo quod à ſuppoſito

poſito alieno dependeat, quæ eſt veritas per ſe nota, & Concilii maturitate non indigens. Tandem: Subſiſtentia creata poteſt divinitus conjungi cum dependentia à ſuppoſito alieno, ut tenet D.R. in 3. d 5. q.1. art. 2. ergo ſubſiſtentia creata non ſtat in negatione dependentiæ.

567 Quarta ſententia vult ſtare effectum formalem ſubſiſtentiæ in triplici independentia, aut incommunicabilitate, nimirum, à ſubjecto, à ſuppoſito, & à comparte. Contra 1: Independentia à ſubjecto inhæſionis eſt inſeparabilis à natura ſubſtantiali; ſubſiſtentia verò eſt realiter ſeparabilis. Contra 2. Subſiſtentia Patris in divinis Deitatem non reddit incommunicabilem alteri ſuppoſito, ulterius enim communicatur Filio à Patre. Cōtra 3. Anima ſeparata habet propriam ſubſiſtentiam; atqui eſt communicabilis alteri, tamquam comparti: ergo ſubſiſtentia non ſtat in triplici illa incommunicabilitate.

568 Quinta ſententia defendit: Subſiſtentiam formalem ſtare in productione ipſa naturæ ſubſtantialis completæ. Sed contra 1. Subſiſtentia eſt poſterior exiſtentia: ergo non ſtat in productione: Hęc enim exiſtentiam præcedit. Antec. prob. Priùs eſt *eſſe*, quàm *eſſe per ſe*: ergo ſubſiſtentia eſt poſterior exiſtentia. Secundò: Productio eſt fluxus, ſeu actio tranſiens: Subſiſtentia eſt quid permanens. Tertiò: Subſiſtentia Patris æterni non eſt productio; ergo neque ſubſiſtentia creata.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI proponitur.

569 Noſter D. Reſolutus affirmat: Subſiſtentiam eſſe effectum formalem ſecundarium naturæ ſubſtantialis, ejuſque ultimum complementum in linea eſſendi ſubſtantiali. Ex qua aſſertione duo infert: Primum (nota benè hoc) ſubſiſtentiæ nullum eſſe effectum formalem; cum ipſa formaliſſimè ſit effectus formalis naturæ ſubſtantialis. Secundum: Subſiſtentiam diſtingui à natura ſubſtantiali, non entitativè, aut modaliter, ſed gradualiter dumtaxat, nimirum ſecundum diverſos gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ. Hæc eſt formalis, ac ſingularis opinio D. R. in 3. d 1. q. 1. art. 3. toto, & d. 10. d 1. q. 1 art. 7. toto, quam nos ſupra aliqualiter explicuimus n. 185. Pro pleniori ejus explicatione.

570 Nota. Subſiſtentiam in rebus corporeis eſſe totaliter à forma, & non à materia. Quatuor ergo gradus eſſendi invenit in forma ſubſtantiali Bacconica Idea. Primus dicitur poſſibilitas objectiva ad produci, ſeu potentia ad eſſe, quam ab æterno habet. Secundus, Poſſibilitas ſubjectiva ad educi ex potentia materiæ, in qua præcontinetur ſecundùm eſſe eſſentię modo explicando, & Deo dante propugnando in Phyſica. Tertius actualis exiſtentia, in quam transferuntur per actualem

lem eductionem. Quartus formalis ſubſiſtentia, quæ eſt ultimus ejus terminus in linea ſubſtantiali.

571 Sed quia gradus ſecundus eſſendi, nimirum in potentia ſubjectiva, Angelo, animæ rationali, rebuſque à Deo immediatè creatis non competit, ut doctrinam omni ſuppoſito creato communem ſtabiliamus, tres dumtaxat gradus eſſendi in natura ſubſtantiali cum D.R. diſtinguimus, *Eſſentiam, Exiſtentiam, Subſiſtentiam.* Audi Bacconium d.10. artic.7. ad 1. dub. *Eſt intelligendum quòd iſta tria ſe habent per ordinem: Hæc eſſentia in potentia*: (ecce eſſentia poſſibilis) *Hæc eſſentia producta in actu ens.* (ecce exiſtentia) *Hæc eſſentia per ſe ſubſiſtens.* Ecce ſubſiſtentia, quæ eſt effectus formalis naturæ exiſtentis. Sicut ergo exiſtentia eſt ipſiſſima eſſentia à gradu in gradum eſſendi translata; ita ſubſiſtentia eſt ipſiſſima exiſtentia, ſeu natura exiſtens à gradu in gradum eſſendi tranſlata, & in gradu ultimo, ſeu in termino eſſendi conſtituta. Hæc ergo tria *eſſentia, exiſtentia, & ſubſiſtentia* ſunt eadem numero prædicata, ſeu eadem numero res in diverſo gradu eſſendi conſtituta. Eſſentia naturæ ſubſtantialis ſtat in poſſe ſubſiſtere, ut explicuimus, actus ſubſiſtendi eſt ipſiſſima natura de potentia ad actũ, & à gradu in gradum eſſendi translata. Unde D.R. d.11. art.1. §.3. ad 1. ait: *Subſiſtere dicit eſſe per ſe, & in actu, natura autem dicit hoc in potentia.*

572 Sed inquires: Quid novi ſit in natura ſubſtantiali completa per actum

formalem ſubſiſtendi? Reſpondeo: Eſſe in illa ultimum complementum in linea perſeitatis, aut novum perſeitatis gradũ, quo poſito nullo jam alio indiget, ut in ſe conſiſtat. Unde D.R. d.1. q.1. art.3 ait: *Actus ſecundarius naturæ eſt per ſe ſtare*. Itaque duos gradus perſeitatis diſtinguit D. R. in natura ſubſtantiali, quos vocat effectus ejuſdem formales, unũ primarium ſcilicet *ſubſtantiare*: Alterum ſecundariũ, videlicet *Per ſe ſubſiſtere*. Primus gradus perſeitatis eſt per ſe exiſtere extra ſubjectum inhæſionis: Iſte eſt inſeparabilis à natura ſubſtantiali. Verùm natura per hujuſmodi perſeitatem non eſt ultimò completa in linea exiſtendi per ſe, neque independentiam habet ab omni alio: Stante enim tali perſeitate, poteſt pendere à ſuppoſito alieno, ut apparet in humanitate Chriſti Domini. Sibi ergo relicta, ſe ipſam reddit formaliter ſubſiſtentem, atque independentem ab alieno ſuppoſito, ita ut nullo ad conſiſtendum ſuſtentaculo alieno indigeat: Tunc verò dicitur per ſe ſubſiſtere. Unde D.R. loc. cit. v. *Propter*, ait: *Eſſentiam per ſe ſtare* (independenter ab omni alio) *hoc eſt ſubſiſtere, vel eſſe ſuppoſitum*.

573 Itaque ſicut independentia ſubſtantiæ à ſubjecto inhæſionis fundatur in perſeitate poſitiva; ita independentia à ſuppoſito fundatur in novo gradu poſitivo eſſendi per ſe. Præterea, Perſeitas primaria, quæ fert ſecum independentiam à ſubjecto inhæſionis, eſt indifferens ad dependentiam, & independentiam ab alie-

no

no ſuppoſito; cum poſſit cum utraque conjungi: Subindeque determinari debet ad independentiam per gradum eſſendi ſuperadditum, ſicut ad dependendum determinatur per ſubſiſtentiam Verbi poſitivam. Nec obeſt: Quòd natura ſubſtantialis ſit ex ſe radicaliter determinata ad ſubſiſtendum; quia ſaltem requiritur novus gradus pro formali determinativo. Sicut licèt ſubſtantia ignis ex ſe ſit radicaliter determinata ad calefaciendum, requiritur calor diſtinctus, ut illam formaliter determinet.

§. III.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI Propugnatur.

574 RESolutio 1. Forma ſubſiſtentiæ non eſt modus realiter diſtinctus à natura ſubſtantiali. Ita D.R. in 3.d.11.q.1.art.3. Ubi affirmat. Actum formalem ſubſiſtendi *eſſe prævium omnibus modis*. Prob. 1. Si forma ſubſiſtentiæ eſſet modus, reddere nō poſſet naturam formaliter independentem à ſuppoſito; at reddit independentem: ergo. Maj. prob. De ratione modi eſt, eſſentialiter dependere à ſubjecto, itaut nec divinitus poſſit ab illo ſeparari: ergo ſi forma ſubſiſtentiæ eſſet modus, reddere non poſſet naturam formaliter independentem à ſuppoſito. Reſpondebis: ſubſiſtentiam dependere *ut quod* à natura, & conſtituere illam in-

dependentem *ut quo*. Sed contra: Quod conſtituit ſubjectum frigidum *ut quo* nequit eſſe calidum *ut quod*: Quod conſtituit animam Sanctam, & ad finem ultimũ converſam *ut quo* nequit eſſe averſio à Deo *ut quod*: ergo quod conſtituit naturam ſubſtantialem independentem *ut quo*, nequit eſſe ab eadem natura dependens *ut quod*.

575 Prob. 2. ratione D. R. Si ſubſiſtētia eſſet modus ſubſtantialis, nō poſſet ſuppoſitū in recta linea hujus prædicamenti conſtitui; at hoc eſt falsū: ergo Maj. prob. Aggregatū ex ſubſtantia, & modo collocari non poteſt in recta linea hujus prędicamēti; at ſi ſubſiſtētia eſſet modus, ſuppoſitum eſſet aggregatum ex ſubſtantia, & modo: ergo conſtitui in recta ſubſtantiæ linea non poſſet. Reſpondebis: Collocari reductivè ut dicitur de modo unionis inter corpus & animam. Sed contra 1. Quia negamus modum unionis diſtinctum ab extremis. Secundò: Modus quantitatis v. g. figura, & entitas ipſius quantitatis ſpectant ad diverſa genera; figura enim pertinet ad genus qualitatis: ergo entitas ſubſtantiæ, & modus ſubſtantialis non poſſunt in eodem prædicamento conſtitui.

576 Reſolutio 2. Forma ſubſiſtentiæ non eſt entitas realiter diſtincta à natura ſubſtantiali. Ita D. R. loc. cit. prob. Aut entitas illa eſſet ſubſtantia, aut accidens; neutrum dici poteſt: ergo. Min. prob. Si enim eſſet accidens, omne ſuppoſitum eſſet ens per accidens, & non per ſe: Si verò eſſet ſubſtantia, vel materia, vel forma.

ma. Primum dici non poteſt ut patet: Nec ſecudum aliàs in eodem ſuppoſito eſſent duæ formæ ſubſtantiales contra communem. Praterea: Una quantitas per aliam extendi non poteſt: ergo neque una forma ſubſtantialis poteſt per aliam actuari, & compleri.

577 Reſolutio 3 Forma ſubſiſtentiæ eſt ipſamet natura ſubſtantialis completa. Ita D. R. loc. cit Nota: Per ly *Forma ſubſiſtentiæ*, non intelligo actum ipſum ſubſiſtendi, qui eſt ſubſiſtentia formalis, ſed hujuſmodi actus formalem cauſam. Prob. 1. ex D Damaſceno cap. 23. ſuæ Dialecticæ, ubi ſubſtantiam definit: *Subſtantia eſt res per ſe exiſtens, ac ſubſiſtens, non indigens altero ad conſiſtendum*: ergo natura ſubſtantialis ſe ipſa eſt potens ſubſiſtere, & non indiget ſuſtentaculo diſtincto.

578 Prob. 2. Nulla eſt neceſſitas aſſignandi formam diſtinctam, ut ſubſtantia completa poſſit in ſe ſubſiſtere: ergo ipſa erit forma ſubſiſtentiæ. Antec. prob. Subſtantia completa eſt potens in ſe producere effectum formalem ſubſiſtendi: ergo abſque neceſſitate aſſignatur forma diſtincta. Antec. prob. Actus ſubſiſtendi eſt debitus ſubſtantiæ completæ: undè ſi aſſumpta humanitas, ut communiter dicitur, à Verbo dimitteretur, ſe ipſam protinus ſubſiſtentem redderet: ergo ſubſtantia completa eſt potens in ſe producere effectum formalem ſubſiſtendi. Reſpondebis: Subſtantiam completam in ſe producere formam ſubſiſtentiæ, ſicut ignis in ſe pro-

eſt, forma connaturaliter exigens ſubſiſtentiam creatam; concedo: Forma quæ ſit actualiter ipſa ſubſitentia creata; nego. Hæc enim, ut explicuimus, ſtat formaliter in ultimo perſeitatis gradu, quem natura humana in Criſto Domino præventa à Verbi ſubſiſtentia producere non poteſt. Cavenda eſt ergo ſemper aut explicanda propoſitio illa: *In Chriſto Domino eſt forma ſubſiſtentiæ creatæ*; cum enim Iy *Forma ſubſiſtentiæ* poſſit equivocè accipi, vel de forma exigente ſubſiſtentiam creatam, vel de ſubſiſtentia ipſa creata. Propoſitio in pravum ſenſum detorqueri poteſt.

§. IV.

AN ET QUOMODO DISTINGUANtur Subſiſtentia &, Natura creata.

580 Reſolutio 1. Subſiſtentia diſtinguitur à natura ſubſtantiali completa. Eſt communis, eamque docuerunt Vigilius Papa lib. 2. contra Eutichen, Damaſcenus lib. 1. de fide cap. 3. Epihanius in 7. Synodo act. 6. tom. 3. circa finem ubi ſic: *Ideò Hæretici errant, quia nihil aliud agunt quàm ut oſtendant naturam, & hypoſtaſim idem eſſe, quæ ſanè inter ſe differre verè Eccleſiæ Catholicæ alumni cognoſcunt.* Quid clarius? Prob. 1. à priori: Effectus diſtinguitur à cauſa; at ſubſiſtētia eſt effectus naturæ ſubſtantialis completæ: ergo ſubſiſtencia diſtinguitur à natura ſubſtantiali completa. Prob. 2. à poſteriori:

riori: Quia natura ſubſtantialis completa fuit in Christo Domino ſeparata a propria ſubſiſtentia.

581 Reſolutio 2. Subſiſtentia creata diſtinguitur realiter gradualiter à natura ſubſtantiali completa. Ita expreſsè D.R. in 3.d.11. q.1. art.1. §. 3. ad 1. his verbis: *Subſiſtere non dicit alietatem eſſentiæ à natura, ſed alietatem eſſendi ejuſdem eſſentiæ; ſubſiſtere enim dicit per ſe eſſe, & in actu: Natura autem dicit hoc in potentia. Et iſto modo concedo quòd ſuppoſitum, & natura differunt realiter*. Itaque tria hæc: *Eſſentia, exiſtentia, & ſubſiſtentia* ſunt eadem numero natura ſubſtantialis in diverſo gradu eſſendi cõſtituta, ut explicuimus n. 571. Ita enim ſe habet ſubſiſtentia ad exiſtentiam, ſicut exiſtentia ad eſſentiam.

582 Prob. Reſol. ex D. R. in hunc modum: Potentia, & actus totalis solùm gradualiter diſtinguntur, ut ſupra n. 191. oſtendimus; at natura ſubſtantialis completa, & ſubſiſtentia ſe habent tamquam actus, & potentia totalis: ergo natura ſubſtantialis completa, & ſubſiſtentia ſolùm gradualiter diſtinguntur. Min. prob. Subſtantia completa conſtituitur per potentiam ad ſubſiſtendum: ergo natura, & ſubſiſtentia ſe habent tamquam actus, & potentia totales. Confirmatur: Potentia ad ſubſiſtendum eſt totalis reſpectu naturæ ſubſtantialis, quia eſt totale ejus conſtitutiuum; at actus ſubſiſtendi correſpondet potentiæ ad ſubſiſtendum: ergo natura, & ſubſiſtentia ſe habent tamquam actus, & potentia totales.

les. Urgetur: *Rationale* in actu, & Rationale in potentia ſunt eadem numero eſſentia hominis in diverſo gradu eſſendi conſtituta, ut ſupra declaravimus: ergo ſubſiſtens in actu, & ſubſiſtens in potentia ſunt eadem numero eſſentia naturæ ſubſtātialis in diverſo gradu eſſendi conſtituta. Conſeq. patet: Quia ſicut rationale in actu non variat eſſentiam hominis, ſubſiſtere in actu non variat eſſentiam ſubſtantiæ completæ, licèt in utroque varientur gradus eſſendi.

583 Reſpondebis: Subſiſtentiam non eſſe actum totalem naturæ, ſed ejus proprietatem. Sed contra. Proprietates variant eſſentiam naturæ ſubſtantialis ſaltem metaphyſicè; Hæc enim collocatur in prædicamento ſubſtantiæ; Illæ in genere quantitatis, aut qualitatis; at ſubſiſtentia nec phyſicè, nec metaphyſicè variat eſſentiam naturæ ſubſtantialis, cum qua ponitur in eodem prædicamento ſubſtantiæ: ergo ſubſiſtentia non eſt proprietas ſtricta, ſed actus totalis naturæ illam invariatam relinquens.

584 Prob. 2. Ratione D.R. Actus formalis non diſtinguitur realiter entitativè à cauſa formali, ſed gradualiter dumtaxat; at ſubſiſtentia eſt actus formalis naturæ ſubſtantialis, ut oſtendimus n. 573. ergo ſubſiſtentia non diſtinguitur realiter entitativè à natura ſubſtantiali, ſed ſolùm gradualiter. Maj. Conceditur ab adverſariis; in eo enim, ut aſſerunt, cauſa efficiens à formali diſtinguitur, quòd illa, non iſta agit per cauſalitatem diſtin

ctam. Unde Joann. à S. Thom. 2. phyſic. q. 11. art. 2. ait: *Effectus formalis non diſtinguitur intrinſecè, & entitativè ab ipſa forma ut communicata*. Id ipſum idem expreſſius tenet Pater de la Moneda 2. phyſic. q. 2. §. 3. num. 6.

585 Reſpondebis: Actum formalem diſtingui modaliter à cauſa formali. Sed contra 1. Cauſalitas cauſæ efficientis modaliter dumtaxat ab illa diſtinguitur; Actio enim in probabiliori ſententia, modus, & non entitas dicitur eſſe: ergo cauſalitas cauſæ formalis diſtingui ab illa modaliter non poteſt. Secundò: Subſiſtentiam eſſe modum ſubſtantiæ completæ impugnavimus ſupra: ergo ruit ſolutio.

§. V.

OBJECTIONES.

586 Contra ſententiam D. R. Objicies 1. Effectus diſtinguitur realiter à cauſa; at ſubſiſtentia eſt effectus naturæ ſubſtantialis: ergo ſubſiſtentia diſtinguitur realiter à natura ſubſtantiali. Reſpondeo: Effectus cauſæ formalis gradualiter, non entitativè à forma diſtinguitur. Dices: Ea, quæ gradualiter diſtinguntur, inter ſe identificantur entitativè; at natura ſubſtantialis identificari entitativè cum ſubſiſtentia non poteſt: ergo pluſquam gradualiter ab illa diſtinguitur. Min. prob. Natura eſt cauſa formalis ſubſiſtentiæ:

ergo

ergo identificari cum illa non poteſt : Aliàs eſſet cauſa ſui ipſius. Reſpondeo : Natura ut exiſtens eſt cauſa ſui ipſius quatenus ſubſiſtentis. Audi D. R. in 3. d. 33. q. 2. art. 1. §. 2. ad 2. *Licèt nihil ſit cauſa ſui ipſius quantùm ad ſuum primum eſſe, tamen aliquid poteſt eſſe cauſa ſui ipſius aliquo modo, quantùm ad firmius eſſe*, cujuſmodi eſt ſubſiſtens. Replicabis : Subſiſtentia eſt conditio ad cauſalitatem : ergo natura nequit eſſe cauſalitas propriæ ſubſiſtentiæ. Reſpondeo diſting. antec. Ad cauſalitatem efficientem; concedo : Ad formalem ; nego. Albedo enim abſque ſubſiſtentia informat, & dealbat.

587 Objicies 2. Subſiſtentia eſt accidens reſpectu naturæ ſubſtantialis; cum poſſit eſſe, & abeſſe abſque ejus corruptione : ergo diſtinguitur eſſentialiter à natura. Reſpondeo : Eſt accidens prædicabile, non prædicamentale. Addo : Ad ſeparationem ſufficere realem diſtinctionem gradualem ſubſiſtentiæ à propria natura. Sed contra : Subſtantia non ſuſcipit magis, & minus : ergo componi non poteſt ex pluralitate graduum eſſendi. Conſeq. prob. Quia enim qualitas intenditur per additionem gradus ad gradum, dicitur ſuſcipere magis, & minus. Reſpondeo nego conſeq. & paritatem : Qualitas enim intenditur per additionem novæ entitatis. Compoſitio verò gradualis in ſubſtantia fit per tranſlationem ejuſdem numero entitatis de gradu in gradum eſſendi, ut explicuimus.

588 Objicies 3. Subſiſtentia fomalis

ſtat

ſtat in negativo: ergo non ſtat in gradu poſitivo perſeiatis naturæ ſuper addito. Antec. prob. Natura ſubſtantialis completa cum ſola negatione eſſendi in alieno ſuppoſito exiſtit incommunicabiliter; at exiſtere incommunicabiliter eſt ſubſiſtere: ergo ſubſiſtentia ſtat in negatione. Reſpondeo nego antec. Ad ejus probationem dico: Negationem eſſendi in alieno ſuppoſito ſupponere complementum eſſendi poſitivè in natura. Sicut indiviſibile, aut impenetrabile in quantitate ſignificant entitatem poſitivam, cui penetratio, aut diviſio repugnant.

589 Objicies 4. Modus eſt determinatio rei indifferentis; at ſubſiſtentia terminat, & determinat naturam indifferentem ad ſubſiſtendum in ſe, vel in alio: ergo ſubſiſtentia eſt modus. Confirmatur: Modus eſt inſeparabilis à re, quã modificat; at ſubſiſtentia divelli non poteſt à natura, quam terminat: ergo ſubſiſtentia eſt modus. Reſpondeo nego min. Sicut enim accidens ex propria ratione eſt determinatum ut pendeat à ſubjecto, forma ut informet, actus ut actuet; ita natura ſubſtantialis completa ex ſe eſt determinata ut in ſe ſubſiſtat. Ideò enim dicitur à D. Damaſceno: *Non indigere altero ad conſiſtentiam*. Ad confirmationem dico: Modum quidem eſſe inſeparabilem, non tamen omne inſeparabile eſſe modum: Actus enim formales ſunt inſeparabiles à ſuis cauſis, quas tamen modificare non dicuntur ex n. 584.

§. VI.

§. VI.

ALIA DE SUBSISTENTIA.

590 QUæres 1. An ſubſiſtentia ſit creata, an educta? Reſpondeo: Propriè loquendo neque eſt creata, neque educta; ſed eſt terminus ipſe creatus, vel eductus, translatus de potentia in actum totalem, aut de gradu in gradum ultimum eſſendi. Poteſt autem ſubſiſtentia dici creata, aut educta præſuppoſitivè juxta conditionem naturæ, quam actuat.

591 Quæres 2. An in compoſito ſubſtantiali ex materia, & forma dentur partiales ſubſiſtentiæ. Reſpondeo negativè: Materia enim prima totaliter exiſtit, & ſubſiſtit per ſubſiſtentiam formæ, quam diximus eſſe principium individuationis. Sed quia formæ materiales ſunt in partes diviſibiles, unaquæque earum ſuam habet ſubſiſtentiam partialem, quæ omnes per ſe uniuntur ad unionem partium.

592 Quæres 3. An ſubſiſtentia creata poſſit divinitùs alienam naturam terminare? Affirmat D.R. in 3. d. 1. q. 1. art. 2. §. 2. & latiùs d. 3. q. 1. art. 3. Prob. Quia ad terminandam naturam finitam virtus infinita non requiritur. Poſſet itaque ſuppoſitum Angelicum naturam humanam divinitùs terminare, ex qua unione reſultat *Homo Angelus*; ſicut ex natura humana, & divina in unitatem perſonæ convenientibus reſultat *Deus homo*.

593 Quæres 4. An eadem natura crea-

ta

ta poſſit divinitùs multiplici ſubſiſtentia terminari? Reſpondet affirmativè D. R. in 3. d. 5. q. 1. art. 2. & prob. Natura divina ſimul terminatur à tribus perſonis divinis: ergo poſſet natura humana ab eiſdem ſimul terminari. Notat tamen D. R. Naturam in eo caſu, totaliter intenſivè terminandam ab unaquaque perſona; at non totaliter extenſivè, adhuc enim extenderetur in ratione terminabilis ad alias perſonas. Sicut natura divina per Paternitatem terminata extenditur ad filiationem, & ſpirationem paſſivam, à quibus ſimul, & inſolidum terminatur.

594 Quæres 5. An natura humana poſſet à verbo aſſumi retenta propria ſubſiſtentia? Negat N. Dionyſ. n. 111. Expreſsè tamen affirmat D. R. in 3. d. 5. q. 1. art. 2. vt *ſecundum*. Prob. Quia una ſubſiſtentia non eſt negatio alterius, cum utraque ſit forma poſitiva. Nec obeſt: Quòd ex propria ſubſiſtentia ſequatur negatio eſſendi in alio: Quia hujuſmodi negatio eſt effectus ſecundarius à Deo impedibilis. Tum, quia ſubſtantia propria aufert à natura hoc quòd eſt indigere alieno ſuſtentaculo, non verò potentiam abſolutam eſſendi in illo.

595 Objicies 1. Subſiſtentia ex Boetio & D. R. *Eſt incommunicabilis* exiſtentia: ergo ſubſiſtentia propria, & aliena non poſſunt communicare in eadem natura. Reſpondeo: Subſiſtentiæ illæ inter ſe non communicarent, neque enim una aliam terminaret; licèt utraque naturam terminaret, in qua ſola fieret communicatio.

Sicut

Sicut divinæ perſonalitates ſunt inter ſe incommunicabiles, licèt communicent in tertio naturæ divinæ, cum qua identificantur.

596 Objicies 2. Ex eo quod humana natura in Chriſto Domino terminetur per divinam ſubſiſtentiam, colligunt PP. non terminari per propriam: ergo humana natura aſſumi non potuit retenta propria ſubſiſtentia. Reſpondeo: Ad bonitatem illationis ſufficere, quòd divina ſubſiſtentia connaturaliter humanam excludat. Sic ex eo quòd ſub ſpeciebus Euchariſticis contineatur Corpus Chriſti Domini, inferunt PP. ſubſtantiam panis, & vini abeſſe, cum quo tamen ſtat, quod iſta divinitùs poſſet ſub eiſdem ſpeciebus conſervari.

597 Objicies 3. Implicat naturam ſubſtãtialem ſimul exiſtere in ſe, & in alio; at in ſe exiſteret per propriam ſubſiſtẽtiam, in alio verò per alienam: ergo implicat naturam ſubſtantialem per propriam ſimul, & alienam ſubſiſtentiam terminari. Reſpondeo diſting. maj. Per eandem formam; concedo: Per diverſas; nego. Idem enim Corpus Chriſti D. exiſtit ſimul extensè, & inextensè in Cœlo, & in Euchariſtia. Eadem creatura noſcitur à Beatis in ſe, & in alio ſimul per diverſas ſcientias, Beatam, & infuſam. Sed de his fuſiùs in Theologia.

QUÆ-

QUÆSTIO III.
DE ACCIDENTE.

ANtequam ad ſingula Accidentium prædicamenta deſcendamus, nonnulla circa eorum exiſtentiam, & quidditatem præmittimus.

ARTICULUS I.
AN DENTUR ACCIDENTIA realiter diſtincta à ſubſtantia.

598 AD ſingulare certamen in hac quæſtione deſcendimus contra *Renatum Des-cartes*, aut potiùs contra *Renatum Parmenidem*, cujus ſententiam de identitate Accidentium cum Subſtantia à Philoſophorum Principe jam dudum rejectam, & in origine extinctam, conatur ille ſuſcitare. Sumentes igitur cum Apoſtolo ſcutũ Fidei (Auguſtiſſimum dicimus fidei Myſterium, & Sacramentũ) Reſolutionem noſtram ab adverſantium jaculis defendemus. Et quia conſtitutionum noſtrarum part.4. cap.18. n.4. Joannis Bacconii, ac Thomæ Vvaldenſis dicta allegare, & ſuſtinere jubemur Carmelitæ, ne proprium munus deſeramus, utriuſque armati doctrina Adverſarium oppugnabimus. Id in veſtibulo animadvertimus, volumen ſecundum de Sacramentis à Thoma Vvaldenſi editum (ex quo nonnulla eruimus) juſſu Romani Pontifi-

cis,

cis, per ſolemnes viros examinatum fuiſſe, & ab omnibus commendatum, ut conſtat ex Epiſt. Martini V. ad eundem præfixa.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA *ex Fide.*

599 NOta 1. Duę propoſitiones inter alias ſunt à Conciliis definitæ in materia Euchariſtiæ. Prima: *In Euchariſtia non manent ſubſtantia panis, & vini.* Secunda: *In Euchariſtia manent accidentia panis, & vini ſine ſubjecto.* Hæ ſunt veritates diſtinctæ, & ſeparabiles: Quia prima in alia providentia poterat eſſe vera, quamvis ſecunda eſſet falſa, dato quòd in Sacramento auguſto unà cum ſubſtantia panis deſtrueretur omnia ejus accidentia intrinſeca. Et quia ſunt veritates diſtinctæ ſeorſim propoſitæ ſunt à Fide. Utrique refragatur Vvitclef in lib. de apoſtaſia cap. 16. Ubi ait: *In duobus ſtat noſtra variatio in iſta materia. Primò, in propoſitione affirmativa, qua dicitur, quòd accidens eſt ſine ſubjecto. Secundò, in propoſitione negativa, qua dicitur, quòd non remanet ſubſtantia panis, & vini poſt Conſecrationem.* Ita refert Vvaldenſis loc. cit. cap. 18.

600 Prima propoſitio conſtat ex Concil. Tridentino ſeſſ. 13. can. 2. ubi dicitur: *Si quis dixerit in Sacramento Euchariſtiæ remanere ſubſtantiam panis, & vini unà cum*

corpore, & ſanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, negaveritque mirabilem illam, & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus, & totius ſubſtantiæ vini in ſanguinem, manentibus dumtaxat ſpeciebus panis, & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè tranſubſtantiationem appellat, anathema ſit.

601 Secunda propoſitio (præterquam cõtineatur in ejuſdẽ Decreti verbis illis: *Manentibus dumaxtat ſpeciebus panis, & vini*) conſtat ex Concil. Colonienſi ſub Paulo III. ann. 1536. part. 2. cap. 15. ubi dicitur: *Quid enim panis, vinique ſpecies aliud ſunt poſt conſecrationem, quàm ſpecies ſacramentales, & accidentia ſine ſubjecto?* Nihil clariùs dici potuit à Concilio: Quod quamvis Provinciale fuerit, doctrinam hauſit à Generalibus. A Romano anno 1413. ubi damnata eſt ut hæretica hæc Vvitclefi propoſitio: *Accidentia panis, & vini non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.* A Conſtanſienſi anno 1414. in cujus ſeſſ. 8. iterum hæ ſpecies vocantur *accidentia*, iterumque damnatur Vvitclefi propoſitio, approbante poſtea damnationem Martino V. Præterea, in ſeſſion. 15. ejuſdem Concilii condemnatur hoc dictum Joannis Hus: *Quòd non eſt determinatio Eccleſiæ, quòd accidentia ſtarent in Sacramento Altaris ſine ſubjecto.*

602 Cum ergo à Conciliis fuerit damnata ut hæretica hæc Vvitclefi propoſitio: *Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in hoc Sacramento*, ejus contradictoria erit catholica, & definita. At hæc affirmativa:

Acci-

Accidentia panis manent ſine ſubjecto in hocSacramento, eſt ejus contradictoria: ergo hæc affirmativa eſt catholica, & definita. Undè Eccleſia in officio ſolemnitatis Corporis Chriſti ſic decantat: *Accidentia etiam ſine ſubjecto in eodem* ſacramento *ſubſiſtunt*.

603 Reſpondet P. Caſimirus Toloſates negando illas eſſe contradictorias, quia datur, inquit, medium; ſi nempè ſupponantur accidentia nullo modo manere. Addit, propoſitionem illam reſolvendam eſſe ſic: *Accidentia nullo modo ſunt manentia, vel ſunt manentia ſine ſubjecto.*

604 Sed contra 1. Si enim doctrina hujus evaſionis ſubſiſteret, præberetur anſa hæreticis, ut propoſitionem illam à Conciliis definitam: *In Euchariſtia non manent ſubſtantia panis, & vini*, reſoluerent, aut eluderent ſic: Subſtantia panis, & vini aut non manet in ſacramento, aut manet cum corpore Chriſti Domini. Secundò: Suppoſitum illud à P. Caſimiro aſſertum eſt falſum, & contra communem Sanctorum Patrum ſenſum, ut videbimus. Permanentia quippè accidentium in Euchariſtia poſt Conſecrationem cum ſit ſenſibus nota, numquam fuit ſub lite in Eccleſia, alioquin ſenſus in hoc Sacramento non eſſent à deceptione immunes. Suppoſita ergo ex Conciliis, & PP. accidentium permanentia in Euchariſtia, cōvincitur intentum ſic: Accidentia panis, & vini manent in Sacramentò; àt non manent in ſubjecto: ergo ſine ſubjecto manent. Prætereà, propoſitio illa damna-

tur à Concilio in ſenſu Hæreticorum; at ſenſus ille disjunctivus, in quem ejus contradictoria à P. Caſimiro reſoluitur, in eorum mentem non venit: ergo hujuſmodi contradictoria reſolui non poteſt in illam disjunctivam.

605 Nota 2. & valdè: Accidentia, quæ in Euchariſtia manent ſine ſubjecto, eſſe ea ipſiſſima, quæ ante conſecrationem inhærebant panis, & vini ſubſtantiæ. Ita cũ Doctoribus orthodoxis Thomas Vvaldenſis tom. 2. cap. 43. his verbis: *Enim verò ſagaciſſimè prævidit illa una per omnes Papas illos Eccleſia, tres iſtas unitates eſſe connexas; nempè, eſſe ibi Corpus Chriſti ſecundùm propriam ſubſtantiam, panis prioris abſentiam, & ejus accidentium ſine ſubjecto remanentiam.* Statuitur hoc adverſus nonnullos Recentiores aſſerentes: Accidentia omnia intrinſeca panis, & vini deſtrui in Euchariſtia cum eorum ſubſtantiis, & eorum loco exhiberi à Deo quaſdam panis, & vini apparentias, quæ ſunt ſpecies intentionales priſtini panis, & vini ſubſtantiam repræſentantes. Porrò, figmentũ hoc ante 500. annos Algeri ætate natum, ſtatimque jubente Carolo Calvo cõpreſſum, poſt tantorũ annorum decurſum, rediit in vulgus labore Joſephi Balli in opere, cui titulus *Ænigma diſſolutum*. Ejus placita nonnulli defendenda ſuſcepere, ut refert Raynaudus tom. 6. in tract. *Exuviæ panis, & vini in Euchariſtia* ſect. 2. in princip. Noſtrum itaque ſuppoſitum.

606 Prob. 1. In Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. adducto in cap. *firmiter*,

ter, de ſumma Trinitate, & Fide Catholica, definitum fuit, in Euchariſtia deſtructis per conſecrationem panis, & vini ſubſtantiis, remanere dumtaxat earum ſpecies, quod etiam poſtea declaravit Conc. Trident. ſeſſ.13. cap. & can.2. Species itaque Sacramentales dicuntur *remanere* in ſacramento poſt conſecrationem. Si autem ſpecies panis, & vini *remanent*: ergo erant prius: Neque enim remanere dicitur, niſi quod præfuit. Species autem intentionales, aut panis, & vini apparentiæ; cum ſint de novo à Deo exhibitę, dici non poſſunt remanere: Exuviæ igitur panis, & vini quæ dicuntur in Sacramento remanere, ſunt vera accidentia ex ſubſtantia panis, & vini relicta.

607 Prob.2. Ex unanimi SS PP. ſenſu. Divus Ambroſius apud Algerum libr.1. cap.7. de Speciebus Euchariſticis agens, ſic loquitur: *Ut ſint, quę erant, & in aliud commutentur.* Quæ verba ad rem ſic ponderat loc.cit. Algerus: *Quomodo verum erit, quòd de elementis ſacramentalibus Ambroſius dicit, ut ſint, quæ erant &c. niſi de eis in ſacramento, & aliquid reſervetur, ut ſit quod fuerat; & aliquid mutetur, ut meliùs fiat.*

608 Divus Anſelmus in tract. de Sacramento Altaris cap.5. ait: *Contra omnem ſæcularis philoſophiæ rationem, & intellectum mutata panis ſubſtantia in aliam ſubſtantiam ad quoddam myſterii obſequium, quædam accidentia, quæ illi inhærebant, ſic tranſtulit non mutata, ut corpus Domini, licèt adſit albedo, non faciat album, nec rotunditas rotundum; ſed hujuſmodi omnia ſic*

reſervavit, ut licèt in limitibus ejus corporis ſint, non tamen inſint. Notanda ſunt verba illa. *Accidentia tranſtulit* (nimirum à pane in ſacramentum) *non mutata reſervavit &c.* Refert hoc Anſelmi teſtimonium Vvaldenſis cap. 52.

609 Lantfrancus Sancti Anſelmi Magiſter libr. contra Berengarium differtè tradit, panem, & vinum converti in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, *Reſervatis ipſarum rerum* (panis, & vini) *ſpeciebus, & quibuſdam aliis qualitatibus*: ergo priſtina panis, & vini accidentia reſervantur in Sacramento. Vvaldenſis cap. 83.

610 Algerus Lantfranci ſocius in exagitando Berengario lib. 1. cap 17. refert nonnullos ſuo tempore exiſtimaſſe, non ſupereſſe in Euchariſtia realia panis, & vini accidentia: Subditque paulò inferiùs multos circa hoc erraſſe. Eos omnes SS. Ambroſii, & Auguſtini teſtimoniis refellit, & adverſum eam imaginationem in ex profeſſo inſurgit. Vide ejus teſtimonia apud Raynaudum loc. cit. ſingulariter illa expendentem punćto 4.

611 Guitmundus Archiepiſc. Averſanus Ordinis S. Benedicti qui floruit anno 1060. hoc eſt, à ſexcentis annis, & amplius lib. 3. de Veritate Euchariſtiæ, paulò ante medium, in tom. 6. Bibliothecæ Patrum Pariſiis ann. 1624. editæ, ſic contra Impanatores diſſerit. *Si enim carnis, & ſanguinis horrorem metuunt, cur non ſufficit Eccleſiæ ratio per Sanctum Ambroſium in libro de Sacramentis generaliter reſpondentis,*

rerum

rerum quidem eſt ſubſtantias mutari, ſed propter horrorem priorem, ſaporem, coloremque, & cętera, quædam accidentia ad ſenſus dumtaxat pertinentia retineri. Nonnulla ex Guitmundo mutuatur Vvaldenſis, ut Vvitclefum explodat.

612 Ex quibus teſtimoniis liquidò cōſtat, Eccleſiam, & Doctores nomine *ſpecierum in Eucharistia remanentium* intellexiſſe vera, & phyſica panis, & vini accidentia in Sacramento ex priſtina eorum ſubſtantia relicta. Nimis ergo audenter dixit Carteſius: *Primos Theologos ſine ullo examine, ac ſine ulla ratione ſuppoſuiſſe ſpecies panis eſſe accidentia realia*, ut refert Joannes Vincentius in Diſcuſſione Peripatetica part. 2. n. 48.

613 Prob. 3. idem intentum ratione: Converſio unius in aliud, petit fieri ſub aliquo communi, ideſt, quòd ſucceſſivè ſit in utroque termino; at tranſubſtantiatio eſt vera converſio panis in corpus Chriſti, & vini in ſanguinem ex Tridentino ſeſſ. 13. can. 2. ergo tranſubſtantiatio petit fieri ſub aliquo cōmuni, quod priùs fuerit in termino *a quo*, quæ eſt ſubſtantia panis, poſteriùs verò in termino *ad quem*, nempè in Sacramento; at illud non eſt ſubſtantia panis: ergo erunt panis accidentia, ſubindèque poſt Conſecrationem manent verè, & realiter in ſacramento. Confirmatur: Pronomen *Hoc* in conſecratione prolatum, videtur demonſtrare aliquid commune, quod priùs erat aliud, & in fine enunciationis eſt corpus Chriſti Domini; at nihil eſt aſſignabile

utrique extremo commune propter accidentia realia, quæ in pane, & vino præerant, & inducto Chriſto permanent: ergo in Sacramento permanent ſine ſubjecto illa ipſiſſima accidentia, quæ ante conſecrationem inhærebant propriis ſubſtantiis. Videatur Sotus in 4. d 9 q. 2. art. 5.

§. II.

REFERUNTUR SENTENTIÆ.

614 PRima ſententia negat abſolutè accidentia realiter diſtincta à ſubſtantia. Hujus inventio juxta Vvaldenſem cap. 78. tribuitur Parmenidi Philoſopho. Hic enim aſſeruit omnia prædicamenta eſſe unum, ut refert Ariſtot. 1. Phyſic. cap. 1. Et cum ab eo quæreretur, an tale unum eſſet ſubſtantia, an verò accidens; reſpondit, eſſe unam ſubſtantiam: Omnia igitur prædicamenta eſſe unum cum ſubſtantia aſſeruit. Parmenidis Sectator fuit Licophron ejus Auditor, & utrique adhæſit Anaxagoras, ut refert Commentator 3. Phyſic.

615 Hanc ſententiam Philoſophorum Principi exoſam, & in pulvere oblivionis ſepultam ſuſcitare conatus fuit Joannes Vuitclef circa annum Chriſti 1312. Ipſe enim in ſumma cap. 2. de numero prædicamentorum verſus finem, ait: *Notandum, quòd omne prædicamentum dicit ſubſtantiam, & ut credo, non eſt alia res niſi ſubſtantia. Sed alia entia ſunt habitudines, reſpectus, diſpoſitiones, vel modi accidentales*

inexi-

inexiſtentes ſubſtantiis. Et rurſus: *Omnis res eſt ſubſtantia; cum accidentia non ſint, niſi modi ſubſtantiarum, ſivè ſint qualitates, ſivè quantitates*. Ita refert Vvaldenſis eodem cap.78.

616 Placuit Carteſio hæc ſententia, eique ſæpè adhæret. Et propter alia loca, adeſt brevis textus 2. part. n. 55. ubi ait: *Præter ſubſtantias, & eorum modos* (nimirum accidentia) *nullum aliud rerum genus agnoſcimus*. Accinit ſuo Mœcenati Roaltus in primo ſuo dialogo pag.37. Pro eadem philoſophantur P. Maignan in Philoſophia Sacra cap.23.n.3. & ſequent. & in Philoſophia naturæ, ſæpè. P.Caſimirus part.3. metaph. diſp.2.art.2.q.2.ubi ait: *Accidens nihil aliud eſt quàm modus: modus autem non eſt ens realiter diſtinctum ab omni ſubſtantia*.

616 Sed videamus, quo fructu Vvitclefus à cómuni Peripateticorum ſententia receſſerit? Differebat ſic: Accidens, & ſubſtántia ſunt idem; at impoſſibile eſt, idem ſimul eſſe, & non eſſe: ergo impoſſibile eſt panis, & vini accidentia eſſe in ſacramento, & eorum ſubſtantias non eſſe. Ejus verba refert Vvaldenſis citatus cap.78. Aſſerebat ille: *Accidens non tantùm ineſſe, ſed eſſe ſubjectum; & per hoc, quàm impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe, tam impoſſibile eſt accidens permanere ſublato ſubjecto*. In his parum, aut nihil ab Vvitclefo diſcrepat Carteſius. Undè dixit Joannes Vincentius 2.part. num.55. *Dicamus Carteſium cum ſuis ſectatoribus docere opinionem Vvitclef*. In quo ergo Car-

tiſtæ, ab Vvitclefo diſſentiunt? explicatione eſt opus.

618 Nota: Aſſumit Vvitclef præteriti diſcurſus illationem, & ſic rursùs diſſerit: Impoſſibile eſt panis, & vini accidentia eſſe in Sacramento, & eorum ſubſtantias non eſſe; at in Sacramento ſunt accidentia panis, & vini: ergo in ſacramento ſunt panis, & vini ſubſtantiæ. Quæ concluſio eſt formaliter hæretica, & contra eumdem damnata in Concil. Conſtantienſi. At Cartiſtæ alia via incedunt, & juxtà opinionem de identitate accidētium cum ſubſtantia ſic diſſerunt: Impoſſibile eſt panis, & vini accidentia intrinſeca eſſe in rerum natura, & eorum ſubſtantias non eſſe; at panis, & vini ſubſtantiæ in ſacramento non ſunt: ergo intrinſeca panis, & vini accidentia in ſacramento non ſunt. Hinc conſequenter affirmant *ſpecies* in hoc Sacramento manentes eſſe apparentias puras, aut impreſſiones panis, & vini in ſenſibus factas, non accidentia intrinſeca. Salvant quidem primam Fidei propoſitionem ex num. 599. Sed an juxtà prædictum dicendi modum, ſecunda ſit evidenter ſalvabilis, diſcutiemus poſtea.

619 Collige ex dictis, falsò, & inconſultò dixiſſe Carteſium, dum Sermo eſſet de opinione realem accidentium diſtinctionem à ſubſtantia, & eorum permanentiam in ſacramento, propugnante: *Hæc præcipua ratio eſſe videtur, ob quam nonnulli hac in parte ab Eccleſia Romana diſſenſerunt*. Potiùs enim convincitur oppoſi-

poſitum ex ſupra dictis. Ex præconcepta enim falſitate, quàm à Parmenide didicit Vvitclefus, ruit in hæreſim.

620 Plus diſplicet, quod ſubjungit Carteſius: *Auſim ſperare venturum tempus aliquando, quo illa opinio, quę ponit accidentia realia, ut à ratione aliena, & incomprehenſibilis, & parum tuta in fide à Theologis explodetur, & mea in ejus locum, ut certa, & indubitata recipietur.* Nobis facultas non eſt, nec genium adeſt taxandi opiniones, quæ inter viros Catholicos hinc inde controvertuntur. Ut verò à communi Patrum, & Philoſophorum opinione ſemper ſtemus, iniuriaſque à Carteſio illatas aliqualiter repellamus, judicium de contraria opinione ab Vvaldenſi noſtro cap.78. latum, hìc apponimus. *Quid groſſius,* inquit, *quàm dicere colorem equi mei nihil aliud eſſe, quàm equum meum ſic ſe habentem? Sed tam ab origine poteſt opinio iſta, quam Vvitclef ſuſcitavit à mortuis, videri fuiſſe deſerta, & à primævis Philoſophis reprobata, & uſque ad tempora noſtra à catholicis clericis vilipenſa.*

621 Secunda Sententia affirmat: Accidentia intrinſeca entitativa, ut ſunt quantitas, & qualitas, eſſe realiter diſtincta ab omni ſubſtantia, & ab illa divinitùs ſeparabilia. Hanc cum Ariſtotele tenet ſchola Peripatetica. Ei poſt innumeros Eccleſiæ Patres, & Doctores, ſuffragantur D. Angél. 3. part. q.77. art.1. in corp. Doct. Seraphicus in 4. d. 12. part. 1. art.1. q. 3. ad 1. D. R. in 1. d. 42. q. 1. tota in 2. d. 18. q. 1. art. 4. & 5. in 3. d. 15. art. 2.

§. 3. v. *& addo* in 4. d. 8. q. o. tota D. Subtilis in 4. d. 12. q. 1. & 2. Philoſophi, & Theologi communiter. Iuxta hanc ergo ſententiam, ſit.

§. III.

PERIPATETICA RESOLUTIO, ET prima ejus Confirmatio à poſteriori, ex Mirabili Euchariſtiæ Sacramento.

622 RESolutio: Accidentia phyſica intrinſeca realiter diſtinguntur à ſubſtantia, cui inhærent. Ita DD. citati pro ſecunda ſententia, quibus adhæret Ppiloſophia vetus, & nova in metaph. tract. 1. diſp. 2. conc. 1. & 2. prob. Quæ realiter ab aliquo ſeparantur, realiter diſtinguntur ab illo; at accidentia phyſica intrinſeca realiter ſeparantur à ſubſtantia: ergo accidentia phyſica intrinſeca realiter diſtinguntur à ſubſtantia. Mai. patet: Inter omnia enim diſtinctionis realis ſigna nullum ſeparatione evidentius. Min. prob. Peracta conſecratione manent accidentia panis, & vini in Euchariſtia, nimirū, color, ſapor, & odor ſine propriis earum ſubſtantiis: ergo accidentia phyſica intrinſeca realiter ſeparantur à ſubſtantia. Confimatur hæc ratio: Subjectum diſtinguitur realiter à forma, quam recipit; at ſubſtantia eſt ſubjectum accidentium, ut ſupponunt concilia aſſerentia: Accidentia in euchariſtia conſervari *ſine ſubjecto*: ergo ſubſtantia diſtinguitur realiter ab accidentibus.

Va-

Varia quæritant adverſarii diverticula, ut noſtræ rationis vim eludant. Ad ea ergo præcludenda, ut cum claritate procedamus; §. hunc in tres partes ſubdividimus.

PARS I.

PRIMA CARTISTARUM EVASIO præclduitur.

623 AD rationem propoſitã n. 622. reſpondent primò Cartiſtę in Venerabili Sacramento manere dumtaxat accidentia extrinſeca, & intentionalia nimirum, ſpecies panem, & vinum repræſentantes: Non verò manere accidentia intrinſeca phyſica, de quibus quæſtio procedit; Addunt. Singularem fuiſſe providentiam quòd Eccleſia in ſuis definitionibus non uſa fuerit nomine *Accidentium*, ſed nomine *ſpecierum*; Sic enim locum reliquit, ut negatis accidentibus phyſicis coloris, ſaporis &c. quæ intrinſecè inhærebant ſubſtantiæ, ſolummodo dicerentur manere ſpecies intentionales priorũ accidentium noſtris ſenſibus impreſſæ: Hæ enim communi vocabulo dicuntur *ſpecies*. Si verò adverſarios interroges, quid nomine ſpecierum intelligant. Reſpondent, ſpecies eſſe apparentias extrinſecas, ſeù imagines panis, & vini à Chriſti Corpore, ut vicem panis gerente, procedentes, modificatis ſpeciebus, quæ ante mittebantur ab accidentibus intrincesis. Dicunt præterea,

hujuſmodi ſpecies eſſe actiones à Chriſto elicitas, & ab eodem indiſtinctas, ut actiones ſunt, licèt quatenùs paſſiones ſint in noſtris ſenſibus.

624 Verùm hæc omnia paradoxa, & falſa ſunt. Iam dudum Cardinalis Petrus de Aliaco in 4. ſentent. q. 6. hujuſmodi evaſionem tetigit, & poſtquam illam ſupponit à communi Philoſophia prorſus extraneam inquirit, an ſit hæretica: Et reſpondent, ſibi videri quod non; cœterum Suarez tom.3. in 3. part. diſp. §. 6. ſect.1. dicit eſſe abſurdam.

625 Contra ſolutionem inſurgo. Et in primis apertè falſum eſt concilia voce *Accidentium* abſtinuiſſe, ut conſtat, ex n. 601. Deinde ſic diſſero: Nomine *Specierum* in Sacramento manentium non intelliguntur à conciliis ſpecies intentionales, ſeù accidentia extrinſeca: ergo ruit ſolutio. Antec. prob. Nomine *Specierum* in Sacramento manentium intelliguntur à conciliis accidentia miraculosè exiſtentia ſine ſubjecto; at ſpecies intentionales ſunt in ſubjecto; etenim prout paſſiones ſunt recipiuntur in ſenſibus, prout actiones, identificantur cum corpore Chriſti: ergo nomine ſpecierum non intelliguntur à conciliis ſpecies intentionales. Secundò: Quando concilia Conſtantienſe, & Romanum contra Vvitcleſum definiunt: Accidentia panis, & vini manere ſine ſubjecto in euchariſtia loquntur de accidentibus in eadem prorſus acceptione, qua Vvitcleſus aſſerebat manere in ſubjecto in euchariſtia; at Vvit-

cle-

cleſus loquebatur de accidentibus phyſicis intrinceſis, & non tantum de intentionalibus extrinceſis, quæ nec Vuitcleſo, nec concilio forte venerunt in mentem: ergo quando concilia definiunt accidentia manere ſine ſubjecto in euchriſtia loquuntur de accidentibus phyſicis intrinceſis.

626 Tertiò impugnantur prima evaſio: Omnes enim Scholaſtitici cum Magiſtro in 4.d. 12. per *ſpecies Sacramentales* intellexerunt phyſica, & intrinſeca accidentia, quæ in pane, & vino præfuerunt. Immo in hoc eodem ſenſu vox *ſpecies* à Catechiſtis plebem inſtruentibus ſolet uſurpari: ergo non ſumitur pro ſpecie dumtaxat intentionali. Præterea nomine *ſpecierum* in Concil. Trident: ſeſs. 13 can. 2. indicari accidentia realia, & phyſica colligit benè Guilielmus Van Sichen tom. 2. Phyſicæ tract. 5. q. 1. n. 3. ex mente Patrum, qui Concil. Tridentino interfuerunt, talia accidentia poſt conſecrationem manere eſtimantium conformiter ad communem Theologorum ſenſum, & modum loquendi ab ipſis quoque concilii P. P. qui ſua ſcripta typis vulgarunt, non rarò uſurpatura. Quartò: Si doctrina primæ ſolutionis ſubſiſteteret non remanerent in Sacramento priſtina panis, & vini accidentia, ſed imagines illæ denuo ſuccederent; at hoc eſt contra concilia, & Patres, ut oſtendimus à n.605. ergo &c. Reſpondebis: Conſervari à Deo miraculosè priſtinas, & ipſiſſimas panis, & vini ſpecies intentionales. Sed contra:

præſ

preſſiones illæ, modo quo ab adverſariis explicantur, ſunt inſeparabiles à ſubſtantia panis, & vini: ergo ſolutio eſt nulla. Antec. prob. Modi per vos, ſunt à ſubſtantia inſeparabiles, & indiſtincti; at impreſſiones illæ, juxta veſtra principia ſunt modi ſubſantiæ panis, & vini: ergo impreſſiones illæ ſunt inſeparabiles à ſubſtantia panis, & vini.

627 Quintò impugnatur ſolutio: Si enim ejus doctrina vera eſſet, Sacramentum hoc ſtaret in aliquo apparenti; at hoc ſuſtineri non poteſt: ergo. Sequela declaratur ſic: Species Sacramentales; cum ſint ſigna rei Sacræ ſenſibilia, ſunt verum Sacramentum; at illæ ſtant in aliquo intentionali, & ſunt puræ apparentiæ: ergo hoc Sacramentum ſtat in aliquo apparenti. Minor verò principalis prob. Sacramentum Baptiſmi ſubſiſtere non poteſt in ablutione dumtaxat apparenti, penitentiæ Sacramentum confici non valet cum dolore dumtaxat apparenti, & ſic de aliis: ergo Euchariſtiæ Sacramentum ſtare non poteſt in aliquo apparenti.

628 Cõfirmatur 1. ex illis Chriſti verbis: *Caro mea verè eſt cibus, & Sanguis meus verè eſt potus*, quibus ſignificatur, hoc Sacramentum confici ſub reali, & phyſica ſpecie cibi & potus, qua innueretur interior animæ refectio; at hæc verificari nullatenus poſſunt in ſententia adverſariorum: ergo. Min. prob. Cum enim ſpecies Sacramentales, juxta Cartiſtas ſint [...]æ apparentiæ, & non exiſtant phyſicè,

cè, euchariſtia erit cibus apparens, & phantaſticus, nec dici poterit *verè cibus, verè potus* contrà expreſſum Chriſti teſtimonium. Nec obeſt ſufficere apparentem cibum ad ſignificandam interiorem animę refectionem. Sufficeret enim ſimiliter ablutio dumtaxat apparens, ad ſignificandam emundationem ānimæ interiorem.

629 Confirmatur 2. Subjectum actionis phyſicæ à naturali agente connaturaliter elicitæ debet eſſe ens phyſicum, & non tantùm apparens; at ſpecies conſecratæ ſunt ſubjectum actionis phyſicæ, & à naturali agente connaturaliter elicitæ; cum poſſint naturaliter frangi, dividi, manducari &c. juxta illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 10. & *panis quem frangimus nonnè participatio Corporis Chriſti eſt*: ergo ſpecies conſecratæ ſunt accidentia phyſica, & non dumtaxat apparentia. Nec licet recurrere ad miraculum; cum ſpecies illæ ſint naturaliter diviſibiles, alterabiles &c. Nec ſint adſtruenda miracula ſine neceſſitate. Urgetur: Fractio violentiam ſonat, quæ non niſi in re phyſica fieri poteſt; cum ſit modus exterior, & corporalis imprimens aliquid in paſſo non conferente vim. Reſpondet P. Caſimirus: Chriſtum eodem modo fractioni reſiſtere, quo reſiſteret ſubſtantia panis, ſi ibi eſſet. Contra: Ergo Chriſtus Dominus eodem modo violentiam patitur in fractione, quo pateretur ſubſtantia panis ſi eſſet ibi; at hoc dici non poteſt; cum ſit in Euchariſtia modo impaſſibili: ergo.

630 Tandem impugnatur Cartiſtica ſolu-

ſolutio. Accidentia quippe phyſica manere poſt conſecrationem naturaliter evidens eſt & ad ſenſum patens. Illa manibus contractamus, oculis videmus, dentibus præmimus. Si verò manifeſto huic ſenſuum experimento non credimus, phyſicam rerum evidentiam è medio tollimus. Præterea, in hoc Sacramento nulla fit illuſio, non enim fallit quemquam Chriſtus in fidei Sacramentis, nec illudit ſenſus humanos, ut notat Vvaldenſis cap. 78. Unde D. Angel. in Officio Corporis Chriſti ait: *Et ſenſus à deceptione immunes reddantur, cum de accidentibus judicant ſibi notis*; at accidentia phyſica evidenter à ſenſibus in hoc Sacramento percipiuntur: ergo manent ſine ſubjecto in eodem. Quod totum confirmatur ea præclara Divi Ambroſii ſententia, quam refert Magiſter in 4. d. 12. part. 1. §. *ſolet etiam*: Arguens contra aſſerentes: Hoſtiam in Miſſa non frangi re ipſa, ſed videri frangi. *Nihil falſi* inquit S. D. *putandum eſt in ſacrificio veritatis, vel ſicut fit in Magorum præſtigiis, ubi deluſione quadam falluntur oculi ut videant eſſe quod non eſt.*

631 Mitto alia plura, quæ adverſus dictam ſolutionem afferri poſſent. Id non prætermittam, Hiſpanicam Inquiſitionem non ſemel ejuſmodi doctrinas coercuiſse, ut refert Munieſſa diſp. 27. de Euchariſtia ſect. 2. n. 15. & liber Trutinæ à Joanne Baptiſta Chianeta Panormitano Doctore, cujus erat ſcopus, *quòd accidentia Euchariſtica non ſunt accidentia realia, ſed merè illuſiones, & præſtigia oculorum.*

lorum. Prohibitum fuit ab inquiſitione. Panormitana juſſu Hiſpanicæ. Itemque à Sacra Congregatione Romana anno 1649. Addo hic, Chriſtianiſſimum Galliarum Regem Ludovicum XIV. edicto ſolemni prohibuiſſe anno 1675. Ne quis deinceps Carteſianam Philoſophiam doceret, ut refert Joannes Vincentius par. 4. à n. 584. & Sacra Cardinalium Congregatio examini, ſeu Indici librorum à SS. D. N. Alexandro Papa VII. præpoſita, edidit anno 1663. die 20. Novembris (ut videre licet apud Plempium Medicum. Profeſſoré Lovanii in præfatione libri ſui, pag. 19.) decretum in quo recenſitis ſub proprio titulo operibus Carteſii, ea omnia damnat, & prohibet, donec corrigantur.

632 Objicies 1. Species euchariſticæ habent eſſe intentionale, & non entitativum: ergo ſunt accidentia intentionalia, & non phyſica. Antec. prob. Species ſunt pura ſigna, & non res, juxta id quod recitatur in proſa Corporis Chriſti. *Sub diverſis ſpeciebus, ſignis tantùm, & non rebus*: ergo &c. Reſpondeo: Species Euchariſticæ dicuntur ſigna, & non res; Quia cum ſint naturalia ſigna ſubſtantiæ, quæ ſub eis latebat, ſunt per ſe exiſtentia ſine re ſignificata. Ly ergo *non rebus* entitatem ſubſtantiæ panis, & vini à Sacramento dumtaxat excludit.

633 Objicies 2. Senſus non percipiunt vera accidentia in hoc Sacramento: ergo apparentias dumtaxat percipiunt. Antec. prob. Senſus dicuntur errare, aut falli

in

in hoc Sacramento; ita enim docent Cyrillus Hieroſolymitanus catech. 4. Ambroſius lib. de initian. c. 9. at non fallerentur, ſi in Sacramento manerent realia, & vera accidentia; non enim errant circa proprium ſenſibile, quale in noſtra ſententia eis objicitur: ergo. Reſpondeo: Dicuntur ſenſus errare, at non formaliter, ſed cauſaliter. Ratio primi: Quia error, & falſitas ſunt propriè in judicio non in externa ſenſatione: Senſus itaque à deceptione formali immunes ſunt. Ratio ſecundi: Cum enim accidentia ſint naturaliter annexa ſubſtantiæ, & hæc ab intellectu pro hoc ſtatu mediis accidentibus attingatur, erraret proculdubio intellectus, exiſtimando latere ſub illis ſubſtantiā panis, & vini, niſi eſſet fide præventus.

634 Objicit 3. P. Caſimirus D. Thomam 3. part. q. 75. art. 5. dicentem: *Reſpondeo dicendum, quòd ſenſu quidem apparet facta conſecratione omnia accidentia panis, & vini remanere.* Etenim S. Doctor non aſſerit accidentia panis, & vini remanere abſolutè, ſed *apparere* ſecundùm ſenſum quòd remaneant: ergo non manent vera accidentia, ſed eorùm ſpecies. Reſpondeo: Verbum *Appareo* rei veritatem ſæpè, & non ſolam ſimilitudinem, aut apparentiam ſignificat. De Chriſto enim dicitur Actor. 1. n. 3. *Per dies quadraginta apparens eis.* Et in epiſt. ad Titum cap. 3. n. 4. dicitur: *Apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris Noſtri.* Ubi notandum obiter ly *humanitas*, græcè φιλανθρωπία, non humanam naturam, quæ in

in Chriſto eſt, ſed ejus affabilitatem in dicto loco ſignificare.

635 Objicies 4. Ex his quæ habet P. Maignan in Philoſophia naturali cap. 33. n. 50. Corpus Chriſti Domini in hoc Sacramento dicitur à SS. Patribus, videri, & attingi non in propria ſpecie, ſed in aliena panis, & vini; at negatio illa *non in propria ſpecie*, non aufert à corpore Chriſti Domini quantitatem, colorem, & alia accidentia intrinſeca; cum hæc omnia in Sacramento contineantur per concomitantiam, ut ait D. Thom. 3. part. qu. 76. art. 4. Ergo affirmatio illa *in aliena ſpecie panis* non ponit in hoc Sacramento accidentia panis intrinſeca, ſed ſpecies dumtaxat intentionales extrinſecas. Confirmatur: Ut Angelus dicatur à nobis videri in ſpecie Juvenis, neceſſarium non eſt, accidentia vera, & intrinſeca Juvenis eſſe in Angelo, ſed ſufficit extrinſeca apparentia in ſpecie Juvenis: ergo &c.

636 Reſpondeo ad objectionem ex n. 15. Explicando majorem: Corpus Chriſti Domini dicitur à SS. Patribus videri in aliena ſpecie panis præcisè; nego: In aliena ſpecie panis in illud converſi phyſicè comeſtibilis &c. Concedo maj. cum min. & nego conſeq. Requiruntur enim vera, & phyſica accidentia panis tum ad converſionem, tum, ut Chriſti Corpus ſub ſpecie panis poſſit verè, & phyſicè mãducari &c. Præterea, ut Corpus Chriſti Domini in Euchariſtia à nobis in propria ſpecie non videatur, ſatis eſt, quòd

ejus

ejus ſubſtantia, & accidentia intrinſeca nobis occultentur. Ut verò à nobis dicatur videri in ſpecie panis, requiruntur connaturaliter phyſica panis accidentia, à quibus ſpecies intentionales panem repræſentãtes immediatè fluunt. Licèt enim poſſint hujuſmodi ſpecies à Deo produci immediatè, hoc non fiet ſine novo miraculo, quod abſque neceſſitate admitti non debet. Ad confirmationem nego conſeq. & paritatem. Quia ſubſtantia Angeli non apparet in ſpecie viri in illam converſi phyſicè diviſibili &c.

PARS II.

SECUNDA CARTISTARUM SOLUTIO exagitatur.

637 SEcundò reſpondent ad rationem propoſitam n.622. Species Euchariſticas non eſſe accidentia phyſica, ſed corpuſcula quædam intra poros panis, & vini contenta, eo prorſus modo, quo aer in illis continetur. Quæ licèt in re ſint ſubſtantia, quia tamen contingenter adveniunt ſubſtantiis panis, & vini (poſſunt enim adeſſe, & abeſſe abſque earum corruptione) dicuntur accidentia. Sunt ergo corpuſcula illa accidentia logica, non phyſica. Et hæc, ut inquiunt, manent in Euchariſtia deſtructis ſubſtantiis panis, & vini. Hanc fuiſſe Carteſii opinionem probat luculenter Joannes Vincentius 2. part. n. 38. Videatur Raynaudus tom. 6. tract. de Acciden-tibus

tibus in Euchariſt. remanent. ſect.3. Ubi novitatem hanc impugnat, & puncto 5. ait: *Hæc doctrina non modo eſt temeraria, aut erronea, ſed etiam hæretica*. De qua censura alii judicent.

538 Exerratio hæc ſapere videtur opinionem Anaxagoræ. Hic enim, ut refert Ariſtoteles 1. phyſic. cap. 39. Cum non diſtinxiſſet accidentia à ſubſtantiis, & corporibus, qualitates ſenſibiles arbitratus fuit commixtas eſſe ſubſtantias ipſis corporibus. Hinc dixit Corpus fieri album per abſtractionem albedinis priùs commixtæ. Quæ opinio à Philoſ. & Commentatore rejecta fuit, ut refert Vvaldenſis cap.78.

639 Impugnatur 1. præfata ſolutio: Quia juxtà hunc dicendi modum in converſione Euchariſtica (*mirabili & ſingulari* ex Trident. ſeſſ.13. can.2.) ſolùm deſtruitur in hoſtia conſecrata una pars ſubſtantiæ, & remanet altera ſubſtantiæ pars, nimirum corpuſcula illa; at hoc malè ſonat; cùm in *Tranſubſtantiatio* ex Trident. ſit converſio totius ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti: ergo nullatenùs ſuſtineri debet. Secundò: Controverſia adverſus Vvitclefum in Concil. Conſtantienſi fuit de permanentia accidentium, quæ nullo modo eſſent ſubſtantia, & evidenter colligitur ex Vvaldenſi. Dicere autem ſpecies Sacramentales eſſe in re ſubſtantias, & ipſas vocare accidentia, eſt nomen accidentis retinere, & rem ipſam penitùs tollere, ſicque Eccleſiæ decreta eludere.

640 Tertiò: Ex doctrina adverſario-

rum

rum in ſolutione ſequitur ſpecies panis, & vini in Euchariſtia conſervari ſine miraculo; cum in re ſint ſubſtantia, Reſpondet Carteſius apud Comptonum diſp. 12. Phyſic. ſect.3. n.15. *Non eſſe opus aliquo miraculo ad conſervanda accidentia poſt ſublatam panis ſubſtantiam*. Sed hoc Carteſii dictũ intollerabile eſt, eique opponimus D.R. in 4. d.8. q.1. art.2. arg.3. dicentem: *In hoc Sacramento contingit, accidentia mutare ſubjectum. Cedit quippè natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur*. Quæ verba à *Conſummatiſſimo juris Pontificii Doctore* (ſic Bacconium noſtrum vocat Jacobus Philippus Bergomenſis in ſupplem. chronic. lib.3. ad annum 1341.) ſumuntur ex Innocentio III. in cap. *cum Marthæ*, de Celebr. Miſſ. Ubi dicitur, peculiare eſſe miraculum circa accidentia in Venerabili Sacramento remanentia, *natura cedente miraculo*. Quæ verba Gloſſa de Conſecratione d.2. cap. *ſpecies*, explicat: Quòd accidentia maneant ſine ſubjecto.

641 Quartò: Cum corpus Chriſti ſuccedat ſubſtantiæ panis, eoq; præcisè ſit in loco ſacramẽtaliter, ubi illa præerat; cum hæc non fuerit penetrata cum ſpeciebus reſiduis, ſed solùm illis intercalatim permixta, ſequitur, corpus Chriſti Domini non eſſe ſub ſpeciebus illis reſiduis, ſed in vacuitatibus relictis à particulis panis inde excluſis intermixtis cum corpore Domini ſubſtantialis corpuſculorum ibi remanentium.

642 Ultimò, impugnatur ſolutio ratione

tione deſumpta ex D. Angel. 3. part. q. 75. art. 2. Si enim in Sacramento manerent corpuſcula illa ſubſtantialia rationem accidentis logici dumtaxat habentia, per pronomen *Hoc* non demonſtraretur Corpus Chriſti, ſed potiùs illa corpuſcula; at hoc eſt contra ſenſum verborum conſecrationis: ergo. Maj. prob. Per pronomen *Hoc*, demonſtratur ſubſtantia ſub accidentibus conſpicua; at ſubſtantia ſub illis accidentibus conſpicua non eſt corpus Chriſti, ſed potiùs propriæ eorum corpuſculorum ſubſtantiolæ: ergo iſta, non illud demonſtrantur.

643 Reſpondebis: Per pronomen *Hoc* demonſtrari Corpus Chriſti ut penetratum cum corpuſculis. Contra: Corpus Chriſti non penetrat corpuſcula illa: ergo ruit ſolutio. Antec. prob. Subſtantia panis ante conſecrationem non penetrabat corpuſcula illa; at Corpus Chriſti eſt in eodem loco, ubi erat ante panis ſubſtantia: ergo Corpus Chriſti non penetrat corpuſcula. Min. prob. Duo enim corpora diverſa quantitate affecta ut ſunt ſubſtantia panis, & corpuſcula, penetrari naturaliter non poſſunt. Deinde: Si ſubſtantia panis eſſet penetrata cum corpuſculis, cavernulæ relictæ à panis ſubſtantia minùs aptè vocarentur *vacuitates*; cum ſemper manerent continentes corpuſcula. Præterea, data penetratione, non ſufficeret ut corpus Chriſti per pronomen *Hoc* demonſtraretur. Ex eo enim quòd Chriſtus lapidem Sepulchri compenetraret, fas non eſſet dicere demon-

ſtratis

ſtratis accidentibus lapidis: *Hoc eſt corpus meum* (quamvis poſſet dici *Hic eſt corpus meum*, ut notat D. Thom.) Quia cum accidentia lapidis ſint ſigna ejus connaturalia, quandiù propria ſubſtantia illis ſubeſt, cenſetur eam ſolam demonſtrare; non aliam, ibi per miraculum penetratam: ergo.

644 Objicies 1. Gelaſius ſcriptor antiquus à S. Fulgentio laudatus exuvias panis, & vini conſecrationi ſuperſtites vocat *Subſtantias*; at loqui non poteſt de ſubſtantia panis; hanc enim expreſsè affirmat converti in corpus Chriſti: ergo intelligi debet de ſubſtantiis corpuſculorum, quæ cōmaſſata apparent panis. Reſpondeo: Exuviæ illæ dicuntur ſubſtantiæ apparenter, non verè.

645 Objicies 2. Intra poros hoſtiæ cōſecratę perſeverat aliqua aeris ſubſtantia; hæc enim in corpus Chriſti converti non potuit: ergo perſeverare poſſunt ſubſtantiolæ aliæ v.g. pulveris &c. Reſpondeo: Poſſunt quidem: Cæterùm ſpecies Euchariſticæ non ſunt illæ ſubſtantiolæ, ut intendunt contrarii, ſed accidentia dumtaxat panis, & vini ſine ſubjecto manentia. Non enim adoramus, aut comedimus corpus Chriſti Domini ſub ſpecie aeris, & pulveris &c. Sed ſub ſpecie panis, & vini.

646 Objicies 3. Intellectis, nomine accidentium in Euchariſtia remanentiū, corpuſculis, plures complanantur difficultates, quas alioquin ingerit hoc myſterium: ergo &c. Antec. prob. Quia ſic

vita-

vitatur Perſeitas accidentium. Simili argumento utebantur Hæretici Impanatores. Ut enim vitarent perſeitatem accidentium, aſſerebant ſubſtantiam panis manere in Sacramento.

647 Reſpondeo negando antec. Poſitio enim corporis ad modum ſpiritus, & ejus replicatio, quæ ſunt difficultates hujus myſterii, non leniuntur per illam novitatem. Permiſſo tamen antecedenti, nego conſeq. cum D.R. in 4. d.8. q.1. a.3. v *Tertius*, ex cujus doctrina inſtari poteſt objectio ſic: Admiſſa dumtaxat Dei unitate, plures complanantur difficultates, quas ingerit Trinitatis myſterium: ergo Deus credendus eſt unus, non trinus? Neganda eſt utique conſeq. & diluenda objectio his verbis D.R. loc. cit. *Ad ſolutionem, inquit, argumentorum præmitto, quòd ratio, quæ ponit panem manere, fundatur ſuper propoſitione falſa, & periculoſa, quæ dicit, talis modus eſt ponendus circa articulos fidei, per quem magis evidenter ſalvantur verba Evangelii, & evidentius difficultates ſolvuntur: Hoc enim falſum eſt, & periculoſum. Nam Apoſtolus definivit Fidem ad Hebræos* 11. *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium; ſed argumentum quod conſiſtit in rebus ſperandis, & non apparentibus, non eſt argumentum, per quod difficultates evidenter ſolvuntur: igitur talis modus non eſt ponendus circa articulos fidei, per quem magis evidenter vitantur difficultates.*

PARS III.

TERTIUM EFFUGIUM præcluditur.

645 ALii tertiò reſpondent, non
inconveniens, quòd Deu
una eadem entitate mutabili (quæ ſi
eſt ſubſtantia, & accidens) deſtruat c
ceptum ſubſtantiæ remanente ratione
cidentis, & ita evenire in Euchariſ
Non enim implicat, ut dicunt, unu
prædicatum ab alio indiſtinctum ei deſ
re: Actus enim Dei liber poteſt Deo
ficere, quin deficiat actus neceſſarius
quo non diſtinguitur. Addunt, ex hu
modi defectibilitate probari quidem
lem diſtinctionem negativam, verù
hanc identitati reali non abeſſe.

649 Hic tamen dicendi modus Ca
ſio ipſi diſplicuit. Ait enim apud Jo
nem Vincentium part.2. n. 45. *Idcòque*
re idem eſt, ac ſi diceretur totam quidem
nis ſubſtantiam mutari, ſed tamen il
ejus ſubſtantiæ partem, quæ vocatur a
dens reale, remanere: Quod ſi non in ver
certè in conceptu contradictionem involv
at hæc eſt ipſamet tertiæ ſolutionis
ctrina: ergo diſplicuit Carteſio. Pla
tamen illa ſolutio ejus diſcipulo Roal
Hic enim (ut refert idem Joannes V
centius n.47.) in primo ſuo dialogo p
37. fatetur contra Mœcenatem ſuum, n
dos eſſe à Deo conſervabiles ſine ſubjec
Sed quidquid ſit de hoc.

65

650 Impugnatur 1. Illa ſolutio. Accidens poteſt divinitùs à ſubſtantia divelli, eique deficere: ergo accidens realiter diſtinguitur à ſubſtantia. Reſpondebis: Accidens à ſubſtantia divelli negativè, ſicut ens à non ente. Sed contra: Non ſolùm convincitur realis diſtinctio ex ſeparatione actuali, verùm & ex ſeparabilitate, cum idem à ſe ipſo ſeparari non poſſit; at accidens, & ſubſtantia quamdiu exiſtunt, ſunt mutuò ſeparabiles: ergo ſunt realiter diſtincti. Min. prob. Accidens poſſe à ſubſtantia divelli, docet fides: Subſtantiam poſſe eſſe ſine accidente, docet experientia: ergo accidens, & ſubſtantia dum exiſtunt, ſunt mutuò ſeparabiles. Secundò: Diſtinctionem negativam inter ſubſtantiam, & accidens ab adverſariis conceſſam eſſe cum identitate incompoſſibilem, oſtendemus infra n.664. ergo &c.

651 Tertiò, ex Doctrina illius ſolutionis infertur, peracta conſecratione, manere in ſacramento entitatem ſubſtantiæ panis, aut panis ſubſtantiam quoad entitatem; at hoc dici nullatenùs poteſt: ergo. Sequela prob. Entitas accidentis, per te, eſt idem realiter cum entitate ſubſtantiæ; at in Sacramento manet entitas accidentis: ergo in Sacramento manet entitas ſubſtantiæ panis.

652 Haud facilè vim hujus ſyllogiſmi repellunt adverſarii. Tenentur enim negare conſequen. cum aliàs videatur ab eis concedenda in vi præmiſſarum. Min. enim eſt certiſſima, & major eorum ſententia. Conantur tamen ei occurrere dicentes,

entitatem ſubſtantiæ identificari cum tirate accidentis defectibiliter, non eſſentialiter. Sed (præterquam ly *id ficari defectibiliter* manifeſtam inv contradictionem) hoc eſt reſpondere quæſtionem: Præcipua enim hujus ſtionis difficultas in eo ſtat, an eſſe ctibile in creatis poſſit cum eſſe rei nec rio, hoc eſt, eſſentiali identificari. terea, ſemel conceſſo, quòd eſſe albi ditatur accidentale reſpectu ſubſta ſibi aliunde identificatæ, quia ſit ei ctibile, dicendum eſſet actum Dei libe eſſe accidens prædicamentale reſp actus neceſſarii ſibi aliũdè identificat quòd poſſit ei deficere. Tandem, accid eſſe ſubſtantiam defectibiliter, eſt a dens poſſe eſſe, & non eſſe ſubſtanti poſſe identificari, & non identificari illa; at his omnibus repugnat prim principium: *Impoſſibile eſt idem ſimul & non eſſe*: ergo ut paradoxa, & abſ reicienda ſunt.

653 Objicies: Licèt unio inter corpu animam ſit indiſtincta ab extremis, p extrema eſſe, & conſervari ſine unio ergo licèt ſubſtantia ſit indiſtincta a cidentibus, poterunt accidentia eſſe conſervari divinitùs ſine ſubſtantia Euchariſtia. Reſpondeo negando co & paritatem: Unio enim in eorum tentia, qui illam ab extremis indiſtin dicunt, facta ſeparatione, manet en tivè in illis, eò quòd entitas unionis hac ſententia ſit ipſiſſima extremoru entitas. Unde Collegium Complut

S.Th

S. Thomæ 1. phyſic. qu.6. art.1. n. 34. ait: *Tota enim entitas unionis perſeverat modò identificata cum materia, & forma D.Petri*; at in Venerabili Euchariſtiæ Sacramento, facta per conſecrationem ſeparatione accidentium à ſubſtantia, dici Catholicè non poteſt totam panis ſubſtantiam manere entitativè cum accidentibus identificatam: Sicque diſparitatis ratio eſt evidens. Alia objectio fieri poſſet de ſubſiſtentia creata indiſtincta, & tamen ſeparata in Chriſto à natura ſubſtantiali. Sed ly *indiſtincta* eſt falſum in noſtra ſententia. Vide à n.539.

§. II.

SECUNDA RESOLUTIONIS confirmatio ex aliis Fidei decretis.

654 SEcundò probatur Reſolutio: Dantur accidentia ſupernaturalia ab omni ſubſtantia diſtincta, ut ſunt gratia Sanctificans, quæ eſt forma inhærens animæ, & cauſa formalis noſtræ juſtificationis, ut ait Conc. Trident. ſeſſ.6. can.11. ergo dantur accidentia diſtincta à ſubſtantia. Idem argumentum fieri poteſt in virtutibus Fidei, Spei, & Charitatis; conſtat enim eſſe qualitates ſupernaturales à Deo infuſas, & in nobis receptas ex eodem Trident.cap.7. Subindèque à ſubſtantia animæ realiter diſtinctas; at hæc intelligi, aut explicari nullatenùs poſſunt abſque formis accidentalibus Subſtantiæ inhærentibus: ergo &c.

355 Reſpondet P. Caſimirus 3. p
metaph. intent. diſp. 2. art. 2. q. 2. *P*
reſponderi gratiam eſſe accidens relati
(prędicabile) & *in ſe eſſe quandam*
ſtantiam ſpiritualem, quæ adveniens an
reddit illam gratam Deo. Hæc tamen ſ
tio gratis conficta eſt. Poſſibilitatem
ſtantiæ ſupernaturalis pauci concedu
exiſtentiam nullus. Hanc tamen ſe
improbabilem admittit P. Caſimirus
probabiliſſimæ Peripateticorum an
ſententiæ.

656 Reſpondent 2. alii: Admitte
eſſe accidentia ſupernaturalia, nega
verò naturalia. Illa enim, ut inquiu
fiunt per creationem à Deo. Natur
verò accidẽtia cum fiant per eductio
à ſubjecto, ex quo educuntur, ſunt i
ſtincta. Vas etenim ex auro confect
materia *ex qua* non diſtinguitur. Hi
cauſa materialis dicitur eſſe intrinſe
effectui, & in hoc ab efficiente diſting

657 Sed contra 1. Falſum eſt, m
riam eſſe intrinſecam formæ, quæ ex
fuit educta, licèt utraque ſit toti
trinſeca. Quis enim dicat Leunculi
mam ex deciſo ſemine eductam eſſe i
ſtinctam à ſemine? Quis afferat co
eſſe de intrinſeco animæ materialis c
ſtitutivo? Jam unum principiorum
ex alio; cum forma educta dicatur fie
& conſtitui ex materia contra Philo
phum dicentem, principia eſſe quæ *n*
ex ſe, neque ex aliis fiunt. Secundò,
urgentiùs: Si accidentia educta fier
intrinſecè ex ſubjecto eductionis, ſu
ctum

ctum eſſet de intrinſeco eorum conſtitutivo, ſicut materia auri intrinſecè artefactum conſtituit; at hoc nullatenùs ſuſtineri debet: ergo. Min. prob. Ex tali doctrina ſequeretur manere in accidentibus Euchariſticis panis Subſtantiam; at hoc dici non poteſt: ergo. Sequela prob. Dum manet res, manent neceſſariò ejus conſtitutiva intrinſeca; at accidentia educta ex panis, & vini ſubſtantia manent in Euchariſtia: ergo manet in Euchariſtia neceſſariò intrinſecum eorum conſtitutivum; ſed per vos ſubſtãtia eſt de intrinſeco conſtitutivo accidentis, quod ex illa educitur: ergo ſubſtantia panis manet in accidentibus euchariſticis. Major eſt conſtans: Dum enim manet homo, manent corpus, & anima illum conſtituentia intrinſecè: Et dum manet vas auri, manet auri materia in illo.

§. III.

TERTIA CONFIRMATIO ab authoritate.

658 PRobatur 3. Reſolutio authoritate Platonis, Ariſtotelis, Commentatoris, Simplicii, Algazaelis, Boetii, & aliorum, *Qui omnes planè concedunt accidenti maximè abſoluto eſſentiam omninò remotam à quidditate ſubſtantiæ*, ut probat Vualdenſis cap. 78.

659 Pergo ad authoritatem SS. Patrũ. Plures pro noſtra Reſolutione adducit Vualdenſis. Nonnullos ex eodem produco.

 duco.

duco. Divus Auguſtinus 7. de Trinitat. c. 1. ait. *Candor corporis non eſt eſſentia; quoniam ipſum corpus eſſentia eſt, & illa ejus qualitas: Unde ab ea dicitur candidum corpus, cui non hoc eſt eſſe, quod candidum eſſe. Aliud enim ibi forma, & aliud color, & utrumque non in ſe ipſo, ſed in aliqua mole, quæ moles non eſt color, ſed formata, atque colorata*: hæc Auguſtinus. Nunc ſic: *Aliud* ſignificat diſtinctionem realem in eſſentia apud eundem Auguſtinum in lib. de fide ad Petrum, relatum à D. Thom. 1. p. q. 31. art. 2. Undè in divinis Pater non dicitur eſſe *Aliud* à filio, quia ſunt unum in eſſentia; ſed candor non eſt corporis eſſentia, ſed aliud à mole: ergo qualitas ex D. Auguſtino eſſentialiter diſtinguitur à mole, & ſubſtantia corporea.

660 Divus Baſilius hom. 6. in Exameron, cum dixiſſet lucem in triduo creationis fuiſſe accidens realiter ſeparatum ab omni ſubjecto ſubjungit: *Nulli videatur incredibile, quod diximus, aliud eſſe lumen ſplendoris, aliud ſubjectum lumini corpus. Primò, quia compoſita ſunt, in duas partes dividuntur, ſcilicet in materiam receptricem, & in eam, quæ ſibi evenerit, qualitatem. Sicut igitur aliud eſt naturalis color, aliud quod candeſcit; ſic illa.* Quibus verbis expreſsè affirmat Sanctus Doctor lucem, & colorem eſſe qualitates diſtinctas à corpore lucido, & colorato.

661 Divus Gregorius Niſſenus lib. de conditione hominis cap. 24. *Alia*, inquit, *coloris eſt ratio, & alia ponderis. Quantitatis alia, item, & qualitatis alia.* Et pau-

c.3

cis interjectis: *Sicut corpus non eſt color, aut figura, aut diſtantia, aut pondus, & horum ſingula, ſicut diximus, corpus eſſe non poſſunt: Sed aliud quid præter corpus eſſe monſtrantur*; at ly *Aliud* denotat eſſentiam realiter impermixtam: ergo. Mittimus alia Patrum teſtimonia. Legendus Vvaldenſis cap. 78. ubi plura in faſciculum colligit. Vide tamen celebrem Anſelmi authoritatem infra n. 674.

652 Reſpondebis: Hos Patres fuiſſe Peripateticos, ideòque Ariſtotelis partes ſecutos fuiſſe. Sed contra: Dent alios Patres Peripateticis repugnantes Cartiſtæ. Secundò: Quod Patres pro noſtra reſolutione adducti in propugnanda accidentiũ diſtinctione à ſubſtantia Ariſtotelis judicio acquieverint, veritatis, non ſcholæ ſtudio tribuendum eſt: ergo nulla eſt ſolutio. Antecedens probatur: Ipſi etenim Patres, & Eccleſiæ Doctores ortodoxi Philoſopho adverſantur, quòd pro accidentis quidditate actualem inhærentiam ſtatuerit, refragante Venerabili Euchariſtiæ Sacramento: Quod ergo in propugnanda diſtinctione accidentium à ſubſtantia Philoſopho ſubſcripſerint, veritatis, non ſectæ alicujus ſtudio adſcribi debet.

§. IV.

QUARTA CONFIRMATIO A' ratione.

863 PRobatur 4. Reſolutio ratio Noſtri Vvaldenſis loc. cit. Divo Auguſtino deſumpta 7. de Trini te 1. Ubi loquens de corpore ſubſtanti ait: *Cui non hoc eſt eſſe, quod candidum eſ* Ex qua authoritate ſic arguitur: Eſſe ſu ſtantiam, & eſſe accidens non ſunt re liter idem: ergo ſubſtantia realiter d ſtinguitur ab accidéte. Antecedens prob tur: Eſſe hominem, & eſſe album, ſcie tem, infirmum non ſunt idem; at eſſe h minem eſt ſubſtantia, eſſe verò album ſcientem &c. eſt accidens, aut acciden bus ſubjici: ergo. Confirmatur: Eſſe a bum, ſcientem, infirmum poſſunt hom ni deficere integra manente ejus ſubſta tia: ergo eſſe ſubſtantiam, & eſſe acc dens non ſunt idem.

664 Reſpondebis: Ex hujuſmodi d fectibilitate colligi dumtaxat diſtinctio nem realem negativam. Sed contra: D ſtinctio realis negativa eſt ſufficiens ex cludere identitatem realem: ergo ſubſta tia non identificatur realiter cum acc dente. Antecedens probatur: Inter en & non ens realis identitas inveniri n poteſt, juxta principium: *Impoſſibile e idem ſimul eſſe, & non eſſe*; at inter ens, non ens ſolum datur diſtinctio realis n gativa: ergo hæc eſt ſufficiens &c. Confi

matur

matur: Deſtructo accidente eſt verum, dicere, quòd ſubſtantia eſt, & quòd accidens non eſt; at impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſse: ergo impoſſibile eſt, quòd accidens, & ſubſtantia ſint idem. Urgetur: quia ex oppoſito fieret, ens poſſe identificari cum non ente.

665 Reſpondebis: Subſtantiam diſtingui realiter ab accidente non eſſente, identificari verò cum eſſente in illa. Contra: De accidente actu inhærente, & de ſubſtantia cui ineſt, verificantur contradictoria maxima, & abſoluta; at hæc de ſimplici entitate in creatis verificari non poſſunt: ergo accidens, & ſubſtantia, cui ineſt, non ſunt una, & ſimplex entitas. Major probatur: De accidente actu inhærente verificatur abſolutè poſſe à Deo conſervari in Sacramento deſtructa entitate ſubſtantiæ; at hoc de ipſa ſubſtantia realiter abſolutè non verificatur, ut patet: ergo.

666 Probatur 5. Inter accidentia, quæ inſunt ſubſtantiæ, ſunt nonnulla directè tendentia in ejus deſtructionem; Calor enim præternaturalis, & morbi tendunt in deſtructionem viventis: ergo non poſſunt cum ſubſtantia ipſa vivente identificari. Conſequentia probatur: Cum enim vivens maximè appetat ſuum eſſe, identificari non poteſt cum his, quæ in ejus deſtructionem tendunt directè.

667 Probatur 6. Cognitio, & volitio creatæ ſunt accidentia producta, & recepta in ipſis potentiis, ex quibus educuntur; atqui diſtinguntur realiter à ſub-

ſtantia intelligente, & volente: ergo accidentia educta diſtinguntur realiter à ſubſtantia. Major conceditur ab adverſariis. Minor in qua eſt difficultas probatur multipliciter. Primo: Principium effectivum realiter diſtinguitur à termino producto; at intellectus, & voluntas ſunt principia effectiva ſuorum actuum: Tum quia ex objecto, & potentia paritur notitia: Tum, quia ex Tridentino ſeſs. 6. can. 4. Conſtat voluntatem in actus liberos activè influere: ergo intellectus, & voluntas realiter diſtinguntur à ſuis actibus. Major eſt certa. Negata enim ſemel diſtinctione reali inter producens, & productum, ruit præcipuum fundamentum pro diſtinctione reali perſonarum in divinis. Nec obeſt: Quòd intellectus, & voluntas ſint principia *quo*; quia ſimul ſunt principia *á quo* ſuorum actuum.

663 Secundò probatur illa minor: Quia proprium eſt divinæ ſubſtantiæ identificari cum ſuis actibus immanentibus: Undè affirmant Theologi communiter, Angelum cognoſcere per intellectionem realiter diſtinctam a propria ſubſtantia. Tertiò: Intellectus, & voluntas ſunt indifferentes ad operandum, vel non; & ſic debent determinari per actus diſtinctos. Quartò: Cum actus intellectus poſſit eſſe error, & actus voluntatis peccatum; dicendum eſſet naturam rationalem eſſe ipſum errorem, & peccatum: quæ locutiones ſunt abſurdæ, & duriſſimæ, tametſi adverſarii eas conentur emolliri

liri: ergo cognitio, & volitio realiter diſtinguntur à ſubſtantia illas eliciente.

669 Reſpondent: Cognitionem eſſe identificatam cum ſubſtantia cognoſcente, volitionem cum volente, habitum cum potentia habilitante, & ſic de aliis. Sed hoc eſt fugere, & non ſolvere difficultatem. Et certè hoc eodem effugio uſus fuit Vvitclef, ut rationes, quibus premebatur, eluderet, ut refert Vvaldenſis cap. 78. *Et Vvitclef*, inquit, *concedit curſum hominis eſſe hominem currentem, nec aliam rem, vel entitatem plus homine.* Cujuſcumque tamen ſit iſta ſolutio, impugnatur: Quia vel ly *cognoſcens* addit ſupra ſubſtantiam aliquid realiter diſtinctum, vel non. Si primum, habeo intentum. Si ſecundum redeunt inconvenientia n. 668. propoſita.

670 Tandem probatur Reſolutio in habitibus naturalibus voluntatis, quos conſtat in nobis, & à nobis produci per iteratos actus circa eadem objecta. Quid eſt illa facilitas ex frequentia actuum relicta in anima? Negari non poteſt ex effectibus eſſe aliquid reale. Nec dici poteſt, quod ſit ſola anima; cum hæc ſit ſemper eadem, & facilitas illa in dies augeatur, vel minuatur. Nec poteſt haberi recurſus ad diverſas materiæ particulas; cum anima ſpiritualis ſit: Relinquitur ergo ut omnino manifeſtum, eſſe aliquid realiter diſtinctum ab anima, eique inhærens. Idem argumentum poteſt fieri in habitibus intellectualibus, ut ſunt artes, & ſcientiæ. Conſtat enim experientia has de novo acquiri, & perficere realiter inte-

intellectum, & animam rationalem,
potè, quæ ante ignorabat, & ſucce
temporis medio ſtudio fit ſciens; Et qua
vis actu non cogitet, ut inſomnis, ſerv
tamen ſcientiam apud ſe: ergo ſcien
ſunt accidentia ſpiritualia realiter
ſtincta ab anima, in qua exiſtunt.

§. V.

OBJECTIONES.

671 Contra Peripateticam Re
lutionem objicies 1. In pr
poſitione denominativa: *Petrus eſt alb*
Accidens prædicatur realiter de ſubjec
ergo identificatur cum illo. Reſpondeb
Prædicari in concreto, non in abſtract
Hæc enim eſt falſa *Petrus eſt albedo*. S
contra: Quód abſtracta non poſſint d
ſubjecto dici, non probat realem eorum
diſtinctionem à ſubjecto: Hæc enim
falſa: *Homo eſt humanitas*, abſque eo qu
homo realiter diſtinguatur ab humani
te. Ad objectionem benè ibi. Ad argume
tum ſed contra dico: Illam propo
tionem: *Homo eſt humanitas* eſſe falſam
abſolutè: Pars enim dici in abſtracto
toto non poteſt: Homo autem compo
tur gradualiter ex ſubſiſtentia, & hum
nitate. Addo: Eadem objectione (ſi q
probat) convinci gratiam ſanctifica
tem identificari cum ſubſtantia natura
cum hæc ſit vera: *Quidam homo eſt ſanct*
quod tamen eſt hæreticum.
672 Objicies 2. Licèt inter partes ſ
ſtan-

ſtantiæ materiales ante diviſionem nulla ſit diſtinctio actualis, poſita diviſione continui fiunt realiter diſtinctæ, & ſeparatæ: ergo licèt inter ſubſtantiam,& accidentia panis ante conſecrationem non ſit diſtinctio actualis facta conſecratione poſſunt tranſire in res diſtinctas, & ſeparari. Reſpondeo. Id quod in antecedente ſupponitur, eſt falſum in noſtra ſententia.

673 Objicies 3. Ex indifferentia ſubſtantiæ ad accidens, & ejus carentiam non probatur realis eorum diſtinctio: ergo &c. Antecedens probatur: Ex indifferentia entis ad ſubſtantiam, & accidens non probatur realis diſtinctio ſubſtantiæ, & accidentis ab ente: ergo. Reſpondeo neg. ultimam conſequentiam, & paritatem: Indifferentia enim ſubſtantiæ ad accidens, & ejus carentiam eſt phyſica,& & realiter exiſtens; indifferentia verò entis logica, & per intellectum.

674 In calce hujus controverſiæ, auream præfero Divi Anſelmi verba ex tract. de Incarnatione Verbi cap. 2. Quibus noſtram Reſolutionem manifeſtè elucidat, nonnullorum philoſophantium licentiam redarguens. *Cumque omnes*, inquit, *ut cautiſſimè ad ſacræ paginæ quæſtiones accedant, ſint commonendi, illi utique nunc temporis dialectici*, (nota benè hoc) *imò Dialecticæ hæretici, qui colorem non aliud queunt intelligere, quàm corpus, nec ſapientiam hominis, quid aliud quàm animam, prorſus à ſpiritualium quæſtionum diſputatione exſufflandi*. Illuſtre hoc Anſelmi teſtimo

ſtimonium refert Vvaldenſis cap. 78. circa finem. Utinam Philoſophi omnes tanti Doctoris ſententiā præ oculis frequenter habeant, eique conſtanter aſſentiantur.

675 Accinit Anſelmo ſuo Doctor *Reſolutus* (una enim Anglia Anſelmum, Bacconium, atque Vvaldenſem protulit) non jam Philoſophos, ſed Theologos inſtruens Quodlib. lib. 3. q. 8. concluſ. 4. his verbis: *Hic advertant Theologi quare tot phantaſiæ, & tot opiniones periculoſæ multiplicantur circa fidem, & clarè poterunt videre, quòd hoc eſt, quia inquirunt de talibus arguendo, & reſpondendo ſecundùm ſuas phantaſias, & non diſcutiunt determinationes fidei, & Eccleſiæ, & formas earum, quod ſi facerent, faciliter omnia ſolverent.* Mirandum ſanè, ac deplorandum, Angliam quæ tot filios Eccleſiæ peperit, tot ingenia fidei ſubjecit, tot ſydera in Cælum miſit; ut Regibus, ac Principibus terræ morem gereret, ſuaviſſimum Chriſti Domini in Romano Pontifice imperantis jugum à ſe projeciſſe. Qui ſanè quidem Angli Cælites ſurgent in judicio, & Chriſti Domini legem Patrio amori præferentes gentem illam condemnabunt, ni abjecta errorum caligine, ad ſummi Paſtoris redeant ovile. Nos interim ad proprium inſtitutum revertamur.

AR-

ARTICULUS II.

DE ESSENTIA ACCIDENTIS.

676 **A**Ccidens dicitur quod alteri ineſt, aut quod inhæret ſubjecto. Quia ergo per inhærentiam à ſubſtantia diſtinguitur, videndum eſt, per quam conſtituatur. Lege Authorem in 1. d. 28. q.2. art.4. §.2. ad 4.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA.

677 **N**Ota 1. Ex D.R. in 2. d. 12. qu. 1. art.3. §.1. v. *intelligendum* Accidens intrinſecum dividi in *entitativum*, & *modale*. Illud eſt entitas realiter diſtincta, & divinitùs ſeparabilis à ſubjecto, ut quãtitas, & qualitas. Modus eſt forma eſſentialiter affixa ſubjecto, à quo nec divinitùs ſeparari poteſt. Undè vocatur à Reſoluto *Accidens characterizatum*, de cujus eſſentia eſt, ſubjectum actualiter modificare. Ita ſe habent figura reſpectu quantitatis, motus reſpectu mobilis, actio reſpectu agentis, relatio reſpectu fundamenti. Vide Authorem in 3. d.33. q.1. art.6. §. 2. ad 5.

678 Nota 2. Ex eodem R.D. in 2. d.34. q.1. art.4. v. *per hoc*. Subjectum eſt triplex, *inhærentiæ*, *denominationis*, & *adhæsionis*. Subjectum inhæſionis eſt, in quo accidens vera informatione recipitur: Ut albedo in nive. Subjectum denominationis eſt, quod

quod denominatur à forma, ſive eam in-
ſe recipiat, ſive non recipiat. Qua ratio-
ne cauſa denominatur *agens* ab actione
tranſeunte in paſſo recepta. Subjectum
adhæſionis eſt, quod abſque informatio-
ne attingitur à forma. Ita ſe habet edu-
ctio reſpectu formæ, ad quam terminatur;
denominat enim formam eductam, & ta-
men non in forma, ſed in materia recipi-
tur. Quare reſpectu eductionis materia
ex qua eſt ſubjectum inhærentiæ, forma
eſt ſubjectum adhæſionis, agens verò edu-
ctivum eſt ſubjectum denominationis.
Unde forma eſt adhæſionis, ſimul & de-
nominationis ſubjectum.

679 Nota 3. Inhærentia eſt duplex,
actualis, & aptitudinalis. Illa eſt actua-
lis dependentia accidentis à ſubjecto, quæ
à quibuſdam vocatur unio, ab aliis in-
formatio, ab aliis effectus formalis. Hoc
eſt exigentia inhærendi in accidente.
Rurſus inhærentia, ſeù dependentia ap-
titudinalis eſt duplex: Radicalis, & for-
malis. Illa eſt ordo tranſcendentalis ac-
cidentis ad ſubjectum, cui ineſſe petit;
Hæc eſt ordo prædicamentalis ad ſubje-
ctum in actuali dependentia, & conſer-
vatione accidentis fundata. Ita D. R. in
2. d. 36. q. 1. art. 2. Ubi adverte: Acci-
dens extra ſubjectum exiſtens, in ſe reti-
nere ordinem producti ad ſubſtantiam.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI

680 RESolutio 1. Aſtualis inhærentia non eſt de eſſentia accidentis entitativi. Ità expreſsè D.R. in 2. d. 36 q. 1. art. 2. v. *Item dependentia*. Ubi ait: *Accidens poteſt abſolvi ab actuali inhærentia*, ut apparet in euchariſtia. Prob. 1. Actualis inhærentia eſt ſeparabilis ab accidente: ergo non eſt de ejus eſſentia. Secundò: ſubſtantia non conſtituitur per ſubſiſtentiam formalem; ergo neque accidens conſtituitur per formalem inhærentiam.

681 Reſolutio 2. Inhærentia aptitudinalis, quæ eſt dependentia formalis, non eſt de conſtitutivo accidentis, ſed propria ejus paſſio. Ità D. R. in 2. d. 36. q. 1. art. 2. Prob. Relatio prædicamentalis non poteſt eſſe de conſtitutivo accidentis in communi; at dependentia formalis eſt relatio prædicamentalis accidentis ad ſubſtantiam: ergo inhærentia aptitudinalis, quæ eſt dependentia formalis, non eſt de conſtitutivo accidentis. Præterea: Relatio prædicamentalis eſt proprietas congenita cum fundamento, ut dicemus: ergo dependentia formalis eſt propria paſſio accidentis.

682 Reſolutio 3. Inhærentia aptitudinalis, quæ eſt dependentia radicalis, eſt de eſſentia accidentis. Ita D. R. loc. cit. Prob. Subſiſtentia radicalis eſt de conſtituti-

tuti-

tutivo ſubſtantiæ: ergo dependentia radicalis erit de eſſentia accidentis.

683 Reſolutio 4. Actualis inhærentia eſt de conſtitutivo accidentis modalis. Ita DR. in 3. d. 33. q. 1. art. 6. §. 2. ad 5. Ubi docet, eſſentiam accidentium modalium, ut ſunt relatio, motus, figura, *in actuali characterizatione conſiſtere*. Prob. Actuale exercitium eſt de eſſentia accidentium modalium; at actuale exercitium ſine inhærentia intelligi non poteſt ergo actualis inhærentia eſt de conſtitutivo accidentium modalium. Major declaratur: Etenim de eſſentia unionis eſt actuale exercitium uniendi, de eſſentia actionis actuale exercitium agendi, & ſic de aliis.

684 Infero 1. Inhærentiam latiſſimè acceptam, pro ut abſtrahit ab actuali, & aptitudinali eſſe de conſtitutivo accidentis communiſſimè accepti, prout abſtrahit à modali, & entitativo. Infero 2. Accidens ſic definiri: *ens in alio*, vel cui debetur eſſe in alio. Sicut ſubſtantia definitur: *ens per ſe*, vel cui debetur per ſe ſubſiſtere. Ubi nota: Accidens definiri extrinſecè per ſubjectum, intrinſecè verò per ordinem tranſcendentalem ad ſubjectum, qui ordo eſt dependentia radicalis. Ita D. R. in 1. d. 29. q. 1. art. 3. §. 3. v. *&* *ut clarè* & §. 4. Ubi definitionem per principia extrinſeca vocat *per additamentum*: Eam verò quæ traditur per principia intrinſeca vocat definitionem *per principia eſſentialia*. Dices: Color non definitur per ordinem ad ſubjectum, cui ineſt, ſed per ordinem ad potentiam viſivam. ergo ordo

ad ſubjectum non eſt de eſsentia accidentis. Reſpondeo diſting. antec. Color non definitur &c. In ratione entis; nego: in ratione objecti; tranſeat. Itaque color in ratione entis explicatur ſic: *Ultimum corporis, præſpicui*: Ubi definitur per ordinem ad ſubjectum. D. R. in 1. d. 28. q. 1. art. 4. §. 2. ad 5. v. *contra*.

§. III.

OBJECTIONES.

685 Adverſus primam Reſolutionem objicies 1. D. R. in 1. d. 28. q. 1. art. 4. §. 2. ad 4. Ubi affirmare videtur actualem inhærentiam eſſe de conſtitutivo accidentis. Reſpondeo: Loquitur D. R. de inhærentia radicali. Aut loquitur ex ſentētia Philoſophorum corrigenda per Fidem. Sed contra: Subſtantia, & accidens habent eſſentias diverſas, & quodammodò oppoſitas; at ſubſtātia conſtituitur per independentiam actualem à ſubjecto: ergo accidens conſtitui debet per dependentiam formalem à ſubjecto, & non tantùm per radicalem. Reſpondeo: Ut eſſentia accidentis omninò diſcrepet ab eſſentia Subſtantię, ſufficit quòd per aptitudinalem inhærentiam conſtituatur; cùm hujuſmodi inhærentia nullatenùs poſſit ſubſtantiæ adaptari.

686 Adverſus tertiam Reſolutionem objicies 2. Quantitas, & qualitas ſunt accidentia abſoluta. ergo conſtitui non poſſunt per relationem depēdentiæ aptitudi-

tudinalis ad ſubſtantiam. Tertiò: Mathematicus conſiderat figuram quantitatis abſtrahendo à materia ſenſibili: ergo ordo ad ſubjectum non eſt de eſſentia quantitatis. Quartò: Relatio eſt accidens prædicamentale, & tamen non eſt ordo ad ſubjectum, ſed ad terminum: ergo ordo ad ſubjectum non eſt de conſtitutivo accidentis. Reſpondeo ad ſecundum: Quantitas, & alia accidentia abſoluta conſtituuntur per dependentiam radicalem, quæ eſt ordo tranſcendentalis, non per dependentiam formalem, quæ eſt ordo prædicamentalis. Ad tertium: Mathematicus conſiderat quantitatem in ratione objecti, non in ratione entis. Ad quartum: Relatio terminum, & fundamentum ſimul reſpicit, eſt enim *ordo unius ad aliud*, de quo infrà.

§. IV.

ALIA DE INHÆRENTIA.

687 QUæres 1. An ſaltem accidens complecum conſtituatur per inhærentiam actualem. Affirmant plures à paritate ſubſtantiæ: Sicut enim ſubſtantia completur per ſubſiſtentiam, ità accidens completur per inhærentiam. Reſpondeo tamen negativè, & prob. Quantitas euchariſtica eſt accidens completum & in recta linea ſui generis collocabile, & quantitas in abſtracto non dicit inhærentiam: ergo. Dices: Subſtantia completur per actum ſubſiſtendi: ergo accidens com-

completur per actum inhærendi. Diſting. antec. In eſſe ſuppoſiti; concedo: In eſſe ſubſtantiæ; ſubdiſtinguo: Per ſubſiſtentiam formalem; nego: Per radicalem; concedo.

688 Quæres 2. Quomodo diſtinguatur actus inhærendi ab entitate accidentis? Reſpondent aliqui diſtingui modaliter. Cæterùm D.R. negat in cõpoſito modum unionis à partibus diſtinctũ. Nota: Aliud eſt inherentia, & aliud informatio: Poteſt enim accidens uniri ſubjecto, eique ineſſe ſubſtantivè, quin ſit in illo informativè, hoc eſt, abſque eo quòd ſubjecto communicet ſuum effectum formalem. Quare, omnis informatio accidentalis eſt inhærentia, non è contra. Hinc ad quæſitum.

689 Reſpondeo: Actualis informatio diſtinguitur realiter gradualiter ab entitate accidentis. Ita videtur ſentire D.R. in 3. d. 10. art. 7. v. *& nota*, ubi ait: *Poteſt actus formalis dici quidam gradus eſſendi reſpectu formæ, licèt ſint eadem res. Ubi eſt ſermo de forma accidentali.* Prob. Quia *Dealbare* non ſignificat actum eſſentialiter diſtinctum ab albedine, ſed dicit in actu formali ad ipſum, quòd albedo dicebat in potentia formali: Unde ſe habent ſicut actus, & potentia totalis, neque diſtinguntur gradualiter. Itaque, ſicut in linea ſubſtantiæ completæ diſtinguntur tres gradus eſſendi nimirum, *eſſentia, exiſtentia, & ſubſiſtentia*; ità in linea accidentis diſtingui debent tres gradus eſſendi, videlicet, eſſentia, exiſtentia, & informatio, quæ eſt ultimus actus reſpectu potentiæ totalis,

quæ

quæ eſt forma accidentalis.

690 Objicies: Actus totalis reſpicit potentiam totalem, quàm actuat; at effectus formalis, quem forma accidentalis præſtat ſubjecto, reſpicit ſubjectum, & non formam: ergo non eſt actus totalis reſpectu formæ, ſubindeque non diſtinguitur gradualiter ab illa. Reſpondeo: Actus formalis utrumque reſpicit, formam, & ſubjectum: Sicut eadem actio reſpicit agens, & paſſum. Duas ergo potentias reſpicit, actuatque ſimul actus formalis: Subjectivam, & formalem. Illa perficitur per actum, hæc verò tranſfertur de potentia ad actum, ut perficiat ſubjectum. Unde optimè dixit D.R. loc. cit. Actum formalem non addere novam perfectionem ſupra cauſam formalem. Actus ergo formalis diſtinguitur ſpecie à potentia ſubjectiva, à potentia verò formali dumtaxat gradualiter. Hinc D.R. in 1. d.28. q.1. art.4. §.2. ad 6. dixit: *Inhærentia accidentis poteſt eſſe de genere accidentis cujus eſt*: Sicut ſubſiſtentia eſt de genere Subſtantiæ, quam complet.

ARTICULUS III.

DE EXISTENTIA ACCIDENTIS.

691 Accidens habere propriam eſſentiam conſtat ex D.R. in 1. d.28. quęſt.2. art.4. §.2. ad 4. v. *Tertio*. Quæritur, an habeat propriã exiſtentiam; an verò exiſtat per exiſtentiam ſubſtantiæ, ſicut materia prima dicitur exiſtere per

per exiſtentiam formæ. Qua in re videbitur alicui obſcura mens D.R. Sæpè enim accidenti propriam exiſtentiam concedit, quandoque illam videtur negare: Ideò perſcrutatione eſt opus.

§. I.
MENS DOCTORIS RESOLUTI accuratè expenditur.

692 UT mentem D.R. aſſequaris, nota: Exiſtentia eſt duplex, *interminata*, & *terminata*. Exiſtentia interminata eſt, per quā res extrahitur à ſtatu potentiæ objectivæ, & ſubjectivę, & ponitur extra cauſas. Dicitur interminata, quia ex ſe eſt indifferens ad plures ſpecies phyſicas: Etenim eſſe album ex ſuo genere eſt indifferens ad hominem, & brutum: Sicut enim homo per albedinem redditur albus, ità albedo à ſubjecto, in quo recipitur denominatur humana, ita ut ſit quædam idiomatum communicatio inter formam, & ſubjectum. Exiſtentia terminata eſt, per quam res exiſtit ſub determinata ſpecie phyſica entis ſubſtantialis: Ut exiſtentia humana.

693 Reſolutio 1. Accidentia in ſententia D.R. habent propriam exiſtentiam interminatam ab exiſtentia ſubſtantiæ diſtinctam. Ita poſt D.R. Aymo 3. p metaph. d. 1. q. 1. & art. 1. Blaſco d. 16. n. 11. Teſtimonia tamen R. D. pro Reſolutione noſtra ab eiſdem adducta ejus veritatem non convincunt. Clariora dabimus.

694 Prob. 1. ex D.R. in 1. d. 28. q. 2. art.

3.§.1. ratione 6. Ubi oſtendit in uno quoque prædicamento reperiri actum, & potentiam proprios, ita *quòd abſolutè, & indiſtinctè loquendo, in qualitate, & quantitate actus, & potentia ſunt diſtincta elementa, intrinſeca, & propria*, quam dicit eſſe expreſſam Philoſophi ſententiam 12. metaph.tex.19.& 20.& Commentatoris com. 27. Ubi nota, nomine *actus, & potentiæ*, quæ dicuntur propria accidentis elementa, intelligi à D.R. ejus eſſentiam, & exiſtentiam, quæ ſunt actus, & potentia totalis illius generis. Idem affirmat in 2. d.24 q.1.art.1. §.1. poſt v. *contra*, his verbis: *Omne accidens, & præcipuè abſolutum aliquam actualitatem propriam ſui generis includit*. Præterea in 2. d.12. q.1. art.1. §. 3. ad 1. de quantitate interminata, ait: *Quantitas in quocumque gradu, quamvis imperfecto dicit actualitatem*. Eadem repetit de actu exiſtendi art. 3. §.1. ad 1. inſtantiam. Tandem in 3. d.7. qu.1 art.2. §.2. Secundò convincit à poſteriori, *quòd accidens habet proprium exiſtere in ſuo ſubjecto, quia poteſt proprium actum cauſare in ſubjecto proprio, ſicut albedo dare eſſe album*. Quare teſtimonia D. R. noſtram Reſolutionem clariſſimè confirmant.

695 Reſolutio 2. Accidentia, in ſententia D.R. habent exiſtentiam terminatam metaphyſicè. Prob. Exiſtentia terminata dicitur, per quam res exiſtit ſub determinata ſpecie entis; at albedo v.g. exiſtit ſub determinato genere metaphyſico, & ſub determinata ſpecie qualitatis: ergo albedo habet exiſtentiam terminatam metaphyſicè.

696

696 Reſolutio 3. Accidentia non habent propriam exiſtentiam phyſicè terminatam. Ita intelligo D.R. in 1. d 42.q.1. art.4. §.5. v. *Propter*, & in 2. d.18. artic.4. Prob.1. Exiſtentia phyſicè terminata eſt unica in compoſito naturali, & à forma ſubſtantiali deſumpta; hæc enim eſt, quæ totum phyſicè determinat ad certam ſpeciem entis: Sicut anima rationalis dat eſſe humanum: ergo accidentia non habent propriam exiſtentiam phyſicè determinatam. Confirmatur: Quantitas in ſententia D. R. ex ſe eſt interminata, & per formam ſubſtantialem terminatur, determinaturque ad certam ſpeciem, & figuram: ergo exiſtentia accidentis ex ſe eſt interminata, & per formam ſubſtantialem terminatur phyſicè.

697 Adverſus primam Reſolutionem objicies 1. D.R. in 3. d.2. q.2. artic.2. §.3. ad 1. ubi affirmat: Accidentia habere actualitatem à ſubjecto: ergo ſentit D. R. accidentia non habere propriam exiſtentiam. Reſpondeo: Loquitur de actualitate phyſica, & terminata, non de metaphyſica, & interminata.

698 Objicies 2. Contra eandem: Accidentia cõmunia genito, & corrupto ſolùm manet eadem numero numeroſitate eſſentiæ, non verò numeroſitate exiſtentiæ, quæ in genito, & corrupto diverſa eſt, ut aſſerit D. R. in 2. d.18. q.1. art.4. ubi ait: *Illa accidentia in ſigno mediante inter duas transſmutationes, retinent ſuas eſſentias, ſed actu non exiſtunt*: ergo ſentit D.R. accidentia propriam exiſtentiam non habere.

Confirmatur · Materia prima ex ſe propriam exiſtentiam non habet: ergo neque accidentia · Pro ſolutione hujus objectionis ·

699 Nota : Accidentia communia genito, & corrupto in ſigno mediante inter duas tranſmutationes non ſunt in materia informativè, licèt in illa recipiantur entitativè · Ita D.R. loc. cit. Quod latiùs declarat d.36. art.4. ad 2. dub. v. *item*, ubi ait : *Quodammodo ſunt in matèria* (nempè entitativè) *non tamen informativè* · Ratio primi eſt, quia cum accidens ſit actus ſecundus, materia prima non eſt capax informari, & denominari ab actu ſecundo, niſi prius fuerit præventa, & informata actu primo ſubſtantiali · Ratio ſecundi, quia accidentia non poſſunt eſſe naturaliter ſine ſubjecto. Quare in illo ſigno ſunt in materia entitativè, non verò denominativè, hoc eſt, non denominant materiam. Unde dicuntur in illo ſigno non exiſtere, ideſt, non exiſtere in ſubjecto informationis, aut non habere exiſtentiam phyſicè terminatam : Habent tamen exiſtentium ſignatam, & interminatam in ſe ipſis. Unde conſequenter dixit D.R. in 3. d.7. q.1. artic.2. §.2. *Si accidens non daret proprium actum ſubjecto, nullum exiſtere proprium haberet in ſubjecto* · Accidentia ergo pro illo ſigno dicuntur *non exiſtere*. Tum,quia ſunt in via ad exiſtentiam ſpecificam, & terminatam formæ ſubſtantialis. Tum, quia non habent exiſtentiam exercitam in ſubjecto pro tunc incapaci ut denominetur ab actu ſecundo.

do. Et quòd hæc ſit genuina mens D.R. Conſtat expreſsè ex his, quę habet in 1. d 42. q.1. art.4. §.5. v. *Propter*, ubi luculenter docet quod accidentia ſimbola pro illo ſigno naturæ *Sunt in actu, hoc eſt, habent actualitatem propriè, ſed non ſunt actu in ſubjecto, nec per ſubjectum, nec tamen per ſe exiſtentia (ſicut in Sacramento Altaris) ſed habent eſſe in ſubjecto in potentia, ſicut materia prima pro tunc habet eſſe in potentia ſolùm*. Ex qua doctrina patet ſolutio ad objectionem. Ad confirmationem negat conſeq. D.R. & paritatem: Quia materia prima eſt pura potentia, ſubindèque omnem actum excludens: At accidentia ex genere ſuo ſunt actus, ideò propriam habent exiſtentiam.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI *Propugnatur*.

700 RESolutio 1. Accidentia habent propriam exiſtentiam interminatam. Ita D.R. & Thomiſtæ communiter. Prob. 1. ex D. Angel. 3. p. q. 17. a. 2. Ubi diſtinguit duo eſſe in Chriſto, unum ſubſtantiale ab humanitate, & perſona Verbi, aliud accidentale, ut eſſe album, de quo affirmat poſſe multiplicari in una hypoſtaſi: Aliud enim eſt *eſſe album*, & aliud *eſſe ſanctum*. Deinde q. 77. art. 4. in corp. ait: Accidentia in Euchariſtia retinere proprium eſſe: ergo ſentit D. Angel. Accidentia habere propriam exiſtentiam.

701 Prob.2. ratione: Accidentia ſunt actus ex natura ſua: ergo habent propriũ actum exiſtendi. Confirmatur: Ideò materia prima caret propria exiſtentia, quia eſt pura potentia. Tertiò: Omnis productio terminatur ad eſſe rei; at plures productiones terminantur ad accidentia; alteratio enim terminatur ad qualitatem, augmentatio ad quantitatem: ergo accidentia habent proprium actum eſſendi. Quartò: Exiſtentia gratiæ ſanctificantis eſt ſupernaturalis, exiſtentia verò ſubjecti in quo eſt, nempè animæ, eſt naturalis.

702 Prob.5. ratione D.R. deſumpta ex Philoſ. 12. metaph. tex. 19. & 20. Ubi concedit ſingulis prædicamẽtis propriam potentiam, & actus totales: Nomine autem actus, & potentiæ totalium eſſentiam, & exiſtentiam intelligit D.R. ſic enim differit: Potentia, & actus, eſſentia, & exiſtentia debent eſſe proportionata; at exiſtentia ſubſtantialis non eſt proportionata cum eſſentia accidentali: ergo accidens non exiſtit per exiſtentiam ſubſtantię, ſed per propriam exiſtentiam. Min. prob. Eſſe per ſe non eſt proportionatum cum natura accidentali petente eſſe in alio; at exiſtentia ſubſtantiæ eſt eſſe per ſe: ergo exiſtentia Subſtantiæ non eſt proportionata cum eſſentia accidentali. Confirmatur: *Eſſe per ſe, & eſſe in alio* differunt; at *eſſe* eſt ipſa exiſtentia: ergo. Urgetur: Potentiæ genere diverſæ exigunt actus genere diverſos; at eſſentia accidentis, & eſſentia ſubſtantiæ ſunt potentiæ genere diverſæ: ergo exigunt

actus

actus exiſtendi genere diverſos. Unde D.R. in 2. d.18. q.1. art.2. §.5. ad 1. affirmat, eſſentiam accidentis ſolùm gradualiter differre à propria exiſtentia; cum aliàs pluſquam ſpecie differat ab exiſtentia ſubſtantiæ.

703 Infero: Exiſtentiam accidẽtis non eſſe ejus inhærentiam. Tum, quia accidentia Euchariſtica exiſtunt ſine inhærentia. Tũ, quia ſubſiſtentia non eſt exiſtentia naturæ ſubſtãtialis, ſed gradus poſterior: ergo inhçrentia non erit exiſtentia accidentis, ſed gradus eſſendi ſuperadditus. Dices: Eſſe accidentis eſt ineſſe: ergo ejus exiſtentia eſt inhærentia. Reſpondeo: Eſſe, & ineſſe ſunt diverſi gradus eſſendi in eadem natura accidentali. Vide n.*689*.

704 Reſolutio 2. Accidentia non habent propriam exiſtentiam phyſicè terminatam, ſed exiſtunt per exiſtentiam formæ ſubſtantialis: Habent tamen propriam exiſtentiam metaphyſicè terminatam. Tertia pars conſtat ex n.*695*. Secunda pars conſtat ex D.R. in 2.d.18. q.1.a.4. ubi affirmat, accidentia exiſtere per exiſtentiam compoſiti. Pro cujus intelligentia obſerva ex D.R. in 3. d.11. q.2. art.2. §.1. Formam ſubſtantialem eſſe principium materiam indifferentem determinãs ad certam ſpeciem phyſicam entis: Anima enim rationalis determinat primum ſubjectum ad eſſe hominis (hoc à nobis *exiſtentia terminata* vocatur) & ſecundariò determinat alia accidentia ad illam ſpeciem: Etenim quantitas, temperamentũ, & figura in homine dicuntur accidentia humana.

705 Prob. Reſolutio: Exiſtentia terminata eſt unica in compoſito naturali, & à forma ſpecifica: ergo accidentia non habent propriam exiſtentiam phyſicè terminatam, ſed exiſtunt per exiſtentiam formæ ſubſtantialis. Anteced. prob. Exiſtentia phyſicè terminata eſt, quæ materiam determinat ad certam ſpeciem entis; at ſola forma ſubſtantialis ſpecifica eſt, quæ illam determinat ad eſſe ſpecificum, ut patet. ergo exiſtentia terminata eſt à forma ſpecifica, ſubindèque unica in cõpoſito naturali. Confirmatur: Ideò materia prima non habet propriam exiſtentiam terminatam, quia eſt communis genito, & corrupto; at accidentia ſimbola ſunt utrique communia: ergo accidentia ſimbola non habent propriam exiſtētiam phyſicè terminatam.

706 Prob. 2. Quantitas terminatur per formam ſubſtantialem: ergo poterit habere exiſtentiam terminatam à forma ſubſtantiali. Antec. prob. Quantitas in homine exiſtens per animam rationalem reducitur ad certos terminos, & figuram, nempè humanam; ſi verò illa poneretur divinitùs in Leone, fieret alterius figuræ: ergo quantitas terminatur per formam ſubſtantialem.

707 Objicies: Forma ſubſtantialis ſpecifica non recipitur in accidentibus, ſed in materia prima: ergo accidentia non poſſunt terminatè exiſtere per exiſtentiam formæ ſubſtantialis. Reſpondeo: Ut accidentales actus terminentur per actum ſpecificum, minimè requiritur, quòd iſte in il-

in illis recipiatur, ſed ſufficit, quòd omnes recipiantur in eadem materia: Quæ enim communicant uni ſubjecto, communicant inter ſe. Sic, quantitas reddit calorem extenſum, quin recipiatur in illo: Et anima intellectiva terminat quãtitatem, in qua minimè recipitur.

ARTICULUS IV.

AN ACCIDENS SIT UNIVOCUM ad novem Genera.

708 SUppono: Accidens habere unum conceptum objectivè præciſum à novem generibus. Statuimus enim ſupra à n. 360. Analoga habere unum cõceptum objectivè præſcindibilem. Quæritur, an ratio *Accidentis* objectivè præciſa ſit analoga, an verò univoca.

§. I.

DE ACCIDENTE COMPLETO, & incompleto.

709 SOlet dividi accidens in *completum*, & *incompletum*, & quia de utroque procedit difficultas, prænotanda eſt membrorum dividentium diſtinctio. Intendunt aliqui Accidens in concreto eſſe completum, in abſtracto incompletum. Sed contra: Accidentia in abſtracto collocantur in prædicamento: ergo ſunt completa. Alii volunt complementum accidentium eſſe inhærentiam; ſicut ſubſiſtentia eſt complementum ſub-

ſtantiæ. Contra: Subſtantia ab actu ſubſiſtentia præciſa eſt completa in eſ naturæ, licèt complebilis in eſſe ſ poſiti.

710 Dico: Ens incompletum dici quod per ſe ordinatur ad totum ejuſd generis componendum: Sic ordinan forma ad materiam, ſubſiſtentia ad turam, & partes integrantes ad totum entitativum. Completum verò dici quod per ſe non ordinatur ad totum ej dem generis componendum, licèt or nari poſſit ad componendum totum accidens ejuſdem, vel diverſi generi Hinc *animal* eſt ens completum licèt pars concreti *ſanum*. Omnia ergo ac dentia in abſtracto ſunt entia metaphy cè completa, quia per ſe non ordinant ad totum ejuſdem generis: Quantitas en non componit per ſe cum alia quantita nec qualitas cum qualitate, licèt ex qua titate, & qualitate reſultet concretum accidentale. Nec obeſt: Quòd ex line & ſuperficie reſultet corpus de gener quantitatis: Non enim reſultat ex il formaliter, ſed præſuppoſitivè. Nec o eſt 2. Quòd ex calido, & frigido reſult tepidum; quia reſultat per accidens.

711 Quid ergo eſt Accidens incomp tum? Reſpondeo: Quidquid ad rati nem accidentis pertinet, tamquam pa phyſica, vel metaphyſica ipſius, dici p terit accidens incompletum. Colligit ex D.R. in 1. d.16. q.1. art. 4. ad 2. Un differentiæ conſtitutivæ, atque diviſi novem generum dici poſſunt entia inc pleta.

pleta. Idem dico de minimis gradibus qualitatis, qui à D. R. vocantur partes materiales ipſius: Sicut enim materia, & forma dicuntur entitates incompletæ in genere ſubſtantiæ; ita & gradus qualitatis, ſubindeque ſolùm reductivè ſpectant ad tale genus. Idem dico de partibus integrantibus quantitatem, & de aliis generibus.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

712 Reſolutio: Ratio *Accidentis* non eſt univoca ad novem genera. Ita D R. in 2. d.3. q.1. art.2. §.3. in fine. Prob. Quia ſi novem prædicamenta convenirent univocè in ratione communi accidentis, non eſſent primò diverſa, aut ſe totis differentia; at hoc eſt contra Philoſophum: ergo. Secundò: Si ratio accidentis eſſet univoca, eſſet genus, ſicque novem prædicamenta non eſſent genera ſuprema, aut conſtituenda eſſent duo genera ſuprema dumtaxat, nimirum ſubſtantia, & accidens.

713 Reſolutio 2. Accidens eſt analogum tranſcendentiæ ad ſua contenta. Ita D.R. loc.cit. Prob. Ratio accidentis prędicatur formaliter de ultimis differentiis ſuorum inferiorum; quælibet enim ex ipſis eſt formaliter *ens in alio*, cum ſubſtantia eſſe non poſſit: ergo Accidens eſt analogum tranſcendentiæ. Reſpondebis: Rationem accidentis completi non includi

formaliter in differẽtiis novem gener
Iſtæ enim ad ſummum ſunt accidentia
completa. Contra: Licèt ratio acci
tis completi non includatur formalite
differentiis novem generum, includit
men illas confusè, quia per illas com
tur; at hoc eſt cõtra rationem termini
voci: ergo Accidens non eſt univocu

714 Itaque, Accidens non eſt co
ptus ſuperior novem generibus: Ens e
per ipſos modos, ſeu differentias co
tuentes prædicamenta fit immediatè a
dens completum. Unde D.Thom. 5.
taph. lect.9. dicit, quòd ea in quæ d
ditur ens ſunt primò prædicamenta,
diſtinguntur ſecundùm diverſos mo
eſſendi; ideò diviſio entis in decem g
ra eſt prima, & immediata, quin me
ratio accidentis.

715 Contra primam Reſolution
objicies 1. Ratio accidentis æqualiter
citur de qualitate, & quantitate, nec
convenit per attributionem ad aliam:
univocè, non analogicè dicitur. Reſ
deo: Eſt analoga traſcendentiæ, licèt
attributionis; & quia convertitur in
mas inferiorum differentias, omninò
dem in illis eſſe non poteſt.

716 Objicies 2. Subſtantia comple
eſt univoca ad omnes ſubſtantias com
tas: ergo accidens completum erit u
cum ad omnia accidentia completa;
rum ad novem genera. Reſpondeo
conſeq. & paritatem: Quia ratio ſub
tiæ cõpletæ non ſumitur à differentis
rum inferiorum (ab his enim obje
pr

præſcindit) ſed à ſubſiſtentia; at ratio accidentis completi includit proprias differentias, ſine quibus completum dici non poteſt.

717 Quæres: an ratio accidentis ſit analoga attributionis ad omnia accidentia? Reſpondeo negativè: Quia nullum datur accidens, ad quod cætera alia dicant attributionem, tamquam ad proprium analogum. Reſpondebis: Omnia dicere attributionem ad ſubſtantiam, ſubindeque accidens eſſe analogum, plurium ad unum non contentum ſub communi analogato. Sed contra: Liberè excogitata eſt talis analogia; ex ea enim ſequeretur rationem *ſubſtantiæ creatæ* eſſe analogam ad omnes ſubſtantias creatas: Omnes quippè participant rationem illam per dependendentiam eſſentialem à Deo non contento ſub ratione *ſubſtantiæ creatæ*; at conſequens eſt falſum. ergo & ſolutio, ex qua ſequitur.

QUÆSTIO IV.

DE QUANTITATE.

718 POST ſermonem de ſubſtantia pergit Philoſophus ad cõſiderandam quantitatem, quæ in ſubſtantia imemdiatè recipitur. Tum quia quantitas ſubſtantiam imitatur in munere ſubſtandi aliis accidentibus. Non eſt autem ſermo de quantitate virtutis, ſecundum quam Deus dicitur *Magnus, & immenſus*: ſed

ſed de quantitate molis, quæ corpori inhærens illud extendit, & magnificat.

ARTICULUS I.

QUID SIT RATIO FORMALIS conſtitutiva Quantitatis.

EFfectum formalem quantitatis inquirimus; ab eo enim deſumitur formale quantitatis conſtitutivum.. Pro cujus intelligentia.

719 Nota 1. Plures ſunt effectus quantitatis, de quibus poteſt lis procedere. Primò enim habet partes diſtinctas, ex quibus integratur. Secũdò, eſt diviſibilis in partes, ex quibus componitur. Tertiò, habet partes extrà partes, ideſt, habet extenſionem partium in loco diviſibili. Quartò, habet partes impenetrabiles, ſive connaturaliter excludentes coexiſtentiam aliarum partium in eodem loco. Quintò, eſt præſens circumſcriptivè in loco. Sextò, quantitas eſt menſura rerum corporalium: Per quantitatem enim cognoſcitur magnitudo ſubſtantiæ. Porrò, menſura eſt duplex: Una intrinſeca, ut quantitas reſpectu corporis, cui ineſt: Alia extrinſeca, ut tempus reſpectu motus ſublunaris.

720 Nota 2. Actualis extenſio, impenetratio, & menſura non ſunt effectus partium quantitatis. Hæc enim omnia à quantitate divinitùs ſeparantur in Euchariſtia;

riſtia : Etenim quantitas corporis Chriſti Domini in Sacramento exiſtit inextenſa, & penetrata, eò quòd totũ Corpus Chriſti ſit in minima hoſtiæ particula. Præterea quantitates panis, & vini manent in Sacramento, quin actu proprias ſubſtantias utpotè deſtructas poſſint menſurare.

§. I.

ALIQUÆ REFELLUNTUR Sententiæ.

721 PRima ſententia affirmat, diviſibilitatem in partes eſſe effectum primarium quantitatis. Sed contra 1. Subſtantia corporea, ſublata quantitate eſt diviſibilis in partes ut oſtendimus. Secundò. Prius eſt habere partes, quam poſſe in partes dividi : ergo.

722 Secunda ſententia definit quantitatem *Accidens extenſivum ſubſtantiæ corporeæ.* Sed contra 1. Prius eſt, quòd quantitas ſit in ſe extenſa, quam quòd ſit extenſiva ſubſtantiæ. Hinc D. R. in 4. d. 1. q. 1. art. 1. ad 2. v. *confirmatur* affirmat *extendi* in ſe ipſa eſſe effectum formalem primarium quantitatis; *extendere* verò ſubſtantiam eſſe effectum ipſius ſecundarium. Secundò, quantitas ad diſtinctionem aliorum accidentiũ dicitur in ſe habere effectum formalem *ut quòd;* dicitur enim magna, parva, extenſa &c. Albedo autem non dicitur alba: ergo effectus primarius reſpicit ipſam quantitatem, non ſubjectum.

723 Tertia ſententia affirmat effect
formalem quantitatis eſſe impenetrab
tatem partium. Sed contra 1. Effectus
marius formæ poſitivæ nequit ſtare in
gativo. Secundò: Calor ſummus eſt im
netrabilis cum ſumma frigiditate ; at
ſunt quantitates : ergo. Tertiò: Duæ
cationes Angelicæ in diverſis locis
impenetrabiles, & tamen non ſunt qu
tæ. Quartò: Incompoſſibilitas natur
cum forma aquæ non eſt effectus pri
rius formæ ignis: ergo neque impene
bilitas erit effectus primarius quantita

724 Quarta ſententia quantitatē c
ſtitui affirmat per rationem menſuræ a
tudinalis, activæ, & paſſivæ. Menſu
activa eſt capacitas ad menſurare. Pa
eſt capacitas aliorū ad menſurari. Q
titas enim in menſurante, v. g. in uln
menſura activa; in menſurabili paſſiv
Sed contra 1. Linea infinita menſura
non eſſet. Secundò: Actus menſurandi
eſt perfectio intrinſeca quantitatis.
tiò: Eſſe æqualem, vel inæqualem no
eſſentia quantitatis: ergo neque eſſe
ſurativam, aut menſurabilem.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLU

725 NOſter D. R. in 3. d. 1.
art. 4. ad 3. effectum pr
rium quantitatis præſcribit his verbis
tendi eſt actus formalis quantitatis pr
ri

rius, extendere ſubjectum ſecundarius. Idem repetit d. 10. art. 7. ad 5. & in 4 d. 1. q. 1. art. 1. ad 2. v. *confirmatur*. Pro cujus intelligentia.

726 Nota: Quatuor ſunt extenſiones. *Entitativa*, quæ ex partibus realiter diſtinctis integratur. Hæc convenit ſubſtantiæ materiali, ut oſtendimus. *Totalis*, ſive extenſio partium in ordine ad totum: Quando una pars unitur alteri immediatè, & non aliis, etiamſi omnes ſint penetratæ in eodem loco; manus enim corporis Chriſti Domini in Cęlo, & in Euchariſtia, brachio, & non pedi eſt unita. *Situalis*, quando una pars eſt extra locum alterius. *Impenetrabilis*, quando partes ſunt extra partes, ita ut duæ in eodem loco coexiſtere non poſſint. Differt extenſio impenetrabilis à ſituali, quia ad hanc ſolùm requiritur, quod partes ſint extra partes, licet aliàs penetrari poſſent. Undè ſubſtantia corporea, ſublata quantitate, poſſet contingenter ſituari, at non impenetrabiliter.

727 Nulla ex his extenſionibus eſt effectus primarius quantitatis. Non entitativa, & totalis; quia convenirent ſubſtantiæ corporeæ, ſublata divinitus quantitate. Non ſitualis, & impenetrabilis; quia utraque deſtituitur quantitas corporis Chriſti in Euchariſtia.

728 Reſolutio Bacconica; Exigentia propriæ extenſionis ſitualis & impenetrabilis eſt effectus formalis primarius quantitatis. Dixi *propria extenſionis, ut quod*. Nam extendere ſubſtantiam *ut quo*, eſt

effe-

effectus ſecundarius quantitatis . I
D.R. loc.cit. & in 2. d. 11. q. 1. art. 2.
ad 4: dub. Ubi eſſentiam quantitatis
per actualem extenſionem, ſed per
tutem *extenſivam* (quæ eſt actualis ext
ſionis exigentia) declarat. Tenet N. D
nyſius d.17. à n. 9. prob. Exigentia ext
ſionis impenetrabilis eſt primum, quod
quantitate intelligitur: ergo exigent
propriæ extenſionis impenetrabilis eſt
fectus primarius quantitatis. Conſeq
evidens. Antec. prob. Ab exigẽtia exten
nis paſſivæ impenetrabilis pullulant
omnes effectus quantitatis: ergo &c.
tec. prob. Ab exigentia extenſionis p
væ &c. dimanat actualis extenſio:
actuali extenſione quantitatis in ſe di
nat extenſio ſubſtantiæ corporeæ: P
enim eſt, quòd quantitas ſit in ſe exte
impenetrabiliter, quam quòd exten
ſubſtantiam. Præterea, quantitas eſt
viſibilis in partes impenetrabiles, qu
exigit extendi impenetrabiliter. Ideò
teſt menſurari, aut menſurare alia, q
in ſe eſt extenſa. Tandem, à ſuprad
exigentia procedunt actualis extenſio
impenetrabilitas partium, quæ extend
tur: ergo ab exigentia extenſionis p
priæ impenetrabilis pullulant alii om
quantitatis effectus.

729 Reſolutio 2. Virtus ad extend
dam ſubſtantiam corpoream eſt effe
ſecundarius quantitatis. Ita D. R. loc.
prob. Prius eſt quantitatem in ſe exten
quàm quòd extendat ſubſtantiam cor
ream: ergo virtus ad extendendã ſubſt
tian

tiam corpoream eſt effectus ſecundarius quantitatis. Antec. prob. Si enim quantitas non eſſet in ſe extenſa *ut quod*, non poſſet ſubſtantiam extendere *ut quo*. Confirmatur: Poteſt quantitas manere extenſa quin ſubſtantiam corpoream extendat, ut videre eſt in quantitate Euchariſtica poſt conſecrationem: ergo virtus ad extendendam ſubſtantiã corpoream eſt quid ſecundarium in quantitate. Quod confirmari poteſt ſecundò ex vulgari dicto: *De eſſentia* quantitatis eſt extenſio in ordine ad ſe, non in ordine ad locum.

730 Adverſus primam Reſolutionem objicies 1. Extenſio ſitualis in loco poteſt alteri à quantitate convenire: ergo quantitas non conſtituitur per exigentiam extenſionis ſitualis. Antec. prob. Subſtantia corporea, ſublata divinitus quantitate, poſſet manere extenſa in loco contigenter ex n. 546. ergo extenſio ſitualis in loco poteſt alteri à quantitate convenire. Reſpondeo: Poſſet manere extenſa, at non impenetrabiliter: Per non repugnantiam, non per exigentiam.

731 Sed contra: Virtus extenſiva in quantitate nõ infert impenetrabilitatem: ergo exigere extenſionem impenetrabilem non eſt eſſentia quantitatis. Antec. prob. Extenſio actualis non infert impenetrationem, ut apparet in Corpore Chriſti Domini extenſo, & ſimul penetrante lapidem ſepulchri: ergo virtus extenſiva non infert inpenetrabilitatem. Reſpondebis: Extenſionem actualem eſſe incompoſſibilem cum penetratione partium extenſa-

tenſarum inter ſe, quidquid ſit de penetratione cum alio corpore. Contra: Saltem divinitùs poſſunt partes quantitatis eſſe extenſæ, & ſimul penetratæ inter ſe, ſi replicentur in eodem loco: ergo nulla eſt ſolutio. Reſpondeo neg. antec. Ad ejus probationem nego conſeq. & paritatem: Quia diſcurſus actualis non infert riſum neceſſariò, & tamen diſcurſivum infert neceſſariò riſibile.

732 Objicies 2. Prius eſt, quod quantitas habeat partes, quàm quòd habeat partes extenſas: ergo conſtituenda eſt per exigentiam partium, non per exigentiam partium extenſarum. Reſpondeo: Per ſolam exigentiam partium non intelligitur quantitas completa conſtituta, quia non intelligitur diſtincta à ſubſtantia corporea, quæ independenter à quantitate integratur ex partibus. Undè quantitas ut diſtincta à ſubſtantia corporea conſtitui debet per exigentiam partium impenetrabiliter extenſarum.

733 Quæres: Quid ſint impenetratio, & impenetrabilitas? Aliqui affirmant impenetrationem eſſe ipſum *ubi* circumſcriptivum quantitatis. Contra: Poteſt dari *ubi* circumſcriptivum abſque impenetratione: ergo non ſunt idem. Antec. prob. Materia, & forma Leonis penetrantur, & tamen ſunt in eodem loco circumſcriptivè. Secundò: Albedo, & dulcedo penetrantur inter ſe, & cum ſubſtantia lactis, & tamen utraque eſt in eodem loco circumſcriptivè. Quare aliter Reſpondeo: Sicut penetratio eſt præſentia po-

poſitiva, ſeu coexiſtentia duorum corporum in eodem loco; impenetratio eſt carentia præſentiæ, & coexiſtentiæ eorum in eodem loco. Unde penetratio ſtat in poſitivo: Impenetratio in negativo. Ratio eſt: Quia in omni diviſione imperfectior differentia habet rationem privationis, ut ait D.R. in 1. d. 33. q. 1. art. 2. §. 4. *Ad propoſitum*; at impenetrabilitas eſt imperfectior penetratione: ergo impenetratio, & impenetrabilitas ſtant in negativo.

ARTICULUS II.

AN QUANTITAS SIT ACCIDENS Diſtinctum à re quanta.

734 Conſultò dixi in titulo *à re quanta*, & non à ſubſtantia corporea, quia in contraria Nominalium ſententia, quantitas identificatur realiter cum omni re quanta, & extenſa, ſive hæc ſit ſubſtantia, ſive accidens. Subſtantia enim quatenus in ſe ſubſiſtit, dicitur ſubſtantia: Pro ut verò habet partes extenſas, dicitur quantitas. Albedo prout ſubſtantiam informat, dicitur qualitas, quatenus verò extenditur in ſubjecto, dicitur quantitas. Quare hæc ſententia duas diſtinguit quantitates, unam ſubſtantialem, aliam accidentalem: Imò tot concedit quantitates in compoſito, quot ſunt entitates diſtinctæ, & extenſæ.

Secunda Sententia affirmat, quantitatem identificari cum materia prima, per quam forma ſubſtantialis, & accidentia fiunt

fiunt quanta, & extenſa. Ita plures Recentiores.

§. I.

BACCONICA, ET COMMUNIS Sententia.

735 Reſolutio 1. Quantitas eſt accidens ſpeciale realiter diſtinctum à ſubſtantia corporea, & ab omni alio accidente. Ita D. R. in 2. d. 11. q: 1. art. 2. §. 2. & in 3. d. 11. q. 2. art. 2: & 3. & d. 15. q. 1. art. 2. §. 3. v. *& addo*. Reſolutionem defendit ſchola Thomiſtica contra Ochamum Nominalium Principem, cui nonnulli adhærent Recentiores.

2 Prob. 1. Philoſ. 7. metaph. tex. 8. dicente: *Quantitas non eſt ſubſtantia, ſed quod primò ineſt ſubſtantiæ.* Secundò, ex Auguſtino 5. de Trinit. c. 10. *Aliud eſt ipſa magnitudo, aliud ea quæ ab ipſa magna dicuntur.* Ly autem *Aliud* ſignificat diſtinctionem realem in eſſentia juxta eundem Auguſt. in lib. de fide ad Petrum, ut refert D. Thomas 1. p. q. 31. art. 2.

736 Prob. 3. à poſteriori: Quantitas ſeparatur realiter à ſubſtantia corporea: ergo realiter diſtinguitur ab illa. Antec. prob. ...ſt conſecrationem manet in v. ... Sacramento quantitas panis; ...ſtantia non manet: ergo ...liter ſeparatur à ſubſtan... Major oſtenditur: Ubi ma... ...rmalis, manet forma; at

in

n Eucharistia manet effectus formalis quantitatis, nimirum extenſio, & impenetrabilitas: ergo poſt conſecrationem manet in v. Euchariſtiæ Sacramento quātitas panis.

737 Variè occurrunt adverſarii huic noſtræ rationi. Primò, aliqui reſpondent in Euchariſtia manere quantitatem accidentium, non verò quantitatem ſubſtantiæ panis. Sed contra: Accidentia ſenſibilia ſunt quantitates; cum poſſint penetrari inter ſe: ergo. Secundò, alii reſpondent in hoſtia conſecrata manere ubicationem, ſeu præſentiam materiæ primæ, cujus ratione accidentia redduntur impenetrabilia. Sed contra 1. Ubicatio cum ſit motus præſentiæ, manere non poteſt deſtructa rei ſubſtantia. Contra 2. Præſentia nequit mutare locum; at accidentia Euchariſtica mutantur de loco ad locum: ergo earum impenetrabilitas non eſt præſentia. Tertiò: Alii reſpondent: Accidentia Euchariſtica reddi impenetrabilia à quantitate corporis Chriſti Domini. Sed contra: Quantitas Corporis Chriſti in Euchariſtia eſt inextenſa in ordine ad locum: ergo reddere non poteſt accidentia localiter extenſa. Quartò alii reſpondent: Deum in Euchariſtia miraculosè impedire penetrationem accidentium. Sed contra: Aſcendamus in æquum ochami, ne pedites cum adverſariis congrediamur. *Non ſunt multiplicanda entia ſine neceſſitate*: ergo non ſunt multiplicanda miracula ſine neceſſitate; atqui admiſſa quantitate à ſubſtantia corporea

porea diſtincta, accidentia Euchariſtica erunt impenetrabilia naturaliter: ergo.

738 Reſolutio 2. Unica eſt quantitas in compoſito naturali, & ipſa ſubjectum commune accidentium. Statuitur contra aſſerentes tot in compoſito naturali eſſe quantitates, quot entitates. Probatur prima pars Reſol. Duæ quantitates non poſſunt naturaliter penetrari, cum penetratio ſit opus miraculoſum; at ſi in compoſito naturali eſſent plures quantitates, daretur naturaliter penetratio; quantitas etiam accidentalis ſubſtantialem penetraret: ergo unica eſt quantitas in compoſito naturali.

739 Reſpondent 1. Majorem eſſe veram de quantitate ſubſtantiali, falſam de accidentali. Sed contra: Quantitates exiſtentes in duplici hoſtia conſecrata, ſunt accidentales: atqui non poſſunt penetrari: ergo quantitas accidentalis eſt impenetrabilis. Alii reſpondent majorem eſſe veram de quantitatibus homogeneis, falſam verò de eterogeneis. Sed contra: Species panis, & vini in Euchariſtia ſunt æterogeneæ; at non poſſunt penetrari inter ſe: ergo. Secundò. Gradus albedinis ſunt homogenei, & tamen penetrantur inter ſe, & cum ſubſtantia: ergo.

740 Probatur 2. Pars Reſol. Contraria habent commune ſubjectum, à quo mutuo ſe expellunt; at in hoſtia conſecrata ad ſenſum apparet hujuſmodi expulſio; ſiccitas enim humiditatem expellit, calor frigiditatem: ergo accidentia illa habent ſubjectum commune nimirum

quanti-

quantitatem. Confirmatur: Productio humiditatis in hoſtia eſt ab agente naturali: ergo eſt eductio ex præſuppoſito ſubjecto: creatio enim eſſe non poteſt; at tale ubjectum non eſt corpus Chriſti, neque ſubſtantia panis; ergo eſt quantitas.

741 Objicies 1. In compoſito naturali ſunt plures exiſtentiæ, tot quot accidentia: ergo tot erunt extenſiones, quot entitates. Reſpondeo neg. conſeq. & paritatem. Quia exiſtentia eſt quidam gradus eſſentiæ actualis. Unde, quot fuerint eſſentiæ, tot erunt gradus eſſendi, aut exiſtendi. Extenſio autem non eſt effectus formalis naturæ accidentalis ut ſic, ſed ſolius quantitatis. Nec obeſt, quòd in compoſito ſint plura extenſa. Sunt enim plura extenſa in concreto, eadem extenſio in abſtracto.

742 Objicies 2. Si propter aliquam rationem maneret quantitas in Euchariſtia, maximè quia experimur effectum extenſionis; at tale experimentum non eſt ſufficiens, ut id afferamus: ergo. Minor prob. Sicut experimur in Euchariſtia effectum quantitatis, nimirum extenſionem; ita experimur effectum ſubſtantiæ nempè nutritionem; at experimentum effectus nutritionis non eſt ſufficiens, ut dicemus, ſubſtantiam panis manere in Euchariſtia: ergo experimentum effectus extenſionis non eſt ſufficiens, ut quantitas panis dicatur manere ibidem.

743 Reſpondeo negando conſeq. & paritatem: Quia nutritio pendet à ſubſtantia panis, tamquam a cauſa efficienti,

eſt, *cujus partes copulantur termino communi.* Diſcreta, *cujus partes non copulantur termino communi.* Vide Authorem in 2. d. 3. q. 1. art. 2. arg. 3. Quæritur, an hæc diviſio ſit congrua.

747 Reſolutio eſt affirmativa. Ita D. R. ſæpè. Prob. Quantitas per exigentiam propriæ extenſionis conſtituitur; at in quantitate continua, & diſcreta ſunt diverſæ extenſiones: ergo ſunt diverſæ ſpecies quantitatis. Secundò; Ratio menſuræ convenit quantitati, ut ait philoſ. 10. metaph. tex. 2 at ratio menſuræ eſt communis ad continuam, & diſcretam: ergo & ratio menſuræ. Prima pars minoris eſt certa: Per quantitatem enim continuam menſuratur magnitudo ſubſtantiæ. Secunda pars probatur. Quia unitas, quæ eſt principium numeri, eſt prima omnium numerorum menſura. Unde D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 1. in fine, ait: *Unum, quod eſt principium numeri, eſt menſura cujuslibet rei.* Conſonat D. Angel opuſ. 36 c. 1. *Ratio menſuræ prius invenitur in quantitate diſcreta.* Nota. Una ſpecies poteſt cóponi ex alia præſuppoſitivè, & materialiter, licet formaliter ſe excludant. Species enim componitur ex genere & differentia. Sapientia ex intellectu & ſcientia. Corpus ex ſuperficie, hæc ex lineis,

ARTICULUS IV.

SPECIES QUANTITATIS continuę.

§. I.

AN LINEA, SUPERFICIES, ET corpus ſint ſpecies quantitatis continuę.

748 TRes ſunt magnitudinis dimenſiones, longitudo, latitudo, & profunditas. Ita Philoſ. 1. de cælo, tex. 39. & D.R. in 1. d. 23. art. 3. §. 2. Prima adaptatur lineæ, ſecunda ſuperficiei, tertia corpori. Unde linea definitur *Extenſio verſus longitudinem*. Superficies *Extenſio verſus latitudinem*. Corpus *extenſio verſus profunditatem*. Corpus componitur ex ſuperficiebus, ſuperficies ex lineis, linea ex punctis. Corpus undequaque eſt diviſibile. Linea dicitur *Magnitudo ad unum*, ideſt, habens unam dimenſionem, nempè longitudinem. Superficies *magnitudo ad duo*, habet enim duas dimenſiones longitudinem, & latitudinem. Corpus *magnitudo ad tria*, ideſt, habens longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Quæritur, an linea, ſuperficies, & corpus, qua parte ſunt extenſa, ſint ſpecies veræ, & completæ quantitatis.

749 Certum eſt 1. Punctum, utpotè in ex-

inextenſum, non eſſe ſpeciem quantitatis; cum hæc ſit formaliter extenſa, & diviſibilis Secundò certum eſt lineam & ſuperficiem, qua parte indiviſibiles ſunt, non eſſe ſpecies quantitatis. Procedit ſpecies quantitatis. Procedit difficultas de eiſdem, qua parte ſunt extenſæ, & diviſibiles.

750 Reſolutio: Linea, ſuperficies, & corpus ſunt diſtinctæ ſpecies quantitatis. Ita Peripatetici communiter, quibus ſuffragatur D.R. in 1. d. 23. q. I. art. 3. §. 2. v. *hic dico*. Probatur: Extenſio ſitualis eſt proprius quantitatis effectus; at linea, ſuperficies, & corpus habent diverſas extenſiones, nimirum ſecundùm longitudinem, latitudinem, & profunditatem: ergo linea, ſuperficies, & corpus ſunt diſtinctæ ſpecies quantitatis. Confirmatur I. ex philoſ. 5. metaph. c. 13. ubi magnitudinem dividit in longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Confirmatur 2. Linea eſt brevis aut longa; ſuperficies lata, aut ſtricta; corpus celſum, aut profundum; at hæc omnia ſunt proprietates quantitatis: ergo.

751 Objicies I. Linea, & ſuperficies ſunt quantitates incompletæ: ergo nõ ſunt ſpecies quantitatis completæ, cujuſmodi eſt quantitas prædicamentalis. Antecedens prob. Linea, & ſuperficies per ſe ordinantur ad componendum unum per ſe quantũ, nempè corpus: ergo ſunt quantitates incompletæ. Confirmatur: Linea, & ſuperficies collocantur in hoc genere reductivè; ſunt enim partes, ex quibus

corpus componitur. ergo non collocantur directè in hoc genere.

752 Reſpondeo: Lineæ, & ſuperficies ſunt quidem incompletæ, & ad corpus componendum ordinatæ, quatenus inextenſæ, & indiviſibiles. Ut verò habent proprias extenſiones non ordinantur formaliter ad componendum corpus, quamvis ad illud præſupponantur. Sicut divina ſubſiſtentia non ordinatur ad componendum Chriſtum, quamvis ad ejus compoſitionem præſupponi debeat. Ratio eſt: Quia corpus ſolùm dicit formaliter unam dimenſionem, ſcilicèt profunditatem, licèt ad hanc longitudo, & latitudo neceſſario debeant præſupponi. Hoc autem à linea, & ſuperficie non aufert rationem quantitatis. Sicut non aufert à ſpecie rationem *Prædicabilis*, quòd genus & differentiam præſupponat.

753 Ad confirmationem: Lineæ, & ſuperficies ſub diverſa conſideratione collocari poſſunt in eodem quantitatis genere directè ſimul, & reductivè. Etenim unitas continua collocatur directè in genere quantitatis; ut verò eſt pars numeri, collocatur in eodem genere reductivè. Dices: Corpus erit ens per accidens, utpotè reſultans ex duplici ente completo. Reſpondeo: Lineæ, & ſuperficies non adveniunt corpori jam conſtituto, ut patet; imò ad ejus conſtitutionem materialiter præſupponi debent; ideò ex eiſdem reſultat unum per ſe. Vide Authorem in 3. d. 2. q. 1. art. 2. §. 2. *Per idem*. Addo: Corpus non componi

noni formaliter ex linea, & ſuperficie, ſed tantùm materialiter, ut explicuimus. Nec obeſt: Quòd ſpecies ſub eodem genere mutuò ſe excludant formaliter: Cum hoc enim ſtat, quòd una poſſit in alia materialiter includi. Species enim includit genus, & differentiam, & numerus ternarius binarium.

754 Objicies 2. Superficies ſolùm diſtinguitur à corpore per carentiam profunditatis; at carentia ſpeciem poſitivam conſtituere non poteſt: ergo ſuperficies non eſt ſpecies quantitatis poſitiva diſtincta à corpore. Reſpondeo: Superficies diſtinguitur poſitivè à corpore per peculiarem extenſionem ſecundùm latitudinem. Nec obeſt: Quòd corpus ſit etiam ſecundùm latitudinem extenſum; latitudo enim de materiali ſe habens in corpore formaliter competit ſuperficiei.

755 Quæres: An linea infinita, ſi daretur, collocaretur in hoc genere? Reſpondet affirmativè D. R. in 1. d. 9. q. 1. art. 2. §. 1. v. *ſed contra*. Conſonat D. Angel. 1. p. qu. 58. art. 8. ad 2. Probatur ex Philoſ. 8. topic. loc. 73. ubi affirmat, lineas finitam, & infinitam eſſe ejuſdem ſpeciei: ergo collocantur ſub eodem genere. Secundò: Extenſio infinita eſt vera extenſio: ergo de genere quantitatis. Nec obeſt: Quòd eſſet immenſurabilis. Quia ſaltem commenſurari poſſet cum alia linea infinitè extenſa. Vide ſupra à num. 432.

§. II.

AN LOCUS SIT SPECIES QUANtitatis continuæ.

756 NOta 1. *Locus* dicitur ultima ſuperficies corporis continentis. Hæc enim poteſt dupliciter conſiderari: Vel in ordine ad magnitudinem corporis continentis, quam terminat: Vel in ordine ad corpus contentum. In prima conſideratione dicitur *ſuperficies*, de qua aſſeruimus §. 1. eſſe veram ſpeciem quantitatis. In ſecunda conſideratione dicitur *locus*, de quo inquirimus, an ſit ſpecies quantitatis diſtincta à ſuperficie. Nota 2. Ultima ſuperficies corporis eſt menſura intrinſeca reſpectu locantis, & extrinſeca reſpectu locati. Ita D. R. in 3. d.2. q.2. art.2. §.3. verſus finem, ubi affirmat, ubicatum menſurari à loco.

757 Reſolutio 1. Locus eſt ſpecies quantitatis continuæ. Ita philoſ. in hoc cap. & D. R. in 2. d. 3. q.2. art. 1. arg. 2. contra Aureol prob. Locus eſt ſitualiter extenſus: ergo eſt vera ſpecies quantitatis. Antecedens prob. Quia ſi locus non eſſet ſitualiter extenſus, non poſſet corpora ſitualiter extenſa continere.

758 Reſolutio 2. Locus non eſt ſpecies quantitatis diſtincta à ſuperficie. Ita colli g. ex Philoſ. 5. Metaph. c.13. ubi locum enumerat inter quanta per accidens. Probatur: Locus non habet diſtinctam extenſionem à ſuperficie: ergo locus, & ſup-

ſuperficies non ſunt diſtinctæ ſpecies quantitatis. Reſpondebis: Locum diſtingui à ſuperficie in ratione menſuræ (licet in extenſione non differant) eò quòd ultima ſuperficies ſit menſura intrinſeca reſpectu corporis locantis, & extrinſeca reſpectu locati. Sed contra: Quantitas per extenſionem, non per rationem menſuræ, quæ ex n.234. in indiviſibili conſiſtit, conſtituitur; at locus, & ſuperficies in ratione extenſionis non differunt: ergo neque in ratione ſpecifica quantitatis. Secundò: Rationes menſuræ intrinſecæ, & extrinſecæ ſunt diverſi reſpectus dumtaxat ad continens, & contentum in eadem ſuperficie fundati; at ſpecies quantitatis, quæ eſt genus abſolutum, conſtitui, & diverſificari per reſpectus non poſſunt, ut expreſſe affirmat D. R. in 2. d.2. qu. 1. art.1. v. *item diſtantia*: ergo locus, & ſuperficies non ſunt diverſæ ſpecies quantitatis.

759 Itaque (ut objectionem præoccupemus) ſicut idem numero tempus menſurat primum motum intrinſecè, & ſublunares extrinſecè, abſque eo quòd ratio menſuræ in tempore multiplicetur, ita eadem numero ſuperficies eſt menſura intrinſeca corporis locantis, & extrinſeca locati, quin ratio quantitatis menſurantis in ultima ſuperficie multiplicetur.

760 Objicies: Æquale, & inæquale ſunt proprietates quantitatis; at locus eſt æqualis, aut inæqualis locato: ergo locus eſt vera ſpecies quantitatis. Reſpondeo; Eſt vera ſpecies quantitatis, ſed non

diſtincta à ſuperficie. Dices: Locus in ratione continentis addit aliquid ultra ſuperficiem: ergo addit novam extenſionem. Reſpondeo: Addit modum relationis ad locatum, aut modum præſentiæ de prædicamento *ubi*; non verò novam extenſionem. Unde D. R. in 2. d. 3. qu. 2. art 1. §.3. *Reſpondeo*, ait: *Non eſt inconveniens, quòd locus diverſimodè conſideratus ſit eſſentialiter, & quidditativè in diverſis generibus*.

ARTICULUS V.
DE QUANTITATE DISCRETA.

761 Quantitas diſcreta eſt multitudo unitatum, quę inter ſe non copulantur termino communi, ut numerus ternarius lapidum. Undè unitates debent eſſe phyſicè diſcretę inter ſe. Intellige hoc de numero ſenſibili; nam ad intelligibilem videtur ſufficere diſcretio per intellectum, v. g. numerus quatuor palmorum in ulna. Subdividitur quantitas diſcreta in permanentem, de qua eſt ſermo in hoc artic. & ſucceſſivam de qua in ſequent. De utraque agit D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 1. & 2.

762 Præterea dividitur numerus in *numerantem*, & *numeratum*. Numerans eſt actus intellectus, quo numeratur multitudo. Numeratus ſunt res, quas numeramus. Ita D.R. ibidem. Rurſus dividitur numerus à R. *in mathematicum*, & *formalem*. Ille eſt numerus à rebus avulſus, ut *ſex*, &

hic

hic eſt numerus univerſalis tantùm exiſtens objectivè in intellectu. Non enim datur à parte rei univerſale à rebus avulſum. Numerus formalis, & rebus concretus ſunt res ipſæ, quas recenſemus, v. g. ſex hydriæ. Hic non eſt ſermo de numero numerante, ſed de numerato. De quo ſit.

§. I.

AN NUMERUS SIT ENS REALE, & per ſe.

763 RESolutio 1. Numerus eſt ens reale, & vera ſpecies quantitatis. Ita Philoſ. 5. Metaph. c. 13. D. R. loc. cit. D. Angel. 5. Metaph. lect. 15. Prob. 1. ratione D. R. Numerus ſpectat ad conſiderationem ſcientiæ realis, nimirum Arithmeticæ: ergo numerus eſt ens reale. Conſequentia prob. Quia ſcientia realis ſpecificari non poteſt ab objecto non reali. Reſpondebis: Materiam numeri eſſe ens reale, numerum verò formalem eſſe ens rationis. Sed cōtra 1. Scientiæ ſpecificantur ab objecto formali. Secundò Arithmeticus in numero non conſiderat materiam, ſed formam; ejus enim regulæ abſtrahunt à quacumque materia: ergo numerus de formali eſt ens reale. Tertiò: Paſſiones numeri, nimirum proportio, & proportionalitas non ei conveniunt ratione materiæ, ſed ratione formæ: ergo &c.

764 Probatur 2. ratione fundamenta-

li, qua utitur D.R. artic.4. §.2. ad 3. ubi affirmat: *Numerum formalem eſſe, qui conſtituit aliquid in eſſe numerabilis*, licèt actualis numeratio ſit opus intellectus. Sicut enim menſurabilitas eſt propria paſſio quantitatis ex ejus extenſione proveniens; ita numerabilitas eſt propria paſſio numeri à diſcreta ejus extenſione dimanans. Modo ſic: Numerabilitas, ſicuti & cognoſcibilitas eſt paſſio intrinſeca rerum; at illa dimanat ex ratione numeri: ergo numerus, ex quo dimanat, eſt ens reale. Major prob. Quia res in ſeipſis ſunt numerabiles, ſicut cognoſcibiles. Confirmatur 1. Menſurabilitas realiter competit quantitati: ergo numerabilitas realiter competit unitatibus. Secundò: Facta diviſione continui verè, & realiter reſultat pluralitas; at numerus nil aliud eſt, quàm pluralitas unitatum: ergo numerus eſt ens reale. Tandem, numerus eſt ſenſibile commune, & per ſe, ut ait Ariſt. 2. de Anima cap.6. ergo numerus eſt ens reale. Conſequentia prob. Quia Quia ſenſus non valet percipere ens rationis. Nec obeſt: Quòd 5. Metaph. affirmet, numerum nil eſſe, niſi in numerante, hoc eſt, in intellectu. Quia loquitur de numero à rebus avulſo; hic verò eſt ſermo de numero rebus concreto.

765 Reſolutio 2. Numerus eſt ens per ſe. Ita Doctores Angelicus, & Reſolutus. Probatur 1. Objectum ſcientiæ eſt ens per ſe ex Philoſ. 2. metaph. 2. at numerus eſt objectum Arithmeticæ: ergo numerus eſt ens per ſe. Secundò: Unitas ordinis

eſt

eſt vera, etſi minùs ſtricta quàm unitas continuationis. Sicut continuatio eſt vera unitas, etſi minùs ſtricta quàm identitas; habet enim Perſeitas diverſitatem graduum, ſicuti & unitas, & diſtinctio: ergo.

766 Reſolutio 3. Numerus eſt vera ſpecies quantitatis. Ita D. R. loc. cit. & d. 11. q. 1. art. 3. Probatur: Numerus habet veram extenſionem. ergo numerus eſt vera ſpecies quantitatis. Anteced. prob. Magnum, & parvum, par, & impar, æquale, & inæquale ſunt proprietates extenſioni annexæ; at numero conveniunt æquale, & inæquale, par, & impar &c. ergo numerus habet veram extenſionem. Conſeq. prob. Nam *ubicumque invenitur paſſio, invenitur ſubjectum*, ut ait D. Reſ. Confirmatur: Numerus pluralis habet majorem extēſionem quàm numerus dualis: ergo omnes ſunt extenſi.

§. II.

OBJECTIONES.

767 Adverſus 2. Reſol. objicies 1. Ex duplici ente completo nequit reſultare unum per ſe; at numerus reſultat ex unitatibus completis: ergo numerus non eſt ens per ſe. Reſpondebis: Unitates eſſe entia completa ſecundùm ſe; ut verò ſunt per ſe ordinabiles, & numerabiles ſecundùm ordinem prioris, & poſterioris eſſe entia incompleta, & unum per ſe numerum conſtituentia. Sed contra: Ordo numerabilis ſecundùm priùs, & poſteriùs non convenit per ſe unitatibus,

lus, ſed per accidens, & ab extrinſeco potente numerare ſecundùm priùs, & poſteriùs, ut ait Philoſ. 4. phyſic. cap 94. ergo ruit ſolutio. Confirmatur: Entitates totales non poſſunt unum per ſe conſtituere, niſi ſint unica; at unio inter entitates numeratas eſt contra rationem quantitatis diſcretæ: ergo numerus non eſt ens per ſe. Pro ſolutione objectionis.

768 Nota ex D.R. art.4.§.2 ad 3. Hoc inter quantitates continuam, & diſcretam verſari diſcrimen, quòd continua tribuit ſubjecto aptitudinalem, & actualem extenſiones: at verò quantitas diſcreta ſolùm tribuit rebus aptitudinalem numerabilitatem (in qua numerus formaliter cōſiſtit) non verò tribuit actualem numerationem; hæc enim pendet ab actu intellectus numerante. Ex qua doctrina infero 1. Unitates ſecundùm ſe eſſe materiam numeri, earum verò numerabilitatem radicalem eſſe formam numeri. Licèt ergo unitates ſecundùm ſe ſint entia completa; in ratione tamen numerabilium ſunt res incompletæ, & per ſe ordinatæ ad numerum componendum. Sicut autem multitudo colorũ in ratione *viſibilis* convenientium conſtituit unum per ſe objectum viſus, tametſi colores ſecundùm ſe ſint entia completa, & ordinabilia in prædicamento qualitatis; ita multitudo unitatum in ratione *numerabilis* cōſtituit unum per ſe objectum Arithmeticæ, licèt unitates in ſe ſint aliundè completę. Hinc

769 Ad objectionem benè ibi. Ad argumentum ſed contra dico: Unitates ex

ſe eſſe

ſe eſſe numerabiles ſecundùm priùs, & poſteriùs, quamvis actualis earum numeratio pendeat ab intellectu. Sicut bonitas objectiva ex ſuo genere eſt amabilis, quamvis actu amari non poſſit niſi à potentia extrinſeca. Dices: Unitates poſſunt numerari ſimul ab intellectu: ergo non ſunt numerabiles ex ſe ſecundùm priùs, & poſteriùs. Nego conſeq. Quia ratio *Amabilis* Deo priùs, quàm creaturæ competit; licèt Deus, & creatura poſſint ſimul à creata voluntate amari. Ad confirmationem dico, ſufficere *unitatem* ordinis ad hoc ut numerus denominetur *unum* per ſe; nec requiri ad unitatem ordinis, quòd ejus extrema copulentur termino communi.

770 Objicies 2. contra eamdem: Aggregatum ex multiplici ente completo eſt ens per accidens; at numerus eſt aggregatum ex multiplici ente completo: ergo numerus eſt ens per accidens. Respondeo nego min. Non enim unitates ſunt in numero, ſicut in aggregato, ſed ſicut in toto perſeitatem ordinis habente. Sicut ligna, & lapides ſunt in domo, non tamquam in aggregato, ſed tamquam in artefacto.

771 Objicies 3. contra 3. Reſol. Quantitas eſt diviſibilis in quantitates ejuſdem rationis; at numeri binarius, & ternarius nõ ſunt diviſibiles in alios numeros ejuſdem rationis: ergo non ſunt ſpecies quãtitatis. Reſpondeo: Major non eſt vera univerſaliter, licèt verificetur in quantitate continua. Itaque, unumquodque

eſt diviſibile in ea, ex quibus componitur: Et cum numerus per ſe ex ſolis unitatibus componatur, in unitates reſolvitur, nec petit reſolui in alios numeros.

ARTICULUS VI.

QUÆ SIT FORMA NUMERI.

772 Nomine *Forma* in titulo intelligimus rationem formalem numeri, aut metaphyſicam ejus formam, quę una cum ſupremo quantitatis genere propriam ſpeciem conſtituit. Elucidat propoſitam difficultatem D.Reſ. in 2. d.2. q.1. art.1. toto.

§. I.

REFELLUNTUR NONNULLÆ *opiniones*.

773 Prima ſententia defendit, formam numeri ſtare in unitate vagè accepta; quacumque enim addita, aut detracta unitate variatur numerus. Sed contra 1. Forma numeri debet eſſe determinata. Secundò: Singulæ unitates ſunt partes integrantes numerum: ergo nulla ex ipſis poteſt eſſe forma conſtitutiva.

774 Secunda ſententia affirmat, formam numeri eſſe primam unitatem. Sed contra: Prima unitas eſt indifferens ad omnes numeros: ergo nullius eſt forma determinata. Nec obeſt: Quòd prima unitas

unitas ſit principium intrinſecum numeri. Quia materia prima eſt principium entis naturalis, cujus tamen forma eſſe non poteſt.

775 Tertia ſententia affirmat, formam numeri eſſe diſtantiam à prima unitate. Sed contra 1. Scientia non diſtinguitur per diſtare ab errore, nec calor per diſtare à frigiditate: ergo numerus non conſtituitur per diſtare ab unitate. Secundò: Diſtantia videtur pertinere ad genus relativum; at quantitas eſt genus abſolutum: ergo.

776 Quarta ſententia affirmat, formam numeri eſſe unitatem aggregationis. Sed contra 1. Unitas aggregationis eſt communis ad ens per ſe, & per accidens: ergo non eſt ſufficiens ut unum per ſe numerum conſtituat. Confirmatur ex Philoſ. 5. metaph. tex. 19. aſſerente: *Bis tria non ſunt ſex*; potiùs enim ſunt duo numeri, quàm unus; at quatenus bis tria præcisè poſſunt conſtituere unum unitate aggregationis: ergo hæc non eſt ad numerum per ſe conſtituendum ſufficiens. Nec obeſt: Quòd forma numeri ſit *unitas collectionis*, ut ait D.R. art.2. Nam per unitatem collectionis unitatem *ſemeleitatis* intelligit, de qua §.3.

§. II.

§. II.

AN ULTIMA UNITAS SIT forma numeri.

777 Reſolutio Bacconica eſt negativa. Hanc tenet D. R. loc. cit. contra Thomiſtas. Prob.1. Ultima unitas eſt pars materialis numeri, & ejuſdem rationis cum aliis: ergo ultima unitas non poteſt eſſe forma numeri. Reſpondebis: Ultimam unitatem ſecundùm ſe, & ut unitas eſt, eſſe materiam numeri; prout verò ultima, & numerum claudens eſſe formam numeri. Contra: Forma numeri debet ſingulas eodem modo informare unitates, cum ſint omnes ejuſdem rationis; at ultima unitas reſpectu ſui eſt forma intrinſeca, reſpectu aliarum extrinſeca: ergo ultima unitas non poteſt eſſe forma numeri.

778 Prob.2. Si ultima unitas eſſet forma numeri, maximè quia illa detracta variaretur numerus; at hęc ratio eſt inſufficiens: ergo. Minor prob. Per cujuſcumque unitatis ablationem variaretur numerus, ut patet: ergo. Antecedens (præterquam ſit certum) conſtat ex S. Thom. 8. metaph. lect.3. dicente: *Speciem numeri variari per hoc, quòd aliqua unitas addatur, vel ſubtrahatur alicui numero.* Non ait: *ultima unitas*, ſed *aliqua unitas.*

779 Prob.3. Forma numeri debet eſſe ens reale externum; at ratio *ultima* in unitate non eſt in objecto externo, cùm vi-

videatur ab intellectu ultimò illam numerante: ergo ultima unitas non eſt forma conſtitutiva numeri. Reſpondebis: Talem unitatem ex natura rei eſſe ultimo loco numerabilem, quamvis actualis numeratio pendeat ab intellectu. Contra: Singulæ unitates ſunt capaces, ut numerentur ultimo loco: ergo nulla eſt ſolutio.

780 Prob. 4 Intellectus humanus, aut ſaltem angelicus poteſt ſtellarum multitudinem, aut arenæ grana ſimul numerare, quin deſignet ultimam: ergo hæc non eſt forma numeri. Confirmatur: Ignota ſpecie numeri, poteſt ultima ejus unitas certò cognoſci; ut cum puerum ultimo loco in mundo natum videmus, quin omnium, qui in mundo nati ſunt, multitudinem recenſere poſſimus: ergo. Pro ſolutione objectionum obſerva ex ſequenti §. formam numeri reſultare ex ſingulis unitatibus ad poſitionem ultimæ.

781 Objicies: Forma eſt, quæ dat eſſe rei; at eſſe ſpecificum numeri pendet ex ultima ejus unitate: ergo ultima unitas erit forma numeri. Reſpondeo concedo maj. & diſting. min. Pendet ab ultima unitate tamquam à forma; nego: Tamquam à conditione, qua poſita reſultat forma ex ſingulis unitatibus; concedo. Dices: Ultima unitas eſt, quæ alias determinat ad certam ſpeciem numeri: ergo ipſa erit ejus forma. Reſpondeo: Determinat tamquam conditio, non ut forma: Sicut dicitur determinare ultima diſpoſitio ad formam.

§. III.

§. III.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

FOrma numeri ſingulas afficit unitates; ideò ab omnibus deſumenda eſt.

782 Noſter D. Reſolutus in 2. d. 2. q. 1. art 1. v. *Sed propter* reſoluit: Formam numeri eſſe *unitatem ſemeleitatis*. Sed quid eſt *ſemeleitas*? Reſpondet, eſſe unitatem illam, cujus ratione numerus eſt ſemel talis. Explicatur hoc: Conſtat ex dictis numerum eſſe unum per ſe. Hęc unitas duo dicit. De materiali dicit ſingulas unitates partiales, ex quibus reſultat. De formali dicit unitatem totalem ex illis reſultãtem, ſecundùm quam nûmerus ſemel eſt talis. Hæc in binario eſt *dualitas*, in ternario *ternitas*, & ſic de aliis. Binarius enim numerus ratione Dualitatis eſt ſemel talis; ideò *dualitas* eſt unitas ſemeleitatis, & formaliter conſtitutiva numeri binarii.

783 Quòd verò hujuſmodi unitas congruè dicatur *ſemeleitas*, declaratur ſic: Unitas conſtitutiva numeri binarii ſemel ei cõpetit: Si enim dualitas bis ei competeret. Jam non eſſet numerus binarius. Unde dixit benè Philoſophus: *Bis tria non ſunt ſex*, nimirum formaliter: ergo unitas conſtitutiva numeri binarii congruè vocatur à D. R. unitas ſemeleitatis. Tum, quia ratio formalis conſtitutiva ſemel convenit conſtituto. Sed videndum reſtat, an huſuſmodi unitas verè ſit forma conſtitutiva numeri.

784 Reſolutio: Ratio formalis conſtitiva numeri eſt unitas *ſemeleitatis*, ſecundùm quàm unuſquiſque numerus ſemel eſt talis. Ita D.R. dicens eſſe expreſſam ſententiam Philoſophi. Prob 1. Numerus eſt unum per ſe ratione unitatis, quam *ſemeleitatem* dicimus: ergo unitas ſemeleitati eſt ratio formalis conſtitutiva numeri. Conſequentia patet: Quia ratio formalis conſtituens unum per ſe eſt ſimul ratio formalis conſtitutiva rei. Antecedens prob. 1. ex Philoſ. 5. metaphyſ. text.19. ubi de numeris loquitur ſic: *Hi verò ſunt quoties quanti*. Et inferiùs: *Nam ſubſtantia cujuslibet, quòd ſemel ut ipſorum ſex, non qui bis, aut ter ſunt: ſed qui ſemel: ſex enim ſemel ſex*. Ubi duo aſſerit Philoſophus: Primò numerum ſenarium non conſtitui per eſſe bis tria, aut ter duo, ſed per eſſe ſemel ſex: Ternitas enim repetita in numero ſenario non eſſet unitas per ſe, & ſemeleitatis, ſed unitas aggregationis per accidens repetita. Secundò affirmat, unitatem ſemeleitatis eſſe formam conſtitutivam numeri; hoc enim ſignificant verba illa: *Nam ſubſtantia cujuslibet, quod ſemel*: ergo numerus eſt unum per ſe ratione unitatis, quæ in ipſo eſt *Semeleitas*.

785 Secundò probatur ratione idem antecedens: Petrus eſt unum per ſe individuum ab unitate animæ rationalis ſemel ei convenientis; ſi enim in Petro eſſent duæ animæ rationales, nõ eſſet unum per ſe individuum: ergo numerus ſenarius eſt una per ſe ſpecies quantitatis diſcre-

ſeretæ ratione unitatis, quæ ſemel ei convenit; at unitas ſemel numero convenit, & rectè dicitur Semeleitas: ergo unitas ſemeleitatis eſt forma conſtitutiva numeri. Antecedens eſt certum. Prima autem conſequentia patet: Sicut enim homo conſtituitur per formam ſemel ei cõvenientem, numerus conſtitui debet per rationem formalem ei ſemel convenientem.

786 Probatur 3. Reſol. à paritate: Albedo eſt forma conſtitutiva albi, humanitas hominis, &c. ergo Ternitas erit forma conſtitutiva numeri ternarii, Dualitas binarii, & ſic de aliis; at Ternitas eſt unitas Semeleitatis, ideſt, numero ternario ſemel conveniens, aut ſemel in ipſo repertæ: ergo unitas ſemeleitatis eſt forma conſtitutiva numeri. Confirmatur: Per Ternitatem diſtinguitur formaliter numerus ternarius ab aliis numeris: ergo per illam conſtituitur formaliter. Urgetur: Unitas ſemeleitatis invariabiliter ſe habet in numero, neque ei poteſt fieri additio, aut diminutio: ergo eſt forma conſtitiva numeri.

737 Reſpondebis 1. Numerum eſſe unum per ſe ab unitatibus ſingularibus, ex quibus componitur. Sed contra: Unitas quæ eſt forma numerum conſtituens unum per ſe, ſemel ei convenit, ut ait Philoſophus; at unitas ſingularis ex qua numerus componitur, non eſt unitas Semeleitatis, ſed pluralitatis; cum ſit in illo pluries repetita: ergo unitas ſingularis non eſt forma conſtitutiva numeri. Reſpondebis 2. ex Capreolo in 1. d. 29. q. 1.

q.1. concluſ.5. Unitatem ſemeleitatis eſſe formam totalem, & metaphyſicam numeri; ultimam verò unitatem eſſe formam phyſicam, & partialem ipſius: Sicut humanitas eſt forma totalis, & metaphyſica hominis, anima verò rationalis forma partialis phyſica. Sed contra: Numeri non datur forma phyſica: ergo ultima unitas non eſt forma phyſica numeri. Antec. prob. Formæ phyſicæ non datur forma phyſica; at numerus eſt forma phyſica; cum ſit ſpecies quantitatis: ergo numeri non datur forma phyſica.

788 Objicies: Per unitatem ſemeleitatis non diſtinguitur quantitas diſcreta à continua: ergo numerus non conſtituitur per unitatem ſemeleitatis. Conſequentia patet: Quia conſtitutivum eſt ſimul diſtinctivum. Antecedens prob. Quantitas continua in ſe habet unitatem ſemeleitatis; ratio enim Quantitatis ſemel ei convenit: ergo per unitatem ſemeleitatis non diſtinguitur quantitas diſcreta à continua. Reſpondeo neg. antec. Ad ejus prob. diſting. antec. Quantitas continua habet in ſe unitatem ſemeleitatis continuæ, & ſibi debitæ; concedo: Semeleitatis diſcretæ, quæ eſt propria numeri; nego antecedens. Sicut enim quantitas, & unitas perſeitatis dividuntur in continuam, & diſcretam; ita & ſemeleitas formalis ſubdividi debet in continuam, & diſcretam; & unaquæque propriæ ſpeciei quantitatis adaptatur. Unde D. K. art. 1. ait; Formam numeri eſſe *accidens diſcretum, non continuum*.

789 Replicabis: Aſſerendum utique foret, numerum conſtitui per *unitatem ſemeleitatis diſcretæ*; per hanc enim differt à quantitate continua. Reſpondeo: Ly *diſcretæ* ſubintelligi in ſubjecta materia numeri, de quo eſt ſermo; talia enim ſunt prædicata, qualia permittuntur à ſubjectis.

§. IV.

UNITAS SEMELEITATIS ACCURatiùs expenditur.

790 Quæres 1. An unitas ſemeleitatis ſit forma diſtincta à rebus numeratis. Affirmat D.R. in 2. d.2. q.1. art.1. in fine, ubi inter unitates tranſcendentalem, & prædicamentalem diſtinguens, ait: *Unum, quod convertitur cum ente, non dicit diſpoſitionem additam enti ſecundùm eſſentiam entis. Sed unum, quod eſt principium numeri, eſt accidens additum cuilibet enti; accidit enim cuilibet rei numerari, vel menſurari*. Idem repetit art. 2. in fine, ubi affirmat, unitatem numeri eſſe accidens diſcretum in multis exiſtens. Conſonat D. Angel. 1.p. q.11. art.1. ad 1. his verbis: *Unum, quod convertitur cum ente, non addit aliquam rem ſupra ens: ſed unum, quod eſt principium numeri, addit aliquid ſupra ens ad genus quantitatis pertinens*.

791 Probatur ratione: Unitas ſemeleitatis ſtat in indiviſibili: ergo realiter diſtinguitur à rebus numeratis. Conſequentia patet: Quia cùm res numeratæ ſint

ſint plures, identificari non poſſunt cum tertio indiviſibili. Antec. prob. Menſura ſtat in indiviſibili ut oſtendimus à n. 234. at unitas ſemeleitatis habet rationem menſuræ: ergo unitas ſemeleitatis ſtat in indiviſibili. Prob 2. Relatio prædicamentalis ut diſtincta à tranſcendentali addit modum realiter diſtinctum a fundamento: ergo unitas prædicamentalis ut diſtincta à tranſcendentali importat aliquid diſtinctum à rebus numeratis.

792 Quæres 2. An unitas *ſemeleitatis* ex rebus numeratis reſultans ſit forma ſimplex? Reſpondeo: Licèt de materiali ſit *accidens diſcretum*, ut ait D. R. artic. 1. Formaliter tamen eſt ſimplex, atque indiviſibile. Prob. 1. Quia ſemeleitati non poteſt fieri additio, aut diminutio, quin varietur numerus, ut patet: ergo ſtat in indiviſibili. Secundò: Quia habet rationem menſuræ; at hæc eſt forma ſimplex: ergo. Nec obeſt 1. Quòd unitas ſemeleitatis fundetur in multitudine unitatum: Quia veritas hujus propoſitionis *Homo non eſt lapis* ſtat in indiviſibili, & tamen fundatur in multitudine conceptuum. Nec obeſt 2. Quòd numerus componatur phyſicè ex unitatibus diſtinctis: Quia compoſitio realis phyſica nil obeſt unitati metaphyſicæ. Homo enim componitur phyſicè ex corpore, & anima; & tamen *animal rationale* ſunt ſimplex entitas metaphyſicè. Nec obeſt 3. Quòd ſemeleitas ſit *unitas in collectione*, ut ait D.R. artic. 2. v. *Reſpondeo*: Quia ſumit unitatem materialiter pro rebus numeratis.

793 Objicies 1. Unitas ſemeleitatis reſultat ex unitatibus realiter diſtinctis, & inter ſe diſcretis: ergo non poteſt eſſe forma ſimplex. Probatur conſequentia: Quia ex oppoſito fieret eundem numero effectum procedere à diverſis cauſis, & & idem numero accidens pendere à ſubjectis diſtinctis. Reſpondeo: Numeratæ unitates ſunt partiales cauſæ ſemeleitatis, non eſt autem inconveniens eundem numero effectum pendere à cauſis diſtinctis, ſi ſint inadæquatæ, imò ab adæquatis, ſi ſint ſubordinatæ: Eadem enim actio pendet à cauſa prima, & ſecunda. Eadem poſſibilitas hujus numero caloris reſultat ex igne, & omnipotentia.

794 Objicies 2. Implicat idem numero accidens recipi in ſubjectis realiter diſtinctis; at unitas ſemelitatis eſt accidens prędicamentale: ergo recipi non poteſt in unitatibus numeratis, ſi ſit accidens ſimplex. Reſpondent Complutenſes Reſumpti diſput. 14. de Relat. q. 5. n 29. in fine: *Numerus prædicamentalis, qui eſt verum accidens reale, eſt in pluribus ſubjectis realiter diverſis, & inadæquatis.* Sicut accidentia phyſica in ſententia valdè probabili recipiuntur in materia ſimul & forma, hoc eſt, in toto.

795 Confirmatur à paritate ſolutio utriuſque objectionis: Nam in ſententia valdè probabili unitas prædicamentalis eſt accidens quoddam indiviſibile conſequens quantitatem diviſibilem, ut cum Capreolo, Zanardo, & Complutenſibus defendit noſter Philippus à Trinit. qu. 13.

meta-

metaph. artic 6. in corp. quod confirmat exemplo exiſtentiæ, quæ in quantitate, ut ſupponit eſt omninò ſimplex. Ecce indiviſibile accidens reſultat ex ſubjecto diviſibili, & in illo recipitur: ergo indiviſibilis unitas ſemeleitatis poteſt reſultare ex multiplici ſubjecto inadæquato. Vide Authorem in 3. d. 8. q 1. art. 2. §. 2. verſ. *Confirmatur*. Et Megalog. n. 124. & n. 693.

796 Quæres 3. An numerus prædicamentalis reſultet ex diviſione continui? Reſpondeo: Reſultat; ſi ſit prædicamentalis ſecundùm rem, & rationem ſimul. Ita intelligo D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 1. arg. 2. dicentem: *Numerus realis cauſatur ex diviſione reali continui*. Numerus verò ſecundùm rationem tantùm ſub genere quantitatis diſcretæ cõſtitutus diviſionem continui non ſequitur. Vide ſupra à n. 475. ubi ſtatuimus numerum Angelorum pertinere ad hoc genus ſecundùm rationem. Ubi nota: Licèt unitas tranſcendentalis Angelorum ſit ab eorum entitate indiſtincta; unitas tamen ſemeleitatis, & prædicamentalis ex angelico numero reſultans, diſtinguitur à ſingulis eorum unitatibus, & ex illis ut numerabilibus reſultat: Sicut ex Michaelis natura, ut conſimili, reſultat relatio identitatis ad Gabrielem.

ARTICULUS VII.

AN TEMPUS, MOTUS, ET ORATIO ſint ſpecies quantitatis.

797 DUo ſub lite ſunt. 1. An continëantur ſub genere quantitatis. 2. Ad quam ejus ſpeciem referantur. Nota: *Motus* eſt ſucceſſiva productio termini diviſibilis, ut calefactio, per quã intenditur calor in ſubiecto. Unde dicitur eſſe via ad terminum. *Tempus* eſt duratio primi motus, quatenùs per illam ſublunares durationes menſurantur.

§. I.

QUID DE TEMPORE DICENDUM.

798 REſolutio 1. Tempus eſt vera ſpecies quantitatis. Ita Philoſ. in hoc cap. ubi inter ſpecies quantitatis enumerat. D.R. in 2. d.2. q.1. art.4. §.1. in fine v. *Reſpondeo*: & art.3. §.2. arg. 3. ubi adducit articulum Oxonienſem *Ponere tempus non eſſe in prædicamento error*. Probatur 1. Menſura eſt in genere quantitatis; at tempus eſt menſura motuum ſublunarium: ergo tempus eſt in genere quantitatis. Secundò: Tempus habet propriam extenſionem; protrahitur enim in dies, annos, ſæcula: ergo eſt vera ſpecies quantitatis. Confirmatur: Partes temporis, nimirum præteritum, præſens, & futurum ſunt impenetrabiles;

cum

cum non poſſint eſſe ſimul ; at extenſio in partes impenetrabiles eſt ſoliùs quantitatis : ergo. Reſpondebis : Extenſionem convenire tempori ratione motus, non ratione ſui. Contra : Extenſio temporis eſt diverſa ab extenſione motus : ergo ex ſe habet extenſionem. Antecedens prob. Sub eadem temporis duratione, & extenſione poteſt motus magis, & minùs extendi : ergo &c. Antecedens prob. Nam in eadem temporis duratione, & extenſione Sol velociùs movetur, majuſque ſpatium percurrit, quàm teſtudo, ut patet : ergo ſub eadem temporis duratione poteſt motus magis, & minùs extendi.

799 Objicies 1. Tempus eſt quantum per accidens, ut ait Philoſ. 5. metaphyſ. ergo non eſt ſpecies quantitatis. Secundò : Tempus eſt extenſum ratione motus: ergo non eſt quantum, & extenſum ratione ſui. Tertiò : Tempus, cum ſit duratio eſt in prædicamento *Quando* : ergo non eſt ſpecies quantitatis. Reſpondeo ad 1. & 2. Tempus eſt extenſum cauſaliter, & præſuppoſitivè ratione motus, eo quòd ſequatur motũ primi mobilis, formaliter verò eſt extenſum ratione ſui. Sicut corpus eſt extenſum ratione ſui, licèt ad illud præſupponi debeat extenſio lineæ. Ad tertium : Tempus intrinſecum, quatenus duratio extrinſecè mẽſurata à tempore, eſt de prædicamento *Quando*. Quatenùs verò componitur ex partibus impenetrabiliter extenſis eſt ſpecies quantitatis.

§. II.

QUID DE MOTU.

800 RESolutio: Motus formaliter eſt ſpecies quantitatis: Ita intelligo D. R. art. 3. §. 2. arg. 5. ubi hæc verba habet: *cum tempus ſit numerus motus, etiam eſt quantitas diſcreta motus*. Tenent Reſol. Conimbricenſes 3. phyſic. cap. 2. q. 2. art. 3. Probatur 1. Menſura, & menſuratum ſunt in eodem genere, ut ait Ariſtot. 10. metaph. text. 4. at tempus, quod eſt menſura motus, eſt ſpecies quantitatis: ergo motus, qui à tempore menſuratur, eſt ſpecies quantitatis. Nec obeſt: Quòd menſura durativa non ſit in eodem genere cum menſurato, & videtur afferere D. R. in 2. d. 2. q. 2. art. 1. §. 5. in fine, quia loquitur de genere ſecundùm rem, & rationem ſimul; ſecùs de genere ſecundùm rationem formalem. Nec obeſt 2. Quòd menſura formaliter ſit de genere relativo: Quia menſura fundamentaliter ſumpta eſt de genere abſoluto quantitatis.

801 Probatur 2. Ratio menſuræ eſt de genere quantitatis; at primus motus habet rationem menſuræ: ergo primus motus eſt ſpecies quantitatis. Minor prob. Motus localis habet rationem menſuræ reſpectu cæterorum, ut cum Philoſ. 8. phyſic. tex. 65. & 10. metaph. text. 4. affirmat D. R. in 3. d. 2. art. 2. §. 3. v. *item motus localis*; at primus motus eſt localis: ergo primus motus habet rationem menſuræ:

ſuræ. Ubi adverte: Licèt D. R. ibidem v. *item multa*, videatur negare motum eſſe in genere quantitatis, loquitur de motu prout eſt via ad teminum, in qua conſideratione pertinet ad genus actionis; prout verò habet extenſionem partium impenetrabilium ſpectat ad genus quantitatis. Reſpondebis: Primum motum habere rationem menſuræ ratione temporis, ut ait D. R. d.2. q.1. art.1. §. 5. *Reſpondeo, quod non*; non verò ratione ſui. Contra: Menſuratum, & menſura ſunt in eodem genere; at primus motus ratione ſui menſuratur à tempore: ergo ratione ſui eſt in genere quantitatis.

802 Probatur 3. Motus, ſicuti, & tempus, habet extenſionem partium extra partes: ergo eſt ſpecies quantitatis. Reſpondebis: Motum eſſe extenſum ratione mobilis, & ſpatii, non ratione ſui. Contra: Motus, & mobile habent diverſas extenſiones; extenſio enim motus eſt formaliter ſuceſſiva; extenſio verò mobilis, & ſpatii, permanens, & tota ſimul: ergo motus extenditur ratione ſui.

803 Objicies 1. Ens incompletum nequit generi generaliſſimo (quod ſupponitur ens completum) immediatè ſubjici; at motus eſt ens incompletum, & in fieri, ut ait D.R. ergo motus nequit ſubjici generi ſupremo quantitatis. Secundò: Motus à Philoſopho numeratur inter quanta per accidens: ergo. Reſpondeo ad 1. Motus eſt ens incompletum in linea reſpectiva ad terminum; habet tamen ex ſe extenſionem completam: ſicut, per vos,

 eſt

eſt completum in genere actionis. Ad ſecundum: Motus eſt extenſus effectivè ab alio, formaliter ex ſe.

804 Objicies 2. Motus non habet extenſionem inpenetrabilem: ergo motus non eſt ſpecies quantitatis. Antecedens prob. Motus penetratur cum mobili: ergo &c. Reſpondebis: Quantitatem ſucceſſivam eſſe impenetrabilem cum alia ejuſdem rationis, poſſe vero penetrari cum quantitate mobilis, cum ſit permanens, & diverſæ rationis. Sed contra: Duo motus ſunt quantitates ejuſdem rationis; at poſſunt penetrari inter ſe, & cum mobili: Etenim motus naturalis & rapidus Planetarum penetrantur inter ſe, & cum Planetis: ergo quantitas ſucceſſiva eſt penetrabilis cum altera ejuſdem rationis. Reſpondeo. Dicitur motus habere extentionem impenetrabilem, non quia ſit impenetrabilis cum mobili, aut cum alio motu, ſed quia ejus partes non poſſunt eſſe ſimul, cum una fluat poſt aliam ſucceſſivè.

805 Quæres, an tempus, & motus ſint quantitatis continuæ, an verò diſcretæ? Reſpondeo: Quatenùs extenſæ præcisè, ſunt de genere quantitatis continuæ; habent enim continuam ſucceſſionem partium extra partes impenetrabiles. Unde philoſ. 3. phyſic. ait *motum eſſe de genere continuorum*. Prout verò habent rationem menſuræ, ſunt quantitates diſcretæ. Ita D. R. & prob. Numerus eſt quantitas diſcreta; at tempus eſt numerus motus; hic verò eſt numerus numeratus per tempus: ergo

ergo ſunt quantitates diſcretæ. Eadem ergo entitas motus, & temporis diverſimodè conſiderata collocatur ſub duplici ſpecie quantitatis. Sicut eadem numero entitas quantitatis ſecundùm ſe collocatur ſub ſpecie continuæ: Ut verò eſt pars numeri, collocatur ſub ſpecie diſcretæ. Et eadem numero entitas motus diverſimodè conſiderata eſt ſub duplici genere actionis, & paſſionis. Undè commentator 4. phyſic. tex. com. 109 ait: *tempus formaliter eſt quantitas diſcreta, & materialiter continua*. Ut refert D. R. d. 2. q. 1. art. 3. §. 1. arg. 4.

§. III.

AN ORATIO SIT SPECIES *Quantitatis*.

806 Oratio hic ſumitur pro aggregato ex multitudine ſyllabarum ſecundum longitudinem, & brevitatem in ordine ad conſonantiam. Hinc ſolet deſcribi: *Quantitas, quæ menſuratur ſyllaba longa, & brevi*, ſub oratione ſic ſumpta continentur muſicalis, poetica. Et in hac acceptione occido & occido ſunt diverſæ orationes. Pro reſolutione difficultatis poſitæ in titulo.

807 Nota 1. Syllabas longam, & brevem eſſe inter ſe quiete aliqua licèt imperceptibili diſcretas. Ratio eſt: Quia earum prolationes ſunt aliqualiter interruptæ ex philoſ. S. phyſic. Nota 2. In

oratione vocali eſſe plura. Nam 1. eſt aer verberatus. Aer eſt de prædicamento ſubſtantiæ; verberatio, ſeu prælatio de prædicamento Actionis. 2. Sonus in aere productus de prædicaméto qualitatis. 3. Durationes intrinſecæ ſyllabarum, à quibus dicuntur longæ, & breves, & illæ ſpectant ad prædicamentum *quando*. Quæritur, an oratio ex his omnibus compoſita ſit vera ſpecies quantitatis diſcretæ.

808 Reſolutio Bacconica eſt negativa. Illam tenet expreſsè contra Aureolum D. R in 3. d. 33. quæſt. 3. art. 3. §. 3. v. *Secundò*, & v. *Per hoc etiam*, quibus locis affirmat, dictionem ex ſyllabis ordinatam, & orationem ex dictionibus compoſitam eſſe entia per accidens. Ita Lalemandet diſp. 9 part. 10. N. Caſtelui diſput. 5. de quantitate dub. 11. pro ſe adducens Suarium, Fonſecam, Coninmbricenſes, & alios. Probatur 1. Si propter aliquam rationem oratio eſſet ſpecies quantitatis, maximè, quia componitur ex partibus extenſis, nimirum ex ſyllaba longa, & brevi; at hujuſmodi extenſio non ſufficit: ergo. Major eſt fundamentũ contrariæ opinionis. Minor prob. Quod pendet ex beneplacito hominum non ſufficit, ut rem conſtituat ſub determinato genere prædicamentali; at extenſio ſyllabarum ſecundùm breve, & longum pendet ex beneplacito hominum: ergo hujuſmodi extenſio non ſufficit, ut orationem conſtituat ſub genere quantitatis. Major patet. Quia ordo & ſeries prædicamentorum eſt quid conſequens naturam rerum, quæ ſeries

non

non pendet ex noſtro libito. Minor prob. Quia ſicut voces in oratione poſitæ ad placitum ſignificant, earum ſyllabæ ex Grammaticorum aut Poetarum placito corripiuntur, aut producuntur. Quin imò multas ſyllabas, quas una extenſione proferunt Poetæ altera proferunt muſici: Unde natum eſt vulgare adagium: *Qui benè cantat malè legit*: Longitudo igitur & brevitas ſyllabarum ſunt variabiles pro libito.

809 Probatur 2. Voces ex ſe non habent extenſionem impenetrabilem: ergo non ſunt ſpecies quantitatis; at oratio eſt vox: ergo. Antecedens prob. Si una eademque vox à duobus hominibus ſimul formetur in eadē parte aeris, vox unius cum voce alterius penetratur: ergo voces ex ſe non extenduntur impenetrabiliter. Quòd ſi aliunde alia quæratur impenetrabilitas, ea neque oritur ex quantitate propria orationis, neque ipſam per ſe extenſam efficit.

810 Contrariam ſententiam defendit Aureolus, quem refert D. R. in 3. d. 33. q. 3. art. 3. §. 1. in reſp. ad 1. dub. pro qua objicies 1. Syllabæ, ex quibus componitur oratio, ex ſe habent extenſionem: ergo oratio eſt ſpecies quantitatis. Antecedens prob. 1. Syllabæ extenduntur ſecundùm longitudinem, & brevitatem: ergo Syllabæ ex ſe habent extenſionem. Secundò Syllabæ ut longæ, & breves menſurantur tempore: at tempus eſt ſpecies quantitatis: ergo. Reſpondeo negando anteç. Syllabæ enim, non ex ſe, ſed

ex humano arbitrio ſunt longæ, & breves; unde patet ad 1. probationem. Ad ſecundam, diſtin. antec. Menſurantur tempore ſecundùm durationem naturalem; concedo: Secundùm durationem ad placitum; nego. Sicut vox eſt ſpecies qualitatis ſecundùm ſonum naturalem, non ſecundùm ſignificationem ad placitum.

811 Sed contra: Durationes propriæ ſyllabarum ſecundùm prius, & poſteriùs menſurantur tempore diſcreto, ſicuti & durationes dierum, annorum &c. ergo durationes ſyllabarũ, habent propriam extenſionem. Reſpondeo negando ly *ſicut*: Quia duratio dierum pendet naturaliter à ſole; duratio autem ſyllabarum pendet ex humano arbitrio. Replicabis: Vox *Animal* independenter ab inſtitutione hominum petit ſucceſſivè proferri: ergo ex ſe habet extenſionem, non ex humano arbitrio. Reſpondeo 1. Vocem *Animal* eſſe inſtitutã ab hominibus: Ideò ex radicali inſtitutione hominum petit ſucceſſivè proferri: Ideò nego antec. Illo tamen dato, diſting. conſequens: Vox *Animal* ex ſe habet extenſionem, ut motus quidam naturalis labiorum eſt; concedo: Ut oratio eſt ſillabys longa, & brevi diſcreta; nego. Itaque oratio dupliciter conſiderari debet: Vel ut motus naturalis labiorum, vel ut compoſita ex ſyllabis longitudine, & brevitate à Grammatices Authore diſcretis. De oratione, ut motus eſt, non eſt hic quæſtio; diximus enim motum eſſe ſpeciem quantitatis. Procedit difficultas de oratione ſecundo modo conſiderata, in qua

qua conſideratione no eſt naturaliter extenſa, ſed ex inſtituto hominum, ideò per accidens extenſa.

812 Objicies 2. Numerus eſt vera ſpecies quantitatis; at oratio eſt numerus quidam dictionum, & ſyllabarum: ergo oratio eſt vera ſpecies quantitatis. Reſpondeo: Maior eſt vera de numero rerum naturalium, falſa verò de numero artefactorum, quorum pendet extenſio ex humano arbitrio. Dices: In oratione poteſt includi numerus rerum naturalium, ut ſunt numerati labiorum motus naturales: ergo oratio eſt naturaliter extenſa. Reſpondeo: Oratio includit aliquid naturaliter extenſum, quin ipſa ſit naturaliter extenſa. Sicut homo includit ſimplicem animæ entitatem, quin ipſe ſit entitas ſimplex. Addo: Motus labiorum naturaliter diſcretos, ac numeratos, eſſe ſpeciem quantitatis diſcretæ, non verò orationem, prout eſt voluntaria productio, aut correptio eorum motuum.

ARTICULUS ULTIMUS.

PROPRIETATES QUANTITATIS.

813 PRima proprietas quantitatis eſt, *Non ſuſcipere magis, & minus*. Ea enim dicuntur magis & minus ſuſcipere, quæ habent partes in eodem ſubjecto penetratas; at partes quantitatis penetrari non poſſunt in eodem ſubjecto, ut patet: ergo quantitas non ſuſcipit magis, & minus. Quare una linea poteſt eſ-

ſe major alia, non tamen eſt magis quantitas, hæc proprietas convenit etiam ſubſtantiæ, & relationi.

814 Secunda proprietas, quantitas *non habet contrarium*; contraria enim ſunt, quæ ab eodem ſubjecto mutuò ſe expellunt, & ſunt in illo ſimul ſecundùm gradus remiſſos; at plures quantitates non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto, quia penetrarentur: ergo quantitas non habet contrariũ. Hæc etiam proprietas convenit ſubſtantiæ.

815 Tertia proprietas quantitatis ſunt *æquale, & inæquale*; ſubindèque *magnum, & parvum*. Eſt proprietas 4. modo, conveniens omni, ſoli, & ſemper. Uide D.R. in 1. d. 31. q. 1. art. 3. toto. Etenim relationes æqualitatis, & inæqualitatis in ſola quantitate fundantur. Unde qualitas ut ſex dicitur æqualis alteri qualitati ut ſex per proportionem ad quantitatem. Et Chriſtus D. dicitur æqualis Patri ſecundùm dirimitatem, minor Patre ſecundùm humanitatem. Vide Authore loc cit. §. 4.

QUÆSTIO V.

DE RELATIONE.

816 Tertium genus dicitur *Relatio*, quia refert unum ad aliud. Secundò vocatur *Reſpectus*, quia referri ad aliud eſt quodammodo illud reſpicere. Tertio dicitur *ad aliquid*, quod nomen ordinem, ſimul, & terminum ſigni-

ſignificat. *Ad* namque ordinem, *aliquid* ordinis terminum exprimit. Hujus prædicamenti notitia valde neceſſaria eſt ad omnes diſciplinas.

817 In relatis plura reperiuntur: Relatio, Relativum, ſubjectum, fundamentum, ratio fundandi, & terminus. *Relatio* eſt ordo unius ad aliud: Ut Paternitas, *Relativum* eſt concretum ex ſubjecto, & relatione: Ut Pater. *Subjectum* eſt id, cui relatio inhæret: Ut ſubſtantia Patris. *Fundamentum* eſt id, in quo relatio proximè fundatur: Ut potentia generativa. *Ratio fundandi* eſt forma, qua poſita reſultat relatio: Ut generatio ad Paternitatem. *Terminus* eſt id, ad quod relatio directæ terminatur. Ut filius reſpectu Patris. De ſingulis agendum in ſequentibus.

ARTICULUS I.

DE ESSENTIA, ET EXISTENTIA Relationis.

§. I.

AN DETUR RELATIO REALIS:

818 RESolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenent D. R: in 1. d. 28. q. 1. & 2. & D. Angel. 1. p. q. 28. art. 1. Eſt cummunis inter Platonicos, & Peripateticos. Probatur 1. Nomine Relationis predicamentalis intelligimus

ſor-

formam, cujus totum eſſe eſt ad aliud; at in rerum natura hujuſmodi forma: ergo in rerum natura datur relatio prædicamentalis. Minor prob Totum eſſe paternitatis eſt ad filium, & filiationis ad patrem; at in rerum natura dantur paternitas, & filiatio: ergo in rerum natura datur forma, cujus totum eſſe eſt ad aliud. Secundò: Æqualitas, & inæqualitas ſunt ordo unius ad aliud; ſed duæ quantitates à parte rei ſunt æquales, vel inæquales: ergo à parte rei datur ordo unius ad aliud.

819 Probatur ſecundò: Paternitas, & Filiatio ſunt relationes reales in divinis: ergo etiam in creatis. Antecedens conſtat ex fide. Conſequentia prob. Ideò Paternitas, & Filiatio ſunt relationes reales in divinis, quia Pater generat Filium, & hic generatur à Patre: ergo Paternitas, & Filiatio ſunt relationes reales etiam in creatis. Nec obeſt: Quod relationes in Deo ſint ſubſiſtentes, & à ſuis fundamentis indiſtinctæ: Ea enim, quæ in Deo identificantur cum ſubſtantia ſolent in creatis eſſe accidentia diſtincta à ſubſtantia, ut conſtat in intellectione, & volitione.

820 Contrariam ſententiam defendit Aureolus in 1.d.30. q.1. art.2. pro qua objicies 1. Relatio neque eſt ſubſtantia, neque accidens: ergo non eſt in rerum natura. Reſpondebis: Eſſe accidens. Contra: Accidens conſtituitur formaliter per eſſe *in*; at relatio conſtituitur formaliter per eſſe *ad*: ergo relatio non eſt accidens.

Reſ-

Reſpondeo: Ratio formalis unius generis præſcindit à ſubſtantia, & accidente, à creata, & increata, & ſolùm dicit formaliter eſſe *ad*. Ut verò contracta ad relationem creatam dicit eſſe *in*; eo enim ipſo quòd ſit ordo unius ad aliud, dicit eſſe in illo, quod refert. Quare conceptus *in* includitur formaliter in relatione creata, quia ratio accidentis tranſcendit novem genera.

821 Objicies 2. Relationis non datur cauſa eſſendi: ergo relatio non habet eſſe in rerum natura. Antecedens prob. *Ad relationem non datur per ſe motus*, ut ait Philoſ. 5. phyſic. tex. 10. ergo &c. Reſpondeo: Cauſa per ſe primò producens fundamentum proximum relationis per ſe ſecundò relationem producit; eſt enim forma congenita cum fundamento, ut dicemus: ideò habet cauſam eſſendi per ſe ſecundò ad illam terminatam.

822 Objicies 3. Accidens phyſicum nequit de novo ſubjecto advenire abſque ſubjecti mutatione; at relatio advenit ſine ſubjecti mutatione, ut ait Philoſ. 5. phyſic. 2. ergo relatio non eſt accidens phyſicum. Minor prob. Poſito *Albo* in rerum natura incipit album præexiſtens ad illud referri abſque ulla illius mutatione: ergo. Reſpondeo: Natura non dicitur immutari à proprietatibus congenitis. Relatio autem eſt proprietas congenita cum fundamento: Unde dicitur ei ſine mutatione advenire. Quando ergo ponitur album in rerum natura, incipit ad illud referri album præexiſtens abſque ſui mutati-

tio-

tione; quia relatio non advenit de novo albo præexiſtenti; cum hæc fuerit cum albedine congenita, licèt ad alterius poſitionem incipiat actu terminari.

§. II.

QUID SIT RELATIO PRÆDICAMENTALIS.

823 Relatio prædicamentalis eſt *Forma, cujus totum eſſe eſt ad aliud*. Eſt enim purus ordo unius ad aliud. Dicitur *Forma*, & non *Accidens*, ut definitio conveniat omni relationi, creatæ, & increatæ. Aliæ particulæ ſunt differentia, per quam differt ab aliis prædicamentis. Excluduntur etiam relationes tranſcendentales, licèt enim ſint reſpectus eſſentiales, non tamen ſunt purus ordo. Quia actionis munus non ſolùm eſt referre, ſed etiam producere. Ideò non reſpiciunt purum terminum.

824 Quia relatio prædicamentalis eſt ordo unius ad aliud, componitur ex duplici conceptu, de quo D. R. in 3. d. 2. q. 1. art. 3. §. 2. Secundùm conceptum *in* reſpicit fundamentum. Secundùm conceptum *ad* reſpicit terminum: Secundùm eſſe *in* eſt forma intrinſeca, & inſiſtens: Secundùm eſſe *ad* eſt forma aſſiſtens, & extrinſeca termino. Conceptus *in* pertinet ad materiale relationis, conceptus *ad* ad formale; uterque tamen eſt de quidditate relationis. Sicut genus, & differentia ſunt de eſſentia definiti, & ſe habent ſicut mate-

materia, & forma. Unde D. R. loc. cit. ait: *Eſſe in, & eſſe ad ſimplicem quidditatem relationis integrant.* Sed contra hoc.

825 Objicies: Ratio formalis Relationis præſcindit ab eſſe *in*. ergo conceptus *in* non poteſt integrare, quidditatem relationis. Antec. prob. Ratio formalis Relationis præſcindit ab accidentalitate, ut ait D. R. in 1. d. 8. art. 2. §. 7. v. *ſequitur*: ergo ratio formalis Relationis præſcindit ab eſſe *in*. Confirmatur. Relationes divinæ ſunt res hujus prædicamenti, ut oſtendimus ſupra; atqui non involvunt eſſe *in*; cum ſint per ſe ſubſiſtentes: ergo ratio formalis hujus generis non dicit eſſe *in*. Pro ſolutione hujus objectionis.

826 Nota ex D. R. in 1. d. 4. q. 1. art. 2. §. 2. in fine, eſſe *in* poſſe dupliciter accipi: Vel pro *innitentia*, vel pro *inhærentia*. Innitentia eſt de conceptu relationis generaliſſimè acceptæ; omnis enim relatio, quamvis ſit per ſe ſubſiſtens, & divina, nititur alicui fundamento. Inhærentia eſt de eſſentia relationis creatæ, quæ eſt res hujus prædicamenti, & forma accidentalis. Quare latiùs patet innitentia, quàm inhærentia; omnis enim inhærentia eſt innitentia, non è contra. Quia humana natura in Chriſto innititur perſonalitati divinæ abſque inhærentia. Inhærentia eſt propria accidentis, innitentia poteſt convenire ſubſtantiæ.

827 Præterea, innitentia eſt duplex: *Formalis*, & *virtualis*. Illa verſatur inter extrema realiter diſtincta, qua ratione humanitas innititur divinæ perſonæ. Virtua-

tualis eſt inter extrema identificata, & ſolùm virtualiter diſtincta. Unde dicimus proprietates inniti naturę attributa eſſentiæ divinæ, & conceptus ſecundarios primariis. Quando ergo dicimus *eſſe in* eſſe de conceptu eſſentiali Relationis, loquimur de *eſſe in*, quatenùs præſcindit ab inhærentia, & innitentia formali, & virtuali. Quando autem aſſerimus *eſſe Ad* præſcindere ab *eſſe in*, ſermo eſt de *eſſe in* prout ſumitur pro ſola inhærentia, aut pro ſola innitentia. Vide Anthorem in 1. d.30. q.1. art.4. §.2. ubi probat *additatem*, & *innitatem* eſſe de conceptu relationis realis. Patet ergo ſolutio ad objectionem, & ejus confirmationem.

828 Objicies 2. Totum eſſe relationis prædicamentalis eſt *ad aliud*; cum ſit purus ordo: ergo non includit *eſſe in*. Reſpondeo: Relatio eſt ordo unius ad aliud: ideò unum reſpicit ſecundùm eſſe *in*, & aliud ſecundùm eſſe *ad*; non enim ſiſtit in fundamento. Infero, conceptum *in* prout præſcindentem ab inhærentia, & innitentia eſſe tranſcendentalem reſpectu hujus generis generaliſſimè ſumpti. Prout verò dicit inhærentiam eſſe tranſcendentalem reſpectu relationis creatæ. Unde diximus ſupra ex D.R. rationem Accidentis eſſe tranſcendentalem reſpectu novem generum. Nec obeſt: Quòd conceptus *in* dicatur ſe habere de materiali in relatione; ly enim *de materiali* intelligendum eſt eodem prorſus modo, ac cùm dicimus, genus eſſe partem materialem ſpeciei, aut ſumi à materia.

829 Infero 2. Conceptum *in* eſſe priorem conceptu *ad* prioritate ſubſiſtentis conſequentiæ, quia à conceptu *ad* valet conſequentia ad conceptum *in*, & non e contra. Si verò uterque conceptus cum relatione conferatur, unus non eſt prior altero, ut affirmat D.R. in 3. d.2.q.1. a.3. §.2. quia uterque eſt primus; cum uterque ſit eſſentialis, & Relationis eſſentia ſine utroque intelligi non poſſit.

830 Quæres: An relatio ſit ens reale ſecundùm eſſe *Ad*? Reſpondet affirmativè D.R. in 1. d.30. q.1. art.4. §.2. Probatur primò: Eſſe *ad* eſt differentia conſtitutiva prædicamenti realis: ergo eſt conceptus realis. Secundò: Paternitas nullo conſiderante intellectu eſt tota ad filiū etiam in divinis. Tertiò: Eſſe *ad* in relatione identificatur cum conceptu *in*: ergò uterque eſt ens reale. Et licet comparatio intentionalis ſit opus rationis, comparatio phyſica eſt opus naturę. Sed nota: Facta præciſione conceptus *ad* à conceptu *in*, non maneret relatio realis, quia uterque eſt de conſtitutivo ipſius. Sicut facta precisione rationalis ab animali non maneret formaliter homo Ita D. R. loc. cit. Infero, relationem ſecundùm *eſſe ad* eſſe formam intrinſecam fundamento. Ita D. R. loc. cit. Ratio eſt: Quia relatio ſecundùm eſſe *ad* denominat fundamentum intrinſecè relatum ad terminum; licèt ergo terminus ſit fundamento extrinſecus, *eſſe ad* relationis eſt intrinſecum fundamento. Ubi nota. Eſſe *in*, & eſſe *ad* non

ſunt

ſunt oppoſiti, licèt terminentur ad oppoſita, ſeu ad incompoſſibilia.

ARTICULUS II.

QUOTUPLEX SIT RELATIO?

§. I.

DIVISIO RELATIONIS UT SIC.

831 PRimò dividitur Relatio in realem, & rationis. Illa eſt ordo unius ad aliud in re exiſtens. Hæc eſt ordo ab intellectu fabricatus. Relatio realis ſubdividitur in phyſicam, ut eſt Paternitas, & intentionalem, quæ fundatur in re ut intelligibili, ut relatio univerſalis ad inferiora, de qua agit D. R. in 1. d. 2. q. 2. art. 4. §. 2. & 3.

832 Secundò dividitur Relatio in eam, quæ eſt *ſecundùm eſſe*, ut Relatio Filii ad Patrem, & in eam, quæ eſt *ſecundùm dici*, ut relationes dexteri, & ſiniſtri in columma, & relatio menſuræ in objecto. D. R. loc. cit. §. 2. arg. 3. Tertiò dividitur relatio in eam quæ extrinſecus advenit, & in relationem intrinſecus advenientem. De quo diviſione celebri apud antiquos agemus poſtea.

§. II.

§. II.

DIVISIO RELATIONIS IN PRÆDI-camentalem, & tranſcendentalem.

833 QUartò dividitur relatio realis in prædicamentalem, & tranſcendentalem. Prædicamentalis eſt purus ordo ad terminum extrinſecum, nt ſimilitudo. Tranſcendentalis eſt forma abſoluta includens reſpectum eſsētialem ad terminum diſtinctum, ut actio, quæ eſſentialiter reſpicit terminum. Ideò relatio tranſcendentalis non eſt pſtrus ordo, ſed ens abſolutum cum reſpectu. Omne ergo accidens eſt ordo tranſcendentalis ad ſubjectum, non tamen eſt purus ordo. Collige: Relationem tranſcendentalem eſſe verum reſpectum ſecundùm eſſe, & non tantùm ſecundùm dici.

834 Quæres: In quo Relatio prædicamentalis differat à tranſcendentali? Reſpondent aliqui differre in eo, quòd illa, non iſta exigat terminum actu exiſtētem. Sed contra 1. Relatio prædicamentalis terminum actu exiſtentem non exigit, ut dicemus. Secundò: Nonnullæ tranſcendentales exigunt terminum actu exiſtentem, ut relatio actionis ad terminum. Vide Authorem quodlib. 3. q. 11. concluſ. 4. v. *Tertio*.

835 Reſpondeo: Plura ſunt diſcrimina inter relationes prædicamentalem, & tranſcendentalem. Primò enim differunt

in eo,

in eo, quòd relatio prædicamentalis eſt purus ordo ad terminum, hoc eſt, unicum habet munus, nimirum referendi. At relatio tranſcendentalis licèt includat ordinem, non eſt purus ordo ad terminum. Accidens enim præter reſpectum ad ſubjectum habet munus informandi, & diſponendi ſubjectum. Hinc ſecundò relatio prædicamentalis reſpicit terminum ut purum terminum, eo quòd ipſa eſt purus ordo; at tranſcendentalis non reſpicit terminum ut purum terminum, ſed ſub addita ratione; actio enim reſpicit terminum ut productum.

836 Tertiò, Relatio prædicamentalis ſupponit fundamentum abſolutum, cui innititur, realiter, aut virtualiter diſtinctum, quia eſt ordo unius ad aliud: Paternitas enim in creatis diſtinguitur realiter à ſubſtantia generantis, in divinis virtualiter. At vero relatio tranſcendentalis, cùm in re ſit entitas abſoluta, non præſupponit fundamentum abſolutum. Quartò, relatio tranſcendentalis non eſt per ſe intenta à natura; quia ad relationem non datur per ſe motus; tranſcendentalis poteſt per ſe intendi; natura enim neceſſariò exigit proprias paſſiones: Omnis autem exigentia eſſentialis eſt ordo tranſcendentalis. Quintò, Relatio prædicamentalis diſtinguitur realiter, aut ſaltem virtualiter à ſuo fundamento, tranſcendentalis eſt de eſſentia fundamenti. Prædicamentalis ſupponit fundamentum conſtitutum, tranſcendentalis illud conſtituit. Sextò, Relatio præ-

prædicamentalis unam conſtituit categoriam: tranſcendentalis, juxta nomen ſuum omnem percurrit categoriam: Omne quippe accidens eſt ordo tranſcendentalis ad ſubjectum, & ſubjectum ad proprias paſſiones. Unde D.R. in 1. d. 8. q. 2. in fine ad 9. *Tranſcendens*, inquit, *non pertinet ad aliquod genus determinatum, ſed eſt ejuſdem generis cum re, cujus eſt.* Vide quodlib 3. q. 11 concluſ. 3. & 4.

837 Contra 2. diſcrimen objicies 1. Relatio Paternitatis reſpicit ſuum terminum ut genitum: ergo relatio prædicamentalis non reſpicit purum terminum. Secundò: Relatio in actione fundata diſtinguitur ab ea, quæ fundatur in ſimilitudine in eo, illa reſpicit terminum ut productum, hæc verò ut conſimile: ergo neutra reſpicit purum terminum. Reſpondeo ad 1. negando antecedens: Quia ly *ut genitum* eſt terminus actionis generativæ, non verò relationis, quæ ſuper illam fundatur. Claritatis gratia diſting. antec. Reſpicit terminum ut genitum; ita ut eſſe genitum ſit terminus formalis relationis; nego: Itaut ſit terminus materialis; concedo anteced. & nego conſeq. Non enim ad abſolutum, ſed ad relativum terminatur relatio. Ideò ad purum terminum. Sicut enim relatio in fundamento eſt purus ordo; in termino eſt purus terminus. Ad ſecundum, diverſitas illa ſe habet de materiali, & præſuppoſitivè ex parte fundamenti, non formaliter ex parte relationum.

§. III.

SUBDIVISIO RELATIONIS PRÆDICAMENTALIS.

838 NOſter D.R. in 1. d.28.q.1.art. 1. §.1. plures enumerat hujus generis diviſiones, aitque primam ejus diviſionem debere eſſe bimembrem. Sicque primò dividitur relatio in eam, quæ eſt ſecundùm numerum, & quæ eſt ſecundùm potentiam. Sumitur hæc diviſio ex Philoſ. 5. metaph. tex. 10. Relatio ſecundùm numerum comprehendit omnes relationes primi, & ſecundi generis. Relatio ſecundùm potentiam comprehendit omnes ſecundi generis.

839 Secundò dividitur relatio prædicamentalis in mutuam, & non mutuam. Mutua eſt, cui in termino correſpondet alia relatio realis, ut Paternitas, cui correſpondet Filiatio. Non mutua eſt, cui in termino nulla correſpõdet relatio realis, ut relatio ſciētię ad ſcibile. Nulla enim eſt in objecto relatio realis menſuræ ad menſuratum. Relatio mutua ſubdividitur in æquiparantiam, & diſquiparantiā. Illa eſt, cui in termino correſpondet relatio ejuſdem rationis, ut ſimilitudo inter duo alba. Iſta eſt, cui in termino correſpondet relatio diverſæ rationis, ut Paternitas, cui correſpondet Filiatio.

840 Tandem Relatio Prædicamentalis dividitur à Philoſopho 5. metaph. in tria genera. Primum fundatur in unitate, & di-

& diverſitate. Secundum in actione, & paſſione. Tertium in menſura, & menſurato, de quibus infra.

ARTICULUS III.

AN RELATIO PRÆDICAMENTALIS petat terminum actu exiſtentem.

841 PLura ad relationem prædicamentalem deſiderantur. Primum, quòd ſit purus ordo. Secundum, realis diſtinctio inter fundamentum, & terminum; inter hæc enim datur oppoſitio relativa: Nemo autem poteſt ſibimetipſi opponi. Tertium, quòd ratio fundandi ſit intrinſeca fundamento, cujus defectu exulant ab hoc genere denominationes extrinſecæ. Unde tria hæc, ſubjectum, ratio fundandi, & fundamentum proximum relationis ſe habent ſicut corpus, albedo, & album. Corpus eſt ſubjectum relationis ſimilitudinis. Albedo, juxta communem, eſt ratio fundandi. Album eſt fundamentum proximum. Quæritur, an ultra dictas conditiones ad relationem prædicamentalem requiratur actualis exiſtentia termini.

§. I.

SINGULARIS SENTENTIA Doctoris Reſoluti.

842 REſolutio I. Relatio prædicamentalis non exigit termi-

 num:

num actu exiſtentem. Ita D.R. in 1. d.26. q.1. art.2. §.3. & 4. & d.30. q.1. art.5 §.1. & 2. & quodlib.1. q. 13. concl.4. cui ſubſcribit noſter Bonaſpes diſp. 3. de Relatione dub.5.& diſcipuli D.R. unanimiter. Probatur 1. Relatio prædicamentalis eſt congenita cum fundamento, ut videbimus: ergo præexiſtit in illo ante poſitionem termini, ſubindeque non requirit terminum actu exiſtentem. Antecedens eſt fundamentum præcipuum Bacconicæ Reſolutionis, conſtabitque ex 5. Reſolutione. Conſequentia deducitur apertè. Confirmatur. Relatio prædicamentalis dependet à fundamento, in quo eſt, & ex quo dimanat, non verò pendet à termino: ergo licèt requirat exiſtentiam fundamenti, termini exiſtentiam non exigit.

843 Prob.2. ex R. in 1. d 26. q.1. art.2. §.3. arg.5. Relatio prædicamentalis non exigit coexiſtentiam termini: ergo. Anteced. prob. Prius dicitur relativè ad poſterius; at prius non exigit coexiſtentiam poſterioris, ut patet: ergo relatio prædicamentalis non exigit coexiſtentiam termini. Reſpondebis: Relationem inter prius, & poſterius eſſe tranſcendentalem. Contra: Eſt relatio contingens fundamento: ergo prædicamentalis. Anteced. prob. Petrus contingenter eſt prior Paulo; cum potuerit eſſe poſterior: ergo relatio inter prius, & poſterius eſt contingens.

844 Reſolutio 2. Relatio primi generis terminum actu exiſtentem non requirit. Ita D.R. d.30 citata q.1. art.5. §.1. arg.4. & latiùs §.2. Probatur: Relatio ſimilitu-

dinis

dinis eſt proprietas connita cum fundamento, v. g. cum albedine; at una albedo non requirit alterius exiſtentiam: ergo relatio ſimilitudinis terminum actu exiſtentem non requirit. Major conſtabit ex dicendis. Nunc verò probatur: Albũ, ut ait Philoſ. non mutatur intrinſecè per poſitionem albi: Unde affirmat *ad relationem non dari per ſe motum, neque mutationem*; at ſi in albo ad poſitionẽ alterius noviter reſultaret relatio ſimilitudinis, illud proculdubio mutaretur per relationem noviter reſultantem, eique inhærentem: ergo relatio ſimilitudinis non advenit de novo fundamento ad poſitionem termini, ac ſubinde eſt congenita cum fundamento.

845 Reſolutio 3. Relatio ſecundi generis terminum actu exiſtentem non exigit. Ita D.R. loc. cit. Probatur: Philoſophus 5. metaph. text. 17. & 20. relationes hujus generis enumerans, affirmat, nonnullas fundari in actione, quam præſupponunt ut Paternitas, & Filiatio: Alias verò actum ſecundum præcedere, & ſuper potentiam fundari, ut relatio calefactivi ad calefactibile. Prima ſpecies fundatur in ſuppoſito, *quia egit*: Secunda fundatur in eodem, *quia poteſt*. Nunc ſic: Relatio actum ſecundum præcedens, & ſuper potentiam immediatè fundata non requirit terminum actu exiſtentem, ut patet; atqui ex Philoſopho eſt prædicamentalis: ergo &c.

846 Reſpondebis: Relationem calefactivi non terminari ad calorem poſſibilem,

lem, ſed ad ſubjectum calefacibile actu exiſtens. Sed contra: Relatio calefactivi calorem formaliter, non ſubjectum reſpicit: ergo terminatur ad rem poſſibilem. Anteced. prob. Id reſpicit calefactivum, quod producere poteſt in ſubjecto; at ſolummodo poteſt producere calorem, non ſubjectum ipſum: ergo relatio calefactivi calorem formaliter, non ſubjectum reſpicit. Secundò: Relatio calefactoris ad calorem actu exiſtentem terminatur; ipſe enim eſt terminus alterationis: ergo relatio calefactivi ad calorem producibilem terminatur.

847 Prob. 2. ex D. R. in 1. d. 25. q. 1. art. 2. §. 3. Relatio ſecundi generis poteſt terminari ad ens in potentia: ergo non requirit terminum actu exiſtentem. Antecedens prob. Motus eſt ratio fundandi relationes ſecundi generis; at motus terminatur ad ens in potentia, cum ſit *Actus entis in potentia prout in potentia*: ergo relatio ſecundi generis valet terminari ad ens in potentia. Reſpondebis: Relationem in motu fundatam terminari ad mobile actu exiſtens. Contra: Mobile actu exiſtens non eſt actus entis in potentia, prout in potentia.

848 Prob. 3. ex eodem: Relatio prædicamentalis poteſt eſſe prior exiſtentia ſui termini: ergo terminum actu exiſtentem non requirit. Antec. prob. Operatio elicita propter finem eſt ratio fundandi relationem prædicamentalem ad finem; at hujuſmodi operatio eſt prior exiſtentia ſui termini: ergo relatio prædicamenta-

lis

lis poteſt eſſe prior &c. Major patet. Quia operatio elicita propter finem menſuratur à fine. Minor prob. Finis eſt id, quo habito ceſſat operatio ex Philoſ. 2. Phyſ. tex.29. ergo operatio elicita propter finē eſt prior exiſtentia ſui termini. Reſpondebis: Operationem ordinari ad finem ut exiſtentem in intentione. Contra: Operatio ordinatur ad finem ut mandandum executioni: ergo non ordinatur ad finem ut exiſtentem in executione.

849 Reſolutio 4. Relatio tertii generis, quæ eſt menſurati ad menſuram, terminum actu exiſtentem non exigit. Ita D.R. in 1. d.26. q.1. art.2. §.3. arg.3. quod ſic probat: Scientia actualis dicit relationem hujus generis ad objectum, menſuratur enim ab illo; at ſcientia actualis non exigit objectum actu exiſtens: ergo relatio tertii generis terminum actu exiſtentem non exigit. Major eſt certa. Minor etiam patet: Demonſtratio enim ſcientifica de natura roſæ ejus exiſtētiam non requirit. Tum, quia ſcientia practica eſt prior objecto.

850 Confirmatur: Actus deſiderii mēſuratur realiter à ſuo objecto; at non requirit ejus exiſtentiam; cum poſſit terminari ad objectum purè poſſibile, imò ad poſſibile: ergo relatio menſurati non requirit terminum actu exiſtentem. Reſpōdebis: Relationem in actu deſiderii fundatam terminari ad rem deſideratam, ut objectivè exiſtentem in appreh nſione. Sed contra: Relatio fundata in actu deſiderii terminatur ad rem deſide tam, &

quæ de præſenti non habetur; at bonum objectivè exiſtens in apprehenſione eſt res deſiderata, & quæ de præſenti non habetur ergo relatio deſiderii non terminatur ad rem deſideratam ut objectivè exiſtentem in apprehenſione. Min. prob. Res deſiderata, & quæ de præſenti non habetur, eſt illa, qua poſita ceſſat operatio; at poſita exiſtētia objectiva finis in apprehenſione non ceſſat deſiderium: ergo.

851 Reſolutio 5. Relatio prędicamentalis eſt forma accidentalis congenita cum fundamento proximo, & non adveniens de novo ad poſitionem termini. Ita D. R. in 1. d. 28. q. 2. artic. 4. §. 1. ad 4. quod latiùs declarat §. 2. ad ſecundum. Prob. 1. ex Philoſ. 5. phyſic. tex. 10. aſſerente: *Ad relationem non dari per ſe motum*, quia reſultat ex poſitione ſui fundamenti: ergo quia cenſet eſſe congenitam cum illo. Prob. 2. Sicut proprium eſt ignis habere calorem, ita eſt proprium caloris habere reſpectum calefactivi ad calefactile; at calor eſt proprietas congenita cum igne: ergo reſpectus calefactivi eſt proprietas congenita cum calore.

852 Prob. 3. ratione fundamentali: Relatio prædicamentalis ad poſitionem termini incipit denominare fundamētum abſque intrinſeca hujus mutatione: ergo non advenit ei de novo ad poſitionem termini, ſubindeque eſt forma congenita cum fundamento proximo à principio. Conſequentiæ patent. Antec. eſt ſententia expreſſa Philoſ. 5. phyſic. tex. 10. Ubi

ex eo

ex eo probat ad relationem non dari per ſe motum, quia facta mutatione in termino, aut poſita noviter albedine in iſto, album præexiſtens incipit de novo ad illud referri abſque ſui mutatione. *Quia*, inquit, *altero ſubeunte mutationem, non ſubjens verè dici poteſt ad aliquid*. Prob. 2. idem antec. Poſita noviter albedine in Petro, incipit album præexiſtens ei aſſimilari, aut de novo ad illum relatione ſimilitudinis referri; at hujuſmodi relatio non advenit de novo albo præexiſtenti; cum non ſit aſſignabilis cauſa proxima illius relationis: ergo quia talis relatio fuit congenita cum præexiſtente albedine. Unde D. R. §. 2. ad 2. ait: *Relatio dicitur ſolùm noviter advenire, quantùm ad illam novam conterminationem cum ſuo oppoſito, non autem quantùm ad realitatem albedinis, quæ præceſſit*. Conſonat D. Angel. 5. Phyſic. lect. 2. his verbis: *Nihi advenit mihi de novo per hoc, quòd incipi[?] eſſe alteri æqualis per ejus mutationem*.

853 Hujus rationis pondere preſſi negant plures D. R. modum relationis à fundamento diſtinctum, quia per illum proculdubio mutaretur. Verùm D. R. hæc facilè componit. Licèt enim relatio ſit diſtincta à fundamento eſt proprietas congenita cum illo: Ideò album præexiſtens non mutatur, quando incipit noviter referri ad alium album, quia relatio præceſſit entitativè in fundamento. Neque egit ſuperfluè natura comproducẽdo modum relationis cum fundamento: Nimirum ut referat fundamentum, ſi ponatur

terminus. Quia enim poſteà quando ponitur noviter albedo in ſubjecto, deeſt cauſa productiva relationis in præexiſtente albo, natura provida ab initio naſcentis fundamenti relationem cum eodem congeneravit. Sicut in eo inſtanti congenerat potentias, ut ſuo tempore operari queant. Dices: Relationem dimanare ex fundamento poſita ut conditione exiſtentia termini. Contra: Poſitio termini extrinſeci poterit eſſe conditio ad operandum, at non ad ſimplicem emanationem proprietatis; cum hæc ſit innata à principio.

854 Reſolutio ultima: Relatio quoad terminationem pendet ab exiſtentia termini. Ita D.R. in 1. d 30. q.1. art.5. Itaque relatio prædicamentalis quoad entitatem præceſſit in fundamento à principio; quoad denominationem pendet ab exiſtentia termini. Ratio eſt clara: Quia relatio terminari non poteſt niſi à termino: ergo ut ſit relatio terminata requirit exiſtentiam termini. Dices: Relatio eſt modus: ergo intelligi non poteſt niſi actu terminata. Reſpondeo: De eſſentia modi eſt modificare ſubjectum, non verò actu conterminari à termino extrinſeco. Quia in ſententia Thomiſtarum modus Paternitatis ex prima generatione reſultans ad ſecundum filium non terminatur ante ejus poſitionem. Deficiente ergo termino, deficit relatio in fundamento quoad terminationem, manet quoad entitatem.

855 Quæres: An relatio præexiſtat in funda-

fundamento quoad denominationem, an etiam quoad entitatem? Nota: *Generativum, Generans, & Genitor* ſunt eadem numero relatio diverſimodè terminata. Sicut enim anima intellectiva primò denominat *vivens*, ſecundò *animal*, ac tandem *rationale*; ita ſimplex forma relationis primò denominat generativum, ſecundò generans, tertiò genitorem, ſeu Patrem: Ita D.R. in 1. d.26. q.1. art. 3. ad 2. v. & *iſta*, & d.28. q.1. art.1. arg.4. & d.36. art.5. §.1. erg.1. Hinc ad quæſitum.

856 Reſpondeo: Relatio in fundamento præexiſtens tribuit illi aliquam denominationem, non omnes. Secunda pars eſt certa: Quia album præexiſtens non dicitur aſſimilari ſubjecto potenti eſſe album, ſed actu eſſenti. Prima autem pars declaratur: Quia omnis relatio conſtituit, & denominat fundamentum proximè, & formaliter referibile; etenim fundamentum, cum ſit de genere abſoluto, ſolùm remotè, & fundamentaliter ex ſe eſt referibile. Hinc relatio primi generis ante poſitionem termini denominat fundamentum proximè capax ſimilitudinis. Relatio ſecundi generis denominat proximè operativum. Relatio tertii generis proximè menſurabile.

§. II.

OBJECTIONES.

857 Contrariam ſententiam defendunt Metaphyſici communiter, in cujus favorem objicies 1. adverſus Reſolutionem primam: Relatio eſt ordo

inter fundamentum, & terminum; atqui petit fundamentum actu exiſtens: ergo, & terminum actu exiſtentem exigit. Confirmatur: Producibilis ad productivum non eſt relatio realis: ergo neque productivi ad producibile. Reſpondeo negando conſeq. Quia relatio in ſuo eſſe actuali pendet à fundamento, & non à termino: Ideò ſine fundamento, cui inhæret eſſe non poteſt, licèt poſſit eſſe ſine termino. Per quod patet ad confirmationem.

858 Sed contra: Relata ex Philoſ. debent eſſe ſimul natura; at fundamentum, & terminus ſunt relata: ergo debent coexiſtere. Reſpondeo: Regula illa ex Philoſopho objecta in omnibus relativis non tenet, ſed in mutuis, & in actu conterminatis. Ita D. R. in 1. d. 26. q. 1. art. 2. §. 4. verſ. *ad omnia*. Quod confirmat ex Philoſ. in c. de *ad aliquid*: ubi ait: *Non in omnibus relativis verum videtur ſimul eſſe natura: ſcibile enim prius ſcientia videtur.* Sed dices: Scibilis ad ſcientiam, nec menſuræ ad menſuratum eſt relatio realis: ergo ex Philoſophi authoritate intentum non convincitur. Reſpondet benè R. D. ſcibile quatenùs eſt menſura actus ſcientifici non refertur ad illum. Quatenùs verò eſt cauſa actus ſcientifici (ex objecto namque, & potentia paritur notitia) realiter ad ſcientiam refertur.

859 Objicies 2. Entis ad non ens non eſt relatio realis; at ordo fundamenti ad terminum poſſibilem eſt entis ad non ens: ergo ordo fundamenti ad terminum poſſibilem non eſt relatio realis. Reſpondeo
diſting.

diſting. maj. ſi ſit non ens ſimpliciter; Concedo: Si ſit non ens actuale, ens tamen in potentia; nego. Itaque, ſicut deſiderium actu exiſtens in deſiderante poteſt terminari ad rem poſſibilem. Ita relatio actu exiſtens in fundamento poteſt terminari ad rem poſſibilem. Dices: Modus actionis requirit terminum actu exiſtentem: ergo & modus relationis. Reſpondeo nego antec. Cujus patet falſitas in actione annihilativa. Dato tamen antecedente, nego conſeq. Quia modus actionis recipitur ſubjectivè in termino; modus verò relationis non termino, ſed fundamento inhæret.

860 Objicies 3. Contra ſecundam Reſolutionem: Si enim relatio ſimilitudinis eſſet congenita cum albedine, actu eſſent infinitæ relationes in ſubjecto albo ad infinitos terminos, quibus poteſt aſſimilari; at hoc eſt falſum, & implicatorium: ergo. Confirmatur: Quia ex noſtra reſolutione ſequitur in homine albo eſſe relationem ſimilitudinis ad Etyopem terminatam, cum Etyops ſit albus poſſibiliter; at hoc eſt falſum; cum inter album, & nigrum ſit relatio diſſimilitudinis: ergo. Reſpondeo ad objectionem negando ſequelam: Nam in albedine eadem rdlatio primi generis eſt ſufficiens ad omnes terminos, ut poſteà dicemus. Ad confirmationem nego ſequelam ſimiliter: Quia relatio, ut diximus, non denominat fundamentum formaliter ſimile ante exiſtentiam termini.

861 Objicies 4. Contra tertiam Reſolutio-

lutionem: Relatio ſecundi generis fundatur in cauſa, & cauſalitate; at cauſa non reſpicit effectum poſſibilem, ſed exiſtentem: ergo relatio ſecundi generis nõ terminatur ad effectum producibilem, ſed ad exiſtentem. Min. prob. Id reſpicit prædicamentaliter cauſa, quod producere poteſt; at producere non poteſt effectum poſſibilem, ſed exiſtentem dumtaxat: ergo. Hæc objectio inſtatur evidenter in relatione tranſcendentali cauſæ ad effectum poſſibilem, cui non refragantur adverſarii. Reſpondeo nego min. Ad ejus probationem diſting. min. Producere non poteſt effectum poſſibilem ſecundũm ſe; nego: Effectum poſſibilem ſub ratione poſſibilis; concedo.

ARTICULUS IV.

DE TRIPLICI GENERE RELAtionum.

Vide Authorem in 1.d.28. q.1. art.1.

862 Ariſtoteles 5. metaph. cap. 15. Tria genera relationum juxta triplicem rationem fundandi diſtinguit. Primum fundatur in unitate, & numero, hoc eſt, inconvenientia, & diverſitate. Secundum in potentia activa, & paſſiva, ſeu in actione, & paſſione. Tertium in menſura, & menſurabili. Hæc diviſio adæquata eſt, quia nulla inveniri poteſt relatio, quæ ad unum ex his generibus non ſpectet.

§. I.

§. I.

DE PRIMO GENERE RELATIONUM.

Diffusè agit de illo D. R. in 1. d. 31. art. 1.

863 PRimum genus relativum fundatur in *unitate*, & *numero*. Unitas convenientiam duorum ſignificat. Si fuerit convenientia in natura ſubſtantiali, fundat relationem identi atis. Hæc datur inter Petrum, & Paulum in ratione hominis. Si ſit convenientia in qualitate fundat relationem ſimilitudinis: Ut inter duo habentia albedinem. Si fuerit convenientia in extenſione quantitativa, fundat relationem æqualitatis: Ut inter duas ulnas: Relationes ergo 1. generis ut plurimum fundantur in ſubſtantia, quantitate, & qualitate: Unde proloquium: *Unum in ſubſtantia facit idem: In quantitate, æquale, in qualitate ſimile*.

864 *Numerus* ſumitur pro diverſitate, ac diſconvenientia. Si fuerit in natura ſubſtantiali dicitur *Diverſitas*, ut inter hominem, & brutum. Si fuerit diſconvenientia in qualitate fundat relationem diſſimilitudinis, ut inter cygnum, & corvum. Si fuerit in extenſione, fundat relationem inæqualitatis, ut inter palmum, & ulnam. Omnis ergo relatio in unitate fundata eſt æquiparantia, quia habet eandem appellationem in utroque extremo.

865 Quares 1. An relatio primi generis ne-

neris ſit prædicamentalis? Reſpondeo affirmativè cum Philoſ.& R D. Quia eſt purus ordo, licèt fundari poſſit ſuper alia generа. Dices: Unum, & diverſum ſunt paſſiones entis omnia tranſcendentes: ergo relationes fundatæ in unitate, & diverſitate erunt tranſcendentales. Reſpondeo: Unitas analoga eſt tranſcendentalis: Unitas verò univocationis, ſeu omnimodæ ſimilitudinis, ut ſunt generica,& ſpecifica, non convertitur cum ente: & ſuper hanc fundatur relatio hujus generis.

865 Quæres 2. Quæ unitas ſit ratio fundandi relationem hujus generis? Certum eſt analogiam non ſufficere: Quia eſt unitas valdè diminuta, & partialis. Certum eſt ſecundò non ſufficere unitatem numericam, qua Petrus dicitur unus homo: quia ejuſdem ad ſe ipſum non eſt relatio realis. Quæritur, an ſufficiat unitas generica. Reſpondeo affirmativè. Ità D. R. loc. cit. Ubi ex S. Thom. affirmat, relationem identitatis eſſe realem, *quando alia ſunt eadem genere, vel ſpecie*. Prob. Unitas omnimoda eſt ſufficiens ad relationem primi generis; at unitas generica eſt omnimoda; cum ſit univocatio ut plurimum: ergo unitas generica eſt ſufficiens ad relationem hujus generis. Secundò: Non minùs conveniunt homo, & leo in ratione animalis, quam Petrus, & Paulus in ratione hominis, quia utraque eſt univoca; at unitas ſpecifica eſt ratio fundandi hoc genus: ergo eſt unitas generica. Ubi nota: In Petro v. g. alia eſt relatio uni-

unitatis genericæ cum bruto, & alia relatio unitatis ſpecificæ cum Paulo: Iſtæ enim relationes terminantur ad terminos ſpecie diverſos, & ſunt ſeparabiles. Nec obeſt: Quod homo, & animal ſint idem, illæ autem relationes dimanant ab homine, & animali. Quia ſenſatio, & diſcurſus ſunt actus realiter diſtincti, & tamen principia eorum *animal rationale* ſunt identificata realiter. Etenim, *Major diſtinctio requiritur in principiatis, quam in principiis*, ut ait D.R. in 3. d.8. in fine.

867 Quæres 3. An relatio hujus generis, ſicut fundatur in ſubſtantia, quantitate, & qualitate, poſſit fundari in aliis generibus? Reſpondeo affirmativè. Prob. Duæ actiones ejuſdem ſpeciei non ſunt formaliter diverſæ: ergo habent unitatem formalem; at ſuper unitatem formalem fundatur relatio primi generis: ergo. Secundò: ſuper duo *ubi* fundatur relationes propinquitatis, & diſtantiæ; ſuper duas durationes relatio prioris, & poſterioris, præteriti, præſentis, & futuri, & ſic de aliis: ergo. Dices: Una duratio non eſt ſimilis alteri ſubſtantialiter; cum ſint accidentia: ergo. Explico antecedens: Si ly *ſubſtantialiter* ſumatur pro eſſentia; nego: Si ſumatur pro ſubſtantia primo prædicamento; concedo: Illud ad fundandam relationem ſufficit; hoc non requiritur; Aliàs ſuper qualitatem non fundaretur hoc genus.

868 Quæres 3. An una relatio ſuper aliam ejuſdem generis fundetur. Ratio dubitandi: Quia una relatio ſimilitudinis

nis eſt ſimilis alteri. Reſpondet tamen negativè D.R. in 1. d.32.art.3. in fine, & reddit rationem: Quia ſic eſſet proceſſus in infinitum. Secundò: Nulla forma perficitur per aliam ejuſdem ſpeciei; Actio enim ſe ipſa fit; relatio ſe ipſa refertur: ergo relatio ſimilitudinis per ſe ipſam aſſimilatur alteri non per relationem diſtinctæ ſimilitudinis.

§. II.

DE SECUNDO GENERE RELATIUO.

869. SEcundum genus fundatur in potentia operativa: Ideo ſæpè à D.R. vocatur *Relatio modo potentiæ*. Pro cujus cognitione nota: Tripliciter uſurpari poteſt relatio hujus generis ſuper potentiam generativam fundata. Primò, ut fundata ſuper potentiam antecedenter ad actum. Secundò, ut fundatur in potentia exercente actum. Tertiò, ut fundata ſuper potentiam tranſacta actione. In prima acceptione dicitur relatio generativi; in ſecunda relatio generantis; in tertia relatio genitoris, ſeu Patris. Ita D.R. in 1. d. 8. q. 1. art. 2. §. 2. v. *item qua* Vide n.855. Sumitur hæc triplex acceptio ex Philoſ.5.metaph. c. *de relatione*. Videatur Lerma hìc q.20. n. 13. Infero 1. Relationem hujus generis quomodovis acceptam fundari ſuper potentiam, non ſuper actum operandi: Quia hic eſt tranſiens, illa manet in ſubjecto. Infero 2. fundamentum relationis modo potentiæ

eſſe ſubſtantiam potentem generare. *Ut quod*, rationem verò proximam fundandi eſſe potentiam operativam *ut quo*. Infero 3. Relationem modo potentiæ eſſe realiter diſtinctam ab entitate abſoluta potentiæ operativæ. Sed contra hoc.

870 Objicies: Relatio potentis producere effectum eſt eſſentialis cauſæ: ergo relatio modo potentiæ eſt tranſcendentalis, & non prædicamentalis. Antec. prob. Potentia eſſentialiter ordinatur ad actu: ergo relatio potentis producere eſt eſſentialiscauſæ. Reſpondeo: Relatio modo potentiæ non denominat ſubſtantiam potentem operari, (hæc enim denominatio ſumitur ab entitate potentiæ) ſed proximè potentem referri ad terminum poſita actione. Et licèt potentia ſit relata tranſcendentaliter ad actum, poteſt ſimul referri ad illum prædicamentaliter: Quia actus ſcientificus reſpicit tranſcendentaliter objectum ut ſpecificativum eſſentiale, & ſimul reſpicit prædicamentaliter ut menſuram.

871 Quæres 1. An relatio Generativi, Generantis, & Genitoris ſint diſtinctæ? Reſpondeo: Eſſe eandem numero relationem diverſimodè terminatam. Ita D. R. in 1.d.26. q.1. art.3. ad 2. idem repetit q.2. art.3. §.1. Prob. Ad Generativum, Generans, & Genitorem ſufficit eadem potentia diverſimodè terminata: ergo ad Generativum, Generans, & Patrem ſufficit eadem relatio potentiæ diverſimodè terminata. Confirmatur: ſufficit eadem relatio tranſcendentalis modo potentiæ

ergo

ergo eſt ſufficiens eadem relatio prædicamentalis.

872 Confirmatur 2. Eadem numero relatio Patris diverſimodè terminata, per vos, eſt ſufficiens ad plures filios: ergo eadem numero relatio erit ſufficiens ad generativum, generans, & genitorem. Nec obeſt 1. Quòd ſint eadem relatio *ſecundùm ſpeciem*, ut videtur affirmare D. R. d.28.q.1. art.1. arg. 4. Quia non negat eſſe eandem ſecundùm numerum. Nec obeſt 2. Quòd d.28.q.2. art. 3. §. 1. verſ. *hic*, affirmet, *quòd eſt triplex relatio*: Quia ſe explicat de triplicato munere referendi, & denominandi, non de triplicata entitate relationis. Nec obeſt 3. Quòd relatio generativi non denominet Patrem ante actum generandi. Hoc etenim provenit ex defectu conditionis, qui eſt ipſe actus generandi, ad talem denominationem requiſitæ, non ex defectu formæ denominantis. Sicut in ſententia identificante relationem cum ſubſtantia. Hæc non denominatur Pater ante generationem.

873 Quæres 2. An relatio hujus generis fundetur proximè in potentia, an in actu generandi? Quatuor ſunt ſententiæ: Prima affirmat, fundari immediatè in ſubſtantia. Ita Suarez diſp.27.metaph.ſect.2. Secunda affirmat, fundari immediatè in potentia operativa. Ita Scotiſtæ cum ſuo Magiſtro. Tertia Thomiſtarum defendit, fundari in actione, & paſſione. Quarta docet fundari in potentia operativa, poſitis actione, & paſſione, tamquam ratio-

ne fundandi. Ita Ruvius hic q.12.

874 Reſolutio: Relatio ſecundi generis non fundatur immediatè in actione, ſed in entitate cauſæ. Actio autem eſt pura conditio ut cauſa denominetur actu relata. Idem aſſero de relatione effectus. Itaque Paternitas fundatur immediatè in entitate Patris: Filiatio in entitate filii: Generatio verò activa, & paſſiva ſunt conditiones ut cauſa, & effectus denominentur actu relata. Ita D. R. d. 26. q. 2. art. 3. §. 1. prob. 1. In eo fundatur relatio Paternitatis, quod manet tranſacta generatione; at tranſacta generatione non manet generatio ipſa, ſed entitas Patris: ergo relatio Paternitatis, quæ eſt ſecundi generis non fundatur immediatè in generatione, ſed in entitate cauſæ: Major patet: Quia denominatio Patris manet poſt generationem: Relatio autem ſine fundamento proximo, cui inhæreat, manere non poteſt.

875 Reſpondebis 1. Generationem manere habitualiter. Contra. Exiſtentia moralis, & interpretativa non eſt ſufficiens fundamentum ad ſuſtentandum phyſicè accidens. Reſpondent 2. Actionem non eſſe fundamentum, ſed rationem fundandi relationem, & quaſi ejus cauſalitatem. Poſſe autem manere effectum poſt cauſalitatem. Contra: Dato, quòd ratio fundandi ſit cauſalitas, erit cauſalitas formalis, ſine qua effectus ſubſiſtere non poteſt.

876 Prob.2 Paternitas eſt perfectio intrinſeca Patris; at actio generativa eſt illi

extrin-

extrinſeca ; cum ſit actio tranſiens recepta in paſſo : ergo actio generativa non eſt fundamentum Paternitatis. Tertiò : Filiatio immediatè afficit ſuppoſitum, & naturam filii, ut cõmuniter affirmant Theologi, de quo videri poterunt D. R. in 3. d. 8. q. 1. & S. Thom. 3. p. q. 35. art. 5. ergo relatio filiationis immediatè fundatur in natura ſubſtantiali. Hæc ſunt valde neccellaria ad materiam de Trinitate, & divinis proceſſionibus : Idcircò quæ ad relationem ſecundi generis ſpectant, in Paternitate, & filiatione explicuimus. Sed contra Reſolutionem.

877 Objicies 1. D. R. in 1. d. 26. q. 2. art. 3. §. 1. v. *ſecundò*. ait: *Paternitas* (tranſacta actione generativa) *manet habitualiter, non potentialiter, nec actualiter*: Unde affirmat fundari ſuper eſſe habituale. Modo ſic: Poſt elicitam actionem, ſola generatio manet habitualiter: ergo ipſa erit fundamentutum Paternitatis. Reſpondeo: Eſſe *habituale* ſumitur à D. R. pro eſſe permanente ut diſtincto à tranſcendente : Ad eum modum quo gratiam ſanctificantem vocamus *habitualem* ut ab actuali diſtinctam. Docet ergo D. R. Paternitatem fundari ſuper eſſe habituale, ideſt, ſuper potentiam habentem eſſe permanens, quaſi eſſet habitus â natura congenitus, & in eodem ſenſu affirmat Paternitatem manere habitualiter, non actualiter, ideſt, permanenter, non tranſeunter. Unde loc. cit. v. *hic dico*. Animam vocat *habitum corporis*.

878 Objicies 2. Pater dicitur, *quia egit*

egit ut ſæpè ait Philoſophus: ergo ſentit paternitatem fundari in actione. Secundò: Poſita actione ponitur relatio: ergo actio erit ratio fundandi. Tertiò: Agens denominatur ab actione, non à potentia: ergo relatio agentis ſuper illam fundatur. Reſpondeo: Hæc omnia probant actum generandi eſſe conditionem, qua poſita relatio generativi ejus ſubſtantiæ inhærens incipit denominare Genitorem, ſeu Patrem.

879 Objicies 3. Eſſe productum eſt denominatio à productione; at relatio filiationis fundatur ſuper eſſe productum: ergo relatio hæc fundatur ſuper productionem. Pro ſolutione obſerva ex D. R. d. 26. q. 2. art. 3. §. 1. in fine v. *Tunc*. Eſſe productum poſſe uſurpari dupliciter: In fieri, & in facto eſſe: Formaliter, vel terminatiuè. In prima acceptione eſt denominatio extrinſeca à productione formali præterita: In facto eſſe eſt denominatio intrinſeca à propria entitate, connotata actione præterita. Et ſuper hanc in facto eſſe fundatur relatio Filii. Patet ergo ſolutio ad objectionem.

880 Quæres 3. An potentia generativa ſit formaliter relativa? Eſſe tranſcendentaliter relatam compertum eſt: Procedit difficultas de relatione prædicamentali. Reſpondet affirmativè D.R. in 1. d.5. art.4. §.2. idem repetit d.8. art.2. §.2. Prob. ex Philoſ. 5. Metaph. text.20. Ubi inter ſpecies hujus generis numerat relationem *modo potentiæ*: Proinde, ſicut albedo

bedo non intelligitur formaliter ſimilis alteri ante relationem ſimilitudinis. Subſtantia non intelligitur formaliter potens ante relationem modo potentiæ. Vide D.R. §.3. v.*aliud*. Ubi plura ad rem. Dices: Potentia operativa eſt ſpecies qualitatis: ergo non eſt ſpecies relationis. Nota ex D. R. in 3. d.33. q.1. art 6. §. 1. *Relatio*, & *Relativum* ſe habent tamquam abſtractum, & concretum. Relatio eſt purus ordo: Relativum eſt aggregatum ex ſubjecto, & forma, includens res duorum generum. Potentia ergo generativa non eſt formaliter relatio, ſed relativa, id eſt concretum ex duplici genere: Nimirum qualitate, & relatione.

881 Quæres 4. An Filius eadem indiviſibili relatione reſpiciat Patrem, & matrem? Reſpondeo affirmativè. Prob. 1. Relatio filiationis fundatur ſuper dependentiam; at dependentia à Patre, & Matre eſt eadem in filio, quia eſt eadem generatio: ergo relatio erit eadem. Secundò: Relatio Filiationis reſpicit cauſam adequatam: ergo Patrem, ſimul & Matrem. Tertiò: Actus ſcientificus eadem relationem reſpicit objectum materiale, & formale, primarium, & ſecundarium. Quartò: Pater eadem relatione reſpicit omnes filios: ergo Filius eadem relatione reſpicit Patrem, & Matrem. Dices: Creatura per diverſam relationem reſpicit cauſam primam & ſecundam; licet ab utraque pendeat per eandem actionem: ergo Filius diverſa relatione reſpicit Patrem, & Ma-

& Matrem, licèt &c. Nego conſeq.& paritatem. Quia cauſa prima, & ſecunda ſunt totales: At Pater, & Mater ſunt cauſæ partiales generationis. Addo: Antecedens eſſe incertum: Sicut enim idem actus Charitatis poteſt ad Deum, & Creaturam terminari; quid ni eadem relatio dependentiæ ad cauſas primam, & ſecundam terminari poterit?

882 Quæres 5. An relatio hujus generis fundari poſſit in quatuor generibus cauſarum? De cauſa efficiente non eſt quæſtio. Effectus formalis non diſtinguitur realiter à forma, ſubindeque ad illam realiter referri non poteſt. Cauſalitas cauſæ finalis reducitur ad tertium genus: Sicut enim actus menſuratur ab objecto; media ſpecificantur, & menſurantur à fine. Procedit ergo difficultas de cauſa materiali. Pro cujus intelligentia nota ex D.R. in 1. d.28.q.1.art.4.§.2. Materiam primam conſiderabilem eſſe vel ut ſubjectum receptivū in ordine ad formam, vel ut ſubjectum tranſmutabile in ordine ad genus. Ex qua Doctrina.

883 Reſpondeo ad quæſitum: Materia prima ut ſubjectum receptivum non refertur prædicamentaliter ad formam. Ut verò eſt ſubjectum tranſmutabile, refertur prædicamentaliter ad agens. Ita quoad utramque partem D. R. loc. cit. quod repetit in 1. d.5. art.4. §.2. arg.3. & d.30. q.1. art.5. §.1. arg.2. & d.31. art.1.v. *item qua*. & in 2. d.36. q.1. art. 4. dub. 2. Prima pars probatur à Reſoluto ſic: Ubi non eſt oppoſitio relativa, relatio eſſe

non poteſt;at inter materiam,& formam, ut ſunt recipiens, & receptum, non eſt oppoſitio relativa: ergo inter materiam, & formam, ut ſunt &c. Relatio eſſe non poteſt. Min. prob. Ubi eſt habitudo compoſitionis, non eſt habitudo oppoſitionis, ſeu oppoſitio relativa; at inter materiam, & formam, ut ſunt recipiens, & receptum, eſt habitudo compoſitionis ut patet: ergo inter materiam, & formam ut ſunt &c. non poteſt eſſe oppoſitio relativa. Mai. declaratur: Quia habitudo compoſitionis eſt reſpectus,*in* habitudo verò oppoſitionis eſt reſpectus*Ad*;at reſpectus *in* & *Ad* circa eundem terminum, mutuò ſe excludunt: ergo ubi eſt habitudo compoſitionis non poteſt eſſe oppoſitio relativa. Unde Philoſ Metaph.tex.20.affirmat, ſcientiam non dici relativè ad ſcientem, quia inter ſcientiam,& ſcientem eſt habitudo *in*, & cōpoſitionis. Ex qua doctrina infert benè N.Dionyſius d.18.n.14. Nullā partem referri prædicamentaliter ad aliam compartem, neque ad totum: Quia uterque eſt reſpectus *in*,non reſpectus *Ad*.

884. Secunda pars prob. à D. R. ex comment.I. Phyſic.com. 70. dicente potentiam materiæ ut transmutabilem eſſe de prædicamento *Ad aliquid*. Prob. ratione: Relatio hujus generis fundatur in actione, & paſſione; at actio eſt ratio fundans reſpectum prædicamentalem agentis ad paſſum: ergo paſſio erit ratio fundans relationem prædicamentalem potentiæ ſubjectivæ ad agens; at materia prima

prima eſt potentia ſubjectiva: ergo. Dices: Relatio eſt actus ſecundus primum præſupponens; at materia prima ex ſe actum non habet: ergo habere non poteſt actum relationis annexum. Reſpondeo: Licet actus ſecundus ex ſe primum præſupponat excipiuntur tamen quantitas interminata, & relatio potentis recipere, ad quas non prærequiritur in materia actus primus, ſed ordo eſſentialis ad actũ primum. Aduerte tamen, quantitatem, & relationem in ſigno prioritatis ad omnem formam eſſe in materia entitativè, at non denominativè.

§. III.
DE TERTIO RELATIONUM Genere.

885 TErtium genus fundatur in menſurabili ad menſuram: Ut in ſcientia ad ſcibile, & in potentia ad objectum. De quo vide Authorem in 1. d.29. q. 1. art. 1. toto. Hic non eſt ſermo de menſura quantitatis phyſica, ſed de menſura intentionali, & objectiva, per quam rei veritatem metimur. Tanta enim eſt ſcientiæ perfectio, & latitudo in veritate formali, quanta fuerit veritas intrinſeca in objecto. Unde de ſcientia aſſerimus, non poſſe extendi extra ſpheram ſui objecti. Ecce commenſuratio utriuſque.

886 Quæres 1. An menſuratum referatur prędicamentaliter ad menſuram? Reſpondeo affirmativè. Ita Philoſ. in hoc cap. & D. R. loc. cit. Prob. Dependentia effectus à cauſa effectiva eſt ratio fun-

fundandi relationem ſecundi generis: ergo dependentia actus ſcientifici à ſuo objecto ſpecificante erit ratio fundandi relationem tertii generis. Confirmatur: Conuenientia phyſica unius cum alio fundat relationem unitatis: ergo commenſuratio ſcientiæ cum objecto ſcibili fundabit relationem menſuræ. Ubi nota: Licèt ſcientiæ ex ſua natura ſint menſurabiles fundamentaliter ab objecto, earum tamen menſurabilitas formalis eſt relatio diſtincta, & hujus generis.

887 Nec obeſt 1. Quòd ſcientiæ poſſint eſſe ſine objecto exiſtente: Quia relatio prædicamentalis terminum actu exiſtentem non exigit. In quo caſu relatio tertii generis ſcientiam non conſtituet actu menſuratam, ſed menſurabilem formaliter. Nec obeſt 2. Quòd ſcientiæ referantur tranſcendentaliter ad ſua objecta, ſubindeque videatur ſuperfluere ordo prædicamentalis. Actio enim eſt ordo tranſcendentalis ad terminum, & ſimul ratio fundandi prædicamentalem. Tum, quia ordo prædicamentalis terminatur ad objectum, tamquam ad purum terminum: Ordo vero tranſcendentalis tamquam ad ſpecificativum. Nec obeſt 3. Quod actu menſurari ſit denominatio extrinſeca à menſurante: Quia eſſe menſurabilem ab objecto eſt perfectio intrinſeca ſcientię. Sicut eſſe cognoſcibile eſt perfectio intrinſeca objecti, licèt actu cognoſci ſit denominatio extrinſeca à cognitione.

888 Quæres 2. An menſura ſit realiter

liter relata ad menſuratum? Non eſt ſermo de relatione rationis, aut de Phyſica alterius generis, ſed de relatione prædicamentali hujus generis. Reſpondeo negativè. Ita D.R. loc. cit. §. 2. Prob. ex eodem: Ratio *Menſuræ* eſt abſoluta, & de genere quantitatis: ergo non pertinet ad genus relationis. Antec. prob. Ratio menſuræ ſtat in eo quòd ſit *natura ſimplex* cui non poſſit fieri additio, aut diminutio; at hæc ratio eſt omninò abſoluta, & non reſpectiua: ergo ratio menſuræ eſt de genere abſoluto.

889 Infero 1. Relationem menſurabilis eſſe genere diſtinctam ab aliis. Ratio enim fundandi, nimirum comenſuratio actus cum objecto eſt diverſa ab unitate, & effectione, quæ ſunt rationes fundandi alia genera. Dices: Dependentia fundat relationem ſecundi generis; at commenſuratio actus cum objecto eſt dependentia unius ab alio: ergo fundat relationem ſecundi generis. Reſpondeo diſting. mai. Si ſit dependentia effectiva; concedo: Si ſit dependentia formalis à ſpecificativo extrinſeco; nego.

890 Infero 2. Relationem menſuræ eſſe non mutuam. Ita D.R. loc. cit. & S. Tom. 1 p. q. 13. art. 7. Prob. 1. ex Philoſ. dicente: Scibile, & ſenſibile dici *relata* quia alia ad ipſa, non quia ipſa ad alia referantur. Secundò: Ratio fundandi hoc genus eſt dependentia intrinſeca à ſpecificante; at ſcientia pendet ab objecto, non è contra: ergo ſcientiæ referuntur ad objecta, non hæc ad ſcientias. Di-

ces: Inter menſuratum, & menſuram eſt dependentia mutua: ergo, & mutua relatio. Antec. prob. ex Philoſ. 5. metaph. aſſerente, *plus menſuratum à menſura, quàm menſuram à menſurato pendere*; ly autem *Plus* mutuam ſupponit dependentiam. Reſpondeo: ly *Plus* verificatur ſic: Menſuratum pendet à menſura ſecundùm rem, menſura à menſurato ſecundùm rationem tantùm. Infero 3. Ad hoc genus non ſolùm pertinere menſuram veritatis, ſed etiam menſuram bonitatis, & honeſtatis. Ratio eſt: Quia actus voluntatis menſurantur à propriis objectis, ſicut actus intellectus.

891 Quæres 3. An menſura referatur prædicamentaliter ad menſuratum relatione alteriùs generis? Reſpondeo: Referri relatione ſecundi generis modo potentiæ. Ita D.R. §.3. ad 4. & art. 2. §. 1. arg. 2. quod dixerat d. 26. qu. 1. art. 2. §. 4. *Ad omnia*: Cui ſubſcribunt Caſtelvì diſp. 6. dub. 12. difficul. 3. arg. 1. Moneda diſp. 6. q. 3. n. 16. Parra fol. 291. n. 11. Sala diſp. 3. q. 4. concl 3. Prob. Cauſa refertur prædicamentaliter ad effectum relatione ſecundi generis; at objectum, ſeu menſura eſt cauſa effectiva menſurati, ſeu actus ſcientifici mediante ſpecie, motione, & concurſu ad actum: ergo menſura refertur prędicamentaliter ad menſuratum. Min. patet ex communi dicto: *Ex objecto, & potentia paritur notitia.* Ubi nota; objectum non ſolùm formaliter, ſed etiam effectivè, ſaltem mediatè, ad actum concurrere mittendo ſpeciem, & movendo potentiam. AR-

ARTICULUS V.

AN RELATIO PRÆDICAMENTAlis diſtinguatur realiter à fundamento, & Termino.

PRopoſitam difficultatem ſubtiliter edifferit D.R. in 1. d.28. q.1. & 2. Ut verò cum claritate procedamus, ſit.

§. I.

RELATIO NON CONSISTIT IN fundamento, & Termino ſimul.

892 PRima ſententia affirmat: Relationem identificari cum fundamento, & termino ſimul. Itaque ſimilitudo Petri cum Paulo fundata in albedine dicit albedinem Petri in recto, & Pauli in obliquo. Ita Durandus in 1. d.30. q.2.Cui adhæret Hurtado diſp.15. Metaph.§.4.

893 Hæc ſententia eſt falſa, & contra D.R. Ideò impugnatur 1.Cognitio nō conſiſtit in potentia, & objecto, neque actio in cauſa, & effectu,ſed in modo ab utroque diſtincto: ergo relatio prædicamentalis non conſiſtit in fundamento, & termino, ſed in modo diſtincto. Secundò: Relatio eſt purus ordo unius ad aliud; at fundamentum,& terminus; cum ſint res abſolutæ, non ſunt purus ordo ad terminum: ergo fundamentum, & termi-

terminus non ſunt relatio prædicamentalis. Tertiò: Relatio Paternitatis divinæ non conſiſtit in fundamento, & termino; aliàs Filius eſſet de conſtitutivo Patris: ergo neque relatio Paternitatis creatæ. Quartò: Relatio eſt aliud à termino: ergo non conſiſtit in fundamento, & termino. Antec. prob. Relatio eſt *ordo unius ad aliud*, nimirum ad terminum: ergo. Reſpondeo: Relationem non eſſe ordinem unius ad aliud, ſed eſſe unum, & aliud. Contra: Numerus binarius eſt unum, & aliud; atqui non eſt relatio: ergo relatio non eſt unum, & aliud præcisè.

894 Quintò: Similitudo Petri cum Paulo vel eſt intrinſeca Petro, vel extrinſeca? Si ſecundum, relatio ſimilitudinis erit denominatio extrinſeca: Si primum, ſimilitudo eſt perfectio intrinſeca in fundamento; atqui eſt perfectio diſtincta ab albedine Petri: ergo. Min. prob. Similitudo cum Paulo eſſentialiter connotat albedinem in Paulo exiſtentem; at albedo exiſtens in Petro non connotat eſſentialiter albedinem Pauli: ergo ſimilitudo cum Paulo eſt perfectio diſtincta ab albedine Petri.

895 Objices: Poſita albedine in Petro, & Paulo, & modo relationis ſublato, neceſſariò erunt ſimiles: ergo relatio ſimilitudinis ſtat in utraque albedine, non in accidente diſtincto. Antec. pob. Similia ſunt, *quorum qualitas eſt una*; at in Petro, & Paulo, ſublato omni modo diſtincto, eſſet una qualitas, nimirum albe-

albedo: ergo ſublato modo relationis eſſent ſimiles. Confirmatur: Numerus binarius conſiſtit in duplici unitate, totum in ſuis partibus: ergo relatio conſiſtit in utroque extremo. Ad confirmationem neganda eſt conſequentia: Quia numerus, & ens naturale ſunt realiter compoſita. Relatio verò eſt forma ſimplex in creatis, ſicuti in divinis, ſalva ſemper infinita diſtantia entitativa.

896 Reſpondeo ad objectionem diſting. antec. Erunt ſimiles formaliter; nego: Fundamentaliter; concedo. Dices: Ergo erunt formaliter diſſimiles. Nego conſeq. Nam aliud eſt non ſimile, & aliud diſſimile formaliter ex Megalogica num *616*. Ad probationem antecedentis in objectione poſiti dico, deſcriptionem illam ſimilia ſunt *quorum qualitas eſt una* intelligendam eſſe de ſimilitudine fundamentali. Addo, qualitatem, illa in Petro, & Paulo exiſtentem, ſublata relatione, non eſſe *unam* formaliter, ſed plures, & ſolùm fundamentaliter unam; alias daretur à parte rei unitas formalis poſitiva pluribus communis, cujus contrarium conſtat ex Megalog. à num. 652. Itaque modus relationis non facit, quòd Petrus, & Paulus habeant albedinem in ſe ipſis: ſed quòd Petrus in habendo albedinem ſit conformis Paulo.

897 Ex dictis in ſolutione infero 1. Quantitatem, ſublata relatione, non

eſſe æqualem formaliter, nec inæqualem: Quia enim ex ſuo genere eſt indifferens ad æqualitatem, & inæqualitatem formales, determinari debet per relationem ſuperadditam. *Dices*: Sequitur, Montem ſublata divinitus relatione, non eſſe majorem formaliter Formica; at hoc eſt ridiculum: ergo. Reſpondeo: Sublata divinitus relatione, nulla eſſet comparatio phyſica inter Formicam, & Montem: ſubindeque licèt maneret mons entitativè, & materialiter major Formica, ſed non formaliter. Sic, quantitas rarefacta denſam excedit materialiter, non formaliter.

898 Infero 2. Relationem eſſe formam diſtinctam à fundamento, & termino: Quia iſtæ ſunt res abſolutæ, relatio purus ordo. Infero 3. Relationem non eſſe denominationem extrinſecam à ſolo termino. Non enim Petrus dicitur ſimilis *Paulo*, per id quod eſt in Paulo, ſed per id quod in ſe habet.

§. II.

SENTENTIA BACCONICA.

899 RESolutio Ariſtotelica, & Bacconica: Relatio prædicamentalis eſt accidens realiter diſtinctum à fundamento, & termino intrinſecè inhærens fundamento. Ita D. R. loc. cit. D. Angel. 1. p. q. 28. art. 2. D. Subtil. in 3. d. 3. q. 1. quibus adhærent unanimiter diſcipuli. Quod verò hæc fuerit Ariſtotelis opinio, oſtendit diſertè D. *R.* loc. cit.

cit. Ubi plura ad intentum expendit ejus teſtimonia. Probant aliqui reſolutionem in hunc modum: Ad novam denominationem nova requiritur receptio formæ; at Petrus noviter denominatur Pater: ergo recepit novam Paternitatis formam. Sed contra: Relatio non advenit de novo fundamento; eſt enim ei congenita quoad entitatem, ut oſtendimus. Secundò; Alii ſic diſſerunt: Relatio ſeparatur à fundamento ſublato termino: ergo eſt forma à fundamento diſtincta. Reſpondeo: Separatur quoad denominationem, non quoad entitatem. Quare aliter.

900 Prob. Reſol. ratione deſumpta ex D. R. in 1. d. 28. q. 1. art. 3. Nomine relationis prædicamentalis intelligimus formam, quæ eſt purus ordo, vel cujus totum eſſe eſt ad aliud; at hujuſmodi forma eſt realiter diſtincta à fundamento, & termino: ergo relatio prædicamentalis eſt accidens realiter diſtinctum ab eiſdē. Mai. patet: Sicut enim nomine ſubſtantiæ intelligimus rem abſolutam, quæ eſt tota ad ſe, ita nomine relationis intelligimus accidens, cujus totum eſſe eſt *Ad aliud*. Unde D. R. in 3. d. 33 qu. 1. art. 6. §. 1. v. *dico* ait: *Genus relationis dicit puram relationem* Minor prob. Fundamentum relationis vel eſt quantitas, vel qualitas, aut aliquod ex prædicamentis abſolutis; at nullum ex his eſt purus ordo, ut patet: ergo forma, quæ eſt purus ordo, realiter diſtinguitur à fundamento, & termino.

901 Reſpondebis: Saltem cum prædicamento actionis, quæ eſt tota ad terminum, poſſe identificari relationem. Sed contra: Totum eſſe actionis non eſt referre: ergo actio non eſt purus ordo. Antec. prob. Munus eſſentiale actionis eſt producere: ergo totum eſſe actionis non eſt referre. Quare, reſpectus actionis ad terminum eſt ordo tranſcendentalis, & mixtus; non purus ordo, & prædicamentalis.

902 Prob. 2. Reſol. Intellectus cogitur intelligere Patrem in ordine ad filium: ergo aliquid datur in Patre cogens ad hujuſmodi intellectionem; at hoc non eſt ſubſtantia Patris ſecundùm ſe: ergo eſt relatio diſtincta à ſubſtantia ſui fundamenti.

903 Prob. 3. Super entitatem ſimplicem fundantur relationes genere diverſæ: ergo relatio diſtinguitur à fundamento. Antec. prob. Similitudo, & cauſalitas ſunt relationes genere diverſæ; illa enim ſpectat ad primum genus, hæc ad ſecundum; at ſuper entitatem ſimplicem caloris *A*, fundantur relationes ſimilitudinis, & cauſalitatis ad calorem *B*, à ſe productum: ergo ſuper entitatem ſimplicem fundantur relationes genere diverſæ. Ita arguit D. R. d. 28. q. 2. art. 3. §. 1. arg. 1.

904 Prob. 4. Ex eodem d. 32. art. 3. Poteſt fundamentum intendi, quin fiat intenſior relatio, & è contra: Poteſt fundamentum remitti, facta intenſiori relatione: ergo relatio realiter diſtinguitur à fundamento. Antec. declaratur: Si

tenim

enim in Petro, & Paulo ſit albedo ut quatuor, & hæc in utroque intendatur uſque ad gradum ſextum, intenditur proculdubio albedo quin fiat intenſior ſimilitudo: non enim ſunt magis ſimilia duo alba ut ſex, quam duo alba ut quatuor; cum ſimilitudo fundetur in æqualitate graduum. Rurſus: Sit in Petro albedo ut duo, & in Paulo albedo ut ſex, & hæc in Paulo remittatur uſque ad duo, intenditur ſimilitudo, & albedo remittitur: ergo.

§. III.

OBJECTIONES.

905 Objicies 1. Ex Reſolutione Bacconica plura ſequerentur abſurda: ergo non eſt tenenda. Antec. prob. Primò enim ſequeretur, ad productionem unius albi in hoc loco mutari omnia albedinem habentia in mundo: Siquidem nova in illis reſultat relatio ſimilitudinis ad album recenter productum. Secundò: Ad productionem unius culicis inverti totam naturam; omnia enim in mundo exiſtentia ſunt ei ſimilia, aut diſſimilia. Tertiò: In minimo arenæ grano eſſent innumerabiles relationes ſimilitudinis ad alia grana, & diſſimilitudinis ad alias creaturas; at hæc ſunt paradoxa, & abſurda: ergo. Reſpondeo nego antec. Ad primum nego antec. Quia relatio ſimilitudinis eſt congenita cum fundamento: Subindeque neceſſarium non eſt ad unius albi productionem novas in-

præexiſtentibus relationes reſultare, ſed ad album poſterius terminari. Ad ſecundum: Producto culice omnia incipiunt denominari ei ſimilia, aut diſſimilia per relationem à principio congenitam: Sicut omnia incipiunt denominari ei coexiſtentia. Ad tertium: In grano arenæ ſufficit unica numero relatio ſimilitudinis ad alia grana, quæ fortè eſt etiam diſſimilitudo reſpectu aliorum. Ita D.R. in 1. d. 28. q. 1. art.3. §.3. Conſonat D. Angel. 3. p. q. 35. art. 5.

906 Objicies 2. Si relatio diſtingueretur á fundamento, daretur infinitum in actu; at hoc eſt abſurdum: ergo. Sequela prob. 1. Relationes ſimilitudinis inter duo alba fierent ſimiles per alias, iſtæ per alias, & ſic in infinitum. Secundò: Si relatio dupli ad dimidium ſit modus diſtinctus à quantitate ulnari, alia erit relatio tripli ad tertiam partem, & quadrupli ad quartam, & ita in infinitum ad infinitas partes proportionales. Reſpondeo nego ſequelam. Ad primam probationem nego antec. Relatio enim ſimilitudinis per ſe ipſam aſſimilatur alteri: Sicut unio, quæ eſt ratio formalis uniendi alia ſe ipſa unitur extremis. Ita D. R. d. 28. q. 1. art. 2. §. 5. ad 1. vide n. 868. Ad ſecundum Reſpondet D. R. ibidem: Relationes illas eſſe in potentia, ſicuti & partes proportionales. Vide Megalog. n. 918.

907 Objicies 3. Si relatio eſſet accidens diſtinctum à fundamento, relatio inæqualitatis s quæ eſt in uumero ſeptenario reſpectu ternarii, eſſet in ſeptem unitatibus

uni-

unitatibus ; at idem numero accidens nequit eſſe in multiplici ſubjecto : ergo. Reſpondeo : Idem accidens diſcretum poteſt eſſe in multiplici ſubjecto inadæquato. Vide ſupra n. 793.

908 Objicies 4. Diverſitas ſpecifica à bruto non eſt relatio prædicamentalis diſtincta ab homine : ergo relatio diverſitatis ſpecificæ non diſtinguitur à fundamento. Antec. prob. Diverſitas ſpecifica à bruto eſt homini eſſentialis : ergo non eſt relatio prædicamētalis diſtincta ab homine. Prob. conſequ. Si enim diverſitas eſſet accidens diſtinctum ab homine, homo accidentaliter, & non eſſentialiter differret à bruto quod eſt prorſus falſum. Reſpondeo. Diverſitas abſoluta, & fundamentalis eſt homini eſſentialis, at diverſitas relativa, & formalis eſt ei accdentalis ; accidit enim homini comparatio cum bruto. Non tamen homo accidentaliter differt à bruto : Homo enim, & brutum differunt per proprias differentias eſſentiales, quæ ex proprio munere faciunt differre. Relatio autem diverſitatis, cum ſit purus ordo, non facit ex proprio munere differre ; ſed eſt purus ordo inter diverſa.

909 Dices: Inter lapidem, & Angelum eſt relatio diverſitatis; at hujuſmodi diverſitas non eſt relatio diſtincta à lapide : ergo. Minor prob. Accidens corporeum, cujuſmodi eſſet relatio illa utpotè dimanans ex ſubjecto corporeo, eique inhærens, nequit ad ſpiritum terminari. Reſ-

pon-

pondeo: Licèt Spiritus non poſſit terminare relationem ſimilitudinis cum re corporea, poteſt tamen relationem diſſimilitudinis terminare.

§. IV.

ALIÆ DIFFICULTATES.

910 Quæres 1. An relatio prædicamentalis ſit entitas, an modus. Reſpondeo: Eſſe modum fundamento neceſſariò affixum. Ita colligo ex D. R. d. 28. q. 2. art. 4. §. 2. ad 4. Ubi affirmat, *actualem inhærentiam ad fundamentum eſſe de eſſentia relationis*; at accidentia entitativa ſunt ſeparabilia. ergo Secundò: Licèt fundamentum poſſit eſſe ſine relatione, relatio ſine fundamento eſſe non poteſt. Tertiò: Actio eſt modus agentis circa terminum: ergo relatio erit modus fundamenti in ordine ad terminum.

911 Dices: Modus reducitur ad prædicamentum rei, quam modificat, ut videre eſt in ſubſtantia; at paternitas, & ſubſtãtia Patris pertinent ad diverſa prædicamenta. ergo Paternitas non eſt modus. Reſpondeo nego antec. Quia actio eſt modus agentis ſubſtantiæ, & figura eſt modus quantitatis à ſe terminatæ, & tamen pertinent ad diverſa genera.

912 Si autem inquiras, à quo producatur modus relationis? Reſpondeo Pendere à cauſa productiva ſui fundamenti, quo poſito reſultat: ideò pendet per ean-

dem

dem actionem, quia reſultat per ſimplicem emanationem: Undè diximus, eſſe proprietatem congenitam cum fundamento. Ex qua doctrina infero 1. Relationem ante exiſtentiam termini denominare fundamentum *proxime referibile*: Poſito termino denominare *actualiter relatum*; & ſublato termino fundamentum denominat *habitualiter relatum*. Undè relatio ſecundùm eſſe *in* praeexiſtit formaliter in ſubjecto; ſecundum eſſe *Ad* ſolùm entitativè. Infero 2. Eſſentiam relationis prædicamentalis non eſſe actu referre, ſed conſtituere ſubjectum proximè referibile. Ita poſt D. R. Cajetanus 1. p. q.40. art. 1. cum aliis Thomiſtis. Prob. 1. Quia verba in definitione relationis poſita non dicunt actum referendi, ſed formalem aptitudinem. Secundo: Paternitas ante ſecundam generationem non denominat Patrem actu relatum ad ſecundum filium, ſed formaliter referibile. Tertio: Species Angelicæ ante exiſtentiam futurorum non denominant intellectum Angelicum actu aſſimilatum futuris, ſed proximè, & formaliter aſſimilabile: ergo relatio ante exiſtentiam termini ſolùm denominat referibile formaliter. Licèt enim fundamentum ſit ex ſe referibile materialiter; per relationem ſit formaliter referibile. Dices: De eſſentia modi eſt actu modificare: at relatio eſt modus: ergo de eſſentia relationis eſt actu referre. Reſpondeo: De eſſentia modi eſt actu modificare juxta capacitatem ſubjecti: Fundamentum autem, antequam

termi

terminus coexiſtat, non eſt capax denominari actu relatum, ſed actu formaliter referibile.

913 Quæres 2. An relatio habeant propriam exiſtentiam? Reſpondeo affirmativè. Ita D.R. in 1. d.28. q.2. art. 3. §.1 ratio.6. cui conſonat S. Thom. 3. p. q. 17. art. 2. Probatur 1. Accidens habet propriam exiſtentiam, ut oſtendimus; at relatio eſt accidens: ergo relatio habet propriam exiſtentiam. Secundò: Eſſe *ad ſe*, & eſſe *ad aliud* ſunt diverſa eſſe: ergo entitas abſoluta, & relatio habent diverſas exiſtentias.

ARTICULUS VI.

DE FUNDAMENTO RELATIONIS.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA.

414 Nota 1. Relatio, ut prælibavimus, verſatur inter fundamentum & terminum. Illud reſpicit ſecundum eſſe *in*, hunc ſecundum eſſe *ad*: ideò inter fundamentum & terminum debet eſſe habitudo oppoſitionis, & non compoſitionis: Undè infert D. R. in 1. d. 2. q.2. art. 4. §. 4. accidentis ad ſubjectum non eſſe relationem realem. Quia accidens reſpicit ſubjectum ſecundum eſſe *in*, non ſecundum eſſe *ad*. Ideò eſt habitudo compoſitionis, & ſecundum dici, non habitudo oppoſitionis & ſecundum eſſe

ſſe prædicamentale.

915 Infert 2. D. R. in 2. d. 25. q. 1. artic. 2. §. 3. ad 5. &c. fundamentum eſſe realiter diſtinctum à termino formali. Ratio eſt: Quia eadem forma non poteſt eſſe intrinſeca & extrinſeca eidem ſubjecto; at relatio eſt intrinſeca fundamento ſecundum eſſe *in*, & extrinſeca termino ſecundum eſſe *ad*: ergo fundamentum, & terminus non poſſunt eſſe eadem entitas. Objicies: Anima ut cognoſcitiva dicit relationem realem ad ſe ipſam ut cognoſcibilem: ergo eadem entitas animæ eſt ſubjectum & terminus relationis. Reſpondeo nego conſequentiam: Quia relatio animæ ut cognoſcitivæ non terminatur ad ipſam animæ entitatem, cui innititur; ſed ad verbum mentis per cognitionem producibile, qui eſt terminus poſſibilis cognitionis. Ita D. R. loc. cit. ad 5.

916 Nota 2. Tria hæc *Subjectum*, *Ratio fundandi*, & *Fundamentum*, in communi ſententia, ſe habent eodem prorſus modo, ac corpus, albedo, & album. Subjectum ſolet dici fundamentum remotum: concretum reſultans ex ſubjecto & ratione fundandi dicitur fundamentum proximum. Dixi *in communi ſententia*, quia D. Reſolutus in modo explicandi rationem fundandi ſingulariter procedit.

917 Nota 3. In eodem ſubjecto fundari poſſunt relationes genere diverſæ ad eundem terminum. Etenim cognitio quatenus aſſimilatur intentionaliter objecto fundat in ſe relationem primi generis: ut effecta ab objecto, & potentia fundat relatio-

lationem ſecundi generis: prout verò menſuratur ab objecto, fundat tertium genus, has tres relationes eſſe realiter diſtinctas inter ſe & à ſubjecto eſt certum in noſtra ſententia. An verò rationes fundandi ſint inter ſe, & à ſubjecto diſtinctæ, videbimus poſteà. Vide Authorem in c. d.2. q. 2. artic.3. §.2. toto. Nota 4. ex eodem art. 4. §,3. & 4. ad relationem realem phyſicam requiri rationem fundandi phyſicè exiſtentem. Sicuti ad relationem intentionalem, & rationis, requiritur quòd fundetur modo intelligibili.

§. II.

SINGULARIS SENTENTIA D. *Reſoluti de ratione fundandi.*

918 NOſter D. R. in 1. d. 26. q. 2. art.3. §.2. in fine, de ratione fundandi relationem ita ſingulariter diſſerit: *Reſpondeo quod ratio fundandi relationem eſt in eodem genere cum relatione fundata, & ita in genere relationis: differt tamen à relatione fundata, quia relatio ut fundata præſupponit ſe ipſam ut eſt ratio fundandi, quia actus & potentia non variant eſſentiam, ſed pertinent ad idem genus; res tamen ut in actu præſupponit ſeipſam ut in potentia, ita quod eſſe in potentia rei eſt primum eſſe rei, & primum fundamentum, eſſe verò in actu eſt fundamentum ipſum: ſic primum eſſe radicabile quod relatio habet in fundamento vocatur ratio fundandi, & fundamentum ulti-*

mum

um verè, & actualiſſimum quod habet, vocatur ratio fundata. Hæc Doctor Reſolutus.

919 Itaque, in modo explicandi rationem fundandi relationem prædicamentalem, ſingulariter procedit Author. Apud quem fundamentum proximum, & ratio fundandi non ſunt idem, ut conſtat ex his, quæ habet in 2 d. 34. art. 1. *Iſte modus*: aſſerit enim fundamentũ proximum eſſe ens abſolutum, rationem verò fundandi eſſe de genere relativo. Pro cujus intelligentia.

920 Obſerva ex dicēdis in Phyſica, formas educibiles præcontineri in potentia ſubjecti ante eductionem ſecundũ eſſe eſſentiæ realiter diſtinctũ à ſubjecto, quod D. R. vocatur eſſe *inchoatum & ſeminale.* Quia verò relatio reſultat ex entitate ſui fundamenti dicendum eſt in illa præcontineri ſecundum eſſe eſſentiale, & inchoatum, realiter diſtinctum ab entitate ſui fundamenti. Illud ergo eſſe eſſentiale & inchoatum quod habet relatio ut præcontenta ſeminaliter in ſuo fundamento, vocatur à Reſoluto *Primum eſſe radicabile relationis & ratio fundandi.* Et quia eſſentia & exiſtentia, ut diximus, differunt ſicut actus & potentia totales, potentia verò eſt prior actu totali: Relatio ſecundum eſſe potentiale & ſubjectivum eſt prior ſeipſa ſecundum eſſe actuale, ſubindeque eſt gradualiter compoſita ex multiplici gradu eſſendi, ita ut relatio ſecundum gradum potentialem ſit ratio fundandi ſe ipſam ſecundum gradum actualem.

lem. Sicut fructus ſecundum eſſe ſeminale & primordiale quod in grano habet, eſt ratio ſeipſum producendi ſecundum eſſe actuale.

921 Explicatur hoc: In entitate caloris fundantur duæ relationes diſtinctæ, nimirum ſimilitudinis & cauſalitatis ad alium calorem terminatæ. Quæro nunc, quid ſit in calore ſimilitudo illa fundamentalis, quæ eſt ratio fundandi relationem ſimilitudinis formalis? Reſpondetur communiter eſſe entitatem abſolutam caloris. Verùm D.R. præter entitatem abſolutam, aliquid aliud de proximo requiri affirmat, nimirum entitatē ipſam relationis ſecundum eſſe primordiale & eſſentię, in entitate caloris ſeminaliter contentam. Undè conſequenter affirmat: *Rationem fundandi relationem eſſe in eodem genere cum relatione fundata.* Utraque enim eſt in genere ſimilitudinis, & differunt ſecundum eſſe inchoatum & perfectum, potentiale & actuale. Hoc ſuppoſito.

921 Reſolutio Bacconica: Ratio fundandi relationem eſt in eodem genere cum relatione fundata; eſt enim relatio ipſa ut ſubjectivè præcontenta in potentia ſui fundamenti. Ita D. R loc. cit. conſonat *D. Angel.* q. 7. *de potentia* art. 9. Ubi affirmat rationem fundandi relationem debere eſſe aliquo modo relativā, & comparabilem ad terminum, nimirum inchoatè. Antequam rationem probativam reſolutionis proponam, obſervo formam ſecundum gradus diverſos poſſe ad ſeipſam diſponere. Ita defendunt communi-

muniter Thomiſtæ, in quorum ſententia
nima rationalis ſecundum gradum entis
ſt diſpoſitio ad ſeipſam ſecundum gra-
um corporis, iſte eſt diſpoſitio ad gra-
um viventis, hic ad gradum ſentientis,
ſentiens ad gradum rationalis; Addunt,
proprietates conſequentes ad gradus ſu-
periores eſſe diſpoſitiones prævias ad in-
eriores: Unde affirmant, accidentia
propria viventis diſponere ad gradum
nimalis, & ſic de aliis. Ita diſſerit Ler-
na q.13. *de generat.* n. 2. dicens eſſe ſen-
entiam D.Thom.1.p.q.76. à 6. ad 1. Hinc
rgo deſumitur efficax argumentum apa-
itate in favorē Reſolutionis Bacconicæ,
uod ſic proponitur.

923 Si propter aliquam rationem re-
atio ſecundum eſſe inchoatum, & poten-
iale non poſſet eſſe ratio fundandi ſe-
pſam ſecundum eſſe actuale, maximè
quia eadem forma non poteſt eſſe ratio
undandi ſeipſam; at non repugnat for-
nam ſecundum diverſos gradus eſſendi
ſſe rationem fundandi ſeipſam: ergo
alatio ſecundum eſſe potentiale eſt ra-
io fundandi ſeipsā ſecundum eſſe actua-
e. Conſequentia eſt evidens. Minor in
ua eſt difficultas prob. Non minùs vi-
entur diſtingui, & opponi inter ſe
iſpoſitio cum forma ad quam ordinatur,
uam ratio fundandi cum re fundata;
t eadem forma, per hos ſecundum diver-
os gradus poteſt eſſe diſpoſitio ad ſe-
ſam; ergo non repugnat eandem for-
am ſecūdum diverſos gradus eſſe ratio-
em fundandi ſeipſam. Confirmatur:

Rela-

Relatio ſecundum gradus primordiales poteſt eſſe diſpoſitio ad ſeipſam ſecundum gradus actuales : ergo relatio ſecundum gradus primordiales poteſt eſſe ratio fundandi ſeipſam ſecundum gradus actuales. Antecedens prob. Forma corporis humani ſecundum gradus communes, qui ſunt priores ſingularibus, eſt diſpoſitio ad ſeipſam ſecundum gradus poſteriores : ergo. Diſparitatem evidentem deſidero.

924 Probatur 2. Reſol. Quia juxta hunc dicendi modum facilè explicatur dictum illud communiter receptum : Ad relationes genere diverſas requiri rationes fundandi genere diverſas. Vel enim rationes fundandi ſunt abſolutæ, vel relativæ. Si ſecundum, habeo intentum. Si primum ad hujuſmodi rationes fundandi abſolutas, erunt neceſſaria alia, & alia in infinitum. Ne ergo in has anguſtias deveniamus, reſolvimus relationem ſecundum eſſe primordiale eſſe rationem fundandi ſeipſam ſecundum eſſe actuale, & diverſis relationibus actualibus diverſas correſpondere in fundamētis rationes fundandi. Hac ratione vtitur D.R. in 1. d.2. q.2. à 3. §.2. ad 2. inſtantia confirmatur : Quia juxta noſtrā Reſol. facilè explicatur, quomodo diverſæ relationes cognoſcitivi, & cognoſcibilis poſſint fundari ſuper ſimplicem entitatem Angeli : Licèt enim ſit idem fundamentum, rationes fundandi ſunt diverſæ.

925 Itaque ſicut ſubjectum generationis,

nis, in ſententia D.R. non eſt nuda entitas materia prima, ſed compoſitum potentiale reſultans ex materia, & forma generanda quatenus ſeminaliter præcontenta in potentia propinqua materiæ, ut ſingulariter affirmat in 2. d.18.ar.3. Ita fundamentum proximum relationis non eſt nuda entitas fundamenti, ſed aggregatum coaleſcens ex entitate abſoluta fundamenti, & relatione prçcontenta in illo ſecundum eſſe ſeminale. Ita ut albedo quidem ſit ſubjectum relationis, ratio verò fundandi ſit relatio ipſa modo explicato.

926 Probatur 3. Reſol. Relatio in termino exiſtens ſecundum diverſos gradus eſt ratio referendi, & ſimul terminandi: ergo relatio in fundamento exiſtens ſecundum diverſos gradus poterit eſſe ratio referendi, & ſimul fundandi. Antecedens conceditur à Thomiſtis nobiſcum defendentibus relationem mutuam terminari ad relativum. Conſequentia tenet à paritate.

927 Objicies 1. Eſſe radicale relationis eſt indiſtinctum ab entitate abſoluta fundamenti; at ratio fundandi eſt eſſe *radicale* relationis quod in fundamento habet, ut ait D. R. ergo ratio fundandi relationem eſt indiſtincta à fundamento abſoluto. Reſpondeo neg. min. Non enim ait D. R. rationem fundandi eſſe relationem ſecundum eſſe radicale, ſed *ſecundum eſſe radicabile*. Eſſe radicale eſt indiſtinctum ab entitate abſoluta fundamenti. Eſſe verò radicabile eſt

indiſtinctum ab entitate relationis, quę ſecundum gradum ſeminalem radicatur in ſubjecto.

928 Objicies 2. Gradus potentialis relationis, poſita conditione, tranſit in actum: Sicut ſemen tranſit in fructum: ergo relatio ſecundum gradum potentialem non poteſt eſſe ratio fundandi ſeipsam. Probatur conſequentia: Quia ratio fundandi manet cum re fundata. Reſpondeo 1. neg. antecedens. Quia gradus potentialis rei manet ſimul cum gradu actuali, ut oſtendimus à n. 213. Dato tamen antecedenti neg. conſeq. Quia generatio tranſit, & tamen per vos eſt ratio fundandi Paternitatem permanentem.

§. III.

AN RELATIO FUNDETUR immediate in ſubſtantia.

929 Resolutio: Relatio 1. & 2. generis fundatur immediatè in ſubſtantia. Ita D.R. in 1.d.31.ar.1. & in 3.d.8.q.1.ar.1.D.Angel. 1.p.q.28.art.1. probatur 1. authoritate Philoſ. 5. Meta. cap.15. ubi enumerans ſpecies primi generis relativi, ita habet: *Secundum unum etenim omnia dicuntur: Eadem enim ſunt, quorum ſubſtantia eſt una: Similia verò, quorum qualitas eſt una. Aequalia autem, quorum quantitas eſt una*: ergo relatio 1. generis fundatur in ſubſtantia, ſicuti in quantitate, & qualitate.

930 Pro-

930 Probatur 2. ratione: Non minus conveniunt Petrus, & Paulus in ratione hominis, quam duo albo in albedine; at convenientia in qualitate albedinis fūdat relationem primi generis: ergo, & convenientia in ſubſtantia. Tertiò: Relatio Filii immediatè fundatur in ſubſtantia genita. Quartò: Relationes divinæ immediatè fundantur in ſubſtantia Deitatis ut patet. Nota in Petro v. g. diveſa eſt relatio identitatis fundata in unitate ſubſtantię à relatione ſimilitudinis fundata in unitate qualitatis. Dices: Subſtantia, & qualitas per eandem quantitatem ſunt impenetrabiles: ergo per eandem relationem erunt ſimiles. Nego conſeq. & paritatem: Quia impenetrabilitas eſt effectus ſolius quantitatis. Similitudo verò eſt effectus unitatis ſpecificæ, quæ in ſubſtantia, & qualitate eſt diverſa.

931 Objicies: Subſtantia eſt ens abſolutum, & ad ſe: ergo non poteſt ad aliud referri. Reſpondeo: Poteſt per formam relationis diſtinctæ; non enim ſit relatio, ſed relata. Obijcies 2. Identitas inter duo individua realiter diſtincta eſt opus rationis: ergo non relatio realis. Reſpondeo: Identitas abſoluta inter duo realiter diſtincta in creatis eſt opus rationis: Identitas relativa eſt accidens phyſicum. Objicies 3. Unitas ſpecifica eſt ens intentionale: ergo non accidens phyſicum. Reſpondeo: Unitas formalis abſoluta eſt ens rationis: Unitas fundamentalis eſt realiter exiſtens. Obijcies 4. Ratio fundandi debet diſtingui à fundamen-

to. Reſpondeo: Antecedens eſſe verum, quia relatio ſecundum eſſe primordiale realiter ab omni ſubſtantia diſtinguitur.

§. IV.

AN UNA RELATIO POSSIT fundari in alia.

932 RAtio dubitandi pro parte affirmativa: Quia non minus conveniunt duę paternitates in genere relationis, quam duę albedines in genere qualitatis; at convenientia albedinum eſt fundamentum ad relationem ſimilitudinis: ergo, & convenientia paternitatum, ſubindeque relatio ſimilitudinis poteſt in relatione paternitatis fundari. Pro cujus reſolutione.

933 Nota ex D.R. in 1. d. 32. q. 1. ar. 1 Inter duo alba ejuſdem intenſionis poſſint diſtingui tres æqualitates. Vel enim ſunt æqualia in albedine, vel ſunt æqualia in ſimilitudine, vel ſunt æqualia in ipſa æqualitate. Duæ æqualitates priores ſunt relationes reales: quarum prima fundatur in qualitate, ſecunda in ſimilitudine. Tertia eſt relatio rationis: Una enim aqualitas in altera fundari non poteſt. Ita D.R. loc.cit.

934 Reſolutio 1. Una relatio non poteſt fundari in alia ejuſdem ſpeciei. Ita D.R. ar.3. Itaque duæ relationes ſimilitudinis non ſunt ſimiles inter ſe per alias relationes, ſed per ſeipſas. Probatur: Quia

Quia ſi eſſent ſimiles per alias relationes, iſtę aſſimilarentur per alias, & alias in infinitum. Secundò: Nulla forma perficitur per aliam ejuſdem rationis; ad rationem enim formalem non datur alia: Undè actio ſeipſa fit, exiſtentia ſeipſa exiſtit, unio ſeipſa unitur; at relatio ſimilitudinis eſt ratio formalis referendi alia: ergo relatio ſimlitudinis ſeipſa aſſimilatur, non per diſtinctam relationem. Reſpondebis: Relationem eſſe rationem formalem aſſimilandi fundamentum termino, non verò aſſimilandi ſeipſam alteri relationi immediatè, ſubindeque indigere relatione diſtincta, ut fiat ei ſimilis. Contra: Quia unio eſt ratio formalis uniendi extrema diſtincta, eſt ratio formalis uniendi ſeipſam: Idem de actione, & exiſtentia: ergo quia ſimilitudo eſt ratio formalis aſſimilandi extrema diſtincta, erit ratio formalis aſſimilandi ſeipſam.

935 Reſolutio 2. Una relatio poteſt fundari ſuper aliam diverſæ rationis, & ſpeciei. Ita D.R. art.4. Hanc Reſol. prob. ratio dubitandi propoſita num. 931. Secundò: Licèt Paternitas ſit ratio formalis referendi Patrem ad Filium, non eſt ratio formalis referendi in omni genere, aliàs ſuperfluerent in Patre aliæ relationes: ergo non eſt ratio formalis aſſimilandi ſeipſam alteri Paternitati, ſubindeque indiget modo relationis diſtincto. Confirmatur: Ordo ſimilitudinis ad aliã Paternitatem terminatus eſt contingens Paternitati: ergo eſt relatio prædica-

 men-

mentalis & diſtincta à paternitate. Conſequentia patet. Antecedens prob. Licèt Paternitas ad Filiationem eſſentialiter terminetur, non tamen coexigit neceſſariò aljam Paternitatem, ut patet: ergo ordo ſimilitudinis cum alia Paternitate eſt ei contingens.

936 Adverſus 2. Reſol. objicies 1. Omnis relatio eſt ratio formalis referendi: ergo nulla relatio poteſt per relationem diſtinctam referri. Secundò: Relatio eſt minimæ entitatis: ergo una ſuper aliam fundari non poteſt. Reſpondeo ad 1. diſting. antec. Ratio formalis referendi in omni genere; nego: In aliquo genere determinato; concedo antec. & neg. conſeq. Sicut cognitio eſt ratio formalis cognoſcendi alia, non cognoſcendi ſeipſam. Ad ſecundum nego conſequentiam: Quia figura eſt modus quantitatis, ſuper quam tamen fundatur modus præſentiæ, & in relatione fundatur modus durationis.

§. V.

AN RELATIO PRÆDICAMENTALIS poſſit fundari in Omnipotentia.

QUeritur, an Dei ad creaturas ſit relatio realis prædicamentalis, in creatione, dominio, & gubernatione fundata. Vide Authorem in 1. d.29. & 30. Ubi ſingulariter propoſitam difficultatem elucidat. Procedit autem difficultas de relatione ſecundi generis.

937 Re-

937 Reſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenet D.R. d.29. cit.ar.2.& ex antiquis OKam in 1. d. 30. Gabriel ibid. q.5. Durandus q.3. Gregorius d. 28. q. 3. art.1.Marſilius q.52. ar.1.quos citat,& ſequiturCaramuel inPhiloſ.n 2269.Ex modernis eam defenduntPhiloſophia vetus, & nova tract.de prędicam. diſp. 2. q. 4. ar.3.Maignā Philoſ.Entis c.10.n.40.Quiros diſp.27. n.18. & alii plures, quos refert,& ſequitur Jacobus Servera diſp.18. de Relat.n.41. videatur Theophilus RaynaudusTheol.natur.d.7. q.1.ar.5.n.74.ubi cenſuras contra noſtram Reſol. *Bruta fulmina* appellat.

938 Probatur 1. Reſol. Authoritate S.P.N.Cyrilli Alex.Dial.deTrinitat.lib.2. columna 373. ubi ait: *Quoniam Patri quidem eſt habitudo* ideſt relatio *ad filium, & filii ad patrem nullo obſtante, quemadmodum ſcilicet creatori ad creaturam, & creaturæ ad creatorem*. Ex quibus verbis ſic differo: Patris ad Filium eſt relatio realis prædicamentalis: ergo & creatoris ad creaturam.

Probatur 2. ratione: Ordo productivi ad productibile eſt relatio predicamentalis ſecundi generis; at in Deo eſt ordo productivi ad producibile, & creatoris ad creaturas: ergo in Deo eſt relatio prædicamentalis ſecundi generis. Confirmatur 1. Potentia Dei productiva ad intra eſt formaliter relativa, ut oſtendimus n.880. ergo, & potentia Dei productiva ad extra. Confirmatur 2. Quando fundamentum, terminus, & ratio fun-

fundandi ſunt reales, relatio quæ fundatur eſt realiter exiſtens; at in relatione Creatoris ad creaturam fundamentum, terminus, & ratio fundandi (loquor cum ſententia communi) nimirum Deus, Creatura, & creatio ſunt reales: ergo relatio Creatoris, & Domini, quæ ſuper illas fundatur, eſt realiter exiſtens in Deo.

939 Reſpondebis: Ordinem productivi ad producibile eſſe tranſcendentalem. Sed contra: Deo non repugnat, per vos, ordinari eſſentialiter, ſeu tranſcendentaliter ad creaturas: ergo neque ei repugnat referri prædicamentaliter. Reſpondebis: Relationem prædicamentalem eſſe accidens contingens ſubjecto, ſubindeque Deo repugnare. Sed contra: Licèt ſapientia, generatio, & Paternitas in creatis ſint accidentia contingentia, conceduntur Deo ſublatis imperfectionibus inhærentiæ, & contingentiæ: ergo licèt relatio prædicamentalis in creatis ſit accidens contingens, poteſt Deo concedi &c.

940 Probatur 2. ex regula Philoſophi ad dignoſcenda relativa: Ideò Paternitas eſt relatio realis, quia manente in ſuppoſito Paternitate, & ſi auferantur alia omnia, manet ordo ad filium; at manente in Deo ratione Creatoris, Domini, eſtò auferantur alia omnia, manet ordo ad creaturam: ergo reſpectus Creatoris, & Domini eſt relatio realis ad creaturas.

941 Reſolutio 2. in Deo eſt relatio præ-

prædicamentalis primi generis; ſcilicèt diverſitatis ad creaturam. Ita D. R. loc. cit. Probatur 1. ex Divo Anſelmo in Monologio c. 26. ubi cum ſtatuiſſet Deo nil accidere in tempore utpote invariabili, objicit contra ſe: Quia majoritas, & diſſimilitudo reſpectu creaturarum Deo accidunt. Cui difficultati occurrit his verbis: *Sed quid repugnat quorumdam, quæ accidentia dicuntur, ſuſceptibilitas, ſi ex eorum aſſumptione nulla ſubſtantiæ conſequitur variabilitas.* Ut autē oſtendat hujuſmodi denominationes, ſeù relationes poſſe de novo advenire ſine Dei mutatione, affert exemplū relationis realis creatæ, quæ abſq; ſubjecti mutatione juxta Philoſophū ei advenit: ergo in eo quod relatio diverſitatis Deo concedatur, nulla eſt imperfectio, aut Divinæ Subſtantiæ tranſmutatio.

942 Probatur 2. ratione genenerali: Deo non repugnat relatio prædicamentalis ad creaturam terminata: ergo diverſitas à creatura in Deo eſt relatio prędicamentalis. Antecedens, in quo eſt difficultas, prob. Si relatio prædicamentalis ad creaturam repugnaret Divinis perfectionibus, maximè independentiæ; at huic non repugnat: ergo. Minor prob. Abſque dependentia unius extremi ab alio poteſt eſſe relatio inter illa: ergo relatio non repugnat Divinæ independentiæ. Antecedens prob. à D.R. in hunc modum: Si enim in rerum natura darentur duo calidiſſima, eſſet inter illa relatio primi generis, nimirum ſimili-

tudinis; at inter illa nulla eſſet dependentia: ergo. Minor declaratur: Cum enim utrumque eſſet calidum in ſummo, non eſſet major ratio dependentiæ unius, quam alterius: ergo inter illa nulla eſſet dependentia. Secundò probatur idem antecedens: Inter Patrem, & Filium in Divinis datur relatio realis abſque dependentia: Licèt enim Filius procedat à Patre non pendet ab illo: Dependentia enim petit entitatem defectibilem, Filius autem Dei eſt omninò indefectibilis, ſubindeque independens. Confirmatur: Connexio neceſſaria cum creaturis poſſibilibus eſt compoſſibilis cum Divina independentia: ergo relatio prædicamentalis ad creaturas ei non repugnat.

943 Obſerva tamen 1. Relatio ſuper Dei Omnipotentiã, & dominium fundata eſt indiſtincta à Divina ſubſtantia. Ita D.R. ar.2. §.2.arg.5. Relatio enim prædicamentalis in Deo eſt forma ſubſiſtens, ſicque indiſtincta à fundamento. Vide n.467. Obſerva 2. Hujuſmodi relationem fuiſſe in Deo ab æterno. Quia eſt ipſamet Dei ſubſtantia. Deinde relatio prædicamentalis terminum actu exiſtentem non requirit. Obſerva 3 Prædictam relationem terminari in tempore, & eſſe defectibilem quoad terminationem, non quoad entitatem. Undè novæ denominationes Creatoris, Domini, Gubernatoris, &c. nil intrinſecum Deo addũt in tempore, ſed novam dumtaxat terminationem ad creaturas. Dicuntur verò de novo advení-

venire facta mutatione in termino, non in fundamento, quod juxta Philoſ. 5. Meta. tex. 10. ſine intrinſeca ſui mutatione incipit referri. Haurit D. R. hanc Doctrinam ex Auguſtini magiſterio 5. de Trinit. c. ult. Poſtquam enim dixerat, nonnullas relationes de novo advenire abſque fundamenti mutatione, ſubjungit: *Quantò magis de illa incommutabili Dei ſubſtantia debemus recipere ut ita dicatur relativè aliquid* (Pater, Dominus, Creator,) *ad creaturam, ut quamvis temporaliter incipiat dici, non tamen ſubſtantiæ Dei aliquid accidiſſe intelligatur, ſed illi creaturæ, ad quam dicitur.*

944 Adverſus utramque Reſol. objicies 1. Relatio Omnipotentiæ ad creaturas eſt indiſtincta à Deo: ergo non eſt prædicamentalis, ſed tranſcendentalis. Conſequentia prob. In eo enim iſtæ relationes diſtinguntur, quod prædicamentalis à fundamento diſtinguitur, trãſcendentalis verò cùm fundamento identificatur. Reſpondeo: Ad relationem prædicamentalem ſufficit diſtinctio virtualis à fundamento, in quo à tranſcendentali differt; hæc enim cùm ſit de eſſentia ſui fundamenti, diſtingui ab illo virtualiter non poteſt.

945 Objicies 2. Sicut menſurata dependent à menſura, ita creaturæ dependent à Deo; at menſura non refertur realiter ad menſurata: ergo Deus non refertur realiter ad creaturas. Reſpondeo neg. min. ex n. 891. Dices: Deus eſt abſolutus ab omni creatura: ergo non

poteſt ad creaturam prædicamentaliter referri. Retorqueo argumentum in relatione tranſcendentali. Reſpondeo: Eſt abſolutus à dependentia, non ab exigentia, & connexione. Vel aliter: Eſt abſolutus, ut pendeat à creaturis, non ut creaturæ pendeant ab illo, quod ſufficit, ut ad illa referatur.

946 Sed contra: Ordinari ad creaturam dicit imperfectionem dependentiæ: ergo Deo repugnat. Reſpondeo diſting. antec. Dicit imperfectionem dependentia creaturarum à Deo; concedo: Dei à creaturis; nego anteced. & conſeq. Sicut ordo inter cauſam, & effectum dicit dependentiam effectus à cauſa, non cauſæ ab effectu; ideò eſt dependentia non mutua. Audi D.R. d.29. art.4. v *dico* ad rem ita differentem: *Quòd primum ens per eſſentiam realiter reſpiciat omnia entia participantia eſſe tamquam cauſa realis eorum, & Dominus, & refugium, & quòd nobile, & perfectum per eſſentiam reſpiciat nobilitates, & perfectiones participatas, hoc nullam dicit imperfectiorem, quia hoc non dicit niſi realiter eſſe in extremo perfectionis.*

AR-

ARTICULUS VII.

DE TERMINO RELATIONIS.

§. I.

AN RELATIO TERMINETUR ad abſolutum, an ad relativum,

QUærit titulus, an relatio v.g. Paternitas terminetur ad entitatem abſolutam filii, an verò ad relationem filiationis. Vide Authorem in 1.d.29.q.1 art. 3. §.3. arg.1.2. & 3.

947 Nota 1. Relatio dividitur in mutuã, & non mutuam. Mutua eſt, cui in termino correſpondet alia relatio, ſive ſit ęquiparantia, ut ſimilitudo inter duo alba; ſive ſit diſquiparantia, ut Paternitas. Relatio non mutua eſt, cui nulla in termino çorreſpondet relatio realis, ut relatio menſurati ad menſuram. Nota 2. Relationis mutuæ v.g. Paternitatis duo ſunt termini, totalis, & partialis. Totalis eſt concretum reſultans ex entitate abſoluta Filii, & modo relationis. Partialis ſunt materia, & forma illius concreti. Hic ſubdividitur in materialem, & formalem. Subſtantia genita eſt terminus materialis, *qui* paternitatis: Filiatio eſt terminus formalis *quo*: Filius eſt terminus adęquatus.

948 Prima ſententia affirmat omnem relationem terminari ad abſolutum. Ita Scotiſtæ cum D. Subtili in 1. d 30. qu 1.

Fan-

Eandem tenent Suarez diſp.47. Meta Sect. 16. Vaſquez 1. p. diſp. 159. c. 6. Secunda ſententia affirmat, omnem relationem mutuam, & non mutuam terminari ad relativum. Ita communiter Thomiſtæ, quos ſequuntur noſtri complutenſes q. 6. de relatione. Tertia aſſerit, relationes mutuas terminari ad relativum, non mutuas ad abſolutum. Hanc tenent Ferrarienſis 2. contra Gent. c. 11. Maſius hic Sect. 4. q. 2. Joannes à S. Thom. art. 5. & nō pauci Thomiſtæ.

949 Reſolutio 1. Relatio non mutua terminatur formaliter ad abſolutum. Ita D.R. in 1. d. 29. q. 1. art. 1. §. 2. v. *propter* ubi affirmat menſuram terminare relationem menſurati *ſub ratione abſoluta*. Idem repetit art. 2. §. 3. arg. 2. Probatur ratione fundamentali: Terminus relationis non mutuæ in ſe eſt quid abſolutum, itaut nulla ſit in eo relatio realis; in hoc enim à termino relationis mutuæ diſtinguitur: ergo relatio non mutua terminatur ad abſolutum. Reſpondebis 1. Correſpondere in termino abſoluto relationē rationis, eam enim menſuræ concedit D.R. d. 29. art. 1. §. 3. ad 1. Sed contra: Hic eſt ſermo de termino reali; & realiter terminante: ergo.

950 Reſpondent alii, terminum relationis non mutuæ denominari relatum extrinſecè à relatione exiſtente in fundamento. Non enim fundamentum poteſt terminū reſpicere, quin terminus dicatur extrinſecè reſpectus à fundamento. Undè menſura dicitur à Philoſopho re-

lata

lata extrinſecè, quia menſurata referuntur ad illam, ut ait D. R. §. 2. Sed contra 1. Ex Doctrina hujus ſolutionis ſequitur relationem non mutuam terminari ad ſeipſam; at hoc repugnat; aliàs penderet extrinſecè à ſeipſa: ergo. Secundò: Denominatio extrinſeca relati in termino eſt poſterior terminatione: ergo non poteſt eſſe ratio formalis terminandi. Antecedens prob. Prius eſt relationem terminari ad ſuum terminum, quàm hunc denominari relatum: Sicut prius eſt viſionem terminari ad objectū, quàm objectū denominari viſum. Tertiò: Nam ut benè obſeruat S. Tho. 2. contra Gent. c. 23. denominatio *Relati* nulli poteſt eſſe extrinſeca: *A relatione*, inquit, *non invenitur aliquid denominari quaſi exterius exiſtente, ſed inhærente*: Non enim denominatur aliquis Pater, niſi à Paternitate, qua ei ineſt.

951 Reſolutio 2. Relatio mutua terminatur formaliter ad relativum, materialiter verò ad abſolutum. Itaque Filiatio eſt terminus formalis *quo* Paternitatis: Entitas abſoluta Filii eſt terminus materialis *qui*: Concretum verò relativum *Filius* eſt terminus adæquatus. Ita D. R. in 1. d. 29. q. 1. art. 2. §. 3. & d. 30. art. 5. §. 2. v. *Reſpondetur*. Doctori ſubſcribit N. Dionyſius hic à num. 179. Secunda pars Reſol. prob. 1. Entitas abſoluta fundamenti eſt, quę per relationem reſpicit terminum: ergo entitas abſoluta termini eſt, quæ per relationem reſpicitur à fundamento: Secundò: Subje-

ctum

ctum ratione albedinis denominatur ſimile alteri albo: ergo ratione albedinis terminat relationem ſimilitudinis. Tertia verò pars Reſol. probatur: Aggregatum reſultans ex objecto *quod*, & *quo* eſt objectum adæquatum ſcientiæ: ergo aggregatum reſultans ex termino *quod*, & *quo*, eſt terminus adæquatus relationis.

952 Prima verò pars Reſol. de qua eſt potior difficultas, conſtat ex D. R. in 1. d.36. qu.1. art. 2. §.3. in fine, ubi ait: *Nil terminat relationem realem alicujus ad ipſum niſi per aliquam relationem realem.* Quod de relatione mutua intelligi debet, tametſi in termino relationis non mutuæ conceptibilis ſit aliqua relatio rationis, ut ait D. R. d.29. artic.1. §. 3. ad 1. Probatur 1. ex Philoſ. in hoc cap. ubi expreſsè affirmat: Servum non referri ad hominem, ſed ad Dominum: ergo ſentit relationem ſervitutis non terminari ad abſolutum, quod ſignificat ly *homo*: ſed ad relativum, quod ly *Dominus* exprimit.

953 Probatur 2. Paternitas in Divinis terminatur formaliter ad relativum: ergo etiam in creatis. Antecedens prob. Paternitas in Divinis terminatur ad diſtinctum; at ſola relatio Filiationis eſt diſtincta à Paternitate, non verò eſſentia: ergo. Reſpondebis negando conſequentiam, & paritatem de relationibus Divinis ad humanas. Contra: Relativa etiam in humanis ſunt oppoſita; at Paternitas non opponitur cum entitate abſo-

luta

luta filii, ſed cum filiatione: ergo ad hanc ſolam terminatur formaliter. Confirmatur: Subſtantia genita non eſt terminus formalis Paternitatis: ergo hæc non terminatur ad abſolutum. Antecedēs prob. 1. Subſtantia genita eſt terminus generationis: ergo non eſt terminus relationis. Secundò: Terminus formalis debet eſſe uni relationi peculiaris, non multis communis, ſicut eſt peculiare ſcientiæ objectum formale; at ſubſtantia genita eſt indifferens ut terminet generationem, vel relationem, imò ad terminandas relationes diverſorum generum, ſcilicèt Paternitatem, & ſimilitudinem: ergo ſubſtantia genita non eſt terminus formalis Paternitatis.

954 Probatur 3. Relativa mutua v. g. Pater, & Filius ſunt ſimul natura, & cognitione; at non eſſent ſimul natura, ſi relatio Paternitatis terminaretur ad entitatem abſolutam filii: ergo. Minor prob. Entitas abſoluta filii eſt prior relatione filiationis, & conſequenter filio formaliter tali: ergo ſi paternitas terminatur ad entitatem abſolutam filii, Pater non erit ſimul cum Filio.

954 Adverſus 1. Reſol. objicies 1. D. R. in 1. d. 36. q. 1. art. 3. §. 6. in fine dicentem: *In habitudine omnium, quæ relativum dicitur ad aliud, ſive ſit relatio ſecundùm rem, ſive ſecundùm rationem, oportet ejus terminum terminare relationem in eadem habitudine*: ergo ſentit omnem relationem terminari ad relativum. Reſpondeo: Loquitur de relatione mutua, ut ſubindicāt verba illa: *In eadem habitudine.* 955

955 Objicies 2. contra 2. Reſol. Relatio paternitatis terminatur ad entitatem abſolutam filii: ergo relatio mutua terminatur ad abſolutum. Antecedens prob. Id reſpicit Pater per paternitatem quod per ſe producit; at per ſe producit entitatem abſolutam Filii: ergo relatio Paternitatis reſpicit entitatem abſolutam Filii. Reſpondeo diſting. antec. Tamquam ad terminum materialem *qui*; concedo: Tamquam ad terminum *quo* formalem; nego antecedens. Ad ejus probationem diſting. maj. Id reſpicit Pater &c. tranſcendentaliter, & ut cauſa; concedo: Prædicamentaliter, & ut Pater eſt; nego. Etenim ut Pater non reſpicit effectum (unum enim relativum non eſt cauſa per ſe alterius, aliàs daretur per ſe motus ad relationem) ſed correlatum. Dices: Filius à Patre non reſpicitur quia relatus, ſed quia genitus: ergo. Reſpondeo: Reſpicitur fundamentaliter, & *ut quod* quia genitus: Formaliter, & *ut quo* quia filius.

956 Objicies 3. Terminus relationis eſt prior relatione: ergo eſt quid abſolutum. Antecedens prob. 1. Ex communi proloquio: *Poſito fundamento, & termino reſultat relatio*: Secundò: Specificativum eſt prius ſpecificato; at terminus eſt ſpecificatiuum relationis: ergo terminus eſt prior relatione. Reſpondeo neg. antec. de termino formali. Ad 1. prob. Explicandum eſt proloquium de termino materiali, ſeu fundamentali: Si enim fundamentum, & terminus ſumantur formaliter,

ter, non reſultat ex illis relatio, ſed ſunt formaliter relativa. Ad ſecundùm, non requiritur prioritas ad ſpecificativum extrinſecum, ſimultas ſufficit; actio enim ſpecificatur à termino, & tamen ſunt in eodem inſtanti.

957 Sed contra: Mutua cauſalitas in eodem genere repugnat; aliàs eadem res eſſet prior, & poſterior ſe ipſa; at ſi relatio terminaretur ad relativum, daretur mutua cauſalitas; Paternitas enim ſpecificaretur à Filiatione, & Filiatio à Paternitate: ergo. Reſpondeo: Licèt repugnet mutua cauſalitas in genere effectivo (ex qua dumtaxat ſequerentur prioritas, & poſterioritas in eadem re) non repugnat in genere ſpecificativo extrinſeco: Quia nomine *ſpecificativi extrinſeci* intelligimus terminum eſſentialis exigentiæ; non repugnat autem exigentia eſſentialis mutua, quia natura exigit eſſentialiter proprietates, & proprietates naturam.

958 Objicies 4. Duo alba non dicuntur ſimilia in relatione, ſed in albedine: ergo relatio ſimilitudinis ad entitatem abſolutam albedinis, non ad relationem terminatur. Quintò: Fundamentum relationis eſt quid abſolutum: ergo etiam terminus. Sextò: Relatio definitur per ordinem ad terminum; at definiri non poteſt per ordinem ad aliam relationem, quia eſſet vitioſa circulatio: ergo relatio ad abſolutum, non ad relativum terminatur.

959 Reſpondeo ad 4. Duo alba ſunt ſimilia fundamentaliter per albedinem,

for

formaliter per relationem ſimilitudinis, Ideò &c. Ad quintum: Licèt fundamentum ſit quid abſolutum, ratio formalis fundandi eſt relativa, ut oſtendimus: Idem ergo dicimus de ratione formali terminandi. Ad ſextum nego min. Philoſophus enim 5. Metaph c. 15. ubi monet cavere à circulo in definitionibus, excipit definitionem relativorum. Et ratio eſt: Quia unum definitur per aliud in obliquo tamquam per terminum exigentiæ eſſentialis, non repugnat autem exigentia eſſentialis mutua, ut diximus numer. 957. Præterea, relativa explicantur mutuò ſecundùm munus diverſum. Filiatio enim ponitur in definitione Patris ſecundùm munus terminandi, Paternitas ſecundùm munus referendi; & è converſo in definitione Filiationis, ideò eſt circulatio difformis. Addo, poni unum relativorum in definitione alterius non ut priùs, aut magis notum, ſed ut ſimul & æquè notum; cum quo tamen ſtat quod tota definitio ſit notior, & tradita per conceptus priores generis, & differentiæ.

960 Objicies 7. Filiatio non poteſt eſſe purus terminus reſpectu Paternitatis: ergo Paternitas nequit ad Filiationem terminari. Antecedens prob. Munus Filiationis eſt referre ſubſtantiam genitam ad genitorem: ergo Filiatio non poteſt eſſe purus terminus Paternitatis. Reſpondeo: Filiatio reſpectu Paternitatis eſt purus terminus, licèt reſpectu ſubſtantię genitæ poſſit alia munera exercere.

961 Objicies 8. Maternitas Dei in B.

V.

V. Maria eſt relatio mutua; atqui non terminatur ad relativum: ergo. Minor prob. in Chriſto D. ad B. Virginem nulla eſt relatio filiationis temporalis, defectu humanæ ſubſiſtentiæ, ut ait D. Thom. 3. p. q. 35. art. 5. Reſpondeo: In Chriſto D. eſt vera filiatio ad B. V. in vera conceptione, & nativitate, ex Virgine fundata ut ait D. R. in 3. d.8. q.1. art. 2. §. 3. ad 4. Dato tamen, quòd in Chriſto non eſſet huju modi relatio humanæ filiationis ad B. V. Maternitas Dei non eſſet relatio mutua.

§. II.

AN RELATIONES MULTIPLICENtur per terminos.

962 QUæritur, an albedini ſufficiat unica ſimilitudinis relatio ad omnem albedinem, & Patri una Paternitas ad omnes filios. Certum eſt multiplicatis in genere terminis, multiplicari genere relationes. Unde Philoſophus diſtinguit tria genera relationum ad terminos genere diverſos. Procedit difficultas de ſingulis relationum generibus. An ſcilicet cauſæ ſufficiat unica relatio ad omnes effectus numero diſtinctos. Et unitati ſpecificæ unica relatio ad omnia individua.

963 Reſolutio 1. Relatio primi generis in unoquoque fundamento eſt unica ad omnes terminos. Itaque in hoc numero albo ſufficit unica relatio ſimilitudinis ad omnia alba, & ſic de aliis. Ita D. R.

in

in 3. d. 8. art. 2. agens de relatione ſimilitudinis. Idipſum de relatione æqualitatis fundata in quantitate affirmat in 1. d. 28. q. 1. art. 3. §. 3. dicens eſſe communem ſententiam. Illam defendunt Thomiſtæ. Probatur: Proprietas eſt virtus generalis & indifferens ad pluralitatem actuum non determinata ad unum; at relatio primi generis eſt proprietas congenita cū fundamento: ergo eſt generalis, & indifferens ad plures terminos, ſubindeque ad omnes: Sicut unus intellectus eſt ſufficiens ad omnem cognitionem. Confirmatur: Sufficit ſubjecto unica albedo, ut dicatur fundamentaliter ſimile omni albo: ergo unica relatio ſimilitudinis ei ſufficiet.

964 Infero: Unicam relationem ſecundùm numerum ſufficere ad omnes terminos. Itaque homo per eandem numero relationem diverſitatis reſpicit omnia ſpecie diverſa. Quantitas per eandem inæqualitatem omnia ſibi inæqualia: Album omnia diſſimilia, & ſic de aliis. Ita D. R. in 1. d. 28. q. 1. art. 3. §. 3. Probatur. Subjectum per eandem numero albedinem eſt fundamentaliter diſſimile omni non albo: ergo per eandem numero relationem poterit eſſe eis diſſimile formaliter.

965 Reſolutio 2. Eadem numero relatio eſt ſimilitudo, & diſſimilitudo reſpectu diverſorum; eadem, identitas, & diverſitas; eadem, æqualitas, & inæqualitas. Ita N. Dionyſius n. 208. probatur: Subjectum per eandem numero albedinem

nem eſt ſimile, & diſſimile fundamentaliter reſpectu diverſorum: ergo per eandem numero relationem poterit eſſe eis ſimile, & diſſimile. Sicut Petrus per eandem differentiam. Rationalis convenit cum Paulo, & differt à bruto.

966 Reſolutio 3. Relatio ſecundi generis in potentia productiva fundata eſt unica ad omnem effectum. Itaque Pater eadem numero Paternitate reſpicit omnes filios. Ita noſter Dionyſius à nu. 209. Eſt conformior ſententiæ D. R. licet oppoſitum ſit etiam probabile. Probatur 1. authoritate D. R. quodlib. 1. q. 1. art. 3. ad 36. ubi aſſerit, non eſſe univerſaliter verum, multiplicato uno relativorum multiplicari alterum, quod ſic probat: *Quia per unam albedinem album dicitur ad multa alba, & Pater una potentia generativa ad multa generabilia*: ergo relatio ſecundi generis in potentia activa fundata non multiplicatur per terminos. Reſpondet Bacconii Conciliator concil. 48. loqui D. R. de unitate fundamenti ſecundùm eſſe abſolutum, ſed non negare multiplicationem relationum. Sed contra: D. R. in 3. d. 8. art. 2. agens de relatione ſimilitudinis fundata in albedine, ait: *Illa ſimilitudo eſt una numero ſicut fundamentum, ſed diverſimodè terminat*: ergo non loquitur D. R. de ſimilitudine fundamentali dumtaxat, ſed de formali unitate relationis in ſeipſa.

967 Probatur ratione: Relatio ſecundi generis eſt proprietas congenita cum potentia operativa: ergo non minoris

ris erit extenſionis in munere referendi, quàm potentia in munere agendi; at ſufficit una potentia ad omnes actus, ſicut una voluntas ad omnes volitiones, unus intellectus ad omnem intellectionem: ergo eſt ſufficiens unica relatio ad omnes terminos. Secundò: Quia aliàs deberent cum potentia congenerari infinitæ relationes ad terminos infinitos producibiles.

968 Objicies 1. D. R. in 1. d. 26. q. 2. art. 3. §. 2. v. *Ex hoc*, ubi apertè videtur docere contrariam ſententiam; ait enim: *Plura accidentia relativa ejuſdem ſpeciei poſſe eſſe in eodem ſubjecto, videlicèt plures paternitates*. Idipſum ex aliorum ſententia aſſeruit in 1. d. 15. art. 1. arg. 7. quod *verum eſſe* ait. Ac tandem in 3. d. 8. q. 1. art. 2. §. 2. ex profeſſo probat contra Henricū in Patre eſſe plures Paternitates ſolo numero diſtinctas ad diſtinctos filios, quos genuit: ergo ſentit relationem ſecundi generis multiplicari per terminos numero diſtinctos. Reſpondet noſter Dionyſius n. 199. multiplicari Paternitates quoad terminationem. Contra: Nulla eſſet differentia inter ſimilitudinem, & Paternitatem ad plura terminatas, cujus contrarium affirmat D. R. ibidem art. 2. v. *Item ſi*.

969 Reſpondeo: Doctorem R. quando aſſerit in eodem ſuppoſito eſſe plures reſpectus, ſeu Paternitates, interpretandum eſſe de reſpectibus tranſcendentalibus, quibus conſtituuntur generationes habitualiter manentes in Patre. Cum enim

enim ad filiorum pluralitatem præſupponi debeat pluralitas generationum, præſupponitur etiam pluralitas reſpectuum tranſcendentalium in Patre manentium habitualiter. Non tamen loquitur D. R. de reſpectibus prædicamentalibus, de quibus procedit difficultas. Et quòd hæc fuerit mens D. R. colligitur ex his, quæ habet in 1. d. 30. artic. 5. §. 1. v. *reſponſio*. Cum enim ſtatuiſſet relationem Paternitatis non advenire Patri de novo, ſed in illo præexiſtere generationi, ſubjungit: *Solùm reſpectus de genere actionis affuit noviter ſibi ſine novo acquiſito, ſed non reſpectus de genere relationis.*

970 Objicies 2. Poſito in rerum natura ſecundo filio reſultat in Patre nova relatio ad illum: ergo ſunt in eodem ſuppoſito plures Paternitates. Antecedens prob. Poſito in rerum natura primo filio reſultat relatio: ergo etiam ſecundo poſito. Confirmatur: Primus filiorum eſt terminus adæquatus paternitatis: ergo hæc ad ſecundum extendi non poteſt. Reſpondeo ad objectionem: Relatio eſt congenita cum fundamento, præceditque omnem generationem: ideò nego primum, & ſecundum antecedens. Ad confirmationem: Primus filiorum reſpectu Paternitatis, ſicuti & potentiæ generativæ eſt terminus completus, ſed non adæquatus. Aut ſi mavis, adæquat totam paternitatem intenſivè, ſed non extenſivè. Ubi adverte, poſito in rerum natura ſecundo Filio, augeri effectum formalem Paternitatis quoad terminationem,

973 Nota 2. Non procedit difficultas de ſpecificativo in genere cauſæ efficientis, neque de ſpecificativo materiali; hęc enim omnia abſque lite conveniunt fundamento, ex quo naturaliter reſultat relatio, & cui ineſt. Procedit ergo de ſpecificativo in genere cauſæ formalis extrinſecæ, ſecundùm quod actus dicitur ſpecificari ab objecto formali.

974 Prima ſententia affirmat, relationem adæquatè ſpecificari à termino. Ita Soncinas 5. metaph. q. 32. Aravjo ibidem q. 5. art. 6. Secunda ſententia affirmat, ſpecificari à ſolo fundamento. Ita Nazarius, Flandria, Bannez, Cajetanus, quos refert Moneda q. 8. n. 4. Tertia ſententia affirmat, relationem ſpecificari radicaliter à fundamento: Formaliter verò à termino. Ita Complutenſes q. 7. à n. 42. Lerma q. 24. & alii Thomiſtæ.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

975 Reſolutio 1. Relatio prædicamentalis non ſpecificatur formaliter à termino. Ita colligo ex D.R. in 1. d. 30. art. 3. §. 2. ubi ait: *Nunquam diſtinxit Philoſophus ſpecies relationum niſi per fundamenta.* Conſonat D. Angel. 3. p. q. 35. art. 5. his verbis: *Unitas relationis vel ejus pluralitas non attenditur ſecundùm terminos, ſed ſecundùm cauſam, vel ſubjectum.*

diverſos modos fundandi, quia diverſitas relationum convincitur ex modo fundandi. Conſonat D. Angel. Quodlib. 9. art. 4. his verbis: *Quia verò ex eodem res habet eſſe & unitatem, ideò realis unitas relationis penſanda eſt ex ipſo relationis fundamento, vel cauſa.* Probatur 1. ex doctrina R. in 1. d. 31. art. 3. §. 3. in fine, ubi ait *Modus eſſendi relationis ſequitur modum fundandi;* at ſpecificatio relationum ſumitur à modo eſſendi: ergo ſpecificatio relationum ſumitur ex modo fundandi, ſubindeque relatio à fundamento proximo ſpecificatur. Confirmatur: Relatio nititur eſſentialiter fundamento, non termino: ergo relatio ſpecificatur eſſentialiter à fundamento, non à termino. Antecedens prob. Relatio modificat fundamentum, non terminum: ergo relatio nititur illi, non iſti.

978 Probatur 2. Relatio etiam ſecundùm eſſe *Ad* reſpicit fundamentum: ergo adæquatè ſpecificatur à fundamento. Antecedens prob. Relatio ſecundùm eſſe *Ad* eſt ordo unius ad aliud, ſcilicèt fundamenti ad terminum: ergo relatio ſecundùm eſſe *Ad* reſpicit fundamentum. Undè ſupra diximus conceptum *in* eſſe tranſcendentalem reſpectu conceptus *Ad*. Reſpondebis: Relationem ſecundùm eſſe *Ad* fundamentum ſimul, & terminum reſpicere, ſubindèque ab utroque ſpecificari. Contra: Relationes primi, & ſecundi generis pluſquam ſpecie differunt; at earum diverſitas à termino ſumi non poteſt; ſimplex quippè gradus calo-

ris terminat ſimul relationes cauſalitatis, & ſimilitudinis, quibus reſpicit calorem, à quo fuit productus: ergo ſumi debet à modo fundandi diverſo.

979 Reſolutio 3. Relatio ſpecificatur extrinſecè, & ultimatè à termino exiſtente, tamquàm ab ultimo ejus complemento. Ita colligo ex D. R. in 1. d. 29. qu. 1. art. 3. §. 3. Eam tenet Joannes à S. Tho. hìc q. 17. art. 6. Probatur: Quia Relatio ſecundùm eſſe *Ad* reſpicit eſſentialiter terminum. Secundò: Quia terminus ſaltem in obliquo ponitur in definitione relationis: ergo relatio ſaltem extrinſecè, & ultimatè ſpecificatur à termino.

§. III.
OBJECTIONES.

980 Adverſus 1. Reſol. objicies 1. Quidquid ordinatur eſſentialiter ad aliud, ſpecificatur formaliter ab illo; at relatio ordinatur eſſentialiter ad terminum: ergo relatio ſpecificatur ab illo formaliter. Major declaratur: Ideò enim actio ſpecificatur à termino extrinſeco, quia ad illum eſſentialiter ordinatur. Reſpondeo diſting. maj. Si ab illo pendeat in ſuo eſſe; concedo: Aliter; nego. Itaque relatio reſpicit eſſentialiter terminum, non tamen pendet in ſuo eſſe ab illo, ſed à fundamento; ideò à fundamento, non à termino ſpecificatur. Sicut natura non ſpecificatur à ſuis proprietatibus, tametſi illas tranſcendentaliter reſpiciat. Nec

obeſt

obeſt 1. Quod actio ſpecificetur à termino: Actio enim ſine termino eſſe non poteſt; relatio autem præcedit in fundamento ſuum terminum. Nec obeſt 2. Quòd terminus ponatur in definitione relationis: Quia non ponitur tamquam principium eſſentiale, ſed tamquam purus terminus in obliquo. Nec obeſt 3. Quòd ablato termino auferatur relatio: Quia ſolùm deficit quoad terminationem, non quoad entitatem.

981 Objicies 2. contra 2. Reſol. Motus ſpecificari non poteſt à termino *à quo*; atqui fundamentum reſpectu relationis ſe habet ſicut terminus *à quo*: ergo relatio ſpecificari à fundamento nequit. Reſpondeo neg. min. Quia motus recedit eſſentialiter à termino *à quo*; relatio autem manet ſemper in fundamento, cui neceſſariò nititur.

982 Objicies 3. Media ſpecificantur formaliter à fine; at terminus ſe habet tamquam finis, in quo ſiſtit relatio, & hæc mediat inter fundamentum, & terminum: ergo relatio ſpecificatur à termino, non à fundamento. Reſpondeo: Fundamentum quatenùs referibile ad terminum eſt finis, cujus gratia ponitur in eo relatio: Sicut corpus ut ſanabile eſt finis medicamentorum: Ideò relatio in fundamento quatenùs referibili ſiſtit. Dices: Referibilitas fundamenti eſt propter terminum: ergo relatio non ſiſtit in fundamento ut referibili. Reſpondeo: Referibilitas fundamenti eſt tota ad terminum, ſed non eſt tota propter terminum, quod

neceſſarium erat, ut illa à termino ſpecificaretur. Sic, natura reſpicit eſſentialiter proprietates, non tamen eſt tota propter proprietates; cum potius proprietates ſint propter naturam. Hinc benè obſervat Albertus M. apud Sotum q. 1. de relat. ad 8. unum relativorum non definiri per alterum, ſed ad alterum; ly enim *per* dicit ſpecificativum, *ad* purum terminum.

983 Objicies 4. Relationes primi, & ſecundi generis poſſunt in ſimplici entitate caloris, ut productiva & conſimili fundari: ergo ſpecificari à fundamento non poſſunt. Reſpondeo: Fundatur in ſimplici entitate ut ſubeſt modis fundandi diverſis, vel quatenus ex illa tamquam ex radice diverſæ rationes fundandi connaturaliter dimanant.

ARTICULUS ULTIMUS;

PROPRIETATES RELATIONIS.

984 PRima proprietas relatorum, eſt *habere contrarium*. Sumitur hìc contrarietas pro oppoſitione relativa inter fundamentum, & terminum, quia eiuſdé ad ſe ipſum non eſt relatio realis. Uide Authorem in d. 31. q. 1. art. 3. §. 2. *Propter*. Si verò ſumatur contrarietas rigorosè, convenit relationi ratione ſui fundamenti. Diſſimilitudo enim inter album, & nigrum ſuper contrarias qualitates fundatur. D. R. in 3. d. 8. artic. 1. arg. 2.

985 Secunda proprietas eſt *Suſcipere ma-*

magis, *& minus* Unde duo alba poſſunt eſſe magis, & minus ſimilia. Hæc proprietas non convenit relationi ſecundùm ſe; aliàs intenſio, & remiſſio, quæ ad magis, & minus terminantur, per ſe ad relationem terminarentur, quod eſt falſum, quia ad relationẽ non datur per ſe motus. Convenit ergo relationi ratione ſui fundamenti, quod ſi ſit qualitas, poteſt intendi, & remitti. Ita D. R. in 1. d. 28. q. 2. art. 4. §. 2. ad 2. v. *contra*. Secundò, quilibet gradus qualitatis habet gradum ſimilitudinis congenitum: ergo relatio ſuſcipit magis, & minus. Unde nõ placẽt aſſerentes relationẽ ſtare in indiviſibili, quibus favet S. Thom. 1. 2. q. 52. art. 1. Relatio enim ſequitur diviſionem ſui fundamenti.

986 Objicies: Si relatio ſuſciperet magis, & minus ratione fundamenti, poſſet intendi, & remitti ad intenſionem, & remiſſionem ſui fundamenti; atqui hoc eſt falſum: ergo. Minor prob. Poteſt albedo intendi in ſubjecto, quin relatio intendatur; imò poteſt relatio intendi cum remittitur albedo, ut ſupra n. 904. oſtendimus: ergo relatio non intenditur, & remittitur ad intenſionem, & remiſſionem ſui fundamenti. Pro ſolutione hujus objectionis, vide Authorẽ in 1. d. 32. q. 1. art. 3.

987 Nota: Inter duo habentia albedinem ut quatuor ſunt duæ relationes diverſæ. Altera fundatur in unitate ſpecifica earum qualitatum. Hæc manet invariata, quia ſpecies intrinſeca albedinis variari non poteſt. Altera quæ fundatur in æqualitate, aut inæqualitate graduum

intenſionis. Hæc non dicitur relatio ſimilitudinis, ſed æqualitatis ſaltem ſecundùm rationem formalem, poteſtque intendi, & remitti, quando intenditur, & remittitur fundamentum. Quamdiù ergo manet albedo in utroque ſubjećto, manet in eis relatio ſimilitudinis, non tamen manet relatio æqualitatis, quia poſſunt eſſe inæqualia in intenſione graduum ſui fundamenti. Audi D. R. *Acceptis duobus æqualiter albis, ſi alterum fiat albius, jam non manent æqualiter alba, & tamen manent ſimilia æqualiter, quia unum non eſt magis ſimile altero, quàm alterum illi, non obſtante, quòd alterum altero ſit magis album.* Conſonat D. Angel. 1. p. q. 42. art. 1. ad 2. his verbis: *Quæcumque communicant in una forma poſſunt dici ſimilia, etiam ſi inæqualiter illam participent, ut aer dicitur ſimilis igni in calore, ſed non poſſunt dici æqualia.*

988 Si autem inquiras, an relatio illa æqualitatis ſit indiviſibilis, nec ne; ſentio eſſe indiviſibilem. Et ita intelligo S. Tho. 1. 2. q. 52. art. 1. Ratio eſt: Quia æqualitas perfećta ſtat in indiviſibili: ergo indiviſibilis erit relatio æqualitatis. Vide ſupra numer. 793. ubi præoccupatur quædam objećtio contra hujuſmodi indiviſibilitatem. Et nota: Eadem numero relatio eſt æqualitas, & inæqualitas reſpećtu diverſorum. Hinc ad objećtionem fićtam n. 986. Reſpondeo: Fata intenſione in albedine, intenditur materialiter ſimilitudo, manet tamen eadem formaliter, ſicut manet eadem eſſentia albedinis formaliter. Si verò ſit ſermo de

rela-

relatione æqualitatis inter duo alba ut quatuor, dicendum eſt talem relationem ſtare in indiviſibili. Si verò intendatur albedo in altero eorum, relatio æqualitatis deſtruitur, & ſuccedit nova inæqualitatis relatio. Sicut addita, vel detracta unitate, reſultat nova ſpecies, & forma numeri. Ubi nota: Relatio fundata ſuper albedinem ut quatuor, eſt æqualitas ſimul, & inæqualitas reſpectu diverſorum. Quæ verò fundatur ſuper albedinem ut quinque, eſt etiam æqualitas, & inæqualitas reſpectu diverſorum, ſed diſtincta à priore.

989 Tertia proprietas: *Relata dicuntur ad convertentiam.* Hoc eſt, unum explicatur per alterum in obliquo. Ille enim homo eſt Pater Filii, & iſte eſt Filius Patris. Hæc proprietas convenit etiam relativis tranſcendentalibus, & ſecundùm dici. D. R. in 1. d. 6. art. 5. §. 3. ad arg.

990 Quarta proprietas: *Relata ſunt ſimul tempore, natura, & cognitione.* Dicuntur *eſſe ſimul* quoad exigentiam, non quoad exiſtentiam; etenim prius, & poſterius ſunt relata, quin poſſint coexiſtere. D. R. loc. cit. §. 3. arg. 5. Dicuntur eſſe *ſimul tempore*, quatenus formaliter relata, & conterminata. Diximus enim entitatem relationis eſſe coævam fundamento, & precedere in illo exiſtentiam ſui termini. Dicuntur eſſe *ſimul natura*, ſi adſit duplex conditio aſſignata à Philoſ. cap. de modis. Prima, quòd relata mutuò ſe inferant: Secunda, quòd unum non ſit cauſa

alterius; alias non erunt ſimul, quia cauſa eſt prior natura effectu. Ita D. R. in 1. d. 6. q. 1. art. 5. §. 3. Ubi nota: Pater, & Filius ſunt ſimul natura, quia eo ipſo quod ſit Pater, eſt Filius, & è contra, non tamen una relatio eſt cauſa alterius, quia relatio non eſt activa. Hæc verò ſimultas non eſt inter fundamenta, ut benè obſervat D. R. ibidem. Entitas enim Patris prior eſt entitate Filii, licèt relationes quatenùs conterminatæ ſint ſimul.

991 Dicuntur eſſe *ſimul cognitione*; quia unum ſine altero cognoſci perfectè non poteſt: Ideò in definitione unius relativi ponitur alterum tamquam terminus extrinſecus. Sed adverte ex D. R. in 1. d 28. q. 1. art. 2. §. 2. argum. 7. 8. & 9. Hanc ſimultatem quoad cognoſci non eſſe ſignum relationis prædicamentalis, quia nec tranſcendentalis relatio poteſt cognoſci ſine correlato, neque actio, ſine termino: Quare ſimultas quoad cognoſci non eſt proprietas quarto modo relationis. Nec ſimultas naturæ: Quia riſibile, & flebile in homine ſunt ſimul, & tamen ſunt proprietates abſolutæ. Hæc de prædicamento relationis.

QUÆSTIO VI.

DE QUALITATE.

992 Qualitas primò ſumitur pro differentia eſſentiali, genus qualificante virtualiter, undè dicitur prædicari *in quale quid*. Secundò, pro omni

ni accidente, quod dicitur prædicari *in quale extra eſſentiam*. Tertiò, & propriè pro forma accidentali diſtincta ab aliis prædicamentis, per quam reſpondemus ad interrogationem *de quali*: Sicut per quantitatem reſpondemus ad interrogationem *de quanto*.

ARTICULUS I.
QUID SIT QUALITAS.

993 VIx conveniunt Metaphyſici in explicanda qualitatis natura, eſt enim captu difficilis, ut profitetur lumen Eccleſiæ Auguſtinus categor. c. 12. his verbis: *Non parvæ prudentiæ eſſe qualitatem cum cæteris prædicamentis penè confuſam mentis vivacitate ſecernere*.

§. I.
REFELLUNTUR PLURES Sententiæ.

994 PRimò aliqui ſic explicant qualitatis naturam: *Accidens abſolutum entitativum*. Per eſſe *abſolutum* differt à relatione, per eſſe *entitativum* ab aliis prædicamentis accidentium. Sed contra: Quantitas eſt accidens abſolutum entitativum. Secundò: Figura eſt accidens modale; atqui eſt ſpecies qualitatis. ergo.

995 Secundò ab aliis explicatur: *Accidens abſolutum à quantitate diſtinctum*.

Sed

Sed contra 1. Hæc definitio convenit aliis à definito, nimirum ſex ultimis prædicamentis, quæ re vera ſunt entia abſoluta à quantitate diſtincta. Secundò: Dicta definitio explicat quid non ſit, qualitas, non verò quid ſit, quod potiſſimè ſub dubio eſt. Tertio: Sola diſtinctio à quantitate non eſt eſſentia qualitatis, quia diſtinctio eſt nota, eſſentia valdè ignota: ergo minus congruè explicatur qualitas per eſſe accidens abſolutum à quantitate diſtinctum. Nec obeſt: Quòd diſtinctivum, ſit etiam conſtitutivum. Nam aliud eſt diſtinctio, & aliud diſtinctivum; ſe enim habent ſicut fundamentum & relatio. Definitio illa explicat diſtinctionem à quantitate, non verò prædicamentum diſtinctivum, & conſtitutivum qualitatis. Dices: Per effectum diſtinctionis noſcitur evidenter diſtinctivum. Reſpondeo: Noſcitur quoad *an eſt*, non quo ad *quid eſt*.

996 Tertiò ab aliis explicatur: *Accidens abſolutum conſequens formam*, quantitas enim ſequitur materiam primam. Sumitur explicatio ex S. Thoma 5. metaph. lect. 9. & 3. p. q. 77. art. 2. Sed contra 1. Impulſus lapidis tendentis ſurſum eſt qualitas ei impreſſa; at non ſequitur formam, aliàs eſſet motus naturalis, & non violentus: ergo.

997 Quartò Suarez ſic qualitatem definit: *Accidens abſolutum complens ſubſtantiæ perfectionem tam in eſſendo, quam in agendo*. Sed contra: Quantitas etiam requiritur ad operandum: Agentia enim corporea operantur per contactum. Secun-

cundò: Particulæ *tam in eſſendo, quam in operando*, vel ſumuntur collectivè, vel diſtinctivè. Si primum, non conveniunt omni qualitati, quia plures non ſunt activę. Si ſecundum, potius erit diviſio, quam definitio.

998 Quinto alii: *Accidens modificativum ſubjecti*. Sed contra 1. Relatio, & actio ſunt accidentia modificantia ſubſtantiam. Secundò: Quantitas modificat ſubjectum dando illi extenſionem. Sextò alii: *Accidens diſpoſitivum ſubſtantię*. Contra: Quantitas diſponit ſubſtantiam corpoream ad recipienda alia accidentia. Septimò Caramuel in Philoſ. à n. 2133. Qualitatem ſic explicat: *Accidens quantitatem afficiens*. Sed contra: Relatio æqualitatis quantitatem afficit. Secundò: Gratia habitualis, & ſpecies Angelicæ ſunt qualitates, & tamen quantitatem non afficiunt. Octavò alii. *Accidens ſubſtantiam ornans ſimpliciter*. Sed contra: Huju/modi ornatus vel eſt ſola informatio phyſica, vel moralis pulchritudo. Si primum, definitio convenit omni accidenti: Si ſecundum, non convenit habitui vitioſo.

999 Nonò, plures Recentiorum: *Accidens per ſe intenſibile*. Sed contra 1. Forma, & figura ſunt ſpecies qualitatis, & tamen intendi in ſubjecto non poſſunt, nec ſuſcipere magis, & minus, ut cum Philoſ. in hoc cap. affirmat D. R. in 1. qu. 10. q. 1. art. 2. v. *dices*. Nec obeſt: Quòd figura unius circuli ſit major altera Quia ly *major* dicit extenſionem, non intenſionem.

nem. Secundò: Poſſibilis eſt qualitas incapax intenſionis, ut aliqui de charactere, & de potentiis animæ affirmant. Tertiò: Gradus intenſionis ſunt partes materiales qualitatis, non verò formales: ergo ab eis ſumi non poteſt effectus formalis primarius quantitatis.

1000 Decimò alii ſic explicant: *Accidens per ſe penetrabile.* Per ultimas particulas à quantitate differt: Sicut enim extenſio quantitatis oritur ex impenetrabilitate, ita intenſio qualitatis ex penetrabilitate procedit. Sed contra 1. Impenetrabilitas non eſt effectus primarius quantitatis: ergo neque penetrabilitas qualitatis. Secundò: Calor, & frigiditas in ſummo, duo accidentia completa ejuſdem ſpeciei, duo actus contradictorii, impulſus ſurſum, & deorſum ſunt veræ ſpecies qualitatis, & tamen ſunt impenetrabiles naturaliter: ergo.

§. II.

EXPENDITUR DEFINITIO Ariſtotelica.

1001 Ariſtoteles in hoc cap. qualitatem explicat his verbis: *Secundum quam quales eſſe dicimus.* Non diſplicet hujuſmodi explicatio D. R. ut videre eſt in 1. d. 14. q. 1. art. 4. §. 2. v. *confirmatur tertiò.* Ejus autem congruitas oſtenditur ſic: Illa definitio explicat eſſentiam qualitatis: ergo. Antec. prob. Illa definitio explicat effectum formalem qualitatis.

tis,

tis, nempe qualificare ſubjectum, & conſtituere concretum *quale*: ergo explicat eſſentiam qualitatis. Nec obeſt: Quòd informare ſubjectum ſit effectus formalis cujuſcumque accidentis. Non enim explicatur à Philoſ. Qualitas per informare, ſed per *qualificare*.

1002 Objicies: Definitio illa non eſt notior definito; *quale* enim, & *qualitas*, ſunt æque ignota: ergo ſunt congrua. Reſpondeo: Effectus formalis ex natura rei eſt notior ſua cauſa. Undè Philoſ. 7. metaph. dixit, concreta quoad nos eſſe notiora abſtractis: Ideò nego antec. Dices: Ariſtotelica definitio non explicat ignotum: Conſtat enim lumine naturæ, nos à qualitate dici quales. Reſpondeo: Explicat cauſam minus notam per effectum notiorem. Dices 2. Philoſophus in hoc cap. definit *quale* per qualitatem: ergo fit circulus vitioſus explicando qualitatem per quale. Reſpondeo: Nullum eſſe vitium in explicando à priori effectum per cauſam formalem, & cauſam à poſteriori per effectum. Ita D.R. d.14. citata art.5. §.1. v. *dico*.

§. III.

SENTENTIA DOCTORIS Reſoluti.

1003 Reſolutio. Qualitas juxta mentem D.R. deſcribi in hunc modum poteſt: *Accidens abſolutum perfectivum ſubjecti actualis*. Ita firmè N. Dio-

N. Dionyſ. Blaſco d.19. num.16. ſumitur de initio ex D.R.in 1. d.8. qu.1.art.2. §.7. *v. ſequitur*, ubi affirmat, rationem formalem qualitatis eſſe informare ſubjectum: & concludit: *Ratio generis qualitatis, & omnium ſpecierum accipitur ab informare ſubjectum*. Ita docet d.14. art.4. §.2.ad 1. & latius in 3.d.33.q.1.art.5.§.2. Quod verò ly *informare*, ſumatur à D.R.pro *perficere*, ex eò conſtat, quod d. 8. cit. Se remittit ad 2.d.27. art.2.ubi ſpecies qualitatis differre inter ſe affirmat *per diſtinctas rationes perfectivas*: ergo ratio *perfectivi*, & *informativi* pro eodem à D. R. uſurpantur. Et eſſe phraſim ab antiquis uſitatam, conſtat ex D. Tond. Egidio Romano q.4. de menſura Angel.col.3.ubi ad rem ait: *Qualitas dicit rem aliquam abſolutam ſubjectum perficientem, vel informantem*.

1004 Explicatur definitio qualitatis. *Accidens* ponitur loco generis per quod convenit analogicè cum aliis generibus accidentium. Aliæ particulæ ſunt differentia eſſentialis. Per ly *abſolutum*, differt à relatione. Per ly *perfectivum ſubjecti actualis*, differt à quantitate; hæc enim cū ſequatur materiam, & ſupponatur ante formam, eſt accidens ſubjecti potentialis, materia enim in priori ad formam ſubſtantialem eſt in pura potentia. Præterea, relatio non petit perficere ſubjectum actuale; cùm poſſit in nuda materiæ entitate fundari, ut oſtendimus à n. 882. per ly *perfectivum ſubjecti*, differt qualitas ab Actione, & Paſſione. Ab actio-

ne

ne quidem, quæ agens, & terminum potius, quàm ſubjectum reſpicit. A Paſſione verò, quæ ex ſuo genere ſubjectum potentiale exigit; unumquodque enim reſpicit pro ut eſt in potentia. Tandem, ly *perfectivum ſubjecti* dicit denominationem intrinſecam, undè excluduntur alia prædicamenta, quę ſunt denominationes extrinſecæ. Nec obeſt: Quòd denominatiò *ſani*, quæ ſumitur à qualitate ſit extrinſeca medicamentis. Qualitas enim, aut virtus ſanativa eis convenit intrinſecè.

1005 Ex dictis conſtat bonitas dictæ definitionis: Convenit enim omni, & ſingulis ſpeciebus qualitatis. Confirmatur: Subſtantia completa eſt perfectibilis accidentaliter: ergo datur accidens ex natura ſua perfectivum ſubſtantiæ completæ, quæ eſt ſubjectum actuale. at hujuſmodi accidens aliud à qualitate eſſe non poteſt: ergo qualitas eſt accidens ex ſuo genere perfectivum ſubjecti actualis. Nec obeſt 1. Quòd relatio ex ſuo genere dicat perfectionem, ut probat D. R. in 1. d.23. qu. 1. tota. Quia ei non conveniunt particulæ *Accidens abſolutum*. Tum, quia relatio perficit referēdo, non qualificando. Nec obeſt 2. Quòd habitus vitioſus non perficiat naturam, ſed potius deturpet. Quia ſaltem perficit naturam ſenſitivam in eſſe phyſico, licèt deturpet rationalem in eſſe morali. Nec ob eſt 3. Quòd calor aquam non perficiat, ſed potius diſponat ad ejus deſtructionem. Qualitas enim ſolum perficit

ſubje-

ſubjectum, cui in eſt ſecundum exigentiam. Sed contra definitionem qualitatis.

1006 Objcies 1. Quantitas exigit informare, & perficere ſubjectum actuale: ergo definitio qualitatis convenit aliis à definito. Antec. prob. Licèt enim quantitas in ſententia D. R. ſit entitativè in materia ante formam ſubſtantialem, non tamen intelligitur in materia informativè pro illo ſigno: ergo quantitas exigit informare, & perficere ſubjectum actuale. Antec. præterquam conſtet ex D. R. in 1. d.42. prob. ſic: Quia materia prima non eſt capax informari, & perfici ab actu ſecundo, priuſquã ab actu primo ſubſtantiali perficiatur, & informetur: ergo Quantitas non intelligitur informativè in materia prima antè formam ſubſtantialem. Pro ſoluitone hujus objectionis.

1007 Nota 1. Tunc dicitur forma recipi in ſubjecto informativè, quando recipitur in ſubjecto capaci effectus formalis. Nota 2. In ſubjecto poſſe eſſe capacitatem ad unum effectũ, non ad alios: Corpus enim humanum eſt capax denominari *animatum* ab anima intellectiva, quin poſſit denominari *ſpirituale*, aut *immateriale*. Nota 3. Quantitatem interminatam eſſe congenitam cum materia prima, terminari verò per formam ſubſtantialem. Sicut enim forma ſubſtantialis determinat materiam ad certam ſpeciem entis, ita determinat quantitatem ad certam figuram, & modum extenſionis; alia eſt enim figura hominis, & alia bruti ſub

eiſdem

eiſdem dimenſionibus. Quantitas ergo terminatur formaliter per modum figuræ diſtinctum, radicaliter per formam ſubſtantialem. Subindeque intelligi non poteſt modaliter extenſa, & figurata in materia, quin hæc ſit præventa forma ſubſtantiali. Hinc ad objectionem.

1008 Reſpondeo diſting. mai. Quantitas ante formam ſubſtantialem non recipitur in materia informativè, quoad omnem effectum formalem; Concedo: Quo ad aliquem; Nego. Licèt enim in illo prioritatis ſigno non conſtituat materiam actu figuratam, & terminatam, eam tamen conſtituit formaliter figurabilem, & extenſibilem. Sicut relatio ante exiſtentiam termini conſtituit fundamentum proximè, & formaliter referibile. Dices: Terminabilitas formalis erit actus primus materiæ, cum ſit in illa ante formam ſubſtantialem; at hoc eſt abſurdum, cum actus primus materiæ debeat eſſe ſubſtantialis: ergo. Reſpondeo diſting. aſſumptum: Actus primus materiæ debet eſſe ſubſtantialis; ſi ſit actus terminatus; Concedo: Si ſit actus interminatus, & indifferens; nego.

1009 Objicies 2. Ratio formalis qualitatis ſumitur ab hoc quod eſt *informare* ſubjectum, ut ex D. R. conſtat. ergo non ſumitur à virtute perfectiva. Reſpondeo: Rationes informativi, & perfectivi in qualitate idē prorſus ſunt. Addo mentem D. R. quando aſſerit genus Qualitatis ſumi ab informare ſubjectum, eo tende-

tendere ut inter genera Qualitatis, & relationis diſtinguat: Genus enim relationis ſumitur à ſubjecto, & termino, genus verò Qualitatis à ſubjecto dumtaxat deſumitur.

ARTICULUS II.

EXPENDUNTUR SPECIES *Qualitatis*,

1210 QUatuor ſpecies hujus generis numerantur à Philoſopho in hoc cap. Prima, *habitus*, & *diſpoſitio*. Secunda, *potentia*, & *impotentia*. Tertia, *Paſſibilis qualitas*, & *paſſio*. Quarta, *forma*, & *figura*. Ita D. R. in 4. d.17. q.1. art.3. §.1. arg.3.

§. I.

DE DISPOSITIONE; ET *Habitu*.

1011 HAbitus dicitur ab habendo, & tripliciter ſumitur à D.R. in 3. d.33. qu.1. ante art.1. Primò, tranſcendentaliter pro paſſione, & habentia. Subſtantia enim dicitur habere ſubſiſtentiam, quantitas extenſionem &c. Secundò ſumitur pro veſte, & earum uſu, ſub qua ratione pertinet ad prædicamentum habitus. Tertiò, pro habituali quadam diſpoſitione, ſecundum quam res bene, aut male habet in ſeipſa: in quo ſenſu temperamentum vocamus habitum

bitum corporis. Quartò, poteſt ſumi pro facilitate ſuperaddita potentiæ, per quam habilitatur ad actus: in qua acceptione habitus duo reſpicit, potentiam, & actum. In hoc ergo §. Sumitur habitus in 3. & 4. acceptione.

1012 Diſpoſitio etiam tripliciter ſumitur. Primò pro ordine partium in loco. Secundò, pro eo quod ſubjectum diſponit ad aliquid recipiendum. Tertiò, pro quocumque diſponente potentiam ad operandum, ſive ſit habitus, ſive ſpecies, ſive impulſus. Differunt diſpoſitio, & habitus, quia hic radicavit in ſubjecto, à quo eſt difficile mobilis: Diſpoſitio verò eſt facilè mobilis, quia parum radicata, Undè ſanitatem minus ſtabilem vocamus *bonam diſpoſitionem*: Diuturnam vocamus *habitum*.

1013 Quæres I. An habitus, & diſpoſitio per ſe primò naturam reſpiciant, an verò actum operandi? Reſolutio: Prima ſpecies qualitatis, ut ſubeſt proprio generi, ſubjectum actuale reſpicit per ſe primò, non actum operandi. Ita expreſsè D.R.in 1.d.8. ar.2.§.2. v.*ſequitur* ubi ait: *Ratio generis qualitatis, & omnium ſpecierum accipitur ab informare ſubjectum*. Reſolutionem defendunt communiter Thomiſtæ. Prob.1. Genus qualitatis reſpicit ſubiectum per ſe primò: ergo omnes ſpecies qualitatis ſubjectum per ſe primò reſpiciunt. Conſeq.eſt evidēs: Quia enim actio in communi ſpecificatur à termino, omnes actiones in particulari debent à termino ſpecificari. Antec.prob.ex definitione

tione qualitatis à Philoſ. tradita: *Secundum quam quales dicimus*; in qua Ariſtotele qualitatis naturam in ordine ad ſubjectum qualificatum explicat. Confirmatur: Accidens in communi reſpicit eſſentialiter ſubjectum, cui ineſt; at omnis qualitas eſt accidens: ergo omnis qualitas reſpicit eſſentialiter ſubjectum qualificatum.

1014 Prob. 2. Differentia inter habitum, & diſpoſitionem ſumitur à ſubjecto, non ab actu: ergo habitus, & diſpoſitio per ſe primò ſubjectum, non actum reſpiciunt. Conſeq. patet. Antec. prob. Facilè, & difficilè mobile ſumuntur à ſubjecto, non ab actu; at habitus, & diſpoſitio differunt penes facilè, & difficilè mobile: ergò differentia inter habitum, & diſpoſitionem ſumitur à ſubjecto, non ab actu.

1015 Reſolutio 2. Prima ſpecies qualitatis per ſe primò reſpicit naturam, prout benè, vel malè diſpoſitam, non verò actum operandi, ad quem inclinat. Ita colligo ex Philoſ. 5. meta. tex. 19. dicente: *Prima ſpecies qualitatis eſt ſecundum quam res benè, vel malè ſe habet*. Accinit D. R. in 3. d. 33. q. 1. art. 5. §. 3. arg. 1. Ubi ait: *Habitus non eſt in prima ſpecie qualitatis, ut fundans aliquem reſpectum, ſed ut informat ſubjectum ſuo modo ſcilicet, vel benè, vel malè*, quod latè ibidem probat. Conſonat D. Angel. 1. 2. q. 49. art. 2. & 3. Prob. Sunt nonnullæ qualitates ad hanc primam ſpeciem pertinentes, quæ operationem per ſe primò non reſpiciunt: ergo

prima

prima ſpecies qualitatis actum operandi non reſpicit per ſe primo. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Sanitas, & ægritudo, pulchritudo, & deformitas ſunt qualitates hujus ſpeciei ut ait Phil at hujuſmodi qualitates operationem per ſe primò non reſpiciunt, ut patet: ergo ſunt nonnullæ qualitates hujus ſpeciei &c. Confirmatur: Quia in munere diſponendi benè, aut malè ſubjectum omnes qualitates hujus ſpeciei conveniunt: ergo.

1016 Objicies 1. Habitus ſpecificatur ab actu, non à ſubjecto: ergo prima ſpecies qualitatis actum operandi, non ſubjectum reſpicit. Reſpondeo: Habitus in ſententia D. R. non ſuperadditur potentiæ ut concurrat ad actum effectivè adhuc partialiter, ſed ut potentiam habilitat ad actus facilè eliciendos. Ideò habitus ex naturæ inſtituto potentiam per ſe primò, non actum reſpicit. Sed contra: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*; at habitus reſpicit potentiam propter actum: ergo habitus actum pluſquam potentiam reſpicit. Reſpondeo nego min. Habitus quippè, ut qualitas eſt, non reſpicit potentiam propter operationem, ſed potiùs operationem propter potentiam, nimirum, ut convenientem, aut diſconvenientem ſubjecto.

1017 Objicies 2. Scientia ſpecificatur ab objecto: atqui eſt habitus quidam, & ſpecies prima qualitatis: ergo prima ſpecies qualitatis à ſubjecto ſpecificari

Aa non

non poteſt. Reſpondeo: Habitus ſcientificus quatenus ſuum objectum formale reſpicit, non ad primam ſpeciem qualitatis, ſed potiùs ad tertium genus relationis, nimirum menſurati ad menſuram pertinet, ut ait Philoſ. in fine hujus capitis, ubi advertit inconveniens non eſſe eandem rem diverſimodè conſideratam, ſub diverſo genere conſtitui.

1018 Sed contra: Antecedenter ad reſpectum prædicamentalem menſurati ſcientia dicit reſpectum tranſcendentalem ad ſuum objectum, ut eſt certum: ergo habitus ſcientificus etiam ut qualitas ſpecificatur ab objecto. Pro ſolutione adverte. Habitus ſcientificus, ſicut & actus poteſt dupliciter ſumi: Entitativè, & in linea phyſica: Repreſentativè, & in linea intentionali. In prima conſideratione eſt qualitas metaphyſica per ſe primò ſubjectum reſpiciens. In ſecunda reſpicit formaliter objectum, à quo menſuratur. Verum in hac conſideratione ſcientia non eſt formaliter qualitas, aut accidens, ſed eſt formaliſſimè ipſum objectum, cum quo intelligibiliter identificatur, ſicut objectum ſit ſubſtantia, ſive accidens. Nec repugnat idem à ſe ipſo ſub diverſo modo eſſendi ſpecificari, ſicut non repugnat ad ſe ipſum referri. Vide Megalog. n. 457. Per quod patet ſolutio ad replicam.

1019 Quæres 2. An, & quomodo inter ſe differant habitus, & diſpoſitio? Prima ſententia Thomiſtarum affirmat, eſſe ſpecies qualitatis ex æquo diſtinctas.

Secun-

Secunda affirmat, differre tantum de materiali, & acciden aliter, ſicut qualitas magis, & minus radicata in ſubjecto. Hanc refert D. R. in 2. d. 43. art. 2. nec eam refellit, ſed potius confirmat dicens: *Habitus, & diſpoſitio ſunt unum in eſſentia.* Ita N. Dyoniſius à n.23.

1020 Reſolutio: Habitus, & diſpoſitio materialiter tantum diſtinguntur. Prob. 1. ex Philoſ. in hoc cap. aſſerente diſpoſitionem, quæ eſt facilè mobilis, decurſu temporis fieri difficilè mobilem, & tranſire in habitum: ergo non differunt eſſentialiter, ſed dumtaxat accidentaliter ſicut infans, & juvenis. Quare eadem numero qualitas quando incipit acquiri dicitur diſpoſitio, quando verò eſt intenſa dicitur habitus. Confirmatur: Quia in aliis tribus ſpeciebus geminatæ voces non ſignificant ſpecies ex æquò diverſas: ergo &c.

1021 Prob. 2. Facilè, & difficilè ſpeciem non variant; at diſpoſitio, & habitus differunt ſecundùm facilè, & difficilè mobile: ergo diſpoſitio, & habitus ſpecie non differunt. Major prob. Magis, & minus ſpeciem non variant; at facilè, & difficilè differunt ſecundùm magis, & minùs: ergo facilè, & difficilè ſpeciem non variant. Minor declaratur: Quia eadem qualitas, quando eſt minus intenſa, dicitur facilè mobilis, quando verò eſt intenſior, dicitur difficilè mobilis. Reſpondebis: Facilè, & difficilè mutare ſpeciem, quando conveniunt qualitati ab intrinſeco, & dimanant ex diverſa natura, qua-

rum altera determinat ſibi principia invariabilia, altera principia transſmutabilia, ut videre eſt in ſcientia, & opinione; licèt ſpeciem non mutent, quando conveniunt qualitati per accidens ratione ſubjecti. Sed contra: Si enim doctrina hujus ſolutionis ſubſiſteret, opinio eſſet excludenda à ratione habitus; at hoc eſt contra Ariſtotelem, & S. Thomam: ergo ruit ſolutio. Minor patet ex Philoſ. 7. Phyſic. c. 3 tex. 13. Ubi diſtribuit habitum in virtutes, & vitia, cui ſuffragatur Sanctus Thomas 1. 2. q. 57. art. 2. ad 3. Ubi dividit habitum intellectualem in ſcientiam, & opinionem. Major prob. Quod ex propria natura non ſibi determinat principia invariabilia, non poteſt eſſe difficilè mobile ex propria natura; at opinio ex propria natura non ſibi determinat principia invariabilia: ergo opinio ex propria natura non poteſt eſſe difficile mobilis.

1022 Infero: Falſam eſſe eorum exiſtimationem, qui opinantur in eo habitum differre à diſpoſitione, quòd habitus ſit qualitas diſponens potentiam ad operandum; diſpoſitio verò ſit operatio ipſa. Refutat hunc dicendi modum D. R. in 1. d. 27. art. 1. §. 6. Actus enim potentiarum ſunt in fieri de genere actionis, qualitas vero eſt actus primus in facto eſſe. Nec obeſt 1. Quòd actus ſit diſpoſitio ad habitum: Quia diſpoſitio hujus primæ ſpeciei debet eſſe per modum actus primi. Dices: Facilè, & difficilè mobile ſunt prædicata repugnantia eidem naturæ: ergo habitus, & diſpoſitio differunt eſſentialiter:

Reſ-

Reſpondeo diſting. antec. Si ſit forma ſimplex, & per ſe ſubſiſtens; concedo: Si poſſit intendi, & in ſubjecto radicari, nego.

§. II.

DE POTENTIA, ET IMPOTENTIA.

1023 Potentia, ut ad præſens inſtitutum pertinet, conſiſtit in virtute immediatè elicitiva operationis, per quam ab habitu differt. Habitus enim non elicit actum immediatè, ſed potentiam ad agendum diſponit. Si potentia ſit realiter diſtincta à ſubſtantia, ut calor ab igne, pertinet ad genus qualitatis ſecũdùm rem. Si verò ſit realiter identificata cum ſubſtantia, ut de intellectu, & voluntate affirmat D. R. pertinet ad hoc genus ſecundùm rationem tantùm, ut de differentia *Rationalis* ſæpè diximus.

1024 N. D. R. in 2. d. 37. art. 2. §. 3 ad 6. duas ſubſtantiæ potentias concedit: Unam ad actus ſubſtantiales, & primarios; alteram ad ſecundarios, & accidentales. Virtus productiva formæ ignis eſt potentia ad actus primarios: Virtus productiva caloris eſt potentia ad actus ſecundarios. Illa identificatur cum ſubſtantia, quæ in noſtra ſententia eſt operativa immediatè: Hæc ſolet diſtingui à ſubſtantia, ſed non ſemper.

1025 Rurſus Potentia ſubdividitur à Philoſ. in robuſtam, & debilem: Illa eſt elicitiva operationis perfectæ, ut

potentia viſiva in Iuvene, & vocatur *naturalis potentia*. Hæc eſt elicitiva operationis remiſſæ, & debilis, ut potentia viſiva in Sene, quæ vocatur *naturalis impotentia*. Undè impotentia hic non ſumitur privativè, pro carentia cujuſcumque potentiæ, ſed reſpectivè, pro potentia debili, quæ vocatur impotentia reſpectu potentiæ robuſtæ: Ideò potentia, & impotentia ſolùm accidentaliter differunt ſecundùm perfectum, & imperfectum.

PARS I.

QUÆ SIT RATIO FORMALIS Conſtitutiva hujus ſpeciei.

1026 Potentia, quæ eſt ſecunda ſpecies qualitatis, poteſt ſic deſcribi: *Qualitas congenita cum natura illam immediatè operativam conſtituens*. Sumitur ex D. R. in 1. d. 5. art. 4. §. 1. v. *Quartus*. Particula *Qualitas* eſt genus, aliæ ſunt differentia hujus primæ ſpeciei ab aliis. Nec obeſt: Quòd calor non conſtituat, ſed ſupponat ſubſtantiam ignis immediatè operativam. Quia ſupponit proximè potentem elicere actum primarium, & conſtituit formaliter elicitivam Secundarii.

1027 Quæres: Sub quo reſpectu potentia operativa hanc ſecundam ſpeciem conſtituat. Duo reſpicit virtus operativa; & naturam, ex qua dimanat, & actum ipſum operandi. Naturam reſpicit ſecundùm conceptum *in* realem, vel virtualem:

Actum

Actum reſpicit ſecundùm conceptum *Ad* tranſcendentalem. Quæritur, ſub quo reſpectu ad hoc genus pertineat.

1028 Reſolutio: Potentia operativa pertinet ad genus qualitatis, quatenus propriam qualificat naturam, non verò prout reſpicit propriam operationem. Ita expreſsè D. R. in 1. d. 5. art. 4. §. 1. v. *Quartus*. Ubi affirmat, potentiam, prout reſpicit naturam, pertinere ad ſecundam ſpeciem qualitatis: Prout verò eſt formaliter operativa pertinere ad ſecundum genus relationis: Quod latè proſequitur. Prob. 1. Authoritate Boetii in hoc cap. ubi agens de virtute pugilatoria, quam Philoſ. inter ſpecies qualitatis enumerat, concludit: *Pugilatores non dici ex eo quòd pugilatoriæ artis uſum exerceant, ſed ab eo quòd ea ſecundùm naturalem potentiam affecti ſint*: ergo potentia non pertinet ad hoc genus quatenus reſpicit actum ſecundum, ſed prout reſpicit naturam, quam afficit.

1029 Probatur 2. Qualitas conſtituitur per reſpectum eſſentialem ad ſubjectum, cui ineſt, ut ex ejus definitione conſtat; at potentia eſt qualitas: ergo potentia conſtituitur per reſpectum ad naturam, quam qualificat. Prob. 3. Ad hominem contra Thomiſtas: Sicut potentia reſpicit eſſentialiter operationem, ita habitus reſpicit eſſentialiter actum, & objectum; at habitus in ratione qualitatis non conſtituitur per reſpectum ad actum, & objectum, ſed per reſpectum ad potentiam, quam habilitat: ergo poten-

tia in ratione qualitatis non conſtituitur per reſpectum ad actum, ſed per reſpectum ad naturam, quam qualificat. Major eſt certa: Quia in utroque eſt ordo tranſcendentalis. Minor eſt ſententia Thomiſtarum. Conſequentia deducitur. Confirmatur: Connaturaliter eſt dependentia potentiarum à natura, quam dependentia habitus à potentia; illa enim eſt immediata, hæc mediante actu; at hoc non obſtante habitus in ratione qualitatis ſpecificatur à potentia: ergo potentia in ratione qualitatis ſpecificatur à natura. Ordo autem ad actum ſe habet *concomitanter*, *& connotativè* in potentia ut pertinente ad genus qualitatis, ut advertit D.R. loc.cit.

1030 Reſpondebis: Habitum reſpicere potentiam immediatè, potentiam verò reſpicere operationem. Sed contra: Rationem diſcriminis expecto. Deinde, licèt relatio prædicamentalis ſecundùm eſſe *Ad* terminum immediatè reſpiciat, non à termino, ſed à fundamento ſpecificatur, ut oſtendimus: ergo licèt potentia actum immediatè reſpiciat, non ab actu, ſed à natura ſpecificatur. Confirmatur: Quia Omnipotentia à creatione ſpecificari non poteſt; cum hæc ſit accidens creatum, illa verò attributum divinum: ergo à ſola Deitate ſpecificari poteſt.

1031 Differunt verò inter ſe prima, & ſecunda ſpecies qualitatis ex multiplici capite. Primò, habitus ſpecificatur à potentia, potentia verò à natura. Secundò, habitus eſt difficile mobilis, potentia ſim-

ſimpliciter immobilis,& ex natura ſua inſeparabilis à natura. Tertiò, potentia eſt facultas ſine qua ſubſtantia eſt ſimpliciter impotens: Habitus eſt facilitas, ſine qua ſubſtantia eſt ſimpliciter potens elicere actum.

1032 Objicies Potentiæ ſpecificantur per actus, & actus per objecta: ergo ſecunda ſpecies qualitatis non à natura, ſed ab actu ſpecificatur. Reſpondeo. Diſting. antec. Potentiæ ſpecificantur per actus, quatenus pertinent ad genus relativum; concedo: Quatenus pertinent ad genus abſolutum qualitatis; nego. Vel aliter diſtinguo: Potentiæ in eſſe objectivo ſpecificantur per actus; concedo: In eſſe entitativo; nego. Itaque potentiæ entitativè conſideratæ, & ut qualitates ſunt, non reſpiciunt actuum immediatè, ſed naturam, ut eam proximè elicitivam actum conſtituant. Cum quo tamen ſtat, quod ut potentiæ formales ſunt, actus reſpiciant immediatè. Vide nu. 880. Ubi adverte: Potentia entitativè, & fundamentaliter accepta, ut qualitas eſt, naturam reſpicit, ut eam proximè operativam conſtituat. Sicut albedo entitativè ſubjectum reſpicit, ut diſgregativum viſus formaliter conſtituat.

§. II.

ALIÆ DIFFICULTATES.

1033 QUæres 1. Quomodo inter ſe diſtinguantur potentia, & im-

& impotentia ? Reſpondeo: Differunt accidentaliter ſicut perfectum, & imperfectum intra eandem ſpeciem. Itaque eadem numero potentia viſiva, ut expedita, & impedita in diverſo ſtatu ejuſdem ſubjecti dicitur potentia, & impotentia: Non ergo differunt entitativè. Objicies: Durities, & mollities ſunt potentia, & impotentia ad reſiſtendum; atqui ſpecie differunt: ergo. Reſpondeo diſting. min. Propter rationem communem potentiæ & impotentiæ; nego: Propter peculiares rationes talis, & talis potentiæ; concedo. Sicut practicum, & ſpeculativum in prudentia, & Philoſophia non differunt propter rationes communes; cum poſſint inter ſe, & cum ſimplici Theologiæ habitu identificari, ſed propter peculiares rationes, quæ in prudentia, & Philoſophia inveniuntur.

1034 Quæres 2. An potentia paſſiva pertineat ad hanc ſpeciem, & genus qualitatis? Ratio dubitandi eſt: Quia potentia paſſiva non eſt accidens perfectivum ſubjecti, ſed perfectibile ab alio: ergo ei non convenit definitio qualitatis. Reſpondeo tamen pertinere, præcipuè ſi ſit potentia paſſiva ad actus ſecundarios. Ita D. R. in 1. d. 5. art. 4. §. 1. v. *quartus*. Idem docet in 3. d. 33. q. 1. art. 5. §. 3. arg 4. Idem tenet S. Thom. opuſc. 48. Ratio eſt: Quia potentia receptiva accidentium ad aliud genus referri non poteſt: Ideò ad hanc ſecundam ſpeciem qualitatis referuntur duritiœs, & mollities.

1035 Pro ſolutione objectionum nota:

ta: Simplex entitas caloris, prout eſt diſpoſitio ad formam ignis, pertinet ad primam ſpeciem qualitatis: Prout verò eſt potentia productiva alterius caloris, pertinet ad ſecundam. Sicut eadem relatio fundata in albedine eſt ſimilitudo, & diſſimilitudo reſpectu diverſorum: Eadem entitas motus eſt ſimul actio, & paſſio. Nota 2. Quantitas ſecundùm rem conſtituit proprium genus, ut verò eſt potentia receptiva accidentium pertinet ad genus qualitatis ſecundùm rationem. Sicut figura ſecundùm rem eſt de prædicamento quantitatis; cum ſtet in extenſione modificata: Secundùm rationem verò ſpectat ad quartam ſpeciem qualitatis. Ad rationem dubitandi Reſpondeo: Potentiam paſſivam eſſe aliqualiter perfectivam ſubjecti, dando illi capacitatem proximam recipiendi perfectionem ſuorum actuum. Sicut character baptiſmalis animam perficit, reddendo eam capacem aliorum Sacramentorum.

1036 Quæres 3. An character pertineat ad primam ſpeciem qualitatis, an verò ad ſecundam? Reſpondeo: Pertinere ad primam. Ita colligo ex D. R. in 4. d. 17. q. 1. art. 3. §. 2. v. *Sed hoc*. Ubi impugnat aſſerentes contineri ſub ſpecie potentiæ. Prob. Quia character eſt diſpoſitio ad alia Sacramenta, & cum ſit indelebile ſignum, eſt qualitas difficile mobilis, ſubindeque pertinet ad rationem habitus. Secundò: Character in ſententia D. R. non eſt qualitas productiva, ſed dumtaxat diſpoſitiva: ergo non pertinet ad ſecun-

dam ſpeciem qualitatis, ſed ad primam? Reſpondebis: Pertinere ad potentiam paſſivam. Contra: Licèt ſit diſpoſitio ad recipienda alia Sacramenta, nihil in ſe recipit, neque *ut quo*, neque *ut quod*: ergo pertinet ad ſpeciem diſpoſitionis, non ad ſpeciem potentiæ. Infero: Species intentionales ad primam ſpeciem qualitatis pertinere.

1037 Quæres 4. An potentia ad reſiſtendum pertineat ad ſecundam ſpeciem qualitatis? Nota: Potentia reſtitiva eſt duplex, *effectiva*, & *formalis*. Illa reſiſtit debilitando contrarium, quomodo calor frigori reſiſtit. *Formalis* reſiſtit informando ſubjectum. Qua ratione durities ferro, gratia peccato reſiſtit. De utraque eſt difficultas. Reſpondeo: Potentia ad reſiſtendum effectiva ad hanc ſpeciem pertinet ſaltem reductivè. Prob. 1. Quia Philoſ. in hoc cap. inter ſpecies potentiæ numerat potentiam ad reſiſtendum contrario. Secundò: Potentia pugilatoria ad hanc ſpeciem pertinet teſte D.R. in 1. d. 1. art. 4 §. 1. & in 3. d. 33. q. 1. art. 5. §. 3. v. *confirmatur*; at potentia pugilatoria eſt ſimul ad reſiſtendum: ergo potentia reſtitiva eſt ſecunda ſpecies hujus generis.

1038 Objicies: Potentia reſtitiva non convenit per ſe primò qualitati: ergo non eſt ſpecies hujus generis. Antec. prob. Potentia ad reſiſtendum frigiditati non convenit per ſe primo calori; hæc enim qualitas primariò ordinatur ad calefactionem ſubjecti: ergo &c. Reſpondeo: Ut potentia reſtitiva ad hoc genus ſpe-

ctet, ſat eſt, quòd in re qualitati conveniat, licèt per ſe ſecundò. Sicut relatio per ſe primò ad proprium genus ſpectat, licèt ſecundariò, & per reſultantiam conveniat fundamento. Et figura per ſe ad quartam ſpeciem hujus generis pertinet, licèt ſecundariò ex quantitate reſultet.

§. III.

DE PASSIBILI QUALITATE, & Paſſione.

Vide Authorem in 1. d.27. art.1. §.6.

1039 TErtia ſpecies hujus generis eſt qualitas per alterationem producta, quæ à Philoſ. vocatur *paſſibilis qualitas*: Vel quia cauſat alterationem corporalem, ut calidum, & frigidum in tactu: Vel quia reſultat ex corporali alteratione, ut rubor in facie. Differunt paſſio, & patibilis qualitas accidentaliter, & per ordinem ad cauſas extrinſecas ſuæ durationis. Si enim qualitas e brevi alteratione citò tranſeat, dicitur *paſſio*: Ut rubor ex verecundia. Si autem ex fixa alteratione proveniat, ut rubor ex temperamento, dicitur *patibilis qualitas*.

1040 Hæc ergo tertia ſpecies, ut comprehendit paſſionem, & patibilem qualitatem poteſt definiri: *Qualitas alterativa ſubjecti*. Prima particula eſt genus, aliæ ſunt differentia hujus tertiæ ſpeciei ab aliis. Debet autem ſumi ly *alterativa* indif-

differenter ad alterationem antecedentem, & conſequentem; ſæpè enim patibilis qualitas cauſat alterationem, & ſæpè ex alteratione cauſatur.

1041 Quæres 1. An, & quomodo inter ſe differant paſſio, & paſſibilis qualitas? Reſpondeo: Differunt accidentaliter, & ſecundùm facilè, & difficilè mobile: Quæ enim diù manent in ſubjecto, difficulter ſeparantur ab illo: Quæ verò citò tranſeunt, facilè amoventur; at ita ſe habent patibilis qualitas, & paſſio: ergo. Et ita ſentit D.R. in 2. d. 43. art. 2. v. *alia opinio.* Prob. Diverſitas ſecundùm longam, & brevem durationem eſt purè accidentalis; at paſſio, & patibilis qualitas ſecundùm Philoſophum ſolùm differunt ſecundùm brevem, & diuturnam durationem: ergo paſſio, & patibilis qualitas ſolùm accidentaliter differunt.

1042 Objicies: A paſſione citò tranſeunte non denominamur *quales*, ut ait Philoſ. in hoc cap. ergo paſſio non eſt vera ſpecies qualitatis. Reſpondeo diſting. antec. Non denominamur *quales* permanenter; concedo: Tranſeunter; nego. Habens enim ruborem ex verecundia, eſtò *rubrus* non dicatur, verè dicitur *rubens*.

1043 Quæres 2. An patibilis qualitas ſit actus primus, paſſiò verò actus ſecundus? Reſpondeo: Utraque eſt actus primus. Ita D.R. in 1. d. 27. art. 1. §. 6. Ratio eſt: Quia actus ſecundus in noſtra ſententia pertinet ad prædicamentum actionis, non ad qualitatem. Undè Philoſophus

phus triſtitiam, gaudium, & delectationem ad genus actionis refert, quia ſunt actiones appetitus ſenſitivi. Confirmatur: Paſſio ex Philoſopho non denominat ſubjectum ſimpliciter; at paſſiones animæ, ira, gaudium, triſtitia, ſubjectum denominant triſte &c. ergo ſunt de genere paſſionis, non verò paſſio hujus generis.

1044 Objicies: Philoſophus in hoc cap. gaudium, triſtitiam, & alios animi affectus ſub tertia ſpecie qualitatis conſtituit; atqui ſunt actus ſecundi: ergo. Reſpondeo cum D. R. loc. cit. v. *nec valet*: Affectus animi, ut gaudium, triſtitia &c. poſſunt dupliciter conſiderari, vel ut actiones immanentes, vel ut qualitates ex alteratione corporali reſultantes in corpore, & citò tranſeuntes, ut rubor, pallor &c. in prima conſideratione, ad prædicamentum paſſionis pertinent, in ſecunda ad tertiam ſpeciem qualitatis.

§. IV.

DE FORMA, ET FIGURA.

1045 Non ſumitur hic *Forma* pro altera parte compoſiti, ſed pro diſpoſitione partium quantitatis in toto, à qua ſumitur denominatio *Formoſi*, ac *Deformis*. Differt à prædicamento ſitus, quia hic conſiderat diſpoſitionem partium in ordine ad locum: Forma ſumitur pro diſpoſitione partium in ſe ipſis.

1046 *Figura* hic ſumitur pro peculiari mo-

modo reſultante ex quantitate terminata, cujus ratione quantitas dicitur circularis, triangularis, plana, recta, curva, &c. Hæc poteſt eſſe intrinſeca, ſi proveniat à forma ſubſtantiali exigente peculiarem extenſionem, v. g. figura humana. Vel ab extrinſeco variabilis, ut figura ceræ impreſſa. Undè patet formam, & figuram entitativè eſſe eamdem ſpeciem qualitatis. Vide Authorem in 1. d.14 q.1. art.2.

1047 Quarta ſpecies qualitatis, quatenus figuram, & formam complectitur, poteſt definiri: *Qualitas terminativa quantitatis extenſæ*. Sumitur ex D. R. loc. cit. Ubi affirmat quartam ſpeciem qualitatis *ex ſua ratione formali eſſe terminum quantitatis*. Particula *Qualitas* eſt genus, aliæ ſunt differentia hujus ſpeciei à cæteris: Ex qua definitione ſequitur ad figuram ſupponi quantitatem extenſam; Quantitas enim inextenſa non habet figuram, ut patet in quantitate Corporis Chriſti Domini ſub ſpeciebus Euchariſticis. Sed nota ex S. Thom. 3. p. qu.45 art.1. ad 1. Hanc terminationem quantitatis eſſe diſtinctam ab illa, qua dicimus lineam terminari in puncto: Hæc enim terminatio pertinet reductivè ad genus quantitatis; illa ad genus qualitatis; illa eſt terminatio indiviſibilis, hæc verò diviſiblis, & ſecundæ ſuperaddita.

1048 Objicies: Terminus pertinet ad prędicamentum rei quam terminat, & apparet in ſubſiſtentia; at figura eſt terminus quantitatis: ergo figura pertinet

ad

ad prædicamentum quantitatis, non verò ad qualitatem. Reſpondeo diſtin. maj. Si ſit actus totalis rei, cujuſmodi eſt ſubſiſtentia reſpectu naturę ſubſtantialis; Concedo: Si ſit actus modalis, & inadęquatus; nego mai. & diſtin. min. Figura eſt terminus, & actus totalis; nego: Actus modalis, & inadequatus quantitatis; Concedo. Itaque, figura non addit novam extenſionem, ſed eam modificat, atque qualificat, ideò ad genus quantitatis reduci non poteſt.

1049 Infero 1. Figuram diſtingui modaliter à quantitate. Ratio eſt: Quia quantitas poteſt eſſe ſine figura, & extenſione, ut patet in quantitate Corporis Chriſti Domini ſub ſpeciebus: Figura verò ſine quantitate eſſe non poteſt. D.R. in 2 d.33.q.1.art.1.ad 1. Infero 2. Figuram differre à ſitu ſaltem de cõnotato. Etenim diſpoſitio partium extenſarum in ordine ad quantitatem dicitur *Figura*: In ordine ad locum, dicitur *ſitus*. Secundò manente eadem figura mutatur ſitus, ut patet in homine ſtante, & ſedente, in quo non variatur figura qualitativa, & ſi variatur figura ſitualis. Infero 3. Figuram differre à prædicamento ubi: Quia invariata figura, variatur ubicatio.

1050 Quæres: An, & quomodo inter ſe differant forma, & figura? Ad ſecundum diximus, differre accidentaliter. Ad primum reſpondent aliqui, terminum extenſionis in rebus animatis dici *formam*, in inanimatis *figuram*. Alii dicunt, terminatam extenſionem, ut rebus con-

concretam dici formam, ut verò avulſam à qualitatibus ſenſibilibus dici figuram. Albertus Magnus modum illum formam appellat prout procedit ab anima: Figuram prout quantitatem circumſcribit intra terminos. Alii formam appellant in artificialibus: Figuram in naturalibus. Quæſtio eſt de voce.

§. V.

AN DIVISIO SIT ADÆQUATA.

1051 Reſolutio eſt affirmatva, & R.D. in 4. d.17. Prob.1. Authoritate Philoſophi, qualitatem in quatuor ſpecies prædictas diſtribuentis. Nec obeſt: Quòd in hoc cap. dicat: *Fortaſſe ſunt multæ aliæ ſpecies quàm quatuor.* Quia id dixit modeſtiæ cauſa, & ut excitaret ingenia ad alias ſpecies indagandas, ſi fortè inveniantur.

1052 Bonitas diviſionis prob. ratione deducta ex D.R. in 2. d.27. art.2. Ubi diſtinguit inter ſpecies qualitatis *per diverſas rationes perfectivas.* Qualitas ex propria ratione eſt accidens perfectivũ ſubjecti actualis; at ſubjectum actuale eſt ſolùm perfectibile quatuor modis: ergo quatuor dumtaxat ſunt ſpecies qualitatis. Min. prob. Vel enim ſubjectum eſt perfectibile in linea eſſendi, vel in linea operandi. Si primum, erit perfectibile ſecundùm eſſentiam, ut cùm eſſentia phyſica rei materialis componatur ex materia, & forma, ſi ſit perfectibilitas ſecundum materiam, & quantitatem ei annexam;

xam, ſubeſt quartæ ſpeciei. Si ſit perfectibile ſecundùm formam, ſubeſt tertiæ ſpeciei. Si ſecundum, vel eſt perfectibile ſecundùm potentiam, vel ſecundùm actum operandi: Si ſit perfectibile ſecundùm potentiam operativam, perficitur per ſecundam ſpeciem qualitatis. Si ſit perfectibile ſecundùm actum, perficitur per primam ſpeciem, quæ eſt diſpoſitio, & facilitas ad actum; atqui non ſunt aliæ perfectibilitates in ſubjecto actuali: ergo non dantur alia accidentia perfectiva. Sicque diviſio eſt adæquata.

1053 Infero: Diviſionem eſſe univocam. Membra enim dividentia æqualiter rationem communem qualitatis participant. Quod ſic oſtenditur: Qualitas eſt accidens perfectivum ſubjecti actualis; at ſingulæ ſpecies ordinantur ad perficiendum actuale ſubjectum: ergo ſingulæ participant æqualiter rationem communem qualitatis. Minor prob. Habitus, & diſpoſitio ordinantur ad potentiam ornandam, atque habilitandam ad actum. Potentia, & impotentia conſtituunt naturam proximè operativam. Paſſio, & patibilis qualitas perficiunt phyſicè ſubjectum alteratum. Forma, & figura quantitatem, quam terminant: ergo ſingulæ ſpecies ordinantur &c. Dices: Impotentia non eſt accidens perfectivum ſubjecti; cum ſit imperfectio quædam: ergo minus propriè ei convenit ratio generica qualitatis. Reſpondeo diſting. antec. & conſeq. Si impotentia ſuma-

ſumatur negativè prò carentia potentiæ; Concedo: Si ſumatur poſitivè, ut in præſenti, pro quadam virtute ad operandum, eſtò minus robuſta; nego. Hæc ergo virtus ſecundùm quod dicit in recto, eſt perfectiva ſubjecti actualis, & conſtituit hanc ſpeciem ſecundùm rectum potentiæ debilis, connotata carentia virtutis robuſtioris.

ARTICULUS III.

PROPRIETATES QUALITATIS.

1054 PRima proprietas qualitatis ex Philoſ. eſt *habere contrarium* D.R. in 3. d.8. qu.1. art.1. arg.2. frigiditas enim adverſatur calori. De contrarietate inter qualitates agit peculiariter D.R. in 1. d.15. qu.1. art.2. toto. Ubi advertit, quòd ſi duæ qualitates contrariæ æqualiter intenſæ ſint in eodem ſubjecto, ammittunt propriam ſpeciem formalem, & tranſeunt in tertiam ſpeciem, in qua virtualiter dumtaxat continentur: Ex calido enim, & frigido reſultat tepidum. Si verò altera ex illis ſit intenſior, remiſſiorem trahit ad propriam ſpeciem; in quo caſu qualitas remiſſa ſe habet ad modum potentię, intenſa verò ad modum actus: Illa enim ſe habet de materiali, & entitativè, hæc de formali, & denominativè. Vide ſupra n.15. Hæc proprietas competit ſoli qualitati. Etenim inter quantitates eſt incompoſſibilitas, ſed non contrarietas, non tamen omni;
quia

quia lux nullum habet contrarium. Et qualitas media, ut *tepidum*, nulli extremorum contrariatur ratione ſui, ſed ratione unius extremi contrariatur alteri.

1055 Secunda proprietas: *Suſcipere magis, & minus*, ſive intendi, & remitti. De qua D.R. in 1.d.14.q.1. tota convenit hæc proprietas primæ, ſecundæ, & tertiæ ſpeciei qualitatis, non verò quartæ, ut obſervat D.R. àrt. 2. quod ſigillatim de ſingulis oſtendit: Quia unus hominum eſt ſapientior, potentior, & rubicundior altero. Et licèt in potentiis primariis ſubſtantiæ non ſit magis, & minus (illæ enim identificantur cum ſubſtantia, quæ magis, & minus non ſuſcipit) in potentiis tamen ſecundariis cujuſmodi eſt frigiditas in aqua, invenitur magis, & minus.

1056 Quarta ſpecies ſcilicet Figura, non ſuſcipit magis, & minus; licèt enim unus circulus ſit major altero, non tamen eſt magis circulus. Diſparitatis rationem inter quartam, & tres priores ſpecies qualitatis optimè aſſignat D. R. loc. cit. *v. dices*; ſunt enim quædam formæ habentes certos terminos magnitudinis, & parvitatis, quibus propterea repugnant additio, & diminutio, ſubindeque magis, & minus extra illos terminos ſuſcipere nequeunt. Aliæ ſunt formæ, quæ ex propria ratione certos terminos non habent, ut calor qui poteſt ſucceſſivè intendi in infinitum. Quarta ergo ſpecies qualitatis, ſcilicèt figura cum ex pro-

proprio conceptu habeat rationem termini reſpectu quantitatis, magis, & minus ſuſcipere non valet. Aliæ verò ſpecies ex proprio genere ſunt qualitates per ſe intenſibiles ſine termino: Ideò magis, & minus ſuſcipere poſſunt.

1057 Quæres: An qualitas in abſtracto ſuſcipiat magis, & minus? Affirmat D.R. loc.cit. art.4. §.2. in reſp. ad 1. Ubi oſtendit hanc fuiſſe mentem Philoſophi. Prob.1. Quia intenſio qualitatis non fit per majorem radicationem in ſubjecto, ſed per additionem gradus ad gradum, quæ additio poteſt qualitati in abſtracto convenire: Calor enim ignis à ſubjecto divinitus ſeparatus intenſior eſſet calore aeris. Sicut candor unius hoſtiæ poſt Conſecrationem poteſt eſſe intenſior candore alterius: ergo qualitas in abſtracto ſuſcipit magis, & minus. Dices: Una albedo non eſt magis, aut minus albedo, quàm altera, licèt ſubjectum dicatur magis, aut minus album. ergo qualitas in abſtracto non ſuſcipit magis, & minus. Reſpondeo diſting. anteced. Non dicitur magis, aut minus albedo &c. Quantum ad gradus formales & eſſentialiter conſtituentes albedinem; Concedo: Quantum ad gradus materiales, per quos poteſt intendi, & remitti, nego antecedens. Solutio eſt D. R. in 1. d.14. §.2. ad 3.

1058 Tertia proprietas qualitatis: *Reddere ſubjectum ſimile, aut diſſimile.* Diximus enim ſupra relationem ſimilitudinis eſſe proprietatem congenitam cum fun-

ſundamento, ideſt, cum qualitate: Similia enim ſunt, quorum qualitas eſt una. Ubi nota 1. Simile, & diſſimile non eſſe diverſas proprietates entitativè, ſed terminativè: Quia eadem relatio eſt ſimilitudo, & diſſimilitudo diverſorum. Nota 2. Hanc proprietatem convenire qualitati in concreto, & in concreto explicari à Philoſopho dicente, qualitatem eſſe *Qua dicimur ſimiles, aut diſſimiles*. Ratio eſt: Quia duæ albedines in abſtracto, quatenus conveniunt in ratione ſpecifica albedinis, potiùs videntur fundare relationem identitatis, quàm ſimilitudinis. Similitudo enim fundatur in qualitate ſuperaddita fundamento: Eſſentia autem propria reſpectu albedinis non ſe habet ut qualitas ſuperaddita, ſed ad modum ſubſtantiæ; cum ſit de illius ſubſtantia, hoc eſt de eſſentia.

QUÆSTIO VII.

DE SEX ULTIMIS PRÆDICAmentis.

1059 BReviter ſe expedit Philoſophus à cæteris prædicamentis, vel quia ſunt aliis notiora, vel quia alibi fuſiùs de illis agit. De ſex ultimis prædicamentis tractatum edidit Gilbertus Porretanus, Author ſex principiorum propterea appellatus, ubi eorum naturam, & proprietates accuratiùs explorat. Nos eadem brevi calamo percurremus.

A R-

ARTICULUS I.

DE PRÆDICAMENTO Actionis.

1060 *ARiſtoteles modicum locutus eſt de prædicamento Actionis, & Paſſionis. Et ideò ſimplicius ſuper hoc longum fecit tractatum.* Sunt verba D. R. quod lib. 3. q. 12. concl. 6. De Actione, & Paſſione plura in Phyſica, Deo dante, annotabimus.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA DE Actione, & Paſſione, & de earum identitate cum Motu.

1061 NOmine *Motus* intelligimus actionem ſucceſſivè fluentem, cujuſmodi eſt alteratio productiva caloris in aere facta à ſole. Etenim calor ille ſucceſſivè, & non ſimul aeri comparatur. Alteratio illa, ut elicita à ſole, dicitur *Actio*, ut in aere recepta, dicitur *Paſſio*: Aggregatum verò ex Actione, & Paſſione dicitur *Motus*. Pro cujus intelligentia.

1062 Nota 1. Licèt non omnis actio, & paſſio ſint motus, omnis motus eſt ſimul actio, & paſſio. Secunda pars eſt indubicata apud Metaphyſicos. Prima declara-

claratur: Quia Divina generatio eſt vera actio, cui tamen prorſus repugnant rationes motus, & mutationis. Unde à num. 410. oſtendimus rationes formales Actionis, & Paſſionis poſſe ab omni imperfectione depurari, & Deo attribui. Actio ergo, & paſſio reſpectu motus ſe habent ſicut ſuperius, & inferius: Ita ut actio, & paſſio ſint genera ſuprema, motus verò ſit res prædicamenti.

1063 Nota 2. Actio, & Paſſio ſunt idem numero accidens cum diverſo reſpectu. Qui verò ſunt hi reſpectus? Optimè hoc declarat D. R. in 2. d. 34. art. 1. Licèt enim motus calefactionis ſit forma ſimplex; per illam agens dat eſſe paſſo, & paſſum recipit eſſe ab agente: Ignis enim dat, àqua recipit calorem ab igne. Ecce ſimplex forma calefactionis eſt ſimul *Datio eſſe*, & *Acceptio eſſe*: Seù ut clariùs loquamur eſt ſimul *Facere*, & *Fieri*. Super has ergo formalitates abſolutas fundantur duo reſpectus tranſcendentales, per quos formaliter conſtituuntur actio, & paſſio. Quatenus enim forma illa eſt *Datio eſſe*, ſeù facere, fundat reſpectum *A quo alius*, ideſt, reſpectum ad agens, quod dat eſſe. Quatenus verò eſt *Acceptio eſſe*, ſeu fieri, fundat reſpectum *Qui ab actio*, hoc eſt, ad paſſum, quod recipit eſſe. Entitas motus eſt fundamentum remotum ad utrumque reſpectum. Formalitates verò illæ *Datio eſſe*, & *Acceptio eſſe* ſunt rationes proximæ fundandi.

1064 Ex dictis liquidò conſtat ſen-

 ten-

tentia D. R. Aſſerit enim Actionem conſtitui formaliter per reſpectum *à quo alius*: Paſſionem verò conſtitui per reſpectum *Qui ab alio*. Sępè his terminis utitur, ut propriam mentem explicet D.R. in 1. d.8. art.2. §.4. v. *eodem*. Quodlib.3. q.10. concl.4. & quodlib. 11. concl. 3. in fine, & concl.7. v. *dubitatur*, & q.12. concl.3. circa finem. Notat tamen D. R. in 2. d.34. art.2. hos reſpectus ſuper actionem, & paſſionem fundatos poſſe conſiderari dupliciter, vel prædicamentaliter, vel tranſcendentaliter. In prima conſideratione ſunt relationes originis genere diſtinctæ ab actione, & paſſione: In ſecunda conſideratione ſunt formalitates abſolutæ, licèt tranſcendentaliter relatæ ad ſuos terminos. Undè D. R. loc. cit. affirmat, actionem, & paſſionem formaliter conſtitui *rationibus abſolutis*. Et quodlib.3. q.11. concl.3. in fine affirmat, reſpectus illos eſſe actioni, & paſſioni intrinſecos, hoc eſt, eſſentiales ſuis fundamétis, ſicque tranſcendentales. Nec obeſt: Quòd hujuſmodi reſpectus dicatur eſſe *diſtinctus contra abſolutum, quod eſt mutatio*, ut ait D. R. His enim verbis ſolùm intendit D.R. imperfectionem mutationis à conſtituenda actione, & paſſione relegare.

1065 Infero: Actionem ſpecificari à principio: Paſſionem verò à termino producto. Ita D.Ang. 1.2.q.1.ar.3. & 1.p. q.14. ar.5. ad 3. & q.20. de veritate ar.1. ad 2. Ratio eſt: Quia reſpectus tranſcendentalis ſpecificatur extrinſecè à termi-

to:

to: At actio per reſpectum *à quo alius* reſpicit agens: Paſſio verò per reſpectum *qui ab alio* reſpicit paſſum: ergo actio ſpecificatur à principio, paſſio verò à termino.

§. II.
QUID SIT ACTIO PRÆDICAmentalis.

1066 ACtio eſt egreſſio producti à producente. Quare duo reſpicit eſſentialiter: Terminum egredientem, quem denominat *actum*, & principium, à quo egreditur, quod denominat *agens*. In genere poteſt ſic definiri: *Influxus quo agens communicat eſſe paſſo*. Hujus definitionis bonitas probatur. Reſpectus *à quo alius* eſt de eſſentia actionis; at dicta definitio explicat reſpectum *à quo alius*: ergo dicta definitio explicat eſſentiam actionis. Minor prob. Ordo ad agens, à quo egreditur terminus mediante actione eſt reſpectus *à quo alius* at illa definitio explicat ordinem ad agens, à quo egreditur terminus mediante actione: ergo illa definitio explicat reſpectum *à quo alius*.

1067 Objicies 1. Particula *paſſo* ſuperfluè ponitur in definitione Actionis: ergo non eſt bona. Antecedens prob. Actio ex propria ratione ſolùm exigit terminum productum, non ſubjectum receptionis: ergo. Secundò: Creatio eſt vera actio; at non recipitur in paſſo, cum

ſit independens à ſubjecto: ergo. Tertiò: Cognitio nullum eſſe communicat paſſo, aut intellectui paſſibili: ergo ei non convenit definitio. Reſpondeo ad 1 negando antec. Ad ejus probationem dico, ly *paſſum* in definitione actionis poſit in ſignificare dumtaxat *productum*: Unde in Deo admittimus paſſivas productiones in perſonis procedentibus. Vide nu. 470. Præterea, Actio, & Paſſio in noſtra ſententia ſunt idem; unde ſicut repugnat Actio ſine Paſſione, ita & agens ſinè paſſo. Ad ſecundum: Creatio inhæret termino creato, ut dicemus. Ad tertium: Cognitio dat intellectui eſſe actum cognoſcentem ſicut anima dat corpori eſſe vivens.

1068 Alii Actionis quidditatem ſic explicant: *Via ad terminum*. Favet D.R. in 2. d.1. q.2. art. 2. §.2. in reſp. ad dub. Dicitur *via*, ideſt influxus, origo, & cauſalitas. Cum enim actio ſit egreſſio termini à principio, eſt via agentis in terminum. Dicitur *ad terminum*, & non ad effectum, ut definitio comprehendat divinas proceſſiones. Nec obeſt 1. Quòd *creatio non ſit via ad terminum*, *ſed circa terminum*, ut ibi ait D. R. licèt enim non ſit via ad terminum per medium ſubjecti præſuppoſiti, quod ſolùm vult D. R. eſt tamen via ad rem creatam. Nec obeſt 2. Quòd Actio immanens in noſtra ſententia non ſit via ad terminum diſtinctum. Quia ex definitione ſolùm conſtat, Actionem eſſe *viam ad terminum*, ſivè diſtinctū ſive indiſtinctum.

1069 Infero: Deſcriptionem illam actionis *Motus, quo agens tranſit in paſſum*, quam refert D.R. in 3. d. 18. art. 3. v. *propter*, non eſſe rigoroſam definitionem. Ratio enim formalis hujus generis depurari poteſt ab imperfectione motus, ut obſervat idem R.D in 1. d. 8. art. 2. §. 3. idem dicendum eſt de deſcriptione actionis facta à Gilberto: *Forma, ſecundum, quam in id, quod ſubjicitur, agere dicimus*, qua utuntur D.R. Quod lib. 3. q. 12. concl. 4. & q. 10. concl. 2. & 5. D. Angel. opuſc. 48. tract. 5. Iſtæ enim definitiones rem hujus prædicamenti potius, quàm rationem formalem videntur explicare.

§. III.

QUOTUPLEX SIT ACTIO Prædicamentalis.

1070 Actio prædicamentalis dividitur primò in *creatam*, & *increatam*; utraque enim eſt res hujus prædicamenti, ut oſtendimus à nu. 470. actio increata eſt productio termini increati, cujuſmodi ſunt proceſſiones divinarum perſonarum. Actio creata eſt productio termini creati. Actio creata ſub dividitur primò in *finitam*, & *infinitam*. Secundò ſub dividitur in *creationem*, & *eductionem*. Creatio eſt productio termini ex nihilo v.g. productio Angeli. Dicitur creatio eſſe actio creata, quia in noſtra ſententia eſt accidens realiter diſtinctum

à Deo, de quo in Philoſophia. Eductio eſt actio productiva termini in eſſe, fieri, & conſervari dependentis à ſubjecto: Ut productio ignis ex materia ligni. Dicitur *Eductio*, quia forma ignis non producitur ex nihilo ab agente creato, ſed extrahitur ex potentia ſubjectiva ad eſſe actualis exiſtentiæ.

1071 De eductione agit ſingulariter D.R. in 2. d.18. tota, de creatione verò differit in 2. d.1. q.2. ubi propriam mentem per ſequentes Reſolutiones explicat. Primò enim affirmat, creationem eſſe accidens prædicamentale phyſicum potens eſſe, & ab eſſe abſque ſubjecti corruptione. Secundò: Eſſe actionem tranſeuntem; eſt enim verus influxus, & via ad terminum creatum, non tamen eſt tranſitus per medium ſubjecti, ex quo. Tertiò: Eſſe actionem realiter diſtinctam à Deo: Quia eſt actio tranſiens in tempore elicita. Quartò: Eſſe realiter diſtinctam à termino creato: Quia iſte habet eſſe permanens, creatio verò eſt quid tranſiens, nec minuitur, ac deterioratur exinde Omnipotentia; licèt enim terminus creatus requirat actionem diſtinctam à Deo, ſed non diſtinctum agens. Quintò: Creationem recipi in termino creato tamquam in ſubjecto inhæſionis, ſubindeque eſſe veram paſſionem hujus generis. Omne quippè accidens phyſicum petit ſubjectum inhæſionis, in quo recipiatur, ſicut exiſtentia thomiſtica recipitur in ſubjecto à ſe formaliter poſito extra cauſas. Sextò: Ad creationem

præ-

præſupponi aliquid gerens vices ſubjecti, de quo ſupra à n. 209. De his latè in Philoſophia.

1072. Tertiò dividitur actio prædicamentalis creata in *ſucceſſivam*, & *inſtantaneam*: *Succeſſiva* componitur ex partibus continuò fluentibus, & terminatur in re ſucceſſivè acquiſita, ut productio lucis in aere, aut caloris in ligno. *Inſtantanea* eſt tota ſimul, ut productio formæ ignis in materia lignea. Licèt enim forma ignis in hac parte ligni, priuſquam in alia introducatur, in ea tamen, quam ſemel informat, eſt tota ſimul; calor autem ſucceſſivè intenditur in eadem parte. Actio ſucceſſiva dicitur *Motus*: Actio inſtantanea *Mutatio*.

§. IV.

DIVISIO ACTIONIS IN SUBSTANTIALEM, & accidentalem.

1073 QUarto dividitur Actio prędicamentalis in *ſubſtantialem*, & *accidentalem*. Illa eſt productio termini ſubſtantialis, ut generatio leonis: Hæc eſt productio termini accidentalis, ut alteratio calefactiva. Circa hanc diviſionem quæritur primò an actio productiva ſubſtantiæ ſit accidens phyſicum, an verò modus ſubſtantialis. Secundò, an genus actionis ſit univocum ad utramque.

1074 Reſolutio 1. Actio productiva formę ſubſtantialis eſt accidens phyſicum

ſubindequè denominatio *ſubſtantialis* eſt Illi extrinſeca à termino. Ita D. R. in 2. d.36. art.4. ad 2. dub. ubi loquitur de generatione ſubſtantiali, & in 2. d.1. q.2. art. 2. §. 2. *Dubitatur in reſp. ad dubium*, ubi eſt ſermo de actione productiva Angeli. Tenet reſolutionem noſter Dionyſius d.20. à num.14. Probatur: Si propter aliquam rationem actio productiva termini ſubſtantialis pertineret ad genus ſubſtantiæ, maximè quia terminatur ad ſubſtantiam; at hoc non ſufficit: ergo actio productiva formæ ſubſtantialis eſt accidens phyſicum. Major eſt fundamentum contrariorum. Minor prob. Licèt alteratio calefactiva terminetur ad qualitatem, non ideò pertinet ad genus qualitatis; cum hujuſmodi alteratio pertineat ad genus actionis: ergo ex eo quòd actio terminetur ad ſubſtantiam, non ſequitur pertinere ad genus ſubſtantiæ. Secundò: Cognitio creata intuitiva Angeli ſpecificatur à ſubſtantiali objecto, & tamen in re eſt accidens: ergo licèt &c. Et horum ratio eſt: Quia actio non ſpecificatur intrinſecè à termino, ſed ab intrinſeco ordine, quo reſpicit terminum; poteſt autem accidens tranſcendentaliter ad ſubſtantiam referri, cui petit eſſentialiter inhærere.

1075 Reſolutio 2. Ratio formalis generica Actionis eſt univoca ad ſubſtantialē, & accidentalem. Ita poſt D. R. Noſtri PP. MM. Joſephus Blanc. hic ſect. 2. Julianus Caſtelvì diſp. 8. dub. 2. Suppono dari actiones in re ſubſtantiales, & ſubſi-

ſtens

ſtentes, cujuſmodi ſūt proceſſiones perſonarum in divinis, & in creatis, poſſibilem eſſe actionem, quæ ſit in re ſubſtantia. Nunc probatur Reſol. ratione deſumpta ex R. in 2. d. 11. art. 3. v. *item omnis*. Ratio formalis relationis eſt univoca ad omnem relationem prædicamentalem, ſive hæc terminetur ad ſubſtantiam, ſive ad accidens: ergo ratio formalis generica Actionis eſt univoca ad omnem actionem, ſive hæc terminetur ad ſubſtantiam, ſive ad accidens.

1076 Probatur 2 Actiones productivę ſubſtantię, & accidentis collocantur in hoc genere: ergo conveniunt univocè. Antecedens conſtat ex n. 471. Reſpondebis: Actionem productivam ſubſtantiæ eſſe modum ſubſtantialem, ſubindeque pertinere ad genus ſubſtantiæ. Sed contra 1. Figura eſt modus quantitatis, & tamen non pertinet ad genus quantitatis, ſed ad genus qualitatis. Secundò: Relatio identitatis eſt modus ſubſtantiæ, & tamen non collocatur in prædicamento ſubſtantiæ, ſed in proprio relationis genere: ergo licèt actio productiua ſubſtantię ſit modus ſubſtantialis, non ad genus ſubſtantiæ, ſed ad proprium Actionis genus pertinet.

1077 Adverſus 1. Reſol. objicies 1. Subſtantia, & accidens pertinent ad diverſa genera: ergo actiones ſubſtantialis, & accidentalis ſunt diverſi generis metaphyſici, ſubindequè actio productiva ſubſtantiæ non eſt in genere accidentis. Reſpondeo negando conſeq. & paritatem: Quia

Quia quantitas, & qualitas ſunt diverſa prædicamenta, & tamen augmentatio, & alteratio, quæ ad qualitatem, & quantitatem terminantur, ſunt actiones ejuſdem generis.

1078 Objicies 2. contra 2. Reſol. Subſtantia, & Accidens in nullo conveniunt univocè; at inter actiones nonnullæ ſunt per ſe ſubſiſtentes, aliæ verò accidentales: ergo actiones ſubſtantialis, & accidentalis univocè convenire non poſſunt in ratione generica Actionis. Reſpondeo disting. majorem: In genere entis; concedo. In genere logico; & formalizali; nego. Quia ſubſtantia, & accidens dicuntur convenire univocè in genere *ſcibilis univerſalis* &c. Idem ergo conſequenter aſſerendum de genere Actionis. Et ratio poteſt ſumi ex doctrina prælibata à n 496. Quia ſcilicet ratio generica *Actionis* non convenit accidentali per dependentiam ab actione ſubſtantiali, ut patet: (in quo enim alteratio frigefactiva pendet formaliter à divinis proceſſionibus?) cum ergo ratio illa formalis conveniat utrique actioni eſſentialiter, nec uni per dependentiam ab alia, de utraque univocè dicitur.

§. V.

DIVISIO ACTIONIS IN TRANſeuntem, & immanentem.

1079 QUintò dividitur Actio in *immanentem, & tranſeuntem.* Illa eſt quæ manet in agente, ut manent intel-

intellectio, & volitio in ſuis principiis. Hæc, quæ ab agente tranſit in paſſum, ſive tranſeat in diverſum ſuppoſitum, ut calefactio à Sole in aerem, ſive fiat tranſitus ab una parte in aliam ejuſdem ſuppoſiti, ut quando una manus alteram calefacit. Nota: Ad actionem immanentem non requiritur receptio extenſiva in toto ſuppoſito: *Viſio enim eſt in oculo ſubjectivè, & tamen denominat totum hominem*, ut ait D. R. in 2. d. 34 art. 4. v. *per hoc*. Nec requiritur, quòd actio immanens ſubjectetur in principio *quo*, dummodo maneat in principio *quod* nempe in ſuppoſito. Nutritio enim elicitur ab anima vegetante, & tamen non in anima, ſed in materia alimenti recipitur.

1080 Quæres, an utraque actio pertineat ad hoc genus formaliter? Actionem tranſeuntem collocari in hoc genere eſt certum. Procedit difficultas de immanente. Negant communiter Thomiſtæ, defendentes actionem immanentem pertinere formaliter ad genus qualitatis. Contra quos ſit:

1081 Reſolutio Bacconica: **Actus immanentes v. g. ſenſatio, intellectio, & volitio ſunt actiones prædicamentales hujus generis: Idem aſſerendum de omni alia actione vitali. Ita D. R. in 1. d. 27. art. 1. §. 6. cui adhærent ex noſtris Dionyſius d. 20 à n. 13. Bonaſpes in lib. de Anima. Zagaglia tom. 3. fol. 76. à n. 21.**
Probatur 1. Actus immanentes non pertinent ad genus qualitatis: ergo ſunt actiones prædicamentales hujus generis. Con-

ſequētia tenet. Antecedens prob. 1. ex Philoſ. 10. Etic. c. 3. ubi luculenter affirmat, operationes virtuoſas, & felicitatem ipſam non eſſe qualitates, ſed actiones; at operationes virtutum, & felicitatis ſunt actus immanentes: ergo actus immanentes non pertinent ad genus qualitatis. Secundò: Actio immanens eſt actus ſecundus, & in fieri: Qualitas eſt actus primus, & in facto eſſe. Tertiò: Qualitas non eſt tendentia in objectum: Cognitio verò, volitio, & ſenſatio ſunt tendentiæ eſſentiales in objecta. Cōfirmatur: Non apparet ad quam ſpeciem qualitatis pertineat cognitio: ergo. Reſpondebis pertinere ad diſpoſitionem. Sed contra 1. Diſpoſitio præcedit operationem potentiæ, ad quam diſponit: ergo cognitio non eſt diſpoſitio, aliàs erit diſpoſitio ad ſeipſam. Secundò: Paſſiones animæ referuntur ad tertiam ſpeciem qualitatis, ut ait Philoſ. cap. de qualitate; at ſenſatio, & intellectio ſunt paſſiones quædam animæ: ergo ad tertiam, non ad primam ſpeciem qualitatis referenda erunt. Tandem: Qualitas producitur per actionem diſtinctam; at actus vitales pendent per ſeipſos à principiis vitalibus, non per actionem diſtinctam: ergo actus vitales non pertinent ad genus qualitatis.

1082 Probatur 2. Reſol. Quia Philoſophus agens in hoc cap. de actione prædicamentali, ponit exemplum in dolore, gaudio, & triſtitia; at hi ſunt actus immanentes: ergo actus immanentes ſunt [illegible]iones hujus generis. Tertiò: Potentia

acti-

activa reducitur ad actum per actionem prædicamentalem, ut dicitur 2. Phyſic. at intellectus, & voluntas ſunt potentiæ activæ: ergo reducuntur ad actũ per actionem prædicamentalem; atqui reducuntur de potentia ad actum per actus immanentes: ergo. Quartò. Actus immanentes ſunt veri influxus potentiarum circa objecta: ergo ſunt actiones prædicamentales. Quintò: Quod immediatè procedit ab agente eſt actio, quod verò procedit mediatè poteſt eſſe qualitas, ſubſtantia &c. at actus immanentes procedunt immediatè ab agente: ergo actus immanentes ſunt actiones hujus generis.

1083 Objicies 1. Actio prædicamentalis exigit terminum realiter diſtinctum; at intellectio, volitio, & alii actus immanentes, in ſententia D. R. terminum diſtinctum non producunt: ergo intellectio, & actus immanentes non ſunt actiones prædicamentales. Reſpondeo: Major eſt vera de actione tranſeunte, falſa de immanente. Diſparitatis rationem benè aſſignat D. R. ex Philoſ. 9. metaph. text. 16. quod repetit 1. Ethic. c. 2. Quia actio immanens eſt ultima perfectio operantis, ideo non indiget termino diſtincto. Actio autem tranſiens non elicitur propter ſe ſed propter terminum, ideò exigit terminum diſtinctum. Confirmatur ſolutio ex eodem Philoſ. 9. metaph. text. 17. dividente actionem hujus generis, in eam cujus eſt aliquid operatum, & in eam à qua nihil eſt operatum, ſed ipſa eſt finis: ergo actio prædicamentalis

ter-

terminum à ſe diſtinctum non requirit. Addo, actus immanentes generare in potentiis habitus realiter diſtinctos.

1084 Objicies 2. Actio prædicamentalis identificatur cum paſſione; at intellectio, & volitio ſunt actiones puræ: ergo intellectio, & volitio non ſunt actiones hujus generis. Reſpondeo negando min. Etenim intellectio quatenus oritur à principio intelligente, dicitur actio. Quatenus verò in eodem recipitur, aut illi eſt ratio recipiendi intra ſe expreſſam ſimilitudinem objecti, eſt paſſio; *intelligere* enim *eſt quoddam pati*. Ubi nota: Similitudinem intentionalem objecti, quam intra ſe exprimit intellectus, eſſe realiter identificatam cum ipſa cognitione, de quo in lib. de Anima. Nec obeſt: Quod intellectio non ordinetur ad perficiendum paſſum. Verè enim, & realiter perficit intellectum cognitio ſcientifica. Dices: Diſpoſitio eſt de genere qualitatis; at una cognitio eſt diſpoſitio ad aliam, ut confuſa ad claram: ergo cognitio eſt de genere qualitatis. Reſpondeo diſting. maj. Si ſit diſpoſitio per modum actus primi concedo: Si ſit per modum actus ſecundi; nego.

§. VI.

DE SUBJECTO, PRINCIPIO, ET termino actionis tranſeuntis.

1085 Circa primum inquirimus, an Actio recipiatur in agente, an verò in paſſo? Actionem immanentem

manentem recipi in agente conſtat ex ipſo immanentis nomine. Procedit lis de tranſeunte. Pro cujus reſolutione nota ex n. 678. Subjectum aliud eſſe informationis, & aliud denominationis. Reſpectu cognitionis intellectus eſt ſubjectum informationis ſimul & denominationis, quia denominatur actu cognoſcens à cognitione in ſe recepta: Res verò cognita eſt ſubjectum denominationis non verò informationis. Rurſus ſubjectum, unum eſt inhæſionis, & aliud adhæſionis. Subjectū inhæſionis tangit, & in ſe recipit formam; ita ſe habet materia prima reſpectu generationis creatæ. Subjectum adhæſionis tangit, non recipit formam, ita ſe habet forma ſubſtantialis reſpectu quantitatis; hæc enim tangit formam ſubſtantialem, ut reddat ſitualiter extenſam, quin recipiatur in illa. Unio tangit, non recipit utrumque extremum.

1086. Reſolutio: Actio tranſiens recipitur in paſſo, non in agente. Itaque reſpectu generationis ſubſtantialis materia prima eſt ſubjectum informationis, cui inhæret: Terminus eſt ſubjectum adhæſionis: Agens verò eſt ſubjectum denominationis extrinſecæ. Ita D. R. in 2. d. 34. art. 2. & 3. quod latiùs proſequitur Quodlibet. 3. q. 10. & 11. probatur 1. Actio, & paſſio identificantur inter ſe, ut dicemus; at paſſio recipitur informativè in paſſo. ergo Actio recipitur informativè in paſſo Minor prob. Ubi forma recipitur, ibi eſt receptio formæ, ſeù paſſio; at forma quæ eſt terminus generationis, recipitur in-

informativè in paſſo: ergo paſſio recipitur informativè in paſſo.

1087 Probatur 2. Non ſunt multiplicandæ entitates ſine neceſſitate; at contrariorum opinio multiplicat ſine neceſſitate paſſiones: ergo rejici debet. Minor prob. Ipſa actio, per vos, eſt paſſio, & receptio ſui in agente: ergo ipſa actio poterit eſſe receptio ſui in paſſo, ſubindeque abſque neceſſitate multiplicantur paſſiones. Tertiò: Aliqua actio tranſiens recipitur in paſſo: ergo & omnes, quia pro omnibus militat eadem ratio. Antec. prob. Calefactio, & corruptio à Sole cauſatæ ſunt actiones tranſeuntes; at iſtæ actiones non in Sole, ſed in paſſo ſublunari recipiuntur: ergo aliqua actio tranſiens recipitur in paſſo.

1088 Objicies 1. Generatio activa eſt actio tranſiens; at hæc recipitur in agente: ergo aliqua actio tranſiens inhæret agenti. Minor prob. Generatio activa eſt ratio fundandi paternitatem; at paternitas recipitur in generante: ergo paternitas recipitur in agente. Confirmatur urgenter: Generatio activa in divinis recipitur in Patre, non in Filio: ergo etiam in creatis. Reſpondeo negando min. Ad ejus prob. neg. majorem. Actio enim generativa in noſtra ſententia eſt pura conditio, ut relatio potentis generare congenita cum ſubſtantia genitoris Patrem actu denominet: Terminus autem extrinſecus poteſt eſſe conditio ad denominationem actualem. Ad confirmationem nego conſequentiam, & paritatem:

Quia

Quia generatio in divinis eſt perfectio neceſſaria, & eſſentialiter Patri conveniens: Cum enim Pater Æternus ſit actus purus in ratione principii generativi, identificari debet cum actu generandi. Nulla autem ex his rationibus convincit generationem activam recipi in principio creato.

1089 Infero 1. Principium à quo oritur actio tranſiens eſſe ſubjectum denominationis. Patet: Quia denominatur *agens* ab actione; verùm hæc denominatio agenti eſt extrinſeca. Infero 2. Actionem eſſe in agente originativè, in ſubjecto verò receptivè. Non tamen ſubjectum denominatur agens, licèt actionem in ſe recipiat: Sicut cognitio (quæ eſt forma denominans objectū *cognitum*) non denominat cognitam potentiam intellectivam, cui ineſt. Dices: Modus denominandi ſequitur modum eſſendi; at actio eſt in paſſo: ergo paſſum denominabit agens. Reſpondeo: Ad formalem denominationem requiri capacitatem in ſubjecto, nec ſufficere receptionem entitatis formæ; aliàs corpus denominaretur *immateriale* ab anima rationali. In forma concedo maj. & diſting. min. Actio eſt in paſſo receptivè; concedo: Eſt in paſſo originativè; neg. min. & conſequentiam.

1090 Quæres, an actio prædicamentalis diſtinguatur ab agente, ſubjecto, & termino. In alteratione calefactiva aeris elicita à ſole, aer dicitur *ſubjectum*, ſol dicitur *agens*, calor verò à ſole productus in aere dicitur *terminus*. Hinc ad quæſitum.

1091

Quia quantitas, & qualitas ſunt diverſa prædicamenta, & tamen augmentatio, & alteratio, quæ ad qualitatem, & quantitatem terminantur, ſunt actiones ejuſdem generis.

1078 Objicies 2. contra 2. Reſol. Subſtantia, & Accidens in nullo conveniunt univocè; at inter actiones nonnullæ ſunt per ſe ſubſiſtentes, aliæ verò accidentales: ergo actiones ſubſtantialis, & accidentalis univocè convenire non poſſunt in ratione generica Actionis. Reſpondeo diſting. majorem: In genere entis; concedo. In genere logico, & formalizali; nego. Quia ſubſtantia, & accidens dicuntur convenire univocè in genere *ſcibilis univerſalis* &c. Idem ergo conſequenter aſſerendum de genere Actionis. Et ratio poteſt ſumi ex doctrina prælibata à n 496. Quia ſcilicèt ratio generica *Actionis* non convenit accidentali per dependentiam ab actione ſubſtantiali, ut patet: (in quo enim alteratio frigefactiva pendet formaliter à divinis proceſſionibus?) cum ergo ratio illa formalis conveniat utrique actioni eſſentialiter, nec uni per dependentiam ab alia, de utraque univocè dicitur.

§. V.

DIVISIO ACTIONIS IN TRANſeuntem, & immanentem.

1079 QUintò dividitur Actio in *immanentem, & tranſeuntem.* Illa eſt quæ manet in agente, ut manent intel-

intellectio, & volitio in ſuis principiis. Hæc, quæ ab agente tranſit in paſſum, ſive tranſeat in diverſum ſuppoſitum, ut calefactio à Sole in aerem, ſive fiat tranſitus ab una parte in aliam ejuſdem ſuppoſiti, ut quando una manus alteram calefacit. Nota: Ad actionem immanentem non requiritur receptio extenſiva in toto ſuppoſito: *Viſio enim eſt in oculo ſubjectivè, & tamen denominat totum hominem*, ut ait D. R. in 2. d. 34 art. 4. v. *per hoc*. Nec requiritur, quòd actio immanens ſubjectetur in principio *quo*, dummodo maneat in principio *quod* nempe in ſuppoſito. Nutritio enim elicitur ab anima vegetante, & tamen non in anima, ſed in materia alimenti recipitur.

1080 Quæres, an utraque actio pertineat ad hoc genus formaliter? Actionem tranſeuntem collocari in hoc genere eſt certum. Procedit difficultas de immanente. Negant communiter Thomiſtæ, defendentes actionem immanentem pertinere formaliter ad genus qualitatis. Contra quos ſit.

1081 Reſolutio Bacconica: **Actus immanentes v. g. ſenſatio, intellectio, & volitio ſunt actiones prædicamentales hujus generis: Idem aſſerendum de omni alia actione vitali. Ita D. R. in 1. d. 27. art. 1. §. 6. cui adhærent ex noſtris Dionyſius d. 20 à n. 13. Bonaſpes in lib. de Anima. Zagaglia tom. 3. fol. 76. à n. 21. Probatur 1. Actus immanentes non pertinent ad genus qualitatis: ergo ſunt actiones prædicamentales hujus generis. Con-**

ſequétia tenet. Antecedens prob. 1. ex Philoſ. 10. Etic. c. 3. ubi luculenter affirmat, operationes virtuoſas, & felicitatem ipſam non eſſe qualitates, ſed actiones; at operationes virtutum, & felicitatis ſunt actus immanentes: ergo actus immanentes non pertinent ad genus qualitatis. Secundò: Actio immanens eſt actus ſecundus, & in fieri: Qualitas eſt actus primus, & in facto eſſe. Tertiò: Qualitas non eſt tendentia in objectum: Cognitio verò, volitio, & ſenſatio ſunt tendentiæ eſſentiales in objecta. Cofirmatur: Non apparet ad quam ſpeciem qualitatis pertineat cognitio: ergo. Reſpondebis pertinere ad diſpoſitionem. Sed contra 1. Diſpoſitio præcedit operationem potentiæ, ad quam diſponit: ergo cognitio non eſt diſpoſitio, aliàs erit diſpoſitio ad ſeipſam. Secundò: Paſſiones animæ referuntur ad tertiam ſpeciem qualitatis, ut ait Philoſ. cap. de qualitate; at ſenſatio, & intellectio ſunt paſſiones quædam animæ: ergo ad tertiam, non ad primam ſpeciem qualitatis referenda erunt. Tandem: Qualitas producitur per actionem diſtinctam; at actus vitales pendent per ſeipſos à principiis vitalibus, non per actionem diſtinctam: ergo actus vitales non pertinent ad genus qualitatis.

1082 Probatur 2. Reſol. Quia Philoſophus agens in hoc cap. de actione prædicamentali, ponit exemplum in dolore, gaudio, & triſtitia; at hi ſunt actus immanentes: ergo actus immanentes ſunt actiones hujus generis. Tertiò: Potentia acti-

activa reducitur ad actum per actionem prædicamentalem, ut dicitur 2. Phyſic. at intellectus, & voluntas ſunt potentiæ activæ: ergo reducuntur ad actū per actionem prædicamentalem; atqui reducuntur de potentia ad actum per actus immanentes: ergo. Quartò. Actus immanentes ſunt veri influxus potentiarum circa objecta: ergo ſunt actiones prædicamentales. Quintò: Quod immediatè procedit ab agente eſt actio, quod verò procedit mediatè poteſt eſſe qualitas, ſubſtantia &c. at actus immanentes procedunt immediatè ab agente: ergo actus immanentes ſunt actiones hujus generis.

1083 Objicies 1. Actio prædicamentalis exigit terminum realiter diſtinctum; at intellectio, volitio, & alii actus immanentes, in ſententia D. R. terminum diſtinctum non producunt: ergo intellectio, & actus immanentes non ſunt actiones prædicamentales. Reſpondeo: Major eſt vera de actione tranſeunte, falſa de immanente. Diſparitatis rationem benè aſſignat D. R. ex Philoſ. 9. metaph. text. 16. quod repetit 1. Ethic. c. 2. Quia actio immanens eſt ultima perfectio operantis, ideò non indiget termino diſtincto. Actio autem tranſiens non elicitur propter ſe ſed propter terminum, ideò exigit terminum diſtinctum. Confirmatur ſolutio ex eodem Philoſ. 9. metaph. text. 17. dividente actionem hujus generis, in eam cujus eſt aliquid operatum, & in eam à qua nihil eſt operatum, ſed ipſa eſt finis: ergo actio prædicamentalis

ter-

terminum à ſe diſtinctum non requirit. Addo, actus immanentes generare in potentiis habitus realiter diſtinctos.

1084 Objicies 2. Actio prædicamentalis identificatur cum paſſione; at intellectio, & volitio ſunt actiones puræ: ergo intellectio, & volitio non ſunt actiones hujus generis. Reſpondeo negando min. Etenim intellectio quatenus oritur à principio intelligente, dicitur actio. Quatenus verò in eodem recipitur, aut illi eſt ratio recipiendi intra ſe expreſſam ſimilitudinem objecti, eſt paſſio; *intelligere enim eſt quoddam pati*. Ubi nota: Similitudinem intentionalem objecti, quam intra ſe exprimit intellectus, eſſe realiter identificatam cum ipſa cognitione, de quo in lib. de Anima. Nec obeſt: Quod intellectio non ordinetur ad perficiendum paſſum. Verè enim, & realiter perficit intellectum cognitio ſcientifica. Dices: Diſpoſitio eſt de genere qualitatis; at una cognitio eſt diſpoſitio ad aliam, ut confuſa ad claram: ergo cognitio eſt de genere qualitatis. Reſpondeo diſting. maj. Si ſit diſpoſitio per modum actus primi concedo: Si ſit per modum actus ſecundi; nego.

§. VI.

DE SUBJECTO, PRINCIPIO, ET termino actionis tranſeuntis.

1085 Circa primum inquirimus, an Actio recipiatur in agente, an verò in paſſo? Actionem immanentes

ma-

manentem recipi in agente conſtat ex ipſo immanentis nomine. Procedit lis de tranſeunte. Pro cujus reſolutione nota ex n. 678. Subjectum aliud eſſe informationis, & aliud denominationis. Reſpectu cognitionis intellectus eſt ſubjectum informationis ſimul & denominationis, quia denominatur actu cognoſcens à cognitione in ſe recepta: Res verò cognita eſt ſubjectum denominationis non verò informationis. Rurſus ſubjectum, unum eſt inhæſionis, & aliud adhæſionis. Subjectû inhæſionis tangit, & in ſe recipit formam; ita ſe habet materia prima reſpectu generationis creatæ. Subjectum adhæſionis tangit, non recipit formam, ita ſe habet forma ſubſtantialis reſpectu quantitatis; hæc enim tangit formam ſubſtantialem, ut reddat ſitualiter extenſam, quin recipiatur in illa. Unio tangit, non recipit utrumque extremum.

1086. Reſolutio: Actio tranſiens recipitur in paſſo, non in agente. Itaque reſpectu generationis ſubſtantialis materia prima eſt ſubjectum informationis, cui inhæret: Terminus eſt ſubjectum adhæſionis: Agens verò eſt ſubjectum denominationis extrinſecæ. Ita D. R. in 2. d. 34. art. 2. & 3. quod latiùs proſequitur Quodlibet 3. q. 10. & 11. probatur 1. Actio, & paſſio identificantur inter ſe, ut dicemus; at paſſio recipitur informativè in paſſo. ergo Actio recipitur informativè in paſſo Minor prob. Ubi forma recipitur, ibi eſt receptio formæ, ſeù paſſio; at forma quæ eſt terminus generationis, recipitur in-

informativè in paſſo: ergo paſſio recipitur informativè in paſſo.

1087 Probatur 2. Non ſunt multiplicandæ entitates ſine neceſſitate; at contrariorum opinio multiplicat ſine neceſſitate paſſiones: ergo rejici debet. Minor prob. Ipſa actio, per vos, eſt paſſio, & receptio ſui in agente: ergo ipſa actio poterit eſſe receptio ſui in paſſo, ſubindeque abſque neceſſitate multiplicantur paſſiones. Tertiò: Aliqua actio tranſiens recipitur in paſſo: ergo & omnes, quia pro omnibus militat eadem ratio. Antec. prob. Calefactio, & corruptio à Sole cauſatæ ſunt actiones tranſeuntes; at iſtæ actiones non in Sole, ſed in paſſo ſublunari recipiuntur: ergo aliqua actio tranſiens recipitur in paſſo.

1088 Objicies 1. Generatio activa eſt actio tranſiens; at hæc recipitur in agente: ergo aliqua actio tranſiens inhæret agenti. Minor prob. Generatio activa eſt ratio fundandi paternitatem; at paternitas recipitur in generante: ergo paternitas recipitur in agente. Confirmatur urgenter: Generatio activa in divinis recipitur in Patre, non in Filio: ergo etiam in creatis. Reſpondeo negando min. Ad ejus prob. neg. majorem. Actio enim generativa in noſtra ſententia eſt pura conditio, ut relatio potentis generare congenita cum ſubſtantia genitoris Patrem actu denominet: Terminus autem cæteriſcus poteſt eſſe conditio ad denominationem actualem. Ad confirmationem nego conſequentiam, & paritatem: Quia

Quia generatio in divinis eſt perfectio neceſſaria, & eſſentialiter Patri conveniens: Cum enim Pater Æternus ſit actus purus in ratione principii generativi, identificari debet cum actu generandi. Nulla autem ex his rationibus convincit generationem activam recipi in principio creato.

1089 Infero 1. Principium à quo oritur actio tranſiens eſſe ſubjectum denominationis. Patet: Quia denominatur *agens* ab actione; verùm hæc denominatio agenti eſt extrinſeca. Infero 2. Actionem eſſe in agente originativè, in ſubjecto verò receptivè. Non tamen ſubjectum denominatur agens, licèt actionem in ſe recipiat: Sicut cognitio (quæ eſt forma denominans objectū *cognitum*) non denominat cognitam potentiam intellectivam, cui ineſt. Dices: Modus denominandi ſequitur modum eſſendi; at actio eſt in paſſo: ergo paſſum denominabit agens. Reſpondeo: Ad formalem denominationem requiri capacitatem in ſubjecto, nec ſufficere receptionem entitatis formæ; aliàs corpus denominaretur *immateriale* ab anima rationali. In forma concedo maj. & diſting. min. Actio eſt in paſſo receptivè; concedo: Eſt in paſſo originativè; neg. min. & conſequentiam.

1090 Quæres, an actio prædicamentalis diſtinguatur ab agente, ſubjecto, & termino. In alteratione calefactiva aeris elicita à ſole, aer dicitur *ſubjectum*, ſol dicitur *agens*, calor verò à ſole productus in aere dicitur *terminus*. Hinc ad quæſitum.

1091 Reſpondeo 1. actio realiter diſtinguitur ab agente creato. Ita D. R. in 2. d. 34. art. 2. & 3. Probatur 1. Quia actio tranſit; agens verò permanet. Secundò: Actio eſt determinata ad unum; agens eſt indifferens ad plures terminos, & actiones. Tertiò: Actio eſt poſterior agente, à quo pendet. Quartò: Actio eſt accidens prædicamentale, agens poteſt eſſe ſubſtantia: ergò actio realiter diſtinguitur ab agente. Reſpondeo 2. Actio diſtinguitur à ſubjecto. Ita D. R. in 2. d. 1. q. 2. art. 2. ad 1. Probatur: Quia ſubjectum eſt res permanens, & indifferens ad motus, & terminos contrarios. Secundò: Subjectum poteſt eſſe de genere ſubſtantiæ, aut quantitatis, quæ ſunt prædicamenta realiter diſtincta à prædicamento actionis: ergo &c. Reſpondeo 3. Actio diſtinguitur realiter à termino. Ita D. R. loc. cit. Quia terminus eſt de genere ſubſtantiæ, quantitatis, aut qualitatis, quæ ſunt prædicamenta diſtincta ab actione.

§. VII.

AN ACTIO PRÆDICAMENTALIS ſit ex genere ſuo ſucceſſiva.

1092 PRocedit difficultas primo de actione creata. Secundò de actione durante in tempore: Mutatio enim inſtantanea, uti eſt generatio ſubſtantialis, ſucceſſiva eſſe non poteſt. Tertiò de ſucceſſione formali. Qua in re, certum

tum

tum eſt motû eſſe formaliter ſucceſſivum. Procedit difficultas de aliis actionibus, quibus ratio motus phyſici minimè adaptatur, v. g. de cognitione & volitione ad horam productis.

1093. Reſolutio Bacconica: Actio omnis creata eſt ens ſucceſſivum formaliter. Ita D. R. in 2. d. 2. q. 2. art. 4. Ubi loquitur de actione ſupernaturali. Itaque actio elicita in inſtanti ſolum durat per inſtans; ſubindeque in inſtanti *B* ſuccedit novum indiviſibile actionis, & per ſingula inſtantia ſucceſſivè variatur. Quod enim de motu aſſerunt Philoſophi communiter, hoc de ſingulis actionibus creatis in tempore elicitis affirmat D. R Undè in 2. d. 34. art. 2. §. 2. v. *item*, ſub initio, ait: *ipſum agere, quod eſt ratio formalis agendi, menſuratur tempore.* Cujus reddit rationem: Quia nimirum *Eſſe actionis eſt continuum diviſibile in infinitum, & in fieri*.

1094. Probatur. Ens in continuo fieri exiſtens eſt formaliter ſucceſſivum; at actio creata eſt ens in continuo fieri exiſtens: ergo actio creata eſt formaliter ſucceſſiva. Minor videtur certa: Quia fieri eſt de eſſentia actionis. Sicut factum eſſe eſt de eſſentia termini. Major probatur. Ens in facto eſſe exiſtens eſt formaliter permanens: ergo ens in continuo fieri exiſtens eſt formaliter ſucceſſivum. Confirmatur: Actio diſtinguitur à ſubſtantia, quantitate, & ab aliis generibus, quia hæc ſunt entitates in facto eſſe exiſtentes, actio verò quamdiù durat, eſt ſemper in fieri. Infero, operationes ævi-

ter-

ternorum; imò & actus beatificos eſſe formaliter ſucceſſivos, quia ſunt actiones hujus prædicamenti.

1095 Objicies 1. Cognitio Angelica & beatifica à principio attingunt ſuum objectum totaliter, & non paulatim: ergo ſunt actus permanentes. Reſpondeo neg. conſequentiam: Quia viſio ocularis ſæpè attingit totum objectum à principio, & tamen eſt ſucceſſiva, quia pupilla continuò movetur. Secundò: Ignis infernalis à principio habet actum ſummè intenſum juxtà gravitatem demeritorum, & tamen agit ſucceſſivè. In forma diſtin. antec. Sunt actus totales quoad eſſe; nego: Quoad attingere; concedo.

1095 Objicies 2. Viſio beata eſt actio invariata, non volubilis, quia ſtatus beatitudinis eſt fixus: ergo non eſt actio ſucceſſiva, ſed permanens. Confirmatur: In quiete nulla eſt ſucceſſio; ſed beatitudo eſt quies creaturæ rationalis in ultimo fine: ergo in Beatitudine nulla eſt ſucceſſio. Reſpondeo diſtin. antecedens: Invariata quoad attingere; concedo: Quoad eſſe; nego. Sicut aquæ decurrentes per flumen manent invariatæ formaliter quoad rationem loci reſpectu arboris fixi, licet in quolibet inſtanti varientur materialiter. Ad confirmationem: Quies dupliciter ſumitur: vel ut eſt privatio motus, & operationis: vel pro delectatione, quæ operationem conſequitur: In illa nulla eſt ſucceſſio: Hæc operationem includit, quę cum ſit in fieri continuo, eſt actio ſucceſſiva. De his plura in Theologia.

AR-

ARTICULUS II.

DE PASSIONE PRÆDICAMENTali.

1097. P*Aſſio* hic ſumitur pro receptione formæ in ſubjecto non pro receptione in facto eſſe, ſed pro receptione in fieri. Sicut enim actio illuminativa eſt id, medio quo Sol lumen in aere producit, paſſio illuminativa eſt id, medio quo aer recipit lumẽ à Sole: Undè actio eſt cauſalitas cauſæ efficientis, paſſio verò eſt cauſalitas cauſæ materialis. Deinde, paſſio ſeu receptio formæ in ſubjecto eſt duplex, altera *ut quo*, quæ eſt receptio formæ diſtinctæ, altera *ut quod*, quæ eſt receptio ipſius paſſionis in paſſo.

§. I.

EXPENDITUR QUIDDITAS *Paſſionis*.

1098 PRima Sententia Paſſionem definit: *Dependentia termini à ſubjecto*. Sed contra: Paſſio ex ſuo genere dependentiam non dicit, licèt dicat egreſſionem unius ab alio: ergo Antecedens prob. Paſſio poteſt depurari ab omni imperfectione, & Deo tribui, ut oſtendimus num 470. ergo Paſſio ex ſuo genere dependentiam non dicit. Secundò alii Paſſionem definiunt: *Receptio formæ in ſubjecto*. Sed contra: Paſſivæ proceſſio-

nes in Deo ſunt res hujus prædicamenti, ut oſtendimus loc. cit. at non ſunt receptiones formæ in ſubjecto: ergo.

1099 Reſolutio Bacconica ita Paſſionem prædicamentalem definit: *Receptio effectiva actus eſſendi ab agente*. Sumitur definitio ex D. R. in 1. d. 8. art. 2. §. 4. & 5. Ubi rationem formalem hujus generis breviter explicat ſic: *Receptio eſſe*. Quaſi dicat: Paſſio eſt ratio formalis, per quam paſſum recipit eſſe ab agente: ideò includit formaliter reſpectum *qui ab alio*. Vide in 2. d. 34. art. 1. in explicatione 2. opin. quam tenet D. R. Per ly *effectiva* differt paſſio à receptione formali in facto eſſe. Notat tamen benè D. R. loc. cit. Dupliciter dicitur recipere eſſe unum ab alio: *objectivè*, & *ſubjectivè*. Dicitur recipiens eſſe objectivè; quando eſſe productum, aut receptum ab alio eſt eſſentiale recipienti: Sic, eſſe productum eſt de conſtitutivo Verbi Divini, & dependentia à Deo eſt eſſentialis naturæ Angelicæ. Dicitur recipiens eſſe ſubjectivè, quando recipit eſſe diſtinctum mediante paſſione diſtincta: ſic dicitur aer recipere lumen & calorem à Sole. Ly ergo *Receptio effectiva* ab utroque modo receptionis præſcindit.

1100 Bonitas definitionis probatur: Quia convenit omni definito, etiam divinis proceſſionibus. Sicut enim Filius verè dicitur produci & generari à Patre, verè dicitur accipere eſſe à Patre, juxta illud Chriſti de Spiritu Sancto aſſertum: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*. Secundò:

dò: Actio eſt forma per quam agens communicat eſſe paſſo : ergo paſſio erit forma per quam paſſum recipit eſſe ab agente. Conſequentia patet; Quia Actio & paſſio ſunt eadem numero forma cum diverſo reſpectu.

1101 Infero 1. Paſſionem eſſe predicamentum abſolutum, licèt includat reſpectum tranſcendentalem *qui ab alio*. Ita D. R. in 2 d. 34. art. 1. toto. Infero 2. Paſſionem indiviſibiliter reſpicere ſubjectum & terminum : quia eſt receptio formæ in ſubjecto. Infero 3. Paſſionem creatam eſſe accidens phyſicum, licèt ſit aliquando receptio formæ ſubſtantialis in ſubjecto. Ubi nota : Paſſio aliquando diſtinguitur à ſubjecto & termino, ut videre eſt in alteratione illuminativa aeris. Aliquando ſubjectum, & terminus identificantur inter ſe, licèt diſtinguantur à Paſſione : Quia ſubſtantia Angelica in noſtra ſentẽtia eſt terminus, & ſubjectum phyſicum actionis creativæ. Aliquando ſubjectum, & terminus inter ſe, & cum paſſiva productione identificãtur, ut contingit in paſſiva proceſſione Verbi. Dixi *ſubjectum*, quia divina eſſentia in generatione Verbi gerit aliqualiter vices ſubjecti, ſublata omni imperfectione & potentialitate, ut declarat D. R. in 1. d. 4. q. 1. art. 2. §. 3. Infero 4. Motum non includi formaliter in quidditativo conceptu paſſionis, ut ex ejus definitione conſtat. Ita D. R. in 1. d. 8. art. 2. §. 4. arg. 1. & quodlib. 5. q. 12. concl. 3. Probatur : Paſſio ex proprio conceptu ſolum dicit formam deno-

mina-

minantem *eſſe productum*, ſeu ab alio acceptum; at in eſſe producto, & ab alio accepto non includitur motus formaliter: ergo. Quare Paſſio & motus ſe habent ſicut ſuperiùs, & inferiùs. Vide num. 1062.

§. II.

AN ACTIO, ET PASSIO DISTINguantur realiter.

1102 Reſolutio Bacconica eſt negativa. Eam tenet D. R. in 2. d. 34. art. 2. §. 2. ubi generaliter oſtendit, nullam actionem diſtingui entitativè à paſſione ſibi propria. Conſequenter defendit art. 3. actionem tranſeuntem recipi in paſſo, non in agente. Reſolutionem defendit major pars Thomiſtarum. Probatur 1. authoritate Philoſ. 3. Phyſic. dicentis. *Movere & moveri ſunt idem ſecundum ſubjectum, & diverſa ſecundum definitionem*; at movere & moveri ſunt agere & pati: ergo actio & paſſio ſunt idem inter ſe, & cum motu.

1103 Probatur 2. ratione: Denominationes producentis & producti ſunt ab eadem forma; at actio denominat producens, paſſio verò denominat productum: ergo actio & paſſio ſunt eadem forma. Major prob. Denominationes cognoſcentis & cogniti deſumuntur ab eadem forma; eadem quippè cognitio denominat objectum cognitum, & potentiam cognoſcentem: ergo denominationes producen-

centis, & producti ſumuntur ab eadem forma.

1104 Probatur 3. Actio ut diſtincta realiter à paſſione, vel recipitur in ſubjecto, vel non: Hoc ſecundum dici non poteſt, quia actio eſt accidens prædicamentale, quod extra ſubjectum conſervari non poteſt. Si verò dicatur primum, vel illa actio recipitur in ſubjecto per ſeipſam, vel per aliam paſſionem diſtinctam: Si recipitur per ſeipſam, jam actio eſt paſſio, & receptio ſui, & ſuperfluit diſtincta paſſio. Si recipiatur per paſſionem diſtinctam, de hac redibit eadem difficultas, & fiet proceſſus in infinitum. Reſpondebis: Actionem eſſe receptionem ſui ipſius in ſubjecto, non verò eſſe receptionem termini, ad quam requiri paſſionem diſtinctam. Sed contra. Eductio eſt actio productiva formæ in ſubjecto. Reſpondebis: Eductionem eſſe receptionem effectivam, non verò formalem. Contra: Eductio eſt receptio formalis ſui ipſius *ut quod*: ergo erit ſimul receptio formalis *ut quo* termini educti. Vide alia plura apud D.R.

1105 Objcies 1. D. R. in 1. d. 39. q. 1. n. 14. hæc verba habet: *Paſſio eſt effectus, illatioque actionis*: ergo Actio, & Paſſio diſtinguntur realiter. Reſpondeo: Eſt effectus metaphyſicus, & formalizalis, non phyſicè diſtinctus.

1106 Objicies 2. Tranſacta actione productiva formæ, manet paſſio in ſubjecto: ergo Actio, & Paſſio diſtinguntur realiter: Antecedens prob. Tranſacta

actione manet receptio formæ in ſubjecto; quamdiù enim manet forma in ſubjecto, manet receptio formæ; at Paſſio eſt receptio formę: ergo tranſacta actione, manet paſſio in ſubjecto. Reſpondeo: Tranſacta actione perſeverat receptio formalis, quæ indiſtincta eſt à forma, non verò perſeverat receptio effectiva, quę ſola cum paſſione identificatur. Si verò perſeverat receptio aliqua effectiva, hæc indiſtincta erit ab actione conſervativa formæ in ſubjecto.

1107 Objicies 3. Aliquæ ſunt actiones quibus nulla correſpondet paſſio, aut receptio formæ in ſubjecto; ergo actio eſt prædicamentum realiter diſtinctum, & ex ſuo genere independens à paſſione. Antecedens prob. 1. Creatio Angeli eſt vera actio, quin ſit receptio formæ in ſubjecto. Secundò: Annihilatio mundi eſſet vera actio, non receptio formæ in ſubjecto, ut patet. Tertiò: Tranſſubſtantiatiò euchariſtica in nullo ſubjecto recipitur: ergo paſſionis rationem non habet. Reſpondeo negando anteced. Ad 1. ejus probationem: Creatio recipitur in termino creato, ut alibi explicabimus, ideò habet rationem paſſionis. Ad 2. Annihilatio non eſt actio poſitiva, conſiſtit enim in ſuſpenſione influxus conſervativi. Dato autem quod ſit àctio poſitiva, reciperetur in re annihilata in inſtanti deſtructionis. Ad 3. Converſio euchariſtica recipitur in Corpore Chriſpti, ut exiſtente ſub ſpeciebus, tamquam in termino tranſſubſtantiatonis.

1108 Reſolutio 2. Actio, & Paſſio diſtinguntur formaliter intentionaliter. Ita D.R. in 2.d.34.art.2.§.2. Ubi ex philoſ. & Comment actionem affirmat differre à Paſſione quidditativè, & ſecundum definitionem. Probatur 1. Diſtinctio ſpecifica eſt formalis; at actio & Paſſio differunt ſpecie inter ſe, imò, & genere; cum ſint duo genera ſuprema: ergo Actio & Paſſio diſtinguntur formaliter. Secundò: Alia eſt definitio Actionis, alia vero definitio Paſſionis, ut ex dictis conſtat: Illa conſtituitur per reſpectum ad agens, *à quo alius*: Hęc per reſpectum ad terminum productum, *qui ab alio*. Tertiò: Actio eſt actus determinans agens ad hunc terminum: Paſſio verò eſt actus determinans ſubjectum ad certam formam; at hæc ſufficiunt ad diſtinctionem formalem in ſimplici entitate phyſica: ergo Actio & Paſſio diſtinguntur formaliter.

1109 Objicies: Actio, & Paſſio habent eadem connotata: ergo adhuc formaliter non diſtinguntur. Antecedens prob. Utraque reſpicit neceſſariò producens, & productum: ergo. Reſpondeo: Actio per ſe primò reſpicit agens per reſpectum *à quo alius*, terminum verò reſpicit per ſe ſecundò: Paſſio è contra primariò reſpicit ſubjectum, *ut quod*, terminum verò reſpicit *ut quo* per reſpectum *qui ab alio*, & ultimatè agens. Differunt ergo Actio & Paſſio per reſpectus formaliter diverſos.

§. III.

PROPRIETATES ACTIONIS, & Paſſionis.

1110 PHiloſophus duas Paſſionis proprietates adnumerat: Prima: *Suſcipere magis & minus*: Aqua enim nunc magis, nunc minus frigeſcit. Secunda, *habere contrarium*: Caleſieri enim & frigeſieri contraria ſunt. Hæ tamen non ſunt proprietates quarto modo: Quia actio productiva ſubſtantiæ non ſuſcipit magis, & minus: Neque actio productiva quantitatis habet contrarium.

1111 Author ſex principiorum duas Actioni proprietates adſcribit: Prima: *Actio & Paſſio mutuo ſe inferunt*. Actio enim cum paſſione identificatur. Vide ſupra num. 1109. ubi ſolvitur objectio contra hanc proprietatem. Secunda: *Actio & Paſſio ſunt unus motus*. Non convenit omni actioni, ſed ei dumtaxat, quæ ſupponit privationem formæ paulatim acquirendæ in ſubjecto. Niſi velit Gilbertus identitatem actionis cum paſſione ſignificare, in quo ſenſu propoſitio eſt vera, & omni actioni conveniens.

1112 Quæres an actio ex genere ſuo ſit nobilior Paſſione? Affirmat D. R. in 2. d. 24. q. 1. n. 25. Quia agens eſt nobilius paſſo; unumquodque enim agit in quantum eſt in actu, patitur verò in quantum in potentia. Nec obeſt: Quòd actio realiter

liter cum Paſſione identificetur. Quia rationale realiter cum animali identificatur, & tamen eſt conceptus perfectior animali.

ARTICULUS III.

DE PRÆDICAMENTO UBI.

1113 UBI ſignificat præſentiam rei in loco. Fit autem præſens in loco per modum ubicationis, ſeu præſentiæ aliqualiter diſtinctum à loco, & locato, cum poſſint coexiſtere locus, & res, quin detur præſentia rei in loco. De hujuſmodi igitur præſentia eſt ſermo in hoc articulo.

§. I.

QUID SIT UBICATIO.

AB adverbio *ubi* ſumitur nomen *ubicatio*, & utrumque ſignificat præſentiam rei in loco. Circa quæ primò inquiritur, per quid conſtituatur res præſens in loco.

1114 Aliqui defendunt ubicationem eſſe denominationem extrinſecam corpori locato à loco circumſcribente. Huic modo dicendi refragatur D.R. in 2. d. 3. q. 1. §. 1. v. *contra*. Ideò impugnatur ex R. primò: Motus localis terminatur ad *ubi*; at terminari non poteſt ad denominationem extrinſecam: ergo ubicatio non eſt denominatio extrinſeca. Secundò:

dò : Res mutatur intrinſecè de loco ad locum; at mutari intrinſecè non poteſt per denominationem extrinſecam : ergo. Nec obeſt : Quòd *ubi* ex R. ſit relatio extrinſecùs adveniens, aut denominatio extrinſeca à loco, ut ait quodl.3. q.11. concluſ.4. Nam ultra dicit aliquid poſitivum intrinſecum de genere abſoluto, ut explicat concl.3.

1115 Secundò alii affirmant *ubi* eſſe relationem realem locati ad locum extrinſecum. Eſt contra D.R.in 3.d.2.q.2.ar. 2. §.3. ubi oſtendit prædicamentum *ubi* eſſe abſolutum. Impugnatur ſic : Motus localis per ſe primò ad ubicationem terminatur; atqui ad relationem non datur per ſe motus : ergo Ubicatio ſtare non poteſt in relatione. Alii tertiò dicunt *ubi* eſſe corpus ipſum, quatenus connotat locum extrinſecum. Sed non explicant, in quo ſtet illud connotatum : Alii quartò defendunt *ubi* eſſe indiſtantiam corporis à loco. Sed contra: Ubicatio eſt terminus poſitivus motus localis;at indiſtantia eſt quid negativum : ergo ubicatio non eſt indiſtantia. Secundò : Præſentia, & carentia præſentiæ opponuntur contradictoriè; at carentia præſentiæ ſtat in negatione : ergo præſentia ſtat in poſitivo.

1116 Reſolutio: Ubi intrinſecum, ſeu præſentia rei in loco eſt modus realiter diſtinctus à loco, & locato. Ita D. R. Quodlib. 3. q. 10. poſt concl. 5. ubi ait: *Cum corpus acquirit ſibi novum ubi, aliquid acquiritur per motum corpori locato, videlicèt*

cèt novum eſſe in loco. Addit: *Hoc novum ubi eſſe aliquid ſubjectivè acquiſitum corpori locato*. Eadem habet qu. 11. poſt concl.3. & in 2. d.34. q.1. art.4. & ita intelligunt D.R.Dyoniſius Blaſco d.21. à numer.4. & Joſephus Zagaglia diſp.4. de Angelis, Sect.1. à num.11. Conſonat D. Angel. in 4. d.16. q.3. art.3. qu.1. quatenus affirmat *ubi*, & *quando* non eſſe locum, & tempus, ſed aliquid ex eis in corporibus relictum. Prima pars Reſol. probatur: Ubicatio eſt realiter ſeparabilis à loco, & locato: ergo diſtinguitur realiter à loco. Antecedens prob. Locus, & locatum poſſunt coexiſtere in tempore, quin locatum ſit præſens in loco: ergo &c.

1117 Secunda pars prob. Indifferens determinatur per aliquid diſtinctum; at mobile eſt indifferens ut ſit in hoc loco, vel in alio: ergo determinatur per ubicationem diſtinctam. Reſpondebis: Tolli indifferentiã per connotationẽ hujus numero loci. Contra: Petrus exiſtens in loco *A* eſt indifferens ut connotet, aut non connotet locum *B*; at hac indifferẽtia tolli non poteſt per cõnotationem diſtinctã, quia daretur proceſſus infinitus connotationum: ergo tollitur per modum Ubicationis diſtinctæ. Reſpondebis 2. Tolli indifferentiam per indiſtantiam à loco. Contra: Indiſtantia non eſt præſentia localis: ergo nulla eſt ſolutio. Antecedens conſtat ex numer.1115. & amplius prob. Corpora penetrata ſunt indiſtantia; atqui hæc indiſtantia non eſt præſentia unius in alio tamquã in loco; cum non ſit

major ratio unius,quàm alterius:ergo indiſtantia non eſt præſentia localis.

1118 Reſolutio 2. Modus præſentiæ recipitur in corpore locato tamquam in ſubjecto,non verò in loco. Ita D.R.in 2. d.3. qu.2. art.1. §.1. v. *contra*, ubi ait: *Locus eſt in eo quod capit ubi autem in eo quod circumſcribitur*. Et in 3. d.2. q. 2. num.79. affirmat, ubicationem eſſe *perfectionem acquiſitam mobili*. Probatur 1. Quia ubicatio non locum, ſed locatum denominat præſens in loco: ergo ubicatio non in loco, ſed in locato recipitur. Secundò: Invariata preſentia arboris in fluvio, ſuccedunt diverſæ ſuperficies aquæ: ergo præſentia localis corpus, non locum afficit.

1119 Adverſus 1. Reſol. Objicies 1. Poſita re in loco, intelligitur præſens illi abſque modo præſentię diſtincto:ergo ubi intrinſecum non eſt forma diſtincta à loco, & locato. Reſpondeo: Non poteſt res conſtitui in loco, quin reſultet modus præſentiæ: Quo per rationem ſublato, erit preſens fundamentaliter dumtaxat; non verò formaliter. Dices: Si res ſit præſens in loco per modum præſentiæ, quem in ſe producit, erit præſens formaliter per operationem. Reſpondeo neg. aſſumptum: Quia præſentia non eſt operatio, ſed terminus operationis, v.g. motus localis.

1120 Objicies 2. contra eandem:Prius intelligitur res in loco, quam in ſe producat modum ubicationis: ergo iſte ſuperfluit. Antecedens prob. Prius eſt eſſe

alicu-

alicubi, quam operari. Reſpondeo: In illo prioritatis ſigno non eſt res in loco poſitivè, & formaliter, ſed negativè, & fundamentaliter. Sicut natura ante ſubſiſtentiam non intelligitur formaliter independens à ſuppoſito. Sed contra: Quando movetur corpus de loco *A* ad locum *B*, vel producit præſentiam *B* dum erat in loco *A*, vel dum eſt in loco *B*. Si primum erit ſimul præſens in duplici loco. Si ſecundum erit preſens in loco *B* ante modum præſentiæ. Reſpondeo: Præſentia in loco *B* pendet formaliter à corpore conſtituto in loco *B* (in quo ſolum intelligitur fundamentaliter ante modum præſentiæ) pendet verò effectivè à corpore exiſtente in loco *A*: Nec repugnat duplex præſentia, ſi una conveniat corpori formaliter, & in facto eſſe, altera effective & in fieri. Vel dic, præſentiam in loco *B* produci à mobili quando eſt ultimum indiviſibile motus terminati ad præſentiam *B*, ſive tale indiviſibile ſit in loco *A*, ſive in loco *B*. Poteſt tertiò ſolvi inſtantia ex doctrina R. in 1. d. 39. art. 3. corpus tranſiens à loco *A* in locum *B* producere præſentiam in loco *B* non prout erat in loco *A* formaliter, nec prout eſt in loco *B*, ſed præſentiam pendere à corpore ſecundum ſe. Sicut creatio producit Angelum non ut formaliter poſſibilem, nec ut formaliter exiſtentem, ſed ſecundum ſe.

1121 Objicies 2. contra 2. Reſol. Philoſophus 3. phyſic. 1. indifferenter affirmat, motum terminari ad locum, vel ad

ubi, & alibi hoc idem repetit: ergo ſentit ubicationem non diſtingui à loco, aut ſaltem in eo recipi. Reſpondeo Ubicatio in loco eſt terminus productus per motum localem, locus eſt terminus acquiſitus: Complexum ex utroque *corpus ubicatum in loco* eſt terminus adequatus. Vide Authorem in 3. d.2. q.2.art.2. §.4:ad 2. Durandi.

1122 Objicies 3. D.R.Quodlib.3.q.11. cõc.4 affirmat,*ubi* intrinſecũ eſſe reſpectũ extrinſecùs advenientem, & denominationem extrinſecam à loco: Idem ait S. Thom. Opuſc. 48. c.1. ergo *ubi* intrinſecum non recipitur intrinſecè in corpore locato. Reſpondeo: Denominatio *præſens localiter* eſt formaliter intrinſeca,aliqualiter verò extrinſeca corpori; ly enim *præſens* eſt denominatio intrinſeca modo præſentiæ: ly verò *localiter* eſt denominatio extrinſeca a loco. Vocatur autem *ubi* intrinſecum à D. R. *reſpectus extrinſecùs adveniens*, non quia ſit denominatio extrinſeca corpori locato, ed quia locus denominatur actu continens locatum à modo præſentiæ ſibi extrinſeco, & in corpore recepto. Undè D.R. ibidem, ait: *Per hoc quod aliquis noviter acquirit ſibi eſſe in loco extrinſecè, locus dicitur locare.* Vide in 2. d.34. ar.4. ad 6.

§. II

§. II.
QUOTUPLEX SIT UBICATIO.

1123 UBI intrinſecum, ſeù præſentia localis dividitur primò in *creatam*, & *increatam*. Hæc non eſt modus ſuperadditus, ſed attributum Deitatis. *Ubi* creatum eſt præſentia rei in determinato loco. Subdividitur in *circumſcriptivum*, & *definitivum*. Circumſcriptivum eſt præſentia rei diviſibilis commenſurata ſpatio diviſibili, ita ut portio rei correſpondeat portioni ſpatii, & non ſit tota in qualibet parte. Definitivū eſt præſentia rei exiſtentis modo indiviſibili in ſpatio diviſibili, hoc eſt, quòd res ſit tota in toto, & tota in qualibet parte: Talis eſt præſentia animæ rationalis incorpore, & Angeli in propria ſphera. Hæc iterum dividitur in *naturalem*, & *ſupernaturalem*. Illa convenit ſubſtantiæ ſpirituali v.g. Angelo: Hæc poteſt divinitus convenire ſubſtantiæ materiali, ut præſentia Corporis Chriſti in Sacramento, quæ votatur *ubi eucbariſticum*.

1124 Quæres 1. An eadem præſentia poſſit eſſe circumſcriptiva, & definitiva reſpectu diverſorum? Affirmat Noſter Dionyſius num.21. probatur 1. Quia præſentia humana eſt circumſcriptiva reſpectu corporis, & definitiva reſpectu animæ. Secundò: Ubi Euchariſticum eſt præſentia circumſcriptiva reſpectu ſpecierum, & definitiva reſpectu Corporis Chriſti. Tertiò: Si manente præ-

ſentia circumſcriptiva rei in loco *A* replicaretur res divinitus à Deo, itaut poneretur tota in qualibet parte ſpatii, ſimul eſſet circumſcriptivè, & definitivè in eodem loco.

1125 Quęres 2. Quęnā ex hujuſmodi ubicatioibus ſint res hujus prædicamēti? Præſentiā immenſitatis non pertinere ad hoc genus certum eſt, & ita affirmat D. R. in 1. d 8 art. 2. §. 8. in fine. Ratio eſt: Quia *ubi* prædicamentale rem indifferenter ſe habentem ad eſſendum in multis locis determinat ad unum; at hoc Deo repugnat, qui per immenſitatem eſt determinatus ad eſſendum ubique: ergo. Secundò certum eſt, præſentiam circumſcriptivam pertinere ad hoc genus; cum ad aliud pertinere non poſſit. Si dicas: Pertinere ad 4. ſpeciem qualitatis, ſcilicèt figuram. Contra ſit primò: Præſentia non denominat figuratum, ſed præſens. Secundò: Immutata figura, variatur præſentia rei in loco. Tertiò certum eſt, ubi Euchariſticum non eſſe rem hujus prædicamenti. Ita Noſter Dionyſius d. 21. num. 32. Ratio eſt: Quia ubi prædicamentale debet eſſe terminus motus localis, ut ait D. R. Quodlib. 3. q. 11. at ubi Eucariſticum non acquiritur, aut deperditur per motum localem: ergo ubi Euchariſticum non eſt res hujus prædicamenti. Vide D. Thom. 3 p. q. 76. art. 5.

1126 Major difficultas procedit de ubi Angelico. Noſter Dionyſius num. 30. affirmat, eſſe rem hujus prædicamenti. Sed contrarium manifeſtè deducitur ex his, quæ

quæ habet D.R. in 1. d.8. ar.2. §.8. in fine ubi ſermo eſt de rebus hujus generis. Probatur ſic: Ubi prædicamentale eſt circumſcriptivum; definitur enim à Reſoluto ex Philoſ. *Circumſcriptio corporis locati*; at ubi Angelicum non eſt circumſcriptio corporis, ut patet: ergo ubi Angelicum non eſt res huius prædicamenti. Nec obeſt: Quòd ſit diſtinctum à ſubſtantia Angeli. Quia non ſufficit diſtinctio, ubi circumſcriptio deeſt.

1127 Infero 1. Præſentiam circumſcriptivam eſſe rationem formalem hujus prædicamenti. Ita D.R. loc. cit. & D. Angel. 1. p. qu. 52. ar. 1. cum communi Thomiſtarum. Infero 2. Species hujus generis eſſe ſumendas à diverſitate locorum, & poſitionum in loco ambiente. Sunt autem ſex differentiæ numeratæ à Philoſ. 3. Phyſic. tex. 45. his verbis: *Loci autem ſpecies, & differentię ſunt, ſurſum, & deorſum; ante, & retro; dextrorſum, & ſiniſtrorſum*. Totidem igitur numerari poſſunt ſpecies hujus generis. Ubi nota: Surſum, & deorſum differunt ſpecie phyſica per ordinem ad alias præſentias ſaltem poſſibiles; formaliter autem omnes ſunt ejuſdem ſpeciei: Nam eadem præſentia eſt ſurſum, & deorſum reſpectu diverſorum. Vide Authorem in 2. d.3. q.2 art. 1. §. 2. ad 2. & 3. & in 1. d.15. q.1. art.4. §.3. ad 3.

§. III.

§. III.

ALIA DE UBICATIONE.

1128 QUæres 1. An ubi prædicamentale ſit forma abſoluta? Reſpondet affirmativè D.R. in 3.d.2. q.2. art.2. §.3. Probatur: Ubi non eſt accidens relativum: ergo eſt accidens abſolutum. Antecedens prob. Ad relationem non datur per ſe motus; atqui ad *ubi* datur per ſe motus localis: ergo *ubi* non eſt accidens relativum.

1129 Quæres 2. An *ubi* circumſcriptivum ſit fundamentum proximum relationis prædicamentalis? Reſpondeo 1. Locati ad locum eſt relatio prædicamentalis in ubicatione fundata. Ita D. R. in in 3. d.2. qu.2. art.2. §.3. v. *item ſuper ubi*. Idem repetit quodlib.3. qu. 11. concluſ.3. Probatur: Quod ab alio menſuratur, realiter refertur ad illud; at locatum realiter menſuratur à loco: ergo locatum realiter refertur ad locum. Confirmatur: Similitudo inter alba eſt fundamentum proximum relationis prædicamentalis: ergo etiam præſentia inter locum, & locatum.

1130. Reſpondeo 2. Locus in quantum locans non dicit relationem prædicamentalem ad locatum. Ita D. R. in 2. d.34. art.4. ad 6. & quodlib.3. q.10. concl. 5. ad 3. Probatur 1. Menſuræ ad menſuratum non eſt relatio prędicamentalis; at locus in quantum locans habet rationem

nem menſuræ. ergo non refertur prædicamentaliter ad menſuratum. Secundò: Per motum localem nil intrinſecum comparatur loco, ſed dumtaxat locato; modus quippe ubicationis locatum, non locum afficit intrinſecè. Quare loci ad locatum eſt relatio extrinſecus adveniens; locus enim dicitur reſpicere locatum, quia reſpicitur ab illo. Sicut menſura dicitur referri ad menſurata, quia hæc illam reſpiciunt. Undè D. R. in 2. art. 34. arg. 4. ad 6. agens de relatione prędicamentali in modo præſentiæ fundata, & intrinſecus adveniente corpori, ait: *Dico, quòd illa relatio intrinſecus adveniens, ſcilicèt locantis, eſt ſubjectivè in locato, & non in loco.* Dices in 2. d. 3. q. 2. artic. 1. §. 3. ad 2. dub. ait D. R. *Locus eſt quidditativè & formaliter in genere relationis.* Reſpondeo: Non loquitur de relatione loci ad locatum, de qua nunc eſt quæſtio, ſed de relatione unius loci ad alium, ut ſurſum ad deorſum, quæ relationes vocantur *ſuperpoſitio*, & *ſuppoſitio*; vel de reſpectu mutuo inter loca ante, & retro, quæ vocantur *Præpoſitio*, aut *Poſtpoſitio*.

1131 Quæres 3. A quo producatur prima præſentia rei? Reſpondeo: Producitur à generante. Ratio eſt: Quia præſentia localis ſequitur connaturaliter extenſionem in loco; extenſio quantitatem terminatam; quantitas autem terminatur per formam ſubſtantialem à generante productam: ergo. Audi D. R. in 3. d. 22 art. 5. §. 1. v. *ſi loquamur*, ubi loquitur ſic: *Generans non ſolùm habet generare formam, ſed ipſum ubi.*

1132

1132 Quæres 4. An ſubſtantia materialis, quantitas, & reliqua accidentia habeant proprias ubicationes in loco? Reſpondeo: Sicut unica extenſio quantitatis denominat ſubſtantiam materialem, qualitatem, & omnia alia quanta, & extenſa, ut oſtendimus à num. 738. ita unica quantitatis ubicatio denominabit omnia alia ubicata in loco. Nec obeſt: Quòd in Euchariſtia perſeveret ubicatio quantitatis deſtructa ubicatione ſubſtantiæ panis, & vini. Quia ſicut peracta conſecratione manet prior extenſio, non ut erat extenſio ſubſtantiæ panis, ſed ut erat extenſio quantitativa, ita manet prior ubicatio quantitatis, eſtò non maneat exercitè, ut erat ubicatio ſubſtantiæ priſtinæ, utpotè jam deſtructæ.

1133 Quæres 5. An corpus in vacuo haberet ubicationem circumſcriptivam? Reſpondeo: Haberet ubicationem interminatam, careret terminata. Secũda pars videtur certa: Quia præſentia circumſcriptiva terminatur à loco extrinſeco, à quo & menſuratur, ut diximus. Prima autem pars prob: Actio ſine termino eſſe non poteſt; at in vacuo eſſet actio productiva ubicationis; corpus enim in vacuo conſtitutum poſſet moveri localiter, ut affirmat D.R. in 2. d.3. q.2. art. 5. in fine. ergo corpus in vacuo conſtitutum haberet ubicationem circumſcriptivam. Secundò: Quia modus præſentiæ non in loco, ſed in locato requiritur. Non tamen eſſet præſentia poſitiva, & terminata, ſed negativa, & interminata.

1134 Objicies: Ubi prædicamentale ex D. R. eſt circumſcriptio paſſiva corporis locati à loci circumſcriptione proveniens; at in vacuo non eſſet locus circumſcribens: ergo in vacuo non daretur circumſcriptio paſſiva corporis locati&c. Reſpondeo: Ubicatio oritur effectivè à motu locali corporis locati, terminatur verò à loco circumſcribente. Dato ergo motu locali in vacuo, daretur cauſalitas requiſita & neceſſariò connexa cum ubicatione. Et licèt hæc non eſſet præſentia actu circumſcripta, & terminata à loco, eſſet tamen præſentia circumſcriptiva, & formaliter terminabilis. Nec obeſt 1. Quòd motus localis in vacuo non terminaretur ad *ubi*, ut videtur aſſerere D. R. loc. cit. Quia loquitur de ubicatione poſitiva, & actu terminata. Nec obeſt 2. Quod *ubi* circumſcriptivum ſit ratio fundandi relationem prædicamentalē ad locū Quia relatio prædicamentalis interminata terminum actu exiſtentem non requirit.

1135 Sed contra: Relatio loci ad locatum in eo, juxta D. R. differt ab aliis, quòd relationes prædicamentales terminum actu exiſtentem non exigunt; relatio autem locati ad locum terminum actu exiſtentem,& conterminantem requirit, ut expreſsè affirmat Author quodlib. 3. q. 11. conclu. 4. v. *tertio*. ergo ruit ſolutio. Reſpondeo: Non loquitur D. R. de relatione locati ad locum, quæ in ejus opinione eſt prædicamentalis, & locato intrinſecus adveniens, ſed de relatione lo-

loci ad locatum extrinſecus ei advenien-te. Hæc enim cùm ſit denominatio extrin-ſeca à relatione exiſtente in locato, ſine illa intelligi non poteſt. Vide n.1130.

1136 Quæres 6. An *ubi* prædicamentale habeat contrarium? Reſpondeo negativè: Quia contraria ab eodem ſubjecto mutuò ſe expellunt; at duæ ubicationes non poſſunt eſſe in eodem ſubjecto, quia eſſet in duplici loco: ergo ubicationes inter ſe non ſunt contrariæ. Nec obeſt: Quod differentiæ loci *ſurſum*, & *deorſum* ſint contrariæ, ut ait D.R. in 1. d. 15. in fine. Dicuntur enim *contrariæ*, ideſt, incompoſſibiles. Tum, quia generant qualitates contrarias, nempè calorem, & frigiditatem, quæ eſt contrarietas radicalis, & ſubſtantiis elementorum conveniens.

1137 Quæres 7. An ubi ſuſcipiat magis, & minus? Reſpondeo negativè conformiter ad D. R. in 1. d. 14. qu. 1. art. 2. Ratio eſt: Quia præſentia eſt indiſtantia; hæc enim videtur ſtare in indiviſibili, ſicque non ſuſcipere magis, & minus. Nec obeſt: Quòd una diſtantia ſit major altera; hæc enim non ſtat in indiviſibili. Sic in Megalog. à num. 1569. ſtatuimus veritatem ſtare in indiviſibili, licèt falſitas ſuſcipit magis, & minus.

1138 Duæ igitur ſunt proprietates *ubi* prædicamentalis. Prima, *non habere contrarium*. Secunda, *non ſuſcipere magis & minus*. Conſtat utraque ex ſupradictis.

ARTI-

ARTICULUS IV.
DE PRÆDICAMENTO SITUS.

DE Prædicamento ſitus agit obiter D. R. in 2. d.3. q. 2. art. 1. toto, à quo vocatur *Poſitio*, hiſpano ſermone, *Poſtura*.

§. I.
EXPENDITUR RATIO FORMALIS *hujus generis*,

1139 *Situs* ab Authore ſex principiorum ita deſcribitur: *Poſitio partium in loco*. Quando enim homo ſtat,ſedet,aut cubat, dicitur habere ſituationes diverſas. Clariùs poteſt ſic definiri: *Ordinatio partium in loco*. Sumitur hæc definitio ex Philoſopho 5. metaph. cap. 19. cui adhæret D. R. in 2. d.3. q. 2. art. 1. §. 1. v. *contrà primam*. & S. Thom. opuſc. 48. Patet itaque, ſitum eſſe peculiare prædicamentum, & diſtinctum ab *ubi*. Undè D. R. ibidem §.2. ad 4. ait: *Ubi, & ſitus ſpecialiſſimè ſunt duo prædicamenta*.

1140 Sed inquires: Quid ſit ſituatio, ſeù ordinatio partium in loco. Aliqui cum Aureolo affirmant, eſſe denominationem extrinſecam à loco. Impugnatur hoc à D.R. loc.cit. Primò: Locus eſt ſpecies quantitatis: Situs peculiare prædicamentum. Secundò. Situs recipitur in corpore, non in loco; denominatio enim

ſeden-

ſedentis non à ſede, ſed à ſeſſione deſumitur. Tertiò: Deſtructo divinitùs loco, poſſet corpus eundem ſitum retinere, ſicut quantitas ſervaret eandem extenſionem. Alii defendunt, ſitum eſſe relationem prædicamentalem diſtantiæ inter partes. Sed contra: Situs eſt accidens abſolutum, licèt relationem fundet. Secundò: Si eſſet relatio, non conſtitueret ſpeciale genus.

1141 Reſolutio: Situs conſiſtit in peculari modo præſentiæ intrinſeco, & ſuperaddito rei ſituatæ. Ita D.R. loc. cit. Probatur: Variato ſitu manet ſubſtantia corporis invariata, ut in eo patet, qui nunc ſtat, & antea ſedebat: ergo ſitus diſtinguitur realiter à corpore. Secundò: Partes corporis in loco conſtituti ſunt indifferentes, ut hoc, vel illo modo ſituentur: ergo determinari debent per modum diſtinctum. Tertiò: Figura eſt modus diſtinctus à quantitate: ergo etiam ſituatio. Antecedens prob. Quia aer habet quantitatem extenſam, & non figuram.

§. II.

AN, ET QUOMODO SITUS DIſtinguatur ab aliis Prædicamentis.

1142 Reſolutio 1. Prædicamentum. Situs realiter diſtinguitur ab ubicatione. Ita D. R. in 2. d. 3. q. 2. art. 1. §. 2. ad 4. Ratio diverſitatis eſt:

eſt: Quia licèt corpus ratione ubicationis determinet ſibi præſentiam in loco, non determinat ſibi peculiarem aliquam ſituationem partium, ad quod ponitur prædicamentum ſitus. Brevius Præſentia reſpicit præcisè hunc locum: Situs peculiarem coordinationem partium in loco. Secundò: Invariato ſitu formaliter poteſt variari ubicatio: ut in eo patet, qui ſedés in navi movetur de loco ad locum; hic enim in quolibet inſtanti motus mutat diverſum ubi, ut ait D. R. in 1. d. 15. art. 4. §. 3. ad 3. invariato ſemper ſitu. Tertiò: Ubicatio eſt determinata ad hunc locum, ſituatio eſt indifferens ad plura: ergo ubicatio & ſituatio differunt inter ſe.

1143 Objicies 1. Situs acquiritur, per motum localem: ergo pertinet ad prædicamentum ubi. Reſpondeo: Motus localis per ſe primò ad *ubi* terminatur, per ſe ſecundò ad ſitum. Nego igitur conſequentiam: Quia calor acquiritur ſecundariò per motum, & nemò dixit calorem eſſe ubi. Nec obeſt, quòd D. R. quodlib. 3. q. 11. concluſ. 3. v. *De ſitu*, affirmet ſitum reductivè pertinere ad prædicamentum *ubi*. Quia ſumit utrumque genus entitativè; formaliter enim differunt, ut jam docuit.

1144 Objicies 2. Eſſe extenſum, & eſſe tali modo extenſum ad idem genus pertinent: ergo eſſe in loco, & eſſe tali modo in loco ad idem prædicamentum ſpectant; ut ubi dicit eſſe in loco, ſitus verò dicit eſſe tali modo in loco: ergo. Reſpondeo negando antec. Quia eſſe extenſum per-

pertinet ad quantitatem: eſſe verò extenſum tali modo, ſeù *figuratum* ſpectat ad qualitatem. Deinde nego conſequentiam. Quia ubi dicit formaliter præſentiam in loco: Situatio verò dicit hanc præſentiam materialiter, & de formali coordinationem partium in loco exiſtentium.

1145 Reſolutio 2. Prędicamentum ſitus diſtinguitur à figura corporali. Probatur: Quia figura eſt terminus partium quantitatis in ordine ad totum: Situs eſt diſpoſitio externa partium in ordine ad locum. Itaque, partes quantitatis, quatenus ſunt formaliter præſentes in loco, dicuntur habere *ubi*: Quatenus verò ſe mutuò reſpiciunt ſecundùm certam diſtantiam, dicuntur habere *ſitum*. Quatenus verò ex tali diſtantia & ſituatione partium reſultat figura quædam, eſt quarta ſpecies qualitatis. Infero 1. Situm eſſe unam præſentiam totalem ex multis partialibus coordinatam. Probatur: Quia ſitus eſt diſpoſitio partium in loco; at quælibet pars habet diverſam præſentiam inadequate: ergo. Infero 2. Corpora dumtaxat in loco extenſa, & ſituata eſſe re hujus prædicamenti. Ita D. R. in 1. d. 8 art. 2. §. 8. in fine.

1146 Situs dividitur in *naturalem*, & *præternaturalem*. Ille ineſt corpori à natura. Ut homo habens caput in parte ſuperiori, arbor radices in inferiori. Præteraturalis acquiritur ex appetitu animalis, dividiturque in varias ſpecies, u *ſtatio, ſeſſio, cubatio*&c. Si autem inquira proprietates hujus prædicamenti: tres re

cen-

cēſentur àGilberto. Prima *Non habere contrarium*. Secunda : *Non ſuſcipere magis, & minus*. Tertia : *Convenire ſolis corporibus extenſis*.

ARTICULUS V.
DE PREDICAMENTO QUANDO.

1147 QUemadmodum *ubi* prædicamentale eſt accidens reſultans ex poſitione rei in loco, ita prædicamentum *Quando* eſt accidens reſultans expoſitione rei in tempore, ſive ex adjacentia & extrinſeca menſuratione temporis. Subindeque ex præcognitione ubicationis facilè erit ad cognitionem hujus prædicamenti pervenire. Pro cujus intelligentia.

1148 Nota : Vox *Quando* hic ſumitur pro duratione intrinſeca rei temporalis, quæ duratio alio nomine vocatur tempus intrinſecum rerum, & conſtituit hoc prædicamentum. Huc refero verba illa D. R. in 2. d. 2. q. 2. art. 1. §. 5. in fine : *Quantitas corporis cæleſtis per ſuam durationem poterit menſurare durationem omnium inferiorum*. Quare, duratio primi motus quatenus per illam menſurantur motus ſublunares, dicitur tempus extrinſecum; duratio verò propria motuum ſublunarium, ut menſurabiles ſunt, dicitur tempus intrinſecum, & conſtituit prædicamentum *Quando*.

§. I.

§. I.

EXPENDITUR QUIDDITAS HUJUS prædicamenti. Ubi de Duratione rerum.

1149 QUeres 1. Quæ ſit ratio formalis conſtitutiva hujus generis? Aliqui primò affirmant eſſe denominationem extrinſecam à tempore. Sed contra 1. Duratio, ut dicemus, eſt accidens intrinſecum rei temporalis. Secundò: *Ubi* non eſt denominatio extrinſeca à loco: ergo *Quando* non eſt denominatio extrinſeca à tempore. Tertiò: Tempus extrinſecum eſt unum tantum, durationes rerum ſunt diverſæ, ut hodierna, & craſtina, ſicuti & diverſa *Quando*, ut ait D. R. in 2. d. 2. q. 1. art. 4. §. 3.

1150 Alii 2. Defendunt rationem formalem hujus prædicamenti eſſe indiſtantiam rei à tempore. Sed contra: Duratio rei eſt poſitiva, indiſtantia negativa. Alii 3. affirmant *Quando* eſſe actionem, per quam res ponitur in hoc tempore extra cauſas. Sed contra: *Ubi* non eſt actio conſtitutiva rei in loco, ſed terminus præſentiæ per illam productus: ergo *Quando* non eſt actio conſtituens rem in tempore, ſed terminus adiacentiæ per illam productus. Alii 4. defendunt *Quando* eſſe exiſtentiam rei intrinſecam connotata coexiſtentia cum tempore extrinſeco, in quo durat. Sed contra 1. *Quando* eſt ac-

dicens

cidens diſtinctum ab exiſtentia intrinſeca, ut videbimus. Secundò: Poſt diem judicii res durabunt abſque connotatione temporis, quia ceſſabit motus primi mobilis. Tertiò: Exiſtentia percurrit ſingula prædicamenta: *Quando* eſt prædicamentum ſpeciale. Quartò: Exiſtentia non eſt proxima ratio eſſendi in loco: ergo neque eſt proxima ratio eſſendi in tempore. Quintò: Invariata exiſtentia, variatur duratio: ergo &c.

1151 Reſolutio Bacconica: Tempus intrinſecum, ſeu duratio conſtituens hoc genus eſt accidens modale inhærens rei duranti ex ejus adjacentia ad tempus reſultans. Videtur ſententia expreſſa D.R. quolib. 3. q 11. concluſ. 3. ubi affirmat rationem conſtitutivam hujus generis eſſe aliquid intrinſecum in re, expoſitione ipſius in tempore reſultans, fundnaſque in ea relationem adjacentiæ ad tempus. Eadē ergo ratione philoſophatur de prædicamento *Quando*, ac de prædicamento *ubi*. Unde in 2. d. 2. q. 1. art. 4. §. 3. agens de motibus rerum ſublunarium ſubjungit: *Ex ſua adjacentia ad partes illas coævas in primo motu recipiunt in ſeipſis diverſa quando, ſicut locata ex adjacentia cum loco recipiunt diverſa ubi*. Ecce *quando* & *ubi* ſunt accidentia recepta in rebus durante & locata. Et ita D.R. intelligunt noſter Zagaglia tom. 2. diſp. 8. ſect. 4. §. 2. n. 31. & ſect. 1. §. 3. n. 18. & noſter Dionyſius d. 21. à n. 68.

1152 Prob. Reſolutio ex deſcriptione hujus prædicamenti ab Auctore ſex Prin-

 cipio-

cipiorum: *Quando*, inquit, *eſt affectio rebus addita, per quam dicuntur eſſe, aut fuiſſe, aut futura eſſe, non verò eſt tempus ipſum*. Quibus verbis luculenter affirmat, prædicamentum *quando* eſſe diſtinctum à tempore, & à re temporali. Secundò: Extenſio ſubſtantiæ in ordine ad locum eſt accidens diſtinctum, & ſeparabile à ſubſtantia: ergo extenſio rei in ordine ad tempus eſt accidens diſtinctum à re; At duratio eſt extenſio quædam rei in ordine ad tempus: ergo. Tertiò: Duratio Angeli eſt diſtincta ab ejus entitate: ergo multo magis aliæ durationes. Antec. prob. Entitas Angeli eſt ſimplex, ejus verò duratio eſt diviſibilis, ut explicabimus, quia una poteſt eſſe major altera.

1153 Prob. 4. A paritate: Ubicatio eſt modus diſtinctus à loco, & locato, ut oſtendimus: ergo duratio diſtinguitur à re durante, & tempore. Negant conſequentiam: Quia inquiunt, poſitis Petro, & loco, adhuc eſt indifferens Petrus ut ſit in illo, vel in alio loco. Poſitis verò Petro, & tempore non eſt Petrus indifferens, ſed determinatus ut ſit in illo. Contra: Producto filio non eſt Pater indifferens, ſed prorſus determinatus, ut filium reſpiciat; at hoc non obſtante, Pater reſpicit filium per modum relationis diſtinctum: ergo licèt &c. Secundò: Sicut res permanens eſt indifferens ad plures præſentias locales, ita eſt indifferens ad plures durationes: Sicut enim diſtinguntur ubicationes *ſurſum, & deorſum*,

ſum, ità diſtinguntur durationes hodierna, & craſtina; at indifferentia ad ubicationes tollitur per accidens diſtinctum: ergo & indifferentia ad durationes.

1154 Obiicies 1. D. R. Quodlib. 3. q.11. concl. 4. v. *Tertiò*. Affirmat, prædicamentum *Quando non ſequi principia intrinſeca, ſed cauſam efficientem*: ergo non reſultat ex entitate rei. Secundò: Entitas rei eſt indifferens ad plures durationes: ergo. Tertiò: Extenſio in ordine ad locum eſt indiſtincta à quantitate: ergo extenſio, & adjacentia ad tempus eſt indiſtincta à re durante: Reſpondeo ad primum concedo antec. & diſting. conſeq. Non reſultat ex entitate rei abſolutè; concedo: Poſita conſervatione in hoc tempore; Nego. Primum intendit D.R. ſecundum non negat: Quia conſervatio in hoc tēpore eſt cauſalitas cauſæ efficientis. Ad ſecundum: Per actionem conſervativam in hoc tempore determinatur res ut duret in hoc tempore. Ad tertium: Nego antec. Quia extenſio localis ſeparatur realitèr à quantitate exiſtente in corpore Chriſti Domini. Permiſſo tamen antecedenti, nego conſeq. Quia quantitas ſuæ naturæ relicta eſt determinata ad extenſionem localem, niſi miraculosè impediatur. Entitas verò rei non eſt determinata ad durandum in hoc tempore.

1155 Objicies 2. Non eſt aſſignabilis cauſa productiva modi durationis: ergo non datur. Reſpondebis: Produci à primo mobili per ſuum motum, quod poteſt

 age-

agere indiſtans. Sed contra: Hoc eſt per ſecretas ſemitas fugere difficultatem. Reſpondent alii: Modum durationis eſſe congenitum cum re durante, ut diximus nos de modo relationis. Sed contra: Duratio rei permanentis non eſt tota ſimul, ſed includit priùs, & poſteriùs abſque ſucceſſione, ut explicabimus: ergo non eſt congenita à principio. Reſpondeo. Modus durationis reſultat connatur aliter ex entitate rei, poſita conſervatione, & ſuppoſita productione. Sicut poſito termino extrinſeco reſultat in albedine (loquor cùm communi ſententia) modus relationis. Quare indifferentia rei ad durationes hodiernam, & craſtinam tollitur per conſervationem hodiernam, & craſtinam. Dices: Actio ipſa conſervativa erit duratio. Diſtinguo aſſumptum: Erit duratio effectiva; concedo: Formalis; nego. Sicut prima productio fuit exiſtentia effectiva, non formalis.

1156 Sed contra: Eo ipſo quòd res, poſita Dei conſervatione, permaneat in ſuo eſſe, poſt primum inſtans, erit durans ſine modo diſtincto: ergo duratio non diſtinguitur modaliter à re durante. Reſpondeo; Implicat rem permanere, & conſervari à Deo in ſecundo inſtanti, quin reſultet modus durationis; quia implicat rem durare ſine duratione, & produci ſine productione diſtincta. Dato tamen, quòd impediatur divinitùs durationis forma, res erit durans negativè, & materialiter, non formaliter, & poſitivè. Nec obeſt: Quòd exiſtentia ſit ultima rei

actua-

actualitas. Quia eſt ultima actualitas, ut res ponatur extra cauſas, non ut ponatur in loco, aut in tempore.

§. II.

AN DURATIO SIT FORMA PERMANENS, *an verò ſucceſſiva.*

1157 PRocedit difficultas de duratione rei permanentis, cujuſmodi eſt ſubſtantia etiam corporea. Pro cujus reſolutione nota ex D. R. in 2. d. 2. q. 2. Duratio dividitur in *AEternitatem*, *AEvum*, & *Tempus*; quæ eſt triplex menſura durativa. *AEternitas* eſt duratio ſine principio, & fine, hoc eſt, ſine priori, & poſteriori, tota ſimul, & abſque ſucceſſione. *AEvum* eſt duratio ſecundùm prius, & poſterius ſine ſucceſſione, cujuſmodi eſt duratio rerum permanentium. *Tempus* eſt duratio ſucceſſiva ſecundùm prius, & poſterius, huiuſmodi eſt duratio motus. Ut ſenſum harum definitionum percipias.

1158 Nota ex D. R. loc. cit. Illa dicuntur durare ſucceſſivè ſecundùm prius, & poſterius, quæ componuntur ex partibus continuò fluentibus, quarum una eſt prior altera, & definens ad iſtius poſitionem: Talis eſt duratio motus, & temporis: Pars enim præterita deſinit, quando eſt præſens, nec poſſunt eſſe ſimul. Illa dicuntur durare permanenter ſecundùm prius, & poſterius, quorum duratio componitur ex partibus priori, &

rerum natura, alia nondum venerit Deinde ſunt durationes ſeparabiles quia hodierna poteſt eſſe ſine craſtina Angelo divinitus annihilato hodiè à Deo: ergo duratio Angeli, & rei permanentis creatæ in rei veritate habet prius, & poſterius.

1163 Reſpondebis: Durationem Angelicam eſſe ſimplicem, & cum Angelica ſubſtantia congenitam, ſubindeque totam ſimul quoad eſſe; Denominare tamen ſucceſſivè decurſu temporis ſaltem imaginarii, hanc enim denominationem eſſe affixam eſſentialiter uni inſtanti. Sed contra. 1. Duratio rei permanentis non menſuratur tempore; Hæc enim eſt menſura rerum ſucceſſivarum, & continuò fluentium: ergo duratio rei permanentis non denominat rem ſucceſſivè durantem ſecundùm tempus. Secundò: Ubicatio non eſt forma ſimplex ſucceſſivè denominans ſecundùm loca, ſed pro quolibet loco ſucceſſivè acquiſito ſuccedit novus præſentiæ modus: ergo *Quanditas* rerum permanentium non eſt forma ſimplex ſucceſſivè denominans ſecundùm tempora, ſed pro ſingulis inſtantibus permanentiæ ſuccedit novus gradus durationis. Confirmatur: Quantitas ad palmum extenſa non poteſt ad ulnam extendi ſine extenſione realiter ſuperaddita: ergo duratio hodierna non poteſt ad diem craſtinum extendi ſine duratione realitèr ſuperaddita.

1164 Adverſus ſecundam reſolutionem objicies: Adveniente duratione craſtina

ſtina Angeli, definit duratio hodierna: ergo eſt duratio ſucceſſiva ſecundùm prius, & poſterius. Conſequentia eſt evidens ex ſupradictis. Antec. prob. Adveniente duratione craſtina nullum effectum poteſt Angelo præſtare duratio hodierna: ergo adveniente craſtina deficit hodierna. Antec. prob. Adveniente duratione craſtina, non dicitur Angelus durare hodie: ergo. Reſpondeo negando omnia antecedentia: Durationes enim hodierna, heſterna &c. Adveniente craſtina denominant Angelum durantem ab heri, & à principio, quod ſola duratio craſtina efficere non poterat. Si enim hodie ſit creatio Angeli, ejus duratio craſtina nullatenus poterit eum *ab heri durantem* denominare, ut patet: ergo denominatio durantis ab heri ſumi non poteſt à duratione craſtina, ſubindeque eſt ſumenda à duratione heſterna; quia licèt fuerit prior hodierna, & craſtina, coexiſtit tantùm in re durante cum eiſdem.

1165 Sed contra: Ex noſtra reſolutione ſequitur, duratioṇe Angeli eſſe totam ſimul; at hoc eſt proprium æternitatis: ergo. Reſpondeo. Diſting. ſequelam: Quatenus ly *tota ſimul* excludit ſucceſſionem partium continuò fluentium; concedo: Quatenus excludit compoſitionem ex partibus priori, & poſteriori; nego maj. cum min. Quia æternitas Dei eſt tota ſimul totalitate ſimplicitatis, hoc eſt, abſque ſucceſſione, & prioritate reali. Dices: Duratio æviterna eſt tota ſimul per nos: ergo non poſſunt deſignari in illa

Dd 5 prius,

prius, & poſterius. Reſpondeo diſting. antec. Tota ſimul quoad permanere; concedo: Quoad poni; nego antecedens. Sicut qualitas per intenſionem ſucceſſivè acquiſita eſt tota ſimul quoad permanere, non quoad poni. Deinde nego conſeq. Quia linea quantitativa eſt tota ſimul, in qua tamen diſtinguntur primum, & ultimum indiviſibile.

1166 Quæres: An Æternitas Dei ſit res huius prædicamenti? Negat D. R. Quia ratio formalis hujus generis eſt coarctata ad durationes tẽporales, ut ex ejus definitione conſtat. Neque Angelica duratio pertinet ad hoc prædicamentum: Quia duratio prædicamentalis reſultat ex adjacentia ad tempus, ſubindeque eſt ſucceſſiva ſecundùm prius, & poſterius; at duratio Angelica neque eſt ſucceſſiva, nec reſultat ex adjacentia ad tempus: ergo non eſt res huius prædicamenti.

ARTICULUS VI.

DE PRÆDICAMENTO HABITUS.

1167 HAbitus dicitur ab *habendo*, ut ait D. R. in 3. d. 33. q. 1 n. 3. *Habere* autem dupliciter ſumitur: Tranſcendentaliter, & prædicamentaliter. in prima acceptione eſt vox communis ad omnia genera. Singula enim prædicamenta dicuntur habere aliquid. Quia ſubſtantia habet ſubſiſtentiam, quantitas habet partes, qualitas intentionem, & ſic

de

de aliis. *Secundo modo* inquit D. R. *dicit ſpecialem reſpectum habentis ad rem habitam* (nimirum corporis ad veſtem) *de quo loquitur Ariſtoteles in prædicamentis*.

§. I.

RATIO FORMALIS HUJUS generis.

1168 QUemadmodum ex adjacentia corporis ad locum reſultat in illo ſpeciale accidens rem conſtituens formaliter in loco, nempè *ubicatio*, ita ex adiacentia veſtium ad corpus reſultat in re animata nova quædam forma, cujus ratione dicitur eſſe veſtita, & hæc à Philoſ. vocatur *habitus*. Ejus formale conſtitutivum in hoc §. inveſtigamus.

1169 Prima ſententia affirmat, habitum eſſe denominationem extrinſecam à veſte rectè applicata. Sed contra: Denominatio extrinſeca à veſte, ſicut veſtis ipſa, eſt ens per accidens; at hoc prædicamentum eſt ens per ſe: ergo non eſt denominatio extrinſeca. Secundò: Habitus ſecundùm Philoſ. eſt res media inter veſtem, & rem veſtitam; at denominatio extrinſeca à veſte non eſt media; cum ſit ipſa veſtis: ergo. Secunda Sententia defendit, hoc genus conſiſtere in corpore ut cōnotante in obliquo debitam veſtium applicationem. Sed contra: Corpus ad prædicamentum ſubſtantiæ, potiùs quàm ad hoc genus ſpectat. Tertia ſententia

affirmat, eſſe relationem prædicamentalem propinquitatis inter veſtem, & veſtitum. Contra: Habitus eſt ſpeciale prædicamentum à relationis genere diſtinctum. Quarta ſententia affimat, conſiſtere in veſte ſimul, & re veſtita. Contra: Habitus eſt affectio media inter utrumque. Unde Philoſ. 5. metaph. c. 10. ita ait: *Habitus dicitur tamquam quidam habentis, & habiti actus: Sicuti actio quædam, aut motus. Nam cum hoc quidem efficit, illud verò fit, eſt media effectio: Ita habentis veſtem & veſtis habita, eſt medius habitus.* Quæ verba ſunt notanda ad hujus prædicamenti cognitionem. Conſonat S. Thom. 5. metaph. lect. 20. *Inter habentem, & veſtem habitam eſt medius habitus.*

1170 Reſolutio Bacconica: Habitus prædicamentalis eſt accidens modale intrinſecè inhærens corpori habenti. Videtur ſententia expreſſa D. R. quodlib. 3. q. 11. concluſ. 3. v. *item patet* de *habitu*. & in 2. d. 34. art. 4. ad 6. prob. 1. Habitus ex Philoſ. eſt affectio media inter habens, & rem habitam, ſicut actio mediat inter efficiens & effectum; at actio eſt accidens modale realiter diſtinctum ab agente & termino: ergo habitus eſt accidens modale realiter diſtinctum à veſte, & veſtito. Prob. 2. Ratione D. R. Motus realis terminatur ad aliquid de novo productum; at veſtiri, & calceari ſunt motus reales: ergo aliquid de novo producunt; at non producunt entitates corporis, & veſtis: ergo producunt affectionem illam inter veſtem, & veſtitum, quæ à Philoſopho dicitur *Habitus*.

1171

1171 Reſpondebis: Veſtem eſſe artefactam, & corpori omninò per accidens applicari, ſubindeque ex hujuſmodi applicatione reſultare in corpore non poſſe accidens naturale, cujuſmodi ſunt prædicamenta. Contra: Ex ſola applicatione, & coaptatione veſtis cum corpore poteſt in illo reſultare accidens reale: ergo nulla eſt ſolutio. Antec. prob. 1. Ex ſola applicatione, & coaptatione veſtis reſultat in corpore augmentum caloris naturalis. Secundo: Ex ſola applicatione, & coaptatione &c. reſultat in corpore relatio propinquitatis ad veſtem; at calor, & relatio ſunt accidentia naturalia: ergo ex ſola applicatione veſtis poteſt in corpore reſultare accidens naturale, ſeu motus intrinſecus *habitionis*.

1172 Prob. 3. Sicut enim quantitas habet innatam inclinationem ad locum, ita corpus appetit veſtem; at quantitas fit præſens in loco per modum ubicationis diſtinctum: ergo corpus ſit habens veſtimentum per modum habitionis diſtinctum. Infero: Hujuſmodi habitionem prædicamentalem ſolùm reſultare ex corpore humano, quia pullulat ex peculiari appetitu veſtium: Eſt enim quaſi actus talem appetitum, & potentiam explens. Alia autem animalia à natura ſuum habent operimentum. Vide Philoſ. 3. de pari animal c. 1. Si verò inquiras. Cur veſtis in homine potius quàm in bruto inducat ſpeciale prædicamentum? Reſpondeo: Veſtes, & arma brutorum ſunt partes integrantes eorum corpora, undè non dicun-

cuntur ſpecialiter eas habere, ſed generaliter. Homini autem natura ſolum dedit inclinationem ad veſtes, & arma, ideò hæc dicuntur illi extrinſeca, & peculiariter habita.

1173 Objicies: Eſſe veſtitum eſt denominatio extrinſeca à veſte: ergo prædicamentum habitus ſtat in denominatione extrinſeca, non in modo habitionis ſuperaddito. Reſpondeo: Sicut corpus denominatur *ſedens*, extrinſecè quidem à ſede, intrinſecè verò à modo ſituationis ſuperaddito, ut art. 4. explicuimus; ita corpus denominatur *veſtitum*, extrinſecè quidem à veſte, intrinſecè verò ab affectione habitionis in illo reſultante. Dices: Affectio illa medians inter veſtem & corpus non eſt veſtis: ergo denominare veſtitum non poteſt. Reſpondeo: Hoc prædicamentum non ſtat in veſte, ſed in ejus habitione: Licèt autem affectio illa media non denominet corpus *veſtitum*, denominat tamen *habentem veſtem*; ideò dicitur *Habitus*.

1174 Quæres: An modus habitionis recipiatur in veſte? Reſpondeo: Recipi in corpore intrinſecè. Ita D.R. in 2. d. 34. art. 4. ad 6. Ubi poſtquam aſſeruit *ubicationem*, & *quantitatem* eſſe modos rebus intrinſecos, prout ſunt in loco, & tempore, ſubjungit: *Hoc idem patet in prædicamento habitus: Habenti enim aliquid acquiritur, ſed rei habitæ nihil acquiritur*. Eccè *Habitio* eſt modus intrinſecus corpori habenti. Prob. Ubi eſt motus, ibi eſt terminus motus; at veſtiri, & calceari ſunt mo-

motus procedentes à vivente, & in corpore recepti: ergo in corpore erit modus habitionis. Confirmatur: Modus relationis reſultat ex fundamento ad poſitionem termini: ergo modus habitionis reſultat ex corpore præſuppoſita veſtium applicatione. Urgetur: Quia corpus dicitur habere veſtimenta, non veſtimenta corpus: ergo modus habere corpori, non veſtimento ineſt.

1175 Objicies D. R. quodlib. 3. q. 11. q. 3. ait: *Veſtiri, & calceari ſunt motus reales terminati in veſtimento, & calceato*: ergo modus habitionis in veſte, non in corpore recipitur. Reſpondeo concedo antec. & neg. conſeq. Quia in ſententia D. R. motus non in termino, ſed in ſubjecto recipitur intrinſecè. Præterea, licèt veſtiri, & calceari ſint actiones ad veſtimenta terminatæ, tamen ſolum corpus eſt ſubjectum denominationis earum; non enim veſtes, ſed corpus denominatur veſtitum &c. Ideò actiones illæ in corpore recipiuntur. Ita D. R. in 2. d. 34. art. 4. ad 6. Ubi luculenter affirmat: *Æquè enim verè denominat habitus ipſum veſtimentum, dans eſſe veſtitum, ac ſi veſtis acquireret ſibi aliquid*.

1176 Habitus dividitur in arma, & veſtimenta. Illa indefenſiva, & offenſiva. Veſtimentũ ſubdividitur in tunicam, pallium, pileum, & calceos. Quatuor huic prædicamento adſcribuntur proprietates. Prima, *ſuſcipere magis, & minus*: Quia unum corpus poteſt eſſe magis ornatum, & veſtitum. Secunda, *non habere con-*

trarium : Nam eſſe calceatum & armatum contraria non ſunt. Tertia, *convenire ſolis corporibus ſolidis* : Nam fluida poſſunt circumſcibi à loco, at non veſtiri. Quarta, *Adjacentia inter plura* : Quia veſtis, & veſtitum ſunt ſubſtantiæ diverſæ. Hæc de decem prædicamentis.

ARTICULUS VII.

AN SEX ULTIMA PRÆDICAmenta ſint relationes intrinſecus advenientes.

VIde Authorem in 2.d. 34.art.4. ad 6. & quodlib. 3. q. 11. concl. 4.

§. I.

PRÆNOTANTUR ALIQUA.

1177 NOta 1. Relatio dividitur in eam, quæ eſt extrinſecùs adveniens, & in eam, quæ advenit intrinſecus. Tribuitur hæc diviſio Authori Scoto in 3. d. 1. q. 1. §. *ad illud*. Et in 4. d. 13. q.1. §. *ad hujus*. Verùm Ægidius Scoto antiquior q. 4. de menſura Angel. colum n.8. §. *poſtquam*, ſex ultima prædicamenta, *ex communi vocabulo, reſpectûs extrinſecè advenientes* vocat.

1178 Relatio intrinſecus adveniens dicitur, cujus ratio fundandi eſt intrinſeca fundamento: Tales ſunt relationes æqualitatis, & ſimilitudinis: Quia earum fundamenta, nimirum quantitas, & qualitas

litas intrinſecè ſubſtantiam afficiunt. Relatio extrinſecus adveniens dicitur, cujus ratio fundandi eſt extrinſeca fundamento, per illam tamen refertur ad terminum æquè bonè, ac ſi ratio fundandi eſſet in illo. Talis eſt relatio tranſcendentalis actionis reſpectu agentis. Agens enim per actionem ita reſpicit terminum, quaſi actio reciperetur in agente, & non in paſſo. Omnis ergo relatio prædicamentalis eſt intrinſecus adveniens fundamento. Non tamen ſola, quia ſæpè relationes tranſcendentales ſunt intrinſecè advenientes. Talis eſt relatio intelligentis ad objectum.

1179 Si verò inquiras, in quo differant relationes intrinſecus, & extrinſecus advenientes? Reſpondet D. R. differre in tribus. Primò, relatio intrinſecus adveniens ſpecificatur à fundamento: Relatio extrinſecus adveniens à termino: illa eſt denominatio intrinſeca, hæc verò extrinſeca: *Ubi* enim non à corpore, ſed à loco dicitur: *Quando* non à re durante, ſed à tempore extrinſeco denominatur. Secundò, illa eſt forma permanens in ſubjecto: Hæc ſuperficialiter ei ineſt, & citò tranſit, ut patet in modis præſentiæ, & actionis. Tertiò, illa ſequitur principia intrinſeca rei, v. g. Relatio cauſæ ad effectum, nec petit terminum actu exiſtentem. At relatio extrinſecus adveniens ut plurimum non fundatur in aliquo intrinſeco, ſed ſequitur principia extrinſeca, petitque terminum actu exiſtentem. Quia denominatio *habentis veſtem*,

iine

ſine veſte intelligi non poteſt.

Dicuntur ergo extrinſecè advenientes reſpectus fundati ſuper ſex prædicamenta ultima. Primò, quia ſequuntur principia extrinſeca, non intrinſeca: Reſpectus enim rei ubicatæ ad locum, rei temporalis ad tempus reſultant ex continentia extrinſeca eorum. Secundò: Hujuſmodi reſpectus habent rationes fundandi citò tranſeuntes. Tertiò: Exigunt terminum actu exiſtentem. Quia ſine actuali continentia non datur relatio inter locum, & locatum.

§. II.

SENTENTIA DOCT. RESOLUTI.

1180 Reſolutio 1. Sex ultima prędicamenta ſunt accidentia abſoluta. Ita D. R. in 3. d. 2. q. 2. art. 2. §. 3. v. *contra*. Ubi ait: *Omnia prædicamenta extrinſecus advenientia habent ſuum proprium, non ſolum appropriatum abſolutum intrinſecum.* Quid clariùs? Idem docuerat in 2. d. 34. art. 1. v. *pro iſto*. Et paulò poſt. v. *Et nota*, & quodlib. 3. qu. 11. concl. 3. Prob. 1. Quia ſi illa ſex prædicamenta eſſent accidentia relativa, non conſtituerent genera primò diverſa inter ſe, & à relatione. Secundò: Hæc ſex prædicamenta ſtant in accidente modali realiter reſultante ex re modificata, ut de ſingulis oſtendimus: ergo. Infero: Hæc prædicamenta non ſtare in denominatione extrinſeca; ſingula enim ſibi appropriant

priant formam intrinſecam de genere abſoluto. Dicuntur tamen *extrinſecè advenientia*: Quia tametſi habeant peculiare eſſe intrinſecum, denominant alia à ſe extrinſecè, aut denominantur ab extrinſeco; Actio enim denominat agens. Et res denominantur temporales, non ſolùm à propria duratione, ſed ſimul à tempore extrinſeco.

1181 Reſolutio 2. Sex ultima prædimenta non ſunt relationes prædicamentales, ſed tranſcendentales. Secunda pars eſt certa: Quia intelligi non poſſunt ſine aliquo reſpectu; *Actio* enim intelligi non poteſt ſine reſpectu ad agens: *Ubi* ſine reſpectu ad locum, & ſic de aliis. Prima pars prob. Quia ſex illa prædicamenta ſtant in abſoluto, ut oſtendimus: ergo non ſunt relationes prædicamentales. Secundò: Relatio conſtituitur per reſpectum *Ad*, alia per reſpectum *in*: ergo non ſunt relationes prædicamentales.

1182 Quæres: An ſex prædicamenta ſint rationes fundandi relationes prædicamentales? Reſpondeo affirmativè. Probatur inductione: Quia *Actio*, & *Paſſio* ſunt rationes fundandi relationes originis inter producens, & productum. De cæteris prædicamentis oſtenditur: Sicut enim ſe habet præſentia ad locum, ita ſe habent duratio ad tempus, & habitio ad rem habitam; at præſentia localis eſt ratio fundandi relationem prædicamentalem locati ad locum, ut oſtendimus num. 1129. ergo duratio, & habitio ſunt res fundandi relationes prædicamentales.

Di-

Dices: Ubi, quando, habitus, & alia ſex genera ſunt reſpectus extrinſecè advenientes: ergo non ſunt rationes fundandi relationes intrinſecas prædicamentales. Retorqueo Argumentum in Actione, quæ eſt reſpectus extrinſecè adveniens agenti, & ſimul ratio fundandi relationem prædicamentalem. Replicabis: Ergo hæc ſex prædicamenta erunt entia per accidens ex abſoluto, & reſpectivo. Reſpondeo: Stant formaliter in abſoluto, ſuper quo fundantur reſpectus. Hæc de ſecunda diſtinctione.

DISTINCTIO III.
POSTPRÆDICAMENTALIS.

AD tertiam Metaphyſicæ partem accedimus, ubi de ejus objecto per accidens, & de nonnullis affectionibus decem prædicamenta conſequentibus, agendum nobis reſtat.

QUÆSTIO I.
DE QUINQUE POST PRÆDICAMENTIS.

1183 POſt prædicamentalia ſunt quinque: *Oppoſitio, Prioritas, Simultas, Motus, Habere*. De ſingulis agit Philoſ. in 3. part. hujus libri per quinque capita, & quia facilia ſunt, in eorum explicatione recitativè potius, quàm diſputativè procedimus.

AR-

ARTICULUS I.

DE OPPOSITIS.

1184 Oppoſitio ſumitur pro peculiari repugnantia duorum inter ſe. Dividitur in objectivam, & formalem. Hæc datur inter duas propoſitiones contradictorias: Illa inter calorem, & frigiditatem. Formalis eſt oppoſitio complexa, de qua in Microlog. Objectiva eſt incomplexa, de qua hic eſt ſermo.

1185 Oppoſitio ſimplex dividitur in poſitivam, contradictoriam, privativam, negativam, & relativam. *Poſitiva* ſeu contraria verſatur inter formas poſitivas contrariè oppſitas. *Contradictoria* reperitur inter ens, & non ens nullo habito reſpectu ad ſubjectum. *Negativa* datur inter formam, & ejus carentiam in ſubjecto incapaci: Ut inter viſum, & ejus negationem in lapide. *Privativa* inter formam, & ejus carentiam in ſubjecto capaci. *Relativa* verſatur inter extrema, relata ut inter Patrem, & Filium, aut inter majus, & minus. Quæ oppoſitio vocatur etiam incompoſſibilitas extremorum.

1186 Contraria ſunt ex Philoſ. 10. Metaph. 6. *Quæ ſub eodem genere maximè diſtant, & eidem ſubjecto viciſſim inſunt, à quo mutuò ſe expellunt*. Quæ verba ſunt accipienda de diſtantia ſecundùm naturam, non ſecundùm locum, ut calor, & frigiditas, quæ maximè diſtant intra genus qualitatis. Nec obeſt: Quòd qualitates con-

contrariæ ſint in eodem ſubjecto in gradu remiſſo. Quia primus gradus caloris in aqua expellit octavum frigiditatis, ſecundus ſeptimum, & ſic de aliis. Unde ſe expellunt ſecundùm proportionem. Nec obeſt 2. Quòd calefactio opponatur frigiditati ſub diverſo genere. Quia calefactio per ſe opponitur frigefactioni, per accidens frigiditati.

1187 Oppoſitio contraria dividitur in mediatam, & immediatam. Immediata excludit medium inter extrema, ut inter par, & impar, ſimile, & diſſimile, idem, & diverſum. Ex his extremis neceſſe eſt alterum ſubjecto convenire; cum non detur medium, in quo poſſit eſſe. Mediata connotat medium inter extrema, ut tepidum inter calidum, & frigdum. Medium aliud eſt proprium, & aliud extraneum. Proprium utriuſque extremi naturã participat, ut tepidum, quod reſultat ex calido, & frigido. Extraneum dicitur *medium per abnegationem*, quia nullius extremi naturam participat, ut color rubeus inter album, & nigrum. Oppoſitio negativa verſatur inter habitum, & ejus negationem, ideſt, inter formam, & ejus carentiam in ſubjecto incapace.

1188 *Oppoſitio privativa* eſt inter habitum, & ejus privationem. Nomine habitus intelligimus quamcumque rem, cujus ſubjectum ſit capax. Per privationem ejus carentiam in ſubjecto capaci. Oppoſitio privativa verſari debet circa ſubjectum peculiare, non circa omnia. Quia inter habitum, & privationem datur medium

extra-

extraneum; lapidi enim nec convenit viſus, nec cœcitas.

1189 Si autem inquiras, in quo differant oppoſitio privativa, & contraria? Reſpondet Ariſtoteles, differre in eo quod à contrario in contrarium datur regreſſus: Aqua enim de frigida tranſit in calidam, & rurſus regreditur in frigiditatem. At in privativis licèt ab habitu detur tranſitus in privationem, de privatione tamen non datur regreſſus ad habitum: Unde abiit in proverbium: *A privatione ad habitum non datur regreſſus.*

1190 Sed contra hoc axioma eſt non levis difficultas: Quia in Aqua datur regreſſus à privatione in frigiditatem priſtinam: ergo à privatione ad habitum datur regreſſus. Simplicius explicat Philoſophum de habitu inſito à natura. Contra: Frigiditas eſt inſita aquæ à natura, & in ea fit regreſſus. Suarez exponit axioma de regreſſu ad eandem numero formam, quia reproductio eſt impoſſibilis. Contra: Regreſſus ad formam reproductam contrariis non convenit: ergo de ea hic non eſt ſermo. Alii interpretantur de privationibus quæ à ſubjecto auferunt actum, & potentiam, ut perpetua ſurditas. Contra: Potentia ablata, neque in contrariis erit regreſſus: ergo in nullo à privativis diſcrepabunt. Alii interpretantur de regreſſu à privatione in habitum ſubſtantialem. Contra: Elementa tranſeunt in mixtum, & mixtum regreditur ad elementa, in quæ reſolvitur: ergo. Reſpondeo: De privatione ad habitum non datur

tur regreſſus, quando privatio tranſit in negationem.

1191 Oppoſitio contradictoria verſatur inter formam, & ejus carentiam ſecundùm ſe, nullo habito reſpectu ad ſubjectum, ut inter *eſſe*, & *non eſſe*. Eſt oppoſitio omnium maxima, quia extrema contradictoriè oppoſita in nullo conveniunt. Quod ſic declaratur: Convenientia poteſt eſſe, vel in genere, vel in ſubjecto, vel in medio, & in nullo horum conveniunt contradictoria. Non in genere: Quia ad ens, & non ens non datur genus. Non in ſubjecto: Quia eſſe, & non eſſe non poſſunt convenire eidem ſubjecto. Non in medio: Quia inter ens, & non ens non datur medium: ergo contradictoria in nullo conveniunt. Contraria autem in his omnibus conveniunt. Genere in primis, quia collocantur ſub eodem. Deinde ſubjecto, quia de facto communicant in eodem ſubjecto ſecundùm gradus remiſſos. Tandem, inter contraria datur medium proprium, ut tepidum inter calidum, & frigidum.

1192 Infero: Oppoſitionem contradictoriam in eo à privativa diſcrepare, quod inter privativa datur medium, non inter contradictoria. Ratio primi: Quia lapis neque eſt videns, nec cæcus. Ratio ſecundi: Quia inter eſſe, & non eſſe nullum datur medium. Quare unum extremorum contradicentium verificari debet de omni ente. At extrema privativè oppoſita non verificantur de omni. Vide num. 47.

1193

1193 Oppoſitio relativa verſatur inter extrema mutuò relata. Quia enim res non poteſt ad ſe ipſam realiter referri, reſultat inter extrema relata peculiaris repugnantia quoad identificari. Hinc ſumitur axioma Theologicum: *In divinis omnia ſunt unum, ubi non obvjat oppoſitio relativa*. Eſt minor aliis oppoſitionibus: Quia in his unum extremorum infert carentiam alterius, aut ſaltem tendit in ejus deſtructionem. In oppoſitione autem relativa unum alterius infert exiſtentiam: Quia relata ſunt ſimul natura.

ARTICULUS II.
DE MODIS PRIORITATIS, SIMULtatis, motus, & Habentiæ.

1194 Secundum poſt prædicamentale eſt *Prioritas*, cujus quinque numerat modos Philoſ. Primò enim poteſt unum eſſe prius alio tempore: Ut Adamus reſpectu Chriſti. Secundò, prioritate ſubſiſtentis conſequentiæ, quæ valet à poſteriori ad priùs, & à ſingulari ad univerſale: Ut eſt homo: ergo eſt animal. Tertiò, ordine: Ut proœmium narratione, Quartò dignitate phyſica, vel morali: Ut ſubſtantia accidente, Rex vaſallo. Quintò, natura: Quando unum pendet ab altero, eſtò ſint ſimul duratione. Ut ſol reſpectu lucis. Quot ſunt modi Prioritatis, tot ſunt modi Poſterioritatis, quia ſunt relata.

1195 Prioritas dividitur in realem, & rationis. Prioritas realis ſubdividitur in

Prioritates temporis, & originis. *Prioritas temporis* dicitur *in quo*, quando unum extremorum tempore aliud præcedit: Ut Pater reſpectu Filii in creatis. *Prioritas naturæ*, & *à quo* eſt inter extrema coexiſtentia in eodem inſtanti, quorum unum pendet ab alio. Nam extremum independens dicitur prius natura: Dependens verò poſterius: Ut ſol reſpectu lucis. *Prioritas originis*, quæ etiam dicitur *à quo*, eſt coexiſtentia duorum in eodem inſtanti, quorum unum procedit ab altero abſque dependentia. Hæc reperitur inter diverſas perſonas. D. R. in 1, d. 1. q. 2. art. 2. §. 2.

1196 Prioritas rationis eſt independentia unius ab alio ſibi identificato in cognoſci. Sic univerſale dicitur primò cognitum ab intellectu, & ſingularia dicuntur poſteriora quoad cognoſci. Quare hæc prioritas eſt independentia in cognoſci, poſterioritas dependentia. Si verò extrema ſe mutuò inferant, non dicuntur habere prioritatem, ſed ſimultatem.

1197 Simultas prioritati oppoſita dividitur in realem & rationis. Realis ſubdividitur in ſimultatem temporis, naturæ, & originis. Prima eſt coexiſtentia duorum in eodem tempore: Ut riſibile, & flebile in homine. *Secunda* eſt coexiſtentia duorum mutuò independentium, quorum unum procedit ab altero: Ut perſonæ divinæ. *Tertia* coexiſtentia duorum mutuò independentium, quorum unum nec dependet, nec procedit ab altero: Ut calor

calor, & lux in ſole. Ubi nota: Dependentiã ultra proceſſionē unius ab alio, ſignificare entitatem defectibilem in procedente. Tandem, ſimultas quoad cognoſci eſt quando unum ſine altero cognoſci non poteſt: Ut Pater, & Filius.

1198 Quartum poſtprædicamentale eſt *Motus*, cujus hic memenit Philoſ quia ſupra dixerat ad quædam prædicamenta dari per ſe motum. Sex ab eodem numerantur ſpecies motus: *Generatio, corruptio, Augmentatio, Diminutio, Alteratio, & latio*. Prima, & ſecunda terminantur ad ſubſtantiam. Tertia, & quarta ad quantitatem. Quinta, ad qualitatem. Sexta ad Ubi, de quibus in Philoſophia.

1199 Ultimum poſtprædicamentale eſt *Habentia*, quæ ſeptimodè à Philoſ. ſumitur. Primò enim dicitur, quis habere qualitatem, v.g. virtutem. Secundo, habere quantitatem, ut altitudinem. Tertiò, habere ornamentum, ut veſtem, anulum. Quartò, habere partes, ut homo caput, pedes &c. Quintò habere contentum, ut vas liquorem. Sextò habere dominium, ut rura, poſſeſſiones. Septimò, habere per ſolam relationem, ut habere amicum, inimicum &c. His poteſt quis ſuperaddere innumeros habendi modos: Quia *habere* in hoc ſenſu eſt vox omnia tranſcendens, ut notat D. R. in 3. d. 33. q. 1. num. 3.

QUÆSTIO II.

DE ENTE RATIONIS.

1200 ENS rationis ad Metaphyſices objectum pertinere aliqualiter oſtendimus à n. 75. Ut ergo Metaphyſicas quæſtiones ad extremum perducamus, de ente rationis hic agimus.

ARTICULUS I.

AN DETUR ENS RATIONIS.

NOmine *entis rationis* id intelligimus, cujus eſſe pendet totaliter ab intellectu. Pro cujus explicatione.

1201 Nota ex D. R. in 1. d. 19. in fine: Ens rationis dividi in ſubjectivum, effectivum, & objectivum. *Subjectivum* dicuntur ea omnia, quæ in potentia intellectiva tamquam in ſubjecto recipiuntur, ſive ſint actus, ſive habitus intentionales. *Effectivum* dicitur quidquid ab intellectu, tamqvã à cauſa effectiva procedit, in quo ſenſu operationes intellectus vocari poſſunt entia rationis. *Objectivum* dicitur objectum ab intellectu conceptum, & per cognitionem formaliter repræſentatum: Ut *Hircocervus* intra mentem intentionaliter expreſſus. Ubi nota: Eſſe objectivum internum non eſſe entitativum, ſed purè repræſentativum, & diminutum.

1202 Præterea Ens rationis objectivum ſubdividitur in verum, & apparens.

Ve-

Verum eſt quod præter eſſe objectivum internum habet eſſe phyſicum extra intellectum, ut leo. *Apparens*, ſeu fictum eſt quod præter eſſe internum à mente conceptum, aliud habere non poteſt: Unde tantum habet eſſe dum concipitur ab intellectu. *Ut alter Deus*: In præſenti ergo quæſtione eſt ſermo de ente rationis apparente: de quo primò inquirimus, an ſit admittendum.

§. I.

SENTENTA DOCT. RESOLUTI.

1203 Reſolutio: Datur ens rationis. Ita D.R. in 2. d.13. art. 3. v. *Confirmatur*. Circa finem. Ubi ens dividit in *ens in anima*, & in *ens extra animam*, quæ diviſio ſumitur ex Philoſ. 7. metaph. c. ult. & 2. metaph. c. 2. Prob. Datur ens ab intellectu confictum cui repugnat exiſtere à parte rei: ergo datur ens rationis. Antecedens prob. Hoc judicium à Manicheo elicitum: *alter Deus eſt exiſtens*, habet peculiare objectum; at tale objectum eſt ab intellectu confictum, eique repugnat exiſtere à parte rei: ergo datur ens ab intellectu confictum, cui repugnat exiſtere à parte rei. Confirmatur: Audiens catholicus eam propoſitionem, judicat de objecto ab Hæreticis conficto, tanquam de impoſſibili ergo datur objectum ab intellectu confictum, cui repugnat eſſe in rerum natura.

§. II.

OBJECTONES.

1204 OBjicies 1. Contra Reſolutionem: Ens rationis non poteſt habere eſſe objectivè in intellectu: ergo non datur. Antecedens prob. Nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu; at ens rationis in ſenſu reperiri non poteſt, quia à nemine umquam fuit viſum, aut auditum: ergo ens rationis non poteſt habere eſſe objectivè in intellectu. Reſpondeo: Ens rationis eſt in intellectu formaliter, in ſenſu occaſionaliter. Adulteratæ quipppè ſpecies repræſentant ſæpè objecta aliter ac ſunt in ſe, ut in ſomnis experimur, & vigilantibus apparet contorta in aqua virga recta.

1205 Sed contra: Omnis cognitio ſuum præſupponit objectum; at ens rationis ad ſui cognitionem præſupponi non poteſt: ergo non datur. Maj. patet: Quia cognitio pendet ab objecto, & potentia. Min. etiam patet: Quia ens rationis pendet à cognitione. Reſpondeo diſting. maj. Omnis cognitio præſupponit &c. Si ſit ſpeculativa; concedo: Si ſit practica, & factiva objecti; nego. Dices: Omnis cognitio ſpecificatur ab objecto: ergo omnis cognitio pendet ab objecto. Reſpondeo diſting. lv *ſpecificatur*: Extrinſecè; concedo: Intrinſecè; nego antec. & conſeq. Quia actio ſpecificatur extrinſecè à termino, quin terminus ſit prior actione. Addo: Ut

Ut actus ſpecificetur ab objecto, ſufficit objectum per actum repræſentari formaliter: Non repugnat autem ens reale repræſentare intentionaliter ens rationis.

1206 Objicies 2. Ens rationis non eſt cognoſcibile: ergo non datur. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. 1. Unumquodque cognoſcitur per propriam ſpeciem; at ens rationis propriam ſpeciem non habet: ergo ens rationis non eſt cognoſcibile. Secundò: Cognoſcibilitas eſt paſſio propria entis realis: ergo ens rationis non eſt cognoſcibile. Reſpondeo: Ens rationis eſt cognoſcibile, & de facto cognoſcitur per ſpeciem ab ente reali mutuatam; intellectus enim ex præconceptis ſpeciebus montis, & auri concipit intra ſe montem aureum. Ratio ſumitur ex S. Thom. 2. 2. q. 173. art. 2. Sicut enim ex eiſdem litteris diverſimodè coordinatis diverſæ ſignificationes reſultant; ita, ex diverſa coordinatione ſpecierum intentionalium diverſa repræſentata reſultant. Ubi adverte 1. Species primò, & per ſe proprium repræſentant objectum; at ſecundariò, & per accidens poſſunt alia objecta repræſentare. Adverte 2. Ens rationis attingi intuitvè (ſi ita attingibile ſit) ab intellectu, licèt per ſpeciem alienam entis realis attingatur: Quia noſcitur per aliquid eminentius propria ſpecie. Ad ſecundum: Cognoſcibilitas intrinſeca, & per propriam ſpeciem eſt paſſio entis realis. Cognoſcibilitas extrinſeca & per alienam competit enti rationis.

1207 Objicies 3. Ens rationis eſt quod tantùm habet eſſe dum concipitur ab intellectu; at repugnat ens rationis ab intellectu concipi: ergo repugnat ens rationis. Min. prob Ens inconceptibile ab intellectu concipi repugnat; at ens rationis eſt inconceptibile ab intellectu, aut ſaltem ens incōceptibile ab intellectu eſt ens rationis: ergo repugnat ens rationis concipi ab intellectu. Reſpondeo: Quando intellectus judicat dicens *Ens inconceptibile repugnat* concipit ens inconceptibile in actu ſignato, quod ſimul eſt conceptibile, & de facto conceptum in actu exercito. Ratio primi: Quia judicium illud attingit pro objecto ens conceptibile. Ratio ſecundi: Quia tale objectum attingi non poteſt, quin actu concipiatur ab intellectu. Sicut propoſitio de ſe affirmans: *ego non ſum* habet carentiam exiſtentiæ in actu ſignato (hoc enim talis propoſitio ſignificat) & ſimul habet exiſtentiam in actu exercito. Nec obeſt: Quòd hæc ſimultas videatur contradictionem involvere: Contrádictio enim involvitur in omni ente rationis chimerico. Hinc ad objectionem in forma.

1208 Reſpondeo concedo maj. & nego min. ad ejus probationem diſting. maj. Repugnat ens inconceptibile in actu ſignato; nego: Ens inconceptibile in actu ſignato, & exercito ſimul; concedo maj. Et cum eadem diſtinctione ad min. nego conſequentiam. Dices: Ens inconceptibile in actu ſignato, & exercito repugnat; atqui eſt ens rationis: ergo aliquod ens ratio-

rationis repugnat. Reſpondeo: Eo ipſo quòd omnimoda incognoſcibilitas enti rationis dicatur repugnare, eſt aliqualiter cognoſcibilis, quod ſufficit ut poſſit in actu ſecundo concipi ab intellectu, & intra eundem exiſtere objectivè.

§. III.

AN DETUR ENS RATIONIS *realiter diſtinctum à cognitione.*

1209 SUppono ex lib. de anima, objectum internum, quod dicitur *idolum*, ſeu *verbum mentale*, identificari realiter cum intellectione. Licèt enim hæc entitatiuè ſit accidens prædicamentale, in repræſentando eſt ipſum objectum formaliſſimè, de quo in Megalog. à n. 437. Quæritur, an quando concipitur à mente *Hircocervus*, detur in intellectu objectum confictum *ut quod* realiter diſtinctum à cognitione *ut quo*.

1210 Reſolutio Bacconica eſt negativa, & omninò conformis D. R. in 1. d.27. art. 2. Illam tenet N. Dionyſius d.9.n.113. prob. Non datur intra mentem eſſe objectivum *ut quod* realiter diſtinctum à cognitione *ut quo*; at ens rationis dumtaxat habet eſſe objectivum *ut quod*: ergo non datur ens rationis diſtinctum à cognitione *ut quo*. Maj. ſupponitur ex lib. de anima. Min. conſtat ex definitione entis rationis: *quod tamen habet eſſe objectivè dum concipitur ab intellectu*. Prob. 2. Eſſe objectivum ſtat in eſſe cogniti; at eſſe cogni-

ti non diſtinguitur realiter à cognitione: ergo non datur ens rationis objectivum realiter diſtinctum à cognitione. Min. prob. Eſſe cogniti eſt denominatio extrinſeca à cognitione: ergo eſſe cogniti non diſtinguitur realiter à cognitione.

1211 Objicies 1. cognitio identificari realiter non poteſt cum ente rationis: ergo datur ens rationis *ut quod* realiter diſtinctum à cognitione *ut quo*. Antec. prob. Ens reale identificari realiter non poteſt cum ente rationis. Reſpondeo: Ens reale identificari poteſt intelligibiliter cum ente rationis, & accidens cum ſubſtantia, ut oſtendimus in Megalog. loc. cit: & ratio eſt: Quia ad identificari intelligibiliter nihil amplius requiritur, quam repræſentare; at cognitio realis poteſt repræſentare ens rationis, ut cum dico: *Alter Deus eſt ens rationis*: ergo cognitio poteſt identificari intelligibiliter cum ente rationis. Dices: Saltem ens rationis in eſſendo identificari non poteſt cum cognitione reali. Reſpondeo. Supponi falſum, ſcilicèt dari ens rationis in eſſendo. Etenim totum eſſe entis rationis ſtat in cognoſci. Unde D. R. in 1. d. 19. q. 1. art. 4. §. 3. v. *Et ideo*, concludit: *Ens rationis eſt ens in eſſe intellecto; vel in eſſe intelligibili, vel in eſſe repræſentativo; quæ omnia pro eodem habeo.*

1212 Sed contra: Ens rationis eſt aliquid præter cognitionem: ergo nulla eſt ſolutio. Antec. prob. Mons aureus eſt ens rationis; at mons aureus eſt aliquid præter cognitionem: Utique, quia cognitio

gnitio neque eſt mons, neque eſt aurea: ergo. Reſpondeo: Cognitio repræſentans montem aureum eſt mons, & aurea in repræſentando, licèt in eſſendo ſit accidens phyſicum. Claritatis gratia diſting. antec. Aliquid præter cognitionem in communi; concedo: Aliquid præter hanc cognitionem in particulari; nego. Unde mons aureus quatenùs objectivè exiſtens, ſupra cognitionem in communi ſolùm addit differentiam hujus cognitionis in particulari, quæ differentia ſumi debet ab objecto expræſſato. Unde meritò dixit D. R. loc. cit. v. *iſtud* entia rationis fictitia *eſſe gradus entis ſecundùm rationem*. Diſtinguenda ergo eſt illa minor: Mons aureus eſt aliquid præter cognitionem in communi; concedo: Præter hanc cognitionem in particulari; ſubdiſting. Si hæc cognitio ſumatur entitativè; Tranſeat: Si ſumatur objectivè, & repræſentativè; nego. Hæc enim cognitio ſolùm addit gradum individualem ſupra eſſe cognitum ut ſic.

1213 Objicies 2. Ens rationis ſecundùm eſſe objectivum pendet realiter à cognitione; at non poteſt realiter pendere à ſe ipſo: ergo ens rationis realiter diſtinguitur à cognitione. Tertiò: Cognitio factiva Hircocervi exprimit illum intentionaliter; at non exprimit ſe ipſam, aliàs eſſet cognitio reflexa: ergo cognitio factiva entis rationis realiter diſtinguitur ab illo. Quartò: Repugnantia exiſtendi à parte rei eſt de conſtitutivo entis rationis; at talis repugnantia diſtinguitur rea-

liter à cognitione: ergo ens rationis in ſe ipſo includit aliquid à cognitione realiter diſtinctum.

1214 Reſpondeo ad ſecundum nego maj. Quia ens rationis non à cognitione, ſed ab intellectu pendet. Poteſt autem pendere per ſe ipſum, ſicut cognitio ſe ipſa ſpendet ab intellectu. Ubi adverte: Cognitio effectiva entis rationis entitativè ſumpta, & *ut quo* eſt ejus cauſalitas: Repræſentativè, & *ut quod* ipſum objectum. Ad ſecundum: Sufficit quòd cognitio entitativè diſtinguatur ab objecto, ut dicatur objectam non ſe ipſam exprimere. Ad tertium nego antec. Quia talis repugnantia eſt ens reale negativum. Dato tamen antecedente, nego conſequentiam: Quia realis cognitio poteſt repræſentare repugnantiam alterius Dei, & licèt repugnantia phyſica ſit ens reale negativum: Repugnantia objectivè repræſentata eſt ipſamet cognitio.

§. IV.
AN DETUR ENS RATIONIS *formaliter diſtinctum à cognitione.*

1215 Reſolutio Noſtra eſt affirmativa: Quia objectum internum in ſententia D.R. diſtinguitur formaliter à cognitione. Prob. 1. Actus, & objectum internum diſtinguntur formaliter; at cognitio, & ens rationis ſunt actus, & objectum internum: ergo cognitio, & ens rationis diſtinguntur formaliter. Major prob. Cognoſcere, & cognoſci,

ſci, ſicuti agere, & pati diſtinguntur formaliter; at actus, & objectum internum habent hoc quod eſt cognoſcere, & cognoſci: ergo actus, & objectum internum diſtinguntur formaliler. Confirmatur: Objectum hujus cognitionis *Hircocervus exiſtit* attingit aliquid à cognitione diſtinctum; at attingit ens rationis: ergo. Maj. prob. Cognitio illa eſt directa, & non reflexa: ergo non attingit ſe ipſam ſubindeque attingit aliquid à cognitione diſtinctum.

1216 Prob. 2. Rationes *quo*, & *quod* diſtinguntur ſaltem formaliter; at cognitio eſt id *quo* intellectus attingit ens rationis, hoc verò eſt *quod* attingitur: ergo cognitio, & ens rationis diſtinguntur ſaltem formaliter. Confirmatur: Concretum intentionale reſultat ex ſubjecto, & forma intentionaliter ſaltem diſtinctis; at ens rationis ſecundùm eſſe objectivum eſt concretum intentionale reſultans ex cognitione, & objecto: ergo ens rationis ſecundùm eſſe objectivum reſultat ex cognitione, & objecto ſaltem intentionaliter diſtinctis.

1217 Objicies 1. Eſſe cognitum internum eſt pura denominatio extrinſeca à cognitione; at totum eſſe entis rationis eſt objectivum, ſeu cognitum: ergo nihil includit à cognitione diſtinctum. Reſpondeo: Denominatio præter formam dicit ſubjectum quod ab illa denominatur: Subindeque denominatio *cogniti* in ente rationis aliquid præter cognitionem includit. Claritatis gratia diſting. maj. Eſſe cogni-

cognitum *ut quo*, concedo: Eſſe cognitum *ut quod*; nego. Quia eſſe cognitum *ut quod* ultra cognitionem dicit terminum, ſeu verbum mentale à cognitione formaliter diſtinctum. Dices: ſubjectum præſupponitur ad formam denominantem; at ens rationis ad cognitionem præſupponi non poteſt: ergo non eſt ſubjectum denominabile à cognitione. Reſpondeo diſting. maj. Si ſit forma practica, & effectiva ſubjecti; nego: Si non ſit effectiva; concedo. Actio enim productiva denominat terminum *productum*, quin terminus præſupponatur ad actionem.

1218 Objicies 2. Cognitio identificatur formaliſſimè cum objecto in eſſe diminuto: ergo cognitio repræſentativa entis rationis diſtingui ab illo non poteſt. Reſpondeo: Identificantur ſecundùm eſſe intelligibile, & repræſentativum. Quod ſufficit ad formalem diſtinctionem inter cognitionem, & objectum. Quia repræſentans, & repræſentatum ſe habent ſicut agens, & paſſum; ideò diſtinguntur formaliter.

ARTICULUS II.
DE ESSENTIA, ET EXISTENTIA entis rationis.

1219 Vide Authorem in 1.d.19.q.1. art.4. §.3. toto. Ubi ex profeſſo explicandam aſſumit quidditatem entis rationis. Pro cujus faciliori explicatione. Nota: Non ſumitur hic ens rationis pro eſſe intentionali, & reſultativo,

tivo, de quo in Megalog. n. 437. Sed pro ente ab intellectu confićto, & in illo exiſtente objectivè. Unde à Philoſ. & D. R. dicitur *ens in anima*. Ens reale exiſtit objectivè in intellectu: Ens rationis exiſtit *tantùm objectivè*, non phyſicè extra animam.

§. I.

AN CONSTITUATUR ENS RAtionis per repugnantiam exiſtendi à parte rei.

SOlet dividi repugnantia in formalem, & terminativam. Illa eſt negatio rei, quæ vocatur impoſſibilis. Hæc res ipſa, quæ repugnat. De prima procedit difficultas.

1220 Reſolutio eſt negativa. Prob. Conſtitutivum rei eſt id, quo poſito in rerum natura, ponitur res; at poſita repugnantia formali exiſtendi à parte rei, non ponitur in rerum natura ens rationis, ſed potius aufertur, ut patet: ergo ens rationis non conſtituitur per repugnantiam formalem exiſtendi à parte rei. Major eſt certa: Quia poſitis prædicatis *Animal rationale*, ponitur homo in rerum natura. Reſpondebis: Per repugnantiam formalem exiſtendi à parte rei auferri poſſibilitatem exiſtendi à parte rei, ſed non auferri poſſibilitatem exiſtendi objectivè in mente. Contra: Per repugnantiam formalem exiſtendi à parte rei non ponitur exiſtentia objectiva entis rationis

in mente, ut patet: ergo ens rationis non conſtituitur per repugnantiam formalem: Conſequentia patet: Si enim per illam conſtitueretur, poſita repugnantia entis rationis, poneretur ejus exiſtentia objectiva in mente.

1221 Prob. 2. Cum dico, *Alter Deus non repugnat*, facio ens rationis; at hujuſmodi ens quatenus ab intellectu confictum non conſtituitur per repugnantiam exiſtendi à parte rei, ſed potius per non repugnantiam: ergo ens rationis non conſtituitur per repugnantiam exiſtendi. Min. prob. Ens rationis aliud eſſe non habet præter id, quod ab intellectu confingitur; at eſſe confictum per talem actum non eſt repugnantia alterius Dei, ſed potius non repugnantia: ergo hujuſmodi ens rationis, quatenus ab intellectu confictum, non conſtituitur per repugnantiam exiſtendi, ſed potius per non repugnantiam. Prob. 3. Quia exiſtentia objectiva entis rationis in mente eſt poſitiva, per actum vitalem effecta; at repugnantia exiſtendi à parte rei eſt ens reale negativum à cognitione prorſus independens: ergo repugnantia exiſtendi à parte rei non eſt ratio conſtitutiva entis rationis.

1222 Objicies: Ens rationis opponitur enti reali: ergo conſtitutivum entis rationis opponitur conſtitutivo entis realis; at ens reale conſtituitur per non repugnantiam exiſtendi à parte rei: ergo ens rationis è converſo conſtituitur per repugnantiam exiſtendi à parte rei. Reſpon-

pondeo: Opponuntur poſitivè, non privativè. Undè ſicut ens reale conſtituitur per non repugnantiam exiſtendi à parte rei, ens rationis conſtituitur per non repugnantiam exiſtendi tantùm objectivè in mente, connotata tamen per ly *tantùm* repugnantia exiſtendi à parte rei.

1223 Sed contra: Conſtitutivum rei eſt quod primò in re concipitur; at in ente rationis prius concipimus repugnantiam exiſtendi à parte rei, quam non repugnantiam exiſtendi objectivè in intellectu: ergo ens rationis per illam, non per iſtam conſtituitur. Reſpondeo negando minorem: Quia ante potentiam exiſtendi objectivè in intellectu non intelligitur quidditas entis rationis, licèt præintelligatur aliquid prius quidditate, nimirum repugnantia exiſtendi à parte rei. Dices: Saltem hoc ens rationis: *Deo repugnat exiſtere à parte rei*, conſtituitur per repugnantiam exiſtendi à parte rei. Reſpondeo: Ens rationis conſtituitur per habere eſſe objectivè in intellectu: Sive tale eſſe ſit repugnantia, ſivè non repugnantia.

§. II.

AN CONSTITUATUR PER DENOminationem extrinſecam.

1224 ALiqui eſſentiam entis rationis ſic explicant: *Quod nihil intrinſecum ponit in re.* Cenſent enim con-

conſiſtere in denominatione extrinſeca. Duæ hic implicantur difficultates. *Prima* An ens rationis ſit denominatio extrinſeca à cognitione. *Secunda*: An omnis denominatio extrinſeca ſit ens rationis. Pro utriuſque deciſione.

1225 Nota: Denominatio dividitur in extrinſecam, & intrinſecam. Extrinſeca eſt duplex: Una deſumitur à forma tranſcendentaliter relata ad ſubjectum, ut denominatio *viſi*, quæ deſumitur ab actu videndi tranſcendentaliter ordinato ad objectum viſum. Alia deſumitur à forma prorſus abſoluta à ſubjecto, ut denominatio *dextri* aut *ſiniſtri* in columna: Sumitur enim à dextera, & ſiniſtra animalis, quæ ad columnam realiter non ordinantur. Uide authorem quodlib. 3. q. 10. ad 6. v. *Secundò*. Ubi aſſignat diſcrimen, inter has denominationes, quod in priore forma denominans reſpicit ſubjectum ſub peculiari ratione ſibi, & non alteri correſpondente. Viſio enim reſpicit objectum coloratum, *ut viſibile*. In poſteriore verò forma denominans non reſpicit ſubjectum ſub peculiari ratione ſibi appropriata, & non alteri. Ratio igitur illa peculiaris à forma denominante quæſita eſt quaſi ipſius ſpecificativum. Viſibilitas quippè objecti colorati eſt ratio formalis *ſub qua* ſpecificativa actus videndi, à quo objectum denominatur *viſum*.

1226 Reſolutio 1. Ens rationis non eſt denominatio extrinſeca à cognitione. Colligitur apertè ex doctrina D. R. & prob. Denominatio *cogniti* eſt intrinſeca

enti

enti rationis: ergo ens rationis non eſt denominatio extrinſeca à cognitione. Conſeq. eſt evidens. Antec. prob. Denominatio *cogniti* ſumitur à cognitione identificata cum ente rationis, ut oſtendimus: ergo denominatio *cogniti* eſt intrinſeca enti rationis.

1227 Reſolutio 2. Denominatio extrinſeca deſumpta à forma tranſcendentaliter ordinata ad ſubjectum non eſt ens rationis, ſed reale. Eſt contra aſſerentes denominationẽ extrinſecam concipi formaliter non poſſe, quin concipiatur forma denominãs ut afficiens intrinſecè ſubjectum. Prob. cognitio affirmans *ſol lucet* realiter denominat objectum cognitum; at denominat illud extrinſecè: ergo denominatio extrinſeca eſt ens reale. Maj. prob. Cognitio denominat objectum, quod attingit, & circa quod verſatur; at cognitio dicens *ſol lucet* realiter verſatur circa objectum, quod attingit: ergo cognitio illa realiter denominat objectum cognitum. Utraque præmiſſa eſt certa.

1228 Reſpondebis 1. Tendentiã realem eſſe fundamentum ad denominationem extrinſecam, quæ eſt ens rationis. Sed contra: Quod ex cauſa reali neceſſariò procedit, eſt ens reale, & non rationis; at denominatio *cogniti* neceſſariò procedit ex reali tendentia cognitionis in objectum, ita ut nec divinum queat impediri: ergo denominatio cogniti eſt ens reale, & non rationis. Reſpondebis: Objectum ante conſiderationem intellectus non denominari formaliter cognitum, ſed ſolùm funda-

fundamentaliter. Sed contra. Ante conſiderationem intellectus potentia denominatur cognoſcens formaliter objectum, & non fundamentaliter dumtaxat: ergo ante conſiderationem intellectus objectum denominatur formalitet cognitum. Prob. Conſeq. Quia potentiã cognoſcere objectum, & objectum cognoſci formaliter à potentia ſunt prorſus idem, ut per ſe patet.

1229 Reſolutio 3. Denominatio extrinſeca à forma non tendente in ſubjectũ, cujuſmodi ſunt denominationes *dextri*, & *ſiniſtri* in columna, eſt ens rationis. Ita D. R. in 1. d. 30. q. 1. art. 4. §. 3. ad 6. & d. 29. q. 1. art. 1. §. 3. ad 1. Prob. Denominatio realis ſumi debet à forma, quæ verè, & realiter ſe exerceat circa ſubjectum; at forma non habens realem tendentiam in ſubjectum, nullatenus ſe circa illud exercet: ergo forma non habens realem tendentiam in ſubjectum illud denominare realiter non poteſt. Secundò: Sine intrinſeca receptione formæ in ſubjecto inveniri non poteſt denominatio realis intrinſeca: ergo ſine tendentia formæ in ſubjectum extrinſecum reperiri non poteſt realis denominatio extrinſeca. Confirmatur: Ideò viſio tendens in Petrum denominat Petrum extrinſecè *viſum*, non alia objecta, quia talis viſio tendit in Petrum, non in alia objecta: ergo ſine reali tendentia nulla eſt denominatio realis, ſubindeque denominatio à forma non tendente in ſubjectum erit ens rationis.

1230 Aduerſus ſecundam Reſolutionem

nem objicies 1. Viſio nullatenus denominare poteſt objectum viſum: ergo denominatio extrinſeca *viſi* non à viſione, ſed ab alia forma ab intellectu conficta deſumitur. Antec. prob. Viſio denominat potentiam videntem: ergo viſio denominare non poteſt objectum viſum. Prob. conſeq. Quia enim *videns*, & *viſum* ſint duo concreta accidentalia, per diverſas formas conſtituenda ſunt. Reſpondebis: Videns, & viſum eſſe duo concreta adjectiva, ad quorum multiplicationem eſt ſufficiens unica forma potens plures præſtare effectus formales. Sed contra: Viſio neque ſub paſſionis formalitate poteſt objectum *viſum* denominare: ergo nulla eſt ſolutio. Antec. prob. Viſio ut paſſio eſt non recipitur in objecto, ſed in potentia vidente; cũ ſit actus vitalis: ergo viſio neque ut paſſio eſt &c. Ad objectionem bene ibi. Ad argumentum ſed contra nego ant c. Ad ejus probationem diſting. conſeq. Non poteſt denominare objectum viſum intrinſecè, & per receptionem; concedo: Extrinſecè, & per realem tendentiam; nego. Itaque ad denominationem extrinſecam ſufficit tendentia; Terminatio enim eſt quaſi receptio extrinſeca: Huc refero verba illa D. R. quodli. 3. q. 10. ad 6. *Diverſus modus denominandi ſequitur diverſum modum eſſendi.*

1231 Objicies 2. Relatio *cogniti* ad actum cognoſcentem eſt ens rationis, ut ait D. R. in 1. d. 30. art. 3. §. 3. ad 1. Quia eſt ordo menſuræ ad menſuratum: ergo denominatio extrinſeca *cogniti* erit ens rationis.

nis. Reſpondeo nego conſeq. & paritatem: Quia in objecto menſurante nulla eſt tendentia ad actum: In actu verò cognitionis eſt realis tendentia in objectum, à quo menſuratur. Ubi adverte: Si concipiatur denominatio *cogniti* ut intrinſeca, erit ens rationis: Quia attingitur aliter ac eſt in ſe.

1232 Objicies 3. Lignum v.g. non denominatur formaliter *calidum*, quia terminat alterationem calefactivam, ſed quia in ſe calorem recipit intrinſecè: ergo objectum non denominatur *cognitum*, quia terminat cognitionem, ſed quia hanc in ſe recipiat; at hoc eſt ens rationis: ergo. Reſpondeo 1. negando conſeq. & paritatem: Quia denominatio *calidi* eſt intrinſeca ſubjecto, denominatio verò *cogniti* eſt extrinſeca objecto. Addo: Subjectum denominari *calidum* formaliter à calore, quem in ſe recipit: Denominari verò *calefactum* effectivè ab alteratione calefactiva in eodem tamquam in ſubjecto recepta.

§. III.

DEFINITUR ENS RATIONIS.

1233 ENS rationis in tota ſua latitudine ſic ſolet definiri: *Quod habet eſſe objectivè expreſſum ab intellectu.* Fauet D.R. in 1.d.19.q. 1. art. 4. §. 3. Ubi definit ens rationis: *Ens in eſſe intellecto.* Quare, domus objectivè exiſtens in intellectu eſt ens rationis, ſivè ens in anima. Nec obeſt: Quod ultra eſſe objectivum inter-

internum habeat eſſe phyſicum externum. Eſſe enim externum per accidens ſe habet ad internum, ut ait D.R. ibidem. Undè in Megalog. n. 1530. diximus exiſtentiam internam non eſſe connexam neceſſariò cum externa.

1224 Ens rationis fictum eſt in alio gradu entis ſecundùm rationem, ut notat D.R. Undè ſolet definiri. *Quod tantùm habet eſſe objectivè expreſſum ab intellectu*. Per ly *tantùm* diſtinguitur ab ente reali, quod præter eſſe objectivum internum poteſt habere eſſe externum in ſe ipſo. Verùm hæc definitio licèt communiter recepta, in eo mihi diſplicet, quòd viam præcludat quæſtioni: *An voluntas, & ſenſus interni poſſunt efficere ens rationis*. Si enim ſupponimus ex definitione entis rationis, quòd tantùm habet eſſe objectivè in intellectu, redditur inutilis difficultas, an habeat eſſe objectivè ab alia potentia. Quare.

1235 Dico: Ens rationis, ſivè ens in anima (ſic enim vocatur ſæpè à Philoſ. Et D.R.) ita poteſt quidditativè explicari: *Quod tantùm habet eſſe objectivè expreſſum ab anima*. Sivè exprimatur objectivè ab intellectu, ſivè à phantaſia, ſivè à voluntate. Undè relinquitur locus quæſtioni, per quam animæ potentiam fiat ens rationis. Ubi nota: Ens rationis actuale pendet ab expreſſione actuali, poſſibile à poſſibili. Verba tamen in ejus definitione poſita non dicunt actualem expreſſionem, ſed aptitudinalem.

1236 Sed contra communem entis rationis

tionis definitionem objicitur ſic: Alter Mundus tantùm habet eſſe objectivè in intellectu exiſtimante illum exiſtere; at non eſt ens rationis; cum poſſit exiſtere à parte rei: ergo definitio convenit alteri à definito. Reſponderi poteſt 1. nego min. Quia exiſtentia alterius Mundi in re eſt conficta, licèt ipſa in re ſit poſſibilis. Reſpondetur 2. & melius negando conſeq. Ly enim *tantùm exiſtit objectivè* in definitione entis rationis ſumitur aptitudinaliter, non actualiter dumtaxat, ita ut ſignificet impoſſibilitatem abſolutam exiſtendi à parte rei, ſeu habendi aliam exiſtentiam ab intentionali: Hæc enim impoſſibilitas præſupponitur ad ens rationis, tametſi illud formaliter non conſtituat, ut diximus.

1237 Quæres: An poſſibilitas entis rationis ſit realis? Reſpondeo: Eſſe ens rationis poſſibile. Quia exiſtentia, & eſſentia ſolùm gradualiter diſtinguntur. Prob. Poſſibilitas entis rationis pendet à cognitione poſſibili, ſicut exiſtentia entis rationis pendet à cognitione actuali; at exiſtentia entis rationis eſt ens rationis actuale: ergo poſſibilitas entis rationis eſt ens rationis poſſibile. Infero: Poſſibilitatem entis rationis reſultare ex potentia valente illud efformare, ſicut poſſibilitas creaturarum reſultat ex omnipotentia earum productiva.

§. IV.

§. IV.

QUÆ SIT EXISTENITA ENTIS rationis.

EXiſtentiam entis rationis ex art. 1. ſupponimus. Alia de hujuſmodi exiſtentia indagamus. Neque hic eſt quæſtio de exiſtentia virtuali, & fundamentali, quam habet ens rationis in ſuis cauſis, ſed de formali, quam in ſe ipſo habet.

1238 Quæres 1. An ens rationis exiſtat formaliter per exiſtentiam ſui fundamenti? Reſpondeo negativè. Prob. 1. Ens rationis non poteſt exiſtere per exiſtentiam realem; at exiſtentia fundamenti poteſt eſſe realis: ergo ens rationis exiſtere non poteſt per exiſtentiam ſui fundamenti. Maj. prob. Ens rationis non poteſt exiſtere à parte rei: ergo ens rationis non poteſt exiſtere per exiſtentiam realem. Secundò: Exiſtentia vera eſt prorſus improportionata cum natura conficta.

1239 Objicies 1. Plus diſtat increatum à creato, quam ens reale ab ente rationis; at eſſentia creata poteſt exiſtere per exiſtentiam increatam, ut multi affirmant de humanitate Chriſti D. ergo ens rationis poteſt exiſtere per exiſtentiam realem. Reſpondeo 1. Nego min. Reſpondeo 2. diſting. maj. Plus diſtant in genere entis; concedo. In genere accomodationis; nego. Explicatur ſolutio: Plus diſtant entitativè materia, & forma, quàm duæ formæ ſubſtantiales, & tamen materia uni-

ri poteſt cum forma, non una forma cum alia.

1240 Objicies 2. Deus ante omnem conſiderationem intellectus eſt unus formaliter; at unitas formalis eſt ens rationis; cum ſit carentia pluralitatis: ergo ens rationis exiſtit ante omnem conſiderationem intellectus. Reſpondeo nego min. ex n. 239. Dato tamen quòd unitas formaliter ſumpta ſit ens rationis, Deus à parte rei erit unus ſimpliciter, at non formaliter.

1241 Quæres 2. An ens rationis exiſtat formaliter per exiſtentiam cognitionis? Cognitionem eſſe exiſtentiam effectivam entis rationis, quòd objectivè exprimit, certum eſt. Procedit difficultas de exiſtentia formali. Reſpondeo: Non exiſtit formaliter per exiſtentiam cognitionis. Prob. 1. Quia ens rationis diſtinguitur formaliter à cognitione, ut oſtendimus: ergo non exiſtit formaliter per exiſtentiam cognitionis. Secundò: Exiſtentia cognitionis eſt realis; at ens rationis non exiſtit per exiſtentiam realem: ergo non exiſtit per exiſtentiam cognitionis. Tertiò: Exiſtentia entis rationis eſt tantùm objectivè in intellectu; at exiſtentia cognitionis non tantùm objectivè, ſed etiā ſubjectivè eſt in intellectu: ergo ens rationis non exiſtit per exiſtentiā cognitionis.

1242 Quid ergo eſt exiſtentia formalis entis rationis? Reſpondeo: Sicut exiſtentia entis realis eſt ipſa eſſentia ut producta in eſſe ſtu, ita exiſtentia entis rationis eſt ipſa ejus eſſentia ut producta ab intel-

tellectu. Ideò exiſtentia Hircocervi erit ejus eſſentia ut objectivè producta ab Intellectu. Dicendum ergo eſt, exiſtentiam entis rationis eſſe ens rationis ab Intellectu efformatum.

1243 Quæres 3. An ens rationis poſſit concipi ab intellectu ut purè poſſibile: ſeu ut non exiſtens? Reſpondeo non, poſſe: Quia non poteſt attingi, & concipi ab intellectu quin habeat eſſe objectivũ in intellectu; at eſſe objectivum eſt exiſtẽtia entis rationis: ergo non poteſt concipi ab intellectu, quin exiſtat in intellectu, ſubindeque concipi nõ poteſt ut nõ exiſtens. Confirmatur: Poſita cauſalitate impediri non poteſt exiſtentia effectus; at cognitio eſt cauſalitas entis rationis: ergo poſita cognitione impediri nõ poteſt exiſtentia entis rationis, ſicque attingi non poteſt ut purè poſſibile. Collige Omnem cognitionem, qua repræſentatur ens rationis, eſſe practicam reſpectu ipſius.

1244 Objicies 1. Actus dicens: *Hircocervus eſt poſſibilis, non exiſtens*, attingit ens rationis poſſibile non exiſtens: ergo. Reſpondebis; Ly *non exiſtens* removere, ab Hircocervo exiſtentiam phyſicam, non verò objectivam in intellectu. Sed contra: Actus dicens; *Hircocervus eſt purè poſſibilis, nec intentionaliter exiſtens*, negat Hircocervo exiſtentiam intentionalem: ergo nulla eſt ſolutio. Ad objectionem benè ibi. Ad argumentum ſed contra reſpondeo: Actum dicentem: *Hircocervus nec intentionaliter exiſtit*, ſibimet contradicere: Quia negat exiſtentiam,

 quam

quam fingit. Sicut propoſitio de ſe ipſa dicens: ego non ſum propoſitio, eſt ſibi contradicens.

1245 Objicies 2. Deus poteſt noſcere poſſibilia antequam exiſtant: ergo poterit noſcere ens rationis antequam exiſtat. Reſpondeo nego conſeq. Quia poſſibilia præter exiſtentiam objectivam habere poſſunt exiſtentiam phyſicam in ſe ipſis, at verò ens rationis præter eſſe objectivum aliud habere non poteſt. Non autem poteſt eſſe objectum divinæ cognitionis, quin habeat eſſe objectivè in divino intellectu.

ARTICULUS III.

DE COMPOSITIONE, ET PARTIBUS entis rationis.

JUdicium affirmans: *Homo eſt lapis* attingit pro objecto ens rationis. Quæritur, an extrema, ex quibus componitur, & eorum unio poſſint realiter exiſtere.

§. I.

AN EXTREMA ENTIS RATIONIS poſſint exiſtere à parte rei.

EXtrema hujus propoſitionis: *Alter Deus eſt exiſtens* eſſe ab intellectu conficta, certum eſt. Quæritur, an extrema iſtius *Homo eſt lapis* ſint realiter exiſtentia.

1246 Reſolutio 1. Poſſibile eſt ens rationis ex realibus extremis compactum. Ita multi R.R. quibus adhæret noſter Dionyſius d. 9. à nu. 57. Probatur 1. Judicium affirmans: *Verbum divinum eſt ens rationis* attingit pro objecto ens rationis; at ſubjectum talis iudicii eſt realiter exiſtens: ergo poſſibile eſt ens rationis ex realibus extremis compactum. Minor prob. Id cui repugnat eſſe ens rationis eſt realiter exiſtens; at ſubjectum talis iudicii eſt id cui repugnat eſſe ens rationis: ergo ſubjectum talis iudicii eſt realiter exiſtens. Min. prob. Prædicatum illius propoſitionis repugnat ſubjecto, aliàs propoſitio eſſet vera, & non falſa; at prædicatum illius propoſitionis eſt *Ens rationis*: ergo ſubjectum talis iudicji eſt id cui repugnat eſſe ens rationis.

1247 Probatur 2. Extrema hujus propoſitionis *Homo eſt lapis* ſunt realiter exiſtentia: ergo datur ens rationis ex realibus extremis compactum. Conſequentia eſt evidens: Quia objectum illius propoſitionis eſt ens rationis. Antecedens prob. Iſtæ propoſitiones *Homo eſt lapis*: *Homo non eſt lapis* ſunt contradictoriæ: ergo ſunt ejuſdem prædicati de eodem ſubjecto, & ſecundùm idem; at exſtrema propoſitionis negantis ſunt realiter exiſtentia: ergo extrema hujus propoſitionis *Homo eſt lapis* ſunt realiter exiſtentia. Reſpondent eſſe contradictoria, & ejuſdem de eodem in exiſtimatione; quia nimirum extrema affirmantis *Homo eſt lapis* exiſtimantur vera; cum in re ſint conficta.

Sed contra: Ergo dictæ propoſitiones in re non ſunt contradicentes, ſed in exiſtimatione dumtaxat; at hoc eſt falſiſſimum: ergo.

1248 Probatur 3. Hæc propoſitio Ariana: *Verbum divinum eſt creatura* conſtat extremis realibus: ergo. Antecedens prob. Unum extremorum enunciatur de alio in dicta propoſitione; at enunciatur vera creatura de Verbo vero: ergo illa propoſitio conſtat extremis realibus. Minor prob. Quando aſſerebat Arius Verbum divinum eſſe creaturam, de vero Dei Verbo agebat, alioquin non fuiſſet de hæreſi convictus: ergo. Confirmatur: Si enim ſubjectum propoſitionis *Verbum divinum eſt creatura*, non eſſet verum Dei Verbum, ſed aliquid aliud ab intellectu confictum, propoſitio Ariana in rigore eſſet vera; ſicque dicendum eſſet, propoſitionem in rigore veram tamquam hæreticam ab Eccleſia proſcriptam fuiſſe; at hoc eſt pluſquam abſurdum: ergo.

1249 Confirmatur urgentius: Extrema hujus propoſitionis catholicæ *Verbum divinum non eſt creatura*, quæ ex diametro contradicit Arianæ, ſunt vera, & realiter exiſtentia: ergo datur ens rationis conſtans extremis realibus. Antecedens conſtat: Conſequentia prob. In dicta propoſitione noſcitur ens rationis conſtans extremis realibus: ergo datur &c. Antecedens prob. In dicta propoſitione noſcitur identitas inter ejus extrema; at identitas illa eſt ens rationis, extrema verò realia: ergo in dicta propoſitione

noſ-

noſcitur ens rationis conſtans extremis realibus. Minor eſt certa. Major prob. Quod ab intellectu negatur, noſcitur ab eodem; at in dicta propoſitione negatur ab intellectu identitas inter extrema realia: ergo in dicta propoſitione noſcitur identitas inter ejus extrema.

1250 Probatur 4. Diſtinctio rationis cum fundamento in re inter divina attributa communiter aſſerta eſt ens rationis; at illa verſatur inter extrema realiter exiſtentia, ut patet: ergo datur ens rationis inter extrema realia.

1251 Objicies 1. Actus dicens: *Homo eſt lapis* non attingit verum hominem: ergo non conſtat extremis realiter exiſtentibus. Antecedens prob. Homo cum lapide identificatus non eſt verus homo; at ille actus attingit hominem cum lapide identificatum: ergo actus dicens *Homo eſt lapis* non attingit verum hominem. Reſpondeo neg. antec. Ad ejus prob. Diſting. maj. Si identitas cum lapide ei repugnet, falſoque attribuatur; nego: Si ei non repugnet & verè de illo prædicetur; concedo maj. & cum eadem diſtinctione ad min. nego conſequentiam.

1252 Sed contra: Actus dicens *Homo eſt lapis* attingit identitatem realem, ut dicemus: ergo nulla eſt ſolutio. Reſpondeo diſting. antec. Realiter poſſibilē; nego. Realiter impoſſibilē; concedo. Dices: Ille actus eſt falſus: ergo attingit identitatē realiter poſſibilē. Prob. conſequentia: Quia ſi attingeret ut impoſſibilem, eſſet actus verus. Reſpondeo: Attingit identitatem in re

impoſſibilem, non tamen ut impoſſibilem, ſed potius ut exiſtentem, ideò eſt falſus.

1253 Objicies 2. Actus dicens *homo eſt lapis* attingit prædicata repugnantia eſſentiæ hominis: ergo non attingit verum hominem. Antecedens prob. Eſſe lapidem eſt prædicatum repugnans eſſentiæ hominis; at ille actus attingit eſſe lapidem: ergo attingit prædicata repugnantia eſſentiæ hominis. Reſpondeo diſting. antec. Ideſt, attingit prędicatũ repugnans ſubjecto, nempe verò homini; concedo: Aliter; nego antec. & conſequentiam: Eo enim ipſo quòd ille actus attingat prædicatum repugnans ſubjecto, attingit ex parte ſubjecti verum hominem, cui ſoli repugnat eſſe lapidem. Dices: Ille actus ſupponit in ſubjecto non repugnantiam eſſendi lapidem: ergo non attingit ſubjectum, cui repugnat eſſe lapidem. Reſpondeo diſting. antec. Ita ut ſuppoſitio ſit falſa; concedo: Ita ut ſit vera; nego antec. & conſequentiam. Prætereà, omne ens rationis ab intellectu confictum involvit contradictionem: ergo in actu dicente *homo eſt lapis* involvuntur repugnantia, & non repugnantia eſſendi lapidem; illa eſt realiter exiſtens in ſubjecto, hęc ab intellectu conficta.

1254 Sed contra: Ergo ſubjectum dictæ propoſitionis eſt ens rationis. Conſequentia prob. Eſt omninò impoſſibile: ergo eſt ens rationis. Antecedens prob. Quod ſimul eſt, & non eſt impoſſibile eſt; at ſubjectum dictæ propoſitionis ſimul eſt,

&

& non eſt repugnans lapidi, ut diximus: ergo ſubjectum dictæ propoſitionis eſt impoſſibile. Reſpondeo: Repugnantia eſſendi lapidem convenit ſubjecto dictæ propoſitionis, nempè *homini* ſecundùm rem, non repugnantia ei convenit ſecundùm rationem; & hoc ex nullo capite eſt impoſſibile. Replicabis: Actus dicens *homo eſt lapis* in exiſtimante eſſe verum nullam in ſubjecto attingit repugnantiam eſſendi lapidem: ergo. Reſpondeo: Repugnantia eſſendi lapidem, cum ſit à parte rei in homine, poteſt in illo inveniri quin actu cognoſcatur. Inſtabis: Aggregatum ex homine, & non repugnantia eſſendi lapidem eſt ens rationis: ergo ab aliquo extremorum; at non repugnantia eſt realiter exiſtens v.g. in magnete: ergo ly *homo* erit ens rationis. Hæc inſtantia ſeipſam interimit, quia probat dari ens rationis ex reali extremo compactum. Reſpondeo unico verbo: Non repugnantia eſſendi lapidem in magnete eſt vera, & realiter exiſtens, in homine eſt conficta & ens rationis.

§. II.

AN IDENTITAS INTER EXTREMA repugnantia ſit realis, vel rationis.

1255 QUæritur, an identitas objectiva per actum *homo eſt lapis* repreſentata ſit realis, vel rationis. Pro cujus intelligentia nota: Identitas in-

inter extrema in duplici ſenſu dici poteſt realiter exiſtens: *Exercitè*, & *Signatè*. Dicitur realis exercitè, quando verè, & abſolutè exiſtit à parte rei. Dicitur realis ſignatè, quando ſignificatur ut realiter exiſtens, & ſi in re non exiſtat: Actus enim dicens: *Homo realiter identificatur cum lapide* repręſentat identitatem realem, at non exercitè realem, ſed ſignatè.

1256 Reſolutio 1. Identitas objectiva inter extrema propoſitionis *Homo eſt lapis* eſt realis ſignatè. Ita N. Dionyſius à n. 62. Probatur 1. Ea identitas affirmatur per actum dicentem *homo eſt lapis*, quæ negatur per actum contradicentem *Homo non eſt lapis*; at actus contradicens negat identitatem realem: ergo actus dicens *homo eſt lapis* affirmat realem identitatem, ſubindeque identitas objectiva inter extrema ipſius eſt realis ſignatè. Major patet: Quia propoſitiones contradictoriæ ſunt ejuſdem de eodem ſecundùm idem.

1257 Confirmatur 1. Eccleſia negat contra Arium veram, & realem identitatem inter Verbum divinum, & creaturam: ergo quia Arius illam aſſerendo tenuit: ſubindeque identitas objectivè aſſerta inter extrema hujus propoſitionis *Verbum divinum eſt creatura*, erat realis ſignatè. Urgetur: Identitas illa eſt repugnans, & impoſſibilis; at inter Verbum, & creaturam, inter hominem, & lapidem ſola identitas vera eſt quæ repugnat; Verbo enim divino repugnat eſſe verè identificatum cum creatura: ergo per actum dicentem *Verbum divinum eſt creatura*,

anun-

enuntiabatur identitas realiter exiſtens. Realiter, inquam, exiſtens in exiſtimatione Arii, non in re; ſignatè, non exercitè.

1258 Reſolutio 2. Identitas objectiva inter extrema propoſitionis *homo eſt lapis* non eſt realis exercitè, ſed rationis. Eſt certa. Et probatur: Illa identitas exiſtit tantùm objectivè in intellectu, eique repugnat exiſtere à parte rei: ergo eſt ens rationis, & non reale.

1259 Objicies 1. Actus dicens *homo non eſt lapis* negat unionem realiter exercitam: ergo actus dicens *homo eſt lapis* affirmat unionem realiter exercitam. Probatur conſequentia: Quia actus contradictoriè oppoſiti ſunt ejuſdem de eodem. Confirmatur: Ille actus attingit identitatem impoſſibilem; at identitas realiter exercita eſt impoſſibilis: ergo ille actus attingit identitatem realiter exercitam. Reſpondeo neg. antec. Quia nomine identitatis realiter exercitæ eam intelligimus, quæ verè, & realiter eſt in rerum natura: Identitas autem negata per illum actum non eſt verè in rerum natura, ideò non eſt realiter exercita. Ad confirmationem ſimiliter concedo maj. & nego min. Identitas quippè realiter exercita impoſſibilis eſſe non poteſt; cum ſupponatur eſſe in rerum natura.

1260 Objicies 2. contra 1. Reſol. Si Identitas expreſſata per actum dicentem *homo eſt lapis* eſſet realis, objectum expreſſatum per actum dicentem *Alter Deus exiſtit* eſſet Deitas vera, & realiter exiſtens;

 at

at hoc eſt omninò falſum: ergo & id, ex quo ſequitur. Sequela prob. Objectum per talem actum expreſſatum eſt exiſtentia Deitatis, quæ repugnat; at exiſtentia Deitatis quæ repugnat eſt phyſicè exercita: ergo ipſa eſſet objectum expreſſatum. Reſpondeo diſting. ſequelam: Deitas vera, & realiter exiſtens ſignatè; concedo: Realiter exiſtens exercitè; nego majorem cum minori. Solutio patet ex dictis. Dices: Identitas aſſerta per actum dicentem *homo eſt lapis* eſt ens rationis ex Reſol. 2. ergo non eſt identitas realis. Reſpondeo: Identitas aſſerta eſt ens rationis in re, & realis dumtaxat in ſigno aſſerente. Replicabis: Unio objectiva ab extrema non differt; at extrema propoſitionis *homo eſt lapis* ſunt realiter exiſtentia: ergo & identitas ſignificata per unionem. Reſpondeo ex Microlog. n. 450. diſting. maj. In propoſitione vera; concedo: In falſa; nego.

ARTICULUS IV.

DE CAUSA, ET CAUSALITATE entis rationis.

1261 ENtis rationis dari cauſam effectivam eſt certum; eſt enim ens ab alio, & non à ſe, hanc modo inquirimus. Et quia in noſtra ſententia explicatur *Quod tantùm habet eſſe objectivè expreſſum ab anima*, cum plures ſint animæ potentiæ, de ſingulis procecit

dit difficultas. Ubi aduerte ly *ab anima* in eodem ſenſu uſurpandum, quo à Philoſopho, & Reſoluto ens rationis vocatur *Ens in anima*.

§. I.

CAUSALITAS ENTIS RATIONIS præmittitur.

1262 RESolutio: Cauſalitas effectiva entis rationis eſt expreſſio ejus vitalis elicita ab anima. Eſt conformis D.R. eamque tenet N. Julianus Caſtelui diſpu. 1. de Ente rationis dub. 5. Probatur 1. Ens rationis tantùm habet eſſe objectivè expreſſum ab anima: ergo ejus effectio, ſeù cauſalitas erit actio vitaliter expreſſiva elicita ab anima. Confirmatur: Ens rationis aliud eſſe non habet præterquam objicibile, & repręſentabile, ut ait D.R. in 1. d. 19. art. ult. §. 3. at hujuſmodi eſſe repręſentabile pendet à cognitione, quatenus eſt actio vitaliter expreſſiva ſui objecti; imò in noſtra ſententia ipſa cognitio eſt formalis expreſſio ſui objecti: ergo ipſa erit cauſalitas entis rationis. Quia verò in anima intellectiva ſunt plures potentiæ exprimentes ſua objecta, de ſingulis procedit difficultas.

Probatur 2. Poſita cognitione quatenus vitaliter expreſſiva entis rationis ponitur ejus exiſtentia objectiva in cognoſcente: ergo cognitio quatenus vitaliter expre-

expreſſiva erit ejus cauſalitas. Tertiò: cognitio Dei practica eſt cauſalitas creaturarum; at cognitio effectiva entis rationis eſt practica: ergo erit ejus cauſalitas.

§. II.

AN SENSUS EXTERNI EXPRIMANT objectivè Ens rationis.

1263 RESolutio eſt negativa. Eam colligo ex D.R. Quodlib. 2. q. 6. §. 4. concluſ. 3. ubi ait: *Viſus eſt natus habere actum circa objectum exiſtens mediante ſpecie*. Et paulò inferius affirmat, non poſſe attingi à viſu objectum *apparens*. Aliqui ita pro Reſolutione diſſerunt: Senſus externi ſolùm valent attingere propria objecta, coloratum, ſonorum &c. at ens rationis non eſt coloratum, ſonorum, ſapidum, aut ſenſibile: ergo attingi à ſenſibus non poteſt. Sed facile reſpondent adverſarii negantes minorem: Quia viſus attingens colores in iride apparentes facit ens rationis coloratum. Et febricitantis palato omnia videntur amara. Quare aliter.

1264 Probatur Reſol. Ens rationis non poteſt objici ſenſibus externis: ergo ſenſus externi non poſſunt intra ſe exprimere objectivè ens rationis. Conſequentia eſt evidens. Antecedens prob. Objecta ſenſvum externorum debent exiſtere à parte rei; at ens rationis exiſtere à parte rei

te rei non poteſt: ergo ens rationis non poteſt objici ſenſibus externis. Antecedens prob. Objecta ſenſvum externorum debent eſſe externa, ut patet: ergo debent exiſtere à parte rei. Confirmatur: Senſus externi percipiunt propria objecta per ſpecies ab eiſdem realiter immiſſas; at ens rationis, cum ſit poſteriùs cognitione, immittere realiter ſpeciem ſui ad ſenſus externos non poteſt: ergo ens rationis non eſt perceptibile à ſenſibus externis.

1265 Objicies 1. Senſus externi percipiunt objecta aliter ac ſunt in ſe: ergo efformant ens rationis. Antecedens prob. Oculus videt baculum in aqua curvum, qui in ſe eſt rectus. Secundò: Per vitrum philoſophale videmus arbuſta diverſis coloribus depicta, qui tamen in re non exiſtunt. Vide plures experientias apud D.R. Quodlibet. 2. q. 6. §. 4. Confirmatur: Baculus contortus, & colores in iride apparentes solùm habent eſſe objectivè expreſſum à viſu: ergo viſus exprimit objectivè ens rationis. Reſpondent plures: Deceptiones illas non provenire à ſenſu, ſed à ſpecie immutata, & adulterata in medio. Sed contra: Hoc erit ſenſum falli cum fundamento, ſeu efficere ens rationis cum fundamento in re. Alii reſpondent, falli ſenſus per accidens. Contra: Hoc erit efficere per accidens ens rationis. Pro vera igitur objectionis ſolutione.

1266 Nota ex D.R. loc. cit. Cognitio eſt triplex: Intuitiva, abſtractiva, & me-

media. *Intuitiva* attingit objectum phyſicè exiſtens, & præſens. *Abſtractiva* eſt de objecto abſente. *Media* de objecto apparente, undè à D.R. vocatur *Apparitio*, ut cum nautæ videntur montes moveri. Ubi notat ſubtiliter D.R. ad hujuſmodi apparitionem duos actus concurrere, unum præſuppoſitivè, & occaſionaliter ex parte ſenſus exterioris, nempe actum potentiæ viſivę, quo montes ſimul, & motum navis percipit Alterum formaliter à ſenſu interiore Phantaſiæ, vel imaginativè elicitum, quę ex præſuppoſita ſenſatione externa, & ſumpta occaſione à montibus, & motu navis fingit montes moveri: Sicut ex præconceptis ſpeciebus montis, & auri intra ſe fingit montem aureum. Quando ergo montes videntur nautæ moveri, baculus in aqua, apparet curvus, apparitio illa non elicitur formaliter à viſu, ſed ab imaginatione ex ſpecierum contorſione, ac permixtione. Undè concludit D.R. *Et ſic habetur pro concluſione, quòd quando apparet caſtrum moveri, quod non eſt actus intuitivus viſus, ſed apparitio quadam, quæ eſt actus imaginationis*. Quo nil ſubtilius ad objectionem ſolvendam dici, aut excogitari poterat. In forma igitur.

1267 Reſpondeo neg. antec. Ad cujus probationem dico, apparitiones virgæ contortæ, & colorum in arbuſtis eſſe actus à Phantaſia elicitos, non à viſu; ut enim obſeruat D.R. in fine Quæſtionis, ſobjectum viſus *eſt res, & non apparientia rei*. Replicabis: Baculus oculo apparet cur-

curvus in aqua: ergo apparitio illa ab oculo, non ab imaginatione elicitur. Reſpondeo diſting. antec. Oculo apparet fundamentaliter; concedo: Formaliter; nego antec. & conſequentiam. Magna enim vivacitas imaginativæ, proximaque externorum ſenſuum cum internis ſubordinatio in cauſa ſunt ut imaginata objecta, quaſi ab oculo percipi videantur. Verùm, hic corrigendi ſenſus, aut potius ſenſatur phantaſmata, cum externis ſenſationibus confundens.

1268 Objicies 2. Senſus externus poteſt percipere objectum non exiſtens: ergo poteſt attingere non entia, ſubindeque entia rationis. Antecedens probatur tripliciter. Primò: Quia non exiſtente objecto colorato, poteſt Deus ſpeciem ipſius oculo imprimere, ut poteſt colligi ex D. R. in 2. d. 6. art. 4. §. 2. v. *item*, & ſequent. Secundò: Amoto objecto ſenſibili perſeverat viſio ejuſdem per breve ſpatium in oculo, ut enim obſervat D. Auguſt. lec. 11. de trinit. c. 2. cum quis aſpicit lumen intenſum, illo abeunte, verſari videntur quidam colores lucidi ante oculos: ergo. Tertiò: Auditus percipit objectum non exiſtens: ergo. Antecedens prob. Quando enim fragor ex nubium colliſione ad aures noſtras pervenit, non eſt in rerum natura; quia fulgur & tonitrua in eodem inſtanti reſultant.

1269 Reſpondeo: Non entia nullatenus eſſe à ſenſibus externis perceptibilia. Ad primum: Viſus in eo caſu percipit

cipit objectum coloratum, quod ſpecies divinitus infuſa verè repreſentat, in quo nulla eſt deceptio; aliàs Deus objectum proponens viſui eſſet cauſa deceptionis. Non tamen judicat viſus de exiſtentia objecti colorati, licèt judicare de coloribus poſſit, quia tale judicium ad intellectum, non ad ſenſus pertinet. Ad ſecundum dico cum D. R. ubi ſup. in eo caſu non remanere viſionem luminis, ſed ejus imaginationem, & ſic falli exiſtimantem perſeverare viſionem objecti luminoſi. Ad tertium: Sonitus ille eſt ſubjectivè in aere, quando eſt in aure objectivè, ſicque exiſtit à parte rei: Non enim recipitur in nubibus ſe collidentibus, ſed in aere reſiliente; experimur enim ad motionem aeris deferri ſonum. Sonus ergo agitatur, & circumfertur à ventis ſucceſſivè in quibus perſeverat tranſacta actione, per quam fuit productus. Sicut perſeverat impulſus in lapide poſt actionem projectivam.

§. III.

AN ENS RATIONIS HABEAT ESSE objectivè expreſſum à Phantaſia.

1270 Reſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenet D. R. Quodlib. 2. q. 6. §. 4. ubi docet Phantaſiam, ad diſtinctionem ſenſvum externorum, attingere objectum apparens, at

at non entia, per actum videlicèt apparitionis. Ita Suarez, Arriaga, Boneſpei, & alii Recentiores. Probatur: Plura in phantaſmate expreſſa objectivè ſunt entia rationis: ergo ens rationis habet eſſe objectivè expreſſum à phantaſia. Antecedens prob. Phantaſia intra ſe efformat imagines Centauri, Hircocervi, & aliorum impoſſibilium: ergo plura in phantaſmate expreſſa objectivè ſunt entia rationis. Sicut enim Phantaſia *fingit mon. em aureum viſis monte, & auro*, ut ait D.R. loc. cit. v. *ut ſciatur*; ita viſis homine, & Bruto poterit Cétaurum efformare. Confirmatur: Quia ut ibidem animadvertit D.R. v. *Nota*. Hoc inter externos ſenſus, & internos datur diſcrimen, quòd externi verſantur circa objecta ſimplicia, interni verò attingunt componendo, de quo videri poterit Quodlib. 1. q. 3. art. 1. v. *item non*; at hæc compoſitio ſæpè fit ex repugnantibus: ergo ſenſus interni exprimere poſſunt intra ſe objectivè ea, quæ repugnant à parte rei: ergo &c. Non ergo acquieſcimus R.P.N. Dionyſio n. 72. dicenti *Senſus internus non componit, ſed ſimpliciter apprahendit objecta prout repræſentata per ſpeciem*. Ait enim D. R. Quodlib. 1. q. 3. art. 1. v. *item*: *Non*. Agens ac ſenſu interno: *Eſt quædam vis judicans componendo, & dividendo*.

1271 Reſpondebis: Phantaſiam in Centauri fictione copulare accidentia externa hominis, & bruti, quę conjunctio in re eſt poſſibilis: non verò copulare eorum ſubſtantias; iſtæ enim à ſolo intelle-

ctu

ctu poſſunt attingi, & copulari. Sed contra 1. Phantaſia poteſt ſubſtantias attingere ratione accidentium: ergo poteſt idolum ex ſubſtantiis componere. Antecedens prob. Potentiæ externæ valent attingere, & agere in ſubſtantias ratione accidentium: ergo Phantaſia poteſt &c. Antecedens prob. Potentia productiva ſubſtantiæ mixti, & ſimiliter potentia nutritiva de facto attingunt, aguntque in ſubſtantias ratione accidentium: ergo potentiæ externæ valent attingere, & agere in ſubſtantiam ratione accidentium. Confirmatur: Quia potentia nutritiva de facto copulatur ſubſtantiam alimenti cum ſubſtantia aliti: ergo ſubſtantiæ ſunt copulabiles per actionem potentię externæ.

1272 Secundò: Quando Phantaſia ex monte, & auro præconceptis fingit montem aureum, non attingit accidentia montis, & auri ſine ſubjecto: ergo attingit illa ut exiſtentia in propriis eorum ſubſtantiis, ſubindeque componit montem aureum ex propriis montis, & auri ſubſtantiis. Reſpondebis: Phantaſiam attingere quidem accidentia montis, & auri in propriis eorum ſubſtantiis, verùm ſubſtantias ipſas non attingere; iſtęenim non ſunt ſenſibiles, ſed intelligibiles. Sed contra: Subſtantiæ ſunt ſenſibiles ratione accidentium, ſicut ratione eorum ſunt generabiles, nutribiles, corruptibiles: ergo ſubſtantiæ montis, & auri ſunt attingibiles à Phantaſia ratione accidentium.

1273

1273 Tertiò: Centaurus ut objectivè expreſſus in Phantaſmate eſt ens rationis: ergo nulla eſt ſolutio. Antecedens prob. Centaurus &c. apprehenditur ut objectivè exiſtens: Utique; poteſt enim apprehendi à Phantaſia, & imaginativa, ut ſaliens, pugnans, aliaſve operationes exercens, ad quas neceſſaria eſt exiſtentia ſaltim apprehenſa; at impoſſibile ut objectivè exiſtens eſt ens rationis: ergo Centaurus ut objectivè expreſſus in Phantaſmate eſt ens rationis. Reſpondebis: Centaurum à Phantaſia apprehendi ut exiſtentem non poſſe, quia exiſtentia non eſt ſenſibilis, ſed intelligibilis. Contra: Exiſtentia eſt ſenſibilis ratione accidentium: ergo. Antecedens prob. Senſus externi manifeſtè diſcernunt inter objecta exiſtentia, & apparentia; Canis enim appetit cibos veros, non pictos; Ovis fugit lupum viventem, non apparentem; at hujuſmodi diſcretio inter objecta fieri non poteſt abſque exiſtentis objecti cognitione: ergo exiſtentia eſt ſenſibilis ratione accidentium.

1274 Contrariam ſententiam defendunt communiter Thomiſtæ, quibus adhæret Noſter Dionyſius d. 9. à n. 72. pro qua objicies 1. D. R. in 1. d. 19. q. 1. art. 4. §. 3. Ens rationis ita definit: *Ens in eſſe intellecto*, non ait, *in eſſe phantaſiato*, aut *in eſſe imaginato*: ergo ſentit ens rationis ſolùm poſſe exprimi objectivè ab intellectu, non à Phantaſia, aut ab alio ſenſu interno. Reſpondeo: Ly *eſſe intellectum* non ſumitur à D. R. ſpecificè pro

eſſe

eſſe ab intellectu dumtaxat producto; ſed genericè pro eſſe repræſentato, & objectivè expreſſo ab anima. Quòd verò interprætatio hæc ſit juxta mentem D.R. patet ex his quæ habet loco citato: *Ens ergo rationis*, inquit, *eſt ens in eſſe intellecto*, (nota) *vel in eſſe repræſentativo, quæ omnia pro eodem habeo*. Sumit ergo eſſe intellectum genericè pro eſſe repræſentativo, & objectivè expreſſo ab anima, ſive expreſſio fiat ab intellectu, ſive à Phantaſia.

1275 Objicies 2. Ens rationis exprimi non poteſt per ſenſus externos; ergò nec per internos. Tertiò: Objectum à Phantaſia confictum erit ens Phantaſiæ, non verò ens rationis. Reſpondeo ad 2. Retorqueo argumentum; Non percipitur per ſenſum; ergo nec per intellectum. Probatur conſequentia; Quia nil eſt in intellectu quod prius non fuerit in ſenſu. Dico: Ens rationis percipi per ſenſus externos fundamentaliter, per internos formaliter. Ad tertium; Ly *Ens rationis* à nobis generalius cum Philoſ. ſumitur pro *ente in anima*.

§. IV.

AN ET QUOMODO ENS RATIONIS fiat ab intellectu humano.

ENS rationis, ſi datur, fieri ab humano intellectu compertum eſt. Fit autem per actum illud objectivè exprimentem.

tem. Circa quod.

1276 Quæres 1. Per quam mentis humanæ operationem fiat ens rationis? Reſpondeo: Fieri per omnes. Probatur: Ens rationis iuxta D.R. ſolum habet eſſe intellectum, ſeu objectivè expreſſum; at per omnem mentis humanæ operationem habere poteſt eſſe intellectum: ergo per omnes fieri poteſt. Minor prob. Quia in ſententia D. R. omnis intellectio eſt formalis repræſentatio ſui objecti. Secundò: Prima operatio poteſt componere hos terminos *Hircoçervus*, eoſque apprehendere ut non repugnantes: ergo. Sed contra.

1277 Objicies: Si fieret ens rationis per apprehenſionem, non fieret per judicium, ſed factum præſupponeretur; at innegabile eſt fieri per judicium componentem extrema incompoſſibilia: ergo negandum eſt fieri per apprehenſionem. Confirmatur: Ideò enim negatur fieri à voluntate attingente impoſſibile, quia ſupponitur factum ab intellectu. Reſpondeo: Ens rationis fit ſemel per apprehenſionem, & iterum per judicium: Quia per utramque operationem habet eſſe intellectum, & objectivè repreſentatum, nec plus repugnant duo cognita, quàm duæ cognitiones. Dices: Ergo ens rationis reproducitur. Reſpondeo: Reproductio objectiva in intellectu, etſi millies repetatur, quid repugnat? Ad confirmationem nego conſequentiam, & paritatem: Quia voluntas non eſt expreſſiva, aut repreſentativa ſui objecti,

nec

nec tractiva intentionaliter : Ideò efficere non poteſt ens rationis , ut dicemus .

1278 Quæres 2. An poſſit fieri ens rationis per actum verum ? Reſpondeo affirmativè , & colligo ex D. R. in 2. d. 1. q. 4. art. 4. §. 1. v. *Quod* , ubi ait : *Intellectus poteſt facere ens rationis , puta hanc propoſitionem : Nil eſt nihil* concipiendo nimirum negationem ad modum extremorum ſubjicibilis, & prædicabilis ; at hujuſmodi ens rationis fit per actum verum , quia propoſitio : *Nil eſt nihil* eſt vera:ergo . Secundò : Hoc judicium : *Alter Deus eſt repugnans* ex parte extremorum repræſentat objectivè alium Deum : ergo dat illi eſſe objectivum ; at alter Deus eſt ens rationis , & actus ille verus : ergo ens rationis poteſt fieri per actum verum . Dices : Ille actus repræſentat repugnantiam , ut exiſtat alter Deus : ergo non dat illi exiſtentiam . Reſpondeo : Dat illi exiſtentiam intentionalem , ſignificando repugnare ei exiſtentiam phyſicam .

1279 Quæres 2. An fiat ens rationis per omnem actum falſum. Nota : Segreganda hic eſt falſitas à mendacio. Falſitas opponitur veritati: Mendacium opponitur veracitati: Veritas eſt conformitas cum objecto, veracitas conformitas loquelæ cum mente. Mendaciũ poteſt eſſe propoſitio in re vera , ſi exiſtimetur falſa: ideò non fit ens rationis per omnem actum mendacii , quia poteſt repræſentare objectũ ſicut eſt in ſe . Procedit ergo difficultas de actu in re falſo. Reſpondeo affirmativè. Ita Hurtadus , Arriaga , & alii . Ratio eſt: Quia

per

per omnem actum falſum repræſentatur: res aliter ac eſt in ſe. Confirmatur: Objectum per actum falſum expreſſatum tantùm habet eſſe objectivè in intellectu: ergo eſt ens rationis.

1280 Objicies: Actus dicens: *Alter Mundus exiſtit* in re eſt falſus; at non facit ens rationis, quia attingit objectum realiter poſſibile: ergo non fit ens rationis per omnem actum falſum. Reſpondeo neg. min. Quia licèt poſſibilitas alterius mundi ſit vera, exiſtentia eſt conficta, & tantùm habens eſſe in intellectu.

§. V.

AN ENS RATIONIS POSSIT FIERI à divino intellectu.

1281 NOTA 1. Deum ab æterno noſcere in ſe ipſo omnem creaturam, & ſingulos earum actus: ita ut ex cognitione divinæ eſſentiæ reſultent omnes creaturæ in eſſe objectivè expreſſo. Nota 2. Deum noſcere objecta ab intellectu creato conficta abſque ulla fictione, ſicut noſcit imperfecta ſine imperfectione. Quæritur, an noſcat entia rationis. Secundò, an noſcendo efformet.

1282 Reſolutio 1. Deus noſcit ens rationis reſultativè. Ita D. R. in 1. d. 35. & D. Angel. 1. p. q. 14. art. 9. Probatur 1. Objectum hujus propoſitionis: *Verbum divinum eſt creatura* eſt ens rationis; at Deus noſcit hujuſmodi objectum; noſcit enim figmenta hæreticalia: ergo

Deus noſcit ens rationis. Secundò: Ens rationis eſt cognoſcibile per cognitionem veram; hæc enim eſt vera: *Hircocervus eſt ens rationis*: ergo ens rationis cognoſcitur à Deo. Tertiò. Si entia rationis ab humano intellectu factibilia divinam cognitionem ſubterfugerent, comprehenſiva non eſſet reſpectu intellectus creati: ergo &c.

1283 Reſolutio 2. Deus noſcit ens rationis extra actus noſtros. Eſt contra aſſerentes Deum cognoſcere ens rationis in creato judicio illud efformante. Probatur: Hoc judicium divinum: *Non eſt alius Deus præter me*. Deuter c. 32. n. 39. attingit ens rationis; at illud non attingit in cognitione creata: ergo attingit ens rationis extra actus noſtros. Major declaratur: Quia judicium negans includit cognitionem apprehenſivam objecti, quod negat; at objectum quod negat judicium illud divinum eſt ens rationis, nempè *alter Deus*: ergo judicium dicens *Non eſt alius Deus præter me* includit cognitionem entis rationis, ſubindeque illud attingit. Minor principalis prob. Ad hujuſmodi judicium ſufficiunt exiſtentia Dei, & repugnantia alterius Dei; at utrumque eſt cognoſcibile à Deo extra noſtros actus, ex quo neutrum ab illis dependet: ergo judicium illud divinum attingit ens rationis extra actus noſtros. Confirmatur: Cognita Dei unitate noſcitur evidenter repugnantia alterius Dei; at vnitas Dei noſcitur à Deo extra actus noſtros; ergo extra eoſdem

noſcitur repugnantia alterius Dei; atqui in hujuſmodi repugnantia noſcitur alter Deus: ergo ens rationis noſcitur à Deo extra actus, & cognitiones noſtras.

1284 Major difficultas eſt, an divina cognitio ſit practica, ſeu effectiva entis rationis. Nota: Ens rationis tripliciter poteſt habere eſſe objectivum in intellectu. Primò: Ex deceptione, & falſo aſſenſu, cujuſmodi ſunt figmenta hæreticalia contra fidem, & opinio probabilis in re falſa. Secundò: Ex vero aſſenſu attingente ens rationis ſicut eſt in ſe: ut cum dico: *Hircocervus eſt verum ens rationis*. Tertiò: Ex diſſenſu negante ens rationis: ut cum dicimus: *Non datur alter Deus*. Ens rationis non poſſe à Deo confingi primo modo eſt de fide. Deinde certum videtur illud eſſe à Deo cognoſcibile ſecundò, & tertio modo. Quæritur, an ſufficiat hujuſmodi cognitio, ut ens rationis dicatur efformari à Deo.

1285 Reſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam inſinuat D.R. in 1. d 39 art. 3. conclu. 8. ubi affirmat diſtinctionem rationis inter divina attributa fieri à divino intellectu. Conſonat D.Angel. 1. p. q. 15 art. 2. ad 3. ubi ait: *Reſpectus rationis, quibus multiplicantur ideæ, non cauſari à rebus, ſed ab intellectu divino*. Reſolutionem tenent ex noſtris Boneſpei diſp. 1. log dub. 3. an. 92. Caſtelvì diſp. 1. dub. 6. Zagaglia diſp. 5. de Scientia Dei, ſect. 1. an. 16. Ex Thomiſtis Prado, Aguirre, & alii, quos pro ſe refert Aravjo 3. metaph. q. 1. art. 3.

1286 Probatur 1. ratione fundamentali: Ens rationis habet eſſe objectivè expreſſum ab intellectu divino: ergo intellectus divinus efformat ens rationis. Conſequentia mihi eſt evidens: Quia enim ens rationis aliud eſſe habere non poteſt, niſi objectivè expreſſum; exprimi objectivè eſt efformari. Antecedens prob. Quæ à Deo cognoſcuntur, habent eſſe objectivè expreſſum à divino intellectu; at ens rationis à Deo cognoſcitur: ergo ens rationis habet eſſe expreſſum objectivè ab intellectu divino. Major in noſtra ſententia identificante ſpeciem expreſſam cum cognitione eſt certa. Minor certiſſima, & conſequentia in recta forma.

1287 Probatur 2. Actus dicens: *Nihil eſt nihil* efficit ens rationis, ut affirmat D. R. in 2. d. 1. q. 4. art. 4. §. 1. v. *Quod*; at cognitio divina eſt actus dicens: *Nihil eſt nihil*: ergo cognitio divina efficit ens rationis. Minor prob. Actus exprimens omnem veritatem eſt dicens: *Nihil eſt nihil*; cum ſit veritas quædam nominalis; at cognitio divina eſt actus exprimens omnem veritatem: ergo cognitio divina eſt actus dicens: *Nihil eſt nihil*. alias rationes vide apud Authores pro Reſol. citatos.

1288 Adverſus 1. Reſol. Objicies 1. Deus cognoſcere non poteſt non ens ad modum entis: ergo Deus cognoſcere non poteſt ens rationis. Reſpondeo diſting. antec. Cognoſcere non poteſt non ens admodum entis, ideſt, cognoſce-

re

re non poteſt non ens per ſpeciem entis realis, nego: Cognoſcere non poteſt non ens judicando eſſe ens; concedo. Ad cognoſcendum ens rationis primum ſufficit, ſecundum non requiritur. Deus enim noſcendo unitatem propriam, noſcit repugnantiam alterius Dei. Præterea, ſicut Deus noſcit mendacia veriſſimè, imperfecta perfectiſſimè, noſcit objecta à noſtro intellectu conficta abſque fictione.

1289 Adverſus 3. Reſol. Objicies 1. D.R. in 1. d. 2. q. 2. art. 4. §. 1. v. *Et nota*, affirmat diſtinctionem rationis inter divina attributa non fieri ab intellectu divino: ergo ſentit divinum intellectum non poſſe efficere ens rationis. Reſpondeo: Loquitur recitativè ex aliorum ſententia. Quia mentem propriam explicuit d. 39. art. 3. conclu. 8.

1290 Objicies 2. Ens rationis fit per cognitionem falſam, & attingentem res aliter ac ſunt in ſe: ergo ejus effectio repugnat divino intellectui. Reſpondeo nego antec. Quia ens rationis poteſt exprimi objectivè per veram cognitionem dicentem: *Hircocervus eſt ens rationis*. Vel diſtinguo antec. Si exprimatur objectivè per aſſenſum de phyſica ejus exiſtentia; concedo: Si exprimatur per diſſenſum; nego.

1291 Objicies 3. Licèt Deus cognoſcat mendacium, aut diſcurſum, non dicitur diſcurrere, aut mentiri: ergo licèt Deus cognoſcat ens rationis, non dicitur efformare ens rationis. Reſpondeo neg. con-

ſeq. & paritatem: Quia diſcurſus conſiſtit in dependentia formali unius cognitionis ab alia; & cum poſſit Deus noſtros comprehendere diſcurſus, abſque eo quòd in divino intellectu detur formalis dependentia inter unam, & aliam cognitionem, poteſt cognoſcere noſtros diſcurſus ſine diſcurſu, poteſt cognoſcere mendacia ſine mendacio. At ens rationis, præter eſſe objectivè expreſſum, aliud non habet, ſubindeque exprimi objectivè à divino intellectu non poteſt, quin ab eo pendeat in eſſendo.

1292 Objicies 4. Actus dicens: *Non eſt alter Deus* deſtruit, non efficit ens rationis; at cognitio divina eſt actus dicens: *Non eſt alter Deus*: ergo cognitio divina deſtruit, non efficit ens rationis. Reſpondeo: Actus ille deſtruit aut negat exiſtentiam phyſicam, & dat intentionalem. Infero: Ens rationis eſſe efformabile ab Angelo: Quia Angelus poteſt circa aliqua objecta ſibi non revelata errare. Tum, quia poteſt entia rationis objectivè exprimere.

§. VI.

AN ENS RATIONIS POSSIT FIERI à voluntate.

1293 ENS rationis dicitur *Quod tantùm habet eſſe objectivè expreſſum ab anima*. Ly autem *objectivè expreſſum* uſurpatur pro *eſſe repræſentante*, & intentionaliter exprimente objectum, ut con-

conſtat ex D. R. in 1. d. 19. q. 1. art. 4. §. 3 Vide n. 1274. Ideò ens rationis dumtaxat fieri valet à potentiis, quæ intra ſe propria objecta intentionaliter exprimere valent.

1294 Reſolutio eſt negativa. Illam defendunt Thomiſtæ communiter. Probatur: Ens rationis non poteſt objectivè exprimi à voluntate: ergo ens rationis non poteſt fieri à voluntate. Conſequentia deducitur. Antecedens prob. Ens rationis non poteſt exprimi objectivè niſi à potentia intentionaliter expreſſiva, hoc eſt, repreſentativa; at voluntas non eſt potentia intentionaliter expreſſiva, & repræſentativa: ergo ens rationis exprimi objectivè non poteſt à voluntate. Major conſtat ex terminis. Minor prob. Voluntas non eſt potentia aſſimilativa, nec productiva ſpeciei expreſſæ, quæ eſt formalis repreſentatio objecti, neque illud ad ſe trahit intentionaliter: ergo voluntas non eſt potentia intentionaliter expreſſiva, aut repræſentativa.

1295 Præterea, licèt voluntas aliquando feratur in objecta impoſſibilia, illa intra ſe non exprimit, aut confingit, ſed cùm ſit potentia cæca rapitur ab objecto ab intellectu confictо. Hinc dicendum eſt, voluntatem poſſe ferri in ens rationis ab intellectu repræſentatum, & confictum, non tamen poſſe illud efformare; aliud quippè eſt efficere objectum, aliud ferri in objectum. Nec obeſt: Quòd intellectus non poſſit attingere ens rationis, quin efficiat, ut diximus: Quia

intellectus eſt potentia eſſentialiter aſſimilativa, & expraſſiva; nec poteſt ens rationis cognoſcere, quin repræſentet intra ſe objectivè, quod voluntas non habet. Dices: Ens rationis habet eſſe volitum intra voluntatem: ergo habet eſſe objectivum à voluntate. Reſpondeo diſting. conſeq. Habet eſſe objectivum, quo trahit ad ſe voluntatem; concedo: Quo trahitur intentionaliter à voluntate illud intra ſe expreſſante; nego. Vel aliter diſtinguo: Habet eſſe objectivum proſecutionis; concedo: Similitudinis exprimentis; nego. Ly *objectivè* poſitum in definitione entis rationis uſurpatur in ſecundo ſenſu, ut ex R. D. explicuimus. Sed contra Reſol.

1296 Objicies 1. Aggregatum ex creatura, & ultimo fine eſt ens rationis; at voluntas creata peccantis mortaliter efficit aggregatum ex creatura, & ultimo fine: ergo voluntas creata efficit ens rationis. Major videtur certa: Quia rationes creaturæ, & ultimi finis ſunt extrema incompoſſibilia, quæ tamen à voluntate creata conjunguntur in objecto actus peccaminoſi. Minor admittitur à Theologis communiter contra Adrianum. Reſpondebis: Ultimum finem quem ſibi peccans mortaliter conſtituit eſſe ens rationis ab intellectu peccatoris apprehenſum, & ejus voluntati propoſitum. Sed contra: Licèt apprehenſio peccatoris proponat voluntati pro ultimo fine bonum delectabile; illud tamen non aſſumitur in finem ultimum ante conſenſum volun-

voluntatis: ergo aggregatum ex creatura, & ultimo fine à ſola voluntate efficitur. Antecedens declaratur: Bonum illud creatum aſſumitur in finem ultimum, quando homo peccat mortaliter; in eo enim inſtanti dicitur ſibi conſtituere ultimum finem in creatura; at peccatum formaliter eſt actus voluntatis: ergo bonum creatum non aſſumitur in finem ultimum, quando ab intellectu proponitur, ſed quando amplectitur à voluntate. Confirmatur: Bonum ſub ratione finis eſt peculiare objectum voluntatis: ergo illud bonum ſub ratione ultimi finis tantum habet eſſe objectivè in voluntate creata.

1297 Hæc objectio poteſt dupliciter ſolvi. Primò aliquis ei occurret diſtinguendo majorem. Aggregatum ex creatura, & ultimo fine eſt ens rationis, ſi ratio ultimi finis ei fingatur convenire in effectu; concedo: Si ei conveniat in affectu præcisè; nego. Licèt enim ratio ultimi finis in re, ſit cum prædicato creaturæ incompoſſibilis: Ratio tamen ultimi finis affectivè ei non repugnat: quia creatura non repugnat amari inordinatè à voluntate creata. Dices. Aggregatum ex creatura, & ultimo fine affectivo non eſt ens reale: ergo eſt ens rationis. Reſpondeo: Eſt ens rationis fundamentaliter; formaliter verò eſt denominatio extrinſeca ab inordinato affectu, & peccaminoſo. Sicut dicitur de ſigno ad placitum. Omiſſa tamen hac ſolutione propter inſurgentes replicas.

1298 Reſpondeo ad objectionem conced. maj. & diſt. min. Voluntas efficit aggregatum ex creatura, & ultimo fine, illud intra ſe exprimendo objectivè; nego: amore proſequendo objectum ei pro ultimo fine ab intellectu propoſitum; concedo. Congrua ergo eſt ſolutio in objectione adducta. Ad argumentum ſed contra dico voluntatem conſtituere ultimum finem in creatura, ei adhærendo; ſed non exprimendo, aut repræſentando objectivè. Ad confirmationem diſt. antec. Bonum ſub ratione finis pertinet ad voluntatem, ut voluntas ab eodem rapiatur; concedo: Ut illud ad ſe trahat intentionaliter; nego.

1299 Sed contra: Peccatum formaliter eſt ens rationis, ſtat enim in privativo; atqui habet eſſe à voluntate: ergo voluntas poteſt efficere ens rationis. Confirmatur: Signum ad placitum pro formali eſt ens rationis, in re enim non eſt talis ſignificatio; at voluntas efficit ſigna ad placitum: ergo voluntas efficit ens rationis. Reſpondeo: Peccatum, carentiæ, & ſigna ad placitum ſunt entia rationis fundamentalia, & quæſtio procedit de formali.

ARTICULUS V.

QUOTUPLEX SIT ENS RATIONIS.

NOn eſt hic ſermo de ente rationis logicali, quod in noſtra ſententia eſt ens reale intentionale; ſed de ente rationis

nis

nis metaphyſico, quod fit ad ſimilitudinem entis realis, ad cujus proportionem ſubinde eſt diviſibile.

§. I.

DIVIDITUR ENS RATIONIS.

1300 ENs rationis in tota ſua latitudine dividitur in poſitivum, & carentiale. *Poſitivum* fit quando cognoſcitur non ens ad modum entis: Ut quando concipiuntur tenebræ ad modum nigredinis, aut quando concipitur *non homo* ut rationalis. Ubi nota per ly *non homo* ſignificari non ſolam hominis negationem, ſed entitatem omnem poſitivam, cui repugnet eſſe homo. Si enim talis entitas concipiatur ut homo, fit ens rationis poſitivum. *Carentiale* fit quando ens concipitur ad modum non entis: Ut ſi differentiam *irrationale* in bruto concipias tamquam puram rationis carentiam. Quare ens rationis dicitur poſitivum, vel carentiale à termino confićto.

1301 Ens rationis carentiale ſubdividitur in privativum, & negativum. Pro quorum intelligentia nota: Triplex diſtinguitur carentia formæ: Prima in ſubjećto apto: Ut carentia viſus in cęco. Secunda in ſubjećto inepto, ut carentia viſus in lapide: Tertia carentia extra ſubjećtum, ut negatio alterius mundi in ſpatio imaginario. Prima dicitur *Privatio*: Secunda *Negatio*: Tertia *Negatio extra ſubjećtum*. Quoties ergo concipitur ali-

qua ex his carentiis, & forma poſitiva, fit ens rationis poſitivum. Si verò entitas poſitiva concipiatur ad modum alicujus ex his carētiis, fit ens rationis negativum.

1302 Objicies contra ens rationis poſitivum: Negatio concipi non poteſt tamquam forma poſitiva: ergo &c. Antecedens prob. Si conciperetur negatio tamquam forma poſitiva, conciperetur non ens ad modum entis; at hoc fieri non poeſt: quia impoſſibile eſt, idem ſimul eſſe &non eſſe: ergo. Reſpondeo: Identitas inter eſſe, & non eſſe repugnat à parte rei, non verò per rationem fingentem. Cùm enim apprehenduntur tenebræ ad modum nigredinis, *eſſe* apprehenditur clarè, & *non eſſe* confusè.

§. II.

SUBDIVIDITUR ENS RATIONIS.

1303 Ens rationis primò dividitur in chimericum, & non chimericum. *Chimericum* dicitur quod in re nullum habet fundamentum, ut alter Deus. *Non chimericum* quod apprehenditur cum fundamento gravi. Ut cum cognoſcitur poſſibilitas, aut impoſſibilitas ſubſtantiæ ſupernaturalis; quia pro utraque ſententiā ſunt gravia fundamenta, & tamen una in re eſt falſa. Ens rationis chimericum vocatur etiam *inutile, ſine fundamento,* & *ens rationis ratiocinantis*. Non chimericum dicitur *utile, cum fundamento,* & *ens rationis ratiocinatæ*. Illud procedit

ex fœcunditate potentiæ intellectivæ;hoc ex neceſſitate, quia objecta aliter noſci non poſſunt, ut cum diſtinguitur entitas animalis ab entitate rationali, ſumpto fundamento à diverſis operationibus ſentiendi, & diſcurrendi.

1304 Ens rationis non chimericum ſubdividitur in abſolutum, & relativum. *Abſolutum* fit, cum concipitur forma abſoluta ubi non eſt: Ut ſi unio inter materiam, & formam concipiatur tamquam accidens ab extremis realiter diſtinctum, dato quòd in re ſit cum eiſdem identificata. Hoc ſubdividi poteſt ad ſimilitudinem entis realis, in novem genera abſoluta. Fit enim ad modum ſubſtantiæ, quandò concipitur color identificatus cum ſubſtantia corporali. Fit ad modum quantitatis, ſi apprehendatur nova quantitas in ſubjecto rarefacto, & ſic de aliis.

1305 Ens rationis *relativum* fit, quando concipitur relatio ubi non eſt; aut quando concipiuntur ut relata quæ in re ſunt abſoluta. Exemplum primi, relatio ejuſdem ad ſeipſum. Exemplum ſecundi: cum concipitur habitus ſcientificus pertinere ad 3. genus relationis, cum ſit in genere qualitatis. Ens rationis relativum ſubdividi poteſt in tria genera. Fit enim relatio primi generis, cùm concipitur diſtinctio inter entitates animalis, & rationalis. Fit relatio 2. generis, cum concipitur Filiatio ubi non eſt: Chriſtus enim putabatur filius Joſeph. Fit relatio 3. generis, cum concipitur menſura relata ad menſuratum. Hæc de ente rationis.

QUÆ-

QUÆSTIO III.
DE ENTE NEGATIVO, ET Carentiis.

1306 NOſter D. R. in 1. d. 3. q. 1 art. 1. §. 2. v. *tunc*, hæc verba habet: *Licet Metaphyſica primò, & principaliter ſit de ente reali, tamen de negationibus, & fictitiis eſt ejus conſideratio aliqualis, videlicet, ut habent combinationem, & comparationem ad entia realia*. Antequam ergo metaphyſicas quæſtiones conficiamus, carentiarum conſiderationem breviter percurrimus.

ARTICULUS I.
AN, ET QUID SIT CARENTIA.

NOmine *carentiæ* intelligimus extremum contradictoriè oppoſitum enti poſitivo: ideò in rigore eſſe ei non convenit, imò eſt remotio entis poſitivi.

§. I.
AN DENTUR CARENTIÆ APERtè rei.

1307 REſolutio Bacconica eſt affirmativa. Eam tenet D. R. in 2. d. 31. art. 3. v. *hic*, ubi ait: *Privatio determinat ſibi ſubjectum, & per conſequens modo ſuo informat, & denominat: ſicut patet quod*

quod à cęcitate dicitur aliquis formaliter cæcus, & ab impotentia dicitur aliquis impotens. Ex qua authoritate ſumitur ratio probativa Reſolutionis: Cæcitas eſt carentia viſus; at cæcitas datur à parte rei: ergo datur carentia à parte rei. Minor prob. Denominatio realis ſumitur à forma exiſtente à parte rei; at cæcitas realiter denominat animal *cæcum*: ergo cæcitas datur à parte rei. Secundò: Objectum propoſitionis veræ, & independens à conſideratione intellectus, datur à parte rei; at carentia alterius mundi eſt objectum propoſitionis veræ, & independens à conſideratione intellectus: ergo carentia alterius mundi datur à parte rei. Tertio: Inter formam, & ejus carentiam datur diſtinctio realis, aut ſaltem realis incompoſſibilitas: ergo datur carentia à parte rei. Antecedens prob. Impoſſibile eſt, idem ſimul eſſe, & non eſſe realiter; at forma, & ejus carentia ſunt eſſe, & non eſſe: ergo inter formam, & ejus carentiam datur realis diſtinctio, aut incompoſſibilitas. Confirmatur. A parte rei eſt verum, non eſſe alium mundum; at negatio, ſeu carentia eſt non eſſe: ergo à parte rei eſt carentia.

1308 Objicies: Carentia non eſt realiter cogniſcibilis: ergo non datur à parte rei. Antecedens prob. Carentia cognoſcibilis non eſt realiter cognoſcibilis; at carentia entis eſt carentia cognoſcibilis; cognoſcibilitas enim eſt paſſio entis: ergo carentia non eſt realiter cognoſcibilis. Reſpondeo ex n. 138. Carentiæ habent eſſe no-

ſe nominale,& diminutum,quod ſufficit, ut ſint aliqualiter cognoſcibiles. Ita D.R. in 3. d. 3. q. 1. art. 2. Reſpondeo 2. Carentiæ ſunt cognoſcibiles per formas, quas removent. Ita D.R. quodlib.2.q. 6. in fine, ubi affirmat cognitionem per ſe primò ad formam, per ſe ſecundò ad carentiam terminari. Dices: Cognitio eſt actus poſitivus: ergo non poteſt ad puram negationem terminari. Reſpondeo: Non poteſt terminari per ſe primò; poteſt per ſe ſecundò. Vide Authorem in 2. d. ultima art.4. ubi ait: *Pura negatio poteſt eſſe objectum*. Vide etiam in 1. d. 22. art. 5. §. 2. v. *Ad illud*.

§. II.

AN CARENTIÆ DISTINGUANTUR ab omni ente poſitivo.

1309 Reſolutio eſt affirmativa: Itaque cæcitas non ſolum diſtinguitur à viſu, ſed etiam à ſubjecto in quo eſt. Ita D.R. loc. cit. Ubi affirmat quòd carentia *ſuo modo informat, & denominat ſubjectum*. Statuitur 1. contra aſſerentes carentiam lucis in aere eſſe indiſtinctam ab aere: Secundò contra aſſerentes eſſe indiſtinctam à luce poſſibili. Probatur: Privatio formæ in materia diſtinguitur realiter à materia, & forma: ergo carentia diſtinguitur realiter ab omni ente poſitivo. Prima pars antecedentis conſtat ex Piloſ. 1. Phyſic. 9. ubi contra Platonem, & Parmenidem pro-

probat multipliciter privationem formæ, realiter diſtingui à materia. Primò: Forma eſt ſimul cum materia; at forma & privatio non poſſunt ſimul eſſe: ergo privatio formæ realiter à materia diſtinguitur. Secundò: Materia fovet formam, ut fæmina prolem; at privatio formam deſtruit: ergo. Tertiò: Materia appetit formam; privatio formam non appetit; cùm ſint incompoſſibiles: ergo privatio formæ realiter diſtinguitur à materia prima. Vide Authorem in 2. d. 17. q. 1. art. 3. §. 3.

1310 Secunda pars oſtenditur: Eſſe, & non eſſe ſunt realiter diſtincta, & incompoſſibilia; at carentia, & forma ſunt eſſe, & non eſſe: ergo carentia, & forma realiter diſtinguntur. Major conſtat ex principio primo: Impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe.

1311 Probatur 2. Reſol. Carentia viſus diſtinguitur realiter à lapide, & animali: ergo carentia diſtinguitur ab omni ſubjecto. Antecedentis 1. pars probatur: Negatio viſus in lapide opponitur contradictoriè cum viſu; at viſus non opponitur contradictoriè cum lapide; cum inter res poſitivas oppoſitio contradictoria non detur: ergo negatio quæ eſt carentia viſus in lapide, realiter diſtinguitur à lapide. Secunda pars prob. Cæcitas, quæ eſt carentia viſus in animali, poteſt ei deficere: ergo carentia viſus realiter diſtinguitur ab animali.

1312 Ex dictis impugnatur faciliter opinio identificans carentiam cum forma poſſibili: Lux poſſibilis non diſtinguitur rea-

realiter entitativè à luce actuali; at lux actualis realiter diſtinguitur à carentia lucis, cum qua eſt incompoſſibilis: ergo lux poſſibilis realiter à lucis carentia diſtinguitur. Secundò: Deus actu poſitivo vult non eſſe alium mundum: ergo vult ejus negationem; at hoc non eſt, velle tantum poſſibilitatem alterius mundi: ergo poſſibilitas quid diverſum eſt à carentia rei. Dices: Privatio eſt carentia formæ in ſubjecto apto: ergo includit eſſentialiter poſſibilitatem formæ. Reſpondeo. Privatio connotat poſſibilitatem formæ in ſubjecto, ſed illam non includit formaliter.

1313 Objicies: Homo per ſuam entitatem non eſt leo: ergo non per negationem diſtinctam. *Hæc objectio*, ſicuti, & aliæ plures confundit diſtinctionem cum carentia, quæ tamen ſunt diverſæ, & ſegregandæ: Quia ignis diſtinguitur à calore, humanitas Chriſti ab unione hypoſtatica, & tamen neque ignis habet carentiam caloris, neque humanitas illa unionis cum Verbo. Quia tamen in homine non eſt ſola diſtinctio â Leone, ſed ſimul ejus negatio; ad objectionem dico: Hominem per ſuam entitatem eſſe diſtinctum à Leone, carentiam verò formæ, & entitatis leoninę eſſe diſtinctam negativè ab entitate humana. Dices: Illa negatio erit diſtincta ab homine per aliam negationem, iſta per aliam; & ſic in infinitum. Reſpondeo: Sicut unio extremi cum extremo ſe ipſa illi unitur, negatio Leonis de homine ſe ipſa de utroque negatur. Il-

la

la enim eſt ratio formalis; hæc malignantis naturæ.

ARTICULUS II.

QUOTUPLEX SIT CARENTIA

§ I.

DE PRIVATIONE, ET NEGATIONE.

1314 Dividitur primò Carentia in *privationem*, & *negationem*. Privatio eſt carentia formæ in ſubjecto apto. Negatio ſecundùm ſe eſt carentia rei preſcindens à ſubjecto. Differunt autem in eo, quod privatio ſibi determinat ſubjectum, in quo ſupponit aptitudinem ad formam; negatio verò nullum ſibi determinat ſubjectum: Quia carentia viſus non magis lapidi, quam igni appropriatur. Ita D.R.in 1. d.33. art.3. in princip. Et in 2.d. 31.art. 3. v. *Hic*.

1315 Privatio ſubdividitur à D.R. in 3. d.25. q.1. art.1. v. *Secundo* in eam quæ omninò privat, & quæ omninò non privat. Prima eſt privatio rei indiviſibilis; cujuſmodi eſt carentia animæ rationalis in cadavere. Secunda eſt privatio gradus intensì in ſubjecto habente formam in gradu remiſſo. Prima eſt privatio formæ ſecundùm entitatem, ut cæcitas: Secunda eſt privatio formæ ſecundum perfectionem: Quia debilitas viſus, ſeu impotentia de ſecunda ſpecie qualitatis, non eſt privatio omninò privans viſu, ſed pri-

privans dumtaxat viſu perfecto. Nota hic obiter, privationem formæ quæ ex materia prima educi poteſt, non eſſe omninò privantem in ſententia D. R. quia forma præcontinetur in potentia ſubjectiva materiæ ſecūndùm eſſe eſſentiæ, unde eſt privatio formæ ſecundum eſſe exiſtentiæ. Sola ergo privatio formæ creabilis v. g. animæ rationalis eſt omninò privans.

1316 Negatio ſubdividitur in eam quæ eſt in ſubjecto, ut negatio viſus in lapide; & quæ eſt extra ſubjectum, ut negatio alterius mundi in ſpatio imaginario; vel negatio alterius Dei. Hæc nullum ſibi appropriat ſubjectum. Quia ſi per impoſſibile, nullum eſſet ens poſitivum in rerum natura, adhuc daretur negatio alterius Dei.

§. II.

EXPENDUNTUR NONNULLA *Quæſita.*

1317 QUæres 1. An, & quomodo privationes diſtinguantur inter ſe? Reſpondeo 1. Differunt per formas quibus privant. Ita D. R. in 1. d. 39. art. 4. v. *item.* Ratio eſt: Quia Privatio eſt non eſſe forma in ſubjecto; unde per formam cognoſcitur, & menſuratur: ergo per formas diſtinguntur privationes. Reſpondeo 2. Privationes non differunt ſimpliciter penès ſubjecta; differunt tamen per eadem aliqualiter. Prima pars

prob.

rob. Quia cæcitas, & ſurditas ſunt diverſæ privationes in eodem ſubjecto. Secunda pars prob. Quia eadem carentia viſus eſt privatio, & negatio in diverſo ſubjecto, nempè in animali, & lapide: ergo carentiæ aliqualiter differunt penès ſubjecta.

1318 Objicies contra 1. Tenebræ in aere ſunt unica privatio; at non ſunt privatio unius tantum lucis, ſed omnium: ergo privationes non diſtinguntur per formas quibus privant. Reſpondeo neg. maj. Tenebræ enim ex variis privationibus ſunt quaſi compoſitæ, & ſucceſſivè, aut in inſtanti depelluntur per diverſos gradus lucis; ſicque aggregatione tantum dici poſſunt unica privatio. Creſcente ergo luce decreſcunt tenebræ, & è contra.

1319 Quæres 2. An privatio ſit intenſibilis? Reſpondeo: Si forma poſſit intendi, & remitti, ejus privatio poteſt intendi, & remitti negativè in ſubjecto. Ita intelligo D.R. in 2.d.1. q. 4. art. 5. ad 6. ubi ait: *Magis, & minus in negationibus menſurantur ſecundùm ſuas affirmationes*. Ratio eſt: Quia carentia caloris intenſi non eſt carentia caloris remiſſi, ut patet in aqua tepefacta. Secundò, per primum gradum qualitatis non auffertur carentia ſecundi, nec per ſecundum carentia tertii, & ſic de aliis: ergo carentiæ ſunt intenſibiles, quando formæ poſſunt intendi, & remitti.

1320 Objicies 1. *Nihil* non ſuſpicit magis, & minus; at carentia eſt nihil: ergo

ergo carentia non ſuſcipit magis, & minus. Reſpondeo diſting. maj. Si lv *nihil* ſumatur univerſaliter; concedo: Si ſumatur, aut ſignificet particulariter; nego majorem. Vide n. 139. Vel aliter eandem majorem diſtinguo: Si ſumatur lv, *nihil* pro carentia formæ non habentis partes; concedo: Si ſumatur pro carentia formæ diviſibilis in partes; nego: Ait enim D.R. Quodl. 2. q. 3. §. 3 verſus finem v. *Contra: Nihil ſuſcipit magis, & minus.*

1321 Objicies 2. Si privatio lucis poſſet intendi, & remitti in ſubjecto, eſſet in illo compoſſibilis cum forma; at hoc repugnat, quia ſubjectum eſſet ſimul, & non eſſet: ergo. Reſpondeo: Nulla eſt repugnantia in eo, quòd ſubjectum habens calorem ut duo, ſimul habeat carentiam caloris ut quatuor. Cum enim carentia caloris ut quatuor ſit reſtricta ad certum gradum, non eſt omninò aut ſimpliciter privans. Vide ſupra n. 1315. & Megalog. n 603.

1322 Quæres 3. An reſpectu ejuſdem formæ dentur plures privationes? Reſpondeo: Dantur in diverſis ſubjectis. Probatur: Hæc numero forma ſanctificans nec eſt in Juda, neque eſt in Pilato: ergo in utroque eſt ejus carentia; at ſunt carentiæ diſtinctæ, & ſeparabiles: ergo ejuſdem formæ ſunt plures privationes in diverſis ſubjectis. Dices: Huic numero formæ unum dumtaxat convenit eſſe: ergo unicum erit ejus non eſſe. Reſpondeo neg. conſeq. & paritatem: Quia *eſſe* eſt idem cum re, ideò in unaquaque eſt unicum

At

At *non eſſe* ſequitur principia eorum quæ diſtinguuntur à re: Ideo ſunt plura non eſſe, & plures privationes ejuſdem formæ in diverſis ſubjectis. Dices 2. Eſſe, & non eſſe opponuntur contradictoriè; at eſſe eſt unicum: ergo unicum erit non eſſe. Nego conſequentiam: Quia omnes illæ carentiæ removent eandem numero formam à diverſis ſubjectis.

1323 Reſpondeo 2. Ejuſdem formæ non ſunt plures privationes phyſicæ in eodem ſubjecto. Probatur 1. Quia unica eſt ſufficiens, ut forma à ſubjecto removeatur. Secundò: Quia illæ privationes cum non poſſent diſtingui per formam, nec per ſubjectum, non haberent unde plurificentur. Dices: Peccatum eſt privatio gratiæ; at in eodem ſubjecto poſſunt eſſe plura peccata mortalia: ergo in eodem ſubjecto poſſunt eſſe plures privationes ejuſdem formæ. Reſpondeo diſting. conſequens: Plures privationes phyſicæ, & efficaciter removentes formam; nego: Plures privationes demeritoriæ, ſeu morales, & removentes formam quoad ſufficientiam; concedo. Gratia expellitur in effectu per primum mortale, per ſecundum verò à peccatore in eodem ſtatu permanente commiſſum; ſolum demeritoriè, & quoad ſufficientiam expellitur. Replicabis: Poteſt voluntas in eodem inſtanti duplex mortale committere: ergo erit duplex privatio eandem gratiæ ſanctificantis formam in effectu removens. Reſpondeo: Privatio phyſica, de qua hic eſt quæſtio, eſt unica, licèt ſit duplex privatio demeritoria.

1324 Quæres 4. An privatio, & negatio ejuſdem formæ diſtinguantur ſpecie? Reſpondeo: Carentiæ viſus in homine, & lapide ſolùm accidentaliter differunt, non eſſentialiter. Probatur: Carentiæ ſpecificantur per formas; at reſpectu ejuſdem numero gratiæ ſanctificantis datur in peccatore privatio, in lapide verò negatio. ergo privatio, & negatio hujus numero gratiæ ſanctificantis ſpecificantur ab eadem forma, ſubindeque differre formaliter non poſſunt. Præterea, privatio gratiæ poteſt in negationem tranſire annihilato peccatore. Negatio etiam poteſt tranſire in privationem; carentia enim viſus in catulo diebus primis à nativitate eſt negatio, & in ſequentibus, ſi contingat cæcitàs, erit privatio. Dicendum ergo eſt privationem, & negationem in his caſibus differre materialiter in ſubjecto, ſicut habitus, & diſpoſitio diſtinguntur materialiter per eſſe facile, aut difficile mobiles à ſubjecto.

1325 Objicies. Quartum, & quintum prædicabile in eo eſſentialiter differunt, quòd proprium convenit naturæ neceſſariò, accidens verò contingenter; at negatio eſt carentia conveniens ſubjecto neceſſariò; privatio verò eſt carentia contingens: ergo negatio, & privatio eſſentialiter differunt. Reſpondeo neg. min: Quia negatio poteſt tranſire in privationem, ideò non eſt carentia conveniens ſubjecto neceſſariò.

1326 Quæres 5. An ad privationem ſufficiat capacitas negativa, quæ eſt repugnan-

gnantia, an verò ſufficiat capacitas poſitiva, ſeu exigentia formæ. Reſpondeo: Capacitas negativa eſt ſufficiens, & vocari ex Reſoluto poteſt *privatio diſparata*. Probatur: Capacitas negativa eſt ſufficiens ut carentia formæ dicatur eſſe in ſubjecto capaci: ergo eſt ſufficiens ad privationem. Secundò, carentia lucis in aere eſt privatio; at capacitas ad lucem in aere eſt ſolum negativa, non exigentialis: ergo.

1327 Quæres 6. Quomodo opponantur forma, & carentia? Reſpondeo opponi contradictoriè, & immediatè ex D. R. in 3. d 25. q. 1. art. 1. v. *Secundò*. Prima pars prob. Eſſe, & non eſſe opponuntur contradictoriè; at forma, & carentia ſe habent tamquam eſſe, & non eſſe: ergo forma, & carentia opponuntur contradictoriè. Secunda pars prob. Quia inter formam, & ejus carentiam non datur medium.

1328 Objicies: Privatio eſt carentia; at inter formam, & privationem datur medium; quia lapis nec eſt videns, nec cæcus: ergo inter formam, & carentiam datur medium. Reſpondeo: Privatio, & forma ſolum opponuntur in ſubjecto capaci, cui inſunt, contradictoria enim ſunt ejuſdem formæ de eodem ſubjecto. Non ſic forma, & carentia univerſim acceptæ, iſtæ enim immediatè, & in omni ſubjecto opponuntur. In forma igitur concedo maj. & diſting. min. Datur medium in ſubjecto proprio, hoc eſt, capace; nego. In alieno, & non capace; con-

cedo. Reſpondetur ſecundò, & clarius ad objectionem conc. maj. & diſting. min. Inter formam, & privationem datur medium, quatenus privatio dicit carentiam formæ; nego: Quatenus dicit capacitatem ad formam in ſubjecto; concedo. Itaque licèt in lapide non ſit capacitas ad viſum, eſt tamen vera in illo carentia viſus, quæ carentia in privatione formaliter includitur. Vide n.47.

ARTICULUS III.

AN DETUR CARENTIA CARENTIÆ.

1329 QUærit titulus, an ſicut carentia excluditur per formam, poſſit per alteram carentiam formaliter excludi: Quæ difficultas (ſatis implexa) non procedit de carentia diſparatè oppoſita carentiæ, quia certum eſt cæcitatem realiter diſtingui, & diſparatè opponi tenebris, aut ſurditati. Procedit de oppoſitione contradictoria, an ſicut cæcitas removetur per viſum, poſſit removeri per aliam carentiam ſibi contradictoriè oppoſitam. Certum eſt dari negationem formalem negationis, cujuſmodi eſt actus dicens: *Non datur carentia*. Quæritur, an detur negatio objectivè negans aliam negationem.

§. I.

§. I.

NOSTRA SENTENTIA.

1330 RESolutio: Non datur carentia carentiæ, aut privatio contradictoriè oppoſita privationi. Probatur 1. Una carentia non poteſt alteri contradictoriè opponi: ergo non datur carentia carentiæ. Antecedens prob. Oppoſitio contradictoria eſt inter carentiam, & formam poſitivam. ergo una carentia non poteſt alteri contradictoriè opponi. Antecedens prob. Contradictoria ſunt quæ maximè diſtant; ſed quod maximè diſtat à negatione eſt forma poſitiva; quod enim maximè diſtat à non ente eſt ens: ergo oppoſitio contradictoria eſt inter carentiam, & formam poſitivam. Confirmatur 1. Privatio per formam poſitivam immediatè deſtruitur: ergo non per aliam privationem. Confirmatur 2. Repugnat contradictio inter duas formas poſitivas, eo quod verſetur inter eſſe, & non eſſe: ergo etiam repugnat inter duas carentias.

1331 Probatur 2. Si daretur carentia carentiæ, maximè quia in vidente datur non cæcitas, aut carentia cæcitatis; at hujuſmodi *non cæcitas* in re eſt quid poſitivum, licèt per negationem explicetur: ergo. Minor prob. Hujuſmodi non cæcitas in vidente eſt ipſe viſus: ergo in re eſt quid poſitivum. Antecedens prob. Hujuſmodi non cæcitas eſt extremum contradi

ctoriè oppoſitum cæcitati; at extremum contradictoriè oppoſitum cæcitati eſt viſus: ergo hujuſmodi non cæcitas in vidente eſt ipſe viſus. Minor prob. Extremum contradictoriè oppoſitum carentiæ viſus eſt viſus; at cæcitas ſecundùm rem eſt carentia viſus: ergo extremum contradictoriè oppoſitum cæcitati eſt viſus. Confirmatur: Implicat vnicum extremum contradictoriè, & immediatè opponi duobus, quorum ſit alterum negativum, & poſitivum alterum; at cæcitas (quæ in re eſt carentia viſus) contradictoriè, & immediatè opponitur viſui: ergo non poteſt contradictoriè, & immediatè opponi alteri carentiæ. Major patet: Quia extrema contradictionis ſunt tantùm duo, eſſe, & non eſſe.

1332 Probatur 3. Si daretur carentia carentiæ, maximè quia homo dicit carentiam identitatis cum bruto, & cum illa carentia per aliam; at hoc ſecundum eſt ſuperfluum, & falſum: ergo non datur carentia carentiæ. Minor prob. Si enim homo diceret carentiam identitatis cum prima per alteram carentiam: ergo cum ſecunda per aliam, & alias in infinitum; at hoc in per ſe ordinatis eſt inconveniens: ergo homo non dicit carentiam identitatis cum negatione Bruti per aliam carentiam. Confirmatur 1. Negatio Bruti per ſe ipſam differt ab omni ente poſitivo, & è converſo, ens poſitivum à negatione: ergo negatio Bruti per ſe ipſam differt ab homine, & homo à negatione. Sicut enim unio per ſe ipſam unitur extremis,

mis, non per unionem diſtinctam; ita negatio Bruti per ſe ipſam differt ab homine, non per negationem diſtinctam, eſt enim ratio formalis negandi identitatem. Confirmatur 2. Identitas animalis cum rationali per ſe ipſam identificatur cum illis, non per diſtinctam identitatem: ergo negatio identitatis cum Bruto, quæ in homine reperitur, negat identitatem ſui ipſius cum homine, & Bruto, & non per negationem diſtinctam.

§. II.

OBJECTIONES.

1333 OBjicies 1. In lapide datur negatio cæcitatis; at cæcitas eſt carentia viſus: ergo in lapide datur carentia carentiæ. Pro ſolutione adverte privationem, ut ex ejus definitione conſtat, dicere in recto carentiam formæ, in obliquo vero capacitatem ſubjecti, ut in ſe formam recipiat. Hinc ab objectione reſpondeo diſting. maj: In lapide datur negatio cæcitatis, ſecundum quod cæcitas dicit in recto; nego: Secundùm quod dicit in obliquo; concedo maj. cùm min. & nego conſequentiam. Itaque in lapide datur negatio capacitatis ad viſum, non vero datur negatio carentiæ viſus; quia hæc carentia re vera eſt in lapide, cum removeri niſi per viſum non poſſit. Dices: Ubi non eſt forma, eſt carentia formæ; at in lapide non eſt cæcitas: ergo in lapide eſt carentia cæcitatis. Reſpondeo conc.

maj. & diſting. min. In lapide non eſt cæcitas, ſecundùm quod dicit in recto; nego: Quia cæcitas in recto dicit carentiam viſus verè exiſtentem in lapide: Secundum quod cæcitas dicit in obliquo; concedo min. cum conſequentia in eodem ſenſu.

1334 Objicies 2. Lapis non eſt negatio viſus, licèt hæc ſit in lapide: ergo in lapide eſt negatio illius negationis. Antecedens eſt certum: Quia lapis eſt ens poſitivum, & negatio ens carentiale. Reſpondeo conc. antec. & neg. conſeq. Quia aliud eſt diſtinctio, & aliud carentia: Materia diſtinguitur realiter à forma illam informante, cujus tamen carentiam non habet. Ex antecedente in objectione poſito deducitur diſtinctio inter lapidem, & negationem viſus; non verò quòd in lapide ſit carentia, aut negatio illius negationis. Dices: Saltem habet lapis carentiam identitatis cum negatione viſus: ergo in lapide datur carentia carentiæ. Reſpondeo: Carentia identitatis cum negatione viſus eſt ipſa entitas poſitiva lapidis diſtincta ab ente negativo, ſicque non eſt carentia in re, ſed in voce.

1335 Objicies 3. Ubi deeſt carentia, adeſt talis carentiæ carentia; at in homine deeſt carentia rationalis: ergo in homine datur carentia talis carentiæ. Reſpondeo diſting. maj. Adeſt talis carentiæ carentia, quæ ſit in re carentia; nego: Quæ ſit in re forma poſitiva; concedo maj. cum min. & diſting. conſequens eodem modo. Itaque forma in homine excludens

caren-

carentiam rationalis eſt ipſum rationale; quia carentia excluditur per formam,qua privat. Carentia igitur rationalis excluditur per rationale, non per aliam carentiã. Dices: Non eſſe brutum eſt negatio in re: ergo non eſſe carentiam rationalis erit carentia in re. Nego conſeq. & paritatem: Quia brutum eſt res poſitiva, ſubindeque non eſſe brutum erit pura negatio. At carentia rationalis eſt negatio, unde carentia talis carentię in re erit ipſa rationalitas poſitiva licèt nomine carentiæ explicetur.

1336 Objicies 4. Cæcitas futura antequam exiſtat, dicit neceſſariò carentiam cæcitatis exiſtentis; at cæcitas exiſtens eſt carentia viſus: ergo cæcitas futura dicit carentiam carentiæ. Major patet: Quia futuritio dicit carentiam rei futuræ. Pro ſolutione adverte 1. Quemadmodum longè differunt eſſe, & non eſſe, ita eſt longa diverſitas inter futuritiones ad eſſe, & non eſſe terminatas. Etenim futuritio terminata ad eſſe dicit de præſenti non eſſe; futuritio verò terminata ad non eſſe dicit de preſenti eſſe actuale, quia ſupponit exiſtentiam, ſicut vita ad mortem præſupponitur. Adverte 2. Licèt omnis futuritio dicat carentiam ſui termini, hæc tamen carentia diverſimodè ſe habet in futuris: Si enim exiſtentia ſit futura, carentia per futuritionem importata eſt vera carentia in re. Si verò carentia exiſtentiæ ſit futura,in eo tunc carentia per futuritionem importata in re eſt quid poſitivum, licèt nomine carentiæ ex-

plicetur. Et ita ſe habet futuritio cæcitatis; quia terminatur ad carentiam viſus de futuro, & de præſenti dicit viſus exiſtentiam: Hinc ad objectionem.

1337 Reſpondeo diſting. maj. Cæcitas futura dicit carentiam cæcitatis, quæ ſit carentia in re nego: Quæ ſit in re forma poſitiva: concedo majorem. Ad cujus probationem diſting. maj. Quod non eſt actus dicit carentiã actus, ſi actus qui dicitur futurus, ſit ens reale poſitivum; concedo: Si ſit ens reale negativum; ſubdiſtinguo: Dicit carentiam, quæ in re eſt forma poſitiva; concedo: Quæ in re eſt vera carentia; nego. Solutio conſtat ex dictis. Dices: Futuritio cæcitatis eſt ab æterno; at ab æterno nulla creatura poſitivè exiſtit: ergo futuritio cæcitatis non dicit ens poſitivè exiſtens de præſenti. Reſpondeo diſting. min. Ab æterno nulla creatura poſitivè exiſtit in ſcipſa; concedo: In pignore decreti; nego. Non enim potuit cæcitatis futuritio abſolutè decerni, quin ſupponatur decreta, aut ſimul decernatur exiſtentia viſus. Replicabis: Soluit decerni à Deo futuritio cæcitatis perpetuæ, & à nativitate. Reſpondeo: Futuritio cæcitatis in hoc caſu diceret carentiam cæcitatis, ſecundùm quod cæcitas dicit in obliquo, nimirum exiſtentiam ſubjecti, in quo eſt privatio viſus.

1338 Sed contra: Futuritio dicit carentiam exiſtentiæ; at poſſibilia in ſigno ante decretum dicunt carentiam futuritionis: ergo poſſibilia in ſigno ante decretum

tum dicunt carentiam futuritionis: ergo poſſibilia in ſigno ante decretum dicunt carentiam carentiæ. Reſpondeo: Argumentum hoc nihil probat ex vi formę: Inſtatur enim ſic. Brutum dicit carentiam rationalis; at homo dicit carentiam bruti: ergo homo dicit carentiam rationalis. In forma diſting. maj. Futuritio dicit carentiam exiſtentię, & nihil amplius; nego: Carentiam exiſtentiæ, & ordinationem poſitivam ad exiſtendum ex vi decreti; concedo maj. & diſting. min. Poſſibilia in ſigno ante decretum dicunt carentiam futuritionis, quatenùs futuritio dicit carentiam exiſtentiæ; nego: Quatenus futuritio dicit poſitivam ordinationem ad exiſtendum; concedo min. & nego conſequentiam.

1339 Objicies 5. Difficulter: Cæcitas Petri dicit carentiam cæcitatis Pauli in eodem ſubjecto: ergo dicit carentiam carentiæ. Conſequentia patet. Antecedens declaratur: Quia carentia viſus, quæ eſt in Petro, diverſa eſt à carentia viſus, quæ eſt in Paulo: Sicut viſus Petri realiter diſtinguitur à viſu Pauli. Reſpondebis diſting. antec. Cæcitas Petri dicit carentiam cæcitatis Pauli, prout hęc dicit præcisè carentiam viſus; nego: Prout dicit entitatem poſitivam Pauli in qua eſt talis carentia; concedo. Sed contra: Cæcitas Petri dicit carentiam cæcitatis Pauli, prout cæcitas Pauli carentia eſt: ergo nulla eſt ſolutio. Antecedens prob. Cæcitas Petri, & cęcitas Pauli ſunt duæ carentiæ realiter diſtinctæ, in diverſo exi-

ſtentes ſubjecto, ita ut carentia viſus quæ eſt in Paulo, nullatenus ſit in Petro: ergo in Petro datur carentia hujus carentiæ.

1340 Reſpondeo: in Petro cæco non eſt carentia cæcitatis Pauli, ſed potius carentia viſus. Quod ſic oſtendo: Carentia cæcitatis Pauli, in noſtra ſententia, eſt forma removens Pauli cecitatem; at in Petro non eſt forma removens cæcitatem Pauli, cum non ſit viſus ipſius Pauli: ergo in Petro non eſt carentia cæcitatis Pauli. Secundò, & urgentiùs: In Petro eſt carentia viſus Pauli: ergo in Petro non poteſt ſimul eſſe carentia cæcitatis Pauli. Cōſequentia eſt evidens: Quia nō ſunt minus incompoſſibiles, & inter ſe repugnātes carentia viſus, & carentia cæcitatis, quam viſus, & cæcitas. Antecedens prob. Quando in Paulo erat viſus, in Petro erat carentia talis viſus; at hæc carentia in Petro exiſtens non tollitur per cæcitatem Pauli, ſed potius roboratur: ergo in Petro eſt carentia viſus Pauli. Major patet: Quia viſus Pauli non erat in Petro: Subindeque in Petro erat carentia viſus in Paulo exiſtentis. Min. etiam patet: Quia carentia viſus in Paulo exiſtentis ſolùm poteſt auferri per poſitionem viſus in Paulo exiſtentis, non per hujus ablationem. Maneat ergo ut certum in Petro cæco non eſſe carentiam cæcitatis Pauli, ſed potius carentiam, aut negationem viſus, ad quem eſt in Paulo aptitudo. Unde antecedens in objectione poſitum eſt falſum, & negandum abſolute.

1341 Sed contra ſolutionem inſurges:

Ex

Ex illa enim ſequitur in Petro exiſtere cæcitatem Pauli; at hoc eſt falſum: ergo. Sequela prob: Carentia viſus Pauli eſt cæcitas Pauli; at in Petro eſt carentia viſus Pauli: ergo in Petro eſt cæcitas Pauli. Reſpondeo negando ſequelam. Ad cujus probationem diſting. maj. Carentia viſus Pauli eſt cæcitas Pauli: Si ſit in ſubjecto capaci habendi cæcitatem Pauli; concedo: Si ſit in ſubjecto incapaci; nego maj. & diſting. min: In Petro eſt carentia viſus Pauli, tamquam in ſubjecto capaci ſit in eo viſus Pauli; nego: Tamquam in ſubjecto incapaci; concedo minorem, & nego conſequentiam: Quia cæcitas eſt privatio viſus: Carentia autem viſus Pauli in Petro non eſt privatio, ſed negatio.

1342 Agunt aliqui in Metaphyſica de Deo uno, ſingula ejus attributa ex creaturis naturaliter demoſtrabilia percurrentes. Alii queſtiunculas de Angelis tranſnaturalibus immiſcent. Nos licèt de Deo, & Angelis nonnulla in hoc tractatu obiter tetigerimus; illa conſultò omittimus, de quibus in Theologia, faventibus ſuperis, ex profeſſo agemus. Et hec ſatis de Metaphyſica, in qua quidquid ſcripſimus ad Dei O.M. gloriam, nec non Deipare Virginis, Deique Parentis Joſeph honorem tota mente conſecramus.

F I N I S.

INDEX

Rerum præcipuarum, quæ in hoc tertio libro continentur.

Numerus Marginalem ſignificat.

A

Abſtractio.

ABſtractio entis duplex: Negativa, & poſitiva à n.351. jure inter utramque diſtinguit D. R. à n.352. Aperit viam. hæc diviſio ad plura explicanda. à n. 351. Vide *Præciſio*.

Accidens.

Generatio ſubſtantialis eſt accidens phyſicum n.1074. Duo accidentia relativa adæquata non poſſunt eſſe in eodem. ſubjecto n.968. Accidens naturale poteſt reſultare ex applicatione rei artefactæ n.1171. Accidens indiviſibile educi poteſt ex ſubjecto diviſibili n.793. Dividitur in entitativum, & modale n.677. Entitativum non conſtituitur per inhærentiam actualem. n.680. Nec per dependentiam formalem. n.681. Conſtituitur per inhærentiam aptitudinalem, quæ eſt dependentia radicalis. n.682. In ſententia D. R. habet propriam exiſtentiam interminatam n.693. Et in rei veritate n.700. Habet propriam exiſtentiam metaphyſicè terminatam n. 695.

Non

Non habet phyſicè terminatam n. 704. Eorum exiſtentia terminatur per formam ſubſtantialem . n.705. Accidentia communia inter duas tranſmutationes ſunt in ſubjecto entitativè, at non informativè. 699. Accidens completum, non conſtituitur, per actum inhærendi n.687. Quid ergo eſt? n.711. Accidens non eſt univocũ ad novẽ genera. n.712. Eſt analogum tranſcendentiæ. n.713. Non verò attributionis. n.712. Vide *inhærentia*. Accidens modale conſtituitur per inhærentiam actualem. n.683. Accidentia phyſica non diſtingui à ſubſtantia quis primò aſſeveraverit. n.614 Diſplicuit hæc opinio Philoſophorum, Principi. Ibidem. Placuit Vuitclefo. n.615. & Carteſio. n.515. Thomæ Vualdenſis judicium de ea opinione. n.620. Cenſura Divi Anſelmi in ejus patronos. n.674. Dantur accidentia phyſica realiter diſtincta ab omni ſubſtantia. n.622. Poſſunt divelli à ſubjecto, cui inſunt. n.650. Eorum diſtinctio à ſubſtantia probatur primò à poſteriori ex mirabili Eucariſtiæ Sacramento. n.622. Secundò ex aliis Fidei decretis. n.654. Tertiò ex Patribus. n.658. Quartò ratione. n.663.

Accidentia Euchariſtica Sunt ea ipſiſſima, quæ ante conſecrationem inhærebant propriis panis, & vini ſubſtantiis. n.605. Probatur hoc ex Conciliis. n.606. Ex unanimi SS. Patrum ſenſu. n.607. Non ſunt puræ apparentiæ, aut impreſſiones intentionales. n.623. Non ſunt corpuſ-

cula

cula intra poros panis, & vini contenta n.637. Si eſſent indiſtincta à propriis eorum ſubſtantiis, ſeparari ab eiſdem nullatenus poſſent. n.648. Cur extra ſubſtantiam poſſint nutritioni deſervire, non verò poſſint impenetrabiliter extendi ſine quantitate n.744. Vide *Species Sacramentales*, & Verbo *Euchariſtia.*

Actio.

Actio prædicamentalis quid ſit? à n.1066. Conſtituitur per reſpectum *à quo alius.* n.1063. Eſt via ad terminum. n.1068. Recta ejus definitio n.1069. Quotuplex ſit? n.1070. Ejus diviſio in ſubſtantialem, & accidentalem n.1073. Generatio ſubſtantialis eſt accidens phyſicum. n.1074 Actio univocè dicitur de ſubſtantiali, & accidentali. n.1075. Actio immanens ſpectat ad hoc genus. n.1081. Eſt finis agentis. n.1083. Actio tranſiens recipitur in paſſo. n.1085. Actio creata nunc de facto diſtinguitur realiter ab agente, ſubjecto, & termino. n.1091. Actio omnis creata ex genere ſuo eſt formaliter ſucceſſiva. n.1093. Non eſt ratio fundandi relationem ſecundi generis. n.874. Eſt nobilior Paſſione. n. 1112. Ejus ratio formalis poteſt depurari ab omni imperfectione, & Deo attribui. n.470. Vide *Paſſio. Creatio. Eductio.*

Actus, & Potentia totales.

Actus, & Potentia totalis quid ſint? n. 191. Sunt idem genere, ſpecie, & numero; & ſolùm diſtinguntur in gradu eſſendi. Ibidem.

ÆEqui-

AEquivoca.

Æquivoca quid ſint? n. 104. Poſſunt definiri. n. 105. & dividi. n. 106. Præter æquivoca à caſu & à conſilio dantur æquivoca *cum natura*, & quæ ſint? à n. 107.

AEternitas.

Quid ſit? n. 1157. Non eſt res prædicamenti *quando* à num. 1166.

AEvum.

Eſt duratio includens formaliter prius, & poſterius abſque ſucceſſione. n. 1158. Diſtinguitur ab Æternitate n. 1165.

Analoga.

Quid ſint? n. 109. Tres ſunt ſpecies analogiæ, attributio, proportio, & proportionalitas. n. 110. *Attributio* explicatur. n. 112. Ratio per attributionem ſignificata poteſt omnibus convenire intrinſecè, dummodo uni conveniat per eſſentialem dependentiam ab alio. n. 114. *Proportio* explicatur. n. 118. Ejus diviſio in propriam, & impropriam. n. 119. *Proportionalitas* expenditur. n. 121. Diſtinguitu ab univocatione, licèt reperiatur inter univoca. n. 122. Poſſunt fieri à conceptu ex univocis analoga. n. 123. Singulę analogorum ſpecies inter ſe comparatæ expenduntur. n. 126. Datur analogia tranſcendentiæ. n. 132. Pertinet ad Attributionem. n. 135.

Angelus.

Eorum numerus ſecundùm rationem pertinet ad genus quantitatis diſcretæ. n. 476. Duratio Angelica includit prius, & poſterius ſine ſucceſſione. n. 1158. Eſſentia, & exiſtentia Angeli diſtinguntur

tur realiter gradualiter n.213. Se habent tamquam actus, & potentia totales. n.215. Natura Angelica eſt realiter compoſita ex multiplici gradu eſſendi. n.213. An detur in creatione Angeli aliquid gerens vices ſubjecti circa quod. 209. Fuit productus ex nihilo. Ibidem.

Appareo. Apparitio.

Appareo Verbum rei veritatem, non ſolàm apparentiam ſimilitudinis interdum ſignificat. à n.634.

Apparitio, qua nautæ v.g. videntur montes moveri, eſt actus elicitus ab imaginativa, non à viſu, & quomodo. n.1266.

B

Bonitas. Bonum.

Bonitas tranſcendentalis expenditur n. 309. Coincidit cum perfectione. Ibidem. Plures ejus ſpecies, & diviſiones. n.310. Bonitas entitativa conſiſtit in perfectione intrinſeca rei. n.314. Appetibilitas eſt propria ejus paſſio, non conſtitutivum. n.315.

Bonitas eſt perfectio abſoluta, undè non ſtat in relatione ad appetitum. n.316. Dicit ſecundariò triplicem reſpectum: Perfectivi ad perfectibile: Convenientis ad ſubjectum: Appetibilis ad appetitum. n.319. Quo ordine hi reſpectus conveniant Bonitati. n.320. Bonitas entitativa eſt vera paſſio entis. n.325. Diſtinguitur ab illo aliqualiter. n.328. Convertitur cum ente. n.329.

C

C

Carentia.

Dantur carentiæ à parte rei. 1307. Diſtinguntur realiter ab omni ente poſitivo. n.1309. Carentia, & forma opponuntur contradictoriè. n.1322. Non datur carētia carētię.n1330.Carentia cæcitatis in vidente eſt forma poſitiva.n.1331.Solvitur difficilis objectio. n.1339. Vide *Privatio. Negatio.*

Carteſius, & Aſſeclæ.

Carteſius Parmenidis ſententiā oblivioni traditam ſuſcitare conatur. n.598. Refellitur ejus opinio de accidentibus. n. 622. Eſt parum tuta. n.617. Duo ejus pronuntiata expenduntur. n.619. Carteſiani in quo ab Vuitclefo diſcrepent. n.617. Carteſii opera à Sacra Cardinalium Congregatione proſcripta. n.631. Ludovicus XIV. Galliarum Rex Chriſtianiſſimus ſolemni edicto vetuit, ne quis deinceps Carteſianam doceret Philoſophiam. Ibidem.

Character.

Pertinet ad primam ſpeciem qualitatis. n. 1036. Quæ ſint accidentia *characterizata*. Vide Authorem in 3. d.33. q.1. art.6. §.2. ad 5.

Continere. Continentia.

Continentia in tertio explicatur peculiariter.n.12. Dividitur primò in actualem, & potentialem. Actualis ſubdividitur in formalem, & virtualem. n.16. Utraque

que explicatur. n.12. continentia virtualis non coincidit cum potentiali, licèt ſoleant confundi. n.15. Virtualis ſubdividitur in purè virtualem, & virtualem gradualem. n.12. Pro continentia virtuali graduali tria obſervantur. n.13. Quomodo ſpecies oppoſitæ, & impermixtæ in tertio valeant contineri. ibidem. Vide *Sapientia*.

Contraria.

Quæ ſint? n.1186. Conveniunt tripliciter: In genere, in ſubjecto, & in medio. n. 1191. In quo à contradictoriis diſcrepent? Ibidem. Vide *Oppoſitio contraria*.

Converſio.

Quid ſit? n.613. Converſio Euchariſtica Vide Verbo. *Euchariſtia*.

Corpus.

Trina Corporis dimenſio. n.748. Eſt vera ſpecies quantitatis. n.750 Ex ſuo genere habet partes ſubſtantialiter diſtinctas. n.540.

Creatio.

Eſt accidens realiter diſtinctum à termino creato. n.1071. Synopſis Bacconicæ ſententiæ de creatione. n.1071. An detur in creatione Angeli aliquid vices gerens ſubjecti. à n.209.

D

Denominatio extrinſeca.

Duplex: Una à forma tendente realiter in ſubjectum; Ut *cognitum*. Altera à forma non tendente realiter in ſubjectum: Ut

Ut *dextrum* in columna à manu animalis. Prima eſt ens realiter exiſtens. n. 1227. Secunda eſt ens rationis. à n.1229.

Deus.

Non eſt objectum per ſe primum metaphyſicæ. n.68. Veritas entitativa Deitatis in quo ſtet. n.305. In Deo eſt compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia. n.447. Eſt in genere ſubſtantiæ ſecundùm rem, & rationem ſimul. n.455. Ita dicitur eſſe in genere, ut ſit extra genus. n.457. Eſt in genere relationis. n.462. Eſt in genere actionis, & paſſionis. n.470. Numerus divinarum perſonarum pertinet ad genus quantitatis diſcretæ ſecundùm rationem. n.476. Rationes formales horum generum debent Deo attribui defæcatæ ab omni imperfectione, & accidentalitate. n.445. Attributa divina an ſint à nobis pro hoc ſtatu conceptibilia ad modum qualitatis. n.482. Rationes formales prædicamentorum *ubi*, *ſitus*, *quando*, *habitus* Deo repugnant. n.485. Probabile eſt in ſententia D.R. rationes formales generis ſubſtantiæ, relationis, actionis, & paſſionis univocè dici de Deo, & creatura univocatione logicali, & diminuta. n.488. Probabilius eſt oppſitum. n. 491. Panditur via ad conciliandam aliqualiter utramque opinionem. à n.496.

Differentia.

Debet excludere, & excludi formaliter à prædicato univoco. n.88. Differentiæ entis diſiunctivæ, ut *finitum*, & *infinitum*, non ſunt veræ ejus paſſiones. n.225. Congru-

gruentius vocantur diviſiones, aut coarctationes entis. Ibidem. Ultimæ differentiæ includunt ens formaliter. n.331. Excluduntur formaliter ab illo. n.360. Addunt ex parte objecti aliquid infra ens. n.342. Ens habet unum conceptum objectivè præciſum ab omni differentia. n.360. Differentiæ entis non preſcindunt ab illo objectivè. n.369. Vide *Ens. Præciſio*.

Diſpoſitio.

Quid ſit? vide *Qualitas.*

Diſtinctio.

Diſtinctio, & carentia ſunt aliud, & aliud. n.1334. Diſtinctio eſt triplex: Eſſentialis: Eſſentiarum: Et ſecundùm gradus eſſendi ejuſdem numero eſſentiæ. Prima eſt ſpecifica: Secunda numerica: Tertia gradualis. nu. 180. Diſtinctio numerica, & individualis non ſumitur à materia prima à nu. 267. Cur hoc non obſtante dicatur diſtinctio materialis. n. 276.

Diſtinctio gradualis expenditur. n. 179. Datur inter diverſos gradus eſſendi, in quos transfertur eadem numero eſſentia. n.180. Eſt vera diſtinctio realis actualis, ſed minor numerica n.181. Non coincidit cum diſtinctione modali. n. 183. Gradus eſſendi ſuper eſſentiam invariatam fluentes ſunt quatuor. n. 185. Exiſtentia diſtinguitur realiter gradualiter ab eſſentia. n. 190. Subſiſtentia diſtinguitur realiter gradualiter à natura ſubſtantiali. n. 581. Gradus eſſendi non addit rem ſupra aſſentiam.

n. 188. Gradus exiſtendi addit perfectionem ſupra eſſentiam. Gradus verò ſubſiſtendi ſupra eſſentiam exiſtentem perfectionem non addit. n. 187.

Duratio.

Quid ſit? n. 1148. Eſt accidens modale realiter diſtinctum in creatiſà ſe durante n. 1151. vide *Quando*.

E

Effectus.

An, & quomodo poſſit eſſe perfectior cauſa. n. 28.

Ens.

Ens in tota latitudine quid ſit? n. 136. Ens reale Phyſicum quotuplex ſit n. 140. Tranſcendit ultimas differentias n. 331. Entis coarctatio fit per conceptus ei ſuper additos objectivè, non per majorem explicationem dumtaxat n. 342. Entis poſſibilitas, eſſentia, & exiſtentia. Vide *Poſſiblitas eſſentia. Exiſtentia.* Ens completum quid ſit? n. 710. Non eſt univocum ad omnia entia completa. n. 404. Entis præciſio duplex. Vide *Præciſio*.

Entis paſſiones veræ; *Unum, Verum Bonum.* n. 218. Inter ſe, & ab illo diſtinguntur ex natura rei in eſſe objicibili. n. 219. Ratio entis illas tranſcendit. n. 223. Ejus differentiæ. Vide *Differentia*. De ſingulis paſſionibus. Vide *Unitas, Veritas, Bonitas*.

Ens Nominale.

Ens verum dividitur in nominale, & entita

titativum. n. 137. Ens nominale eſt diminutum, neceſſariò tamen admittendum. n. 138. Eſt fundamentum veritatis nominalis neceſſariò admittendæ. ibid. Extenditur ad carentias, & fictitia. n. 139. vide *in Megalogica* nu. 394. Ens negativum. Vide *Carentia*. *Privatio*. *Negatio*.

Ens rationis.

Admittitur. n. 1203. Noſcitur per ſpeciem entis realis. n. 1206. Poteſt eſſe inconceptibile ſignatè, & concipi ab intellectu exercitè. n. 1207. Non datur ens rationis *ut quod* diſtinctum realiter à cognitione *ut quo* n. 1210. Diſtinguitur formaliter à cognitione. n. 1215. Non conſtituitur per repugnantiam eſſendi à parte rei. n. 1220. Non eſt denominatio extrinſeca à cognitione. n. 1226. Quæ denominatio extinſeca ſit ens rationis. n. 1227. Diſplicet ejus communis definitio. 1234. Congruentior aſſignatur. n. 1235. Poſſibilitas entis rationis eſt ens rationis poſſibile. n. 1237. Non exiſtit per exiſtentiam ſui fundamenti n. 1238. Nec per exiſtentiam entitativam cognitionis. n. 1241. Ejus exiſtentia eſt ens rationis. 1242. Non poteſt concipi ut purè poſſibile abſolutè. n. 1243. Extrema propoſitionſi *Homo eſt lapis* non ſunt conficta, ſed realiter exiſtentia à n. 1246. Identitas objectiva inter illa extrema eſt realis ſignatè à n. 1256. Sed non exercitè. n. 1258. Cauſalitas entis rationis cognitio. n. 1262. Exprimi objectivè non poteſt à ſenſibus externis. n. 1263. Exprimitur, at-

atque formatur ab internis, n.1270. Fit per triplicem intellectus operationem. n. 1276. Poteſt exprimi objectivè per actum verum. n.1278. Fit per omnem actum falſum. n.1279. Noſcitur à Deo reſultativè. n.1282. Exprimitur objectivè, ac efformatur à divino intellectu. n.1285. Noſcitur à Deo extra actus noſtros.n.1283. Exprimitur à Deo per actũ veriſſimum. 1290. Non poteſt fieri à voluntate creata. n.1294. Solvitur difficilis objectio. n.1296. Variæ entis rationis diviſiones. n.1300.

Eſſentia.

Eſſentia, & exiſtentia, ſe habent tamquam actus, & potentia totales. n.191. Quomodo inter ſe diſtinguantur.n.190. vide *Exiſtentia.* Non eſt potentia ſubjectiva, ut recipiat actum eſſendi, ſed potentia objectiva ad eſſe. n.198. & n. 204. Intelligi non poteſt exiſtens antequam producta. n.201.

Exiſtentia.

Quid ſit? n.169. Non eſt accidens phyſiſicum in eſſentia receptum. n.171.Non ſtat in relativo. n.172. Non eſt entitas ſuperaddita eſſentiæ n.173. Non eſt accidens Prædicabile &c. n.174. Non eſt accidens modale. n.176. Eſſentia actualis diſtinguitur gradualiter à poſſibili. n.190. Exiſtentia formæ eductæ ex potentia ſubjectiva diſtinguitur gradualiter ab eſſentia actuali. n.191. Eſſentia, & exiſtentia ſe habent tamquam actus, & potentia totales. n.191. Accidens habet propriam exiſtentiam. n.693.

Eucha-

Eucharistia.

Eſt ſcutum Fidei. n.598. ſumitur contra Carteſium. n.622. Stare non poteſt in ſigno dumtaxat apparente. n.627. Pronomen *Hoc* in conſecratione prolatum quid ſignificet. n.613. & 642. Quæ propoſitiones ſint de fide, aut ex fide tenendę circa venerabile Euchariſtiæ Sacramentum. 599. De fide eſt ſubſtantias panis, & vini non remanere in hoc Sacramento. Ibidem. De fide eſt accidentia panis, & vini remanere ſine ſubjecto in Euchariſtia. n.601. Vide *Accidentia Euchariſtica*. Verbo *Species Sacramentales*.

F

Figura.

Figura qualificativa quid ſit? 1045. Non ſuſcipit magis, & minus. 1056. Figura ſitualis in quo diſtinguatur à figura quantitativa. n.1145.

Filius.

Eadem relatione reſpicit Patrem, & Matrem. n.881.

Forma.

Formæ materiales præcontinentur in potentia materiæ ſecundùm eſſe eſſentiæ. n.919. Forma ſubſtantialis terminat quantitatem. n.1007. *Forma* ad quartam ſpeciem pertinens quid ſit. n.1045.

G

Genus.

Compoſitio ex genere, & differentia Deo non repugnat. n.447. Ad genus generaliſſimum non requiritur univocatio naturalis, & ſtricta. nu. 93. Genus non ſumitur à materia prima. n.273.

Generatio.

Generationis ſubjectum compoſitum potentiale. n.924. Generatio ſubſtantialis creata eſt accidens phyſicum. n.1074.

H

Habere.

Habere ſumitur primò prædicamentaliter pro *Habitu* decimo prædicamento. Vide *Habitus*. Secundò poſt prædicamentaliter pro *Habentia*. Dicitur autem ſeptimodè. n.1199.

Habitus.

Multipliciter dicitur. nu. 1167. Habitus prædicamentum non eſt denominatio extrinſeca à veſte. n.1169. Non ſtat in corpore connotante veſtes, neque in relatione propinquitatis inter utrumque. ibidem. Eſt accidens modale ex adjacentia veſtium ad corpus humanum reſultans, eique inhærens. n.1170. Cur *habitionis* modus ex ſolo corpore humano reſultet? n.1172. Non recipitur in veſte, ſed in corpore. à n. 1174. Ejus divi-

viſio, & proprietates nu. 1176. *Habitus* ad primam ſpeciem qualitatis pertinens. Vide *Qualitas*.

I

Impenetrabilitas.

Non eſt effectus primarius quantitatis. n.723. Quid ſint impenetratio, & impenetrabilitas. n.733.

Individuationis principium.

De eo. n.255. Dividitur in formale, & radicale. num.257. Radicale, de quo eſt quæſtio, non ſumitur à tota rei entitate. n.259. Non ab *Hecceitate*. n.262. Non à quantitate. n.264. Non à materia prima quantitate affecta & ſigillata. n. 267. Sumitur radicaliter à forma ſubſtantiali. n.279. Quàm ſit probabilis hæc opinio. n.286.

Inhærentia.

Duplex. n.679. Quæ inhærentia ſit de accidentis conſtitutivo. n.680. Quomodo diſtinguatur ab accidente entitativo. n.688. Non eſt de conſtitutivo accidentis completi. n.687.

Intellectio.

Eſt actio de prædicamento actionis. nu. 1081. Omnis intellectio creata eſt formaliter ſucceſſiva. n.1093.

L

Linea.

Eſt vera ſpecies quantitatis continuæ. à n.750.

Li-

Linea entitativa, & metaphyſica valdè differt à formalizali, & logica. n. 98. Sæpè quæ differunt metaphyſicè, conveniunt logicè. ibidem.

Locus.

Eſt ſpecies quantitatis. n. 757. Species indiſtincta à ſuperficie, n. 756. Præſentia localis. Vide *Ubi*.

M

Materia prima.

Non refertur prædicamentaliter ad formam. n. 883. Refertur prædicamentaliter ad agens. n. 884. Diſtinguitur realiter à quantitate. n. 741. Non collocatur directè in prædicamento. n. 438. Signata quantitate non eſt principium individuationis. nu. 267. An ſit principium multiplicationis generabilium. à n. 274. Materiæ ſublunares quomodo inter ſe diſtinguantur. n. 287.

Medium.

Duplex: Proprium, & extraneum. n. 1187. Inter contraria datur medium. nu. 1191. Inter privativa datur. nu. 1192. Inter contradictoria non datur. ibidem.

Menſura.

Quid ſit? n. 230. Debet eſſe indiviſibilis. n. 231. Unitas eſt menſura prima numerorum, indiviſibile magnitudinum. n. 232. Ratio formalis menſuræ ſtat in poſitivo. nu. 233. Dicit de formali *ſimplicem naturam*. n. 234. Dicit ſecundariò in diviſionem. n. 235.

Metaphyſica.

Eſt Theologia naturalis. nu. 1. Eſt virtus mentis. n. 3. Eſt intelligentia. nu. 4. Eſt ſcientia eminenter, non formaliter. n. 6. Eſt evidentior aliis ſcientiis naturalibus. n. 7. Eſt ſcientia nobiliſſima. nu. 9. Eſt ſpeculativa. 10. Eſt ſapientia rigorosè. n. 21. Minimus gradus habitus per Metaphyſicam demonſtrationem comparati eſt vera Sapientia. n. 25. Eſt perfectior habitu principiorum. nu. 26. Eſt unus habitus formaliter. n. 31. Etiam ut habitus explicans. n. 36. Eſt unus numero habitus ex diverſis gradibus compoſitus. n. 34.

Metaphyſicæ objectum per ſe primum ens ſub communiſſima ratione. nu. 58. Ens reale comparatum ad decem prædicamenta eſt objectum per ſe ſecundum metaphyſicæ. n. 70. Entia per accidens, fictitia, & carentiæ ſunt ejus objectum per accidens. n. 75. Aggregatum ex ratione entis communiſſima, & ex omni inferiore eam participante eſt objectum aggregans. n. 80. Ens ut ens objectum attributionis metaphyſicæ. nu. 84. Subſtantia eſt objectum attributionis inadæquatum: Principalius tamen inter objecta attributa. nu. 85. Principia Metaphyſicæ. Vide *Principium primum*.

Motus.

Quid ſit? n. 1061. Cum actione, & paſſione comparatur. n. 1065. Eſt ſimul actio, & paſſio: Non è converſo. n. 1062. Ad relationem non datur per ſe motus. nu. 844. Eſt vera ſpecies quantitatis. n. 860.

eſt

eſt ſpecies quantitatis continuæ . n.825.

N

Negatio.

Duplex. n.1316. Negatio, & privatio ejuſdem formæ ſpecie non differunt. n. 1324. An poſſit in privationem tranſire. Ibidem. Vide *Privatio, Carentia.*

Nihil.

Dupliciter ſumitur. n.208. An, & quomodo lo *nihil* ſit de eſſentia creaturæ. n.210. De veritate diminuta propoſitionis *nihil eſt nihil*. n.138.

Numerus.

De eo. n.761. Dividitur in avulſum, & concretum: Vel in numerantem, & numeratum. n.762. Eſt ens reale. 767. Eſt ens per ſe. n.765. Eſt vera ſpecies quantitatis. n.766. Ejus forma non eſt unitas vaga. n.773. Nec prima vnitas. n. 774. Nec diſtantia à prima vnitate. n. 775. Neque ultima unitas. 777. Neque unitas aggregationis. nu. 776. Ejus forma ex Philoſopho eſt *ſemeleitas*. Explicatur n.782. Eſt forma diſtincta à rebus numeratis. n.790. Licèt de materiali ſit accidens diſcretum, de formali eſt ſimplex, ſtanſque in indivibili. nu.792. Licet reſultet ex ſubjecto diviſibili. n.793. Numerus prædicamentalis ſecundùm rem reſultat ex diviſione continui. n. 796. Numerus ſecundùm rationem ex tali diviſione non reſultat. ibidem. Ratio formalis quantitatis diſcretæ remo-

ta omni imperfectione poteſt in Deo inveniri. n.476.

O

Objectum.
Objectum ſcientiæ, & potentiæ eſt quadruplex: Per ſe primum. Per ſe ſecundum. Per accidens. Et Aggregans. nu. 55.

Oppoſitio.
Eſt repugnantia duorum inter ſe n.1184. Dividitur in poſitivam, & carentialem. Poſitiva ſubdividitur in abſolutam, & relativam. Carentialis in privativam, & negativam. n.1185.
Oppoſitio contraria eſt duplex, mediata, & immediata. n.1187. Oppoſitio relativa explicatur. à n.1193. Oppoſitio privativa eſt inter formam, & carentiam in ſubjecto capace. 1188. In quo diſtinguatur à contraria à n.1189. Oppoſitio negativa, ſeu contradictoria eſt inter formam, & carentiam. n.1191. Extrema contradictionis differunt genere, ſubjecto, & medio; ideo in nullo conveniunt. à n.1191. Extrema contrarietatis in his omnibus poſſunt convenire. Ibidem. Inter privativa datur medium, non inter contradictoria. 1162.

Oratio.
Metaphyſicè conſiderata quid ſit? n.806. Non eſt ſpecies quantitatis per ſe à nu. 808.

P.

P

Paſſio.

Sextum prædicamentum eſt receptio formæ in ſubjecto. n.1097. Conſtituitur per reſpectum *Qui ab alio*. n.1064. Explicatur hic reſpectus. à n.1063. Paſſionis definitio. n.1099. Ratio formalis hujus generis poteſt ab omni imperfectione ſegregari, & Deo tribui. n.470. Præſcindit à motu, & mutatione. n.1101. Non diſtinguitur realiter ab actione. 1102. Diſtinguitur ab eadem formaliter. nu. 1108. Proprietates Paſſionis. 1110.

Paſſio, quæ eſt tertia ſpecies qualitatis. Vide *Qualitas*.

Paſſionis propriȩ quæ ſint conditiones. n 217. Paſſiones entis. Vide *Ens*.

Phantaſia.

Poteſt efformare ens rationis. 1270. Attingit ſubſtantiam ſub accidentibus. nu. 1271.

Poſſibilitas.

Eſt capacitas ad exiſtendum: & dividitur in phyſicam, & logicam. n.143. Non ſtat in actualitate eſſentiæ Pendente à divino exemplari. n.144. Stat in objectiva terminorum compoſſibilitate. nu. 147. Quatuor ſigna adſtrvuntur in Deo ad eam inveniendam. n.154. Poſſibilitas intrinſeca non eſt denominatio extrinſeca ab omnipotentia Dei. n.155. Realiter diſtinguitur ab illa. n.157. Non eſt purum nihil, ſi ly *nihil* ſumatur ſim-

pliciter pro negatione totius entis. nu. 158. Poſſibilia in ſigno ante divinam cognitionem habent eſſe intelligibile reſultans ex divina eſſentia. n.159. Habent eſſe objectivum, & diminutum in mente Dei. n.160. In divina intelligentia habent eſſe nominale. n.161. Prima poſſibilium inter ſe diſtinctio actualis reſultat ex divina cognitione in tertio ſigno. n.162. Diluuntur objectiones contra prædicta. n.164.

Poſt Prædicamenta.

Sunt quinque: *Oppoſitio. Prioritas. Simultas. Motus. Habere.* n.1183. Vide ſub his verbis.

Potentia operativa.

Eſt formaliter relativa, & non tantùm connotativè. n.880. Fundamentaliter ſumpta eſt res abſoluta de genere Qualitatis. Vide *Qualitas.*

Potentia, & actus totales quid ſint? n.191.

Prædicamentum.

Quid ſit? n.422. Prædicamenta ſunt decem, nec plura. n.424. In unoquoque ſunt duo diſtinguenda: Res prædicamenti, & ratio formalis. n.428. Conditiones ad rem prædicamenti. à n 430. Non requiritur finitudo. n.432. Ratio formalis generis ſupremi præſcindit à finito, & infinito. Ibidem. Materia, & forma phyſicè non collocantur directe in prædicamento. n.438. Partes integrantes homogeneæ collocantur in illo directè. n.436. Abſtractum ſubſtantiale eſt res prædicamenti. n.440. Similiter,

liter, & abſtracta accidentalia. n. 441. Concreta accidentalia non collocantur directè in prædicamento. n 442. An Deus optimus Maximus ſit in genere. Vide *Deus*. & n. 447.

Præciſio.

Dividitur in mutuam, & non mutuam n. 358.

Præciſio entis duplex: Negativa, & poſitiva. n. 351. Jure inter illas diſtinguit D. R. n. 352. Vide *Abſtractio*.

Prima præciſio entis eſt abſtractio ejus negativa, de qua. n. 357. Ens habet unum conceptum objectivè præciſum ab omni differentia. n. 360. Conceptus entis objectivè præciſi ſuorum inferiorum differentias actu non includit adhuc in confuſo. n. 365. Ens habet unum conceptum formalem unitate perfecta. n. 368. Differentiæ præſcindi non poſſunt objectivè ab ente. n. 369. Univocatio, Analogia, & Æquivocatio inveniri non poſſunt in ratione objectivè præciſa, ſed dumtaxat in ratione comparata ad inferiora. n. 376. Ens quà præciſum negativè non eſt univocum, æquivocum, aut analogum formaliter. n. 379. Unitas entis objectivè præciſi eſt major quodammodo vnitate univocationis. n. 380.

Secunda præciſio entis eſt {comparatio entis ad inferiora, de qua. 385. Analoga in ſtatu comparationis non habent unum conceptum ſimpliciter, ſed ſecundùm quid. 387. Ens ut comparatum non habet unum conceptum ſimpliciter. nu.

391. Non eſt univocum ad Deum, & creaturam, ad ſubſtantiam, & accidens. n.398. Eſt analogum ad ſua inferiora.n.400.Ratio entis completi non eſt univoca. n.404. Ens ad Deum, & creaturam eſt analogum attributionis. nu. 406. Et proportionis. n.409. Sed non proportionalitatis. n.410. Ens comparatum ad ſua inferiora ut primò diverſa, & per intellectum ſegregata ab attributione eſt æquivocum à natura. n 417. Non à caſu, aut à conſilio. n.416. Ex analogis poſſunt fieri univoca ab intellectu, & quomodo. n.420.

Principium primum.

Quæ ſint ejus conditiones. n.38. Propoſitio *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe*, eſt principium omnium primum, atque indemonſtrabile. n.39. Non verò propoſitio *ens eſt ens*. n.40. Alia principia Metaphyſicæ expenduntur, & per primum demoſtrantur. n.43. Primum principium tenet in divinis. n.50. Pro ejus applicatione, & uſu in materia Trinitatis ſingularis animadverſio D.R. n.32.

Prioritas.

Sex modi Prioritatis. n.1194. Prioritas realis triplex, temporis, naturæ, & originis: ſingulæ explicantur. n.1195. Prioritas rationis. 1196. Poſterioritatis modi. Ibidem.

Privatio.

Eſt carentia formæ in ſubjecto apto. nu. 1314. Eſt duplex: Una omnino privans. Altera non privans omnino. n.1315.

Pri-

Privationes diſtinguntur per formas, quibus privant. n.1317. Poſſunt intendi, & remitti. n.1319. Reſpectu ejuſdem formæ ſunt plures privationes in diverſis ſubjectis. n.1322. Non verò in eodem. n.1323. Privatio, & negatio ejuſdem formæ ſpecie non differunt. 1324. Privatio poteſt tranſire in negationem. Ibidem. Ad privationem ſufficit capacitas negativa. n.1326. An detur regreſſus à privatione ad habitum. à num. 1189.

Propoſitio.

Quæ propoſitiones ſint tenendæ ex fide circa Venerabile Euchariſtiæ Sacramentum. n.599. Propoſitio *in Euchariſtia manent accidentia panis, & vini ſine ſubjecto*, quomodo ſit accipienda, & reſolvenda. n.603. Propoſitio *impoſſibile eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe* principium omnium primum. n.39. Vide *Principium*. De extremis, & identitate propoſitionis: *Homo eſt lapis*. n.1247. De veritate propoſitionis *nihil eſt nihil*. n.138

Q

Qualitas.

De ea. n 992. Plures ejus definitiones impugnatæ. n.994. Ariſtotelica eſt congrua. n.1001. Qualitatis definitio ex D. R. n.1003. Eſt accidens perfectivum ſubjecti actualis. 1005. Species qualitatis, quæ? n.1010. Diviſio in quatuor

ſpecies eſt adæquata. n.1051. Eſt univoca n.1053.
Prima ſpecies qualitatis *Habitus, & diſpoſitio* non reſpicit per ſe primò actum operandi. n.1013. Per ſe primò reſpicit naturam ut benè, aut malè affectam. n.1015. Habitus, & diſpoſitio entitativè non differunt. n.1020. Character pertinet ad primam ſpeciem qualitatis, à n.1036.
Secunda ſpecies dicitur *Potentia, & impotentia*. n.1023. Entitativè non differunt. n.1033. Impotentia ſumitur poſitivè pro facultate debili. n.1025. Potentia quid ſit? 1026 Pertinet ad hoc genus, quatenus reſpicit naturam qualificabilem. à n.1028. Non prout reſpicit actum operandi. Ibidem. Potentia reſtitiva ad hanc ſpeciem pertinet. à n.1037.
Tertia ſpecies *Paſſio, & patibilis qualitas* explicatur. n.1039. Definitur. n.1040. Differunt ſolùm accidentaliter. n.1041. Utraque eſt actus primus. n.1043.
Quarta ſpecies *Forma, & figura* expenditur. n.1045. Eſt qualitas terminativa ſubſtantiæ extenſæ. n.1047. Figura diſtinguitur modaliter à qualitate. num. 1049. Vide *Figura*. Proprietates qualitatis. n.1054.

Quando.

Eſt duratio rei temporalis, & dicitur tempus intrinſecum. n.1148. Non eſt denominatio extrinſeca à tempore. n.1149. Neque indiſtantia à tempore. n.1150. Neque actio productiva rei in-

tempore Ibidem. Nec coexiſtentia cum tempore. Ibidē. Eſt accidens modale rei duranti affixum ex adiacentia ad tempus. n.1151. Modus durationis reſultat ex phyſica rei entitate poſita conſervatione. n 1155. Non eſt congenitus à natura. ibid. Duratio Angelorum, & rerum permanentium eſt forma permanens. nu.1161. Eſt realiter diviſibilis ſecundùm prius, & poſterius. nu. 1162. Duratio heſterna hodiè manet in Angelo, & denominat durantem ab heri. n.1164.

Quantitas.

Agitur de ea. nu.718. Dividitur in continuam, & diſcretam. n.746. Effectus quātitatis continuæ numerantur. num.719. Quæritur primarius, & non eſt diviſibilitas in partes. n.723. Neque virtus ad extendendum corpus nu. 722. Neque impenetrabilitas. n.723. Neque ratio menſuræ. n.724. Eſt exigentia propriæ extenſionis ſitualis, & impenetrabilis. n.728. In quo ſtet impenetrabilitas. nu. 733. Eſt accidens realiter diſtinctum à ſubſtantia corporea. nu.734. Eſt unica in toto. n.738. Eſt ſubjectum commune accidentium. n.740. Linea ſuperficies, & corpus ſunt veræ, & diſtinctæ ſpecies quantitatis. numer. 750. Locus non eſt ſpecies diſtincta à ſuperficie. num. 758. Tempus vera ſpecies quantitatis. num.798. Item, & motus. n 800. An ſint ſpecies continuæ. nu 805. Oratio non eſt ſpecies quantitatis per ſe. numer. 806. Proprietates quantitatis. 831.

813. Quantitas terminatur per formam ſubſtantialem. nu. 1006. Non eſt radix individuationis. n. 264. Quantitas Euchariſtica. Vide *Accidentia Euchariſtica*
Quantitas diſcreta. Vide *Numerus*. In quo diſtinguatur à continua. n. 768.

R

Relatio.

Eſt prædicamentum reale. n. 818. Etiam ſecundùm eſſe *Ad.* nu 830. Eſt purus ordo unius ad aliud. n. 823. Includit conceptus *in*, & *Ad.* n. 824. Eſſe *in* quatenus pertinet ad rationem formalem hujus generis, præſcindit ab inhærentia, & innitentia. 826. & ſequen. Eſſe *in* eſt prius eſſe *Ad* prioritate ſubſiſtentis conſequentiæ. Relatio eſt ſimul cum utroque. n. 829. Conceptus *Ad* includit implicitè conceptum *in*. n. 828. Variæ relationis diviſiones. nu. 831. Diviſio in prædicamentalem, & tranſcendentalem. n. 833. Prædicamentalis ſubdividitur. nu. 838. Non exigit terminum actu exiſtentem. n. 842. Eſt forma congenita cum fundamento proximo à principio. nu. 851. A quo producatur? 912. Cur dicatur rei advenire ſine mutatione. n. 852. Relatio quoad terminationem pendet ab exiſtentia termini. 854. Ad relationem non datur per ſe motus. n. 844. Denominat fundamentum ante exiſtentiam termini, ſed non adæquatè. nu. 855. Relatio prædicamentalis non conſiſtit in fundamen-

damento, & termino ſimul. nu.892. Eſt accidens phyſicum inhærens fundamento. n.899. Poteſt fundamentum intendi, quin fiat intenſior relatio. n.904. Poteſt relatio intendi, quando fundamentum remittitur. ibid. Eſt accidens modale. n.910. De triplici genere relationis. n.862.

Primum genus relationis fundatur in unitate, & numero. n. 863. Relatio hujus generis ſuper plura prædicamenta fundatur. n. 867. Non ſuper aliam relationem congenericam. n. 868. Fundatur in unitate ſpecifica. n. 866. Fundari poteſt in ſola unitate generica. ibid. Relatio primi generis in unoquoque fundaméto eſt unica ad omnes terminos. n.961. Eadem relatio eſt ſimilitudo, & diſſimilitudo reſpectu diverſorum. n.965.

Secundum genus dicitur relatio modo potentiæ, & fundatur in potentia activa, & paſſiva. n.869. *Generativum, Generans, & Genitor* ſunt eadem numero relatio diverſimodè terminata. n.871. Relatio hujus generis non fundatur in actione, ſed in entitate cauſæ. n.874. Actio eſt conditio, ut relatio denominet agens formaliter relatum. Ibidem. Potentia operativa eſt formaliter relativa, & qnomodo. n.880. Filius eadem relatione reſpicit Patrem, & Matrem. n.881. An relatio hujus generis fundetur in quatuor generibus cauſarum. n. 882. Relatio hujus generis in potentia activa fundata eſt unica ad omnes effectus. 966.

Ter-

Tertium genus dicitur relatio menſuræ. Menſuratum refertur prædicamentaliter ad menſuram. 886. Non item menſura ad menſuratum. n.888. Relatio hujus generis differt ab aliis. n.889. Eſt relatio non mutua. n.890. Menſuræ ad menſuratum eſt relatio realis ſecundi generis modo potentiæ. n.891.

Fundamentum ratio fundandi. Relatio ſpecificatur à fundamento proximo. n.977. Suſcipit in illo magis, & minus. n.985. De ratione fundandi. n.912. Eſt in eodem genere cum relatione fundata. n. 921. Relatio ſecundùm gradum primordialem eſt ratio fundandi ſe ipſam. n. 922. Poteſt fundari in ſubſtantia. n.928. Una ſuper aliam diverſi generis fundadari poteſt. n.934. Fundari non poteſt ſuper congenericam. n.933. Dei ad creaturam eſt relatio realis in potentia, & dominio fundata. n.936. Ordo diverſitatis à creatura verè in Deo exiſtit. n.941.

Terminus relationis. De eo. n.947. Relatio non mutua terminatur ad abſolutum. n.949. Mutua terminatur ad relativum formaliter. n.951. Relatio prædicamentalis non ſpecificatur formaliter à termino. n.975.

Relata. Non omnia dicuntur ſimul eſſe natura. n.858. Habent contrarium. nu. 984. Cur dicantur eſſe ſimul natura, tempore, & cognitione. n.990.

Relationes divinæ ſunt indiſtinctæ à divina ſubſtantia. n.943. Dei ad creaturas eſt relatio realis in dominio, & omnipoten-

potentia fundata . 936. Hæc relatio eſt æterna entitativè , & conterminata in tempore . n.942. Relationes originis an ſint prædicamentales ? n.462.
Relatio tranſcendentalis quid ſit ? n.833. In quo à prędicamentali diſcrepet ? num. 834.
Relatio extrinſecus adveniens , quæ ſit ? n. 1178. Differt à relatione intrinſecus adveniente , ſeu prædicamentali in tribus. n.1179. Sex ultima prædicamenta ſunt accidentia abſoluta. n.1180. Non ſunt denominationes extrinſecę . Sunt relationes tranſcendentales. n.1181. In ſingulis fundatur relatio prædicamentalis . 1182. Cur dicantur relationes extrinſecè advenientes ? n.1179.

S

Sapientia .
Quid ſit. n.11. Continet ſcientiam , & intellectum virtualiter gradualiter , non formaliter . n.17. Solvitur peculiaris objectio . n.23. Vide Verbo *Metaphyſica.* Et Verbo *continere* .
Senſus .
Externi non poſſunt ens rationis objectivè exprimere . n.1263. Poſſunt interni n.1270.
Simplicitas.
Stat in poſitivo . à n.274.
Simultas .
Prioritati , & poſterioritati oppoſita eſt triplex : Temporis , naturæ , & originis . Vide *Prioritas* . Si-

Situs.
Eſt poſitio coordinativa partium in loco. n.1139. Stat in modo realiter ſuperaddito rei ſituatæ. 1141. Diſtinguitur realiter ab ubicatione. n.1142. Et à figura qualitativa. à n.1145. Ejus diviſiones, & proprietates. n.1146.
Species Sacramentales.
Sunt vera accidentia phyſica, non puræ apparentiæ, aut ſpecies dumtaxat intentionales. n.623. Quid nomine *ſpecierum* intelligant Patres, & concilia. n. 625. Cur dicantur *ſigna, & non res*? n.624. Vide *accidentia Eucbariſtica*.
Subjectum.
Unum informationis, & aliud denominationis. n.1085. Unum inhæſionis, aliud adhæſionis. n.678. Subjectum generationis compoſitum potentiale. n.924.
Subſiſtentia.
Agitur de ea. n.562. Malè cum exiſtentia confunditur. n.563. Non ſtat in independentia à ſuppoſito alieno. n.565. Nullum habet effectum formalem, quia ipſa eſt effectus formalis ſecundarius naturæ ſubſtantialis. n.569. Tres ſunt gradus eſſendi in natura ſubſtantiali: *Eſſentia, & exiſtentia, ſubſiſtentia*: Subſiſtentia eſt ultimus gradus perſeitatis in ſubſtantia completa. n.572. Non diſtinguitur modaliter à natura. n.574. Neque entitativè. n.576. Ipſamet natura ſubſtantialis eſt forma in ſe producens effectum formalem ſubſiſtendi. n.527. Subſiſtentia diſtinguitur realiter à na-

à natura ſubſtantiali. n.580. Diſtinguitur gradualiter ſecundùm diverſum gradum eſſendi ejuſdem eſſentiæ. n.581. Eſt actus totalis naturæ ſubſtantialis. n.582. Eſt unica in compoſito naturali, & à forma ſubſtantiali. n.591. Subſiſtentia creata poteſt divinitus alienam naturam terminare. n.592. Natura humana potuit divinitus à Verbo aſſumi retenta propria ſubſiſtentia. n.594. Hac de facto caret. Ibidem.

Subſtantia.

Dicitur à ſubſtando, & ſubſiſtendo n.500. Non conſtituitur per independentiam à ſubjecto. n.503. Neque per ſubſtare accidentibus. n.504. Subſtantia prædicamentalis completa conſtituitur per eſſe ens, cui debetur ſubſiſtentia. num. 506. Ratio formalis hujus generis dicit ſubſtantiam completam, & quomodo. n.215. Dividitur in primam, & ſecundam. n.518. Quid ſint? 519. Diviſio eſt adęquata. n.521. Diviſum metaphyſicè, ſubſtantia pro ut dicit rationem ſubſiſtendi. n.525. Diviſum logicè, ſubſtantia prout ſubeſt notionibus generis, ſpeciei, & individui. n.526. Ratio ſubſtantiæ eſt univoca logicè ad primam, & ſecundam. Secundæ ſunt actu in primis: Primæ in ſecundis poteſtate. num.534. Prima eſt nobilior metaphyſicè: Secunda eſt nobilior logicè. n.535. Subſtantia materialis ex ſe habet partes diſtinctas entitativè. nu.539. Sublata quantitate non eſſet extenſa impenetrabiliter. nu. 546. Poſſet manere extenſa contingenter

ter. ibid. Dividi ab agente corporeo non poſſet. n.547. Ejus proprietates. n. 554. Prima omnium proprietatum ſubſtantiæ completæ eſt ſubſiſtentia. n.560. Relatio prædicamentalis poteſt fundari in ſubſtantia. n.928.

Superficies.

Vera ſpecies quantitatis continuæ. n.750. Quæ ſit ejus extenſio? n.748.

T

Tempus.

Vera ſpecies quantitatis continuæ. n.798. Habet diſtinctam extenſionem à motu. ibidem.

Tranſubſtantiatio.

Euchariſtica quid ſit? n.613. Vide *Converſio.* Verbo *Euchariſtia.*

V

Veritas.

Veritas tranſcendentalis quid ſit? nu.287. Non eſt denominatio extrinſeca à cognitione. nu.288. Non ſtat in carentia entis ficti. nu.289. Nec in capacitate intrinſeca ut res cognoſcatur ſicut eſt in ſe. n.291. Veritas tranſcendentalis poteſt ſumi entitativè, & objectivè. n.293. Veritas entitativa eſt adæquatio rei cum principiis rem veram conſtituentibus. n.294. In quo ſtet iſta adæquatio. n.295. Dicit reſpectum ad ideas divinas.
num.

n. 298. Eſt propria paſſio entis. num. 305. Veritas objectiva eſt propria paſſio veritatis entitativę. n. 308.

Veritas nominalis, diſtincta ab entitativa eſt admittenda. n. 138. Ubi reperiatur? n. 130. Vide *ens nominale*. *Veracitas*, & *Veritas*. In quo diſtinguantur? n. 1279.

Veſtis.

Vide *Habitus*. Denominatio *veſtiti* extrinſeca ſimul, & intrinſeca à diverſis. nu. 1173.

Ubi. *Ubicatio*.

De hoc prædicamento. nu. 1113. Eſt præſentia rei in loco. Non eſt denominatio extrinſeca à loco. 1114. Nec relatio. n. 1115. Neque indiſtantia. ibid. Eſt accidens realiter diſtinctum à loco, & locato. n. 1116. Recipitur in locato, non in loco. à num. 1118. Dividitur ubi in circumſcriptivum, & definitivum. n. 1123. Definitivum ſubdividitur in naturale, & ſupernaturale. ibid.

Ubicatio eadem poteſt eſſe circumſcriptiva, & definitiva reſpectu diverſorum. n. 1124. Immenſa, Angelica, & Eucharistica non ſunt res hujus prædicamenti. n. 1125. Sola præſentia circumſcriptiva conſtituit hoc genus. nu. 1127. Eſt forma abſoluta. nu. 1128. Eſt fundamentum relationis realis ad locum. nu. 1129. Loci ad rem locatam non eſt relatio realis. nu. 1130. Prima ubicatio eſt à generante. nu. 1131. Corpus in vacuo eſſet ubicatum circumſcriptivè. n. 1133. Hæc ubicatio non eſſet actu terminata. ibid. Ubicatio circumſcriptiva non habet con-

contrarium n.1136. Non ſuſcipit magis, & minus. n.1137.

Univoca.

Quid ſint? nu. 87. Conditiones ad univocationem. n.88. Dividitur in Metaphyſicam, & logicam, ſeu in ſtrictam,& diminutam, & utraque expenditur accuratè. n.89. Univocatio metaphyſica eſt convenientia naturalis, & ſecundùm rem: Univocatio logica eſt convenientia ſecundùm rationem. n. 90. Regula ad diſcernendum inter utramque. n. 92. Ad genus generaliſſimum non requiritur univocatio metaphyſica, & rigoroſa. n.93. Hujus conditiones. n.94. Univocatio logica licèt diminuta,& formalizalis non coincidit cum analogia. 95. Datur univocatio logica ſeorſim à metaphyſica.n.97. Ratio ſignificata per nomen univocum eſt eadem in omni ſtatu. n.375. Univocatio ſolùm invenitur in ratione communi ut comparata ad inferiora. n.376.

Unitas. Unum.

Unum latiùs patet, quàm unitum. nu.226. Unitas tranſcendentalis non conſiſtit in carentia diviſionis. nu.227. Neque in entitate poſitiva, ut connotante hanc carentiam. nu.228. Conſiſtit formaliter in ſimplicitate naturæ, quæ appellatur una. n.243. Addit formalitatem in eſſe objicibili diſtinctam ab ente. num. 245. Quæ formalitas congruè appellatur *ſimplex natura*. ibidem. Dicit ſecundariò indiviſionem, ſeu carentiam pluralita-

litatis. n.246. De unitate individua. Vide *Individuationis principium*.

Voluntas.

Nequit exprimere objectivè ens rationis à n.1294. Solvitur difficilis objectio. à num.1296.

FINIS.

Errata. Corrige.

Pag.	Lin.	Errata	Corrige
86.	1.	In ſubjecto.	ſine ſubjecto
91.	8.	quòd nec contineat	quòd contineat
104.	21.	in primo ſua	in primo ſuę
120.	32.	Vel dictio	Vel dicito
123.	24.	vires ſubjecti	vices ſubjecti
223.	1.	non omni,	non uni
342.	1.	propter accidentia	pręter accidentia
343.	7.	propter alia loca	præter alia loca
356.	12.	in ſpecie vini	in ſpecie viri
453.	9.	ſini utroque	ſine utroque
503.	32.	per nos	per vos
562.	35.	duritiones	durities
566.	32.	utroque	utraque
573.	10	qualitetis	qualitatis
574.	12.	non ſit	non fit
575.	6.	rei diverſorum	reſpectu diverſorum
579.	17.	quod denominans	quod denominat
579.	18.	ſic definiei	ſic definiri
580.	16.	actum cognoſcens	actum cognoſcentem
580.	15	Ad tertinm	Ad tertium
589.	20.	ergo intellecto	ergo intellectio
599.	7.	eſſe prędicamentale	eſſe prædicamentum
603.	19.	at hac	at hæc
606.	14.	Metus lccalis	Motus localis
607.	17.	Indiſſerens	Indifferens
608.	2.	pigſentla	præſentia
528.	10.	connatur alter	connaturaliter
656.	6.	repugnati	repugnat
667.	32.	nec diviſus	nec diviſum
680.	32.	ab ens rationis	eſt ens rationis
681.	30.	vota	nota
688.	11	narvis	navis
701.	8	ficut Deus	ſicut Deus
704.	1.	intellectu eſt	intellectus eſt
708.	8.	tanduam	tamquam
717.	6.	ergo carentia	ergo carentię

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Google